BIBLIOTECA DE ISTORIE CONTEMPORANĂ a ROMÂNIEI

BICR

MISIUNE DIFICILĂ

C.V.R. Schuyler

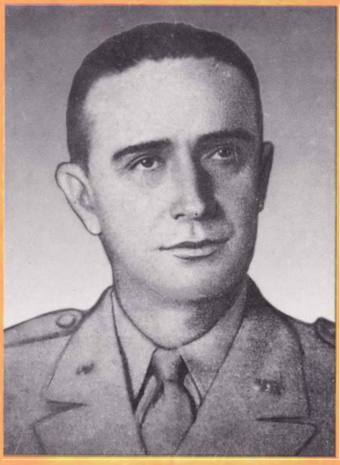

Editura Enciclopedică

C.V.R. Schuyler

MISIUNE DIFICILĂ

JURNAL

(28 ianuarie 1945–20 septembrie 1946)

Coordonatorul colecției „Biblioteca de istorie contemporană a României"
GEORGE G. POTRA

ISBN: 973-45-0176-3

C.V.R. Schuyler

MISIUNE DIFICILĂ
JURNAL
(28 ianuarie 1945—20 septembrie 1946)

Cuvânt înainte de
general de corp de armată DUMITRU CIOFLINĂ

Ediție îngrijită de
lt. col. ALEXANDRU OȘCA și lt. col. MIRCEA CHIRIȚOIU

Autorii notelor:
lt. col. EFTIMIE ARDELEANU, lt.col. Mircea CHIRIȚOIU
lt. col. ALEXANDRU OȘCA și mr. VASILE POPA

Traducere:
SORANA GEORGESCU-GORJAN și ALINA PETRICEL

EDITURA ENCICLOPEDICĂ
București, 1997

Redactor: GEORGE G. POTRA

Coperta: SIMONA DUMITRESCU

Cuvânt către cititori

În ultimii doi ani, tot mai mulți istorici și cercetători străini, de maximă probitate științifică și seriozitate, solicită accesul în arhivele militare române, din dorința de a-și completa informațiile și cunoștințele — altfel foarte solide și extrem de precise — pe care le au în legătură cu fenomenele petrecute în spațiul central european și în cel balcanic după marea răsturnare a situației pe fronturile din Estul și Vestul Europei din vara anului 1944.

În general, impresiile lor în legătură cu valoarea documentelor din arhivele militare române și, implicit, cu acțiunea militară a românilor, în special pe teatrele de operații din al doilea război mondial, sunt extrem de interesante și demne de reținut, inclusiv de către specialiștii români din domeniu, cu atât mai mult cu cât ele vin din partea unor observatori neutri, avizați, care au capacitatea de a compara, liberi de orice prejudecăți, evoluții complexe și contradictorii ale unor situații des schimbătoare și multiplu condiționate.

Evoc cu plăcere în acest context impresia pe care mi-a făcut-o remarcabilul domn Eduard Mark, cercetător militar american, foarte bun cunoscător al istoriei românilor dintre Armistițiu (12 septembrie 1944) și Tratatul de pace (10 februarie 1947), care mi-a expus limpede și sincer motivația interesului domniei-sale pentru țara noastră, precum și satisfacția pe care a resimțit-o pentru șansa de a cunoaște pe viu oameni și locuri ce, până acum, i s-au relevat doar prin documente.

Înflăcărarea cu greu stăpânită din vocea sa, atunci când evoca întâmplări și personalități românești ale timpului, m-au convins că am în față nu numai un istoric care stăpânește mijloacele specifice unui demers științific autentic, ci și un bun prieten al românilor, interesat în egală măsură de trecutul și prezentul lor.

Pentru mine este îmbucurător să constat că România interesează comunitatea mondială, inclusiv prin trecutul ei militar, pentru că orice studiu referitor la Centrul Europei și zona Balcanilor nu poate fi complet fără considerarea specificului românesc.

Când domnul Eduard Mark ne-a vorbit despre existența Jurnalului *generalului Schuyler, am realizat importanța acestui document pentru istoriografia românească, fără să-mi fac speranțe că ar putea fi atât de repede pus la dispoziția noastră. Acest lucru a fost însă posibil prin amabilitatea sa deosebită. Gestul său îmi oferă un motiv în plus pentru a-i mulțumi sincer.*

Nu-mi propun să recomand cititorilor lectura acestui Jurnal *pentru simplul motiv că, fiind extraordinar de interesant, el nu mai are nevoie de nici o recomandare.*

Am convingerea că acesta va aduce suficiente clarificări în abordările specifice perioadei și va lumina întâmplări care, până de curând, nu puteau fi cunoscute și înțelese în adevărata lor desfășurare.

General de corp de armată,
DUMITRU CIOFLINĂ

Stimate domnule general Cioflină,

La data de 7 iulie, când am avut plăcerea să vorbesc cu dvs., am promis că o să trimit Arhivelor Ministerului Apărării o copie a *Jurnalului* pe care generalul Cortlandt Van R. Schuyler l-a ținut când a fost delegatul american în Comisia Aliată de Control în România la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Nu eram sigur atunci când anume va dona familia generalului Schuyler *Jurnalul* Bibliotecii Congresului. Fiica generalului Schuyler a donat *Jurnalul* Bibliotecii Congresului în luna august. Îmi face plăcere să vă trimit această copie ca semn de mulțumire pentru amabilitatea dvs. și ajutorul foarte calificat al colonelului Oșca și maiorului Chirițoiu.

Jurnalul generalului Schuyler este un document de o mare importanță istorică. După cunoștințele mele, nici un alt participant la tragicele evenimente din 1944–1947 nu a lăsat o descriere amănunțită așa a ceea ce el a văzut. Dar pentru mine, ceea ce este cel mai impresionant în legătură cu acest *Jurnal* este claritatea cu care generalul Schuyler a înțeles evenimentele. Prin formație și experiență, generalul a fost un soldat și nu un diplomat. Dar eu am înțeles că publicarea Jurnalului generalului Schuyler ar putea să fie un proiect interesant pentru istoricii Armatei române. Publicarea *Jurnalului* în țara dvs. ar contribui la cunoașterea propriei istorii de către poporul român și la memoria generalului Schuyler, unul dintre cei mai buni prieteni ai României.

Vă rog să adresați urările mele de bine colonelului Oșca și maiorului Chirițoiu.

Cu respect și mulțumiri,

Al dumneavoastră,
EDUARD MARK

Generalul de corp de armată C.V.R. Schuyler
— notă biografică —

Cortlandt Van Rensselaer Schuyler s-a născut la 22 decembrie 1900, la Arlington, în New Jersey. A urmat cursurile liceului Columbia din South Orange, New Jersey, iar în toamna anului 1918 a fost primit în Academia Militară a SUA. În luna noiembrie a aceluiași an a intrat într-o clasă specială. A absolvit Academia în anul 1922, al unsprezecelea din 102 studenți. În ultimul an de Academie a devenit căpitan cadet. La absolvire, a fost avansat la gradul de locotenent în Corpul Artileriei de Coastă. Și-a perfecționat pregătirea de specialitate în cadrul Școlii de Artilerie de Coastă din Fort Monroe (1935–1936) și în calitate de cursant al Colegiului de Comandă și Stat Major din Fort Leavenworth (1936–1937).

Primul post al locotenentului Schuyler a fost la batalionul de artilerie antiaeriană 61, fiind repartizat la Fortul Monroe Virginia, prima unitate de artilerie antiaeriană existentă în armata SUA la acea vreme. Acest post a marcat începutul unei cariere de 20 de ani ca ofițer de artilerie antiaeriană, întreruptă de numirea pentru 4 ani ca profesor preparator la West Point, în domeniul matematicii, precum și de sarcinile didactice de la Fort Monroe și Leavenworth. În 1939, ca membru al Secției de artilerie antiaeriană din cadrul Consiliului Artileriei de Coastă, a participat activ la fabricarea primei mitraliere antiaeriene multiple acționate mecanic. Pentru activitatea în acest domeniu, a primit Legiunea de Merit.

În timpul atacului de la Pearl Harbor, maiorul Schuyler lucra la Biroul înzestrare din artileria antiaeriană, condus de generalul Joseph A. Green. În 1942, când generalul Green a fost numit șeful Comandamentului artileriei antiaeriene a SUA, Schuyler a intrat în statul său major dislocat la Richmond, Virginia. În 1943 a fost numit șef de stat major, la același eșalon, cu gradul provizoriu de general de brigadă. Comandamentul artileriei antiaeriene a SUA avea misiunea de a organiza și instrui toate unitățile de artilerie antiaeriană ale armatei americane aflate într-un proces de dezvoltare rapidă. Avea în subordine 8 centre mari de pregătire, răspândite din California până în Massachusetts.

Generalul Schuyler s-a familiarizat cu modul de administrare și dirijare a operațiilor unui mare comandament, experiență foarte valoroasă mai târziu. Timp de trei ani însă el nu a fost numit într-o funcție din teatrul activ al operațiunilor. De abia la mijlocul anului 1944, când Aliații obținuseră de fapt supremația aeriană și aveau nevoie de întăriri antiaeriene, i s-au încredințat funcții în străinătate.

Astfel, în toamna anului 1944, generalul Schuyler a părăsit într-o nouă fază a carierei sale. A părăsit prima sa dragoste, artileria antiaeriană, și a început să lucreze în domeniul strategiei, activităților politico-militare și al relațiilor internaționale. În noiembrie 1944, a fost trimis la București, ca reprezentat al SUA în Comisia Aliată de Control, creată de guvernele celor trei state aliate, interesate în supravegherea aplicării condițiilor Convenției de Armistițiu cu România. În această funcție, generalul Schuyler a putut constata nemijlocit metodele brutale folosite de sovietici în campania lor de a înlătura ultimele rămășițe ale libertății în acest nefericit stat satelit al lor— o campanie care includea lichidarea liderilor naționali ai României, menținerea haosului în economie și, în sfârșit, instaurarea unui regim comunist. Chiar dacă, potrivit Armistițiului, el și colegii săi britanici nu erau autorizați să intervină în acest proces, generalul Schuyler și membrii Misiunii sale restrânse au insistat asupra respectării dreptului lor de a călători liberi prin țară și, astfel, au putut trimite în permanență rapoarte la Washington asupra acestor evenimente tragice. Aceste rapoarte au contribuit la informarea Washingtonului asupra modelului general de presiuni sovietice, aplicat mai întâi în România, apoi, în mod identic, în celelalte state satelite din Europa de Est.

În 1947, generalul Schuyler a revenit la Washington în calitate de șef al Grupului de Planificare Politică din OPD. A participat activ la elaborarea conceptului referitor la o alianță Nord-Atlantică și a contribuit la întocmirea documentelor privind politica sa de bază. A luat parte la discuțiile și lucrările comitetului, care au culminat, în 1949, cu înființarea NATO și, în 1950, cu numirea generalului Eisenhower în calitate de comandant suprem al tuturor forțelor NATO din Europa. La începutul anului 1951, când generalul Eisenhower și șeful statului său major, generalul Gruenther, au sosit la Paris și au început organizarea noului Cartier General SHAPE, Schuyler, avansat la gradul de general-maior, a însoțit grupul în calitate de asistent special al generalului Gruenther.

În 1953, Schuyler a primit comanda unei divizii în Germania. Șase luni mai târziu, generalul Gruenther, care fusese numit comandant suprem, l-a rechemat pe generalul Schuyler la SHAPE, pentru a-i încredința funcția de șef de stat major. În același timp, Schuyler a fost avansat la gradul de general de divizie. După pensionarea generalului Gruenther, în 1956, generalul Schuyler a primit gradul de general de corp de armată și a continuat să ocupe funcția de șef de stat major, subordonat noului comandant suprem, generalul Lauris Norstad. Generalul Schuyler a fost trecut în rezervă, la cerere, la 1 noiembrie 1959. Și-a petrecut opt, din ultimii opt ani și jumătate de serviciu, la SHAPE, din care șase ca șef de stat major.

Generalul Schuyler considera anii de serviciu petrecuți la NATO drept cei mai interesanți și utili din cariera sa. A urmărit evoluția Alianței din faza de planificare până la transformarea ei într-o organizație puternică, eficientă, menită să facă față expansiunii comunismului, care, la sfârșitul anilor '40, amenința să cuprindă întreaga Europă. A remarcat adeseori că nimic nu-l făcea mai mândru decât faptul că a jucat, și el, un mic rol în această mare realizare.

Pentru meritele sale, i s-au conferit numeroase ordine și medalii între care Medalia pentru Servicii Deosebite, Legiunea de Merit, Legiunea de Onoare a Franței în grad de Comandor.

În noiembrie 1959, generalul Schuyler s-a alăturat echipei guvernatorului statului New York, Nelson Rockefeller. În octombrie 1960 a fost numit comisar de stat al serviciilor generale, funcție pe care a îndeplinit-o până la pensionare, în ianuarie 1971. În perioada 1963–1969 a fost și președinte al Comisiei Apărării Civile de Stat.

S-a stins din viață la 4 decembrie 1993.

JURNAL

Începând de astăzi mi-am propus să notez zilnic întâmplările mai importante care-mi sunt aduse la cunoștință și care, după părerea mea la timpul respectiv, ar putea avea vreo legătură cu evoluții ulterioare și deci ar trebui consemnate ca posibile viitoare surse.

Din păcate, nu am început *Jurnalul* chiar din prima zi [1] a venirii mele în România. Totuși, sunt de părere că cele mai importante fapte din primele două luni pot fi reconstituite în linii mari prin atenta examinare a dosarelor serviciului secret de la statul major.

C.V.R. SCHUYLER
General de brigadă, Armata Statelor Unite
28 ianuarie 1945

28 ianuarie 1945

Generalul maior Key a plecat azi-dimineață cu avionul, după ce a primit sâmbătă seara autorizația de a vizita Sofia. Generalul Key a fost numit șef al reprezentanței Statelor Unite în Comisia Aliată de Control în Ungaria. El a făcut o vizită de câteva zile în România, pentru a se familiariza cu metodele și procedeele instituite aici. La plecare, el și-a exprimat părerea că organizația noastră funcționează bine și eficient și că, în general, acționăm conform celor dorite de Departamentul de Război.

După-amiază am discutat cu dl Berry mai multe probleme importante și actuale. Una dintre acestea este problema Basarabiei. I-am spus dlui Berry că socotesc că poate nu am furnizat o imagine reală și completă a situației și că propun să fie reexaminată întreaga problemă și ca Departamentul de Război să fie pus la curent cu toate detaliile posibile. El a fost de acord că acest lucru ar fi de dorit și s-a oferit să pună la dispoziție toate rapoartele pe care le deține asupra problemei. Am mai discutat și despre o posibilă criză de guvern. Dl Berry a fost de părere că mulți români se așteaptă la această criză în viitorul apropiat, dar că nu era încă deloc, un fapt cert.

La invitația ministrului Muncii [2], am participat seara la o recepție dată de guvern în onoarea liderilor sindicatelor muncitorești, întruniți la București în ultimele zile. Au fost de față primul-ministru [3], ministrul de Război [4] și majoritatea celorlalți membri ai cabinetului. Am discutat cu câțiva comuniști și socialiști și, mai mulți erau de părere că, în următoarele zile, va avea loc o criză de guvern care ar aduce la putere Frontul Național Democratic [5]. Am stat de vorbă cu dr. Groza, vice prim-ministru. Mi-a spus că regretă că nu avusese încă prilejul să discute cu mine în detaliu situația. I-am răspuns că și eu aș dori să avem o astfel de ocazie și că, dacă și-ar putea face timp, i-aș trimite un ofițer pentru a stabili data precisă a unei întâlniri în zilele următoare. La recepție erau

prezenți și câțiva generali ruși, ca și reprezentanți ai sindicatelor partidului comunist rus veniți pentru această ocazie de la Moscova. Generalul Vinogradov era bolnav, dar Comisia Aliată de Control[6] era reprezentată de amiralul Bogdenko. Singurul ofițer britanic prezent a fost maiorul Porter, din partea Comisiei Aliate de Control (britanice). Atât oficialitățile din partea guvernului român, cât și liderii partidelor politice au apreciat în mod deosebit prezența mea.

Delegația moscovită venită la întrunirea sindicatelor este cazată la doar două case depărtare de locuința mea. În fața casei se lăfăie steaguri și embleme. De două nopți au loc petreceri până la ziuă, cu multe cântece și voie bună.

29 ianuarie 1945

Azi-dimineață m-au contactat conducătorii „Apărării Patriotice" [7], organizație cu orientare clar comunistă, dar care, a desfășurat, totuși, o activitate deosebită de ajutorare printre soldați, muncitori și țărani. Acești oameni organizează un fel de expoziție luna viitoare la București, cu scopul de a strânge noi fonduri pentru ajutoare și au nevoie de sprijinul meu în a le procura unul sau două filme, afișe americane și alte materiale de propagandă, precizând contribuția noastră la efortul de război, precum și câteva mostre de mărfuri americane. Le-am spus că, deși apreciez treaba bună pe care o face organizația lor, nu aș putea acorda oficial asistență unei organizații de acest tip, până ce nu este autorizată mai întâi de către guvernul român și că, dacă ar obține o astfel de autorizare, aș cere imediat prin radio în Italia, materialele ce le-ar putea fi puse la dispoziție.

Azi-dimineață am expediat prin telegraf noua platformă a Frontului Național Democratic, format în special din socialiști, din comuniști și din noul Front al Plugarilor [8]. Această platformă prezintă o orientare diferită față de cele anterioare, în sensul că FND nu mai susține naționalizarea instituțiilor bancare sau comerciale, ci dimpotrivă, propune continuarea actualei structuri economice, excepție făcând reforma agrară care va fragmenta toate proprietățile cu suprafețe mai mari de 150 hectare. Se zvonește că joi va avea loc o criză a guvernului, prilejuită de retragerea sprijinului partidelor din FND. Se așteaptă ca acest lucru să ducă la numirea unui guvern complet nou.

30 ianuarie 1945

Dl Berry a trecut pe la mine azi-dimineață și am discutat următoarele probleme:

a. Criza guvernului.

Sunt din ce în ce mai insistente zvonurile care anunță o criză gravă de guvern în ziua de joi. Lumea se așteaptă ca partidele din FND să se retragă din guvern la această dată, grăbind astfel căderea cabinetului. Se presupune că Regele va trebui să se orienteze către partidele de stânga pentru numirea unui nou premier și a noului Consiliu de Miniștri. Se menționează numele domnilor Groza, Pătrășcanu și Luca ca posibili candidați. Unele zvonuri merg până într-acolo încât să prevadă o adevărată revoluție în cazul în care Regele nu ar fi de acord cu un guvern FND. (Notă: L-am întâlnit astă-seară pe dl Auschnitt acasă la colonelul Farnsworth; nu era prea îngrijorat, considerând că FND se dovedește slab și incapabil să declanșeze o criză serioasă). Atât Regele cât și generalul Rădescu par a fi foarte îngrijorați. Rădescu ia în considerare posibila sa demisie.

b. Situația tifosului

I-am expus dlui Berry sugestiile mele către Caserta [9] cu privire la vizita propusă de generalul Fox, pentru a se lămuri asupra epidemiei de tifos. Dl Berry s-a alăturat demersului meu, fiind de acord că era absolut necesar să se stabilească limitele atribuțiilor generalului Fox, înainte să se treacă efectiv la organizarea vizitei sale în România.

c. Provizii pentru Crucea Roșie Română

Se pare că există un conflict de interese în problema obținerii proviziilor de către Crucea Roșie în Italia și a transferării lor în România. Dna Bragadiru se află în Italia în acest scop și studiază posibilitatea unei deplasări în Elveția. În același scop, alți doi reprezentanți ai Crucii Roșii vor să plece din România. De asemenea, se pare că au fost trimise mai multe telegrame fără nici o coordonare a acestor două vizite. Există zvonuri cum că se urmăresc anumite interese personale, de a face avere atât pe seama achiziționării, cât și a livrării acestor provizii. Am căzut amândoi de acord că, oricum, dacă aceste provizii sunt disponibilizate în Italia, este de datoria noastră să facem tot ce este posibil să le asigurăm transportul pe calea aerului.

Seara am trimis o telegramă Departamentului de Război cu informații de ultimă oră despre situația din Basarabia. Comandorul Brannen a reexaminat acum întreaga problemă, care se reduce la litigiul juridic, cine este — din punct de vedere legal — cetățean sovietic. Toți acei cetățeni sovietici care locuiau în Basarabia în iulie 1940, trebuie — după părerea rușilor — să fie repatriați, dacă în momentul de față locuiesc în România. Deși românii susțin că aceasta ar fi o violare a legislației internaționale, principala lor speranță acum este să poată

dovedi, legal, că majoritatea foștilor basarabeni nu sunt, de fapt, cetățeni sovietici, chiar și după legea rusă. S-au transmis la Moscova argumente pro și contra și se așteaptă decizia guvernului rus.

31 ianuarie 1945

Azi-dimineață am avut o întrevedere interesantă cu dr. Petru Groza, vicepremier și conducător al Partidului Frontul Plugarilor. Timp de peste o oră Groza mi-a prezentat ascendența sa, explicându-mi cum de s-a întâmplat să ajungă lider al noului partid țărănesc. După spusele lui, el este un moșier și industriaș bogat și a studiat la universități din București și Berlin. Este fiu de preot ortodox. A intrat în politică mai întâi ca adept al dlui Maniu în Partidul Național Țărănesc, dar apoi a ajuns la concluzia că Maniu este prea conservator și și-a făcut propriul partid cu vădite tendințe de stânga. El și partidul său, consideră că, acum, în România, clasa înstărită exploatează țăranii și face foarte puțin pentru a ridica nivelul de trai al țărănimii, care — după părerea lui — este doar cu puțin mai bun decât al vacilor și cailor. Groza nu va primi pe nimeni în partidul său cu excepția țăranilor. El colaborează în prezent cu comuniștii și cu celelalte partide de stânga din Frontul Național Democratic. Afirmă totuși că este foarte naționalist și că își dedică viața problemei ajutorării țărănimii române. A accentuat în câteva rânduri faptul că nu este comunist. Crede cu tărie în împărțirea pământului în continuare, astfel încât fiecare familie de țărani să aibă în stăpânire propria bucată de pământ. Ar vrea ca un guvern onest să exercite un control strict asupra băncilor, întreprinderilor de utilitate publică și tuturor marilor unități economice, pentru a fi sigur că țăranii nu sunt exploatați. Dorește să facă treptat schimbările necesare printr-un proces gradual, diferit de o revoluție realizată prin folosirea forței de orice tip. Mi-a făcut impresia că este sincer în convingerile sale și surprinzător de citit. Totuși, îl consider nepractic și lipsit de orice plan concret pentru îndeplinirea dorințelor partidului său.

Am participat la o recepție la sediul reprezentantului Olandei, dl Dozy. Am discutat cu Mareșalul Curții [10] care mi-a spus că Regele este foarte supărat din cauza multitudinii de zvonuri aflate în circulație și mi-a sugerat că o vizită din partea mea ar fi foarte apreciată.

1 februarie 1945

La cererea Reginei Elena, la amiază am vizitat, împreună cu Majestatea Sa, Palatul regal și am inspectat popota și sala de mese unde sunt hrăniți zilnic 250

de copii nevoiași. Această activitate caritabilă este condusă de Regina însăși. Doar anumite părți ale Palatului sunt folosite, căci restul a fost distrus de bombardamentele germane, imediat după 23 august. Familia regală locuiește, de fapt, în Palatul Reginei Elisabeta, puțin în afara orașului.

După-amiază i-am făcut o vizită de câteva minute Regelui, ca urmare a sugestiei primite ieri de la mai mulți aghiotanți de-ai săi. Părea a fi într-o foarte bună dispoziție și mi-a spus că are impresia că criza guvernamentală a trecut și că, cel puțin pentru moment, partidele de stânga au prea puțină putere pentru a provoca probleme serioase. Totuși, Regele era serios îngrijorat de permanentele cereri-surpriză venite din partea rușilor, pentru furnizarea a tot felul de provizii pentru infanteria lor. Ultima cerere se referea la o mare cantitate de medicamente și produse medicale. După cât se pare, românii au ascuns rușilor existența a unuia sau două depozite în care se găseau ultimele lor rezerve medicale. Rușii le descoperiseră nu demult și se pare că au cerut rechiziționarea întregii cantități de materiale. Regele spune că toți se tem de viitor, ceea ce împiedică orice încercare reală de revenire la o viață economico-socială normală. I-am lăsat Regelui câteva reviste proaspăt primite din State.

Am avut o întrevedere cu vicemareșalul de aviație Stevenson, la cererea acestuia. Mi-a dat o copie după o telegramă trimisă la Londra, prin care insista să se intervină la Moscova pentru o mai mare libertate de acțiune a reprezentanților Statelor Unite și ale Marii Britanii aici, similară aranjamentelor făcute pentru Ungaria. M-a citat că subscriu la cererea sa, lucru cu care m-am declarat de acord.

În absența generalului Vinogradov, am avut o întâlnire cu șeful său de stat major, Vasiliev. I-am prezentat o scrisoare referitoare la delegații japonezi, arătând că am făcut apel la România să se asigure că bagajele lor nu conțin nimic dubios și, mai mult, că ne așteptăm ca rușii să nu intervină în nici un fel, în această problemă. Vasiliev m-a asigurat că Comisia Aliată de Control nu se va amesteca deloc. Mi-a spus că rușii nu-i iubesc câtuși de puțin pe japonezi. I-am sugerat lui Vasiliev și ca generalul Fox, șeful comisiei noastre pentru epidemia de tifos, să fie autorizat să vină în România, să cerceteze epidemia. Vasiliev a fost de acord să supună spre aprobare Moscovei scrisoarea mea referitoare la această problemă, dar m-a anunțat că propria comisie a rușilor, înființată pentru tifos, își începea acum activitatea și că se îndoia că va mai fi nevoie de alte ajutoare. Am obținut și autorizația de a-i aduce de îndată, cu avionul, de la Istanbul, pe noii membri ai personalului dlui Berry (dl Metcalf și trei stenografi

ale căror autorizații oficiale de a intra în România sunt încă ținute în loc). Am fost de acord ca, în cazul în care ar apărea ulterior obiecții, ei să fie trimiși înapoi.

Am trecut pe la dl Berry. A fost foarte bucuros să afle că poate conta, în curând, pe o creștere de personal. Am comentat cu el și ordinele pe care tocmai le-am primit astăzi, care interzic orice zbor înspre România, până după 5 februarie. Credem că știm motivele acestei interdicții, dar nu vom mai discuta problema timp de câteva zile. Am discutat despre recenta inițiativă a guvernului de a nominaliza și aresta o sută de criminali de război [11] și am căzut de acord că aceasta este un semn foarte încurajator. Criza de guvern, care părea iminentă timp de o săptămână și ceva, este acum definitiv uitată.

2 februarie 1945

Am luat prânzul acasă la comandorul Brannen cu mai mulți români, printre care și baronul Neumann, proprietarul și directorul celei mai mari fabrici de textile din țară. Proprietățile lui Neumann se află la Arad. El însuși este un naționalist filoromân înfocat, deși de origine iudeo-maghiară. Mi-a spus că producția fabricii sale a fost redusă la 50 la sută din cauza deportării germanilor, dar că va putea găsi în curând alți lucrători, și că peste patru — cinci săptămâni va reveni la programul normal de producție. Avusese probleme cu comuniștii în fabricile sale, dar a reușit să facă față până acum în mare măsură, deoarece, atât el, cât și tatăl său lucraseră, ei înșiși, din greu, în secții. Îi cunoșteau personal pe muncitori și se interesau de problemele individuale ale fiecărui angajat. Neumann este foarte optimist în ceea ce privește viitorul națiunii. El crede că rușii se vor mulțumi să lase ca România să-și vadă singură de problemele proprii de îndată ce va demonstra că este pe deplin capabilă să continue în litera și spiritul Armistițiului. Nu crede că, pentru țara sa, comunismul reprezintă o amenințare serioasă.

Dl Dinu Brătianu, lider al Partidului Național Liberal, a venit la mine la ceai. Întâlnirea a fost aranjată la cererea domniei-sale, în primul rând pentru a mă informa despre poziția Partidului Liberal față de actualul guvern. Aceasta a fost cea de-a treia întâlnire pe care am avut-o cu dl Brătianu. Ca și la precedentele întâlniri, l-am găsit foarte supărat din cauza permanentelor cereri ale rușilor, mult peste condițiile clar stabilite în Armistițiu. El, personal, este foarte pesimist în ceea ce privește viitorul. Crede că rușii vor continua să exercite aceeași presiune și că, datorită nemulțumirii cauzate de continuul jaf din resursele patriei, comunismul și dezordinea nu vor întârzia să se răspândească.

Totuși, trăiește cu convingerea că nici un țăran român nu este comunist în adâncul inimii, și că, dacă toți țăranii ar putea fi lămuriți asupra situației, ei ar insista pentru o atitudine puternic naționalistă față de ruși. În general, dl Brătianu m-a dezamăgit ca lider politic. Are aproape 80 ani și pare a-și risipi energia. Deși este extrem de nefericit din cauza situației actuale, nu a oferit nici un program constructiv de redresare, în afara unei opoziții generale față de ceea ce denumește cererile exorbitante și nedrepte ale Rusiei. Pare dornic să-l urmeze pe Maniu.

4 februarie 1945

La invitația generalului Negulescu, ministru de Război, am fost azi la Sinaia, să urmăresc finalele concursului național de bob. Am călătorit cu un tren special, plecând din București la orele 6,30 dimineața și ajungând la Sinaia la orele 10,15 (cu aproape o oră întârziere față de programul inițial). Au fost de față peste 50 de ofițeri britanici, ruși și americani. Am discutat mult cu generalul Negulescu. Nu este căutși de puțin distins și pare a avea atitudinea obișnuită a românului din înalta societate, învățat cu traiul luxos și căruia nu-i prea pasă de alte clase sociale, în afara celei proprii.

După-amiază, ne-am întors la București cu trenul, ajungând în oraș pe la orele 16,30. Drumul era în stare bună. Am trecut pe lângă două–trei trenuri cu soldați ruși, după toate aparențele, în drum spre front. Trupele călătoreau în vagoane de marfă, cu paie pe podea și cu o sobiță în mijloc. Păreau să stea destul de înghesuiți. Foarte mulți dintre soldați nu păreau să aibă mai mult de 16–17 ani. Oricum, erau exemplare bine dezvoltate fizic. După standardele noastre, uniformele lor erau într-o stare deplorabilă, chiar și pentru niște trupe în drum spre front.

5 februarie 1945

Am luat ieri prânzul la Capșa [12] ca invitat al baronului Neumann. Erau de față comandorul Brannen, dl Răutu (unul din subsecretarii cabinetului) și dl Pop. Răutu și Pop au fost desemnați, sub regimul Antonescu, administratori ai capitalului străin la fabrica de textile a lui Neumann, care este proprietate americană. Neumann spune că Răutu și Pop au lucrat, mână în mână, cu el și că au fost de mare ajutor în a-i împiedica pe germani să obțină o cotă parte din firmă. Aceștia doi, și alții prezenți la dineu, erau susținători înfocați ai lui Maniu.

Ei susțin că Partidul Național Țărănesc are încă multă putere și că nu au a se teme de nimic din partea comuniștilor, câtă vreme rușii nu îi susțin pe față.

Am avut ieri două consultări cu dl Berry referitoare la vizita dnei Bragadiru în Italia. Ea se află acum la Caserta și a obținut deja aprobare prin mine, de la Comisia Aliată de Control, pe baza rugăminții generalului Baker personal, și a unei scrisori de la dnul Costinescu, președintele Crucii Roșii Române, ambele cerând ca ea să fie autorizată să meargă în Italia pentru a procura proviziile atât de necesare Crucii Roșii. Se vorbește acum că, anumiți români înstăriți plănuiesc să obțină mari profituri financiare din această afacere a Crucii Roșii și nici eu, nici dl Berry, nu credem că este de dorit ca avioanele Statelor Unite să ajute la transportul acestor produse în România, atâta timp cât chestiunea nu este deplin clarificată. I-am sfătuit în consecință pe cei din Caserta. Sperăm să primim mai multe informații într-o zi-două.

Medicul meu militar este extrem de supărat de faptul că britanicii au adus de curând la București, un ofițer medic împreună cu o cantitate de penicilină, anume pentru a-i instrui pe ruși în administrarea ei. El conduce aceasta instruire în spitalul rusesc din București, unde administrează penicilina în cazuri alese special. Politica noastră până acum a fost să păstrăm penicilina doar pentru uzul militarilor americani. Am refuzat multe cereri venite de la ețaloanele superioare rusești și românești. Am făcut cunoscută problema celor din Caserta și le-am cerut părerea.

6 februarie 1945

Comandorul Brannen și cu mine am primit o scurtă vizită din partea amiralului Fundățeanu, un ofițer în retragere din Marina Română, care este acum președinte al Comisiei Internaționale a Dunării [13]. Mi-a expus pe scurt cum funcționa comisia înainte de război și și-a exprimat opinia fermă, conform căreia continuarea existenței unei astfel de comisii, în care să fie reprezentate și Statele Unite, este o condiție esențială pentru menținerea păcii în această parte a Europei. E de părere că o conferință de pace, organizată la sfârșitul acestui război, va trebui să studieze problema Dunării cu mare atenție. El nu cunoaște atitudinea actuală a rușilor, dar știe că, în 1940, după ocuparea Basarabiei. Rusia a opinat că problema controlului asupra părții din aval a Dunării va trebui decisă exclusiv de către țările pe care fluviul le străbate, adică România și Rusia. Dacă își mențin punctul de vedere, acest lucru ar putea provoca dificultăți la Conferința de Pace.

* * *

Am luat prânzul la Palat cu Regele și Regina. Dl Berry era și el de față, împreună cu vreo doi ofițeri de-ai mei și vreo doi asistenți de-ai săi. Nu s-a discutat nimic de interes deosebit; totuși, Regina și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu deportările sașilor [14] și, în special, cu „metodele dure și brutale" folosite de ruși, în timpul acestor deportări.

7 februarie 1945

Trimisul suedez, dl Reutersward, m-a vizitat azi-dimineață și am vorbit aproape o oră. Este de zece ani în România și dispune de o foarte bună bază de informații. Îl consideră pe generalul Rădescu, actualul premier, drept cel mai marcant lider politic al momentului. Nu cunoaște pe nimeni altcineva în stare să-i ia locul.

* * *

M-a vizitat colonelul Bossy, aghiotantul Regelui; mi-a spus că a fost trimis de Rege pentru a-mi da detalii despre ultimele cereri ale rușilor, inclusiv pretenția ca singurul regiment de tancuri [15] rămas în România să fie desființat. Acest regiment este format din circa 400 oameni, cu 26 tancuri moderne și alte 25 învechite. Rușii cer ca cele 26 tancuri noi să fie trimise pe front, iar cele învechite să fie depozitate într-un loc aflat la aproximativ 100 km [16] de București. Colonelul Bossy mi-a explicat că garnizoana capitalei este aproape neglijabilă și că ei contaseră pe acest regiment de tancuri pentru a liniști tulburările ce ar putea apărea. Ei se tem că distrugerea acestei unități îi va pune în imposibilitatea de a face față vreunei tulburări mai serioase, dacă ar avea loc.

* * *

Am cinat cu prințul și prințesa Suțu și cu dl și dna Romalo, la locuința celor din urmă. Lt. Marchman și cpt. Glaude au participat și ei. Alte câteva perechi au venit mai târziu. Seara nu a fost deloc interesantă, întrucât aceste persoane nu par implicate în politică, ci reprezintă doar vechi familii românești care își iubesc sincer țara.

8 februarie 1945

Din radiograma generalului Eaker primită astăzi se vede că el înțelege de ce trebuie evitată folosirea avioanelor noastre pentru a aduce în țară provizii

medicale ce ar putea fi parte dintr-o tranzacție financiară dubioasă. L-am rugat să trimită deîndată acele provizii donate de către Papă, dar i-am cerut să țină pe loc, deocamdată, orice alte produse până ce situația se va clarifica.

* * *

Orașul pare a fi destul de agitat în ultimul timp. Prefectul Poliției, generalul Ghika, i-a spus colonelului Farnsworth că bande de comuniști înarmați bântuie străzile, atacând polițiști și intrând cu forța în case, în căutarea așa-zișilor „fasciști". Poliția este lipsită de putere pentru că are efective reduse, pentru că rușii le-au interzis să-și folosească armele și pentru că se pare că multe din bande sunt însoțite de soldați ruși. Din punct de vedere politic, guvernul pare pe moment puțin mai puternic, dar se simte un pericol crescând de tulburări serioase, pe care guvernul, cu resursele sale limitate, s-ar putea să nu fie capabil să le înăbușe. Am discutat pe această temă cu dl Berry, care, ca și mine, este foarte îngrijorat.

* * *

Seara am cinat cu medicul meu, colonelul Dobos. Au fost de față și lt. col. Emmens și vicemareșalul de aviație Stevenson. Stevenson pare foarte optimist. El are impresia că guvernul a făcut multe progrese și că rușii nu intenționează să permită apariția unor tulburări serioase, care ar putea răsturna actualul regim, creând dificultăți în îndeplinirea obligațiilor prevăzute în Armistițiu. De fapt, mi-a spus că, după părerea lui, chiar Stalin se orientează din ce în ce mai mult către dreapta, și că renunță la multe din vechile sale convingeri comuniste. El crede că rușii au renunțat la organizațiile lor comuniste din alte țări, și este sigur că Rusia nu are nici cea mai mică intenție de a instala aici vreun guvern comunist sau altfel, împotriva voinței marii majorități a populației. Nu-i pot împărtăși punctul de vedere.

9 februarie 1945

Dis-de-dimineață m-a vizitat dl Caragea, care mi-a spus că primul-ministru era foarte indispus din cauza ordinelor de desființare a regimentului de tancuri din București. Acest lucru, ca și semnele de intensificare a activității comuniștilor, îl fac pe primul-ministru să creadă că se pregătește o lovitură de stat, orchestrată de partidele de stânga. Caragea a mai spus că i s-a cerut primului-ministru să furnizeze Comisiei Aliate de Control adresele și numerele de telefon din Capitală, unde sunt încartiruite trupele românești. Caragea spunea că

primul-ministru speră ca dl Berry, sau eu, să putem face ceva pentru a dezamorsa situația.

* * *

Imediat după vizita lui Caragea, colonelul Bossy (aghiotantul Regelui) a venit să mă vadă. El mi-a spus că Regele era foarte îngrijorat din pricina aceleiași probleme și m-a întrebat dacă nu pot face ceva în această privință. Mi-a spus practic același lucru ca și Caragea. I-am spus lui Bossy că voi studia situația și că voi vorbi cu Regele luni, când se va întoarce de la Sinaia.

* * *

Puțin după aceea, a trecut dl Berry pe la mine. Tocmai fusese să-l vadă pe primul-ministru și discutaseră situația. Și dl Berry era îngrijorat întrucâtva. Am conchis că singurul lucru de făcut ar fi ca eu să recomand generalului Vinogradov ca tancurile învechite, din 1917, să le fie lăsate românilor, pentru a le folosi în caz de tulburări în Capitală. O voi face de îndată ce voi stabili o întâlnire cu generalul Vinogradov.

* * *

Am aflat că primul-ministru urmează să vorbească duminică la o întrunire publică în București. El speră să poată dezamorsa situația, făcând apel la oameni să-și păstreze calmul și să aibă încredere că guvernul va face tot ce-i stă în puteri în această situație dificilă. Guvernul e de părere că, la această întrunire, ar putea avea loc tulburări provocate de comuniști.

* * *

I-am avut invitați la cină pe ministrul suedez și pe cei doi principali asistenți ai săi. Suedezii ne-au reprezentat interesele diplomatice în perioada războiului și de-abia acum încep să „predea ștafeta" dlui Berry și personalului său. Înțeleg că s-au descurcat foarte bine.

10 februarie 1945

Azi am obținut de la români copia unei scrisori pe care tocmai o primiseră de la Comisia Aliată de Control, în care se arată că autoritățile române din cadrul comisiei nu se conformează directivelor și cerințelor specifice și că, după toate aparențele, nu își îndeplinesc îndatoririle prevăzute în anumite articole din Armistițiu. Scrisoarea menționează un lung șir de cazuri în care anumite acțiuni

sau rapoarte cerute nu au fost gata la timp. Majoritatea învinuirilor sunt îndreptate împotriva Ministerului de Război român și Statului Major al Armatei. Scrisoarea se încheie cu specificarea unor măsuri corective ce urmează a fi luate nu mai târziu de 10 februarie. Românii sunt foarte supărați și vorbesc despre o masivă epurare în cadrul Ministerului de Război. Am și o copie a ordinului trimis guvernului României, de lăsare la vatră a regimentului de tancuri, despre care am scris cu câteva zile în urmă, precum și o altă circulară, cerând lăsarea la vatră a batalionului de rezervă de pe lângă fiecare regiment, organizat cu scopul de a asigura antrenamentul rezervelor și ariergarda unităților din linia întâi. Românii pretind că o astfel de acțiune le va distruge întregul sistem de mobilizare, dar se pare că vor fi nevoiți să se supună.

* * *

După noi cercetări, primesc informația că cifrele în posesia cărora mă aflu de câteva zile despre efectivele garnizoanei București (3 000) sunt considerabil subestimate. În realitate, există circa 44 000 militari de toate categoriile, în București și în zonele înconjurătoare. Am aflat că aceste cifre iau în calcul și răniții, recruții, unitățile de servicii auxiliare și altele asemenea. Totuși, se pare că există aproximativ 6 800 militari înarmați, care ar putea fi însărcinați cu înăbușirea oricăror tulburări apărute în Capitală. Aceste efective sunt organizate în plutoane și companii, împrăștiate prin tot orașul.

* * *

Căpitanul Petrovski, noul ofițer vorbitor de rusă, a sosit cu avionul astăzi, înlocuindu-l pe căpitanul Borjesson, care a plecat cu același avion.

* * *

Am luat prânzul cu generalul Ghika, la locuința sa. Erau prezenți alți câțiva români, precum și reprezentantul olandez cu soția. Generalul Ghika ne-a fost de mare ajutor, oferindu-ne informații despre tulburările provocate de comuniști în oraș.

* * *

Am cinat acasă la dna Botez; au fost invitați și alți români, ca și mai mulți ofițeri de-ai noștri. Am discutat îndelung cu dl Romniceanu (ministru de Finanțe) despre situația financiară generală. Și-a exprimat dorința să prânzim împreună într-o zi, să-mi explice întreaga organizare financiară și să-mi expună planurile de viitor.

11 februarie 1945

Azi au avut loc cele mai ample manifestații politice desfășurate până în prezent. Iată o scurtă prezentare a acestor evenimente:

Acum câteva zile s-a anunțat că, azi la amiază, primul-ministru se va adresa națiunii, printr-o transmisie radio de pe scena cinematografului Scala. Toate partidele intenționau să fie larg reprezentate la eveniment. Însă, sâmbătă seara, mai multe sute de comuniști, care-și cumpăraseră bilete pentru ultima reprezentație din programul cinematografului, au rămas în sală după închidere. Ei au ținut ușile deschise pentru ca mai multe sute din tovarășii lor comuniști să intre în cinematograf. Când au fost rugați de conducerea cinematografului și chiar de poliția locală să părăsească sala, au refuzat. Poliția nu a îndrăznit să folosească forța. Până duminică dimineață la ora zece, cinematograful era plin ochi cu comuniști, care stăteau în picioare pe intervale și blocau intrările.

Când a sosit primul-ministru, pe la orele 12,00, strada era tixită cu membrii tuturor partidelor, care țipau, urlau și gesticulau nervos. În aceste condiții, primul-ministru nu a putut — sau nu a vrut — să intre în cinematograf. Și-a schimbat planurile în ultimul moment și s-a dus la cinematograful Aro, aflat la câteva case distanță de Scala, unde s-a improvizat transmisia simultană radio. Cinematograful era plin, în special, cu reprezentanți ai Partidului Național Liberal și ai Partidului Național Țărănesc; au reușit să pătrundă și câțiva comuniști.

Discursul său a fost aplaudat cu entuziasm în multe rânduri de public. În general, el a declarat că acum nici un partid nu trebuie să conducă singur guvernul, deoarece este o perioadă de criză națională și situația cere ca toți românii, indiferent de crezul lor politic, să conlucreze cel puțin până se termină războiul și se îndeplinesc condițiile Armistițiului.

Când primul-ministru nu și-a mai făcut apariția la Scala, mai mulți comuniști au luat cuvântul și l-au acuzat violent, pretinzând că premierului îi este frică să se confrunte cu poporul și că doar un guvern condus de FND poate și trebuie să preia frâiele. Mulțimea a părăsit în cele din urmă cinematograful, după ce liderii le-au spus să mai aibă puțină răbdare, că va veni în curând și vremea lor și că toți se pot considera mobilizați la lupta pentru un guvern democratic.

Când primul-ministru și-a terminat discursul, mii de oameni cu cele mai felurite convingeri politice umpluseră străzile; se striga, se mai împărțeau și pumni, era un haos general. Nimeni nu părea a purta arme, iar cei câțiva polițiști și soldați prezenți nu au intervenit. Mulțimea și-a croit drum către Palat, unde s-a

scandat frenetic: „Regele și patria!". Între timp, comuniștii au fost mult întrecuți ca număr, iar mulți dintre ei au fost brutalizați.

Mulțimea s-a împrăștiat pe la orele 13,30–14,00. Sentimentul general al partidelor istorice era că își arătaseră forța, că membrii partidului comunist au înțeles cât de minoritari sunt ei de fapt și că lucrurile se vor liniști pentru o perioadă îndelungată.

Relatarea de mai sus este rezultatul observațiilor făcute de diverși ofițeri, subofițeri, soldați aflați în cinematograf, pe străzi și în balcoanele din clădirile învecinate. Eu însumi m-am plimbat de-a lungul străzii din fața cinematografului Scala, în timp ce primul-ministru se apropia de sală. M-am întors apoi la birou și i-am ascultat discursul la radio.

Ca măsură de precauție, am dublat paza în jurul clădirii, ne-am asigurat că gărzile sunt înarmate așa cum se cuvine și am acordat o atenție deosebită securității documentelor și echipamentelor noastre de comunicații. O dată cu căderea nopții, totul părea să fi reintrat în normal, iar noi am redus măsurile de securitate.

* * *

Aseară am cinat la dl și dna Sturza. Au fost de față alți câțiva importanți oameni de afaceri români. Toți și-au exprimat aprobarea față de atitudinea primului-ministru și de evenimentele zilei. Evident, nu mi-am exprimat în nici un fel părerile.

* * *

Este demn de consemnat faptul că rușii nu au făcut nici cel mai mic gest de a interveni direct. Patrule formate din soldați români și ruși erau prezente peste tot în oraș, iar comandamentul rus al Bucureștilor, a informat poliția locală că îi va face direct răspunzători de păstrarea ordinii. Cu toate acestea, foarte puțini ruși au fost prezenți la demonstrație și, după toate aparențele, românii au fost lăsați să-și rezolve singuri propriile probleme. Bineînțeles că nu aveam cum ști dacă partidele de stânga n-au fost sprijinte de agitatori ruși îmbrăcați în haine civile.

12 februarie 1945

Astăzi la amiază, primul-ministru a rostit, la radio, un nou discurs explicând națiunii dezamăgirea sa față de evenimentele de duminică. În continuare a spus că, întrucât nu aparține nici unui partid politic, dorise cu tot dinadinsul să explice

reprezentanților tuturor partidelor problemele și dificultățile cu care se confruntă guvernul. În schimb, a constatat că partizanii unui singur partid ocupaseră cu forța cinematograful unde intenționase el să vorbească, împiedicându-i pe reprezentanții celorlalte partide să participe. Acest lucru l-a forțat să-și schimbe planurile în ultimul moment și să vorbească în altă parte, din care cauză ceea ce a avut de spus a fost interpretat ca având o tendință partizană.

* * *

Circulă multe zvonuri despre o iminentă schimbare de guvern, dar situația nu s-a cristalizat încă. Continuă tulburările în oraș și domnește o stare de neliniște generală pe întreg cuprinsul țării. Faptul că guvernul este încă în stare să reziste se datorează exclusiv conducerii de către puternica personalitate a premierului.

* * *

După-amiază am auzit că liderii guvernului sunt convocați urgent la o ședință cu Comisia de Armistițiu, subiectul fiind grava lipsă a cărbunelui. Rușii învinovățesc guvernul că nu a depus toate eforturile ca minele de cărbuni să lucreze la capacitate maximă sau că n-au importat cărbune din Bulgaria, Turcia sau de altundeva.

* * *

Nu l-am mai văzut pe generalul Vinogradov de trei săptămâni. Am aflat că este țintuit în pat de dureri în picioare. Mi-a trimis vorbă după-amiază că se va întâlni diseară cu liderii guvernului, ducându-se în cârje, dar că ar prefera să amâne întâlnirea cu mine. Bineînțeles că am fost de acord, dar am subliniat că este foarte important să vorbesc cu el mâine. Consider că este necesar să discut cu el întreaga situație politică din țară și să încerc să obțin de la el o precizare a poziției rușilor în cazul unei încercări de lovitură de stat.

* * *

Maiorul Bishop de la OSS [17] mi-a spus că un grup de ofițeri din serviciile de informații poloneze, despre care se știe că se află în oraș, folosesc pentru transmisii un transmițător radio din ambasada Japoniei. Credem că acest lucru ar trebui oprit. După ce m-am consultat cu dl Berry, am căzut de acord că voi discuta chestiunea cu generalul Vinogradov, în ideea de a-i cere ajutorul pentru capturarea acestor polonezi și, dacă este de acord, să îi transportăm în Italia, unde pot fi interogați ca posibili agenți în slujba serviciilor secrete japoneze.

13 februarie 1945

Pe la orele 10,45 dimineața, colonelul Moss de la Misiunea britanică a venit la mine cu un mesaj urgent de la vicemareșal, în sensul că are informații sigure despre intenția comuniștilor de a prelua de îndată și prin forță conducerea guvernului, că se ducea imediat la generalul Vinogradov să discute despre aceasta și că ne cerea insistent, mie și dlui Berry, să mergem imediat la Legația britanică unde va veni de îndată și el pentru o discuție importantă. Dl Berry și cu mine am făcut așa cum ne-a cerut, iar vicemareșalul a sosit pe la orele 11,30. Ne-a explicat că informatorul său este un oarecare cpt. Holban, ofițer român de informații, care îl rugase să transmită această informație rușilor (Notă: am mai avut de-a face cu cpt. Holban și îl considerăm o sursă lipsită de încredere, probabil un colaborator al germanilor). Vicemareșalul nu se văzuse cu generalul Vinogradov, care era încă bolnav, dar avusese o întâlnire cu Bogdenko, căruia îi transmisese informația. Bogdenko lăsase să se înțeleagă că nu-i acordă crezare, dar că va face cercetări imediat. El i-a risipit temerile vicemareșalului, spunându-i că rușii nu vor sprijini o astfel de lovitură de stat și că, de fapt, ei doreau ca, măcar pentru moment, actuala coaliție guvernamentală să rămână la putere. În realitate, nici o lovitură de stat nu a avut loc și, după o scurtă discuție cu vicemareșalul, ne-am întors cu toții la birourile noastre. După părerea mea vicemareșalul reacționase exagerat la informații dintr-o sursă dubioasă.

* * *

Marea demonstrație a partidelor de stânga programată azi pentru orele 16,00 s-a desfășurat în deplină liniște. Am avut acolo un număr de observatori care ne-au relatat că s-au strâns o grămădă de oameni, s-au ținut discursuri care n-au părut să intereseze în mod deosebit pe nimeni și, după ce au mărșăluit pe străzi până la Palat — unde s-au mai ținut încă câteva discursuri — toți s-au împrăștiat în liniște. Nimeni nu părea să aibă arme, iar unul sau doi dintre vorbitori au atras atenția mulțimii să păstreze ordinea și să nu creeze tulburări. Toată lumea părea să simtă că tensiunea ultimelor câteva zile luase sfârșit acum, că partidele din FND înțeleg că nu sunt încă destul de puternice pentru a încerca o lovitură de stat și că lucrurile vor continua probabil în liniște o bună bucată de vreme.

* * *

Dl Rădulescu a venit să mă vadă după-amiază. Mi-a vorbit despre o întâlnire convocată de generalul Vinogradov la care, din ordinul rușilor, asistaseră și câțiva miniștri ai cabinetului, inclusiv primul-ministru, trei sau patru

miniștri comuniști și alți câțiva. Generalul Vinogradov i-a tras la răspundere pe români pentru că n-au reușit să mențină nivelul maxim la producția de cărbune și să asigure întreținerea parcului de vagoane CFR. Se pare că românii au promis să rezolve aceste probleme. Lucrul esențial în această întâlnire pare a fi faptul că generalul Vinogradov s-a purtat deosebit de prietenos cu comuniștii prezenți și că aceștia, inclusiv membrii Consiliului de Miniștri, nu au ezitat să critice guvernul în cursul întâlnirii.

* * *

Dl Rădulescu mi-a relatat și despre o întâlnire importantă, între patru ochi, dintre generalul Rădescu și generalul Vinogradov. Întâlnirea s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească. Rădescu a relevat ostilitatea aparentă a rușilor față de actualul guvern și convingerea generală că rușii susțin partidele comuniste. El și-a exprimat și părerea sinceră că, în situația actuală de criză, România poate face față numai cu un guvern de coaliție, inclusiv al tuturor partidelor, singurul care poate obține sprijinul întregii națiuni. Vinogradov a afirmat că rușii nu susțin nici un partid, dar că ei cred că Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal nu sunt favorabile intereselor rusești și că, din acest motiv, simpatiile rușilor se îndreaptă către comuniști. El a mai afirmat sec că nu dorește acum un guvern comunist și că se raliază la punctul de vedere al lui Rădescu conform căruia singurul guvern potrivit pentru România acum este un guvern de coaliție.

* * *

Primul-ministru a fost informat din sursă de încredere că, imediat după această întrunire, Vinogradov a convocat toți liderii partidelor de stânga și le-a vorbit îndelung despre situația politică. Se pare că ordinea și absența totală a tulburărilor la demonstrația partidelor de stânga de azi ar fi rezultatul direct al instrucțiunilor lui Vinogradov.

* * *

Dl Rădulescu mi-a spus în particular că îmi dă informațiile mai sus-menționate la cererea primului-ministru, care dorește foarte mult să mă țină la curent cu toate problemele.

* * *

Am cinat aseară la Legația italiană (la baronul și baroana Bova Scoppa). Ei vor pleca în curând, căci au fost rechemați la Roma. Au fost de față mai mulți

români, neimportanți din punct de vedere politic, precum și un rus, maiorul Jigolov. Italienii par să trăiască pe picior mare și întrețin relații extrem de amicale cu românii bogați și cu familia regală.

14 februarie 1945

Întreaga comisie a fost invitată la un dineu organizat de Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului [18]. Aceasta este organizația românească cu care avem cel mai mult de-a face pe linie oficială. Este condusă de dl Savel Rădulescu. Au luat parte toți ofițerii noștri. Dl Vișoianu (ministru de Externe) a fost de față și mi-a vorbit despre situația politică locală. El consideră că situația este critică în cadrul guvernului și că miniștrii de stânga ar putea demisiona în orice clipă. Spune că prelungirea crizei în ultimele două săptămâni a dăunat serios tuturor celorlalte chestiuni. Mi-a mai spus că l-a abordat un reprezentant rus din Comisia Aliată de Control care l-a întrebat dacă nu i-ar surâde funcția de ministru de Externe într-un nou cabinet compus în întregime din partide de stânga. Mi-a spus că a refuzat oferta. Viitorul îl îngrijorează însă foarte mult.

* * *

Am avut o întâlnire de două ore cu amiralul Bogdenko și cu dl Pavlov, cel din urmă fiind noul lor reprezentant politic în Comisia Aliată de Control. Cred că este și mâna dreaptă a lui Vîșinski. Detaliile referitoare la această întâlnire sunt cuprinse în rapoartele speciale pe care le-am înaintat azi. Mă îngrijorează cu deosebire, totuși, atitudinea dlui Pavlov față de guvernul României. Am impresia că rușii cred că Rădescu, armata română și ambele partide istorice, sunt fasciste și că singura grupare politică cu adevărat reprezentativă pentru poporul român este Frontul Național Democrat. În aceste condiții, cred că soarta viitoare a României este dinainte stabilită, doar dacă Statele Unite și Marea Britanie nu vor găsi potrivit să ridice problema de îndată la cel mai înalt nivel. Am discutat aceasta cu dl Berry, care, ca și mine, se simte foarte descurajat și care, prevede aceleași evoluții pe termen lung.

15 februarie 1945

Sunt informat că guvernul a avut o ședință furtunoasă de patru ore noaptea trecută, în decursul căreia generalul Rădescu a făcut cunoscută politica sa de control strict. A anunțat și desființarea posturilor a trei subsecretari [19], din care cel puțin doi criticaseră extrem de dur guvernul. Le-a cerut tuturor miniș-

trilor câte o declarație scrisă referitoare la implicarea lor în politica dusă de guvern. În absența acestor declarații, a spus că el însuși își va depune demisia la amiază, lăsându-l pe Rege, fie să îl reinvestească, fie să desemneze pe altcineva pentru formarea unui nou guvern. Întrucât, o astfel de demisie nu a fost înaintată, presupunem că toți miniștrii s-au aliniat și au căzut de acord să-l sprijine pe Rădescu.

* * *

Ieri am avut mai multe lungi discuții cu dl Berry, cu privire la convorbirea de aseară cu Pavlov. Am expediat o telegramă lungă, despre acest subiect către Departamentul de Război, care sperăm să aibă drept rezultat instrucțiuni specifice referitoare la prezența noastră aici pe mai departe.

* * *

Am luat prânzul la reședința ministrului suedez, împreună cu alți 15 invitați, majoritatea români. Am cunoscut-o pe prințesa Martha Bibescu, care pare să fie o figură foarte bine cunoscută [20]. Am înțeles că a scris mult, că este un vârf în societate, că a avut diverse întâlniri cu președintele Roosevelt, cu Winston Churchill și cu alte personalități.

* * *

Am făcut aranjamentele necesare pentru a reține următorul avion din Italia ca să facă un zbor la Istanbul, pentru a aduce patru sau cinci noi persoane din Departamentul de Stat, trimise aici pentru serviciul dlui Berry. Va călători și dl Berry împreună cu câțiva membri ai personalului meu. Există întârzieri de ultimă oră datorate, ca de obicei, neprimirii aprobării de zbor de la ruși. Sperăm să se rezolve problema astăzi.

16 februarie 1945

Situația politică internă pare ceva mai bună astăzi, întrucât continuă conducerea fermă de către Rădescu. După toate aparențele, miniștrii de stânga nu vor să-și depună demisia pentru că își dau seama că orice nou guvern ar fi tot unul de coaliție și că asta ar însemna, pur și simplu înlocuirea lor cu alți membri ai aceluiași partid; de aceea ei nu doresc să-și piardă posturile.

* * *

L-am vizitat astăzi pe dl Pavlov, încercând să rezolv problema zborului dlui Berry la Istanbul. După părerea rușilor, noi am înțeles greșit că generalul

Vasiliev ne-a autorizat să aducem aici noi membri ai personalului dlui Berry. Mi se spune acum că aceste persoane nu pot veni până când nu se primește aprobare expresă de la Moscova. Dl Pavlov a fost de acord să facă tot ce poate ca să urgenteze aprobarea, iar dl Berry telegrafiază imediat la Moscova (lui Harriman), cerându-le celor de acolo să încerce să rezolve problema de la fața locului. Amânăm zborul propriu-zis, de pe o zi, pe alta.

* * *

Medicul meu spune că situația tifosului se agravează. El se așteaptă la o mărire considerabilă a numărului de cazuri noi, ca urmare a dezgheților timpurii ce vor permite reluarea transporturilor prin țară. Am expediat azi o telegramă la Caserta, cerând insistent să se facă ceva la nivel superior pentru a permite generalului Fox să treacă în revistă situația de aici.

* * *

Ion Ionnițiu, secretarul Regelui, a venit azi să-mi spună că, ținând cont de situația politică critică actuală, Regele consideră că nu este indicat să vină la mine la cină. Acum câteva zile, aflând că am primit un set nou de filme americane, păruse foarte nerăbdător să vină la cină și să vadă unul sau două. Bineînțeles că i-am spus lui Johnny să nu insiste cu invitația și l-am trimis înapoi la Palat cu vreo trei din filmele cele mai bune, sub formă de împrumut.

17 februarie 1945

Azi-dimineață am fost informat foarte ceremonios, de către dl Pavlov, că au fost obținute în fine, de la Moscova, aprobările pentru dl Metcalf (un nou membru al personalului dlui Berry) și pentru cei trei stenografi, și îi așteptăm pe toți să sosească, de la Istanbul, cu avionul. Mai rămâne să obținem aprobarea de zbor și sperăm să-l trimitem pe dl Berry cu avionul mâine în zori.

* * *

Azi am discutat îndelung despre situația petrolului cu colonelul Willcox și cu dl Walters (geolog din personalul dlui Berry). Amândoi sunt de părere că rușii au luat atât de multe mașini și utilaje de la societățile petroliere, încât producția anului următor va fi mult redusă. Nemții înșiși, în timpul ocupației, au exploatat atât de intensiv aceste câmpuri petrolifere, încât nu a prea mai rămas petrol, decât poate — printr-un noroc — în altă zonă din România. Conflictele de muncă constituie o a treia dificultate pentru companiile petroliere.

Muncitorii cer în permanență măriri de salarii, reducerea orelor de lucru, schimbări în conducere și tot felul de avantaje, multe din ele imposibil de realizat. Toate aceste dificultăți la un loc vor îngreuna foarte mult viața societăților petroliere în următorii ani.

18 februarie 1945

Azi-dimineață am aflat că ziarul „Viitorul" (oficiosul Partidului Național Liberal) a fost suspendat de către ruși. Motivul invocat a fost nerespectarea reglementărilor cenzurii. Acest ziar trece printr-o perioadă dificilă de mai mult de o săptămână. Tipografii, care fac toți parte din sindicatul tipografilor, au refuzat să-l tipărească deoarece conținea articole critice la adresa partidelor din FND. Generalul Rădescu a asigurat paza clădirii și a permis ziarului să-și angajeze proprii tipografi. Românii privesc această suspendare ca pe o replică la acțiunea lui Rădescu împotriva sindicatului tipografilor. Am aflat că Rădescu însuși vede în acest gest o dovadă de neîncredere în modul lui de a conduce și că se gândește la demisie. L-am văzut pe dl Brătianu o clipă în după-amiaza aceasta, la un Festival Național al Tineretului; și el este de părere că situația este foarte gravă.

* * *

Am luat azi prânzul cu Regele și Regina. Am fost singurul invitat. Dl Berry fusese și el invitat, dar nu a putut veni pentru că aștepta să plece la Istanbul. După masă, Regele și Regina m-au invitat în biroul lor personal și am discutat cam o oră despre gravitatea situației lor. Afirmă că ei înșiși nu sunt români, că au multe de reproșat națiunii și conducătorilor ei, dar că sunt de părere că, ei, personal, au făcut tot ce era omenește posibil pentru a păstra drumul drept. Se tem că, în cazul în care comuniștii ar lua puterea, situația lor va deveni disperată. Am auzit deja că dorința comuniștilor ar fi să-i înlăture și chiar să-i împuște. Regina s-a interesat în mod deosebit care ar fi atitudinea Statelor Unite într-o astfel de eventualitate. Am replicat că impresia mea este că, sunt exagerat de pesimiști în ceea ce privește viitorul, că bineînțeles că Statele Unite vor fi ținute în permanență la curent cu orice noi evoluții, și că le pot spune doar că voi primi probabil instrucțiuni precise referitoare la acțiunile noastre înainte să poată apărea vreo astfel de situație critică. Îmi pare rău pentru ei, firește. Regele a arătat o tărie de caracter remarcabilă în realizarea loviturii de stat de la 23 august și, dacă n-ar fi fost conducerea lui energică, nu cred că o astfel de lovitură ar fi avut succes. Se pare într-adevăr că, rușii au uitat de contribuția Regelui, amintindu-și doar că a fost Rege (deși doar cu numele) în timpul regimului

Antonescu. Oamenii aceștia n-au cui să ceară un sfat și cred că sunt din ce în ce mai disperați.

19 februarie 1945

M-a vizitat dl Caragea azi-dimineață, trimis de primul-ministru. Susține că situația este extrem de gravă peste tot în țară. Ieri, în trei zone din țară, mai exact Constanța, Craiova și Turnu Măgurele, țăranii — sub conducerea drlui Petru Groza și a tovarășilor săi din Frontul Plugarilor — au trecut la împărțirea pământurilor de pe marile proprietăți învecinate. De asemenea, la Craiova și la Turnu Măgurele, au încercat — prin mijloace specifice unei lovituri de stat — să preia controlul administrației locale din mâna prefecților numiți de București. La ordinul generalului Rădescu, aceste încercări au fost oprite prin forță de către armată și jandarmerie. Generalul Rădescu a fost însă informat că din București au plecat către aceste zone camioane încărcate cu arme și cu întăriri pentru partidele din FND.

* * *

Generalul Rădescu îl trimite pe Caragea să ne vadă, pe mine, pe dl Berry și pe vicemareșal, cu solicitarea de a discuta urgent cu rușii situația actuală, și de a le cere rușilor să-și folosească influența asupra partidelor din FND pentru a face să înceteze toate tacticile revoluționare.

* * *

Generalul Rădescu a vrut să se ducă deîndată azi la Craiova, cu avionul, pentru a examina situația, dar rușii i-au spus că au nevoie de cel puțin două zile pentru a-i obține aprobarea de zbor.

* * *

După vizita dlui Caragea, am avut o întrevedere în biroul dlui Berry cu un oarecare domn Marjoribanks și cu colonelul Moss (vicemareșalul era încă la Sinaia). Toți am căzut de acord că situația politică era extrem de serioasă și că ar trebui să facem ceva pentru a clarifica poziția Comisiei Aliate de Control în această problemă.

* * *

Ca urmare, imediat după această întâlnire, am luat inițiativa unei scrisori către generalului Vinogradov, sugerându-i să organizeze o întrunire a celor trei

reprezentanți ai Aliaților cât mai curând posibil, pentru a discuta situația politică. Generalul Vinogradov mi-a răspuns că întrunirea va avea loc mâine, 20 februarie, orele 12,00.

* * *

Pe la amiază, am aflat că, la Buzău, comuniștii aveau de gând să încerce să preia controlul asupra prefecturii. L-am trimis imediat acolo cu mașina pe maiorul Tucker (care vorbește limba română) doar pentru a observa și a ne raporta orice evenimente neobișnuite și, în special, în ce măsură rușii erau implicați în această chestiune. Maiorul Tucker m-a sunat seara târziu să-mi spună că s-a întors după ce a stat câteva ore în oraș, dar că n-a văzut nimic deosebit și nici vreun semn de încercare de lovitură de stat.

* * *

Dl Rădulescu m-a vizitat după-amiază, spunând că l-a trimis primul-ministru să-mi expună situația politică. Mi-a repetat informațiile pe care le primisem deja de la Caragea. În plus, el a afirmat că, în cinci orașe diferite, comuniștii și Frontul Plugarilor preluaseră efectiv controlul prefecturilor cu o zi în urmă, dar că, în două dintre acestea (Craiova și Turnu Măgurele), prefecții numiți legal recâștigaseră controlul printr-o demonstrație de forță. În celelalte trei orașe, a spus el, comuniștii dețineau încă controlul. Mi-a spus că generalul Rădescu este aproape disperat, dar Regele a refuzat să-i accepte demisia, pe motiv că nu poate apela la nimeni altul. De aceea, generalul Rădescu va încerca să continue să conducă guvernul.

* * *

Caragea m-a vizitat din nou, târziu, după-amiază. Nu avea informații noi, dar se pare că trecuse pe la mine doar pentru a afla dacă nu-l pot încuraja în vreun fel. Nu-i puteam spune nimic. Caragea crede că, în decursul acestei săptămâni, vom asista la declanșarea crizei și că, dacă guvernul va mai rezista câteva zile, va putea menține în continuare controlul asupra situației.

* * *

Azi-dimineață am expediat o telegramă lungă, în care expuneam amănunțit diversele acțiuni ale rușilor în timpul celor două luni și jumătate de când mă aflu aici, și care, privite la un loc, indică foarte clar obiectivul final al rușilor. De asemenea, la sugestia dlui Berry, am informat Departamentul de Război despre

afirmația Reginei-mamă că, în caz de necesitate, mi se va adresa cu o cerere de protecție. Am cerut instrucțiuni în legătură cu această eventualitate.

20 februarie 1945

Vicemareșalul Stevenson și cu mine am avut o ședință comună cu generalul Vinogradov, care a început azi, la amiază, — dar care s-a întrerupt pentru un dineu prelungit dat în cinstea noastră de generalul Vinogradov — și s-a încheiat pe la orele 15,30. Întâlnirea a fost convocată la inițiativa mea, pentru a purta o discuție despre situația politică actuală care a devenit, în ultimul timp, extrem de gravă. Stevenson a depus un protest din partea guvernului său împotriva aparentei politici a Comisiei Aliate de Control de suprimare a ziarelor partidelor Național Țărănesc și Liberal — pentru motive neserioase. În timpul ședinței, generalului Vinogradov i s-a raportat că la uzinele Malaxa din București, se trage și că există răniți [21]. Vinogradov ne-a spus că nu dorește sub nici un motiv război civil și ne-a cerut ajutorul pentru a menține o atmosferă calmă. Am arătat ce urmări grave ar putea avea acțiunea unor partide politice de preluare prin forță a unor instituții guvernamentale din provincie. Am recomandat apoi, ca, în mod public, Comisia Aliată de Control să declare că susține ideea de guvern de coaliție în România și că se opune categoric față de orice încercare de preluare a controlului guvernamental prin forță, prin manifestații și demonstrații de masă care să îngreuneze eforturile de război. Stevenson m-a sprijinit cu tărie. Vinogradov a fost de acord să se gândească la chestiune și să ne dea un răspuns. Mă îndoiesc, însă, că va lua vreo atitudine și propun să ridic iar problema într-un viitor foarte apropiat. Atitudinea lui Vinogradov a fost astăzi mult diferită și cu mult mai conciliantă decât cea a lui Pavlov, de la întrunirea noastră anterioară. M-a surprins în mod deosebit afirmația lui Vinogradov că ar dori ca aceste întruniri să aibă loc mai frecvent și că a sprijinit pe deplin recomandările mele anterioare de a se face un schimb complet de informații referitoare la activitățile Comisiei Aliate de Control.

* * *

Nu am obținut încă aprobarea pentru zborul la Istanbul al dlui Berry. Am discutat problema cu generalul Vasiliev, care a ridicat, pur și simplu, din umeri și mi-a spus că trebuie să așteptăm rapoartele de la bateriile sale antiaeriene.

* * *

La cererea dlui Brătianu, am luat ceaiul împreună. Era foarte supărat din cauza suspendării ziarului „Viitorul". Am văzut și eu articolul care a determinat

Comisia Aliată de Control să ia această decizie. Este vorba despre o scrisoare de la un țăran din Moldova, care chiar n-avea nici o noimă și cuprindea câteva inițiale și alte hieroglife dubioase. Trebuie să mărturisesc că părea să ascundă un mesaj secret. I-am arătat acest lucru dlui Brătianu și a fost de acord că a fost o greșeală. Totuși, el susține că suspendarea completă a ziarului său era o măsură mult prea severă pentru o încălcare atât de neînsemnată a regulilor de cenzură. A accentuat, în special, că prin această acțiune a Comisiei Aliate de Control atât guvernele Statelor Unite cât și cel al Marii Britanii sunt implicate într-o încălcare deliberată a principiilor noastre de libertate a presei.

* * *

Dl Berry i-a adus la mine pentru câteva minute pe Johnny Ionnițiu și pe Mareșalul Curții. Le-am spus câte ceva despre dorința lui Vinogradov de a evita cu orice preț războiul civil și despre speranța noastră că guvernul se va comporta ferm ca astfel să mențină ordinea. Au fost foarte îmbărbătați și s-au dus imediat să-l informeze pe Rege.

* * *

Am cinat seara cu ministrul portughez și cu soția sa, dl și d-na Rochetea, la locuința lor. Au mai fost și alți 40 de invitați, toți erau marcați de evenimentele de la Malaxa, dar toți considerau că guvernul poate încă să mențină controlul asupra situației.

21 februarie 1945

Am petrecut dimineața analizând împreună cu dl Berry situația politică și notițele pe care le-am luat pe parcursul întâlnirii cu generalul Vinogradov de ieri.

* * *

„Scânteia" — ziarul comunist — publică în ediția de dimineață un articol foarte provocator și exploziv în care muncitorii sunt chemați să se revolte, să ia problemele în propriile mâini și să pedepsească „fasciștii și sabotorii" care obstrucționează eforturile lor democratice. Dl Berry și cu mine suntem de acord că situația este în continuare foarte critică și că doar Comisia Aliată de Control, printr-o declarație politică pe linia convenției de la Ialta [22], poate face mult pentru calmarea spiritelor. I-am trimis o nouă notă generalului Vinogradov, insistând să convoace azi o nouă întrunire cu mine și Stevenson pentru a ne

informa asupra deciziei sale în legătură cu ce acțiuni ar trebui întreprinse de către Comisia Aliată de Control. Vinogradov mi-a răspuns că mă va întâlni diseară la orele 20,30.

* * *

După toate aparențele, situația a rămas calmă întreaga zi, din moment ce nu am mai fost vizitat de către Caragea, Rădulescu sau alți români.

* * *

Întâlnirea mea cu generalul Vinogradov a avut loc în seara aceasta, așa cum fusese programat. Se pare că aranjase doar o întâlnire între noi doi. Îi spusesem totuși vicemareșalului despre întrunire, așa că dânsul a dat buzna în cameră spunând că venise la invitația mea. Vinogradov nu a arătat că ar avea vreo obiecție. Am insistat pentru adoptarea unei atitudini ferme împotriva ziarului „Scânteia", pentru publicarea unor afirmații atât de incendiare și am mai cerut luarea unei decizii imediate în privința publicării unei declarații de către Comisia Aliată de Control, așa cum recomandasem cu o zi în urmă. Stevenson m-a susținut cu tărie în ambele probleme. Vinogradov mi-a răspuns că a înaintat cererea mea la Moscova și că nu putea face nimic până când nu primea instrucțiuni de acolo. Cât despre ziarul „Scânteia", nu citise articolul, mi-a mulțumit pentru recomandări și a fost de acord să-l studieze cu atenție. Am părăsit întrunirea cu convingerea că nu se va face nimic în una sau alta din cele două chestiuni. Totuși, am arătat limpede că generalului Vinogradov îi va reveni întreaga răspundere pentru eșecul permanent al Comisiei Aliate de Control, în a lua atitudine împotriva demonstrațiilor de stradă și a încercării de înlăturare a guvernului prin forță, îngreunând astfel efortul de război.

22 februarie 1945

Pe plan politic, azi a fost liniște. Este caracteristic pentru România, unde lucrurile par adesea a atinge starea de criză, apoi se liniștesc timp de câteva zile înainte de a se ajunge la adevăratul punct culminant. Consiliul de Miniștri a avut ieri o ședință furtunoasă. Miniștrii comuniști i-au cerut generalului Rădescu să demisioneze. El a refuzat, subliniind faptul că ei sunt cei care se află în minoritate și că, dacă doresc, pot să demisioneze. Și ei au refuzat, dar au spus că-l vor elimina pe Rădescu, făcându-i atâtea probleme prin țară încât, în final, va fi obligat să demisioneze.

* * *

Nici eu, nici dl Berry nu am primit vreo veste de la Washington. Se pare că nici britanicii nu au primit instrucțiuni.

* * *

FND pregătește un uriaș miting popular pentru sâmbătă. Aduc din toate orașele învecinate camioane cu suporteri. Există indicii că mulți comuniști vor veni înarmați. Dacă se va întâmpla așa ceva, este aproape sigur că pe străzi vor avea loc incidente sângeroase. Începând cu dimineața zilei de vineri, armata și poliția română se află în stare de alertă, toate permisiile sunt anulate, iar ofițerii și soldații nu au voie să părăsească postul, indiferent pentru ce motiv.

* * *

Nu s-a acordat încă aprobare pentru zborul dlui Berry la Istanbul. Sunt aproape sigur că rușii fac să întârzie intenționat această aprobare, probabil din cauză că dl. Berry personal dorește să facă această călătorie, ceea ce a iscat unele suspiciuni. Zilele trecute, generalul Vinogradov m-a întrebat neoficial dacă dl Berry se duce de dragul plimbării. I-am răspuns că nu numai, că pleacă pentru a rezolva anumite formalități la turci, pe care desigur că stenografii, pe care contează, nu sunt în măsură să le facă. Cred că rușii așteaptă instrucțiuni de la Moscova.

* * *

Dl Maniu mi-a trimis un mesaj urgent că dorește foarte mult să mă vadă azi. Ca urmare, am luat ceaiul cu dânsul la orele 15,30, acasă la dnul Rică Georgescu. Dl Maniu părea îmbătrânit și slăbit fizic, dar mintea îi era extrem de limpede. Spune că se apropie de capătul puterilor. Nu mai are bani, nici ziar, nici arme, nici cuvinte de încurajare de la britanici sau americani, posturile de radio și ziarele din Moscova îl numesc întruna „fascist". Este în permanență urmărit de NKVD. Consideră că ne apropiem rapid de o situație asemănătoare cu faza revoluționară din Grecia. Este îngrijorat în special de demonstrația de sâmbătă. Este sigur că se va declanșa un război civil în cazul în care, în acea zi, comuniștii vor veni înarmați. Se îndoiește că guvernul poate mobiliza suficiente forțe pentru a-l evita. M-a rugat să-i cer generalului Vinogradov să le recomande comuniștilor să-și contramandeze întrunirea. El spune că rușii, deși afirmă deschis că sunt complet neutri, îi ajută în secret pe comuniști, la fiecare pas. Le furnizează arme, tot felul de avantaje, inclusiv automobile, utilaje pentru tipărit ziare, precum și sfaturi personale și de conducere. Mi-a spus că partidul său și

cel liberal, sunt blocate la tot pasul prin reglementări ale rușilor. I-am spus dlui Maniu că am analizat situația în detaliu, împreună cu generalul Vinogradov și că făcusem deja tot ce mi-a stat în puteri pentru a evita războiul civil. I-am mai spus și că generalul Vinogradov mi-a arătat limpede că nici el nu dorește război civil. I-am spus că Washingtonul este complet informat asupra situației. În afară de acestea, nu i-am mai oferit alte sfaturi sau informații.

* * *

Am auzit că dl Berry a fost chemat după-amiază la Palat, la ceai. Fără îndoială că Regele și Regina apelează la el pentru a-i cere sfatul și ajutorul. Mă aștept să aibă o după-amiază destul de neplăcută.

23 februarie 1945

Situația s-a menținut azi calmă, cel puțin în aparență, ambele părți pregătindu-se pentru confruntarea ce se așteaptă să aibă loc la manifestația de sâmbătă. Am avut mai multe discuții cu dl Berry. Așa cum m-am așteptat, Regele și Regina l-au abordat cam în același fel în care au făcut-o cu mine sâmbăta trecută, cerându-i sfatul și ajutorul. El i-a sfătuit să se retragă la Sinaia și să încerce să iasă cu bine din situație, cât mai demn posibil. Ei i-au răspuns că asta era și intenția lor.

* * *

Târziu, după-amiază, am aflat mai multe detalii despre intențiile celor două părți pentru demonstrația de mâine. Partidele din FND se așteaptă să participe peste 3 500 bărbați înarmați. Se vor ține discursuri, se va încerca incitarea mulțimii și se va organiza o demonstrație generală în fața clădirilor importante, în piețe etc. Ei plănuiesc să facă un efort hotărât pentru a determina forțele guvernamentale să deschidă focul. Vor încerca sau nu o lovitură de stat în funcție de forțele pe care le va desfășura guvernul în apărarea sa. Am dovezi clare că rușii sunt la curent cu aceste planuri și că ei înșiși vor da, în ultimul moment, comuniștilor instrucțiuni despre cât de departe să meargă cu planurile lor destabilizatoare.

* * *

Am auzit și că prin oraș circulă camioane echipate cu megafoane puternice care anunță o mare manifestație a Partidului Național Țărănesc în piața din fața Palatului. Dl Maniu va vorbi la orele 14,00, exact momentul de început al

demonstrației FND. Dl Maniu dovedește cu siguranță mult curaj, în special ținând cont de starea sa fizică proastă. Pare aproape sigur acum că mâine vor fi probleme și probabil că va fi și vărsare de sânge. Oricum, am înțeles de la dl Berry, care tocmai s-a întâlnit cu primul-ministru, că guvernul este încrezător, că a luat toate măsurile pentru a-și asigura poziția și că a dat ordin clar trupelor să nu deschidă focul decât pentru apărarea interiorului clădirilor guvernului sau altor instituții guvernamentale.

* * *

Majoritatea ziarelor române apărute azi-dimineață reproduc în întregime un articol apărut ieri în „Pravda" [23], în care sunt incriminați Rădescu și guvernul său ca sabotori ai Armistițiului. Articolul este plin de răstălmăciri ale faptelor și de neadevăruri crase. Informăm Departamentul de Război în legătură cu acest lucru. Subliniem punctele în care articolul este incorect și indicăm consecințele serioase ce vor urma fără îndoială, deoarece acest articol este considerat, de practic toți românii, ca un semn clar că Rusia Sovietică și-a pierdut definitiv încrederea în Rădescu și că așteaptă ca el să demisioneze în curând.

* * *

Astăzi, fiind a 27-a aniversare a Armatei Roșii, rușii au organizat o mare sărbătoare. Aseară, la ambasada rusă, au avut o recepție impresionantă; au participat cam 500 de invitați, inclusiv majoritatea membrilor guvernului și câte cinci sau șase reprezentanți ai delegațiilor britanică și americană. Vinogradov și Pavlov au fost figurile centrale. Amândoi au făcut tot posibilul să fie amabili cu vicemareșalul și cu mine, așa cum au fost și față de dr. Groza, dl Pătrășcanu și Ana Pauker. Primul-ministru, care a fost bineînțeles invitat, a fost primit — prin comparație — foarte rece. Toți civilii au fost invitați în haine de gală, cu cravată albă, frac și toate celelalte. Este prima recepție de acest fel în România, de la începutul războiului.

* * *

Spre marea mea surpriză, generalul Vinogradov a venit la dl Berry și la mine să ne informeze că s-a primit aprobarea pentru plecarea la Istanbul și că dl Berry poate pleca oricând. Și-a cerut scuze pentru întârziere și i-a urat dlui Berry o călătorie plină de succese. Ne-a anunțat că Turcia tocmai a declarat război [24]. Ne-a spus că el crede că acum Turcia face încercarea de a obține compensații speciale, la masa tratativelor de pace, cu scopul păstrării Dardanelelor. A lăsat să se înțeleagă că Rusia ar putea să nu vadă acest lucru cu ochi buni.

* * *

După recepție, dl Berry s-a oprit pe la mine câteva minute și am discutat despre ceea ce se va întâmpla sâmbătă. Am căzut de acord că perspectivele erau destul de sumbre, că va fi probabil vărsare de sânge, dar că, dacă rușii nu intervin direct, guvernul va trece probabil cu bine și prin această furtună.

24 februarie 1945

La orele 3,00 dimineața a trecut pe la mine vicemareșalul și m-a trezit din somn ca să discutăm. Tocmai primise o copie după instrucțiunile trimise de la Londra la Moscova, în care se ordona ca toate agențiile britanice din Moscova să înștiințeze ferm și imediat guvernul sovietic despre marea nemulțumire a Marii Britanii față de cursul evenimentelor din România și să ceară o schimbare neîntârziată de atitudine din partea sovieticilor, în litera și spiritul înțelegerilor de la Ialta. În acest sens, vicemareșalul a încercat să-l determine pe Vinogradov să convoace o nouă ședință comună în această dimineață. Vinogradov a refuzat. Din acest motiv, vicemareșalul mi-a cerut să semnez o scrisoare, precizând propria-mi dorință de convocare a unei întruniri comune. Bineînțeles că am făcut-o. Dacă se va ține o astfel de întrunire, vicemareșalul intenționează să evidențieze necesitatea non-intervenției chiar dacă s-ar deschide foc. Îl voi susține. Voi sublinia și faptul că, prin tăcerea păstrată în fața articolului calomnios și mincinos scris împotriva lui Rădescu în ziarul moscovit „Pravda", Vinogradov îmi dă impresia că sprijină efectiv partidele din FND și că lasă să se presupună că guvernele aliate vor accepta un regim al FND, în România, ca reprezentativ pentru toate partidele democratice, deși el a fost deja informat, atât de mine, cât și de vicemareșal, că un astfel de guvern nu poate fi privit, ca atare, de către Statele Unite și Marea Britanie.

* * *

Azi pe la amiază am aflat că generalul Vinogradov a refuzat și cererea mea de a convoca o ședință comună. Prin intermediul consilierului politic al vicemareșalului, dl Marjoribanks, dl Berry și cu mine l-am convins pe vicemareșal să trimită o scrisoare dură lui Vinogradov, în care să descrie, în linii generale, instrucțiunile trimise de către guvernul britanic ambasadorului său la Moscova și să-i ceară să nu permită nici un fel de tulburări sau încercări de a înlătura guvernul actual, până când nu va primi noi instrucțiuni de la Moscova.

* * *

Azi am participat la un dejun dat în onoarea Armatei Roșii de către ministrul român de Război. Au fost invitate toate oficialitățile marcante rusești, britanice și americane. În ultimul moment, Vinogradov și dl Pavlov au trimis vorbă că fuseseră convocați de urgență și că nu pot participa. Ofițerul meu de legătură rus mi-a spus că au zburat la Moscova.

* * *

Demonstrația comunistă din această după-amiază s-a desfășurat fără consecințe grave. Comuniștii au amenințat că vor ataca clădirea ministerului în care se găsea Rădescu; nu au fost intimidați de focurile de avertisment și, în final, soldații au fost nevoiți să tragă în mulțime. Înțeleg că mai mulți bărbați au fost uciși și că 10–15 au fost răniți. Cineva de pe trotuarul opus a tras, prin geam, în generalul Rădescu. Glonțul a lovit biroul, chiar în fața lui. Manifestația comunistă a durat toată după-amiaza, încheindu-se pe la orele 18,00. Pe la orele 21,00, a avut loc, în fața Palatului, o manifestație spontană a liberalilor și național-țărăniștilor, de mică amploare, pe parcursul căreia un camion a năvălit în mulțime, s-a oprit și din el s-a tras cu mitraliera, au fost omorâte trei — patru persoane și alte douăsprezece au fost rănite. Generalul Rădescu a vorbit la radio la orele 22,00, cerând națiunii să-și păstreze calmul și denunțându-i nominal pe cei doi „străini", Ana Pauker și Luca.

* * *

Pe la ora 0,30 noaptea, am trăit câteva momente de tensiune, deoarece generalul Rădescu a fost convocat să se prezinte de îndată, în fața reprezentanților ruși ai Comisiei Aliate de Control. El a trimis vorbă, prin ofițerii săi de stat major, că ar dori să fie prezenți și reprezentanții britanici și americani. Nu am participat, dar am stat pe picior de plecare în birourile noastre, până când am aflat că Rădescu s-a întors cu bine. Subordonații săi ne-au informat ulterior că a fost doar întrebat de ce a vorbit la radio fără aprobare scrisă și despre consecințele împușcăturilor de la orele 21,00 seara, în care au fost uciși partizani ai partidelor Național — Țărănesc și Liberal.

* * *

Am aflat că dr. Groza și miniștrii comuniști i-au trimis Regelui o telegramă sugerându-i să ceară imediat demisia lui Rădescu [25].

Pe parcursul demonstrației, patrule rusești au fost văzute în multe părți ale orașului și în apropierea mulțimii de demonstranți. Am aflat și că generalul

Moskvitin — comandantul zonei ruse — conduce o investigație amănunțită asupra acestor evenimente, cu intenția de a-l informa pe mareșalul Malinovski. Oricum, rușii nu au intervenit căutși de puțin în manifestație și nu s-au amestecat nici în manevrele mulțimii, nici în măsurile luate de soldați [26].

25 februarie 1945

Azi toată ziua a fost liniște. Dl Berry crede însă că ambele părți și chiar, și rușii, au mers prea departe, pentru a mai putea da înapoi acum. Este foarte îngrijorat că guvernul nu va putea supraviețui în aceste condiții. Scrisoarea trimisă ieri Regelui de dr. Groza și de miniștrii comuniști este și ea un semn rău. Asta înseamnă că Regele va trebui să facă o opțiune. Cu alte cuvinte, va trebui să ia atitudine în favoarea uneia din cele două părți aflate în conflict. Fiind un monarh constituțional, fără îndoială, nu va instaura de bunăvoie un guvern minoritar în România. În fond, înseamnă că va trebui să se opună rușilor, ceea ce-i va aduce neplăceri, mai devreme sau mai târziu. Nici dl Berry nici eu, nu ne putem gândi la altcineva — în afară de Rădescu — care este destul de nepartizan și în același timp destul de ferm pentru a conduce un alt guvern de coaliție. Probabil că lucrurile vor trena câteva zile, cel puțin până când se va întoarce generalul Vinogradov de la Moscova.

* * *

Am luat prânzul azi cu comandorul Brannen la Palatul prințesei Bibescu, de la Mogoșoaia. Mai erau încă zece-doisprezece invitați, reprezentanți ai vechilor familii cu toții, dar nici unul important din punct de vedere politic. Bineînțeles că, am discutat despre situația politică, dar foarte puțini dintre români păreau conștienți de gravitatea situației. Toți sunt de părere că, fiind în minoritate, comuniștii nu vor putea vreodată să conducă țara. Ei scapă din vedere cu totul elementul rus.

26 februarie 1945

Dl Berry nu a plecat încă cu avionul la Istanbul. A fost reținut în ultimele două zile în așteptarea aprobării pentru Turcia. Documentele au sosit aseară și, dacă nu izbucnește o nouă criză, el va pleca peste o zi sau două.

* * *

Azi-dimineață, dl Marjoribanks ne-a arătat, dlui Berry și mie, răspunsul dat de dl Molotov, protestului britanic față de evenimentele de aici. De fapt,

Molotov i-a spus ambasadorului britanic că guvernul de la Londra era total dezinformat, că Rădescu, dus de nas de către fasciști și filo-germani, își lăsase soldații să deschidă foc asupra unei manifestații pașnice, refuzase să iasă în întâmpinarea dorinței evidente a poporului de reformă agrară și de schimbare guvernamentală și că doar intervenția Comisiei Aliate de Control împiedicase declanșarea războiul civil. El a spus în continuare că situația este intolerabilă și că, revine Comisiei Aliate de Control să acționeze imediat pentru eliminarea elementelor fasciste din guvern. Este desigur o denaturare completă a faptelor, care arată cât de mult s-au implicat rușii în România.

* * *

Radio Moscova continuă să transmită un tablou complet denaturat al situației de aici. Cât timp acestea sunt singurele informații care ajung la ziarele din străinătate, înseamnă că până și presa noastră va fi total dezinformată.

* * *

Dl Berry și dl Melbourne au venit să mă vadă pe la miezul nopții, aducând cu ei copii ale ultimelor directive primite de la Departamentul de Stat. Deosebit de importantă era cea care enunța 14 puncte, drept principii călăuzitoare pentru dl Berry și pentru mine. Ele cuprind principii precum, continuarea unui guvern de coaliție, refuzul de a tolera schimbări în guvern obținute prin forța armelor, ideea că toate persoanele care nu reprezintă instituții guvernamentale să fie deposedate de arme și o declarație în sensul că poporul român trebuie să fie asigurat de dorința noastră ca națiunea, să continue să existe ca stat independent. Am fost amândoi de acord, desigur, că am urmat și până acum aceste principii, dar nu suntem deloc siguri că enunțarea lor de către noi, va avea vreun efect asupra atitudinii rușilor sau asupra acțiunilor lor viitoare. Totuși, orice ar fi, dl Berry mi le va prezenta în mod oficial mâine, iar la rândul meu voi aduce în atenția rușilor acele principii care se referă la situația actuală.

* * *

Este de așteptat ca mâine dimineață, Regele să ia o decizie în privința menținerii în guvern a generalului Rădescu. A trimis mesaje urgente dlui Berry și dlui Marjoribanks, cerându-le sfatul. Dl Berry și cu mine am hotărât aseară că ar trebui sfătuit indirect să-l mențină pe Rădescu, cel puțin până când generalul Vinogradov se va întoarce de la Moscova. Sperăm ca până atunci să se producă o modificare în comportamentul rușilor.

27 februarie 1945

Cu ajutorul dlui Berry, am expediat o scrisoare către Comisia Aliată de Control (partea sovietică) arătând că, după părerea guvernului Statelor Unite, era timpul să punem în aplicare acea parte din Acordul de la Ialta, ce prevede trecerea la consultări între cei Trei Aliați, pentru a decide în privința politicii lor viitoare, în momentul în care condițiile instabile din interiorul unui stat impun inițierea unei astfel de proceduri. Am expus și vreo două din chestiunile principiale indicate nouă de către Departamentul de Stat, inclusiv acelea care exprimă atitudinea favorabilă față de un guvern de coaliție, sugestia de a fi deposedate de arme toate persoanele fizice, cu excepția funcționarilor de stat și ideea de a împiedica orice schimbări în guvern, obținute prin tulburări ale ordinii sau prin folosirea forței. Această scrisoare i-a fost remisă amiralului Bogdenko pe la orele 4, și a fost de acord să o studieze și să-mi aranjeze o întâlnire cu generalul Vinogradov în cursul zilei de mâine.

* * *

Spre seară am aflat că generalul Vinogradov se întorsese însoțit de dl Vîșinski și că mareșalul Malinovski se afla și el în oraș.

* * *

Seara am fost la o mică petrecere dată de Max Auschnitt, însă, pe la orele 23,30, am fost convocat la o ședință cu dl Berry. Când am ajuns la Legație, am aflat că dl Berry primise următoarea informație de la ministrul de Externe, dl Vișoianu: Dl Vîșinski își aranjase o audiență la Rege, la orele 21,00, în această seară. Dl Vișoianu a fost singura persoană prezentă, în afară de translatori și secretari. Vîșinski a început prin a spune că, deși autoritățile sovietice nu doresc să se amestece în treburile interne ale României, este totuși clar că le revine o oarecare răspundere în a veghea ca să se formeze și mențină un guvern puternic, care să respecte legile și să ducă la bun sfârșit obligațiile națiunii. A spus că generalul Rădescu trebuie să plece; că era limpede, din manifestările populare, din permanentele tulburări din fabrici, din declarații semnate de ofițeri ai armatei [27], din opoziția unită a publicațiilor de presă, că guvernul lui Rădescu nu mai avea sprijin popular. Vîșinski a afirmat că este imperios necesar ca în locul actualului guvern să se formeze unul care să fie cu adevărat reprezentativ pentru toate forțele democratice. Regele a răspuns că studiase posibilitatea unei astfel de modificări, dar că, în calitate de monarh constituțional, nu putea numi un succesor la cârma executivului până ce nu-și va fi dat demisia actualul guvern,

și că, prin consultări cu diverși lideri de partid, se ajunsese la o formulă convenabilă de echipă guvernamentală. Vîșinski a părut iritat de această idee. El a afirmat că singura soluție viabilă era un guvern omogen, căruia — eventual — i se puteau adăuga câțiva independenți și câțiva reprezentanți ai unor partide. Era o aluzie clară la un guvern de stânga, cu reprezentare minoritară a celorlalte partide. Regele s-a referit la reprezentarea proporțională a tuturor partidelor așa cum fusese menționată în Declarațiile din Crimeea [28], dar, dl Vîșinski a afirmat sec că nu se spune nimic în Declarațiile din Crimeea despre generalul Rădescu. Vîșinski a afirmat că Regele trebuie să asculte de vocea poporului. A spus că mai rămâne în București câteva zile și că este dispus să-l asiste pe Rege dacă este necesar. A mai sugerat și că nu vor fi permise amânări.

* * *

Am fost informați de către români că 6 000 soldați ruși [29] au intrat în oraș și am observat un număr mare de patrule rusești, cu arme și baionete, plimbându-se pe străzi. Este evident că Rusia mizează pe o demonstrație de forță pentru a distruge orice urmă de opoziție ce ar putea apărea față de politica ei.

* * *

Dl Berry a trimis de îndată o telegramă către Departamentul de Stat și, târziu noaptea, vicemareșalul mi-a arătat o telegramă similară trimisă de dânsul la Londra. El a insistat să se ia contramăsuri imediate, pentru a se evita impunerea cu forța în România a unui regim, care cu siguranță nu este sprijinit de marea majoritate a populației. Dlui Berry și mie, situația actuală ni se pare într-adevăr disperată.

28 februarie 1945

Am trimis și eu o telegramă azi-dimineață, în completarea raportului dlui Berry despre întâlnirea de aseară a dlui Vîșinski cu Regele. Am subliniat în mod deosebit faptul că nici vicemareșalul, nici eu, personal, nu am fost consultați în legătură cu intervenția rușilor în actuala criză politică. Am atras atenția asupra telegramei vicemareșalului către Londra, prin care recomanda o luare imediată de poziție dacă se dorește salvarea situației locale și am afirmat că sunt întru-totul de acord.

* * *

Am avut o lungă consultare cu dl Berry pe la amiază. Tocmai se întorsese de la o vizită făcută ministrului de Externe, care-i confirmase — oferindu-i și

detalii în plus — informațiile primite aseară cu privire la întâlnirea cu Vîșinski. Mi-a spus că Vîșinski s-a comportat în cea mai specifică maniera bolșevică. În prima parte a convorbirii, a citit în întregime o declarație dinainte pregătită. Vorbea aspru și era extrem de critic față de toate realizările României începând din august trecut. De câteva ori a întins un deget acuzator către Rege, făcând tot posibilul pentru a-l intimida. Se pare că Regelui nu i se vorbise niciodată în acest fel. Era foarte tulburat și de câteva ori, în timp ce răspundea, îi tremura glasul, semn de zbucium puternic.

* * *

Dl Berry mi-a vorbit și despre dineul de ieri la prințul Știrbei. Știrbei afirmase că, dacă s-ar face suficiente presiuni asupră-i, ar accepta numirea ca prim-ministru al unui nou cabinet. A pomenit despre o discuție cu unul dintre comuniștii moderați de frunte. Acesta făcuse trei observații interesante:

a. Comuniștii știu prea bine că Rădescu este un patriot cinstit și bine intenționat, care nu dorește decât să-și slujească țara. Cu toate acestea, ideea de a-l prezenta drept fascist și filo-german servea scopurilor comuniștilor. Reușiseră s-o facă atât de bine, încât Rădescu însuși, când se uită în oglindă, crede că vede imaginea unui fascist.

b. Comuniștii sunt pe deplin conștienți că, după 23 august, România și-a îndeplinit obligațiile impuse de Armistițiu, mult mai bine decât și-ar fi putut imagina cineva că se poate. Totuși, pentru a discredita actualul guvern, comuniștii au făcut deliberat să pară că guvernul eșuase lamentabil în această privință.

c. Comuniștii știau că, în timpul manifestațiilor de sâmbătă, nu soldații sau alte forțe guvernamentale au fost cei care au început să tragă. Le convenea însă să dea impresia că așa s-a întâmplat, iar această chestiune le reușise atât de bine — prin relatări de presă și alte metode propagandistice — încât, acum, întreaga țară credea că vina era a guvernului și că Rădescu și Maniu personal erau răspunzători de morți.

* * *

Dl Berry nu va mai pleca în Turcia, ținând cont de actuala criză. I-am spus și comandorului Brannen că nu mă pot lipsi de el în aceste momente. Totuși, avionul nostru a decolat la amiază, avându-i ca pasageri pe mr. Bishop și pe lt. Armour. Ei îl vor readuce pe dl Metcalf la Reprezentanța dlui Berry și, probabil, pe una sau două din stenografele sale. Aseară s-a primit și autorizația de aterizare în Turcia.

* * *

Dis-de-dimineață, am încercat să stabilesc o întâlnire de urgență cu generalul Vinogradov, cu scopul de a-mi confirma că Vîșinski și-a asumat sarcina de a interveni în politica României, fără a se consulta în această privință cu vicemareșalul și cu mine. Vinogradov a refuzat să mă vadă în cursul dimineții, dar mi-a promis o întrevedere pentru mai târziu, tot astăzi.

* * *

Mi s-a spus că, în noul guvern, partidele din Frontul Național Democratic se așteaptă să primească unsprezece portofolii și că îl vor pe dr. Groza ca prim-ministru. Sunt de acord să accepte doi sau trei membri cu orientare de stânga din partidele istorice (Tătărescu și Lupu de exemplu) în completarea cabinetului, împreună cu unul sau doi independenți, ca dl Vișoianu.

* * *

Azi după-amiază, am aflat de la dl Berry de o nouă întâlnire între dl Vîșinski și Rege. Vîșinski a trimis vorbă că dorește să aibă o convorbire cu Regele astăzi la orele 15,00. Bineînțeles că Regele a fost de acord. Singura persoană oficială care a mai fost de față, a fost Vișoianu. Vîșinski a întrebat imediat dacă Regele a luat o hotărâre în privința guvernului Rădescu. Regele a replicat că progresase, dar că avea nevoie de consultarea liderilor partidelor înainte să ia o decizie. Atunci Vîșinski și-a scos ceasul și a spus: „În regulă, aveți două ore și jumătate la dispoziție să vă hotărâți. *Trebuie* să anunțați demisia lui Rădescu astăzi, nu mai târziu de orele 18,00. Trebuie să-mi dați numele succesorului său nu mai târziu de orele 20,00." Vișoianu a intervenit pentru a aminti că, în conformitate cu Constituția României, succesorul nu poate fi ales într-un răstimp atât de scurt, deoarece Regele are obligația să obțină întâi acordul tuturor liderilor de partid. Vîșinski l-a întrerupt, spunându-i lui Vișoianu că nu avea chef să-i asculte ideile despre acest subiect. Apoi s-a întors și a ieșit țanțoș din biroul Regelui, trântind ușa după el.

* * *

Chiar înainte de orele 18,00, s-a anunțat demisia lui Rădescu și a cabinetului său. Puțin înainte de orele 20,00, Regele l-a însărcinat pe prințul Știrbei să formeze noul cabinet [30]. Știrbei se va strădui s-o facă, dar se îndoiește de reușită. Postul de radio București a dorit să transmită știrea numirii lui Știrbei, dar cenzorul rus le-a interzis-o. Se pare că a făcut aceasta cu speranța că Știrbei nu va reuși și că următorul prim-ministru va fi de stânga.

* * *

Generalul Vinogradov mi-a satisfăcut în cele din urmă cererea și a aranjat o întrunire comună diseară la orele 20,00; spre surpriza noastră însă, ne-a informat că ședința se întrunea doar pentru a ni-l prezenta pe succesorul său, Susaikov. Imediat am adus în discuție problema acțiunilor rușilor din ultimele zile, dar generalul Susaikov a refuzat scurt să discute chestiunea, pe motiv că nu este încă suficient de bine informat. Cel mai bun lucru pe care l-am putut face a fost să-i las în scris patru întrebări urgente, la care i-am spus că am nevoie de răspunsuri imediate. Întrebările aveau drept scop să verifice relatările românilor cu privire la acțiunile lui Vîșinski, la intervenția sa în problemele politice ale României și la intențiile sale de viitor. M-am interesat în special de ce nu fuseseră consultați reprezentanții Statelor Unite și ai Marii Britanii. I-am spus, de asemenea, lui Susaikov că va trebui să raportez de îndată la Washington că, cel puțin pentru moment, președintele delegat refuzase să discute aceste probleme. Vicemareșalul m-a susținut și a arătat în plus că protestul său vehement, împotriva interzicerii ziarului „Viitorul" [31] și a altor ziare ale partidelor istorice, înmânat în urmă cu o săptămână, fusese ignorat până în prezent. L-a informat pe generalul Susaikov că „acest lucru îi făcuse o impresie foarte proastă".

1 martie 1945

Azi-dimineață am aflat că mare parte din armata română aflată în spatele frontului urmează să fie demobilizată sau dezarmată [32]. Această măsură se referă în mod special la garnizoana București, în care practic toate persoanele, inclusiv polițiștii și pompierii, urmează să umble de acum încolo neînarmați. Acest lucru pare să fie o violare directă a unuia dintre principiile enunțate de guvernul nostru, și anume că ar trebui să i se permită României să-și mențină forțe interne suficient de numeroase pentru a asigura păstrarea ordinii.

* * *

Dl Berry m-a informat azi-dimineață despre răspunsul trimis de guvernul de la Londra la ultimul mesaj al dlui Molotov. Guvernul Marii Britanii a declarat, de fapt, că nu poate accepta explicațiile lui Molotov în legătură cu situația din România [33]. Guvernul de la Londra are încredere deplină în sursele sale de informații și dorește să-și reafirme poziția favorabilă unui guvern de coaliție în România, guvern în care toate partidele să aibă reprezentare aproximativ proporțională. O copie după acest răspuns i-a fost remisă maiorului Marjoribanks;

acestuia i s-a adăugat o observație enigmatică, în sensul că era posibil ca lucrurile să fi mers deja atât de departe încât să fie greu să se poată ajunge la o soluție pe deplin acceptabilă.

* * *

Am văzut și o copie după instrucțiunile trimise de propriul nostru guvern către Moscova. Aceste instrucțiuni îi cereau dlui Harriman să prezinte de îndată rușilor o declarație despre punctul nostru de vedere, așa cum în esență, i s-a indicat dlui Berry și cum a fost transmis de mine generalului Vinogradov. În timp ce britanicii cer doar un guvern de coaliție, noi ne exprimăm dorința ca România să aibă și forțe de poliție adecvate, să-i fie asigurată independența națiunii, alegerile să fie pregătite din timp și să se inițieze cât de curând convorbiri între cei trei reprezentanți principali din Comisia Aliată de Control, referitoare la problemele locale. Deocamdată, poziția noastră pare a fi mult mai fermă decât cea a Marii Britanii.

* * *

Dl Caragea ne-a făcut o vizită de rămas bun, azi-dimineață. Bineînțeles că, este foarte deprimat. Spune că generalul Rădescu consideră că și-a făcut doar datoria. Ne-a sugerat totuși că în prezent comuniștii pun la cale arestarea și, probabil, executarea lui. L-a abordat pe dl Berry cerându-i să-i asigure azil, dar Berry a primit foarte rece sugestia.

* * *

Am auzit la amiază că Știrbei n-a fost în măsură să-și formeze cabinetul. Formula sa, pe lângă declarațiile obișnuite referitoare la ducerea războiului, obligațiile prevăzute în Armistițiu, etc., conținea cererea ca toate partidele să depună imediat armele și ca toți participanții la guvernare să se angajeze în scris că susțin platforma guvernului. Am aflat că FND s-a opus ultimelor două puncte, îndeosebi celui din urmă. Se spune că Știrbei l-a informat pe Rege despre eșecul său. Circulă zvonul că Regele a anunțat FND că, dacă nu vor participa în cabinetul lui Știrbei, el (Regele) va abdica și că nu va numi în nici un caz un premier din rândurile FND.

* * *

Până seara târziu, Regele a continuat să se consulte cu diverși lideri ai partidelor politice, inclusiv cu Brătianu, Maniu, Rădulescu, Groza, Pătrășcanu, etc. Groza i-a spus Regelui că, în cazul în care ar fi solicitat, ar fi bucuros să

formeze un cabinet cu largă reprezentare a partidelor din FND, dar și cu liberali și național-țărăniști, aleși de el, personal. La orele 22,00, Regele s-a întâlnit cu Vîșinski, cerându-i sfatul. Vîșinski i-a spus că, din punctul de vedere al Rusiei, guvernul cel mai acceptabil ar fi cel condus de Groza [34], cu Tătărescu vicepremier. Este interesant de remarcat că, în urmă cu trei ani, Tătărescu, în calitate de prim-ministru a fost răspunzător pentru îndepărtarea României de Rusia și apropierea sa de Germania [35]. Acest lucru s-a întâmplat sub regimul lui Carol.

* * *

Dl Berry mi-a arătat două mesaje de la Harriman, din Moscova, din care se deduce că Rusia nu are nici cea mai mică intenție să dea înapoi de la actualul său demers în România. Dl Berry s-a întâlnit și cu dl Vîșinski după-amiază. Vîșinski s-a scuzat că nu a reușit să-și facă timp să se întâlnească până acum, i-a confirmat dlui Berry primirea ultimei sale scrisori și s-a comportat extrem de cordial. A precizat însă că românii au, în sfârșit, posibilitatea să-și îndeplinească dorințele și că, desigur, Rusia nu le va sta în cale, ba chiar le va oferi tot sprijinul necesar eliminării fasciștilor și pro-germanilor.

* * *

Atât dl Brătianu, cât și dl Rădulescu au trecut azi pe la mine, separat, pentru mici sfaturi. Bineînțeles că nu le-am putut oferi nici unul. Nici ei nu știu cum să-l îndrume pe Rege. Dacă cedează la presiunea rușilor și îl însărcinează pe Groza să formeze guvernul, va pregăti practic terenul pentru comuniști care, în consecință, ar putea da țara pe mâinile rușilor, prin mijloace legale. Pe de altă parte, se pare că nimeni altcineva nu-și poate asigura sprijinul FND-ului la formarea unui guvern și, desigur, un guvern fără reprezentanți ai FND ar fi considerat drept un afront direct față de Rusia. Singura alternativă ar fi ca Regele să încredințeze țara Comisiei Aliate de Control, declarând că nu este în stare să formeze un guvern reprezentativ. Probabil că nici acest lucru nu ar fi de mare ajutor, câtă vreme Vîșinski își va numi pur și simplu propriul guvern, în întregime format din reprezentanți ai FND. Decizia finală a Regelui va fi probabil adusă la cunoștință mâine dimineață.

2 martie 1945

Presa comunistă (singura rămasă acum în România) a făcut toate eforturile pentru a întărâta țara împotriva generalului Rădescu, pentru acțiunea sa „crimi-

nală" de sâmbăta trecută, de a ordona soldaților să tragă în mulțime. De fapt, toate relatările apărute, despre ceea ce s-a întâmplat la manifestație, sunt eronate. Și în presa moscovită au apărut câteva relatări false referitoare la ceea ce s-a întâmplat. Noi am avut la fața locului opt sau zece ofițeri, subofițeri și soldați, ceea ce mi-a permis să intru în posesia unei relatări faptice corecte a desfășurării evenimentelor. Deoarece rușii s-au folosit de acest eveniment ca pretext pentru cererile lor energice de înlăturare a lui Rădescu, de reducere a efectivelor armatei române, etc., cred că este de dorit să fie făcută publică o relatare reală a ceea ce s-a întâmplat.

Mitingul FND a început în ordine, în Piața Națiunii, pe la orele 14,00. Era prezentă o mulțime de circa 20 000–30 000 de persoane. Acestea se adunaseră din București și din orașele din împrejurimi, chiar și din Ploiești.

* * *

După o oră sau două de discursuri ținute de Ana Pauker, Gheorghiu-Dej și alți lideri comuniști [36], mulțimea s-a pus în mișcare spre Palatul Regal, unde s-a grupat în jurul statuii lui Ferdinand. Aici s-au foit o perioadă de timp considerabilă, în vreme ce liderii lor încercau să îi incite la proteste mai puternice împotriva guvernului. Unii dintre ei purtau arme, probabil nu mai mult de patru sau cinci sute de persoane.

* * *

Pe la orele 16,30, când mulțimea se redusese la nu mai mult de 10 000 de persoane, s-a format un grup mare și compact, care a înaintat amenințător înspre clădirea Internelor unde se găseau birourile lui Rădescu. Clădirea era apărată de soldați. Chiar înainte ca mulțimea să ajungă la clădire, s-au auzit câteva focuri de pistol. De fapt, focurile nu veneau dinspre mulțime, ci mai degrabă de pe trotuarul dintr-o margine a grupului și departe de clădirea Internelor. Nu putem afirma cu certitudine cine a tras acele focuri. Cu siguranță nu au fost polițiști sau soldați. Există dovezi serioase că, cel care a tras, a fost un ofițer rus ușor cherchelit și exuberant, care, văzând portretele lui Stalin purtate deasupra capetelor mulțimii, și-a scos pistolul și l-a descărcat în aer pentru a-și exprima sentimentele. În orice caz, când au răsunat acele focuri de armă, mulțimea a părut că le ia ca pe un semnal de a-și dubla eforturile și a forța intrarea în clădirea Internelor. Un gard înalt înconjura porțiunea din clădire neterminată încă, iar mulțimea își concentrase eforturile să-l dărâme. Când a fost limpede că liderii grupului smulgeau practic șipcile din gard și erau pe punctul de a intra cu forța, soldații staționați în clădire au tras în aer. Nu există dovezi cum că mai târziu au

tras și câteva focuri în mulțime. În acest timp, schimburi de focuri intense s-au făcut auzite pe străzile lăturalnice. Nu se poate preciza dacă focurile au fost trase de către soldați sau de către comuniștii postați în puncte strategice. După primele focuri trase de soldați, mulțimea s-a îndepărtat de clădirea Internelor și s-a regrupat în jurul statuii lui Ferdinand.

* * *

Cam pe la aceeași oră, au putut fi auzite împușcături în alte trei-patru locuri din oraș. În fiecare caz, nu există nici un fel de dovezi că soldații ar fi tras primii. Faptul că aceste tulburări s-au produs aproape simultan, ne face să dăm crezare ideii că acțiunile au fost puse la cale cu grijă chiar de către comuniști.

* * *

La principala manifestație, desfășurată în fața Palatului, s-au mai tras focuri sporadice, cam încă o oră. Marea lor majoritate păreau să fi fost trase însă de pe străzi laterale, unde era imposibil de stabilit cine trage: soldații sau comuniștii. Puțin înainte de orele 18,00, comandantul rus al orașului i-a trimis vorbă generalului Rădescu cum că rușii vor interveni, dacă soldații nu încetează imediat focul. Când Rădescu a primit mesajul, criza părea să fi trecut, iar împușcăturile încetaseră. Nici unul dintre observatorii noștri nu a văzut vreun mort sau vreun rănit în zona Pieței Palatului. După câte știm, se presupune că au fost ucise două sau trei persoane și că vreo 12 au fost rănite. Aparent, toate aceste pierderi s-au produs pe străzile laterale.

* * *

Generalul Rădescu ne-a informat ieri că autopsiile efectuate pe morți și controalele medicale făcute răniților, arată că toate gloanțele — mai puțin două dintre ele — au fost trase din arme de fabricație rusească, celelalte două, provenind din arme de tip german. Cum armata și poliția sunt dotate doar cu arme germane, aceste dovezi — dacă sunt corecte — par să-l exonereze în mare parte pe Rădescu. Cu toate acestea, atât ziarele bucureștene, cât și cele moscovite au lăsat să se înțeleagă că soldații au tras toate focurile, că toți manifestanții s-au comportat pașnic și că mitralierele și alte arme ascunse, de fapt, în clădirea Internelor și în Palat, au fost îndreptate spre mulțime [37]. Chiar și corespondentul Reuters a trimis o astfel de relatare la Londra, adăugând și un ultim retuș plin de fantezie, cum că doar datorită intervenției armate a rușilor și britanicilor s-a putut evitata războiul civil. Se înțelege că presa din Moscova a preluat imediat mesajul, și l-a folosit ca un cap de acuzare în plus împotriva lui Rădescu.

* * *

Regele a continuat consultările cu diverși lideri politici de-a lungul întregii zile. Am aflat de la dl Berry că aceste ședințe sunt lungite cât de mult posibil, cu speranța că, înainte de a fi necesară luarea unei decizii, să apară ceva indicii de la Washington și Londra despre felul în care să se acționeze pentru a împiedica realizarea planurilor Rusiei. De trei sau patru ori în cursul zilei, Mareșalul Curții și Johnny Ionnițiu au trecut pe la dl Berry, întrebându-l îngrijorați dacă a primit vreo știre. De fiecare dată, dl Berry le-a răspuns că nu are noutăți. Spre seară, Regele pierduse probabil orice speranță de a primi ajutor de la Anglia sau America și, pe la orele 21,00, l-a sunat pe dr. Groza și i-a încredințat mandatul de formare a noului cabinet [38]. I-a impus anumite restricții, care cereau ca dr. Groza să obțină sprijinul partidelor Național Țărănesc și Liberal. Pare totuși foarte probabil că FND va avea o majoritate confortabilă și va fi în măsură să guverneze așa cum dorește. Este, într-adevăr, o cotitură pentru România.

3 martie 1945

Dr. Groza s-a străduit toată dimineața să obțină sprijinul Partidului Național Țărănesc și al Partidului Național Liberal pentru formarea guvernului. Nu a reușit în demersul său, deoarece a persistat în ideea de a oferi FND-ului majoritatea portofoliilor, ceea ce reprezenta mult mai mult decât proporția cuvenită. Similar, FND a refuzat să acorde sprijin, dacă nu obține majoritatea în cabinet. Groza a propus în final o structură cu o mare majoritate FND și cu câțiva disidenți din rândurile partidelor Național Țărănesc și Liberal, toți aceștia fiind recunoscuți pentru vederile lor extremiste. A prezentat această structură Regelui, care a afirmat că nu poate fi de acord cu ea, câtă vreme nu a fost acceptată de către cele două partide istorice [39]. Groza a fost atunci de acord să încerce încă o dată. Regele și-a reluat consultările cu liderii de partide și situația s-a menținut astfel până la miezul nopții.

* * *

Tot nu avem informații precise referitoare la luările de poziție ale guvernului nostru pe lângă Moscova. De la Londra, britanicii au primit instrucțiuni să îl sfătuiască pe Rege să nu ia măsuri irevocabile decât dacă va fi obligat. Acest lucru poate însemna orice. Știm că Washingtonul și Londra discută posibilitatea adoptării unor măsuri mai drastice, dar, dacă nu le vom lua rapid, va fi prea târziu.

* * *

Regele este complet dezorientat. Cum FND refuza să participe la guvernare, dacă nu i se asigură majoritatea în calitatea sa de monarh constituțional, Regele nu poate accepta nici un guvern format în aceste condiții. Desigur că excluderea FND este de neconceput, în special ținând cont de prezența dlui Vîșinski și a rușilor în peisaj. Este o situație dificilă și periculoasă pentru întreaga țară. Pare aproape sigur că duminică se va ajunge la o decizie finală și nu încape îndoială că va fi luată acea decizie prin care țara va fi dată pe mâinile comuniștilor.

* * *

Vicemareșalul și dl Marjoribanks au trecut pe la mine aseară, ca să bem ceva. Spre marea mea surpriză, vicemareșalul este într-o dispoziție excelentă. Pe baza informațiilor primite de la Londra, referitoare la reluarea discuțiilor anglo-americane asupra subiectului, el este convins că se vor lua măsuri ferme. Este sigur că rușii vor fi nevoiți să se retragă în totalitate și că România este salvată. Eu nu împărtășesc defel acest punct de vedere și am impresia că nici dl Marjoribanks nu gândește ca el. De altfel, Marjoribanks pare să fie un diplomat foarte abil. În situația dată, s-a descurcat de minune. Personal, cred că a fost o adevărată șansă pentru noi și pentru englezi că dl Le Rougetel a fost în concediu (permisie) la Londra, în această perioadă. Dl Berry este întru totul de acord cu mine.

* * *

Acum câteva zile am primit mesaj de la Washington să opresc toate demersurile făcute pentru a aranja sosirea generalului Fox în inspecție, în legătură cu epidemia de tifos din România [40]. Am fost informat că problema se rezolvă acum, direct între Washington și Moscova. Ieri, dl Harriman mi-a transmis că este foarte sceptic în privința fie chiar și a unei sugestii făcute în acest sens Moscovei. Este de părere că rușii sunt foarte susceptibili în privința propriilor lor servicii medicale și că simpla menționare a părerii că generalul Fox și subordonații săi ar putea face o treabă mai bună ar genera fricțiuni. Harriman a recomandat Departamentului de Stat să reconsidere această sugestie. Dacă aceasta este poziția noastră la Moscova în privința unei chestiuni mai degrabă minore precum combaterea tifosului, mă întreb cum am putea să ne așteptăm la rezultate reale în problema cu mult mai serioasă a situației politice.

4 martie 1945

Am discutat cu dl Berry, vicemareșalul și dl Marjoribanks, de mai multe ori, în cursul zilei de azi. Nu am primit instrucțiuni suplimentare precise de la Londra sau Washington, dar din mai multe telegrame reiese că nici unul din guvernele noastre nu este dispus să facă din România un subiect de litigiu [41]. Nu prea putem face nimic, decât să stăm și să privim cum se derulează evenimentele.

Am avut o discuție de 40 de minute cu generalul-colonel Susaikov, noul locțiitor al președintelui Comisiei Aliate de Control [42]. Am început cu o discuție legată de autorizațiile pentru zboruri; apoi am continuat să dezbatem diverse alte teme, inclusiv problema competenței forțelor române de-a asigura ordinea internă. Generalul Susaikov m-a asigurat că a studiat problema cu atenție și că a ajuns la concluzia că, fără nici o urmă de îndoială, aceste forțe erau suficiente. El spune că aceste efective sunt folosite acum foarte ineficient și că, în plus, românii nici măcar nu încearcă să mențină ordinea. El pretinde că guvernul român dispune, pentru astfel de scopuri, de 20 000 oameni de diverse categorii, concentrați în împrejurimile Bucureștiului [43]. Voi pune să se verifice aceste cifre, mâine.

* * *

Generalul Susaikov a spus în continuare că, Națiunile Aliate au intrat în România, în calitate de cuceritori. Nu trebuie să cerem românilor să inițieze acțiunile necesare; ar trebui să li se ordone. Dacă nu o fac, trebuie pedepsiți în consecință. Susaikov spune că singurul lui interes este să se asigure că România își îndeplinește obligațiile prevăzute în Armistițiu și că participă la efortul de război al Aliaților. El susține că a descoperit deja multe exemple care dovedesc duplicitatea românilor și dorința lor de a evita să facă sacrificii pentru cauza aliată. Impresia mea este că se pronunță foarte serios în declarațiile sale, dar că nu cunoaște aproape deloc dificultățile apărute în plan politic. Nu cred că România o s-o ducă bine sub controlul lui.

* * *

Pe la orele 22,00, dl Berry și cu mine, am aflat de la Johnny Ionnițiu, că Groza l-a vizitat pe Rege și a insistat ca acesta să ia o decizie în privința cabinetului Groza chiar astă seară, chemându-i pe Maniu și pe Brătianu și oferindu-le o ultimă șansă de a susține noul cabinet. Groza spune că, dacă nu se ajunge la un acord în această seară, nu răspunde de consecințe. Când Regele a insistat în a primi o explicație, el a declarat că partidele de stânga îl cer pe Groza prim-ministru, că ele își mobilizează oamenii în seara asta și că, dacă nu li se

face pe plac, acest lucru ar atrage consecințe foarte grave, atât pentru țară, cât și pentru Rege. Acesta a acceptat să-i cheme pe Maniu și Brătianu.

* * *

Această informație se potrivește aproape perfect cu aceea obținută de comandorul Brannen de la dl Beliș, asistentul dlui Maniu. Beliș spune că, în fabrici, comuniștii își mobilizează forțele, le înarmează, că prin oraș circulă una sau două mașini cu stații radio, chemând oamenii să-și ceară drepturile și, dacă Regele nu cedează în această seară, să fie pregătiți să dea o lovitură de stat în zori. Beliș mai spune de asemenea, că, luni după-amiază, este programată o mare manifestație a FND. Aceasta poate fi gândită ca o demonstrație în sprijinul guvernului FND deja mandatat, sau ar putea reprezenta actul final dinaintea loviturii de stat. În ambele cazuri, actualul guvern pare să nu mai poată rezista. După plecarea lui Rădescu, a rămas fără cap și, cu siguranță, fără chef de a mai opune rezistență.

* * *

Ținând seama de aceste informații, am decis să supraveghem toată noaptea clădirea Ministerului de Interne, care este principala clădire cu birouri a guvernului, în ideea că, dacă se încearcă o lovitură de stat, eu voi merge de îndată la generalul Susaikov și îi voi cere să împiedice preluarea puterii executive prin forță. Probabil că încercarea mea nu va folosi la nimic, dar mi se pare că asta-i tot ce pot face. Seara târziu, l-am pus la curent pe vicemareșal cu situația; mi-a spus că-mi este foarte recunoscător pentru aceste informații și că mă va sprijini întru totul, în orice acțiune aș iniția.

5 martie 1945

Nu a avut loc nici o lovitură de stat astă-noapte. Totuși, azi, toată ziua au circulat zvonuri. În ultimul moment, FND și-a amânat manifestația pentru marți, mulțumindu-se azi să se strângă grupulețe și să aleagă delegați din diferite localități, care urmau să meargă în grup la Rege, să-i ceară un guvern condus de Groza. Acești 200 de delegați au vizitat Palatul, târziu după-amiază. Regele a refuzat să-i primească, dar delegații i-au lăsat cererile lor în scris [44].

* * *

Este demn de remarcat că manifestele puse în circulație azi de FND conțin pentru prima oară atacuri la adresa Regelui. Se afirmă că o „clică de la Palat"

împiedică aprobarea finală a guvernului Groza. Este probabil începutul unei campanii de înlăturare a Regelui.

* * *

Într-o ultimă încercare de a preîntâmpina o lovitură de stat, i-am trimis generalului Susaikov o notă, în care i-am cerut convocarea imediată a unei întruniri comune. Nu am obținut întâlnirea comună cerută, dar ne-a convocat separat pe mine și pe vicemareșal și ne-a permis să ne exprimăm punctele de vedere. În convorbirea cu mine, i-am reamintit opinia mea, anterior exprimată, că nu ar trebui permisă schimbarea guvernului prin forță armată și că nici un grup sau individ nu ar trebui să aibă dreptul de a purta arme în afara agenților guvernamentali autorizați. Susaikov s-a lansat într-o lungă dizertație despre democrație, a subliniat că FND reprezintă vocea poporului, că guvernul lui Rădescu era plin de fasciști și că trebuie menținută ordinea în România. Nu mi-a răspuns la chestiunea împiedicării unei lovituri de stat. Întâlnirea a durat cam 45 minute și am plecat cu sentimentul că nu am obținut nimic și că, doar instrucțiuni de la Moscova ar putea aduce o schimbare în politica actuală a rușilor în România.

* * *

L-am întâlnit azi de câteva ori pe vicemareșal, ultima oară în cursul serii. Mi-a cerut să mai încercăm o dată să fixăm o întrunire comună pentru mâine dimineață, în special, cu scopul de a câștiga timp. Vrea să ceară anularea demonstrației în interesul menținerii ordinii și dezarmarea imediată a populației civile. L-am rugat să aștepte până mâine dimineață, în speranța că ni se va telegrafia vreo indicație referitoare la atitudinea Londrei și a Washingtonului. Dl Berry a primit chiar aseară câteva telegrame încurajatoare, în care se arăta că guvernul nostru nu acceptă nici un fel de scuze din partea Moscovei și că se cere în continuare trecerea la acțiuni energice. Mi-e teamă însă că toate acestea vin prea târziu. Aici criza a durat deja mult, mai mult decât fiecare din noi ar fi crezut. Se pare că cel târziu mâine va trebui să se sfârșească.

* * *

Nu s-au prea produs modificări în situația de la Palat. Am înțeles că Groza are încă mandat și că tot mai încearcă să-l convingă pe Rege să-i accepte lista provizorie de miniștri, chiar și fără sprijinul partidelor Național Țărănesc și Național Liberal. Regele refuză însă să facă așa ceva, iar Maniu și Brătianu nu-și vor părăsi pozițiile. Groza nu va renunța la mandat, de teamă că Regele va desemna pe altcineva. Sunt aproape sigur că dl Vîșinski va interveni în curând.

6 martie 1945

Dimineața a trecut în frecvente consultări cu dl Berry, cu vicemareșalul și cu dl Marjoribanks. Vicemareșalul și cu mine am căzut de acord să trimitem de îndată scrisori similare generalului Susaikov, cerându-i o întrunire comună imediat, într-o nouă încercare de a preîntâmpina manifestația de după-amiază și astfel să amânăm acțiunile decisive măcar pentru câteva ore. Scrisorile noastre i-au fost înmânate puțin după prânz, dar am fost informați că atât generalul Susaikov, cât și amiralul Bogdenko au părăsit orașul.

* * *

I-am mai scris o scrisoare generalului Susaikov, atrăgându-i atenția asupra afirmațiilor incendiare din presă referitoare la dl Maniu și la alți lideri politici, afirmând că acest lucru ar putea incita persoane iresponsabile să atenteze la viețile lor. I-am reamintit lui Susaikov că Maniu este binecunoscut în Statele Unite pentru înclinațiile sale democratice și că, de vreme ce chiar Rusia a redus mult forțele locale ale României, poporul american nu ar putea înțelege asasinarea lui Maniu. Un astfel de act ar întoarce cu siguranță opinia publică împotriva Rusiei. Sper ca scrisoarea mea să rezolve ceva, dar nu am nici o certitudine.

* * *

Pe la orele 16,00, tocmai când se desfășura marea manifestație a FND [45], s-a anunțat la radio că s-a format un nou guvern, sub conducerea lui Groza. Nu s-au dat detalii referitoare la miniștri. Același lucru l-a anunțat și unul dintre primii vorbitori la manifestație. Mulțimea nu a arătat vreun entuziasm deosebit față de anunț și nici mare interes față de cele ce se întâmplau. Vicemareșalul și cu mine am urmărit manifestația din fața Palatului, de pe acoperișul hotelului Stănescu, timp de peste o oră. Era bine organizată și ordonată. Peste tot puteau fi observate patrule rusești. Toate clădirile guvernamentale mai importante erau păzite de soldați ruși. Nu se vedeau arme printre demonstranți și, după ce a ascultat câteva discursuri, mulțimea s-a dispersat. Probabil că nu au fost prezenți mai mult de 40 000 oameni.

* * *

Pe la orele 18,00, am aflat detalii despre cum s-a format guvernul. Iată-le: În primele ore ale după-amiezii, Groza i-a făcut o vizită lui Maniu, care, printre altele, este imobilizat la pat, cu rotula zdrobită din pricina unei căzături serioase. Groza i-a cerut lui Maniu să-i accepte guvernul, care este compus în întregime din membrii FND, cu excepția lui Tătărescu și a câtorva liberali disidenți. Groza a spus că nu-i poate convinge pe cei din FND, să fie de acord cu vreo schimbare.

Maniu l-a refuzat categoric. Groza l-a vizitat atunci pe Brătianu, făcându-i aceeași propunere și a primit același refuz categoric. Groza s-a dus în continuare la Palat. Nu știm ce presiuni s-au făcut asupra Regelui, dar după o vizită de o jumătate de oră și mai bine la Palat, Groza s-a întors și a anunțat că guvernul a primit aprobarea Regelui [46]. Până seara târziu, nu am primit nici o informație de la Palat, cum și de ce a acceptat Regele în cele din urmă. Bineînțeles că guvernul, fiind integral al FND, este indiscutabil unul minoritar; de aceea, aprobarea de către Rege fără consimțământul lui Maniu și al lui Brătianu reprezintă o violare flagrantă a Constituției. Este prima oară când Regele ia o decizie neconstituțională. Este clar că a fost nevoit să capituleze, probabil în urma unor noi presiuni din partea lui Vîșinski. Dl Berry speră să obțină mâine detalii suplimentare.

7 martie 1945

Problema autorizării zborurilor continuă să ne dea multă bătaie de cap. Avionului nostru întors de la Istanbul, în urmă cu două zile, nu i s-a permis să plece și în plus nu am reușit să obținem autorizarea pentru avioanele ce sosesc din Italia. Am aflat că tot traficul aerian (rusesc, britanic și american), spre și dinspre București, a fost oprit în ultimile șapte sau zece zile. În sfârșit, ieri am fost autorizați să aducem două avioane din Italia, înțelegând că nu vor putea pleca, probabil, pentru o perioadă de timp. Am anunțat imediat în Italia și am aranjat aducerea propriului meu avion, plus un avion care să facă cursa săptămânal. Aceste aranjamente au fost contramandate, de mai multe ori, de către ruși, care par să se răzgândească foarte repede. A trebuit să trimitem mai multe mesaje cu avionul în Italia, ori de câte ori apărea o modificare, dar, în cele din urmă, i-am convins pe ruși să ne lase să aducem avioanele. Cursa noastră săptămânală a sosit ieri, însă Emmens, care plecase înspre noi, a fost obligat să se întoarcă în Italia, din cauza condițiilor atmosferice proaste. Sperăm să-l aducem aici mâine.

* * *

Câteva ore după ce marți s-a anunțat noul guvern, generalul Rădescu s-a prezentat la Misiunea britanică și a cerut azil [47], considerând că viața îi este în primejdie. Vicemareșalul primise aprobare de la Londra să-i acorde azil, așa că l-a poftit înăuntru. L-a înștiințat numaidecât pe generalul Susaikov, care s-a arătat foarte surprins, întrucât răspunderea menținerii ordinii revenea Înaltului Comandament Sovietic. Susaikov a afirmat că este de părere că vicemareșalul

a procedat greșit și că răspunderea pentru această acțiune îi revine în întregime. După părerea mea, britanicii au intrat singuri în gura lupului și nu vor putea scăpa așa de ușor. Vicemareșalul m-a rugat și pe mine să mă implic, dar am refuzat. Am transmis telegrafic datele problemei la Washington și sper din toată inima că nu mi se va ordona să iau parte la această acțiune. Rădescu nu are nici un fel de legătură cu vreun sprijin acordat Națiunilor Aliate pe perioada dominației germane. Cred că ar fi fost mult mai bine să fi lăsat ca actualul guvern să-l aresteze pe Rădescu dacă o dorea, iar ulterior să se facă intervenții puternice pe lângă Susaikov și chiar și la Moscova — dacă era nevoie — ca să nu aibă de suferit, ca rezultat a ceea ce a făcut pentru țara lui. Dacă dorim să luăm poziție împotriva actualului guvern, ar trebui să pornim de la premisa că guvernul propriu-zis este neconstituțional și, ca atare, nu trebuie recunoscut. Nu ar trebui să ne bazăm poziția pe atitudinea față de un singur om.

8 martie 1945

Azi-dimineață am aflat de la dl Berry trista poveste a felului cum a cedat Regele în cele din urmă și cum a consimțit să accepte cabinetul FND al lui Groza. Exact așa cum am bănuit, Groza i-a spus că, dacă nu acceptă imediat, va trebui să abdice, iar guvernul va fi „ales" în timpul manifestației de marți. Groza a afirmat că a primit o declarație fermă de sprijin din partea rușilor, precum și promisiunea că, de îndată ce se va anunța guvernul Groza, i se va remite Transilvania de Nord [48]. Chiar Brătianu, pus să aleagă între abdicare și acceptarea Cabinetului, i-a spus Regelui că nu poate recomanda abdicarea. Maniu fiind bolnav, Regele nu a putut beneficia de sfatul său și, cu toate că Regina susținea cu tărie abdicarea, Regele a consimțit în cele din urmă, considerând că ar putea face mai mult bine țării rămânând, decât părăsind-o acum [49].

* * *

Ieri la prima întrunire a cabinetului, Groza a anunțat că Transilvania de Nord [50] s-a deschis și că se vor trimite acolo de îndată administratori români. Bineînțeles că toți vor fi comuniști. Această acțiune în sine reprezintă o reclamă grozavă pentru guvernul FND.

* * *

Astă-seară am cinat la vicemareșalul Stevenson. Era de față și dl Berry. A fost o petrecere de bun-venit, în onoarea dnei Le Rougetel, care sosise ieri cu avionul nostru, împreună cu soțul. Britanicii erau extrem de agitați din pricina

unui mesaj, tocmai venit de la Londra [51], recomandând o poziție fermă în legătură cu acordarea de azil generalului Rădescu. Guvernul de la Londra i-a transmis vicemareșalului să deschidă foc, dacă era nevoie în apărarea lui Rădescu. Vicemareșalul urmează să-l întâlnească pe generalul Susaikov diseară și să-l informeze asupra instrucțiunilor primite.

9 martie 1945

Nici o veste de la britanici toată ziua, așa încât presupun că nu mai au probleme cu protejarea generalului Rădescu.

* * *

Dl Berry a plecat azi-dimineață la Brașov, pentru câteva zile. El nu dorește să se afle în București, până când nu primește de la Washington instrucțiuni ferme în legătură cu atitudinea care va fi adoptată de noi, în mod oficial, față de noul guvern.

* * *

În oraș domnește liniștea. Am discutat cu mai mulți români din protipendadă, care sunt de părere că lucrurile nu stau chiar atât de rău cât s-au așteptat. Consideră că au intrat într-o perioadă de trecere treptată spre ideile de stânga și că vor fi în stare să se adapteze la noua situație fără multe probleme. Personal, cred că s-ar putea să aibă dreptate, cel puțin în ceea ce privește situația economică. Cred totuși că, anumite persoane, care s-au remarcat prin opoziția față de FND, ar putea să se găsească pe lista criminalilor de război sau să fie deportați pe alt motiv.

* * *

Departamentul de Stat a aflat de la Moscova că dl Harriman i-a prezentat în mod energic lui Molotov punctul de vedere al guvernului nostru, și anume că ar trebui să aibă loc de îndată o întrunire a reprezentanților celor trei puteri, în care să se discute situația din România. Suntem nerăbdători să aflăm ce răspuns se va primi.

12 martie 1945

A fost relativ liniștite în week-end. Astă seară, dl Berry a rămas la Brașov până târziu, iar eu mi-am petrecut sâmbăta și duminica la conacul familiei Suțu, de lângă Ploiești. Azi, la întoarcere, am aflat că guvernul român face pregătiri

minuțioase pentru o ceremonie fastuoasă, care va avea loc mâine la Cluj, în cinstea revenirii Transilvaniei sub control românesc [52]. Toate înaltele oficialități guvernamentale române și majoritatea rușilor din posturi-cheie, inclusiv Vîșinski, pleacă diseară spre Cluj, cu un tren special, și se vor întoarce marți noaptea. Atât britanicii, cât și noi, am fost invitați să trimitem câte cinci reprezentanți. În lumina instrucțiunilor Departamentului de Stat de a ne păstra distanța, pentru moment, față de guvern, am refuzat invitația, iar britanicii ne-au urmat exemplul. Există indicii că gestul nostru nu a fost prea bine primit de guvenul român sau de către ruși.

La cererea dlui Maniu am avut o lungă discuție cu domnia-sa după-amiază. M-am dus să-l văd în casa unui prieten, în dormitor, deoarece stătea în pat de o săptămână și mai bine cu o fractură la rotulă, suferită într-o căzătură. Dl Maniu mi-a relatat pe larg evenimentele din ultimele săptămâni. Consideră formarea actualului guvern ca pe o catastrofă de prim rang. A afirmat că România a devenit acum un stat satelit și că viitoarea sa încorporare în URSS, este aproape o certitudine. Și-a exprimat surprinderea și dezamăgirea că Marea Britanie și Statele Unite nu au sărit în ajutorul României și susține că, în absența unui oarecare sprijin din partea noastră, este inutil să mai încerce să continue să lupte. Dacă rămâne însă în opoziție, se așteaptă să-și vadă colaboratorii uciși sau deportați și crede că el însuși ar putea cădea victimă glonțului unui asasin. Spune că Brătianu a arătat deja că Partidul Național Liberal va încerca să se reorienteze spre o linie politică care ar putea fi favorabil primită de către ruși și că o parte din membrii propriului său partid insistă ca el să procedeze la fel. Este de părere că Statele Unite îi datorează o explicație pentru atitudinea avută, și insistă ca eu să încerc să aflu dacă avem de gând să stăm calmi deoparte și să ne uităm cum este dată țara pe mâna Rusiei sovietice. I-am spus că nu sunt încă în măsură să-i dau o astfel de informație [53], dar că probabil, în curând, ori eu ori dl Berry, o vom putea face. Este cu siguranță un bătrân de excepție, dar pare angajat într-o luptă fără de speranță.

Marți, 13 martie 1945

Am obținut, în sfârșit, autorizarea de zbor pentru avionul meu care așteaptă în Italia, de trei săptămâni. Colonelul Emmens, ofițerul meu de aviație, l-a adus la sol, luni, noaptea târziu. L-a adus cu el pe colonelul Jadwin, care îl înlocuiește pe McGlasson în postul de reprezentant al conducerii unității noastre G-2. Jadwin a lucrat pentru G-2 la Washington și afirmă că rapoartele noastre sunt

foarte bine primite și că, părerea celor de acolo este că le-am oferit o imagine completă a situației de aici.

* * *

Emmens a avut oarecari probleme cu scoaterea pasagerilor săi din aeroport. Se pare că rușii au organizat un nou sistem, conform căruia fiecare pasager ce intră și iese din țară trebuie să aibă un permis special, semnat de Comisia Aliată de Control (sovietică), în care să fie specificat motivul sosirii în sau plecării din România. Ca de obicei, rușii au omis chipurile să ne spună și nouă de această nouă cerință, înainte ca ea să intre în vigoare. Emmens a parlamentat și a reușit să iasă din situația creată, dar se pare că pe viitor vom avea probleme serioase cu obținerea autorizațiilor.

* * *

De-a dreptul pe neașteptate, aseară, și-a făcut apariția în oraș un grup de cinci sau șase ziariști americani, venind de la Moscova. Se pare că, la Moscova, au fost băgați într-un avion în ultima clipă și li s-a spus că sunt transportați la Cluj, pentru ceremonia din Transilvania programată astăzi (54). Au rămas la București peste noapte, dar s-a făcut tot posibilul pentru a li se restrânge contactele la minim. Leigh White, care este versat în astfel de lucruri, a reușit să scape și a avut o scurtă întâlnire cu dl Berry. Acesta i-a oferit informații din belșug despre evoluția actuală a stărilor de lucruri din România. Nu vor fi însă de nici un folos, căci atunci când reporterii se vor întoarce la Moscova, tot nu li se va permite să transmită astfel de relatări.

* * *

Azi-dimineață s-a lăsat ceață, ceea ce a făcut imposibil zborul avionului cu reporteri spre Cluj. De data aceasta, vremea a stânjenit planurile rușilor atât de grijuliu alcătuite. Reporterii s-au vânturat prin oraș toată ziua, așa încât toți vor fi foarte bine informați asupra situației reale. Se așteaptă să fie duși înapoi la Moscova, mâine sau poimâine. Este reacția tipică a rușilor la recentele noastre plângeri, privitoare la faptul că nici un reprezentant al presei americane nu a fost lăsat să intre în România. Rușii vor putea scoate în evidență faptul că acum au sosit cinci sau șase ziariști deodată și, cel puțin după mintea lor, vor avea justificarea de a refuza accesul altora un timp oarecare.

* * *

Dl Vîșinski a ținut ieri, în oraș, un discurs care-i neliniștește considerabil pe tradiționaliștii români. În esență, a afirmat că spiritul democrației triumfă

acum, în România, pentru întâia dată. A menționat partidele Național Țărănesc și Liberal și a afirmat că ele au acum o bună ocazie de a-și alinia politica noului spirit democratic. A spus că, dacă vor rămâne în opoziție, s-ar putea să fie nevoie să le închidă gura, prin metode de forță. Bineînțeles că Maniu, Brătianu și alți lideri sunt foarte tulburați.

* * *

Am avut o lungă discuție cu dl Berry. Este de acord cu mine că decizia de a nu participa la festivitățile din Cluj a fost singura potrivită în situația actuală. Totuși dl Le Rougetel este destul de nemulțumit. El a acceptat invitația guvernului român imediat ce i-a fost adresată și abia în ultimul moment a aflat că noi o refuzăm. Asta a însemnat că a fost nevoit să renunțe doar cu câteva ore înainte de plecarea trenului. Vicemareșalul se află în aceeași situație penibilă, și este și el nemulțumit din această cauză. Mai mult decât atât, înțeleg că Le Rougetel i-a făcut o vizită oficială noului ministru de Externe [55], la doar câteva ore după formarea guvernului, iar acum îi este foarte teamă ca acest gest să nu fie interpretat ca un angajament al guvernului său făcut înainte de luarea deciziilor la Londra și Washington. De asemenea, Le Rougetel l-a introdus pe Rădescu în sediul Legației britanice, ceea ce dl Berry și cu mine considerăm că a fost o greșeală, câtă vreme orice protecție oferită ar fi trebuit să vină din partea Misiunii britanice (vicemareșalului Stevenson) și nu de la reprezentantul politic și personalul său.

* * *

Singura veste primită de la Moscova până acum este un raport de la Harriman, în care se evocă ultima declarație a lui Molotov relativă la problema României, și anume că, în România a fost restabilită acum ordinea, a fost instalat un guvern democratic și, prin urmare, guvernul rus presupune că nu mai sunt necesare alte discuții asupra acestei chestiuni. Se pare că Washingtonul și Londra nu prea mai au altceva de făcut, decât să accepte situația așa cum este, ceea ce înseamnă comunism pentru România de acum încolo. Probabil că nu vom mai primi noutăți, în această privință, o zi-două.

Miercuri, 14 martie, 1945

Împreună cu mai mulți ofițerii de-ai mei, am participat la un dejun oferit de dl Berry în cinstea ziariștilor veniți de la Moscova. Era interesant de observat punctul lor de vedere față de situația din România. Se află aici doar de o zi și

ceva, însă, realizează pe deplin semnificația situației. Ei înțeleg faptul că actualul guvern a fost instalat mai mult prin forță și că poporul român este în ansamblu foarte nemulțumit din această cauză. Bineînțeles că aceasta nu va servi la nimic, deoarece, o dată întorși la Moscova, nu vor reuși să treacă de cenzură nici o relatare adevărată.

* * *

Guvernul a organizat după-amiază încă o manifestație de masă în Piața Palatului [56]. Au ținut discursuri Groza, Vîșinski, Gheorghiu-Dej și alți membri ai guvernului. Manifestația a fost organizată și în cinstea retrocedării Transilvaniei. Bănuiesc că a fost pusă în scenă, în mare parte, pentru ochii reporterilor, pentru că aceștia nu au putut să participe la manifestația de la Cluj. Regele însuși a fost rechemat în oraș și pus să-și facă apariția la balcon, fiind aclamat cu entuziasm de către mulțime. Întâmplător, acesta a fost singurul moment de interes sau entuziasm manifestat de mulțime pe perioada întregii manifestații.

* * *

În mesajul primit astăzi de la Washington, se arată că guvernul Statelor Unite este în continuare nesatisfăcut de explicațiile oferite de Rusia pentru evenimentele din România și solicită în continuare organizarea unei întruniri — la Moscova — la care să participe reprezentanții celor trei puteri, cu care ocazie să se discute întreaga situație. Vicemareșalul, care a primit și el această informație, jubilează și crede că aceasta va aduce României un guvern nou. Nu pot fi de această părere, căci nu văd cum ar putea permite Rusia o asemenea acțiune, cândva. Ar fi o lovitură mult prea dură dată prestigiului său. Chiar dacă s-ar ține o astfel de conferință, cred că ea ar fi doar un gest de salvare a prestigiului Marii Britanii și Statelor Unite, iar concluzia finală va fi ca lucrurile să fie lăsate așa cum sunt.

Vineri, 16 martie 1945

Azi-dimineață, BBC-ul, cât și posturile de radio din Statele Unite, au anunțat nemulțumirea guvernului american față de guvernul minoritar din România și a cerut Marii Britanii și Rusiei să organizeze o conferință comună, în cadrul căreia să se discute în întregime problematica română, în lumina Înțelegerii de la Ialta. Sigur că, această acțiune îi bucură pe toți americanii de aici, pentru că dovedește că rapoartele transmise telegrafic de noi se bucură de deplină atenție la Washington și că am furnizat suficiente informații pentru a permite

guvernului nostru să adopte o poziție fermă. Românii se simt și ei mai încurajați. Cu toate acestea, atât eu, cât și dl Berry ne îndoim că rezultatul final va avea vreo însemnătate deosebită pentru viitorul României. Rușii sunt acum atât de puternic înfipți aici din punct de vedere politic, economic și militar, încât pare greu de crezut că simpla organizare a câtorva conferințe i-ar putea urni.

* * *

Am avut încă o întâlnire cu dl Brătianu, la solicitarea sa. A fost de față și colonelul Jadwin. Dl Brătianu dorea doar să mă pună la curent cu situația politică actuală. El a subliniat că, după părerea sa, națiunea este împinsă către ruină totală și, mai mult, că exact aceasta este și intenția rușilor. El crede că rușii fac tot posibilul să provoace o criză economică deplină, astfel încât oamenii să se găsească în imposibilitatea de a-și asigura strictul necesar supraviețuirii. În aceste condiții, ei ar accepta cu bucurie comunismul și chiar intrarea în Uniunea Sovietică, în speranța unei vieți mai bune.

* * *

Dl Brătianu s-a bucurat să afle azi-dimineață, la radio, știrea despre interesul Statelor Unite față de România, însă el are impresia că nu se poate face mare lucru. Afirmă că influența rușilor în țară este mult prea mare. Subliniază că, în decursul ultimilor o sută de ani, rușii au ocupat România de vreo două-trei ori și că, de fiecare dată, nu au putut fi scoși din țară decât prin forța armelor. El afirmă că aceasta este unica modalitate și de această dată, și că nu prea are speranțe că Marea Britanie sau Statele Unite vor face un asemenea efort.

* * *

Dl Brătianu nu crede totuși că sunt amenințate viețile membrilor elitei din România. Spune că românii nu sunt un popor neîndurător ca bulgarii și că în nici un caz nu vor recurge la omoruri sau deportări în masă. Are însă sentimentul că elita va fi nevoită să se adapteze pentru a trăi într-un stat comunist.

Sâmbătă, 17 martie 1945

După-amiază, la orele 13,00, toți trei reprezentanții șefi din Comisia Aliată de Control am participat la o ședință comună. Generalul Susaikov a părut foarte cooperant. A urmărit foarte atent fiecare din punctele prezentate de vicemareșalul Stevenson și de mine, și a afirmat că este de dorit să se facă tot posibilul pentru a veni în întâmpinarea cerințelor noastre, cu condiția ca acestea să nu fie

în contradicție cu propria sa politică. A fost de acord ca, o dată pe săptămână, să avem o întâlnire comună și să aibă loc întruniri similare, de asemenea săptămânale, în toate subsecțiile comisiei. A fost de acord și să ne țină la curent cu fiecare directivă dată guvernului român și ne-a permis să trimitem la Comisia sovietică ofițeri împuterniciți care să citească acele directive înainte de a fi transmise. Este de părere că vremurile grele au trecut și că, de acum încolo, viața va deveni mai „normală" pentru toți cei interesați din România. Am aflat că, după plecarea generalului Vasiliev, fostul șef de Stat Major, generalul Vinogradov va rămâne șef al Statului Major al generalului Susaikov.

* * *

Dl Rădulescu a venit să mă vadă astă-seară. Arăta foarte obosit și mi-a spus că nu o duce bine cu sănătatea, și că se așteaptă ca în curând să demisioneze din funcția de șef al secției române a Comisiei pentru Aplicarea Armistițiului. Mi-a descris în detaliu recentele festivități de la Cluj, ocazionate de retrocedarea Transilvaniei (57). Mi-a spus că, din punctul de vedere-al unui român loial, ceremoniile au reprezentat o lovitură cumplită dată onoarei naționale. Mai mult de două treimi din cei prezenți erau maghiari care cântau melodii ungurești și purtau imense drapele naționale maghiare. Prin comparație, grupul de români era foarte tăcut, a defilat doar cu câteva mici drapele naționale și fără prea mult entuziasm. Mulți dintre cei care au defilat, trecând pe lângă Rege, au făcut salutul comunist. Alții, nici măcar nu au lăsat impresia că l-ar recunoaște pe Rege, deoarece nu și-au scos pălăriile. Rușii puteau fi văzuți peste tot și păreau că se simt extraordinar de bine. Singurul semn încurajator a fost absența totală a delegațiilor americană și britanică. El mi-a spus că acest lucru a provocat cu siguranță multe preocupări guvernului. La banchetul organizat după încheierea paradei, dr. Groza a ținut un lung discurs în limba maghiară. Acest gest în sine a fost catalogat de dl Rădulescu drept o lovitură dată onoarei naționale.

* * *

Dl Rădulescu e de părere că țara se află în pragul haosului economic. Arată că pretențiile rușilor au devenit atât de mari, încât frizează ridicolul. Conform articolului 12 (58), de pildă, rușii pretind să se trimită înapoi în Rusia cei 90 000 cai pe care, chipurile, românii i-ar fi luat de la ei. Din acești 90 000, mai pot fi găsiți cam 20 000. Toți ceilalți au murit sau au fost deja duși de diferite unități armate rusești din România. Rușii pretind, de asemenea, ca românii să returneze — în conformitate cu articolului 12 — tot grâul care a fost luat din Rusia. Acesta, în valoare de 50 miliarde lei, reprezintă o cantitate de 10 000 vagoane de

cereale. De asemenea, rușii pretind că România execută prea încet reparațiile la autovehiculele care trebuie să fie trimise înapoi în Rusia. Așadar, România trebuie să livreze 4 700 automobile, care să fie imediat predate rușilor, păstrând în schimb echipamentul uzat și defect luat anterior din Rusia.

* * *

Dl Rădulescu se pregătește să demisioneze în scurt timp. Nu este deloc de acord cu guvernul și simte că nu-și poate asuma răspunderea de a contribui la ultimele faze ale colapsului României.

Duminică, 18 martie 1945

Începem să primim, de la diferiți oameni din oraș, reacții la protestul guvernului american adresat rușilor în privința României. Anterior anunțului american, o ruptură de proporții avusese loc în cadrul Partidului Național Țărănesc, iar dr. Lupu fusese pe punctul de a-i cere lui Maniu să se retragă, astfel încât el să poată reorienta partidul spre stânga. Acum însă dr. Lupu a renunțat la ideea sa și, deoarece simte că ar putea exista un ajutor din partea Americii, este mai mult decât dispus să continue opoziția față de actualul guvern, sub conducerea lui Maniu. Am aflat, de asemenea, că guvernul însuși a avut o lungă ședință ieri, subiectul principal de discuție fiind atitudinea de luat față de poziția adoptată de americani. Încă nu am aflat detalii. Românii par să considere că, indiferent dacă nu se va mai obține altceva, protestul nostru a reușit să determine guvernul să facă mutări mai lente și mai prudente în problema reformei agrare, a persecutării „fasciștilor" [59] și în încercarea de a adopta alte orientări comuniste.

* * *

Azi-dimineață, vicemareșalul mi-a cerut cu împrumut avionul pentru o călătorie în Anglia, ca să-și aducă soția. Eu, personal, nu am folosit încă avionul și mă cam codesc să-l las să-l ia atât de curând. Totuși, nu am motive temeinice să-l refuz, cu atât mai mult cu cât s-a oferit să-mi lase în folosință avionul său mai mic. Am ridicat problema celor de la Caserta și am sugerat și alternativa ca un C-47, momentan liber, să-i fie pus vicemareșalului la dispoziție, pentru această călătorie.

* * *

Am expediat în fine, azi, o radiogramă, la a cărei redactare lucrez de câteva zile. Este lungă și precizează Departamentului de Război, că România este de pe

acum puternic dominată din punct de vedere economic și politic de către Rusia. Am încercat să demonstrez că, deși tacticile anglo-americane ar putea întârzia atingerea scopurilor politice ale Rusiei, România este atât de aproape de o prăbușire economică totală, încât Rusia ar putea oricând să găsească o justificare pentru a intra în scenă și a prelua puterea, pe motiv că România nu reușește să ducă la îndeplinire obligațiile impuse prin Armistițiu. Am enumerat numeroasele interpretări dure și extrem de injuste date de ruși prevederilor Armistițiului, precum și alte fapte, prin care resursele de hrană, produsele industriale, utilajele și instalațiile etc. sunt aproape epuizate, cu rezultatul că ruina totală poate fi iminentă. De fapt, pare că Rusia face tot posibilul să grăbească o astfel de prăbușire, cu speranța că, în atari condiții, poporul se va îndrepta spre comunism și chiar spre unirea cu Rusia, ca unica posibilitate acceptabilă. Sper că Statele Unite vor înțelege că, numai printr-o administrare cu adevărat tripartită a termenilor Armistițiului, pe întreg teritoriul țării, putem spera să salvăm România de comunism. Dacă reprezentanții Statelor Unite și ai Marii Britanii se mențin aici doar pe poziții de spectatori, așa cum se întâmplă în prezent, Rusia va continua, neîndoielnic, să-și facă jocul.

Luni, 20 martie 1945

Nu s-a mai auzit nimic referitor la protestul transmis de Statele Unite la Moscova, în legătură cu situația din România [(40)]. Au trecut deja nouă zile de când i-au fost transmise lui Harriman instrucțiunile inițiale privitoare la această chestiune. Pare foarte probabil că Rusia amână deliberat răspunsul, în speranța că guvernul român va deveni stăpân pe situație înainte ca, la Moscova, cele trei puteri să ia o hotărâre finală.

* * *

Cu toate acestea, guvernul român începe să dea semne de dezbinare. Tătărescu și prietenii săi liberali disidenți nu pot fi de acord cu actuala formă a legii exproprierii pământului, prin care se confiscă tot pământul moșierilor, fără plata vreunei compensații. Tătărescu susține acordarea unei despăgubiri oarecare pentru pământul expropriat. Se răspândește zvonul că își va da curând demisia. Dacă o va face, va fi probabil trecut imediat pe lista criminalilor de război. Se relatează că și dr. Groza ar fi menționat că începe să se satură de situația creată și că el însuși s-ar putea să nu mai reziste mult.

* * *

Rușii dau semne de încrâncenare, îndeosebi în privința anglo-americanilor. Diversele restricții de aterizare și decolare impuse avioanelor noastre devin din ce în ce mai supărătoare. Ieri am avut două avioane încărcate la capacitate maximă, cu circa 50 de persoane evacuate, bagaje, echipaj, etc., cărora li s-a interzis decolarea chiar în ultimul moment și ni s-a adus la cunoștință că o să treacă două–trei zile până se va obține autorizarea necesară. S-a pretextat că autorizarea acordată anterior a fost valabilă doar pentru ziua precedentă, adică în ziua când sosise avionul din Italia. Era o interpretare cu totul nouă care nu fusese invocată niciodată până acum și pe care nu ne-o comunicaseră anterior. Britanicii aveau și ei două avioane gata de decolare, care au fost obligate să rămână la sol din același motiv. O altă restricție impusă se referă la chestiunea permiselor de circulat noaptea. Am fost informați ieri că doar 20 de americani din tot Bucureștiul vor primi permisiunea de a circula noaptea, după orele 23,00. De acestea trebuie să beneficieze personalul dlui Berry, toți oamenii mei, angajații OSS, ai Corpului Aerian etc. De asemenea, mașinilor noastre li se impun restricții de circulație pe perioada nopții. Îl vizitez astăzi pe generalul Vinogradov, pentru a discuta aceste probleme și sper să obțin renunțarea măcar la unele din aceste restricții. Nu putem să nu considerăm că rușii sunt agasați de faptul că am reușit să raportăm condițiile de aici cu suficientă acuratețe pentru a permite guvernului Statelor Unite să protesteze. Prin restrângerea treptată a activităților noastre pe viitor, rușii speră probabil ca să ne limiteze posibilitățile de a raporta ce întorsătură iau evenimentele.

* * *

Un alt fapt semnificativ, și de rău augur, a fost împuternicirea dată oficial de către guvernul român unor grupuri de voluntari civili [61] de a participa la menținerea ordinii în oraș. Este doar un șiretlic în scopul recunoașterii oficiale a bandelor de comuniști înarmați care au fost la originea majorității tulburărilor de până acum. Acești civili au acum posibilitatea să cutreiere înarmați orașul cât poftesc și probabil ei vor fi cei care îi vor aresta pe cetățenii de care comuniștii doresc să scape. Bineînțeles că, majoritatea acestor cetățeni nu vor fi aduși probabil niciodată în fața instanțelor de judecată, ci vor dispărea, pur și simplu. Există deja câteva exemple de acest gen.

* * *

Astăzi am mai aflat, de asemenea, că dl Berry și personalul său se află sub o foarte strictă supraveghere. Am obținut o copie după un raport adresat

Statului Major rus, în care erau înșirați toți vizitatorii care au intrat și au ieșit din sediul Legației, ora la care au sosit și cea a plecării, cu cine au discutat și, în unele cazuri, care a fost subiectul discuțiilor purtate. Am o puternică bănuială că și statul meu major este urmărit îndeaproape. Am primit numeroase semnale că personalități române, inclusiv membri ai personalului de la Palat, au fost avertizate că nu este bine pentru reputația lor să fie văzuți vizitând prea des sediile, american sau britanic. Mă tem că majoritatea surselor noastre de informații românești, care s-au dovedit până acum foarte productive, vor seca în curând.

Miercuri, 21 martie 1945

Azi-dimineață am aflat de la britanici conținutul unei note [62] remise de Molotov dlui Harriman, ca răspuns la solicitarea guvernului Statelor Unite, referitoare la o discuție tripartită în România. În această notă, guvernul rus respingea net solicitarea americanilor, afirmând că în România exista deja un guvern democratic reprezentativ, că se păstra ordinea și că populația era liniștită. Și mai semnificativă era afirmația conform căreia, interpretarea dată de americani Înțelegerii de la Ialta, în numele căreia ne-am simțit îndreptățiți să cerem o întrunire tripartită, era atât de cuprinzătoare, încât nu mai era conformă cu realitatea. Se arăta că Armistițiul oferă Rusiei o poziție dominantă în Comisia Aliată de Control pentru România și că orice discuție tripartită despre problemele României ar duce la îngrădirea puterilor președintelui rus al Comisiei Aliate de Control.

* * *

Este limpede acum că Rusia nu va tolera nici un fel de amestec în conducerea politicii sale în România. Cred că Rusia știe acum că guvernul american este pe deplin la curent cu starea reală a lucrurilor și cu scopurile finale ale rușilor. De aceea, respingerea categorică de către ruși a solicitărilor noastre constituie o provocare clară, pe care ne va fi greu să o ocolim. Așteptăm cu toții, cu îngrijorare, următorul pas al guvernului nostru.

* * *

Împreună cu patru din ofițerii mei, am luat parte azi la un dejun interesant, oferit de baronul Neumann de la Societatea Textilă din Arad. Au fost prezenți și alți câțiva români, printre care Max Auschnitt și dl Petrescu, liderul social-democraților. Am purtat o discuție deosebită cu dl Petrescu despre situația politică.

Este de-a dreptul disperat. Deși partidul său face parte din Frontului Național Democratic, el consideră acum că acesta a devenit o organizație aproape în întregime comunistă, lucru cu care nu se împacă deloc. Spune că Groza, Tătărescu și alți membri ai guvernului nu sunt nici ei de acord cu țelurile comuniștilor, însă nu au putere ca să li se împotrivească. Susține că dacă cineva demisionează din guvern, o face cu riscul vieții. Afirmă că este absolut evident că obiectivul final al comuniștilor este transformarea României în cea de-a șaptesprezecea republică a Rusiei sovietice. Are senzația că rușii dețin acum controlul absolut asupra țării și că și-l vor menține atât timp cât Marea Britanie și Statele Unite nu vor interveni cu adevărat. El își pune toate speranțele în recentul anunț făcut la radio, referitor la cererea Statelor Unite de a se organiza discuții tripartite. L-au încurajat întrucâtva și recentele alegeri libere din Finlanda, în care partidul comunist a acumulat cu greu douăzeci și cinci de procente din totalul voturilor. Consideră că, dacă și în România s-ar putea ține alegeri libere similare, atunci comuniștii n-ar obține probabil mai mult de zece la sută din voturi; speră că — într-un fel oarecare — Marea Britanie și Statele Unite vor putea asigura asemenea alegeri libere.

* * *

Am avut o scurtă întrevedere cu generalul Vinogradov, acum șef al personalului Comisiei Aliate de Control, mai ales pentru a-l prezenta pe colonelul Jadwin. Generalul Vinogradov i-a spus colonelului Jadwin, că îl va ajuta bucuros în orice fel și l-a sfătuit să îl întâlnească neîntârziat pe șeful Secțiunii militare pentru a studia două directive ce fuseseră transmise românilor. A afirmat că ne va da de știre, ori de câte ori, se vor emite și alte directive.

* * *

Vinogradov a afișat înțelegere față de plângerile mele referitoare la autorizările de zbor. Mi-a spus că regretă foarte mult că au apărut neînțelegeri și că va face tot posibilul să elaboreze un set rezonabil de reglementări care să ne permită să ne aducem în țară avioanele la intervale de timp convenabile. Am discutat mai multe alte probleme mărunte, inclusiv despre permisele de circulat noaptea pentru personalul nostru, despre aranjamentele pentru ieșirile în teren și călătoria pe care dl Berry și cu mine intenționăm s-o facem la Sofia, despre autorizarea de intrare în țară pentru Jean Paul Boncour, noul reprezentant al Franței etc. În toate aceste discuții, Vinogradov a părut extrem de conciliant. Dacă își va ține promisiunile, multe din problemele noastre se vor aplana în viitorul apropiat.

* * *

La sfârșitul întrevederii, Vinogradov mi-a spus că auzise că-mi exprimasem nemulțumirea față de multiplele restricții impuse de către ruși operațiunilor noastre din plan local. Mi-a spus că-i pare rău să audă una ca asta, deoarece este de părere că, dacă i-aș aduce lui la cunoștință toate problemele mele, cu siguranță am putea găsi o soluție acceptabilă. Mi-a spus că avea această părere în special, în ceea ce mă privește, întrucât contribuisem ca guvernul meu să nu se amestece în privința situației lui Rădescu; cu alte cuvinte, americanii nu se implicaseră în acordarea de azil, generalului Rădescu. Dorea să știu că aprecia această atitudine. A subliniat faptul că România era doar o țară mică, iar națiunile noastre sunt încă strâns aliate în războiul împotriva Germaniei și, că și după aceea, mai exista încă un război în Pacific, în care s-ar putea să ne prindă bine ajutorul rusesc. A afirmat că, ar fi o mare greșeală să lăsăm ca neînțelegerile de aici să provoace un dezacord în situația internațională, care ar putea duce în final la consecințe grave pentru întreaga lume. I-am răspuns că nu făcusem niciodată vreo reclamație, fără să i-o fi prezentat mai întâi însuși generalului Vinogradov, că-i apreciez atitudinea plină de înțelegere și că voi continua să-l informez despre toate dificultățile pe care le întâmpinăm, înainte să le raportăm în altă parte. I-am reamintit din nou despre atitudinea adoptată de mine față de români — aceea pe care i-o expusesem când am sosit pentru prima oară — și că urmăresc aceeași politică de a nu discuta niciodată problemele cu românii, decât de pe o poziție care știu că este și aceea a Comisiei. Ne-am despărțit în termeni foarte buni.

Joi, 22 martie 1945

Azi-dimineață m-am hotărât să propun o călătorie în Italia pentru a dezbate toate problemele cu generalul McNarney. Dl Berry a fost de acord că ar fi o mutare înțeleaptă. Sper să aflu dacă din telegramele noastre generalul McNarney și ofițerii săi de stat major, direct interesați în problemă și-au făcut sau nu o imagine completă asupra situației de ansamblu de aici așa cum o cunoaștem noi. Dacă da, putem fi siguri că Washingtonul are aceeași imagine. Dacă nu, poate le voi prezenta noi fapte suficient de importante pentru a justifica un drum la Washington al dlui Berry sau al meu. Cred că, dl Berry ar trebui să se ducă, dacă se va putea. I-am telegrafiat generalului McNarney, întrebându-l dacă dorește să mă vadă și, când voi primi răspunsul de la ruși, mă voi ocupa de autorizare.

* * *

Azi am primit câțiva vizitatori, cetățeni români, care s-au împrietenit cu americanii de aici și care solicită acum un fel de ajutor pentru a fi scoși din țară. Le-am spus că, după câte știam, acest lucru este absolut imposibil. Am discutat mai târziu problema cu dl Berry, care a fost de acord cu punctul meu de vedere. Nu putem face absolut nimic pentru persoanele care nu sunt cetățeni americani. Singura noastră speranță este ca guvernul nostru să acționeze atât de energic la niveluri înalte, încât să nu fie nevoie ca acești oameni să-și ducă la îndeplinire planurile.

* * *

La ora cinci după-amiază, am fost invitat la ceai la Palat. A venit și dl Berry. Regele și Regina ne-au primit în salonașul lor particular de la etaj. Nu ne-au ascuns faptul că li se dăduse de înțeles că nu ar fi indicat să frecventeze foarte mult pe anglo-americani și că, deși le părea foarte rău, în viitor, nu vor putea probabil să păstreze contacte strânse cu noi. I-am găsit foarte îngrijorați, dar mai mult sau mai puțin resemnați în fața inevitabilului. Cu toate că nu au spus-o, am rămas cu impresia clară că nu se așteaptă ca monarhia să mai reziste mult, dacă o intervenție a anglo-americanilor nu devine un fapt real.

* * *

Dl Vlădescu, secretarul lui Savel Rădulescu, a trecut pe la mine, aseară. El susține că numele său se află deja pe lista celor patruzeci de români considerați ca fiind apropiați de anglo-americani. Mi-a adus un tabel cu cereri ale Armatei Roșii, în conformitate cu articolul 10 din Armistițiu [63], care fusese prezentat guvernului român pentru trimestrul doi al anului 1945. Pe lângă mari cantități de alimente, aceste cereri se referă la un număr mare de mantale, pantaloni, cămăși, fețe de pernă, fețe de saltea, sticle de termos, șei și o listă lungă de echipamente similare, care mi se par cu totul în afara prevederilor articolului 10. Cu toate acestea, se pare că, precum de obicei, România nu va avea de ales și va trebui să facă tot ce poate pentru a livra aceste produse, deși multe dintre ele nu are de unde să le obțină. Dl Vlădescu mi-a promis să-mi pună la dispoziție până sâmbătă un tabel complet, în care să fie redate toate pretențiile ridicate de ruși, conform articolelor 10, 11 și 12 din Armistițiu [64].

* * *

La întrunirea noastră comună de săptămâna trecută, vicemareșalul i-a invitat la cină pe generalii Susaikov și Vinogradov și amiralul Bogdenko pentru

joia aceasta. Generalul Susaikov a lăsat să se înțeleagă că acceptă toți invitația. Azi la amiază (joi), l-a sunat pe vicemareșal, să-i spună că nu mai poate veni. După câteva ore, atât vicemareșalul, cât și eu, am primit fiecare o invitație la cină pentru mâine seară (vineri), la generalul Susaikov. După toate aparențele, Susaikov a considerat că nu poate accepta nici o invitație până ce nu face el însuși acest gest.

Vineri, 23 martie 1945

Am aflat azi că Legea reformei agrare [65] a fost promulgată ieri și semnată de Rege, aseară. Ea prevede confiscarea „de facto" a tuturor moșiilor mai mari de 50 de hectare. Se prevede ca aceste pământuri să fie împărțite țăranilor, sub formă de loturi de câte cinci hectare. Se confiscă și vitele, caii, tractoarele agricole și toate celelalte utilaje. Țăranii trebuie să dea în schimb guvernului o sumă simbolică, sub forma recoltei pe un an. Evident că acest lucru va avea efecte pe termen lung. Vor rămâne fără o lețcaie mulți dintre cei mai înstăriți oameni din România, un exemplu cu totul deosebit fiind dl Dinu Brătianu. El deținea șapte sau opt mari moșii și le va pierde acum pe toate. Am aflat că nu are aproape nici un fel de alte investiții.

* * *

Cina de la generalul Susaikov, a fost interesantă. Au fost de față Vinogradov, Pavlov, Stevenson, Greer, Jadwin și încă vreo două persoane. Cina s-a desfășurat cu mare pompă și ceremonial, iar noi am ridicat paharul pentru mai toți oamenii de pe pământ. A luat sfârșit într-o atmosferă foarte amicală și am impresia că am reușit cu toții să ne cunoaștem mult mai bine decât înainte.

Sâmbătă, 24 martie 1945

Dl Savel Rădulescu m-a vizitat din nou astă-seară. Mi-a spus că Regele a semnat Legea reformei agrare, numai după ce a atras atenția că prevederile sale referitoare la confiscări ar putea fi neconstituționale. Peste câteva ore, primul-ministru i-a prezentat Regelui un decret [66] care modifica Constituția, exact în sensul de a permite confiscările de pământuri. Pe acesta, Regele a refuzat să îl semneze, spunând că nu poate fi amendată Constituția, decât prin acțiunea unei legislaturi alese după toate regulile, care, în prezent, bineînțeles că nu există. Primul-ministru a susținut că, în timp de război, anumite condiții speciale pot face necesară o schimbare, însă, până în prezent, Regele s-a menținut ferm pe poziție. El se teme că, mai târziu, va fi forțat să semneze și acest decret.

* * *

Dl Rădulescu spune că s-a întâlnit de mai multe ori cu primul-ministru, cu care ocazii a arătat cât erau de exorbitante cererile rușilor de livrări de produse în conformitate cu articolul 10, și de cai, vite, cereale, etc., conform articolului 12. Primul-ministru chiar l-a însoțit o dată pe dl Rădulescu la Misiunea rusească, pentru a protesta împotriva acestor pretenții. La întrunirea care a urmat, însă, Rădulescu a trebuit să întrețină singur întreaga discuție, și în mai multe rânduri Groza a fost de partea rușilor și împotriva lui Rădulescu. După cât se pare, guvernul nu intenționează să opună rezistență rușilor în vreun fel.

Miercuri, 28 martie 1945

Am făcut un drum în Italia la începutul săptămânii. Am plecat luni și m-am întors azi. Rușii au fost foarte amabili cu acordarea autorizațiilor și au făcut tot posibilul să ușureze formalitățile legate de sosirea și plecarea avionului meu.

* * *

Luni, în drum spre Italia, am zburat în jos spre Giurgiu, pentru a examina rețeaua de drumuri care duce spre Bulgaria, ca să vedem dacă zvonurile referitoare la mișcări masive de trupe rusești spre sud sunt sau nu fondate. Nu am observat nici un fel de mișcări de trupe în acea zonă. Am urmat apoi cursul Dunării, până la Porțile de Fier. Ni s-a oferit o imagine superbă a întregii văi a Dunării. Ne-a permis și să observăm îndeaproape regiunile muntoase din zona Porțile de Fier. Apoi ne-am continuat zborul către Italia, trecând deasupra Albaniei (Scutari) și am ajuns la aerodromul de la Marcianise, după aproape cinci ore și jumătate de la plecarea din București.

* * *

Principalul considerent pentru care am făcut această călătorie a fost discuția cu generalul McNarney. Generalul Hull de la Departamentul de Război îmi recomandase, înaintea sosirii mele aici, să mă consult, din când în când, cu generalul McNarney. McNarney a fost foarte amabil și extrem de interesat de situația din România. Am discutat vreo 45 de minute. A adoptat totuși un punct de vedere foarte realist. Mi-a spus că, din telegramele trimise de noi, a înțeles foarte bine ce se întâmplă și care sunt obiectivele finale ale rușilor pentru această parte a lumii. A afirmat, totuși, că nu a putut întâlni nici un pic de înțelegere pentru românii înșiși, și că, din punct de vedere militar, crede că ar fi o mare greșeală din partea Statelor Unite să facă ceva care ar duce la operațiuni

militare împotriva Rusiei în acea zonă a lumii. Mi-a spus că era convins că va avea loc un alt război european peste 25–50 de ani, dar că nu putea încă să prevadă cum se vor grupa forțele din lume în viitorul conflict. El a recunoscut deschis totuși că cele ce se petreceau în România erau cu totul contrarii înțelegerilor de la Ialta și orientărilor declarate de Statele Unite față de alte națiuni ale lumii. S-a arătat foarte mirat că nici eu, nici dl Berry nu primisem nici o directivă generală care să ne indice linia de conduită pe care să o adoptăm. Mi-a sugerat să mai discut cu dl Berry și să-mi exprim apoi opinia printr-o telegramă adresată lui McNarney, arătând dacă considerăm sau nu că ar fi de dorit ca unul dintre noi să fie trimis în State pentru un raport detaliat. În caz că aș recomanda acest lucru, el însuși ar expedia bucuros la Washington, recomandarea în numele lui personal.

* * *

McNarney a lăsat să se înțeleagă că situația din Grecia fusese extrem de delicată pentru el [67]. Fusese nevoit să folosească aproape patru divizii pentru a controla situația, lipsindu-se astfel în Italia de superioritatea asupra nemților. Acesta l-a obligat să renunțe la planurile ofensive. Cu toate acestea, în ultimele săptămâni, își regrupase, puțin câte puțin, forțele, astfel încât să poată trece la acțiune cât de curând, asta în cazul în care nu o vor face mai întâi nemții.

* * *

Am stat de vorbă cu mai mulți reprezentanți ai diferitelor compartimente ale Statului Major, și toți au manifestat mult interes față de diversele noastre rapoarte telegrafiate. Erau de părere că, din aceste rapoarte, reieșea o imagine foarte clară a ceea ce se întâmpla pe plan local.

* * *

Pe drumul de întoarcere, am avut vreme foarte urâtă deasupra Balcanilor și am zburat prin nori timp de câteva ore. Totuși, deși era ceață, deasupra Bucureștiului era vreme bună și am putut ateriza fără probleme. Aproape am încheiat aranjamentele pentru o excursie programată pentru poimâine la Sofia, în care voi fi însoțit de dl Berry. Sperăm să ne întoarcem peste o zi.

* * *

Ne-au parvenit niște știri interesante referitoare la aranjamentele pentru Austria [68]. Această țară urmează să fie împărțită în trei părți, fiecare parte având câte o administrație militară condusă de către unul dintre aliați. La Viena va

funcționa un comitet central al tuturor reprezentanților Aliaților. S-ar putea ca aceste planuri să se modifice, în sensul delimitării unei a patra zone, care să fie acordată Franței. Generalul de brigadă Flory urmează să fie reprezentantul militar al Statelor Unite, având în subordine aproximativ 300 ofițeri. Până acum nu s-a reușit să se obțină în nici un fel cooperarea rușilor și nu s-a putut face nici un plan de viitor. Întregul demers pare plin de obstacole.

* * *

Întorcându-mă la București, am aflat că guvernul se confrunta cu multe probleme din pricina Legii reformei agrare. Au fost confiscate doar 1 500 000 ha, și cel puțin 4 000 000 de țărani fără pământ sunt îndreptățiți să participe la împărțire [69]. Evident această situație va produce multe nemulțumiri. Un exemplu concret al acestei situații mi-a fost oferit de ceea ce li s-a întâmplat prietenilor mei, prințul și prințesa Suțu. Moșia lor de la Izvor [70] se împarte. Fiecare țăran din satul învecinat primește câte o parcelă foarte mică. Acest fapt în sine a provocat multe dispute și animozități între diverșii locuitori ai satului. Însă, la vreo milă depărtare, se află un alt sat, care nu a participat la împărțire și nici nu are în apropiere vreo mare moșie. Acești țărani sunt foarte supărați acum pentru că nu au avut nici cea mai mică șansă de a obține ceva pământ. Se pare că guvernul nu a prea luat măsuri ca să rezolve astfel de dispute. Se zvonește și că se elaborează legi în vederea naționalizării băncilor și a marilor întreprinderi industriale. Mulți bucureșteni încearcă să-și vândă proprietățile din oraș, de teama confiscării. Guvernul a propus un buget de 800 miliarde lei. Bineînțeles că este total disproporționat față de capacitatea țării. Muncitorii cer măriri de salarii cu 100–400 la sută. Este greu de crezut că guvernul îi va putea refuza. Întreaga situație pare să meargă din rău în mai rău, și este de așteptat, foarte curând, o prăbușire economică și financiară.

Sâmbătă, 31 martie 1945

Tocmai m-am întors dintr-o scurtă vizită la Sofia. Dl Berry, colonelul Jadwin și cu mine am plecat cu avionul vineri, și ne-am întors azi după-amiază. Am discutat pe larg cu generalul Crane și cu reprezentantul său politic, dl Barnes. Situația din Sofia este, în multe privințe, mult mai dificilă decât cea din București. Personalul britanic și cel american sunt supuse unor restricții foarte severe. Nici măcar nu se pot duce la aerodrom fără a fi însoțiți de un ofițer de legătură rus și fără să le fie, în prealabil, acordate autorizațiile prin statul major rus. Generalul Crane nu a avut nici o întrevedere cu Comisia Aliată de

Control, din decembrie trecut. Nici unul dintre ofițerii săi nu a avut de-a face cu șefii ruși ai secțiunilor sau ai altor eșaloane ale Comisiei Aliate de Control. Puținele informații obținute de generalul Crane provin de la bulgari, dar chiar și acestea sunt foarte greu de obținut. De obicei, când i se cer informații, guvernul bulgar pretinde să i se facă cerere în scris și o supune apoi spre aprobare delegației sovietice.

* * *

Bulgaria, asemeni României, se găsește practic sub controlul comuniștilor din Bulgaria. Cu toate acestea, „tribunalele poporului" [71] funcționează de câteva luni și au condamnat la moarte între 10 000 și 50 000 de persoane pentru activitățile sau simpatiile lor „fasciste". În realitate, aceste „tribunale ale poporului" au fost un simulacru de justiție. Au fost folosite de către comuniști pentru a se debarasa de majoritatea celor din clasa privilegiată din Bulgaria, care ar fi putut constitui o amenințare pentru programul comunismului. Pe lângă pedepsele capitale, „tribunalele poporului" au împărțit multe condamnări cu închisoare pe viață și alte pedepse mai ușoare.

* * *

Toți bulgarii sunt foarte prost îmbrăcați. Cei puțini rămași din fostele clase mai înstărite par să stea mai mult pe la casele lor și sunt terorizați de moarte de spectrul împușcării sau al întemnițării. Generalul Crane a petrecut înainte de război mai mulți ani ca atașat militar la Sofia. El afirmă că practic toți foștii săi prieteni au dispărut acum. Mulți dintre ei au fost împușcați după sosirea sa aici în decembrie trecut.

* * *

Deși comuniștii dețin practic controlul, pe hârtie guvernul propriu-zis este de coaliție. Însă nici unul dintre celelalte partide nu îndrăznește să ridice vreo obiecție față de programul comuniștilor, întrucât trupele rusești stăpânesc întreaga țară. În ciuda acestui fapt, totuși, nu există nici un indiciu care să sugereze că Rusia are vreo intenție de a anexa Bulgaria. Mai degrabă, se pare că ar fi foarte mulțumită dacă ar vedea înflorind aici o republică comunistă, pe care să se poată conta că va apela la Rusia, atât pentru sprijin militar, cât și economic.

* * *

Când m-am întors azi după-amiază la București, am găsit situația generală aproape neschimbată. Se pare că, arestările de politicieni ai Partidului Național

Țărănesc continuă [72]. Circulă zvonuri cum că se elaborează legi pentru trecerea la naționalizarea băncilor și a întreprinderilor. S-ar putea totuși să mai treacă ceva timp până la realizarea efectivă a acestor măsuri.

* * *

Autorizațiile noastre de zbor dinspre și înspre București ne-au fost acordate de către ruși cu multă curtoazie. Nu am fost reținuți câtuși de puțin pentru inspectarea actelor sau a avionului. Se pare că aplicarea reglementărilor rusești privind acordarea de autorizații este mai puțin strictă, cel puțin în ceea ce privește avioanele americane. Am luat cu noi în călătorie un tânăr ofițer de legătură rus care se pare că s-a simțit foarte bine. Nu a stat cu noi în Sofia; ne-a părăsit când am ajuns la aeroport și ni s-a alăturat abia la întoarcere.

Luni, 2 aprilie 1945

Dl Savel Rădulescu m-a vizitat azi-dimineață ca să-mi spună că și-a depus în scris demisia oficială din funcția de președinte al Comisiei Române de Aplicare a Armistițiului [73]. Și-a exprimat sincera apreciere pentru atitudinea mea de cooperare și înțelegere față de el și problemele sale și mi-a spus că speră să poată menține legătura cu mine și după ce va fi părăsit guvernul. Principalul motiv al demisiei sale este convingerea sa că nu poate găsi nici un fel de sprijin de la actualul guvern în negocierile pe care le duce cu rușii în privința condițiilor de Armistițiu. El afirmă că dacă actualele condiții cuprinse în articolele 10, 11 și 12 ar trebui satisfăcute în totalitate, rezultatul ar fi prăbușirea economică deplină. De aceea, este absolut necesar să li se explice rușilor de ce aceste pretenții nu pot fi satisfăcute și de ce trebuie reduse. Întrucât guvernul nu-i acordă nici un sprijin, nu poate continua să se lupte de unul singur. Este de părere că, dacă ar continua, s-ar găsi singur în opoziție deschisă față de ruși, și că serviciile pe care le-ar putea aduce națiunii mai târziu ar fi astfel compromise. Afirmă că Tătărescu intenționează să plece la Moscova cu o propunere pentru semnarea unui pact de neagresiune cu Rusia și a unui oarecare acord de comerț. El încercase să-i demonstreze lui Tătărescu că Rusia se poate dispensa cu greu de ceea ce România are cu adevărat nevoie și că, după război, va fi deosebit de important ca România să aibă relații comerciale bune cu Statele Unite și Marea Britanie. Nu știe dacă a reușit să-l convingă pe Tătărescu să ia în considerare punctul său de vedere. În general, prevede un viitor foarte sumbru pentru România.

* * *

După-amiază m-a vizitat dr. Filderman. Era îngrijorat mai ales că nu primise nimic din transportul de medicamente despre care aflase că era în drum din Statele Unite, ca donație din partea agenților de binefacere evreiești, pentru evreii din România. I-am spus dr-ului Filderman că voi telegrafia la Caserta și la Washington pentru a mă interesa de situația transportului.

* * *

A continuat apoi să discute situația actuală a evreilor din România. Mi-a spus că acum comuniștii au început o campanie antisemită, cu scopul de a atrage simpatia unui mare număr de români. O astfel de politică a fost întotdeauna populară în această țară, după cum au dovedit-o și legionarii, cu câțiva ani în urmă. Comuniștii au adoptat acum aceeași politică, sperând să-și îmbunătățească astfel poziția în țară. Consideră că el însuși este în pericol de a fi foarte curând arestat [74] și că se prea poate ca să fie dizolvat Comitetul mixt Americano-Evreiesc de repartizare. A fost abordat recent de către comuniști, care i-au cerut să primească unul sau doi comuniști evrei în comitetul său. A refuzat, întrucât niciodată nu s-a implicat în politică. Ca urmare, a fost amenințat cu represalii. El afirmă că nu-l interesează nici unul din partide: Liberal, Național Țărănist sau Comunist, dar dorește să se afle că, actualul guvern, fiind un guvern minoritar, găsea de cuviință să se mențină la putere prin cele mai crunte metode de teroare și că, zi de zi, își consolidează poziția în detrimentul tuturor românilor. Consideră că nu numai evreii, ci și toți românii care se opun comunismului se vor afla în pericol de moarte. Susține că singura modalitate de a salva România este reinstaurarea unui guvern cu adevărat reprezentativ. Evidențiază totuși faptul că, după cum s-a demonstrat deja, un astfel de guvern nu va putea funcționa decât în cazul în care ar fi supravegheat cu atenție de către o Comisie Aliată de Control, cu adevărat tripartită și devotată ideii de a menține idealurile democratice în România.

* * *

Aseară, prințesa Suțu (cea bătrână) m-a rugat să mă opresc în treacăt pe la ea, să mă consulte într-o problemă foarte importantă. Când am trecut pe la ea, m-a luat deoparte și mi-a vorbit pe larg despre situația precară a Crucii Roșii din țară. Se pare că mai multe înalte oficialități ale Crucii Roșii au apelat ieri la dr. Groza pentru a-i obține sprijinul în împiedicarea sabotării eforturilor Crucii Roșii în România. Dr. Groza i-a primit cu răceală, spunându-le că nu poate face nimic pentru ei. Le-a spus că nu-și dau probabil seama că națiunea se află în

plină perioadă revoluționară, că el însuși face tot ce îi stă în puteri pentru ca revoluția să nu-i scape de sub control, dar că pierde rapid teren și că, probabil în două–trei săptămâni, nu va mai face parte nici el din guvern. În asemenea condiții, le-a spus el, trebuie să-și modifice politica în consecință și să se plece în fața voinței guvernului.

* * *

Prințesa Suțu mi-a spus că are informații sigure conform cărora guvernul va prelua probabil conducerea Crucii Roșii Române, în decurs de o săptămână–două. Spune că este vorba de o investiție imensă, cu toate spitalele, proviziile și mijloacele sale de transport etc.. Consideră că principala problemă este faptul că, Societatea de Asistență a Apărării Patriotice [75] s-a bătut în permanență cu Crucea Roșie. În realitate, au făcut foarte puțin în privința asistenței organizate pentru populație, dar și-au arogat toate meritele. Se teme că întreaga dotare a Crucii Roșii va fi preluată de către Apărarea Patriotică. M-a întrebat dacă n-ar fi cumva posibil ca Geneva să ceară guvernelor britanic și american să administreze Crucea Roșie din această țară. I-am spus că după părerea mea o astfel de propunere este irealizabilă. Mă tem că am lăsat-o foarte descurajată, dar n-am putut sugera nici un remediu pentru situația creată.

Marți, 3 aprilie 1945

Dl Rică Georgescu mi-a făcut o vizită dimineață și mi-a relatat pe scurt întâmplările trăite ca membru al Comisiei Române de Comerț, care făcuse de curând o călătorie în Turcia pentru a negocia acordurile comerciale referitoare la schimburile de produse petroliere, sticlă etc., pentru bumbac și cărbune, ambele foarte necesare aici în România. Comisia nu a înregistrat nici un succes. Negocierile au trenat în încercarea de a-i face pe turci să accepte un preț rezonabil și, înainte să se ajungă la o înțelegere finală, misiunea a fost rechemată în țară de către noul guvern. După părerea dlui Georgescu, rușii privesc cu răceală orice propunere de acord comercial între România și indiferent care altă țară, cu excepția Rusiei. Mi-a spus că rușii înșiși inițiază tratative cu Turcia pentru vânzarea anumitor produse — inclusiv a petrolului — extras din România, dar predat Rusiei în conformitate cu diversele articole ale Convenției de Armistițiu.

* * *

Pe dl Georgescu îl îngrijorează întrucâtva eventualitatea unei arestări [76]. Spune că, dr. Groza îl cunoaște bine și că l-a asigurat că-l consideră un cetățean

român patriot și că va face tot ce îi stă în putință pentru a împiedica arestarea sa. Cu toate acestea, Groza recunoaște că nu-i poate controla pe comuniști. Georgescu și-a văzut dosarul la sediul comuniștilor; dintr-o serie de declarații rezultă că el este considerat fascist. Dl Georgescu m-a rugat să fac în așa fel, încât un ofițer al Misiunii să preia una sau două camere din casa lui, pentru a risipi temerile soției sale că întreaga lui familie ar putea fi hărțuită. I-am spus dlui Georgescu că ne este imposibil așa ceva, ținând cont de instrucțiunile noastre în vigoare, că regret că nu-l pot ajuta.

* * *

Azi-dimineață am discutat cu dl Berry. El este de acord, ținând seama de conversația mea de săptămâna trecută cu generalul McNarney, că ar fi înțelept să luăm inițiativa unei telegrame prin care să-i recomandăm generalului să propună Washingtonului să mă recheme în Statele Unite pentru un scurt raport. O astfel de călătorie, nu numai că mi-ar permite să fac o dare de seamă amănunțită asupra situației de aici, dar mi-ar oferi și posibilitatea de a primi sfaturi și instrucțiuni cu privire la atitudinea de adoptat față de Comisie, în legătură cu problemele ce apar aproape în fiecare zi din cauza acțiunilor Comisiei sau ale guvernului local, acțiuni despre care știm că sunt contrare intereselor și politicii Statelor Unite. Dacă ar fi să obiectez la fiecare din aceste acțiuni, nu aș mai face nimic altceva decât să-i bombardez în permanență cu obiecții. Întrucât toate vor fi cu siguranță ignorate, această atitudine mi-ar afecta probabil poziția, și iată de ce până acum am încercat să mă abțin, însă am raportat absolut tot la Washington. Dl Berry și cu mine suntem de acord că avem nevoie de niște instrucțiuni generale pentru viitoarele noastre acțiuni.

* * *

Dl Berry mi-a mai spus că Regele întâmpină noi dificultăți. Cu toate că a semnat legea reformei agrare, subliniind probabila sa neconstituționalitate datorată prevederilor sale referitoare la confiscări, până în prezent nu a mai semnat alte decrete, și mai radicale, recent supuse atenției sale. Aceste decrete prevăd: unul — modificarea Constituției astfel încât să stipuleze confiscarea pământului; altul — modificarea Constituției pentru introducerea pedepsei capitale când o stabilește legea; un altul — pedeapsa cu moartea pentru persoanele acuzate de port ilegal de arme de foc sau condamnate pentru apartenența la organizații pro-fasciste, iar altul — măsuri drastice de arestare a tuturor celor bănuiți de a fi criminali de război sau de a avea legături cu fasciștii.

* * *

Până acum, Regele a reușit să amâne semnarea acestor decrete. Simte însă că-i absolut singur în această împotrivire, că nu poate aștepta ajutor de nicăieri, nici din țară și nici din afara țării și că este rapid împins către o situație în care nu va putea face nimic altceva decât să cedeze în totalitate sau să abdice. Mai așteaptă încă, sperând, că Statele Unite vor recurge la noi acțiuni, ca urmare a recentelor lor proteste înaintate la Moscova în legătură cu situația din România. Acest protest a fost inițiat cu aproape o lună în urmă totuși și nu prea se pare că ar fi mari șanse să se treacă la acțiuni hotărâte. Dl Berry este de părere că lucrurile vor începe foarte curând să se miște rapid.

Joi, 5 aprilie 1945

Am primit un mesaj de la dl Maniu care dorea să ne vadă pe mine și pe dl Berry. I-am invitat ieri atât pe Berry, cât și pe Maniu la ceai, la mine acasă. Dl Maniu și-a exprimat recunoștința pentru că a avut ocazia să vorbească cu amândoi deodată. El ne-a descris situația disperată în care se află acum România și a arătat că, pe zi ce trece, comuniștii se instalează mai temeinic în România. Dl Maniu a subliniat că totuși românii înșiși nu sunt câtuși de puțin comuniști. Consideră că pot fi făcuți să urmeze doctrina comunistă doar printr-o domnie a terorii, care va duce la uciderea majorității liderilor anticomuniști și la intimidarea maselor propriu-zise. Pentru a împiedica așa ceva, spune că va fi necesară o coaliție a tuturor forțelor care se opun comunismului. A scos în evidență faptul că nu se așteaptă ca Marea Britanie și Statele Unite să debarce trupe în România. Consideră totuși că următorii factori — dacă sunt controlați și coordonați în mod corespunzător — vor duce la înfrângerea programului comunist:

a. acțiunea Regelui, care ar trebui să refuze noi concesii comuniștilor, să nu semneze noi legi de natură comunistă și să demită guvernul Groza cu prima ocazie.

b. opoziția unită și coordonată a partidelor istorice față de toată propaganda comunistă.

c. presiuni diplomatice exercitate de anglo-americani, atât la Moscova, cât și în România.

Dl Maniu este sigur că, dacă toți acești factori vor exercita presiuni simultan, înfrângerea programului comunist este o certitudine. Spune însă că orice întârziere va duce la noi dificultăți și se vor pierde noi vieți de români ca urmare a execuțiilor comuniste.

* * *

Dl. Maniu ne-a lăsat impresia că este pe deplin combativ și pe deplin încrezător în justețea cauzei sale și în triumful final. Ne-a spus că demisionează acum din funcția de președinte al Partidului Național Țărănesc din două motive: în primul rând, deoarece după o activitate politică de cincizeci de ani are mare nevoie de câteva luni de odihnă și, în al doilea rând, deoarece — ca urmare a faptului că Statele Unite și Marea Britanie nu i-au acordat sprijin — a fost incapabil să-și țină promisiunea făcută poporului român și anume că Marea Britanie și Statele Unite nu-i vor permite Rusiei să-și răspândească doctrinele comuniste în România, dacă aceasta se va ridica împotriva Germaniei. Dl Maniu afirmă că, dacă în viitor poporul român va dori ca el să revină la cârmă, va reflecta asupra acestei variante.

* * *

Astăzi, la cererea domniei-sale, l-am invitat pe dl Brătianu la ceai, împreună cu dl Berry. Dl Brătianu mi-a spus că dorește să ne pună la curent cu situația generală. Ne-a oferit prea puține informații pe care să nu le fi avut deja. Ne-a spus însă că Partidul Național Liberal nu-și va modifica țelurile și obiectivele, în mare parte neschimbate de aproape o sută de ani. El afirmă că, de vreme ce comuniștii sunt acum la putere, este necesar ca Partidul Național Liberal să rămână deoparte. Cu toate acestea, organizația lor există încă, și, dacă — sau atunci când — va sosi momentul potrivit, se vor întoarce din nou în forță pe scena politică. Era foarte nerăbdător să afle dacă vizitele mele la Caserta și la Sofia au avut vreo influență asupra situației din România. Nu am putut să-i ofer nici o informație, iar el a părut oarecum dezamăgit.

* * *

Dl Brătianu ne-a spus că, deși Regele este un tânăr minunat, este cam lipsit de experiență și are prea puțini consilieri cu discernământul politic necesar. A spus că se teme că presiunea continuă la care comuniștii îl supun pe Rege, care este lipsit de orice sprijin, l-ar putea obosi, facându-l să cedeze și să accepte cele mai multe cereri ale comuniștilor. Ne-a spus că Regina, deși este o persoană sinceră și fermecătoare, nu excelează nici ea în perspicacitate politică. Se îndoiește că Regele ar avea abilitatea politică dovedită atât de tatăl lui, cât și de unchiul său, Regele Ferdinand.

* * *

În ultimul timp am avut o groază de neplăceri cu rușii din cauza sosirii pe neașteptate a 88 de aviatori evacuați [77]. Aceștia se aflau într-un tren cu

destinația Odessa, care s-a oprit pentru câteva minute în București. Ofițerul american, cel mai înalt în grad din grupul respectiv, colonelul Waugh, a reușit să ajungă la un telefon în gara București și să ne sune la Misiune. Am trimis de îndată oameni la gară, am aflat că rusul care avea în grijă grupul primise ordin să-i ducă la Odessa, și l-am convins să ne lase să-i preluăm temporar, pentru a le permite să facă un duș și să se schimbe. Între timp, aveam de gând să aranjăm cu generalul Susaikov o modificare a ordinelor, astfel ca ei să poată fi evacuați din București pe calea aerului. Din păcate, nu am reușit să-i contactăm, nici pe Susaikov, nici pe Vinogradov, timp de aproape 24 ore. Între timp, după cât se pare, rusul care-i avea în grijă, a intrat în panică și i-a scris lui Susaikov un raport prin care îl informa că americanii îi răpiseră pe cei de care răspundea, lăsându-l cu buzele umflate. A doua zi, Susaikov m-a chemat la o întrunire în care și-a exprimat nemulțumirea provocată de acțiunile noastre. I-am spus că refuz să accept reprosul său implicit, având convingerea că acțiunile noastre au fost în întregime justificate și i-am cerut să autorizeze de îndată o modificare a ordinelor în vigoare, permițând ca refugiații să fie transferați direct în Italia, pe calea aerului. Susaikov mi-a răspuns că nu poate modifica ordinele date de comandantul Frontului 2 Ucrainean, asupra căruia nu avea nici un fel de autoritate. A respins și sugestia mea de a cere de la Moscova confirmarea afirmației mele că se ajunsese la un acord la nivel înalt prin care se permite evacuarea pe calea aerului, din București, a tuturor piloților doborâți. Precizându-mi obiecțiile, am acceptat să-i duc înapoi la gară pe acești oameni, însă, când am ajuns la birou, am aflat că medicul meu îi examinase și declarase că 28 dintre ei erau inapți de călătorie, dacă nu beneficiau în prealabil de spitalizare. L-am informat pe Susaikov în legătură cu acest raport și i-am solicitat concursul pentru o modificare a planurilor care să ne permită reținerea acestor 28 de persoane în spital, până când vor fi declarați apți pentru călătorie. Susaikov a refuzat categoric și mi-a spus că, dacă nu-i înapoiez pe toți cei 88 de evacuați, așa cum căzusem de acord la început, îmi va reveni în întregime răspunderea pentru această acțiune și că va trebui să fiu pregătit să suport consecințele. I-am confirmat primirea scrisorii, mi-am asumat deplina răspundere, însă am afirmat că-i voi reține pe cei 28, care nu sunt încă în stare să suporte călătoria. Am raportat întregul incident în Italia și aștept încă comentariile generalului McNarney. Se pare că, Susaikov a fost serios deranjat de incident, întrucât a anulat o întâlnire cu mine, programată pentru joi dimineață. Ceilalți 60 de piloți au fost predați rușilor azi-noapte la gară și se află acum în drum spre Odessa. Trebuie să recunosc că

rușii le-au creat cele mai bune condiții posibile, oferindu-le două vagoane de dormit pentru călătorie.

* * *

Ieri am primit o copie după telegrama adresată de generalul McNarney generalului Marshall, prin care propunea chemarea mea pentru consultări. În această recomandare, McNarney parafrazase telegrama mea către el. Azi-dimineață a sosit o copie a telegramei de răspuns a generalului Marshall. În răspuns se spunea că se avea în vedere chemarea mea la Washington, pentru o scurtă perioadă, ceva mai târziu, dar că acum, datorită anumitor discuții aflate în derulare, nu se considera recomandabil să-mi părăsesc postul. Dl Berry și cu mine considerăm acest mesaj ca pe un semn bun, în sensul că cel puțin Departamentul de Război consideră că situația din România rămâne o problemă ce trebuie încă discutată și că, încă pare posibil ca Statele Unite să ia măsuri.

Luni, 9 aprilie 1945

Sâmbătă după-amiază, am fost până la Predeal cu mașina și m-am întors duminică. Rechiziționasem acolo o vilă pentru a oferi puțină relaxare ofițerilor noștri, la sfârșit de săptămână. În acest week-end a avut loc inaugurarea oficială a vilei. Este frumos amplasată, are o vedere superbă de pe terasă, grădina este umbroasă și include un teren de tenis. Ne va folosi mult la vară.

Sâmbătă după-amiază a sosit în București un alt grup de 24 de aviatori doborâți, aflați în custodia unui ofițer rus. El avea ordin să-i predea în București, pentru a fi transferați în Italia. Detașamentul nostru de aviație i-a preluat imediat și i-a încartiruit în spitalul francez care este cantonamentul tuturor aviatorilor noștri. Luni, dis-de-dimineață, Secția aviație din Comisia Aliată de Control rusă l-a convocat pe colonelul Emmens la o ședință și i-a spus că toți aviatorii doborâți trebuie evacuați via Odessa. Imediat l-am sunat pe generalul Vinogradov și i-am solicitat o întrevedere. L-am întâlnit în fine azi, la orele 12,30. Mi-a explicat că au primit instrucțiuni contradictorii în această privință și că expediază de îndată o telegramă la Moscova, în încercarea de a le clarifica. Am cerut să fim autorizați să ne păstrăm aviatorii, până în momentul clarificării întregii probleme. A fost de acord pentru moment, dar a spus că trebuie să se consulte cu generalul Susaikov și că mă va căuta el. Mai târziu, după-amiază, m-a sunat să-mi spună că generalul Susaikov a refuzat categoric să ia în considerare orice altă amânare a problemei și că intenționa să continue evacuarea tuturor aviatorilor noștri via Odessa. A mai indicat și ca toți acești aviatori să fie gata de

deplasare miercurea asta. Am telegrafiat imediat în Italia, explicând situația și cerând ca aceasta să fie clarificată de îndată la Moscova. Dacă nu primesc ordine precise să procedez altfel, mă voi supune cererii generalului Susaikov, menținându-mi obiecțiile. Totuși, trei sau patru aviatori nu vor putea călători miercuri. Îl informez pe generalul Susaikov în legătură cu acest fapt, și îi spun că acești oameni vor fi ținuți la pat, în spital, până când vor fi în stare să călătorească.

* * *

Am trimis de curând două echipe în inspecție, în țară. O echipă sub conducerea colonelului Ross s-a deplasat în nord, prin Transilvania, spre Sighet, în județul Maramureș. O altă echipă, sub comanda colonelului Dobos, medicul nostru, a călătorit spre nord-vest, spre Timișoara, de acolo la Arad, apoi spre est, prin Transilvania și înapoi, la București. Ambele echipe au fost însoțite de ofițeri de legătură ruși și ambele s-au întors deja. Au raportat că, în toate cazurile, oficialii ruși și români au fost extrem de politicoși și le-au oferit toate condițiile să vadă tot ceea ce doreau și să pună orice fel de întrebări oricui ar fi dorit. Lucrurile par să meargă destul de bine peste tot în țară, cu toate că există încă o mare doză de derută în privința însămânțărilor de primăvară. O mare parte din pământurile care au fost confiscate nu au fost împărțite cum se cuvine la țărani, mașinile agricole stau nefolosite, și persistă încă o mare confuzie în legătură cu cine urmează de fapt să facă însămânțările pe aceste terenuri. În prezent, nimeni nu pare să sufere de lipsă de mâncare, iar oficialitățile locale ruse raportează că obligațiile impuse prin Armistițiu sunt îndeplinite cu destul de multă promptitudine.

* * *

O situație foarte neobișnuită a apărut în județul Maramureș, unde minoritatea ucraineană pare să fi câștigat ascendent, foarte probabil cu ajutorul activ al rușilor. Această minoritate s-a declarat în favoarea unirii cu Republica Carpato-Ucraineană, care, la rândul său, ceruse să devină membră a Uniunii Sovietice [78]. Un document consemnând această dorință a circulat prin Maramureș și a obținut 5 000 de semnături, în mare parte — din câte am înțeles — prin forță. Toate întrunirile împotriva acestei mișcări au fost împiedicate de către ruși. Cu toate acestea, românii din această provincie au reușit să pună clandestin în circulație un alt document prin care se cerea reprimarea minorității ucrainiene și unirea cu România. Acest document se pare că însumase 70 000 de semnături și fusese trimis guvernului de la București. Punctul de vedere al rușilor aflați la

fața locului este că problema ar ține de negocierile de pace și că Maramureșul este o regiune atât de săracă, încât nimănui nu-i pasă de ceea ce se întâmplă cu ea.

* * *

Peste tot în Transilvania, comuniștii par să dețină controlul politic absolut. Ei și-au organizat propriile administrații locale, în care majoritatea membrilor sunt unguri. Cu excepția Maramureșului, primesc prefecți numiți de către guvernul de la București. Acești prefecți, bineînțeles, vor fi cu toții comuniști sau cel puțin cu vederi de stânga. În Maramureș, oficialitățile ucrainiene aflate acum la putere afirmă că nu vor permite nici unei persoane oficiale numite de la București, să intre în provincie, întrucât, consideră că ei nu mai fac parte din România.

Joi, 10 aprilie 1945

Astă-seară, generalul Vinogradov mi-a trimis o notă referitoare la conversația noastră de ieri, în care i-am spus că la Moscova s-a ajuns la o înțelegere între generalul Hill, din partea Forțelor Aeriene ale armatei noastre și mareșalul Kundiakov, șef al Forțelor Aeriene Ruse. Acest acord mi-a fost comunicat din Italia și se referea la evacuarea aviatorilor doborâți, direct din Debrețin sau București spre Italia, cu avioane ale Aliaților. În nota sa, generalul Vinogradov afirma că vorbise la telefon cu mareșalul Kundiakov personal, care negase categoric semnarea unui astfel de acord. Bineînțeles că i-am informat imediat pe cei din Italia, dar întreaga afacere m-a pus într-o poziție întrucâtva jenantă. Bănuiesc că, la Moscova, generalul Hill a făcut verbal niște aranjamente provizorii pe care le-a considerat acord, dar pe care mareșalul Kundiakov a socotit nimerit să le nege ulterior. Mâine, dis-de-dimineață, toți aviatorii noștri doborâți, cu excepția a patru sau cinci, care nu sunt încă în stare să călătorească, vor fi urcați într-un tren către Odessa. Se pare că rușii fac tot posibilul să le asigure condiții bune. Ne-au sugerat să-i ducem la Ploiești cu automobilul, ca să poată fi plasați imediat în vagoane circulând pe calea ferată cu ecartament larg, care duce la Odessa, evitând astfel necesitatea transbordării la graniță, cum ar fi cazul dacă ar pleca din București, pe linia ferată cu ecartament normal.

* * *

După toate semnele, actualul guvern se îndreaptă spre o criză. Se pare că elementele comuniste din guvern, în frunte cu Gheorghiu-Dej, și ministrul de

Interne [80], își continuă programul fără ca măcar să se consulte cu dr. Groza sau cu alți miniștri necomuniști. Acum, Groza este practic neputincios, dorințelor sale nu li se acordă atenție, iar el nu știe nici măcar pe jumătate ceea ce se petrece în guvern. Este și el conștient de acest lucru și, printr-un intermediar, l-a abordat pe Maniu pentru a-i cere sfatul. Bineînțeles că Maniu l-a sfătuit desigur să demisioneze dacă nu e în stare să-și facă simțită autoritatea în guvern. Groza a conferit ieri și cu Brătianu, o oră sau două, discutând probabil aceeași situație. Această stare de fapt, ca și presiunile exercitate asupra Regelui, arată că ne putem aștepta în curând ca lucrurile să se lămurească. În acest caz, rezultatul probabil va fi un guvern în întregime comunist. Am înțeles că Gheorghiu-Dej ține foarte mult să fie el viitorul premier. El ține în continuare cuvântări în care afirmă că, în privința întreprinderilor particulare comuniștii nu au nici un fel intenții rele, că sunt de părere că este absolut necesar ca tot capitalul privat să fie investit în întreprinderi românești și că cei care fac investițiile ar trebui să și obțină profituri rezonabile. El a afirmat chiar că, cei care se abțin să-și pună capitalul la treabă, de frică să nu-l piardă sau din alte motive, ar trebui aspru pedepsiți. În orice caz, cam pe săptămâna viitoare, lucrurile ar trebui să ajungă la punctul culminant.

Joi, 12 aprilie 1945

Astă-seară târziu, ne-a parvenit prin radio vestea morții subite a președintelui Roosevelt [81]. A fost desigur un șoc puternic pentru toți cei pe care îi afectează. Este încă prea devreme să apreciem efectele asupra situației locale, dar probabil că acest lucru va putea fi făcut într-o zi sau două. Am trimis un mesaj de condoleanțe Departamenului de Război și bineînțeles că vom arbora drapelul în bernă. În următoarele zile vom primi probabil multe mesaje de condoleanțe de la diverse oficialități.

* * *

Mi-am petrecut cea mai mare parte din zi pe terenurile petrolifere și la rafinăria Societății Româno-Americana [82], de lângă Ploiești. A fost o călătorie cât se poate de interesantă. Societatea aceasta pare să facă tot ceea ce este omenește posibil pentru a-și mări producția de petrol cu echipamentul disponibil. Încă din septembrie trecut s-au depășit cu mult livrările totale prevăzute în articolele 10 și 11 ale Convenției de Armistițiu, dar rușii îi silesc să mărească și mai mult producția. Se forează doar în două noi puțuri, în loc de cele șase sau șapte care ni s-a spus că ar fi trebuit să lucreze pentru a se menține producție

mare pe termen lung. Lipsa utilajelor limitează însă, considerabil, aceste noi tentative.

* * *

Rafinăria Româno-Americană de lângă Ploiești a fost intens bombardată. Cu toate acestea, societatea a făcut o treabă extraordinară repunând-o imediat în funcțiune. Clădiri dărâmate, rezervoare și utilaje distruse, grămezi de moloz sunt împrăștiate peste tot. Și totuși, în mijlocul acestui prăpăd, unitățile esențiale au fost reparate și sunt funcționale. Majoritatea lucrează sub cerul liber, întrucât clădirile au fost aproape complet distruse. Principalul este însă că operațiunile esențiale pentru rafinarea petrolului se desfășoară în continuare, iar benzina, kerosenul, țițeiul etc. se livrează de la rafinărie la destinațiile fixate. Societatea apreciează că va fi nevoie de încă 18 luni pentru a se repara toate instalațiile. Ritmul este lent, îndeosebi pentru că nu există practic utilaje noi. Mașinile stricate, cazanele, țevăria se repară și se refolosesc. Și tablele de oțel de la rezervoare se repară și se folosesc la noile rezervoare.Uzina trebuie să se bizuie aproape în întregime doar pe propriile forțe, întrucât nu se poate aștepta ajutor de nicăieri din afară. Una peste alta, fac o treabă excelentă.

Vineri, 13 aprilie 1945

Azi toată ziua am avut în continuu vizitatori care doreau să-și exprime părerea de rău pentru moartea președintelui nostru. În plus, s-au primit multe cărți de vizită cu scurte mesaje de condoleanțe. Pentru prima și unica dată de când suntem aici, au venit să mă vadă generalul Susaikov și generalul Vinogradov. Înainte să sosească, am aranjat ca și domnul Berry să fie prezent. Ei s-au exprimat într-o manieră tipic rusească, foarte ceremonios, și se pare atent regizată. Ei păreau chiar sinceri când au afirmat că este o mare lovitură pentru toate Națiunile Aliate. Domnul Pavlov, care este mâna dreaptă a domnului Vîșinski și consilierul politic rus în București, mi-a făcut separat o vizită. Domnul Berry a fost de față și cu această ocazie, iar Pavlov s-a exprimat și el pompos, a stat doar câteva minute și a plecat.

* * *

În absența vicemareșalului Stevenson, generalul de brigadă Greer, a făcut o scurtă vizită, să-și exprime regretele. A spus că întreaga națiune britanică îl plânge pe președintele nostru, ca și când ar fi fost propriul lor conducător.

* * *

Românii au fost deosebit de sinceri în exprimarea sentimentelor. Membri ai guvernului, generali, amirali, oameni politici și industriași au venit să mă vadă. Mulți au trecut și pe la domnul Berry. Încă și mai mulți și-au trimis cărțile de vizită. Părerea aproape unanim exprimată a fost că România și-a pierdut cel mai bun prieten și cel mai credincios apărător din întreaga lume. Ei consideră că aceasta este cea mai cruntă lovitură posibilă dată speranțelor viitoare ale națiunii române. Nu realizasem niciodată până acum ce simbol al libertății, democrației și păcii devenise președintele Roosvelt în ochii tuturor popoarelor oprimate din Europa. Comandantul Forțelor Aeriene [8.3] din România mi-a spus că azi la amiază și-a aliniat trupele în fața statului său major, a coborât drapelul în bernă, s-a prezentat onorul, iar el a citit anunțul oficial al morții președintelui. Mi-a spus că, în timpul ceremoniei, a zărit lacrimi în ochii multor ofițerii și soldați. Nu se poate pune la îndoială sinceritatea sentimentelor acestor români.

* * *

Seara târziu am primit instrucțiuni din Italia ca, în afară de coborârea în bernă a drapelului timp de 30 de zile și de o scurtă ceremonie memorială în ziua funeraliilor, celelalte manifestări obișnuite de respect nu se vor organiza din cauza războiului. Nu se vor trage salve de foc, nu se vor purta banderole de doliu și nu vor avea loc parăzi sau ceremonii militare complicate.

* * *

Peste tot în oraș se văd drapele americane îndoliate. Pe tramvaie se află alături steguleţe române și americane, iar cele americane au panglici negre. Același lucru se remarcă și la autobuze. Pe multe clădiri publice și particulare se văd steaguri americane îndoliate. Chiar și generalul rus care locuiește la două case distanță de mine și care de regulă arborează drapelul sovietic pe un catarg deasupra clădirii, azi-dimineață ridicase lângă simbolul sovietic un drapel american tivit cu negru.

* * *

Este de la sine înțeles că azi nu am fost în stare să facem prea multă treabă. Încă nu am primit nici o autorizare pentru avioanele noastre, deși am depus cererea cu mai bine de două săptămâni în urmă. Deoarece încă mai ținem sub supraveghere medicală câțiva aviatori americani, vom mai avea probabil de așteptat câteva zile până ce vom primi autorizările de zbor pentru avioane. Nu am reușit să-l văd nici pe generalul Susaikov de aproape zece zile. Se pare că

nu putem face mare lucru. Desigur că nu intenționez să prezint aceste probleme minore eșaloanelor superioare decât în cazul în care lucrurile se vor înrăutăți mult mai mult față de prezent. Bănuiesc că, într-una din aceste zile, totul se va rezolva foarte urgent și anume îndată ce rușii vor considera că și-au salvat prestigiul în problema controversei referitoare la evacuarea aviatorilor.

* * *

De mai multe săptămâni, Poliția secretă română a început urmărirea micii colonii poloneze [84] din București. Cei mai mulți au fost arestați, iar puținii rămași, care se ascund, sunt ridicați unul câte unul. Mare parte din acești oameni au fost în slujba Serviciului secret britanic și nu am nici o îndoială că arestările au fost ordonate de Moscova. Britanicii au trimis mai multe proteste generalului Susaikov, însă fără rezultat. Au încercat să mă atragă și pe mine să-i sprijin, pe motiv că acești polonezi sunt aliații noștri și că nu ar trebui molestați de poporul unui fost stat inamic. Întrucât majoritatea acestor oameni sunt pătați de activitățile lor clandestine anterioare, am hotărât să mă țin de o parte. Astăzi, dl Le Rougetel a venit să mă vadă, rugându-mă să-l ajut să facă să parvină niște fonduri puținilor polonezi rămași în libertate. Am refuzat. Deși nu a spus-o clar, am certitudinea că aceste fonduri reprezintă plată în avans pentru noi operațiuni secrete în serviciul britanicilor și, bineînțeles, că nu doresc să mă amestec în așa ceva. Din diverse informații primite mai demult, nu cred că polonezii de aici au jucat foarte cinstit. S-a relatat că în mai multe rânduri s-au aflat în contact strâns cu japonezii, aici la București și, că, pentru un timp, ar fi folosit o stație radio de la Legația japoneză.

Luni, 16 aprilie 1945

Azi după-amiază m-am întors la București, după un scurt week-end la conacul Suțu de la Izvor, nu departe de Pitești. Este interesant de remarcat că împărțirea domeniului Suțu, în conformitate cu legea reformei agrare, s-a încheiat, iar majoritatea terenurilor confiscate au fost deja arate de către țărani. Fiecare țăran din sat îndreptățit să primească pământ a căpătat doar o bucată foarte îngustă, nu mai mare de o jumătate de hectar. Există multă nemulțumire în sat față de modul în care s-a făcut împărțirea pământului. Majoritatea țăranilor sunt foarte neîncrezători față de întreaga procedură, dar au convingerea că, dacă nu iau pământul, el va fi dat țăranilor din alte sate. Ei sunt în continuare foarte prietenoși față de familia Suțu, care, în schimb, realizează multe acțiuni de caritate în sat. Cu cât discut mai mult cu țăranii, cu atât mă conving mai mult că

nu-i interesează căutuși de puțin politica. Puțin le pasă dacă țara devine comunistă sau fascistă. Tot ce vor este să fie lăsați în pace să-și cultive pământul și să continue să trăiască în pace, așa cum au fost obișnuiți atâția ani de zile. Sunt ușor de intimidat totuși și, probabil, pot fi convinși prin felurite amenințări să voteze în modul dorit de partidul aflat la putere. Din acest motiv, comuniștilor nu le va fi greu să organizeze alegeri avantajoase pentru ei, în cazul în care guvernul lor rămâne la putere.

* * *

Când m-am întors la București, am aflat că tocmai s-a primit de la Washington ordin prin care sunt rechemat pentru zece zile, în misiune temporară, cu plecare cât mai curând posibil. Mă voi vedea mâine cu generalul Vinogradov, îi voi prezenta o copie a ordinelor primite și îi voi cere să urgenteze acordarea autorizațiilor necesare. Îi voi spune însă că voi mai aștepta o zi-două, dacă este nevoie, pentru a-l putea vedea pe generalul Susaikov înainte de a pleca. De peste zece zile am solicitat o întrevedere urgentă cu Susaikov, dar cererea nu mi-a fost încă aprobată. În plus, noi nu putem obține încă autorizațiile de zbor pentru avioanele noastre, cu toate că britanicii reușesc să le obțină. Întreaga chestiune pare de-a dreptul puerilă.

Joi, 17 aprilie 1945

L-am văzut azi pe generalul Vinogradov și i-am predat o copie a ordinelor primite de mine, împreună cu o cerere de autorizare a călătoriei mele. Vinogradov a fost extrem de amabil, mi-a spus că va rezolva imediat cu generalul Susaikov problema autorizării.

* * *

Am discutat mai multe chestiuni de interes, una dintre ele fiind problema unui articol insultător, reprodus zilele trecute de ziarele românești după un articol de Ilya Ehrenburg, apărut în ziarele moscovite. Articolul mergea atât de departe încât afirma că americanii și britanicii înaintau în Germania fără să întâmpine vreo rezistență, în vreme ce rușii se confruntau cu floarea armatei germane. Se mai spunea că americanii și britanicii își arogau toate meritele și că nu se ocupau de prizonierii ruși eliberați. Întreg tonul articolului era menit să provoace antagonism între națiunile noastre. Îi scrisesem o scrisoare generalului Susaikov în care protestam împotriva articolului, iar generalul Vinogradov făcea referire tocmai la această scrisoare. A afirmat că este întru totul de acord cu

sentimentele mele, că însuși ziarul rusesc „Pravda" publicase o declarație prin care condamna articolul lui Ehrenburg și că el îi va recomanda lui Susaikov ca ziarele românești, care publicaseră articolul, să fie aspru mustrate. Am cerut expres ca acea declarație din „Pravda", prin care articolul era condamnat, să fie publicată în ziarele românești. Generalul Vinogradov mi-a spus că exact aceasta era recomandarea făcută de el (câteva ore mai târziu am aflat de la dl Berry că cenzorul român refuzase publicarea declarației din „Pravda" în orice ziar românesc). Ea a apărut totuși, în ziarul Armatei Roșii, „Graiul nou" [85], care este editat în România. La câteva ore după apariția ziarului, s-a încercat retragerea ediției respective din tot orașul.

* * *

Am mai discutat și problema autorizărilor de zbor. I-am spus deschis lui Vinogradov că nu am mai primit autorizări de zbor pentru avioanele noastre de vreo trei săptămâni, că, dacă „păcătuisem" față de Comisia Aliată de Control sovietică în vreun fel, provocând în consecință aceste restricții, aș dori foarte mult să aflu despre ce e vorba, pentru a putea discuta deschis și aplana întreaga chestiune într-un mod amical. Vinogradov mi-a răspuns că nu avea cunoștință de vreun astfel de „păcat." A afirmat că și-a dat seama că problema autorizărilor era subiect de disensiune între Misiunile noastre, că el, personal, făcea tot ce putea pentru a aplana conflictele. Mi-a spus că Moscova însăși dăduse dispoziție ca bateriile artileriei antiaeriene să raporteze primirea oricărui mesaj care anunță sosirea unor avioane, înainte ca acestor avioane să li se permită intrarea în România, și că întârzierea acestor rapoarte reprezenta principala cauză a dificultăților. Mi-a spus că se ocupă serios de problemă, în speranța că vor fi elaborate niște metode mai simple de acordare a autorizărilor. Spunea că actualele noastre cereri de autorizări se vor rezolva favorabil într-o zi sau două. Părea foarte sincer în toată atitudinea sa, dar eu tot nu pricep cum de se menține un sistem atât de ineficient, în afara cazului în care există o intenție deliberată de a crea dificultăți zborurilor noastre spre România.

* * *

La câteva ore după întâlnirea noastră, Vinogradov m-a chemat la telefon să-mi spună că generalul Susaikov îmi aprobase plecarea pentru ziua de vineri și că Susaikov însuși se va întâlni cu mine joi pentru a discuta chestiunile propuse pentru întrevederea care ar fi trebuit să aibă loc cu zece zile în urmă, dar care nu se realizase.

* * *

Am primit o notă de la generalul de brigadă Greer, șeful interimar al Misiunii britanice, care îmi spunea că vicemareșalul Stevenson, care era în permisie la Londra de aproape o lună, se va întoarce săptămâna viitoare și ar dori avionul meu cu împrumut pentru a veni din Italia. Din păcate, a trebuit să-i spun generalului de brigadă Greer că era deja stabilit ca avionul meu să facă săptămâna viitoare o călătorie la Istanbul, cu dl Berry și că, întrucât, începuseră deja demersurile pentru obținerea autorizării de zbor de la ruși, nu credeam că era indicată modificarea parcursului acum. Este a doua sau a treia oară când se amână întoarcerea vicemareșalului, și cu toate că am fost de acord să-l aduc înapoi cu avionul, nu pot ține blocat avionul săptămâni în șir, în timp ce vicemareșalul își schimbă planurile.

Miercuri, 18 aprilie 1945

Generalulul de brigadă Greer, care este Comisar britanic interimar în absența vicemareșalului Stevenson, mi-a spus azi că a primit asigurări, ca urmare a cererii făcute de către dl Le Rougetel guvernului român, că guvernul îi va acorda protecție generalului Rădescu, dacă acesta va părăsi Legația britanică, și va avea grijă ca acesta să nu fie maltratat câtă vreme se va afla în România. Guvernul a fost de acord să-și retragă de îndată detașamentul de polițiști în haine civile, care supraveghea îndeaproape Legația britanică. În întrevederea sa de azi cu generalul Vinogradov, generalul de brigadă Greer l-a informat pe Vinogradov despre acestea și a cerut o scrisoare de asigurări de la generalul Susaikov, similară cu cea pe care mi-a scris-o mie în cazul lui Maniu, arătând că Comisia Aliată de Control (partea sovietică) își asumă și ea răspunderea pentru protecția lui Rădescu, după ieșire. Vinogradov l-a asigurat pe generalul de brigadă Greer că se va redacta o astfel de scrisoare. De îndată ce se vor primi cele două scrisori, britanicii intenționează să-i dea drumul lui Rădescu din azil.

* * *

Se pare că s-a acceptat recomandarea generalului Vinogradov, făcută ieri, în legătură cu publicarea articolului din „Pravda" conținând ieșirea violentă a lui Ilya Ehrenburg împotriva ofensivei americane. Toate ziarele românești de azi reproduc în întregime declarația din „Pravda". Bineînțeles că ne-am bucurat foarte mult.

* * *

Dl Berry și cu mine am avut o lungă discuție cu dl Pavlov, de la Legația rusă, pe tema autorizărilor de intrare și ieșire din România ale personalului american. M-am plâns de durata necesară pentru obținerea acestor autorizații și de numeroasele inconveniente și neajunsuri administrative provocate de aceste amânări. Dl Pavlov ne-a asigurat că se făcea tot ce era posibil, că informațiile cerute în cazul cererilor de autorizații înaintate de americani nu erau cu nimic mai detaliate decât cele solicitate în cazul rușilor înșiși. El ne-a spus că, în multe cazuri, cererile noastre de autorizații nu conțin informațiile necesare, provocând astfel lungi amânări. Ne-a cerut ca toate cererile noastre viitoare să conțină date ca: numele complet al solicitantului; locul și data nașterii; naționalitatea și cetățenia; explicații complete referitoare la activitatea persoanei; scopul vizitei în România și durata estimativă a ședерii; punctul de plecare și destinația finală (în România) a călătoriei, precum și ruta și mijloacele folosite pentru respectiva călătorie. Desigur că, în viitor, vom furniza aceste date și vom pune la dispoziție datele respective și pentru toate autorizațiile restante care-și așteaptă rezolvarea. Înclin să cred totuși că aceasta este o nouă blocare de către ruși și că, probabil, nu va exista nici o îmbunătățire în situația generală a autorizărilor, cu excepția poate a urgentării sosirii mai multor funcționari de-ai dlui Berry. Întrucât Molotov a dat asigurări la Moscova că nu vor pune piedici în cazul personalului Departamentului de Stat, cred că ei vor primi repede autorizațiile.

Joi, 19 aprilie 1945

L-am rugat pe dl Auschnitt să treacă pe la mine în cursul dimineții pentru a-mi împărtăși părerea sa în privința actualei situații politice, ca la rândul meu să o transmit la Washington. Auschnitt crede că rușii intenționează să-și impună teoriile comuniste, cât pot de mult, dar că nu vor risca în nici un caz o ruptură fățișă cu anglo-americanii. E de părere că singura șansă a României este adoptarea unei poziții ferme de către Statele Unite și Marea Britanie și că, în absența unei astfel de atitudini, comuniștii vor prelua controlul deplin asupra țării, nu mai târziu de două-trei luni. Spune că aceștia au luat treptat în stăpânire industriile, una după alta, dar că vor mai trece câteva luni până ce vor reuși să își consolideze poziția. I se pare deosebit de riscant să li se permită organizarea de alegeri, cât timp guvernul însuși este comunist, iar Armata Roșie se găsește aici pentru a supraveghea. Consideră că singura modalitate de a asigura alegeri

imparțiale este supravegherea atentă a acestora în comun, de către observatori anglo-americani și ruși.

* * *

Am aranjat o întrevedere cu Susaikov pentru această după-amiază. A fost foarte amabil, însă nu mi-a prezentat nici un fapt pe care să nu-l fi cunoscut deja. I-am pus mai multe întrebări în legătură cu progresele făcute în executarea Armistițiului. Din răspunsul lui reiese că, în general, după părerea sa, actualul guvern se descurcă mai bine decât cele anterioare, dar că mai există anumite categorii de prevederi ale Armistițiului în care România prezintă deficiențe. Face presiuni asupra guvernului pentru a lua măsuri de îmbunătățire în aceste puncte și are indicii că vor urma acțiuni corespunzătoare. A acordat mare importanță faptului că a fost dat afară redactorul ziarului „Scânteia", din cauza aprecierii sale greșite care a permis publicarea articolului lui Ehrenburg. S-au mai discutat și alte probleme, dar răspunsurile generalului Susaikov au fost mai mult sau mai puțin evazive.

* * *

Am fost azi la Palat o oră-două pentru a-mi lua rămas bun de la Rege și Regină. Au părut încântați să afle că întreprind o călătorie și nerăbdători să-mi relateze despre atitudinea Regelui în chestiunea semnării anumitor legi pe care guvernul încearcă acum să i le impună. Regele îi crede pe comuniști foarte dornici să-l implice în anumite acțiuni ale guvernului, pentru a-l face să piardă aprecierea pozitivă de care se bucură acum în presa anglo-americană. Regele este hotărât să nu accepte să fie târât într-o astfel de postură. Până acum, a refuzat categoric să semneze legi care modificau Constituția sau să fie de acord cu legi care prevăd pedeapsa cu moartea pentru categorii largi de criminali politici [86]. Este convins că se vor exercita asupra sa presiuni din ce în ce mai mari, dar se simte capabil să reziste asaltului, în special dacă anglo-americanii vor lua, în viitorul apropiat, o poziție fermă în privința României. Regele a menționat de asemenea că, de două-trei zile, rușii îl copleșesc cu atenții, părând să-și fi schimbat complet atitudinea. Au organizat trei sau patru dineuri speciale și alte ceremonii în onoarea sa, l-au dus să viziteze taberele militare rusești și i-au acordat și în alte privințe onoruri deosebite. Nu-și poate explica această schimbare de atitudine.

* * *

Dacă vremea o va permite, voi decola mâine dimineață la orele 11.00. Am de gând să-mi iau *Jurnalul* la Washington, atât pentru a-mi împrospăta memoria,

cât și pentru a mai face în el adăugiri, în urma diferitelor mele întrevederi. Pentru moment, anticipez o absență de vreo trei-patru săptămâni.

Vineri, 11 mai 1945.

Mă aflu la Washington din data de 25 aprilie 1945. L-am găsit deja aici pe generalul Crane, care sosise din Bulgaria cu două zile înaintea mea. Mă așteptasem să plec cu câteva zile în urmă, însă am fost reținut la cererea Departamentului de Stat, în speranța că se va putea cristaliza o tactică clară, în privința relațiilor noastre cu România, înainte de plecarea mea. Acum se pare că voi mai sta încă trei–patru zile.

Pentru a consemna suficient de exact evoluțiile pe durata șederii mele, rezum mai jos esența celor mai importante întruniri la care am luat parte în ultimele două săptămâni.

* * *

La 25 aprilie, o zi după sosirea mea, am avut o scurtă convorbire cu generalul Hull, adjunct al șefului de Stat Major, OPD [87]. Mi-a putut acorda doar câteva minute și nu am avut timp să intru în prea multe detalii în legătură cu situația din România. A fost de părere că majoritatea problemelor mele erau de competența Departamentului de Stat și m-a sfătuit să discut pe larg aceste probleme cu reprezentanții Departamentului. Nu m-a lăsat să înțeleg că s-ar avea în vedere vreo modificare a politicii față de România. M-a sfătuit cu toate acestea, să discut pe larg problemele mele cu orice membru al guvernului care ar putea fi interesat și mi-a sugerat să-l vizitez din nou, chiar înainte de a pleca.

* * *

Am avut câteva convorbiri cu domnul Cavendish Cannon, reprezentantul pentru Europa de Sud-Est din Departamentul de Stat. Am discutat pe larg situația economică și politică din România și i-am prezentat domnului Cannon o listă cu șaisprezece întrebări relative la atitudinea pe care ar trebui să o adopte delegația Statelor Unite în Comisia Aliată de Control, în problemele curente din România. Întrucât atitudinea noastră față de toate aceste probleme își are originea în chestiunea fundamentală a politicii Statelor Unite față de agresiunea rușilor în România, nici domnul Cannon nu a fost capabil să-mi dea un răspuns clar. Am reușit, totuși, să-i expun dificultățile cu care ne confruntăm zi de zi în România și să-l conving că orice zi de întârziere, în stabilirea unei linii politice, nu este altceva decât o nouă zi de dificultăți adăugată la problematica de

ansamblu. Atât domnul Cannon, cât și domnul Campbell, adjunctul său, au fost foarte înțelegători cu mine și mi-au dat o grămadă de sfaturi prețioase bazate pe temeinica lor cunoaștere a modului de a acționa al Departamentului de Stat și a atitudinilor diferitelor altor ministere.

Domnul Cannon mi-a mai aranjat multe alte întrevederi la direcțiile economice ale Departamentului de Stat. În cadrul acestor întrevederi am discutat în detaliu posibilitatea de a deschide România comerțului exterior, îndeosebi celui cu Marea Britanie și cu Statele Unite. Am expus toate dificultățile care stau acum în calea unei asemenea acțiuni. Am mai arătat că în România se resimte o urgentă nevoie de materii prime, în special de bumbac și cărbune. S-a căzut de acord ca, pentru început, să aranjez la întoarcere, împreună cu domnul Berry, o întâlnire cu oficialitățile guvernamentale românești, pentru a discuta posibilitatea stabilirii unui schimb de produse în sistem troc, prin care România să primească mici cantități de bumbac brut sau alte produse necesare, în schimbul unor cantități corespunzătoare de produse petroliere, grâu sau alte produse care s-ar putea găsi în surplus, în cantități mici, în România. Am putea folosi acest excedent pentru a acoperi nevoile Greciei, Italiei sau ale altor țări europene, care duc lipsă de produse alimentare și care altfel ar trebui să le primească din Statele Unite.

* * *

Am avut mai multe întâlniri cu diverși factori din G-2, inclusiv cu generalul Bissel, în persoană. Generalul Bissel mi-a cerut să-i expun pe scurt situația din România și după aceea mi-a explicat că, după părerea sa, Statele Unite nu-și pot permite să-și pericliteze bunele relații cu Rusia pentru a-i ajuta pe români, care luptaseră, la urma urmei, împotriva Statelor Unite, în timpul războiului. Generalul Bissel părea să considere că națiunea, în general, nu era de fapt legată de principiile generoase expuse la Ialta și că nimeni nu se poate aștepta ca noi să susținem aceste principii peste tot în lume. Cu toate că nu mi-a spus-o pe șleau, am rămas cu impresia că împărtășește părerea că, nu ar trebui să modificăm actuala noastră politică în România, ceea ce practic înseamnă să-i permitem Rusiei să facă ce dorește în privința acestei națiuni.

* * *

Am avut o scurtă conversație cu generalul Lincoln, șeful Grupului de Strategie și Politică din OPD. I-am prezentat situația generală din România și a părut foarte interesat. Nu și-a exprimat nici o părere, dar mi-a sugerat să pregătesc un document pentru Comitetul Mixt al Șefilor de Stat Major, în care să expun amănunțit problema, să scot în evidență acele măsuri luate de Rusia care par a

fi contrare propriei noastre politici, să precizez prin ce ar avea de suferit prestigiul nostru — în actuala conjunctură —, să arăt diferitele linii de acțiune posibile Statelor Unite și s-o recomand pe cea care, în condițiile actuale, pare cea mai avantajoasă. Am și pregătit un astfel de document, care înțeleg că a fost înaintat Comitetului Mixt al Șefilor de Stat Major. Iau cu mine o copie pentru dosarele noastre. Recomandarea mea finală a fost să insistăm asupra implementării totale a Acordului de la Ialta în România, dar să pretindem o lărgire imediată a actualului guvern, o reprezentare cu adevărat tripartită în Comisia Aliată de Control și acțiuni ferme ale acesteia pentru îmbunătățirea actualei situații economice și împiedicarea iminentului colaps financiar. Am recomandat exercitarea de presiuni asupra Rusiei pentru obținerea anumitor rezultate prin mijloace diplomatice: prin suspendarea, la nevoie, a ajutorului economic și a contractelor de închiriere și împrumut; prin mediatizarea situației reale din România și prin folosirea sporită a personalului nostru de contra-informații pentru combaterea operațiunilor secrete ale rușilor în România.

* * *

Am luat prânzul cu generalul MacGruder de la OSS. Am discutat despre structura generală a OSS în România, iar el s-a declarat întru totul de acord cu metodele operative pe care le-am pus acum la punct. I-am spus că OSS furniza informații prețioase, dar că nu văd de ce nu am continua să colaborăm strâns și armonios. I-am spus că atât Wisner, cât și Ross, făcuseră treabă bună și că ne înțelegeam de minune cu ei.

* * *

Generalul Crane și cu mine am luat prânzul cu domnul Elmer Davis, șeful OWI [88] și cu câțiva din asistenții săi. El s-a arătat foarte preocupat de lipsa de informații referitoare la problemele României, ca și de incapacitatea sa de a pune pe roate un adevărat program propagandistic în această țară. Masa a fost urmată de mai multe discuții cu cei de la OWI pe probleme specifice. Ca urmare a acestor discuții, cred că cei de la OWI au o idee mult mai clară asupra situației delicate din România și că sunt absolut convinși că felul în care domnul Shea abordează problema este pe deplin satisfăcător. OWI a fost de acord să urgenteze acțiunea de introducere de filme documentare americane în țară și să acorde tot sprijinul sugestiilor domnului Shea.

* * *

Am petrecut o oră cu mai mulți reprezentanți ai Biroului de Informații al Marinei (ONI), inclusiv cu căpitanii Ferris, Baltazzi, Henderson și Gregory.

Acești ofițeri erau foarte interesați de toate fazele problemelor cu care ne confruntăm. Mi-au pus o mulțime de întrebări despre situația generală și câteva cu referire specială la operațiunile Secției mele navale. Le-am explicat, în detaliu, că Secția Navală, din Comisia Aliată de Control, a funcționat ca parte integrantă a întregii Comisii, dar că ea nu acoperă întregul domeniu în România și că, din fiecare raport informativ înaintat de mine Departamentului de Război, un exemplar a fost pus la dispoziția ONI. Ofițerii de marină și-au exprimat acordul total cu acest aranjament și păreau foarte mulțumiți de tipul și cantitatea de informații pe care le obțin din România.

Le-am spus că, în subordinea mea, comandorul Brannen făcea treabă foarte bună, că, pe lângă faptul că se ocupa de problemele navale, răspundea și de toate rapoartele cu subiecte politice și, în plus, desfășura o amplă activitate în domeniile economic și juridic. Le-am spus că, având în vedere capacitățile sale remarcabile, îl recomandasem pentru avansare imediată la gradul de căpitan. Căpitanul Gregory mi-a spus că avansarea fusese luată în discuție serios, dar fusese respinsă din cauză că era prea rapidă. Gregory mi-a cerut să supun din nou această recomandare, în jurul datei de 1 august curent.

* * *

Am vorbit cu mai mulți reprezentanți ai Comisiei petrolului Armată-Marină, precum și cu un grup de experți în petrol din Departamentul de Stat. Ambele agenții erau foarte interesate de situația în domeniul petrolier din România. Le-am lăsat copii ale raportului colonelului Wilcox despre situația în domeniul petrolier din România, raport care de altfel a fost reprodus în mai multe exemplare de către ASF [89] o zi–două după sosirea mea aici. Specialiștii în petrol din Departamentului de Stat erau interesați în mod deosebit de atitudinea Rusiei față de viitorul industriei petroliere românești.

* * *

În mare parte, mulțumită eforturilor depuse de dl Cannon, generalului Crane și mie ni s-a aranjat o întrevedere cu dl Grew, secretar de stat *ad interim*, care ne-a introdus la președintele Truman. Am stat doar zece-cincisprezece minute cu Președintele. În acest răstimp, am reușit să expun în linii mari situația din România, cu accent deosebit asupra dominației de către ruși a scenei economice și politice. Am scos în evidență consecințele probabile ale continuării tendințelor actuale și faptul că pierdem zilnic din prestigiu, ca urmare a pasivității noastre. Președintele a fost foarte interesat și ne-a dat dispoziție, mie și gene-

ralului Crane, să-i înaintăm un memorandum în care să fie descrisă mai detaliat situația exactă în fiecare din cele două țări. Ceea ce am și făcut.

* * *

Generalul Crane și cu mine am avut o scurtă întrevedere cu dl Leo Crowley, director executiv al Administrației Economice pentru Străinătate. Dl Crowley ajunsese deja la concluzia că acțiunile Rusiei în România, Bulgaria și țările învecinate erau în dezacord cu angajamentele pe care și le-a asumat la Ialta. Prin urmare, el era foarte interesat să primească de la noi informații certe, care să-i confirme concluziile. Ne-a solicitat să-i trimitem un memorandum în care să fie expuse exemple clare de agresiune rusească. După întrevedere, generalul Crane și cu mine i-am oferit generalului Hull câte o copie după rapoartele noastre către Comitetul Mixt al Șefilor de Stat Major, propunând ca ele să-i fie înmânate dlui Crowley.

* * *

Am avut o scurtă întrevedere cu colonelul Forsammer de la Direcția bugetară a Departamentului de Război. I-am dat o copie după declarația financiară a Băncii Naționale a României, pe perioada septembrie 1944–martie 1945. Am mai specificat care este reacția noastră față de actualele dificultăți financiare ale națiunii, dar i-am spus că propriile noastre probleme fiscale erau rezolvate în mod satisfăcător potrivit reglementărilor actuale și nu am recomandat nici o modificare. Colonelul Forsammer a afirmat că Direcția bugetară era pe deplin satisfăcută de modul în care ne-am ocupat de problemele financiare și a cerut să continuăm să le transmitem rapoartele financiare, despre care ne-a spus că au fost foarte folositoare Departamentului de Război.

* * *

În această dimineață de vineri am luat micul dejun cu dl Harriman, dl Cannon, colonelul Thayer (de la OSS din Iugoslavia) și cu alte câteva persoane din Departamentului de Stat. Dl Bolan, legătura Departamentului de Stat cu Președintele, și el de față. Dl Bolan a participat la Conferințele de la Teheran și Ialta, ca translator al Președintelui și a petrecut mult timp în Rusia. Dl Harriman tocmai se întorsese de la San Francisco. Îl interesa foarte mult situația din România și mi-a pus o mulțime de întrebări încercând să se lămurească cu privire la intențiile rușilor în această privință. Dl Harriman pare a fi pe deplin convins că Statele Unite ar trebui să adopte imediat o poziție fermă împotriva noilor încălcări de către ruși ale Acordului de la Ialta. Am discutat despre situația din toate țările est-europene și am ajuns la concluzia că imaginea generală

era cam aceeași în fiecare țară. Întâlnirea a durat câteva ore. Dl Harriman le-a cerut celor din Departamentul de Stat să pregătească un scurt memorandum pentru Președinte, în care să se arate direcția în care se mișcă acum Rusia și să se sublinieze că este necesară trecerea urgentă la acțiune, dacă se dorește stăvilirea acestei noi amenințări. Memorandumul are ca scop să aducă problema în prim-plan și să ceară luarea unei decizii, fie în sensul că, dată fiind încetarea ostilităților în Europa, dorim să adoptăm o poziție fermă împotriva Rusiei, fie că așteptata ei participare la războiul din Pacific ne va face în continuare să cedăm în fața ei în privința tuturor problemelor europene. Această decizie de importanță majoră va servi bineînțeles drept justificare pentru viitoarele orientări politice specifice în România, Bulgaria și toate țările învecinate. La sugestia dlui Harriman, voi mai rămâne în Washington încă trei-patru zile, în speranța că o decizie fundamentală va putea fi luată înainte de întoarcerea mea în România.

Vineri, 25 mai 1945

Am părăsit Washington-ul luni seară, pe data de 21, și am sosit la București joi 24 mai, seara. Înainte de a mă ocupa de situația de aici, voi relata pe scurt ce s-a întâmplat în ultimele zile pe care le-am petrecut la Washington.

* * *

Mi-am petrecut ultima săptămână la Washington în așteptarea unei cristalizări a politicii în cadrul Departamentului de Stat. În această perioadă am avut mai multe discuții neoficiale cu dl Cannon de la Departamentului de Stat, una cu generalul Hull de la OPD și mai multe cu diverși ofițeri din G-2. Am petrecut o după-amiază întreagă cu persoane din G-2, care se ocupă de rapoartele și telegramele noastre și am aflat o mulțime de lucruri importante despre metodele de prelucrare și difuzare a acestor documente. M-am convins că toate rapoartele noastre se bucură de o deplină difuzare către factorii interesați din guvernul federal.

* * *

Vineri, 18 mai, l-am convins în fine pe dl Cannon că n-aș câștiga nimic dacă aș mai aștepta mult la Washington, ca guvernul Statelor Unite să se decidă în privința politicii în Balcani. Am arătat că actualele directive, aplicabile României potrivit unei asemenea politici, nu vor fi probabil definitivate spre a fi emise mai devreme de câteva săptămâni, chiar presupunând că Președintele ar putea lua imediat o decizie în sensul unei anumite politici. Dl Cannon a fost

de acord și am solicitat o întâlnire finală cu dl Harriman, pentru după-amiaza zilei de vineri. Toți am fost de părere că un demers trebuie făcut de îndată la Moscova, în vederea îmbunătățirii pozițiilor noastre în Comisiile Aliate de Control din diversele țări balcanice. Este de dorit să se facă acest pas acum, când ostilitățile au încetat în Germania, ceea ce ar trebui să ducă la o micșorare a restricțiilor rusești în privința zborurilor avioanelor, a accesului personalului american în țările balcanice și a libertății de mișcare pe teritoriul acestor țări a membrilor americani ai Comisiei Aliate de Control. Dl Harriman și-a exprimat părerea că eforturile sale vor trebui orientate, în primul rând, spre a obține de la Moscova punerea în aplicare a înțelegerilor specifice în această privință, care fac parte din Acordul de Armistițiu cu Ungaria. O dată obținută această concesie, va ridica apoi probleme similare în privința Bulgariei și a României. Am susținut că Ungaria, Bulgaria și România prezintă toate probleme aproape identice. Toate cele trei state sunt supravegheate de o Comisie Aliată de Control și ar fi ilogic să se ceară privilegii doar pentru reprezentanții americani din una din aceste Comisii Aliate de Control, privilegii care ar fi în dezacord cu cele oferite reprezentanților americani din celelalte două țări. Am cerut ca problema să fie abordată pentru toate cele trei țări în același timp. Cred că Departamentul de Stat înclină spre punctul meu de vedere și propune să se dea indicații domnului Harriman să pună problema pe această bază, de îndată ce se va întoarce la Moscova. Obiectivul general al discuțiilor de la Moscova va fi eliminarea restricțiilor considerate acum că afectează prestigiul Statelor Unite și extinderea responsabilităților reprezentanților americani într-atât încât să fie consultați în pregătirea directivelor politice și să fie deplin informați în legătură cu toate instrucțiunile formulate pentru țările balcanice de către Comisiile Aliate de Control.

* * *

I-am pregătit dlui Cannon o listă cu restricțiile specifice aplicate până acum reprezentanților americani din Comisia Aliată de Control, care ne stânjenesc în îndeplinirea misiunii noastre și dăunează prestigiului nostru. Această listă include următoarele: obligativitatea de a fi însoțiți în toate călătoriile noastre de către ofițeri de legătură; faptul că nu suntem ținuți la curent cu instrucțiunile date în numele Comisiei Aliate de Control; refuzul continuu de a autoriza intrarea în țară a corespondenților ziarelor americane, a oamenilor de afaceri, a personalului care se ocupă de evidența mormintelor etc. și dificultățile permanente în obținerea autorizărilor de zbor.

* * *

Am avut o ultimă întrevedere cu generalul Hull, chiar înainte de plecarea mea. I-am spus că, deși sunt dezamăgit că nu voi putea duce în România un indiciu al unei politici americane pentru Balcani, consideram călătoria drept foarte utilă, întrucât reușisem să mă informez la zi în privința atitudinii generale a Departamentului de Stat și a Departamentului de Război față de problema noastră balcanică. Acum cunosc dificultățile cu care este confruntat guvernul Statelor Unite și înțeleg pe deplin importanța abordării problemei României nu în mod izolat, ci ca o mică parte a problemei relațiilor noastre cu Rusia sovietică în ansamblu, în contextul general al implicării noastre în problematica internațională. Apreciez, de asemenea, că nu ne putem aștepta să obținem mare lucru dacă vom da naștere la dificultăți sau sentimente ostile la nivelul nostru. Nu are rost să facem scandal în privința restricțiilor asupra autorizărilor de zbor, a refuzului de a coopera de care ne lovim la București și a altor fapte asemănătoare, până la discutarea problematicii generale la cel mai înalt nivel și până când se va putea obține sau măcar schița o declarație clară referitoare la intențiile Rusiei. I-am spus generalului Hull că voi continua, la fel ca și până acum, să fac tot ce îmi stă în putință — la modul prietenesc — în direcția promovării unor relații mai bune și pentru a-i convinge pe ruși să adopte o atitudine mai cooperantă, dar că nu voi implica în nici un caz guvernul nostru în vreo dispută locală gravă, până în momentul în care politica noastră la nivel înalt va fi fost mai clar schițată.

* * *

Mi-am terminat treaba la Washington vineri seară. Am mai rămas în Statele Unite încă două zile, pentru a lua parte la înmormântarea socrului meu, sâmbătă, în New Jersey. M-am întors la Washington duminică la amiază, întrucât aranjasem să fiu disponibil pentru o călătorie până la Casablanca cu un avion ATC. Din nefericire, nici un astfel de avion nu a decolat până luni seara. Am părăsit în fine Washington-ul luni, la orele 20,00, și am călătorit via New York, Stevenville, Azore, Casablanca, Oran și Tunis, până la Caserta, unde am ajuns miercuri seara. La Caserta i-am găsit pe toți foarte interesați să afle detalii privitoare la întrevederile mele din Washington. Generalul McNarney m-a tratat ca pe un oaspete personal, iar miercuri seara am discutat îndelung despre situația generală. I-am spus tot ce am putut despre pozițiile întâlnite la Departamentul de Război și la Departamentul de Stat și a părut foarte recunoscător pentru informații. Am discutat pe scurt despre chestiunea Veneția-Giulia [90], iar el a opinat

că Tito va bate complet în retragere în fața poziției noastre ferme. Nu se aștepta la dificultăți serioase, cu toate că știa foarte bine că Rusia îl sprijinise pe Tito în acest sens încă de la bun început. A fost de acord să mă ajute cât îi stătea în puteri în problemele noastre legate de România, dar a afirmat că avea mâinile legate până la primirea de directive clare de la Washington.

* * *

I-am întâlnit pe dl Offie, consilierul politic al generalului McNarney și pe ambasadorul Kirk, care se afla în vizită la Caserta în acel moment. Au fost și ei foarte interesați de călătoria mea la Washington și le-am oferit detalii complete. Am părăsit Caserta pe la amiază și, după ce am evitat mai multe furtuni, am ajuns la București pe la orele 19,00.

* * *

Am petrecut ziua de ieri punându-mă la curent cu evenimentele întâmplate pe durata absenței mele, iar după-amiază am avut o lungă convorbire cu dl Berry, care este imobilizat la pat la reședința sa, din cauza unei grave furunculoze. Tocmai se întorsese dintr-o călătorie cu mașina prin țară, în care ajunsese până la Arad. Intenționează să facă în curând o nouă scurtă călătorie prin Moldova. I-am descris atmosfera în care s-a desfășurat călătoria mea, pe cât mi-am putut aminti. L-am mai informat că Departamentului de Stat dorește ca el să se întoarcă în Statele Unite, de îndată ce consideră că poate lipsi de aici. Voi avea mai multe întrevederi cu el în următoarele zile și sper ca, treptat, să-i împărtășesc toate impresiile cu care am revenit din Statele Unite.

* * *

Am discutat pe larg două dintre cele mai grave probleme curente, și anume procesele ce aveau loc la tribunalele poporului și posibilitatea unor alte remanieri guvernamentale. În chestiunea proceselor de la tribunalele poporului, în care fuseseră deja pronunțate mai multe condamnări la moarte [91], suntem amândoi absolut de acord. Suntem de părere că metodele utilizate de tribunal sunt în detrimentul apărării și că, în multe cazuri, pedepsele sunt probabil mult prea severe după criteriile noastre. Totuși, considerăm că această problemă ține în totalitate de competența guvernului român și că, atâta timp cât Statele Unite nu găsesc de cuviință să adopte o poziție fermă față de acel guvern, noi nu ar trebui să ne implicăm în nedreptățile, relativ minore, comise de guvern. Am primit mai multe petiții de la cei condamnați la moarte, dar am de gând să nu fac nimic în privința lor.

* * *

În domeniul politic general, dl Berry mă informează că atât Maniu, cât și Brătianu, încearcă să-l convingă pe Rege să-i ceară demisia lui Groza. Ei pretind că anglo-americanii vor fi în favoarea unei astfel de măsuri, ba chiar o vor sprijini și că acum este momentul să se acționeze. Credem că Maniu speră ca, prin această manevră, să provoace probleme cu adevărat serioase între ruși și anglo-americani, ceea ce ar putea duce chiar la conflict armat. O astfel de acțiune ar fi, desigur, extrem de regretabilă în momentul de față și este destul de limpede că Rusia va lua măsuri drastice pentru a zădărnici orice astfel de tentativă de remaniere guvernamentală. Îmi voi avertiza personalul să fie deosebit de atent pentru a menține o atitudine neutră și pentru a nu manifesta nici un fel de simpatie față de aceste acțiuni.

* * *

La câteva ore după sosire, i-am trimis vorbă generalului Susaikov că m-am întors și că aș dori să-mi prezint omagiile. Am înțeles că nu se află în oraș, dar Vinogradov mă va primi în cursul zilei. Voi lua, de asemenea, imediat legătura cu Regele și-i voi face probabil o scurtă vizită. Bineînțeles că-mi va pune o mulțime de întrebări despre atitudinea celor de la Washington, însă îi voi putea spune doar foarte puține lucruri sigure.

* * *

Vicemareșalul a petrecut o oră cu mine, azi-dimineață. Mi-a spus că, pe durata călătoriei sale la Londra, a discutat o oră cu primul-ministru și mai bine de o oră cu Regele. A vorbit de asemenea cu mai mulți înalți funcționari guvernamentali. Toți au manifestat mult interes, însă i-au spus că problemele României vor fi discutate la nivel înalt. Are impresia clară că Anglia va adopta o poziție fermă la Moscova în această problemă și că o destindere generală a controlului exercitat de Rusia este iminentă. Imediat după ce s-a întoars la București, a avut o scurtă convorbire cu dl Pavlov, în cursul căreia acesta din urmă a subliniat dorința Rusiei de a menține guverne prietene în statele balcanice, Polonia, Finlanda etc, dar a afirmat că ambițiile Rusiei nu merg mai departe de atât. Vicemareșalul se simte foarte încurajat și este aproape sigur că România va fi menținută ca stat independent. Nu sunt încă dispus să-i împărtășesc părerea. Cred că s-ar putea ca obiectivele imediate ale Rusiei să fie cele descrise de Pavlov, dar că, având guverne comuniste la putere, dominația rusă va deveni din ce în ce mai clară și, pe măsură ce puterea noastră militară în Europa scade, Rusia va putea să acționeze din ce în ce mai mult pe față. Chiar dacă nu va anexa

„de facto" aceste teritorii, le va ține, la cheremul său, din punct de vedere economic și militar.

Sâmbătă, 26 mai 1945

După-amiază am primit vizita dlui Vlădescu, fostul secretar al dlui Rădulescu, pe vremea când acesta era președintele Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului și care a rămas în această funcție și sub actualul președinte, dl Ghelmegeanu. Vlădescu mi-a oferit câteva informații foarte interesante, pe care le voi rezuma în cele ce urmează:

a. Rușii continuă să pună în aplicare Articolul 10 (întreținerea trupelor rusești din teritoriu) în cazul României, iar după capitularea Germaniei, și-au mărit de fapt pretențiile în conformitate cu acest articol.

b. Au fost primite acum cererile complete și detaliate ale rușilor conform Articolului 12. Totalul rezultat din aceste cereri reprezintă o sumă fabuloasă. Rușii și-au bazat cererile pe un raport scris de un român, care fusese guvernator general al Transnistriei [92], în perioada ocupației române și care se mândrea cu capacitatea sa de a stoarce bunuri de la populația rusă. Vlădescu pretinde că, în acel raport, omul exagerase mult cantitățile rechiziționate în realitate din Transnistria, pentru a scoate în evidență cât de bine își îndeplinise el misiunea. Rușii au luat aceste cifre drept literă de evanghelie și acum le cer românilor să înapoieze tot ce au luat, articol de articol și kilogram de kilogram.

c. Cheltuielile totale în virtutea obligațiilor impuse prin Armistițiu se ridică acum, în medie, la aproximativ 50 000 000 000 lei pe lună, în comparație cu doar 20 000 000 000 lei pe luna decembrie. Din acest total de cincizeci de miliarde lei, doar aproximativ cincisprezece miliarde sunt cerute ca despăgubiri conform Articolului 11. Douăzeci și cinci, până la treizeci miliarde se cheltuiesc pentru întreținerea trupelor sovietice (Articolul 10) și aproape cinci miliarde reprezintă rambursarea bunurilor sovietice, conform Articolului 12. Ultima cifră va ajunge probabil la treizeci–patruzeci miliarde până în mai–iunie curent, dacă Rusia nu va putea fi convinsă să-și micșoreze pretențiile.

d. A fost numit un nou vicepreședinte al Comisiei Române, dl Oeriu. Este comunist și, înainte, a fost secretar al ARLUS [93]. A afirmat că intenționează să investigheze în profunzime activitățile actualilor membri ai Comisiei, pentru a se asigura că aceștia lucrează doar în slujba intereselor reale ale guvernului român (adică al comuniștilor). A avut deja câteva discuții în care i-a atacat violent pe foștii președinți ai Comisiei, inclusiv pe dnii Christu și Rădulescu.

Vlădescu spune că propria sa viață se află în pericol din cauza informațiilor pe care le-a pus la dispoziția membrilor americani și britanici ai Comisiei Aliate de Control. Consideră că este de datoria sa față de națiunea română să continue să procedeze astfel și este dispus să-și asume riscurile. Dl Ghelmegeanu știe de această activitate a lui Vlădescu, dar refuză să ia cunoștință de ea în mod oficial, deoarece consideră că este de maximă importanță să nu facă nimic care i-ar putea periclita propria sa poziție favorabilă în fața rușilor. Se pare că Ghelmegeanu nu este căutși de puțin comunist, dar nu crede într-o opoziție fățișă față de politicile comuniste.

* * *

Vlădescu îmi aranjează curând o întâlnire cu dl Christu și o alta cu dl Rădulescu.

* * *

După-amiază, l-am văzut pe generalul Vinogradov preț de câteva minute, dar nu a fost altceva decât o vizită amicală. Nu am discutat nici o problemă oficială.

* * *

Avem încă multe dificultăți cu autorizările de zbor; în afară de cele două călătorii ale avionului meu personal, în cele cinci săptămâni care s-au scurs de la plecarea mea nici un avion american nu a primit autorizare de aterizare la București. În loc să se îmbunătățească, situația s-a deteriorat considerabil de la încetarea ostilităților în Germania. De asemenea, chestiunea autorizațiilor pentru personal este încă foarte problematică. În afară de câțiva membri ai personalului dlui Berry, foarte puține persoane au obținut autorizări de intrare sau ieșire. Intenționez să discut cu Vinogradov toate problemele, mâine sau poimâine.

Luni, 28 mai 1945

Am discutat în această seară destul de mult cu dl Stoicescu la petrecerea dată de colonelul Ross. Dl Stoicescu este viceguvernator al Băncii Naționale a României, solicitată lună de lună să avanseze guvernului român fondurile necesare conducerii țării, din sumele rezultate din fiscalitate sau din alte surse.

* * *

Dl Stoicescu mi-a spus că aceste cereri lunare au crescut enorm în ultimele două luni și se apropie acum de suma de optzeci miliarde lei lunar (acest lucru

este în concordanță cu informațiile primite ieri de la dl Vlădescu). Dându-și seama că avansarea unor astfel de sume, lună de lună, nu poate continua fără să provoace un crah financiar, guvernatorul Băncii Naționale Române i-a spus, în cele din urmă, ministrului de Finanțe că banca nu va mai fi în măsură să avanseze aceste fonduri (94).

* * *

Ministrul de Finanțe, dl Durma, s-a dus atunci la ruși (generalul Vinogradov), le-a expus în întregime situația, a arătat că, date fiind cererile rușilor în virtutea Articolelor 10 și 12, națiunea este la un pas de o catastrofă financiară și le-a cerut sfatul. Vinogradov și-a exprimat stupefacția; a afirmat că această situație nu i-a fost adusă la cunoștință niciodată. Nu putea înțelege de ce nu fusese informat și a cerut să se pregătească un scurt memorandum, în care să fie expuse punctele esențiale ale problemei și care să-i fie trimis oficial, de către guvern. A dat de înțeles că se va acorda o atenție deosebită acestei probleme și, dacă este necesar, Rusia își va reduce pretențiile.

* * *

Durma a expus apoi situația în fața dr-ului Groza, a lui Tătărescu și a altor miniștri importanți din guvern. Tătărescu și liberalii săi disidenți au fost de acord cu prezentarea unui memorandum; Groza a refuzat însă, spunând că nu va înainta nici un protest împotriva îndeplinirii cerințelor rușilor, că aceste pretenții trebuie satisfăcute într-un fel sau altul, pentru a dovedi fără urmă de echivoc atitudinea prietenească a guvernului față de ruși.

* * *

Întreaga problemă este încă în discuție, întrucât guvernatorul Băncii Naționale se menține ferm în refuzul de a mai avansa fonduri.

* * *

Am discutat pe larg și cu dl Sebastian Șerbescu, redactor și editor al ziarului „Semnalul". Dl Șerbescu afirmă că, de ani de zile, ziarul său este recunoscut ca o sursă de știri independentă. Deși ziarul este considerat oficial încă un organ independent de presă, mi-a spus că, de fapt, știrile publicate sunt foarte strict controlate. Nu are voie să publice nici un fel de știre politică în afara celor ce i se înmânează gata redactate, de ministrul Propagandei (95). Nu i se permite să menționeze nici numele lui Maniu, nici cel al lui Brătianu și nici să comenteze ceva despre partidele Național Țărănesc sau Național Liberal. Mi-a spus că,

într-o discuție recentă cu un ofițer superior rus, s-a exprimat următorul punct de vedere, foarte interesant:

Ofițerul rus a spus că românilor pare să le placă foarte mult să vorbească despre „libertate" și „independență". După cât se pare, românii cred că libertatea și independența înseamnă că pot face ce vor, că pot gândi ce vor și pot spune ce vor. Și rușii se consideră o națiune pe deplin independentă. Totuși, ideea lor despre libertate și independență este că un om e liber câtă vreme nu se află în închisoare; iar în Rusia nimeni nu trebuie să se teamă de închisoare atâta timp cât se conformează regulilor și reglementărilor considerate ca necesare de către guvern pentru bunăstarea și viitoarea fericire a statului.

Ca urmare a acestei diferențe de înțelegere a unui concept de bază, dl Șerbescu spune că ziarul său nu mai îndrăznește să întrebuințeze cuvintele „libertate" și „independență".

Dl Șerbescu se așteaptă ca ziarul său să fie suspendat într-un viitor apropiat.

Marți, 29 mai 1945

Azi am aflat de la prietenii noștri de la ambasada turcă că turcii sunt foarte îngrijorați din cauza rapoartelor referitoare la concentrările de trupe rusești în sudul României și în Bulgaria, precum și din pricina faptului că un mare număr de vagoane de marfă românești, de diverse tipuri, au fost rechiziționate de către ruși și acum sunt revopsite în culorile Armatei Roșii și cu însemnele sale. Aceste vagoane sunt concepute pentru ecartament normal și de aceea nu pot fi folosite în Rusia. Turcilor le este teamă că ele vor fi folosite pentru a transporta noi trupe și provizii spre granița turcă. Apropo, Societatea petrolieră Româno-Americana a fost obligată să renunțe la mai multe dintre vagoanele sale cisternă în favoarea rușilor, ca parte a acestor rechiziții.

* * *

Dl Rădulescu a venit să mă vadă astăzi. Preț de o oră mi-a relatat cele petrecute în România pe timpul absenței mele. Nu mi-a spus nimic nou, însă mi-a confimat mai multe din rapoartele primite din alte surse. Mi-a vorbit pe larg, mai ales, despre acțiunea dlui Maniu care îi cere cu insistență Regelui să destituie acum guvernul Groza. Bineînțeles că Maniu susține că această acțiune este necesară, deoarece acum se poate baza pe sprijinul anglo-americanilor și deoarece România nu trebuie să fie reprezentată la masa tratativelor de pace de către un guvern comunist. Personal, Rădulescu se opune vehement unei asemenea manevre, fiind de părere că nu va duce decât la o vărsare de sânge inutilă și că este sortită eșecului cât timp rușii își mențin controlul asupra țării.

El afirmă că Brătianu și Partidul său Liberal se opun și ei unei astfel de mișcări. Mai spune și că principalul pericol ce planează asupra națiunii acum este reprezentat de alegerile pe care comuniștii se pregătesc să le organizeze. Crede că aceste alegeri nu vor avea probabil loc mai devreme de august sau septembrie, însă comuniștii își întăresc treptat dominația în toate domeniile legate de viața politică din țară. Este sigur că alegerile nu vor fi libere și că vor fi manipulate în așa fel încât, peste tot în țară, comuniștii să iasă cu mare majoritate.

Miercuri, 30 mai 1945

Azi-dimineață am avut o întâlnire cu generalul Vinogradov la cererea mea. Am adus în discuție subiectul autorizărilor de zbor. I-am spus că am putea foarte bine admite faptul că guvernele noastre sunt într-o oarecare măsură în dezacord cu privire la situația din România, dar că aceste diferențe de opinie vor fi cu siguranță aplanate la nivel guvernamental și că, în momentul în care se va ajunge la un astfel de acord, ne putem aștepta să primim instrucțiuni corespunzătoare. Între timp, am considerat că cea mai imperativă datorie a mea este să mă asigur că, la nivel local, nu se întâmplă nimic care să provoace fricțiuni între noi. I-am spus că, în timpul vizitei mele la Washington, oficialități guvernamentale foarte înalte și-au manifestat serioasa îngrijorare față de faptul că reprezentanților Statelor Unite la București nu li se acordă drepturile cuvenite. În acest sens, o sursă de iritare deosebită este incapacitatea reprezentanților americani de a asigura aprovizionarea Misiunii de la București pe calea aerului și incapacitatea similară a reprezentanților noștri de a obține autorizații pentru persoanele a căror vizită la București ei o consideră necesară pentru îndeplinirea misiunii lor. I-am spus că problema autorizațiilor pentru personal va fi pusă dlui Pavlov, dar că sper ca generalul Vinogradov să-mi ofere întregul său sprijin în chestiunea autorizațiilor de zbor, astfel încât această continuă sursă de iritare să fie înlăturată o dată pentru totdeauna.

* * *

Generalul Vinogradov mi-a răspuns că atât el, cât și generalul Susaikov, înțeleg perfect măsura în care aceste autorizări ne deranjează pe noi și pe britanici. Mi-a spus că generalul Susaikov tocmai vorbise la telefon cu Moscova și că acum este în măsură să ne garanteze un zbor săptămânal pentru transport de marfă și corespondență, cu condiția să-i trimitem înștiințarea necesară cu cinci zile înainte. I-am răspuns că acest aranjament ar fi absolut satisfăcător, cu

condiția să fie autorizate, din când în când, și alte zboruri, după nevoi, în special zboruri ale avionului meu. Generalul Vinogradov a fost de acord.

* * *

Apoi Vinogradov a adus vorba despre Convenția de Armistițiu. A afirmat că acum, când pacea a coborât asupra Europei, este destul de evident că această Convenție de Armistițiu ar trebui modificată în anumite amănunte. A menționat în special modificări prin care să fie reduse efectivele stabilite pentru armata română și să fie înlăturate restricțiile impuse cenzurii și controlului asupra comunicațiilor de către Înaltul Comandament Aliat (sovietic). A spus că partea sovietică a Comisiei Aliate de Control studia acum problema și că urma să înainteze Moscovei recomandările sale în viitorul apropiat. A rugat ca delegația Statelor Unite să studieze și ea problema și să-i transmitem sugestiile noastre. Voi raporta aceasta imediat la Washington, dar am impresia că este o problemă prea importantă pentru a fi tratată la nivel local; problema ar trebui mai degrabă discutată între guvernele noastre. Totuși, faptul că rușii se gândesc serios la o propunere de modificare a Armistițiului este foarte semnificativ. În privința oricăreia din aceste modificări, sper ca guvernul nostru să aibă grijă ca drepturile și privilegiile delegației Statelor Unite să fie protejate corespunzător.

* * *

Azi am luat prânzul la Palat, cu Regele și Regina. Cu toate că mi-au pus foarte puține întrebări, mi-am dat seama că erau extrem de doritori să primească orice informație pe care le-o puteam da în legătură cu călătoria mea la Washington. Le-am spus că mulți demnitari s-au arătat extrem de interesați de ceea ce le puteam spune eu despre România, că i-am văzut pe Președinte și pe ambasadorul nostru la Moscova și îl pot asigura pe Rege că înalte oficialități guvernamentale sunt pe deplin conștiente de situația existentă acum în România. Regele a menționat faptul că „personaje politice" îl presau să demită acum guvernul Groza. Mi-a spus că era de părere că o astfel de măsură nu ar fi câtuși de puțin înțeleaptă, atâta vreme cât rușii își păstrează controlul asupra României. I-am spus că sunt de părere că acum orice acțiune politică contrară politicii ruse în România ar fi total lipsită de înțelepciune. I-am spus că eram sigur că actualele deosebiri de opinie dintre guvernele aliate legate de situația politică din România ar putea fi aplanate la cel mai înalt nivel, dar că, până ce se va ajunge la un acord complet, orice tulburare ce ar putea apărea la nivel local ar acționa exclusiv în detrimentul națiunii române. Regele a fost întrutotul de acord cu

această afirmație. Mi-a spus că rușii continuă să-l copleșească cu onoruri și că, după toate aparențele, ei sunt de părere că Regele se descurcă bine.

* * *

L-am invitat pe dl Christu după-amiază la ceai, la mine acasă. Christu a fost președintele Comisiei Române de Aplicare a Armistițiului înaintea dlui Rădulescu. El a demisionat când părerile sale au intrat în conflict cu cele ale rușilor. Christu este cel mai cunoscut economist al României și președinte al Liniilor Aeriene Comerciale Române „Lares". Mi-a expus părerea sa despre acordurile comerciale ruso-române, care tocmai se încheiaseră [96]. După părerea lui, acordul de asistență imediată acordată României era excelent, se asigură materiile prime necesare producătorilor români pentru a-și continua activitatea și, în general, se asigură ambelor națiuni avantaje egale. Dl Christu crede că Acordul comercial pe cinci ani este foarte periculos. Afirmă că acele părți ale acordului care stipulează profituri clare pentru Rusia sunt formulate cu grijă, astfel încât aceste câștiguri să sporească aproape imediat. În schimb însă, acele părți ale acordului care ar putea aduce beneficii României sunt foarte vag formulate și, în fiecare caz în parte, există scăpări care pot duce la întârzieri sau amânări pe termen nelimitat ale încasării acestor câștiguri de către România. Mi-a promis că îmi va trimite o expunere în scris a opiniilor sale.

Joi, 31 mai 1945

Aseară, dl Brătianu a venit la mine acasă, la ceai. Era de față și dl Berry. Brătianu ne-a spus că vrea să ne informeze la zi în legătură cu situația din România și, timp de peste o oră, ne-a expus părerile sale în privința evenimentelor curente. El consideră că acum comuniștii își consolidează poziția, că situația financiară este foarte critică și că nu prea există speranțe de păstrare a independenței economice, dacă nu se va primi un ajutor din exterior. M-a întrebat direct dacă-i pot sau nu spune, pe baza observațiilor făcute în Statele Unite, în ce măsură acestea au de gând să insiste asupra punerii în aplicare a Înțelegerii de la Ialta, în România. I-am răspuns că, după cum știa și el foarte bine, dorința noastră cea mai sinceră era ca principiile acestei înțelegeri să poată fi aplicate în România, că Statele Unite cred că aceste principii nu au fost aplicate până acum de către actualul guvern și că discuțiile dintre cele Trei Puteri vor continua probabil, până când se va putea ajunge la un acord definitiv asupra situației din România, precum și a celei din alte țări europene.

* * *

Brătianu a continuat apoi să vorbească despre probabilitatea unui război între anglo-americani și ruși. Consideră că, în această eventualitate, România se va afla între ciocan și nicovală și că ar trebui să se gândească încă de pe acum ce atitudine ar trebui să adopte țara. Atât eu, cât și dl Berry, i-am spus că suntem de părere că orice discuție despre un viitor conflict este total neavenită acum. I-am expus opinia noastră conform căreia trăim într-o eră a colaborării și consultărilor, că de abia a început discutarea numeroaselor subiecte de interes vital pentru cele Trei Puteri și că nu ne putem imagina că aceste Puteri ar intra în război din cauza situației locale din România, indiferent cât de nesatisfăcătoare s-ar dovedi aceasta pentru oricare dintre cele trei mari națiuni interesate.

* * *

Dl Rică Georgescu, director general al Societății Româno-Americana, m-a vizitat azi-dimineață. Georgescu este și unul dintre principalii colaboratori ai dlui Maniu. M-a rugat să aranjez o convorbire între dl Maniu, dl Berry și cu mine, lucru cu care am fost de acord. Mi-a mai spus că Maniu consideră acum că un conflict între Rusia și anglo-americani este inevitabil; că este de părere că poate oferi un sprijin real, pregătind terenul în țară în vederea izbucnirii unor tulburări la momentul oportun. El insistă să fie informat exact în legătură cu situația existentă, ca să-și poată pune la punct planurile pentru a ne putea sprijini în primele faze ale oricărei posibile rupturi. I-am spus și lui Georgescu, ca și lui Brătianu, că sunt de părere că a discuta acum despre un conflict între aceste națiuni reprezintă o mare greșeală. I-am spus că nu există nici urmă de îndoială că deciziile în privința României se vor lua la masa tratativelor la nivel înalt și că orice tulburare provocată aici în țară nu numai că nu ar ajuta la luarea unor decizii satisfăcătoare, ci ar afecta de fapt desfășurarea acestor discuții. I-am spus că până ce Statele Unite nu vor renunța în mod deschis sau nu se vor disocia de politica rușilor în România, sunt de părere că ar fi o greșeală imensă să se provoace disensiuni și probabil vărsare de sânge prin opoziție deschisă, pe plan local, față de această politică. Cred că orice astfel de dezordine nu s-ar bucura de prea multă simpatie în Statele Unite.

* * *

În timpul unei scurte vizite făcute vicemareșalului azi-dimineață, acesta mi-a arătat o copie după un mesaj transmis de guvernul său ambasadorului britanic la Washington, în care se analizează posibilul curs de acțiune în România. Mesajul se încheia cu instrucțiuni pentru a propune Statelor Unite

încheierea urgentă a păcii cu România, astfel încât Misiunile militare să poată fi retrase fără implicații nefavorabile și pentru ca rușii să fie obligați să-și declare deschis poziția. Astfel, România fie va fi recunoscută ca națiune independentă, fie Rusia va fi astfel obligată să-și recunoască intențiile finale, de anexare sau dominare prin altă metodă a acestei națiuni.

* * *

I-am spus vicemareșalului că aveam impresia că problema de bază nu fusese atinsă, mai exact aceea dacă actualul guvern din România este acceptabil sau nu. Dacă vom continua să considerăm acest guvern ca neaceptabil, nu vom fi, desigur, în măsură să discutăm cu el condițiile păcii. Dacă, pe de altă parte, ne hotărâm să acceptăm guvernul, prezența continuă aici a Misiunilor britanică și americană ar întârzia desigur orice încercare a rușilor de generalizare a dominației, iar acest din urmă factor pare a fi de dorit. Vicemareșalul a fost de acord cu mine și mi-a spus că va recomanda Londrei amânarea oricărei luări de poziție categorică în spiritul celor sugerate în mesaj.

* * *

Dl Shea, reprezentantul de presă al dlui Berry, a aranjat prezentarea a șase jurnale de actualități proaspăt primite din Statele Unite. Prezentarea a fost făcută la Cinematograful Scala, iar invitații au fost transmise multor români și câtorva britanici și ruși. Am oferit zece-douăsprezece invitații generalului Vinogradov, care a participat împreună cu soția sa și cu mai multe alte rusoaice. Jurnalele de actualități au fost splendide, conținând mai multe imagini de la Conferința de la San Francisco [97], în care apăreau Molotov, Eden, Stettinius și alte personalități din diverse țări. Un jurnal ce prezenta aspecte din viața președintelui Roosevelt cuprindea și imagini cu Stalin, Roosevelt, Churchill etc. Am remarcat cu jenă că publicul aplauda cu entuziasm ori de câte ori apăreau în imagine Churchill, Roosevelt, Stettinius sau Eden, însă s-au manifestat doar slabe semne de entuziasm, când pe ecran au apărut Stalin sau Molotov. Sunt convins că și Vinogradov a remarcat acest lucru.

Vineri, 1 iunie 1945

Bucureștii sunt foarte fericiți în această dimineață din cauza rezultatului final al primelor procese intentate criminalilor de război. Acum câteva săptămâni, în prima ședință a Tribunalului Poporului, au fost judecați vreo douăzeci

de criminali de război. Procesele au fost marcate de folosirea unor proceduri judiciare extrem de incorecte. În fața Tribunalului manifestau zgomotos grupuri de oameni, avocații apărării au fost intimidați și, în general, procedura judiciară a fost de la un capăt la altul tipic teroristă și comunistă. Nimeni nu a fost surprins că toți acuzații, cu o singură excepție, au fost condamnați la moarte [98]. S-au înaintat recursuri la Curtea Supremă, care a deliberat cu multă atenție și, în cele din urmă, a decis respingerea tuturor. Cu totul neașteptată a fost reacția Regelui, care a comutat aseară absolut toate pedepsele capitale în pedepse cu închisoare pe viață. Am aflat că a făcut acest lucru la sfatul lui Pătrășcanu. Credem că Pătrășcanu a intuit că procesele au avut exact un efect opus celui scontat de comuniști. Pe întreg teritoriul României s-a făcut simțită o schimbare bruscă a atitudinii față de aceste procese. Fără excepție, populația era de părere că procesele propriu-zise s-au desfășurat incorect și că cei aduși în fața instanței nu erau adevărații vinovați, ci reprezentau doar plevușca, pe care comuniștii considerau că-i pot condamna fără grijă, fără a provoca intervenția unor prieteni puternici. Se pare că Pătrășcanu a fost suficient de perspicace ca să înțeleagă acest lucru, iar recomandarea făcută de el Regelui se va dovedi probabil a fi o mișcare politică abilă pentru comuniștii moderați.

* * *

Ca urmare a discuției mele recente cu Vinogradov, se pare că dificultățile legate de autorizările noastre de zbor s-au încheiat, cel puțin pentru moment. În ultimele câteva zile, am primit autorizare de zbor pentru câteva avioane, precum și pentru oameni din personalul nostru care așteptau de mult timp permisiunea. Sper din toată inima ca această situație să se mențină.

Luni, 4 iunie 1945

Am petrecut duminica la conacul Suțu, din Izvor, în apropiere de Pitești. Duminică după-amiază a vizitat moșia prefectul județului, însoțit de câțiva specialiști în agricultură și de un ofițer din divizia Tudor Vladimirescu [99]. Vizita a fost făcută în urma cererii lui Suțu ca moșia sa să fie declarată „fermă model", ceea ce, o dată aprobat, i-ar permite să-și păstreze pământul suplimentar pentru a crește animale. În timp ce prefectul și experții agricoli s-au dus la fața locului cu Șuțu, ofițerul a strâns un grup mare de țărani la primărie și le-a vorbit timp de peste o jumătate de oră. El le-a explicat toate avantajele de care se vor bucura ca rezultat al activității actualului guvern, le-a spus că până și cele mai mici parcele de pământ și conacele rămase încă în posesia familiilor boierești

vor fi curând preluate de guvern, pentru ca țăranii să aibă control deplin asupra tuturor terenurilor agricole din țară. Câțiva țărani i-au spus lui Suțu, mai târziu, că mulțimea nu a fost impresionată de discurs și că, în general, țărănimea nu are deloc încredere în comuniști.

* * *

De șase săptămâni, în toată România bântuie o secetă teribilă [100]. Din fericire, duminică și luni au fost câteva averse de ploaie, insuficiente însă pentru a fi de real ajutor culturilor. În general, terenurile sunt foarte uscate, iar țăranii afirmă că recoltele lor sunt deja grav compromise. În multe locuri, am văzut țărani care practic arau și își însămânțau din nou pământurile, în speranța ultimă că poate, chiar și atât de târziu, semințele proaspăt puse ar putea primi suficientă apă pentru a încolți înainte de sosirea canicule.

* * *

Am primit azi de la Washington o radiogramă în care mi se spune că recomandările făcute pentru modificarea Convenției de Armistițiu cu România vor fi aduse în discuție la nivel guvernamental. Aceasta reprezenta răspunsul la mesajul meu, în care relatasem recenta convorbire avută cu Vinogradov asupra acestui subiect. Răspunsul este exact așa cum mă așteptasem. Am mai fost informat că modificările recomandate de către guvernul Statelor Unite îmi vor fi puse la dispoziție ca să-l pot ține la curent pe Vinogradov.

* * *

În urmă cu câteva zile, am primit ceva mai multe informații, privind motivațiile posibile ale recomandării guvernului de a se comuta pedepsele capitale în cazul primului lot de criminali de război. Johnny Ionnițiu, secretarul particular al Regelui, spunea că Pătrășcanu, Tătărescu și Groza, simțind reacția negativă provocată pretutindeni în țară de metodele folosite de-a lungul proceselor și de severitatea sentințelor, au hotărât că trebuia făcut ceva. Ei au expus problema rușilor, explicându-le întreaga situație și subliniind în mod deosebit faptul că, în marea lor majoritate, acuzații nu făcuseră nimic altceva decât să se supună ordinelor superiorilor. Ei au obținut acordul rușilor pentru o cerere de clemență, pe care au înmânat-o apoi Regelui.

* * *

Ieri s-a încheiat procesul intentat de către Tribunalul Poporului unui al doilea lot de criminali de război (de data aceasta paisprezece jurnaliști) [101]. Din

cei paisprezece, numai doi au fost condamnați la moarte în contumacie, întrucât ambii inculpați se află acum undeva peste hotare. Restul au primit sentințe variind ca gravitate între muncă silnică pe viață și 12 ani închisoare. De data aceasta, procesul s-a desfășurat fără probleme, într-o încercare aparentă de a asigura acuzaților toate drepturile constituționale. Părerea generală este că aceste sentințe vor fi executate întocmai în forma în care au fost administrate.

Marți, 5 iunie 1945

Dl Auschnitt a venit să mă vadă azi-dimineață. Este foarte îngrijorat de influența din ce în ce mai mare a lui Malaxa, dușman pe viață și pe moarte al lui Auschnitt în lumea afacerilor, de mai mulți ani de zile. Auschnitt spune că Malaxa este o unealtă docilă în mâinile rușilor și comuniștilor și că nu îl interesează câtuși de puțin soarta viitoare a națiunii române. El spune că Malaxa îl vânează și că el (Auschnitt) a găsit de cuviință să-și pregătească plecarea din țară în orice moment, dacă situația s-ar complica.

* * *

Auschnitt susține că, treptat, comuniștii câștigă controlul asupra tuturor sectoarelor. Consideră și că înființarea noilor societăți ruso-române din industria petrolieră, a cherestelei și din cea pentru construcții navale reprezintă o amenințare gravă a liberei inițiative în afaceri în România. Este aproape dispus să admită că acum comuniștii țin în mână națiunea. Singura sa speranță rămâne posibilitatea ca anglo-americanii să exercite presiuni asupra Rusiei, ceea ce el crede că s-ar putea face în cursul următoarei întâlniri a celor Trei Mari Puteri [102]. Este de părere că România mai poate rezista încă două-trei luni, cu condiția ca, la sfârșitul acestei perioade, Rusia să fie obligată să-și mai slăbească controlul. Cheia întregii probleme rezidă — după părerea sa — în coloratura guvernului. Are sentimentul că, doar în cazul în care ar putea ajunge la putere un guvern reprezentativ, tabloul economic s-ar schimba puțin câte puțin în bine, iar țara ar putea fi salvată. Consideră că cea mai rezonabilă soluție, admițând faptul că Rusia este deja profund implicată aici, ar fi formarea unui guvern de coaliție sub conducerea lui Petrescu, liderul Partidului Socialist. Un astfel de guvern, în care este sigur că vor intra partidele istorice, ar putea strânge în jurul său întreaga națiune și ar mai putea încă salva țara. Chiar și actualul guvern, cu rândurile lărgite pentru a face loc și liberalilor și național-țărăniștilor, cu portofoliile Internelor și al Războiului deținute de necomuniști, ar putea rezolva

situația. El crede că este posibil ca o astfel de soluție să reiasă în urma apropiatei Conferințe a celor Trei.

* * *

Dl Stoicescu și dl Georgiu m-au vizitat azi după-amiază. Dl Georgiu deține o poziție importantă într-o mare societate petrolieră românească, Creditul Minier. Scopul vizitei a fost să-mi expună părerile lor și acea prevedere a acordului economic ruso-român care se referă la formarea unei societăți mixte ruso-române în industria petrolieră.

* * *

Dl Georgiu a subliniat faptul că acordul stipulează formarea unei astfel de societăți, care să funcționeze *de facto* în industria petrolieră, explorând, exploatând și rafinând produsele sale. Participarea rușilor și a românilor la această societate se va face în părți egale (50%–50%). Participarea rusă va fi, evident, în întregime guvernamentală. Participarea română va fi atât guvernamentală, cât și, într-o anumită măsură, privată. În conformitate cu legislația română în vigoare pentru domeniul petrolier, dreptul de explorare în câmpuri petrolifere posibile și anumite drepturi de exploatare în câmpuri, care s-ar putea dovedi în viitor potrivite pentru forare, sunt rezervate guvernului român; noua societate, fiind o organizație guvernamentală, va obține majoritatea acestor drepturi și se va afla în curând în situația de a stopa aproape în întregime noi explorări ale unor societăți petroliere cu capital privat din România.

De fapt, dl Georgiu a spus că pătrunderea acestei societăți în industria petrolieră va sugruma treptat concurența societăților cu capital privat, date fiind numeroasele avantaje de care se bucură o societate controlată de guvern. Dl Georgiu consideră că acest lucru ar putea reprezenta primul pas spre instaurarea sistemului comunist în industria românească.

Dl Stoicescu a subliniat că o situație aproape identică există și în domeniul navigației, unde o societate nou formată se interesează de Dunăre ca și de facilitățile portuare de-a lungul acesteia și asupra celor din portul Constanța.

Miercuri, 6 iunie 1945

Dl Berry și cu mine ne-am întâlnit cu dl Maniu astă seară. Convorbirea a durat trei ore. Maniu a consumat o grămadă de timp, subliniind seriozitatea actualei situații pentru România, punând în mod deosebit accentul pe pericolul care planează asupra națiunii ca urmare a recent semnatului acord de cooperare

cu Rusia. El a arătat că acum, în toate domeniile economice importante, va exista o societate finanțată de stat, în care rușii vor deține cincizeci la sută din acțiuni și care, din cauza poziției favorizante, ar putea să sugrume foarte rapid orice competitor privat. El consideră că acordul este periculos și va avea cu siguranță drept rezultat introducerea sistemului economic comunist peste tot în România, în care, curând, va dispărea inițiativa particulară.

* * *

Fără a-și dezvălui planurile, Maniu a lăsat clar să se înțeleagă că partidul său este acum gata să treacă la acțiune, cerând demiterea actualului guvern, dar cu condiția de a primi garanția că va avea sprijinul Statelor Unite și Marii Britanii. El ne-a spus că Petrescu, liderul socialiștilor, era gata oricând să se retragă din Frontul Național Democratic, provocând astfel o criză[103]. El afirmă că Petrescu ar putea aduce împreună cu el întregul Partid Socialist, cu excepția unui grup redus de simpatizanți ai extremei stângi. El și-a mai afirmat convingerea că îl poate determina pe Rege să ceară în orice moment demiterea guvernului.

* * *

I-am explicat lui Maniu că nu putem, bineînțeles, face afirmații oficiale referitoare la atitudinea guvernului nostru față de o astfel de mișcare, dar că putem declara deschis că, după părerea noastră, Rusia ar fi pe deplin îndreptățită să folosească măsuri drastice pentru a anihila orice încercare de răsturnare a guvernului care să implice o revoltă sau un conflict armat. I-am spus că guvernul Statelor Unite nu consideră că actualul guvern român este reprezentativ pentru poporul român și că problema nu este considerată deloc drept încheiată. Am spus că suntem aproape siguri că se va ajunge la un acord în ceea ce privește România și alte națiuni europene, într-un viitor nu foarte îndepărtat, probabil în cadrul unor convorbiri personale între cei trei șefi ai principalelor State Aliate și că suntem de părere că orice tulburări provocate între timp în România ar face realmente mai mult rău decât bine cauzei națiunii. Maniu a fost foarte dezamăgit și ne-a spus că nu se gândește să provoace tulburări decât în cazul în care ar fi sigur de sprijinul Statelor Unite și al Marii Britanii.

Joi, 7 iunie 1945

Dl Ghelmegeanu, președintele Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, m-a vizitat azi-dimineață. În ultimul moment m-a rugat să-l primesc la

mine acasă și nu la birou, motivând că, deși rușii aveau cunoștință de vizita lui, nu crede că ar fi indicat să se vorbească foarte mult despre aceasta în tot orașul, deoarece s-ar putea crea impresii false.

* * *

Ghelmegeanu spunea că îl vizitase pe vicemareșal cu o zi înainte, iar acum intenționa să-mi expună, așa cum o făcuse și în fața acestuia, situația la zi, cu trimitere la Articolele 10, 11 și 12. El mi-a prezentat o versiune în limba engleză a raportului [104] pe care-l redactase pentru generalul Susaikov, în care se arăta măsura aproape de neimaginat în care resursele financiare ale țării erau secătuite de plățile făcute în contul Armistițiului. Sublinia îndeosebi faptul că plățile făcute conform Articolelor 10 și 12 depășeau cu mult plățile stipulate în Articolul 11 pentru despăgubiri.

* * *

În raport se arată în continuare că este de neconceput ca structura financiară a României să mai reziste multe luni la plățile enorme care îi sunt puse acum în sarcină. Se oferă o imagine extrem de completă și bine creionată care, spunea Ghelmegeanu, i-a impresionat mult pe ruși. Mi-a spus că Vinogradov i-a recomandat să propună atari modificări în interpretarea acestor articole, care să poată fi respectată de către România fără a duce la ruină viața sa economico-financiară. După ce a studiat problema, Ghelmegeanu — în numele guvernului — a propus adoptarea uneia dintre următoarele trei soluții:

a. Reducerea cerințelor prevăzute de Articolul 12 cu cantitățile totale rechiziționate neoficial de forțele rusești pe perioada staționării lor pe teritoriul României (există o evidență destul de exactă a cantităților preluate. S-ar reduce astfel plățile de sub incidența Articolului 12 cu aproximativ două treimi.).

b. Reducerea în mod arbitrar a plăților ce trebuie efectuate conform Articolului 12 cu un procentaj asupra căruia urmează să se cadă la înțelegere, de exemplu 50%.

c. Eliminarea completă din plățile ce trebuie făcute conform Articolului 12 a acelor cantități ce au dispărut între timp și din care multe, probabil, au fost rechiziționate, în retragere, de către trupele germane.

* * *

Ghelmegeanu a propus în continuare ca plățile restante ce urmează să fie efectuate, în oricare din situațiile prezentate mai sus, să fie eșalonate de-a lungul unui număr de ani, cu sume anuale totale nu mai mari decât 200 000 000 lei:

prima plată ar urma să se facă numai după încetarea plăților, prevăzute de Articolul 10 (întreținerea trupelor rusești). Ghelmegeanu spune că propunerile sale au fost studiate cu interes de către ruși, care nu au făcut nici un comentariu precis, însă au lăsat impresia că le acordă credit. Propunerile au fost trimise acum la Moscova și se așteaptă un răspuns.

* * *

Ghelmegeanu a mai spus că, luând în considerare încheierea ostilităților în Europa, găsea de cuviință că ar trebui să li se propună rușilor un număr de alte modificări în interpretarea Convenției de Armistițiu. Aceste modificări includ: slăbirea restricțiilor referitoare la efectivele armatei și trupelor de grăniceri; înlăturarea restricțiilor de cenzură; reluarea comunicațiilor cu alte țări; plecarea trupelor rusești de pe teritoriul României; returnarea controlului asupra transporturilor navale române și ale națiunilor aliate către România și diverse alte relaxări similare (am primit deja o copie după scrisoarea trimisă de Ghelmegeanu lui Susaikov care conținea aceste propuneri). Ghelmegeanu a spus că și aceste propuneri fuseseră primite favorabil de către ruși, că fuseseră transmise la Moscova și că se așteaptă un răspuns.

Vineri, 8 iunie 1945

Azi am avut avut o lungă convorbire cu vicemareșalul. I s-a transmis de la Londra că, în sfârșit, problema poloneză se apropie de o soluționare satisfăcătoare, Rusia făcând concesii considerabile. A mai aflat că Departamentul nostru de Stat intenționează să procedeze în curând la o deschidere, adoptând o poziție fermă în privința țărilor balcanice. După spusele vicemareșalului, se va lua mai întâi atitudine în privința Ungariei. Vom solicita o reprezentare mai puternică în Comisia Aliată de Control și deplină libertate de a călători și de a aduce în țară personalul necesar. Ungaria a fost aleasă deoarece prevederile Armistițiului asigură condiții mai favorabile decât în celelalte două țări. Totuși, de îndată ce se va lua o decizie în privința Ungariei, vor fi aduse în discuție cazurile Bulgariei și României.

* * *

Vicemareșalul vede situația într-un mod mai favorabil. Este de părere că Rusia poate fi determinată să renunțe la pretenții destul de ușor în România și că totul va fi în curând bine pentru țară. Nu pot fi însă de acord. Am impresia că, chiar dacă Rusia ar putea ceda în privința Ungariei și chiar a Bulgariei, România

este totuși atât de bogată în resurse naturale, se află atât de aproape de Rusia, iar Rusia s-a implicat deja atât de mult, încât mă îndoiesc foarte mult că am putea stăvili curentul. Totuși, voi fi desigur încântat să văd că adoptăm în fine o poziție fermă și voi primi cu bucurie prilejul de a ne afirma aici, în România, deși este posibil să nu se realizeze toate speranțele noastre în privința acestei țări în ansamblu.

* * *

Am primit de la dl Pavlov mai multe bilete gratuite pentru un spectacol de balet și un concert dat de ruși astă-seară. Spectacolul era organizat sub auspiciile ARLUS și prezenta unele dintre cele mai valoroase talente din Moscova, care se produseseră în București și în împrejurimi în ultimele zile. Aceasta era ultima reprezentație.

* * *

Scopul spectacolului era limpede — întărirea relațiilor culturale dintre Rusia și România. Sala era tixită, în special cu români din clasele de jos și cu destul de mulți ofițeri ruși împreună cu prietenele lor. Au fost prezenți și vicemareșalul, dl Berry și alți câțiva britanici și americani, dar nici un general rus. Spectacolul a fost de cea mai bună calitate, iar publicul extrem de entuziast. Întreaga manifestare a fost organizată destul de neprotocolar, cu persoane îmbrăcate sărăcăcios, plimbându-se agale pe scenă, cărând mobilier printre rânduri și comportându-se în general într-o manieră cu totul neoficială. Primul balet a început cu trei sferturi de oră întârziere și au fost mai multe pauze plictisitoare între diversele numere ale spectacolului.

* * *

Medicul meu mi-a relatat ieri un mic incident care cred că merită să fie consemnat aici:

Acum zece zile, generalul Vinogradov a sunat după program la biroul nostru și i-a spus ofițerului de serviciu că avea mare nevoie de penicilină. I-a spus că ar dori s-o primească în aceeași seară. L-am găsit în cele din urmă pe medicul nostru, care s-a deplasat personal la generalul Vinogradov acasă, ducându-i o cutie de penicilină. După o mică altercație cu santinela, i s-a permis în sfârșit să intre și generalul Vinogradov l-a primit îmbrăcat în pijama. Colonelul Dobos i-a spus generalului că, dacă i-ar putea descrie cazul, el (Dobos) ar putea determina cantitatea de penicilină necesară și i-ar pune-o la dispoziție. Vinogradov a replicat: „Cât de multă aveți?" Dobos i-a explicat că nu se punea

problema de cât de multă avem, întrucât întreaga noastră rezervă era foarte mică și s-ar putea să nu fie completată încă multă vreme și ca atare va trebui să fie raționalizată în doze minime pentru a o folosi cât mai mult. Vinogradov i-a spus atunci: „Îmi pare rău, dar nu vă pot oferi nici un fel de detalii. Puteți să-mi lăsați cinci fiole?" Dr. Dobos a fost de acord și i-a lăsat penicilina cerută.

* * *

Acum câteva zile, am primit prin dl Berry un mesaj prin care ni se cerea de urgență penicilină pentru cumnatul dlui Tătărescu, vicepremierul român, care este grav bolnav. L-am trimis de îndată pe dr. Dobos la spital, pentru a discuta cu medicul asupra cazului. Doctorul i-a spus că, în urmă cu aproape o săptămână, rușii le donaseră cu generozitate cinci fiole de penicilină pentru bolnav, că aceasta se terminase și că, deoarece rușii nu mai au penicilină, ei s-au gândit că poate ar fi dispuși și americanii să doneze o cantitate. Dr. Dobos a cerut să vadă fiolele care fuseseră „donate" de către ruși. Examinându-le, a constatat că seriile corespundeau cu cele de pe fiolele pe care i le dăduse lui Vinogradov. Bineînțeles că am pus acum la dispoziție penicilina de care mai este nevoie, într-o ultimă încercare de a-l menține pe bietul om în viață, dar înțeleg că este vorba de un caz disperat. Se pare că generalul Vinogradov nu dorea câtuși de puțin ca americanii să-și aroge vreun merit în ajutorul oferit în acest caz.

Luni, 11 iunie 1945

Ieri, dl Berry a primit ordin să se întoarcă în Statele Unite pentru consultări. El așteaptă acest ordin de când i-am adus mesajul că, în viitorul apropiat, prezența sa la Washington va fi dorită. Speră să plece cu avionul lunea viitoare și va petrece probabil o lună de concediu în Statele Unite, înainte să se întoarcă aici. Sper că, atunci când va reveni, va putea aduce cu el detalii precise referitoare la o politică americană pozitivă în privința României.

* * *

Dl Berry mi-a arătat o telegramă proaspăt primită ce reprezenta o copie de informare după instrucțiunile transmise de Departamentul nostru de Stat lui Harriman, la Moscova. Telegrama se referea la convorbirile mele cu Vinogradov, referitoare la posibile modificări ale prevederilor din Convenția de Armistițiu privitoare la România, dată fiind încetarea ostilităților. Telegrama îi indica lui Harriman să ridice această problemă la Washington și, dacă s-ar ivi ocazia, să prezinte poziția noastră conform căreia, în vederea aplicării

eficiente a Acordului de la Ialta, trebuie să existe o reprezentare cu adevărat tripartită în Comisia Aliată de Control, care să implice discutarea tuturor problemelor politice înainte de punerea lor în aplicare. Voi studia telegrama mai în amănunt mâine dimineață și-i voi pune lui Vinogradov la dispoziție un scurt raport, în sensul că guvernul nostru intenționează să pună această problemă în discuție la Moscova.

* * *

Dl Mircescu, șeful de protocol al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, mi-a făcut o vizită azi după-amiază. Mi-a spus că a venit la cererea expresă a mareșalului Curții, care insistă să trimitem un reprezentant măcar la o parte din ceremoniile de Ziua Comemorativă a României [105] care vor avea loc joi, 14 iunie. Cu toate că invitația era făcută în numele președintelui Consiliului, Mircescu a subliniat că, îndeosebi în cimitire, anumite servicii divine sunt dedicate exclusiv memoriei ostașilor aliați căzuți în război. L-am asigurat pe Mircescu de prezența noastră la acel cimitir [106] unde sunt înmormântați americani căzuți în război, dar că probabil nu vom asista la slujba principală ce va avea loc mai devreme la Catedrală și unde va fi de față guvernul. În ce mă privește cred că în ziua aceea voi zbura cu avionul până la Arad și probabil nu voi fi prezent.

Marți, 12 iunie 1945

Se raportează din ce în ce mai multe jafuri, violuri și diverse acte de vandalism comise de ofițeri și soldați ruși peste tot în țară și îndeosebi în provincie. În majoritatea cazurilor, aceste acte de violență sunt comise de dezertori ruși care, atunci când sunt prinși, sunt sever pedepsiți de către ruși. Totuși, există dovezi că trupele rusești continuă să facă abuz de putere și de fapt terorizează populația. Acum câteva zile, la Iași, un ofițer inferior rus a sărit în spatele unui camion în care se găseau opt sau zece mecanici români și a cerut să fie plimbat prin oraș. Rusul era vizibil beat. Șoferul camionului s-a supus cererii, dar, după ce au trecut pe lângă câteva blocuri, rusul și-a scos arma și a împușcat șase mecanici, fără a fi fost provocat câtuși de puțin. Ofițerul a fost arestat și predat autorităților militare rusești care, se înțelege, îi vor aplica o pedeapsă severă. Totuși, însuși acest act a băgat groaza în inimile tuturor locuitorilor din acea zonă a țării.

* * *

Mai multe persoane care dețineau case de țară sau în apropierea șoselelor principale au descoperit că este foarte periculos să petreacă o noapte acolo.

Aproape în fiecare zi aceste case și ferme sunt călcate de către grupuri formate din doi-trei soldați sau ofițeri ruși care cer vin, mâncare și adeseori femei. În general, românii nu prea opun rezistență și fac tot posibilul să satisfacă pretențiile rușilor.

* * *

Se pare că, de la încetarea ostilităților, numărul dezertorilor din România a crescut datorită fugilor și evadărilor și că autoritățile militare ruse vor avea o sarcină grea în curățarea țării de acești dezertori.

* * *

Ieri m-a vizitat Johnny Ionnițiu, care mi-a spus că Regele tocmai se întorsese dintr-un week-end prelungit la Sinaia. Johnny spune că acum Regele nu este supus nici unei presiuni, nici din partea rușilor, nici din partea comuniștilor și că este de părere că în peisajul politic trăim o acalmie generală. Nu se amăgește însă în privința siguranței poziției sale. El consideră că țara este comunizată în mod sistematic, după un program bine conceput [107]. Johnny spune că a fost avertizat recent de către un prieten, care este în general foarte bine informat în chestiunile stângii, că se prea poate ca însăși viața Regelui să fie în pericol. Johnny a înțeles din insinuări că este posibil ca Regelui să i se întâmple un „accident" în viitorul apropiat, dacă nu se depun absolut toate eforturile pentru a-i apăra viața. Bineînțeles că un astfel de „accident" ar fi foarte profitabil pentru Partidul Comunist. Ar înlătura de pe scena politică un conducător al națiunii, puternic implantat în inimile poporului său și care se opune prin însăși ființa lui multora din orientările politice ale guvernului comunist. S-ar putea, de asemenea, deschide calea pentru întoarcerea în România a fostului Rege Carol [108] care ar fi bucuros, fără îndoială, să revină ca unealtă ascultătoare a comuniștilor. Ba chiar, am auzit din mai multe părți părerea că Regele Carol va sfârși prin a deveni primul președinte al Republicii Sovietice Române.

Joi, 14 iunie 1945

Ieri am făcut o călătorie cu avionul până la Arad, cu plecarea din București la orele 8,00 și întorcerea pe la orele 19,30. Solicitasem rușilor autorizațiile uzuale pentru acest zbor cu o săptămână în urmă, însă a trebuit să depunem mari eforturi de convingere, pentru a obține autorizațiile noaptea târziu, în ajunul plecării. Rușii au propus să fiu însoțit de un ofițer de legătură, iar eu nu am făcut nici o obiecție . La Arad, am petrecut majoritatea timpului vizitând fabricile în

care principalul acționar este familia baronului Neumann, un evreu român de origine maghiară. Un unchi al actualului baron este cetățean american, care locuiește acum în Statele Unite, iar întregul pachet de acțiuni se pare că este pe numele său; prin urmare, societățile respective au dreptul, pe bună dreptate, la protecție americană. M-am plimbat prin fabrici, una fiind o țesătorie pentru țesături ieftine din bumbac, iar cealaltă o combinație între o moară, o fabrică de fermenți și o întreprindere de fabricare a alcoolului. Peste tot am fost întâmpinat de câte o delegație de muncitori, care și-au desemnat câte un lider care să-mi țină un discurs, să-mi ofere flori și să-și manifeste prin orice alt mijloc bună-voința și interesul față de Statele Unite. Baronul Neumann m-a făcut să mă simt bine de-a lungul unui prânz foarte minuțios pregătit. După-amiază m-am deplasat cu mașina prin oraș și vreo zece mile în afara lui, trecând prin mai multe sate mici. Rușii puteau fi văzuți aproape peste tot în acea zonă. Țăranii dau impresia că sunt curați și harnici, mult superiori celor din jurul Bucureștilor. Casele lor erau lucrate cu mare grijă și mai bine întreținute; totuși, aproape toate erau încuiate și zăvorâte, în încercarea de a arăta că nu sunt locuite. Am auzit multe relatări referitoare la jafuri, violuri și alte crime făcute de ruși în zona respectivă. Unul dintre satele prin care am trecut era locuit mai ales de sași. Mi s-a spus că toți tinerii bărbați și femei fuseseră deportați [109]. Părea să fie adevărat, deoarece pe străzi și pe câmpuri nu am zărit decât copii și femei bătrâne.

* * *

Peste tot în Banat și în Transilvania, previziunile legate de recoltă sunt foarte pesimiste. Deși a plouat mult, recolta de grâu ve fi extrem de mică, datorită faptului că țăranii nu au avut ocazia să facă însămânțările de toamnă anul trecut. De fapt, se estimează că recolta de grâu va fi sub 20 la sută dintr-o recoltă normală. S-ar putea să se obțină o mică creștere a recoltei de porumb, deorece o parte din pământul care nu s-a putut însămânța toamna a fost plantat cu porumb primăvara. Totuși, călătorind cu mașina prin țară am văzut că mai mult de jumătate din terenurile cultivabile nu au fost însămânțate deloc anul acesta. Mi s-a spus că acest lucru se datorează în principal lipsei animalelor de tracțiune și a tractoarelor, pe care rușii le-au rechiziționat în acea parte a țării în cantități foarte mari. Pe ansamblu, țăranii mi s-au părut abătuți, muncind încă din greu dar având puține speranțe sau bucurii în munca lor.

* * *

Ofițerul meu de legătură rus, lt. Mariev, dorea ca eu să-l vizitez pe reprezentantul local al Comisiei Aliate de Control, un maior rus. Bineînțeles că am

refuzat, dar l-am trimis pe aghiotantul meu să-l anunțe că mă aflu în oraș și că aș fi bucuros să-l primesc, dacă dorea să mă vadă. Și-a făcut, într-adevăr, apariția la aeroport, în momentul plecării mele și a fost foarte curtenitor.

* * *

Locuitorii Aradului fuseseră informați că în zonă [110] va fi încartiruit un mare grup, de aproximativ 100 000 soldați ruși, timp de două sau trei săptămâni, pentru a se odihni în lungul lor drum de întoarcere în Rusia. Desigur că oamenii au intrat în panică la această perspectivă, întrucât, ținând cont de experiențele anterioare, acest lucru înseamnă noi jafuri și violuri. Din sursă sigură, am mai fost informat că drumurile ce trec prin Alba Iulia, Cluj și Sibiu sunt înțesate de trupe rusești, toate mărșăluind către Rusia. Este demn de remarcat că se afirmă că toți acești militari sunt *neînarmați*. În călătoria mea cu mașina prin regiune, am trecut pe lângă o mulțime de camioane rusești care se îndreptau spre est. Toate erau supraîncărcate cu o întreagă gamă de articole, inclusiv mobile, vite vii, biciclete, carne și conserve.

* * *

În urmă cu câteva zile, am descoperit — din păcate prea târziu pentru a-mi anula călătoria la Arad — că astăzi este sărbătoare pe întreg cuprinsul României, adică Ziua Independenței României (sic) [111]. În toate orașele și satele aveau loc ceremonii în cinstea victimelor războiului. Pentru București, s-a elaborat un program foarte îngrijit. Programul includea o ceremonie fastuoasă la Patriarhie, la care urmau să participe membri ai guvernului, după care urma imediat o trecere în revistă a trupelor prin fața Catedralei. Erau prevăzute și ceremonii în diferite cimitire. Am lăsat instrucțiuni ca, pentru a evita impresia vreunui sprijin în favoarea guvernului, să nu trimitem reprezentanți la Catedrală, dar să trimitem o mică delegație la acel cimitir unde sunt înmormântați americanii și britanicii căzuți în război [112]. Colonelul Farnsworth îmi raportează acum că planul a fost urmat întocmai, și că britanicii au procedat la fel. Ofițerii superiori prezenți au depus pe mormintele americane și britanice mici cununi.

Duminică, 17 iunie 1945

Ieri, dl Berry și cu mine, împreună cu mai mulți membri ai personalului fiecăruia, am fost invitați la Sinaia pentru a lua prânzul cu Regele și Regina. A fost o zi frumoasă, iar călătoria a fost foarte plăcută atât la dus, cât și la întors. Dl Berry a sosit puțin mai devreme și a avut o discuție particulară cu Regele în

legătură cu plecarea sa luni în Statele Unite. Conversația noastră din timpul prânzului a avut un caracter general. Regele ne-a spus că se pare că, pe scena politică, există o acalmie generală acum, iar el nu mai este supus nici unui fel de presiune. Consideră că românii sunt din ce în ce mai îngrijorați de posibilitatea ca trupele rusești să rămână multă vreme pe teritoriul României. Crede că dacă armata rusă se va înapoia în Rusia, românii vor putea ei înșiși controla situația fără prea mare dificultate. Spune că doar prezența trupelor rusești îi menține pe comuniști la putere.

* * *

Astăzi am fost invitat la prânz la conacul părinților domnului și doamnei Chrissoveloni din Vărăști, la aproximativ 40 de kilometri, la sud de București. Casa este una dintre cele mai vechi din România, fiind construită acum peste 100 de ani. Înainte de recentele legi de expropriere, moșia era mare, dar acum au pierdut cea mai mare parte din proprietate. Spre marea mea surprindere, am constatat că satul Vărăști, asemeni satelor vecine, era tixit de trupe rusești. Dl Lakeman, tatăl doamnei Chrissoveloni, care este proprietarul moșiei, mi-a spus că numai în acel sat există peste 500 de ruși, că în apropiere a fost instalat un stat major al unui corp de armată și că în toate satele, ce se întind kilometri întregi de-a lungul Dunării, se află foarte multe trupe rusești. El spune că au loc manevre în fiecare zi, stabilindu-se canale de comunicație și pregătindu-se, după toate aparențele, pentru o ședere îndelungată. Trupele cantonate în această zonă au sosit direct din Polonia în urmă cu vreo două luni. Ei construiesc cantonamente și se așteaptă să petreacă iarna în actuala încartiruire. Acum, majoritatea rușilor trăiesc pe lângă diferite case țărănești. Mănâncă ce pot găsi pe la țărani și neoficial rechiziționează aproape zilnic, de pe proprietatea Lakeman, ouă, găini, cereale și uneori vreo vacă. Am trecut pe lângă mai multe parcuri de camioane destul de mari aflate în zonele limitrofe satului. Patrule rusești supraveghează toate drumurile din regiune, iar „controlorii" ruși dirijează traficul în cele mai importante intersecții.

Luni, 18 iunie 1945

Dl Berry a plecat spre Statele Unite azi-dimineață la orele 6,00, cu avionul meu. El urmează să petreacă o zi la Atena, încă o zi sau două la Caserta, și va pleca apoi direct la Washington. După ce va sta mai multe săptămâni la Washington, intenționează să-și ia o permisie de o lună și probabil că nu se va întoarce aici înainte de 1 august. Dl Roy Melbourne, primul colaborator al

dlui Berry, va prelua conducerea Legației americane în absența dlui Berry. El este foarte capabil și cooperant.

* * *

Azi l-am văzut pe dl Vlădescu-Olt. Este secretar și ofițer special de legătură cu Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului. Mi-a adus mai multe documente interesante în care sunt prezentate în linii generale discuțiile între dl Ghelmegeanu, primul-ministru, generalul Susaikov și alții. Principalul subiect al acestor discuții era punerea în aplicare a Articolului 12. Românii sunt de părere că satisfacerea în totalitate a pretențiilor rușilor conform acestui articol va fi dezastruoasă pentru națiune. Rușii cer ca toate vitele, caii, oile etc., care urmează să fie înapoiate (totalul cifrându-se la mai multe sute de mii de capete) să ajungă în mâinile rușilor înainte de 1 august curent. Românii afirmă că satisfacerea acestor pretenții și, în același timp, îndeplinirea foarte rigidelor cereri specificate în Articolele 10 și 12 vor distruge complet viața lor economică.

* * *

În consemnările din *Jurnalul* meu referitoare la ziua de 7 iunie, m-am referit la mai multe contra-propuneri ale dlui Ghelmegeanu legate de îndeplinirea de către români a obligațiilor ce le revin conform Articolului 12. În acel moment, rușii au părut destul de receptivi la aceste propuneri și l-au încurajat pe Ghelmegeanu să creadă că vor solicita Moscovei aprobarea de urgență a acestor propuneri. Acum câteva zile, însă, Susaikov a convocat o întrunire a principalilor miniștri ai Cabinetului, le-a expus consecințele legale ale nerespectării obligațiilor prevăzute în Articolul 12 și a afirmat că, indiferent ce se va dori mai târziu la Moscova, România trebuie deocamdată să se mențină în liniile programului de livrări stabilit anterior. Toți românii au părăsit adunarea cu convingerea că nu prea mai sunt speranțe acum ca rușii să-și diminueze pretențiile formulate în virtutea Articolului 12. Ei își văd acum viitorul într-o perspectivă foarte sumbră.

* * *

Vlădescu mi-a spus de asemenea că există intense fricțiuni între Ghelmegeanu și noul vicepreședinte comunist al Comisiei, Oeriu. Se pare că Oeriu emite ordine la întâmplare pentru livrarea de furnituri și articole către ruși, ori de câte ori primește vreun semn de la vreo agenție rusă, că se dorește o astfel de livrare. Ca urmare, încercările lui Ghelmegeanu de a organiza și sistematiza

aceste livrări, eşalonându-le uniform la nivelul întregii ţării şi pe o perioadă mai lungă de timp, sunt practic anihilate.

* * *

Ghelmegeanu consideră că Oeriu emite aceste dispoziţii în numele Comisiei, dar că scapă de răspundere, aceasta trecând în întregime pe seama lui Ghelmegeanu personal. Se spune că Ghelmegeanu va prezenta azi sau mâine această situaţie primului-ministru şi că, dacă nu va primi asigurări că puterea lui Oeriu va fi limitată sau că Oeriu va fi îndepărtat, Ghelmegeanu îşi va înainta demisia.

Marţi, 19 iunie 1945

Există toate motivele să credem că românii, indiferent de domeniul de activitate şi de convingerile politice, sunt din ce în ce mai îngrijoraţi de perspectiva apropiată a sosirii unui mare număr de militari ruşi, pentru o şedere pe termen nelimitat în România. După rapoarte demne de încredere, se pare că aproape un milion de militari [113] urmează a fi încartiruit în diverse zone din Banat, Transilvania şi Oltenia. Cazărmile româneşti din aceste zone [114] trebuie eliberate în cel mai scurt timp şi se pare că ruşii urmează a fi alimentaţi cu produsele pământului românesc. Fără îndoială, aceasta va constitui o severă epuizare a resurselor ţării. Durata staţionării acestor trupe nu a fost încă anunţată, dar, din pregătirile care se fac, pare probabil ca ele să rămână aici cel puţin câteva luni şi, poate, după cum deja cred mulţi români, toată iarna [115].

* * *

Suntem puţin nelămuriţi în privinţa motivului aflat în spatele unui ordin dat recent de Statul Major Român de a se construi, în diverse puncte de pe Dunăre, două-trei poduri de vase [116]. Dacă nu sunt planificate operaţiuni militare în sudul Bulgariei şi în Turcia, nu prea există explicaţii pentru acest ordin. Este posibil totuşi ca podurile să fie folosite pentru a disloca trupele către porturile bulgăreşti la Marea Neagră, Varna şi Burgas, de unde să fie evacuate în Rusia.

* * *

Am aflat azi [117] că şeful Statului Major, generalul Sănătescu, şi-a dat în sfârşit demisia. Credem că motivul invocat a fost împotrivirea de a împărtăşi responsabilitatea evacuării a unor mari porţiuni din România în mâinile comandamentului rus. Am înţeles că generalul Ionaşcu a fost numit şef al Marelui Stat Major Român.

* * *

Ieri după-amiază am petrecut câteva ore la vila noastră de la lacul Snagov; Regele m-a luat pe vedeta sa rapidă și m-a plimbat pe lac. Regele petrece multe ore pe lac parcurgându-l în viteză în sus și în jos și distrându-se și în alte feluri. Pare să fie momentan în termeni excelenți cu rușii, deși și el este preocupat de iminenta sosire în România a atât de mulți militari ruși.

Miercuri, 20 iunie 1945

Cu aproape două săptămâni în urmă i-am scris generalului Susaikov o scrisoare în care îi solicitam o întrevedere într-una din zilele următoare, pentru a discuta anumite chestiuni legate de îndeplinirea de către România a condițiilor Armistițiului. Până azi-dimineață nu am primit nici un fel de răspuns. De aceea, i-am adresat lui Susaikov o nouă scurtă notă, spunându-i că regret foarte mult că nu a găsit de cuviință să-mi satisfacă cererea, că sunt de părere că nu mă pot achita de datoria față de Statele Unite, fără să am frecvent întâlniri cu domnia-sa și că sper că-mi va putea aranja o întrevedere cât de curând. Două ore mai târziu, ofițerul meu de legătură m-a informat că întâlnirea va fi fixată pentru mâine, la orele 15,00.

* * *

Astăzi am avut o întâlnire cu dl Pavlov în problema câtorva autorizații nesoluționate. L-am informat că 14 sau 15 oameni din personalul OSS vor pleca în următoarele două luni, cu condiția ca el să poată obține autorizația de intrare în România a trei noi ofițeri, care ar prelua toate activitățile OSS. Cred că l-am convins în legătură cu acest aranjament. Cu toate acestea, nu am reușit să-l conving să autorizeze intrarea în România a echipei de la Statistica Morminte-lor [118]. Această echipă este formată din nouă soldați conduși de un ofițer, a căror sarcină ar fi să adune toți aviatorii americani, îngropați acum în diverse locuri din țară, într-un cimitir central din București, unde să poată fi ținuți până la încheierea ostilităților cu Japonia și de unde, după aceea, să poată fi transferați în Statele Unite. Dl Pavlov a refuzat cu încăpățânare să recunoască oportunitatea unei atari proceduri. După părerea mea, continuarea unei dispute la nivelul înalților reprezentanți ai Statelor Unite și Rusiei în România, în problema autorizării intrării în România, pentru câteva luni, a unui număr mic de gropari americani este ridicolă. Voi raporta problema generalului McNarney, spunându-i că după părerea mea acest refuz permanent reprezintă un afront adus

prestigiului american și că recomand ca această problemă să fie pusă de îndată în discuție la Moscova.

* * *

Ieri, am aranjat o întrevedere cu dl Oeriu, noul vicepreședinte comunist al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului. Principalul meu scop a fost să stabilesc un contact personal cu dl Oeriu și să-i aduc sincer la cunoștință ce fel de informații ne așteptăm să primim de la Comisie și cum funcționează Misiunea Statelor Unite.

* * *

Am constatat că dl Oeriu este o persoană foarte rezervată, înceată la minte, care mormăie nedeslușit și, una peste alta, face o impresia foarte proastă. Nu-mi vine să cred că posedă inteligența sau energia necesare îndeplinirii unei sarcini de anvergură, așa cum este supravegherea rechizițiilor prevăzute în Armistițiu, la nivelul întregii țări.

* * *

Oeriu mi-a oferit foarte puține informații referitoare la viitoarele planuri ale Comisiei. A lăsat totuși să se înțeleagă că, la recomandarea sa, va avea loc curând reorganizarea întregii Comisii, în care el, personal, se va îngriji ca povara plăților prevăzute prin Armistițiu să fie repartizată în mod egal tuturor regiunilor țării, ca rechizițiile să fie făcute în mod corect și exact și îndeosebi ca cei din clasele mai înstărite să contribuie cel puțin cu partea ce le revine. Înțeleg că legea ce va pune în practică această reorganizare va fi publicată într-o zi–două [119].

* * *

Împreună cu cinci dintre ofițerii mei superiori, am luat aseară cina acasă la vicemareșal. A fost de față și doamna Stevenson. După cină, am stat puțin de vorbă cu vicemareșalul. El pare să-și mențină convingerea, deocamdată, că, la nivel înalt, guvernele Statelor Unite și Marii Britanii încep să ajungă la o înțelegere cu rușii și că, la scurt timp după următoarea întâlnire a celor Trei Mari Puteri, întreaga problematică a României va fi soluționată satisfăcător. Nu pot fi de acord, deoarece sunt convins că, dacă se au în vedere toate țările balcanice, Rusia va fi cel mai puțin dispusă să renunțe la controlul asupra României. Singura soluție acceptabilă posibilă ar fi înființarea unei Comisii tripartite pentru Armistițiu, care ar putea asigura la rândul ei instaurarea unui guvern cu adevărat

reprezentativ. Mă îndoiesc foarte mult că vom reuși vreodată să forțăm Rusia să accepte o Comisie cu adevărat tripartită în România. Fără aceasta, orice promisiune venită din partea Rusiei cum că situația se va îndrepta va avea o mică valoare sau va fi lipsită complet de valoare.

Joi, 21 iunie 1945

Întrevederea dintre mine și Susaikov din această după-amiază a durat aproape o oră și jumătate. Susaikov a fost foarte reticent în discutarea tuturor problemelor și a refuzat net să răspundă la unele din întrebările mele despre numărul de militari ruși ce urmează a fi aduși în România, durata staționării lor și data probabilă a evacuării tuturor trupelor rusești de pe teritoriul României. Scuza invocată a fost faptul că acestea erau planuri de viitor ale Înaltului Comandament Sovietic, în legătură cu care nici el nu cunoștea detalii complete. Atitudinea generală a lui Susaikov, deși nu chiar ostilă, a fost cu siguranță foarte necooperantă și departe de a fi cordială. Deduc că atitudinea sa intransigentă recent manifestată față de guvernul român nu indică vreo intenție de-a rușilor de a lărgi rândurile guvernului pentru a-i împăca pe anglo-americani. Mai degrabă, acum mi se pare că Susaikov se străduiește să trimită în Rusia tot ce poate din resursele României și că procedează în consecință în vederea atingerii acestui obiectiv, ignorând cu desăvârșire interesele Statelor Unite și Marii Britanii. Probabil că rușii consideră că, acum, controlul lor asupra României este atât de sigur încât, pe viitor, pot neglija complet necesitatea de a păstra cel puțin o aparență de cooperare cu aliații lor în această țară.

* * *

Cea mai importantă informație pe care mi-a oferit-o Susaikov în acest sens a fost aceea că rechiziționările conform Articolului 10 ar putea și ar trebui continuate, după necesități, pe durata acoperită de Armistițiu și chiar până la semnarea Tratatului de Pace. Susaikov a specificat că nu consideră că pretențiile ce cad sub incidența Articolului 10 încetează o dată cu încetarea ostilităților.

* * *

Susaikov m-a mai informat și în legătură cu ultimele ordine primite de la Moscova potrivit cărora comunicațiile comerciale, radio și telegrafice dintre România și Bulgaria pe de o parte, respectiv Statele Unite și Marea Britanie, pe de altă parte, sunt acum autorizate. Am transmis această informație la Washington, precum și biroului dlui Berry.

* * *

Susaikov m-a informat că mâine va pleca la Moscova. Cu toate că nu a afirmat-o explicit, am aflat din altă sursă că va fi însoțit de către ministrul român de Război, generalul Rășcanu și de alte câteva oficialități române. Susaikov mi-a spus că principalul motiv al deplasării sale îl reprezintă dorința sa de a participa la Parada Victoriei [120]. Bănuiesc că această călătorie are, de asemenea, și numeroase implicații politice.

* * *

M-am plâns lui Susaikov că primim prea puține sau nu primim nici un fel de informații referitoare la activitățile legate de Armistițiu și am ridicat obiecții față de faptul că nu mă invitase să particip la o recentă întrunire cu membrii Cabinetului român în care au fost discutate probleme legate de Armistițiu. Susaikov a protestat, afirmând că ne ține la curent cu directivele mai importante și că recenta sa întâlnire a fost de fapt o simplă ședință de stat major la care el a invitat anumiți miniștri români, ca aceștia să poată răspunde la întrebările puse de către ofițerii săi de stat major. Știu că această ultimă informație este falsă, deoarece din surse românești am primit o stenogramă a desfășurării întâlnirii lui Susaikov. Pentru o descriere a ceea ce a avut loc de fapt la această întrunire, vezi consemnările din *Jurnalul* meu, din data de 18 iunie.

* * *

Vicemareșalul Stevenson a trecut pe la mine la puțin timp după întâlnirea mea cu Susaikov. El era foarte interesat să-i relatez cum a decurs această întâlnire. Se pare că el primește de la ruși chiar mai puține informații decât mine și nu cred că legăturile sale cu instituțiile românești sunt la fel de bune ca ale mele. I-am arătat telegramele pregătite de mine pe baza informațiilor primite de la Vinogradov, dar despre care vicemareșalul nu aflase încă nimic. Am fost de acord și să-i pun la dispoziție o copie parafrazată a mesajului pe care-l voi trimite în legătură cu întâlnirea avută cu Susaikov. Vicemareșalul continuă să fie optimist în privința viitorului, ceea ce cred că e, cel puțin deocamdată, departe de a fi justificat.

Luni, 25 iunie 1945

Tocmai m-am întors dintr-o călătorie de trei zile la Predeal, Brașov și Sibiu, drumul de întoarcere făcându-l prin Valea Oltului, Curtea de Argeș și Pitești. Deși în parte făcută doar în scopuri turistice, în călătorie am aflat o mulțime de

informații primare despre această parte a țării. Este în mare parte muntoasă, dar în toate văile și pe toate podișurile solul pare a fi foarte bogat, iar culturile cresc foarte bine. Lucrul acesta este cu deosebire adevărat pentru zona de la nord de Carpați, unde a plouat mult mai mult. Întrucât nu am dorit să iau cu mine un ofițer de legătură rus și nici să contactez reprezentanțele locale ale Comisiei Aliate de Control, nu am înoptat în nici un oraș. Prima noapte am petrecut-o la Predeal, următoarea într-o mică stațiune de vară din Carpați, de lângă Sibiu, iar cea de-a treia la moșia familiei Suțu, Izvor. Prințul și prințesa Suțu m-au însoțit în această călătorie.

* * *

Peste tot în Transilvania am observat o activitate intensă în rândurile trupelor rusești aflate pe drumul lor de întoarcere. La fiecare curbă și la fiecare intersecție, cadre din poliția militară rusă, în majoritate femei, dirijau circulația. Am trecut pe lângă o mulțime de vehicule trase de cai, împărțite în mici convoaie. Am văzut mai multe tabere rusești și am aflat că, în majoritatea orașelor și orășelelor, cazărmile românilor fuseseră predate rușilor și erau deja pline de militari ruși. Am oprit în mai multe sate și am discutat cu preoți și cu țărani. Toți păreau foarte afectați de „invazia rusă". Deși, până în momentul de față, rușii se pare că s-au purtat destul de bine, ei rechiziționează însă mari cantități de cereale, vite și alte alimente de la țărani, care încep să se simtă apăsați. În general, am aflat că sentimentele anti-rusești se amplifică din ce în ce, în mare măsură din cauza faptului că țării i se cere mereu să asigure întreținerea trupelor rusești. Oamenii par să aibă sentimentul că pretențiile rușilor nu au limite și că, puțin câte puțin, ei își vor pierde tot avutul. Deși sunt resemnați și docili din fire, se simte intensificarea unui resentiment ascuns, care ar putea avea serioase implicații politice. Bineînțeles că acest resentiment se îndreaptă nu numai împotriva rușilor, ci și împotriva actualului guvern român care, în mintea țăranului, lucrează mână în mână cu rușii și face de fapt toată munca de teren în colectarea și predarea proviziilor cerute.

* * *

La sud de Carpați, recoltele sunt mult mai sărace decât în Transilvania, întrucât regiunea a avut deja mult de suferit din pricina secetei din ultimele luni. În multe locuri, țăranii au arat peste culturile timpurii care nu au crescut și au însămânțat culturi târzii de porumb. Nici măcar acestora nu le merge bine, iar recolta în zonă va fi în general de departe mai mică decât estimările inițiale.

Marți, 26 iunie 1945

Astăzi l-am invitat pe dl Titel Petrescu, liderul Partidului Socialist, la prânz. Au mai venit Max Auschnitt, dl Stoicescu de la Banca Națională și mai mulți ofițeri din statul meu major. Petrescu susține că își menține partidul în rândurile FND numai până în momentul în care situația generală va fi mai favorabilă unei rupturi. El spune că, ținând cont de prezența trupelor rusești pe tot teritoriul României și de faptul că dominația rusă asupra vieții politice și economice este acum o realitate sigură, românii înșiși nu pot face prea mult pentru a schimba situația. Afirmă că singura lor speranță sunt anglo-americanii și că el și partidul său așteaptă cu nerăbdare rezultatele următoarei Conferințe a celor Trei Mari Puteri, cu credința că, începând din acel moment, se va formula o politică mai justă și mai convenabilă în ceea ce privește România. Toți românii prezenți s-au făcut ecoul sentimentelor exprimate de dl Petrescu.

* * *

Petrescu mai spune că, zilnic, comuniștii pierd teren. Metodele lor teroriste și necesitatea de a se rechiziționa în permanență alimente și vite de la țărani pentru a satisface cererile rușilor le amplifică pe zi ce trece nepopularitatea. Afirmă că partidul său câștigă zilnic noi membri, dintre care mulți foști comuniști sincer convinși, dar care acum au înțeles că este o copilărie să creadă că Partidul Comunist poate fi de un real ajutor României. Petrescu insistă să se formeze un guvern cu adevărat reprezentativ în România, în care el este absolut dispus să colaboreze cu Maniu, Brătianu și comuniștii.

* * *

Petrescu este foarte îngrijorat din cauza unei informații primite astăzi, conform căreia fostului Rege Carol i s-a acordat azil în Franța [121], unde urmează să primească drept de rezidență mai mult sau mai puțin permanentă. Petrescu mai afirmă că Partidul Comunist a primit deja mesaj de la Carol că este pregătit și dispus să „facă propagandă" în România, dacă și atunci când va fi necesar. Petrescu înțelege că intrarea lui Carol în Franța a fost obținută prin intervenție directă a sovieticilor pe lângă generalul de Gaulle și se teme serios că rușii ar putea plănui să îl reînscăuneze pe Carol în locul actualului Rege Mihai, ca om de paie, poate chiar în calitate de prim-președinte al unei republici sovietice. În ambele cazuri, Carol ar fi bineînțeles o unealtă docilă în mâinile rușilor și nu ar ezita să-și vândă țara în orice fel, menit să-i întărească propria poziție.

* * *

Ieri am văzut o copie a unei telegrame transmise de Departamentul de Stat, în care se spune că Foreign Office-ul britanic propune încheierea anticipată a unui tratat de pace cu România [122], astfel încât anglo-americanii să se poată retrage elegant, în ideea că trupele ruseşti vor fi şi ele retrase, iar România va fi lăsată să-şi croiască singură propriul său destin. S-au solicitat comentarii de la biroul lui Berry. Intenţionez să transmit propriile mele comentarii în legătură cu această propunere Departamentului de Război. Cred cu foarte multă tărie că orice asemenea act ar reprezenta o mare greşeală. În primul rând, nu putem ajunge la un acord cu actualul guvern fără a-l recunoaşte drept acceptabil — ceea ce bineînţeles că nu este — el fiind reprezentativ numai pentru o mică parte a populaţiei. Dealtfel, nu sunt deloc sigur că trupele ruseşti vor părăsi în totalitate România, chiar şi după încheierea păcii. Fără îndoială, actualul guvern va fi de acord cu un aranjament prin care ruşii ar rămâne pe loc o perioadă considerabilă pentru o supraveghere generală şi în scopuri poliţieneşti. S-ar afla astfel în situaţia de a supraveghea alegerile, de a-i susţine pe comunişti şi, în general, de a-şi duce mai departe planurile actuale de comunizare totală a ţării, fără a mai fi observaţi şi deranjaţi de anglo-americani în vreun fel. Cred că singura soluţie posibilă pentru România este un fel de acord mutual între cei Trei Aliaţi în privinţa a ceea ce urmează să se facă aici. Chiar dacă ar fi necesar să sacrificăm unele din principiile noastre pentru a obţine un astfel de acord, cred că acest lucru trebuie făcut. Nu mai putem continua mult timp în felul în care o facem acum, menţinând o atitudine de indiferenţă şi nici nu putem să ne spălăm uşor pe mâini de întreaga problemă, înainte de a se ajunge la o înţelegere generală. De îndată ce se ajunge la un astfel de acord, nu va mai exista nici un motiv de grabă în a încheia pacea.

* * *

Am mai primit o copie după o telegramă din Bulgaria, în care se raportează concentrarea de trupe în apropierea graniţei cu Turcia [123] şi se anunţă că, în scurt timp, Rusia va emite pretenţii teritoriale asupra Turciei. Astăzi pregătesc un mesaj referitor la concentrările de trupe ruseşti din România. Deşi se pare că pe teritoriul acestei naţiuni se vor afla , în curând, mai mult de 1 000 000 militari ruşi, nu este totuşi absolut clar dacă acesta reprezintă un gest războinic sau dacă ruşii intenţionează doar să petreacă aici mai multe luni pentru a fi siguri că pot primi hrană şi adăpost în aşteptarea pregătirilor pentru repatriere în propria lor ţară devastată.

Miercuri, 27 iunie 1945

Pe plan local se întărește convingerea că se pregătește o nouă criză guvernamentală. Rușii par să-și exprime nemulțumirea continuă față de eforturile depuse de actualul guvern pentru satisfacerea obligațiilor prevăzute în Armistițiu și există multe alte indicii că guvernul începe să se prăbușească. Dat fiind faptul că, un milion de ruși au început să sosească în țară și în consecință, au crescut, extraordinar rechiziționările neoficiale de provizii pe plan local, livrările de produse conform condițiilor impuse de Armistițiu rămân în urmă. Organizația înființată de români pentru coordonarea acestor livrări cedează sub aceste presiuni. Situația economică este din ce în ce mai precară. Și situația financiară este critică. Ieri, leul a sărit, ajungându-se la o rată de schimb de 9 000 lei pentru un dolar pe piața neagră, pentru ca apoi să se revină la 8 000 lei pentru un dolar. Brusca depreciere s-a datorat în mare parte ultimelor știri conform cărora guvernul va tipări bancnote de 10 000 lei. Iminenta „invazie rusă" a contribuit probabil și ea la această situație.

* * *

Auzim mereu zvonuri că rușii intenționează să lărgească rândurile actualului guvern și poate chiar să instaureze unul nou, cu o reprezentare reală a partidelor Național Țărănesc și Liberal. Am auzit ieri că Vișoianu a fost abordat, sugerându-i-se să preia conducerea Partidului Național Țărănesc în locul lui Maniu [124]. Dacă este adevărat și dacă acceptă, acest gest va reprezenta într-adevăr un pas înainte spre soluționarea problemelor României. Cred că Vișoianu este un român cinstit, integru, profund patriot, cu vederi clare și cu o atitudine realistă față de situația actuală, în măsură să fie de mare ajutor pentru țară. Până acum, el nu și-a legat numele de nici un partid și este foarte posibil să nu accepte o răspundere atât de mare. Dacă însă acceptă, probabil că el, sau candidații aleși de el, vor beneficia de o poziție importantă în noul guvern.

Joi, 28 iunie 1945

Astăzi am avut o lungă convorbire cu Melbourne despre proiectul celor două telegrame în care îmi exprim punctul de vedere în legătură cu propunerea britanicilor de a se încheia mai devreme un tratat de pace cu România. (Pentru detalii suplimentare referitoare la propunerea britanicilor, vezi comentariile mele de marți, 26 iunie.) Amândoi am fost de acord că ar trebui să le discutăm și cu britanicii, în speranța că voi reuși să câștig asentimentul vicemareșalului

pentru sugestiile mele. Prin urmare, azi-dimineață am avut o lungă întrevedere cu vicemareșalul și cu dl Le Rougetel. Pe lângă expunerea obiecțiilor față de propunerea britanicilor, telegramele mele mai recomandau și anumite măsuri pe care ar trebui să le adoptăm în România, și anume să exercităm presiuni pentru a obține o reprezentare mai amplă în Comisia Aliată de Control, un guvern cu adevărat reprezentativ, pentru stabilirea — o dată pentru totdeauna — a totalului complet al obligațiilor ce revin României în conformitate cu Articolele 10, 11, 12 și pentru o supraveghere corespunzătoare a alegerilor, atunci când vor avea acestea loc, de către un guvern cu adevărat reprezentativ. La propunerea lui Le Rougetel, am făcut câteva modificări de importanță minoră și apoi am reușit să comunic acordul total al vicemareșalului față de aceste propuneri.

Luni, 2 iulie 1945

Johnny Ionnițiu a trecut ieri pe la mine și mi-a spus că ministrul de Război, generalul Rășcanu, care tocmai se întorsese de la Moscova, a avut audiență la Rege. Rășcanu i-a spus Regelui că îl văzuse pe Stalin, care fusese într-o dispoziție extrem de cordială. Stalin a spus că apreciază în mod deosebit efortul de război depus de România și că dorea în special să confirme excelenta contribuție pe care Regele și-o adusese în orchestrarea loviturii de stat de la 23 august. Se spune că Stalin ar mai fi afirmat că României i se va permite să dețină pe timp de pace o armată formată din 16 divizii și o brigadă de blindate și că intenționează să ofere în curând Regelui un avion pentru uzul său personal. Rășcanu și-a exprimat în continuare opinia că cele două mari armate rusești nu vor rămâne probabil mult timp în România, dar că ele se află aici, în primul rând, ca un gest militar care să oblige Turcia la concesii în privința situației din Dardanele. Rășcanu este desigur mână în mână cu rușii și este posibil să fi făcut această declarație cu deplinul acord al rușilor, ca parte dintr-o campanie menită să aducă în prim-plan problema Dardanelelor, făcând astfel ca problema instaurării de guverne reprezentative în Bulgaria, Ungaria și România să treacă pe planul doi. O astfel de manevră, venind în ajunul Conferinței celor Trei Mari Puteri, cu greu poate fi numită o simplă coincidență.

* * *

Dl Melbourne a trecut pe la mine azi după-amiază însoțit de dl Jean Paul Boncour, care a sosit aici de curând, în calitate de ministru al Franței în România. Sosirea dlui Boncour a fost o adevărată surpriză pentru mine, deoarece

ultimele informații pe care le primisem din partea rușilor în legătură cu acest subiect constau într-un mesaj transmis în urmă cu câteva luni, în care se afirma că venirea lui în România ar fi prematură. Cred că ar fi trebuit să fiu informat în legătură cu modificarea hotărârii luate de către ruși.

* * *

Boncour pare să fie un tip foarte plăcut, cu o fină înțelegere a situației generale de aici. El cunoaște bine Balcanii, întrucât înainte de război a lucrat un timp în regiune. Are mulți prieteni printre români. A fost destul de deschis în discutarea atitudinii rușilor, iar dl Melbourne mi-a spus mai târziu că a fost și mai deschis în cursul unei discuții pe care o avusese cu Melbourne în urmă cu o zi sau două. Cred că nu vom avea nici un fel de probleme în a colabora cu el. Poziția lui Boncour este unică, în sensul că, deoarece Franța a căzut înainte ca România să se alăture Axei, Franța nu a rupt niciodată relațiile diplomatice; ca atare, Boncour vine ca ministru pe deplin acreditat, pe lângă guvernul român, o poziție pe care nici Berry, nici Le Rougetel nu o dețin în momentul de față.

Miercuri, 4 iulie 1945

Astăzi, fiind 4 iulie, majoritatea activităților birourilor noastre a fost suspendată. Românii însă nu au pierdut ocazia de a-și manifesta interesul și prietenia pentru Statele Unite. Toate ziarele, chiar și cele comuniste, au acordat spații ample comentariilor referitoare la Ziua Independenței Statelor Unite, iar mai multe ziare au publicat articole despre prietenia și înțelegerea dovedite de Statele Unite. Azi dimineață, Camera de Comerț Româno-Americană, împreună cu Societatea Prietenilor Statelor Unite ale Americii [125], au oferit un concert la care au fost invitați toți americanii, precum și o mulțime de români. În ultimul moment, am fost informat că Groza însuși și câțiva din miniștrii săi sperau să poată participa, așa că, pentru a evita penibilul unei întâlniri cu el în public, nu m-am dus la concert; mai mulți dintre ofițerii mei au fost totuși prezenți. Președintele Societății [126] era absent, dar dl Stoica, vicepreședintele, care este și diplomat de carieră în Ministerul de Externe român, a ținut o conferință foarte bună [127]. Stoica a scos în evidență prietenia care a existat întotdeauna între cele două țări și a arătat că declarația de război pe care am făcut-o României a venit abia la patru luni după declarația propriu-zisă a românilor. Chiar și atunci, declarația noastră afirma că ne considerăm în război numai cu regimul aflat la putere în România și că știm că cea mai mare parte a poporului român se simte încă puternic legată de Statele Unite prin relații de prietenie. Cuvântarea a fost

desigur mult aplaudată și în toate cercurile din oraș s-au făcut comentarii pe marginea sa.

* * *

După-amiază, am dat o mare recepție la reședința mea; am invitat aproape 300 de persoane, inclusiv toți rușii cu funcții-cheie împreună cu soțiile lor, omologii lor britanici, toți ofițerii mei și mulți prieteni politici români și cunoștințe personale sau din domeniul politic. Nu am invitat *nici un membru* al guvernului, în afara câtorva persoane din Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului. Practic, toți cei care au fost invitați și-au făcut apariția. Printre invitații mei s-au numărat și prințul Știrbei, dl Maniu și dl Brătianu. Dl Ghelmegeanu, președintele Comisiei române și dl Oeriu, vicepreședintele comunist, au fost și ei prezenți și s-au comportat foarte cordial. Generalul Susaikov a trimis vorbă că nu poate veni deoarece este plecat din oraș, dar s-au prezentat Vinogradov, Bogdenko, Pavlov și câțiva dintre asistenții lor. Mă îndoiesc că Susaikov era într-adevăr plecat din oraș, deoarece am aflat că seara a participat la o masă oferită de vicemareșal. O să mai verific. Mi-a părut rău că nu a fost posibil să invit membri ai guvernului, deoarece, excluzându-i, aproape toți invitații români erau de orientare politică de dreapta. Din pricina poziției actuale adoptate de guvernul nostru, nu mi s-a părut însă oportun să trimit invitații miniștrilor români.

Duminică, 8 iulie 1945

Marele Stat Major Român ne-a anunțat ieri că dimensiunile și localizarea zonelor din România ce urmează a fi ocupate de trupe rusești au fost reduse considerabil. Noile zone sunt două la număr: una include cea mai mare parte din Oltenia și o bucată din Banat, iar cealaltă include Moldova de Sud și Dobrogea. În plus, s-au rezervat capete de pod de dimensiuni mari la Turnu Măgurele, Giurgiu și Călărași. Această reducere a zonelor este de presupus că se datorează expunerilor făcute la Moscova de generalul Susaikov și de ministrul de Război, Rășcanu. Se spune că Susaikov ar fi propus ca zonele roditoare din Muntenia, Transilvania și Banatul de Nord să nu fie ocupate, astfel încât livrările de cereale și vite impuse de Armistițiu să poată continua fără întrerupere. Zonele nou ocupate ocolesc majoritatea acestor ținuturi agricole fertile, dar își mențin avantajele ca poziții strategice, din care să se poată efectua în mod eficient o mișcare masivă de forțe peste Dunăre către sud. Până acum, nu am primit de la Marele Stat Major român nici o indicație, în sensul că este de așteptat ca orice

reducere în numărul total al trupelor de ocupație să se regăsească într-o reducere a respectivelor zone.

* * *

Ieri, l-am întâlnit pe dl Melbourne după vizita pe care i-a făcut-o Regelui la Sinaia. Regele i-a spus că nu-și poate explica motivul pentru care i-a fost acordat Ordinul rus „Victoria" (128). Este aceeași distincție pe care Stalin a conferit-o de curând lui Eisenhower și Montgomery. Regele se simte ușor jenat din această cauză, dar desigur că nu a putut face altceva decât să o accepte.

* * *

Sâmbătă noapte a avut loc un incident neplăcut, care ar fi putut degenera în ceva foarte serios. Una din funcționarele americane care lucrează la Legație a închiriat mai multe camere în casa dlui Lugoșianu, fost editor la ziarul local „Universul". Sâmbătă noaptea târziu, a fost trezită de un zgomot făcut la fereastră și, când a aprins lumina, a văzut doi ruși beți, ambii înarmați, care încercau să intre pe fereastră. Ea nu i-a putut convinge să plece, așa că a fugit jos, și l-a chemat pe dl Lugoșianu. Lugoșianu a luat o armă, a intrat în cameră și, nereușind să-i convingă pe ruși să plece, l-a împușcat pe unul dintre aceștia, rănindu-l grav într-o parte. Acest lucru a pus capăt atacului, dar a trecut o oră de telefoane disperate, înainte ca Lugoșianu să convingă autoritățile române să apară la locul faptei. În cele din urmă, atât autoritățile rusești cât și cele românești și-au făcut apariția, iar incidentul a fost închis. Ne este teamă de noi incidente similare, o dată cu sosirea unui mare număr de militari, care au făcut frontul multe luni de zile și care, acum, vin în România pentru odihnă și relaxare. Mare parte din pericol ar fi înlăturat dacă acești militari ar putea fi deposedați de armele lor.

Joi, 12 iulie 1945

Ieri, a venit să mă vadă dl Giorgiu, director general la Creditul Minier, cea mai mare societate petrolieră cu capital integral românesc. Era foarte neliniștit din cauza evenimentelor ce au avut loc recent în legătură cu formarea unei noi societăți petroliere româno-sovietice. Această companie este formată în conformitate cu Acordul de Colaborare pe cinci ani, recent semnat la Moscova. Termenii exacți ai Acordului nu au fost aduși până acum la cunoștința publicului, însă, de o bucată de vreme, în București au loc consultări între specialiști ruși și români din domeniile industriei petroliere, construcțiilor navale, prelucrării lemnului, textile și probabil că și altele. După spusele dlui Giorgiu, s-a ajuns acum

la un acord final cu privire la detaliile noii societăți petroliere. Cincizeci la sută din participare trebuie să reprezinte contribuția părții române și acest procent include: întregul pachet de acțiuni a trei sau patru societăți românești (inclusiv Creditul Minier și toate concesiunile controlate de guvern în domeniul câmpurilor petrolifere), împreună cu anumite drepturi legate de explorările din viitor. Noua companie urmează să fie, timp de doi ani, un fel de companie „holding", după care să înghită complet Creditul Minier și celelalte societăți private cu capital românesc. Rușii urmează să contribuie pentru cincizeci la sută ce le revin printr-o mare cantitate de echipament de foraj (probabil în mare parte cel rechiziționat de ruși de la societățile române, americane și britanice), împreună cu tot stocul de acțiuni deținut de germani în patru sau cinci societăți petroliere în care, înainte de 23 august, dețineau o mare cotă-parte din capital.

* * *

Dl Giorgiu mi-a explicat că asta ar însemna sfârșitul participării capitalului privat românesc în industria petrolieră și că, probabil, și interesele noastre, ale americanilor, vor fi serios afectate. Am fost de acord că era într-adevăr o situație gravă, dar am afirmat că, pentru moment, nu prea avem cum interveni în interesul companiei Creditul Minier, care este o companie cu capital în întregime românesc.

* * *

Sunt, totuși, foarte îngrijorat de faptul că rușii propun ca în această companie să fie incluse anumite cote părți deținute de germani care, conform Articolului 8 din Armistițiu [129], ar trebui păstrate intacte de către guvernul român până când Aliații vor lua o decizie definitivă în privința lor. Am raportat acest lucru la Washington și mă străduiesc să obțin o copie după textul exact al acordului de formare a noii societăți petroliere ruso-române. Intenționez de asemenea să-i scriu de îndată generalului Susaikov, informându-l despre raportul pe care l-am primit și solicitându-i confirmarea faptelor, o copie după acordul care s-ar putea să fi fost încheiat, și sistarea oricărei acțiuni în această direcție, până când voi avea posibilitatea de a primi din Statele Unite indicații referitoare la poziția noastră în legătură cu pachetele de acțiuni deținute de nemți. Am discutat întreaga chestiune cu dl Melbourne, care este de acord cu acest demers.

Sâmbătă, 15 iulie 1945

Tocmai am primit de la Washington o telegramă în care se spune că Departamentul de Stat și Departamentului de Război sunt absolut de acord cu

propunerea mea de a protesta pe lângă generalul Susaikov pentru încălcarea Articolului 8, prin pretenția ca acțiunile deținute de nemți în societăți petroliere să intre în patrimoniul noilor societăți petroliere ruso-române. Pregătesc o scrisoare de protest ce va fi trimisă mâine.

* * *

Tocmai am terminat o a treia telegramă dintr-o serie adresată Departamentului de Război ce subliniază relațiile nesatisfăcătoare care există între noi și ruși în chestiunile Comisiei de Control, pe durata celor opt luni petrecute de mine aici și arată necesitatea de a se ajunge urgent, la cel mai înalt nivel, la un acord complet și amănunțit cu privire la îndatoririle și responsabilitățile noastre în cadrul Comisiei. Am accentuat că, dacă nu vom avea un rol executiv în Comisie, orice concesii aparente relative la tipul de guvern pus să conducă România vor fi în fapt aproape lipsite de valoare. Comisia Aliată de Control este unica putere supremă în România. Este un organism care face politică și care își exercită puterea autocratică asupra tuturor domeniilor vieții din România. Ea a fost singura răspunzătoare de prăbușirea finală a guvernului Rădescu, numai și numai datorită atitudinii ostile adoptate față de acest guvern în ultimele zile ale existenței sale. Orice guvern în România trebuie să urmeze întocmai directivele primite de la Comisie; de aici reiese că pentru noi este de fundamentală importanță să jucăm un rol executiv. Sper din inimă că la Berlin [130] se va lua o hotărâre clară în favoarea noastră în această privință.

* * *

Regele m-a invitat să petrec seara de sâmbătă cu el, la Sinaia și să facem, duminică, o călătorie cu jeepul prin munții dimprejur. M-am dus și am petrecut de minune. Sâmbătă seara am participat la o cină intimă cu Regele și Regina, pe parcursul căreia am discutat foarte deschis despre temerile lor în legătură cu viitorul României. Regele tot nu-și poate explica exact de ce i-a fost decernat Ordinul „Victoria" de către ruși. El crede însă că în spatele acestui gest se ascunde un scop anume. Cu doar două zile înaintea vizitei mele, el i-a primit pe Vinogradov, Susaikov, Pavlov, împreună cu soțiile acestora.Mi-a spus că nu a putut observa la Susaikov nici un semn de amplificare a sentimentului de înțelegere și prietenie față de România. Nu se așteaptă la vreo ameliorare a atitudinii generale a rușilor și chiar nu știe la ce să se mai aștepte.

* * *

Ziua de duminică a fost încântătoare; ne-am plimbat cu jeepul prin munți. În afară de Rege și de aghiotantul meu, am fost însoțiți de Regină, de doamnele

sale de companie și de comandantul batalionului de gardă al Regelui. Am urcat pe vârfurile unora din cei mai înalți munți din împrejurimi, parcurgând niște drumuri stâncoase extrem de periculoase. Regele șofează foarte bine și părea că se bucură enorm de excursie. Am vorbit foarte puțin despre treburile politice, însă am discutat deschis despre viața din America și despre dificultățile vieții din România de azi. În general, atât Regele cât și Regina, au fost foarte prietenoși și nu am observat nimic care să-mi sugereze că ar înclina de partea Rusiei mai mult decât până acum. Aceeași afimație a fost făcută recent de către unele surse.

Luni, 17 iulie 1945

Vicemareșalul Stevenson a trecut pe la mine azi-dimineață. De-abia se întorsese dintr-o călătorie la Istanbul și mi-a oferit niște informații interesante în legătură cu situația ruso-turcă, informații primite de la ambasadorul britanic în Turcia. Mi-a spus că, în jurul datei de 15 iunie, ambasadorul turc la Moscova a fost chemat la biroul lui Molotov și a fost informat că:

a. Pentru viitorul imediat, pacea în Europa depinde de atitudinea turcilor.

b. Rusia nu consideră satisfăcătoare actualele înțelegeri privind folosirea Dardanelelor de către vasele de comerț ale diverselor națiuni și este de părere că, pentru asigurarea păcii, trebuie să se încheie acorduri mai favorabile pentru Rusia.

c. În situația unui eventual viitor război, Rusiei trebuie să i se garanteze folosirea bazelor militare de la Marea Marmara din zona Dardanelelor.

d. Trebuie rectificată frontiera estică dintre Rusia și Turcia, astfel încât să fie înapoiat Rusiei un anumit teritoriu luat mai înainte de la ea de către turci.

* * *

Firește, pe turci i-au neliniștit aceste cereri. Nu au dat încă nici un răspuns. După îndelungi discuții, au decis că nu vor ceda în nici unul dintre puncte și că, dacă este nevoie, vor lupta. Și-au propus mobilizarea completă a forțelor lor, însă i-au oprit britanicii, întrucât aceast lucru ar fi considerat un gest belicos, ceea ce era absolut neavenit în pragul deschiderii Conferinței de Pace de la San Francisco. Turcii le-au spus britanicilor că se așteaptă desigur la un sprijin ferm din partea Marii Britanii și a Americii. Totuși, chiar dacă nu vor primi nici un fel de sprijin, ei tot vor lupta. Armata lor este mai curând slabă, constând cel mult din mai puțin de un milion de soldați. Posedă doar câteva tancuri învechite, nu au practic nici

un fel de aviație militară și sunt foarte slab dotați în materie de echipamente motorizate, mijloace de transport și artilerie. Rezervele lor de combustibil sunt foarte reduse. Se pare că își bazează poziția pe ceea ce se așteaptă ei să fie reacția în lume la orice acțiune agresivă a Rusiei. Probabil cred că problema va fi expusă imediat noii Organizații Mondiale a Păcii [131], unde ar urma să se ia o decizie în favoarea Turciei. Vicemareșalul crede că în această situație, Rusia va fi obligată să cedeze în cazul Turciei, așa cum este acum obligată să cedeze în cazul Poloniei [132], totul urmând a fi continuat de o retragere din Balcani și chiar din Germania și Austria. Nu-i pot împărtăși opiniile în această privință.

* * *

Generalul Susaikov m-a convocat la o întâlnire în această după-amiază, al cărei principal scop a fost să-mi prezinte un document întocmit la Moscova, în care erau stabilite anumite modificări procedurale privitoare la Comisia Aliată de Control din România. Iată care sunt principalele modificări:

a. O întrunire a principalilor reprezentanți o dată la zece zile, în care să se discute activitățile mai importante ale Comisiei Aliate de Control.

b. Toate directivele vor fi date numai după discutarea lor în prealabil cu reprezentanții americani și britanici.

c. Reprezentanții americani și britanici vor lua parte la adunările generale și vor lucra în comisiile mixte corespunzătoare la toate nivelurile Comisiei Aliate de Control.

d. Britanicii și americanii pot călători liber pe întreg teritoriul țării.

e. Britanicii și americanii pot decide asupra efectivelor și structurii propriilor lor reprezentanțe.

f. Transporturile aeriene poștale, de marfă și sosirea curierilor diplomatici pentru britanici și americani vor continua așa cum este prevăzut în momentul de față, cu prevederea unor alte înțelegeri pentru cazuri speciale.

* * *

Sunt foarte bucuros că am expediat către Departamentul de Război cele trei telegrame referitoare la atitudinea generală a rușilor aici, înainte ca aceste noi reglementări să fie anunțate. Valoarea acestora, din punctul nostru de vedere, depinde în întregime de atitudinea pe care rușii o vor adopta în aplicarea lor. Dacă nu se adoptă o schimbare completă de atitudine, cred că vom avea un avantaj minim, de pe urma lor și mă îndoiesc foarte mult că va putea fi observată vreo astfel de modificare.

* * *

Susaikov a mai adus în discuție și problema transferării pachetelor de acțiuni germane din petrol sub controlul Rusiei. El a recunoscut că a transmis o directivă în acest sens guvernului român și a mai spus că avea să înainteze o directivă similară pentru pachetele de acțiuni germane de la băncile din România. A părut surprins când l-am informat că este pe cale să primească un protest oficial din partea guvernului Statelor Unite. A fost, desigur, de acord să înainteze acest protest la Moscova.

* * *

Susaikov m-a mai informat că nu s-a luat nici o decizie la Moscova în ceea ce privește efectivele armatei române, dar că problema era de resortul guvernului român. După ce acest guvern va lua o hotărâre, problema va fi discutată la nivel de Comisie Aliată de Control și vom avea ocazia să ne informăm guvernele și să primim acceptul sau sugestiile acestora.

* * *

Susaikov a mai spus că zvonurile referitoare la stabilirea de relații diplomatice cu alte țări erau, de asemenea, false. România solicitase acordarea unei astfel de împuterniciri, dar a fost informată că problema va fi discutată la Conferința de la Berlin și că acolo se va lua o decizie. România a fost autorizată să procedeze la schimbarea unor diplomați ai săi din Elveția [133], Turcia [134] și Suedia [135], pentru a asigura înlocuirea acelor reprezentanți care erau considerați în dezacord cu actualul regim. România a mai fost autorizată și să se implice în mici tranzacții comerciale cu Ungaria și Cehoslovacia, dar nu să semneze vreun acord general de comerț. O astfel de tranzacție se referă la problema țițeiului pentru Ungaria, țară care are în prezent foarte mare nevoie de produse petroliere.

* * *

Susaikov a manifestat o oarecare doză de nemulțumire față de metoda de operare adoptată acum de noi, adică de a permite ofițerilor să meargă individual să se consulte, în mod oficial, cu membri ai guvernului român și îndeosebi cu Marele Stat Major român. Susaikov a subliniat că armata română rămâne sub controlul operațional al Înaltului Comandament Sovietic. El a spus că, dacă avem nevoie de informații, ar trebui să i le solicităm, astfel încât să se evite dublarea și amestecul în activitatea Marelui Stat Major român. L-am informat pe Susaikov că nu pot fi de acord cu politica de interzicere a contactului nostru personal la orice nivel cu oficialități ale guvernului român, în scopul de a obține

informații pentru propriul meu guvern. I-am spus că voi respecta orice mod de a acționa pe care-l consider potrivit pentru obținerea acestor informații și aș fi bucuros să colaborez cu agenții săi, sau, dacă găsește de cuviință, aș fi bucuros să organizez întâlniri la care să fie prezenți și rușii, dar că sunt nevoit să insist să avem și în continuare contacte directe. Aparent, Susaikov a fost de acord cu acest lucru, spunându-mi că i-ar face plăcere să convoace la o întrevedere comună orice ministru român sau orice altă oficialitate, astfel încât să coroborăm informațiile pe care le avem în fața tuturor părților interesate.

* * *

În general, Susaikov a fost mult mai amabil și a părut mai dispus să colaboreze decât la întânirea noastră anterioară. Încerca în mod vizibil să lase impresia că, o dată intrată în vigoare, „noua politică", ne putem aștepta la întreaga lui cooperare și la sprijinul său complet. Sper că lucrurile se vor rezolva în această direcție, însă, întrucât practic fiecare acțiune a Comisiei se face numai ca urmare a unor ordine anume venite de la Moscova, nu văd cum ar putea ajuta cine știe ce niște discuții purtate la acest nivel. Cel mai bun lucru pe care-l pot prevedea este faptul că vom primi informații mai riguroase și mai operative în legătură cu activitatea Comisiei, și nu va mai fi nevoie să apelăm la români pentru atât de multe date.

* * *

Vicemareșalul mi-a făcut o vizită la câteva ore după întâlnirea mea cu Susaikov. Avusese o întrevedere similară cu acesta și primise o copie după documentul redactat de mine cu câteva ore înainte de începerea întrevederii mele. Reacțiile vicemareșalului au fost cu totul diferite de ale mele. El consideră că acordând aceste concesii, Rusia a făcut un gest frumos și generos față de aliații săi. El are impresia că ea recurge la acest gest exact acum pentru a dovedi fără urmă de tăgadă lumii exterioare că acum este decisă să intre în joc sub toate aspectele și că întreaga pace viitoare în Europa este acum asigurată. El este de părere că acest pas reprezintă o schimbare importantă în ansamblul politicii externe a Rusiei. Mi-a spus că l-a întrebat deschis pe Susaikov dacă intenționează să respecte litera și spiritul acestor instrucțiuni, iar Susaikov l-a asigurat că o va face. În aceste condiții, vicemareșalul crede că întregul viitor al României este acum mai luminos și că nu mai avem de ce să ne facem griji în ceea ce privește presiunile exercitate de sovietici. Vicemareșalul a lăsat să se subînțeleagă că intenționează să transmită acest punct de vedere guvernului său. I-am spus că, ținând cont de evenimentele din trecut, nu mă pot abține să nu fiu

foarte circumspect față de îndeplinirea în viitor a previziunilor sale optimiste. I-am spus că, mi-e teamă că s-ar putea să fie doar praf în ochi, un gest adoptat pentru a salva aparențele la Conferința de la Berlin. I-am mai spus că mă îndoiesc că vom putea consemna vreo schimbare reală în situația de aici, față de cea existentă acum. I-am spus însă că voi coopera întrutotul, în încercarea de a face noul plan operațional, într-un fel care să protejeze pe deplin interesele și prestigiul guvernelor noastre.

Miercuri, 18 iulie 1945

Dl Melbourne mi-a arătat azi-dimineață o telegramă primită de la Departamentul de Stat, în care se precizează că guvernul nostru este gata să se opună cu tărie oricăror încercări ale rușilor de a-și asigura o poziție favorabilă din punct de vedere economic în România. Poziția noastră pare a fi că, atâta timp cât noi ajutăm Rusia cu echipamente asigurate în virtutea legii de împrumut și închiriere și îi acordăm credite economice speciale, care implică sacrificii considerabile din partea propriului nostru popor, Rusia trebuie în schimb să ne consulte și să accepte să împartă, pentru binele întregii lumi, acele surplusuri ce ar putea deveni disponibile în țările aflate sub controlul său și care depășesc necesitățile populației locale. Pe această bază, noi intenționăm să protestăm pe lângă Moscova în legătură cu încheierea unor acorduri economice speciale între Rusia și România, conform cărora produsele românești merg exclusiv spre Rusia. Sunt încântat de această luare de poziție și sper că ea prevestește o atitudine fermă în privința problemelor României, pe toată linia.

* * *

Am înaintat astăzi un protest oficial generalului Susaikov în legătură cu demersul său de a da guvernului român instrucțiuni să predea Rusiei sovietice pachetele de acțiuni germane din băncile românești. Acesta însoțește protestul meu privitor la rechiziționarea de către ruși, într-o manieră similară, a acțiunilor germane din societățile petroliere din România. Întrucât Departamentul de Război a aprobat în mod expres acțiunea mea în acea chestiune, fac acest al doilea pas pe propria mea răspundere, informând desigur și Departamentul de Război.

* * *

Astă-seară, am aflat că rușii și guvernul român organizează mâine o fastuoasă ceremonie, în cadrul căreia Regelui urmează să i se confere Ordinul rus

„Victoria" [136]. Nu vor fi invitați nici britanicii, nici americanii. Înmânarea Ordinului va avea loc în fața Palatului, unde mareșalul Tolbuhin va oferi distincția. Se vor ține discursuri de către Tolbuhin, un discurs de primire de către Rege și unul sau două discursuri politice de către Groza și alți membri ai cabinetului. Totul va fi urmat de un prânz, apoi de o vizită la aeroportul Băneasa, unde Regelui îi vor fi oferite în dar două avioane rusești pentru uz personal [137]. Seara va avea loc un alt banchet, unde se vor rosti iar discursuri. Regele a dorit, în mod deosebit, ca noi să știm, că el participă la această ceremonie numai din curtoazie față de ruși și că nu a fost opțiunea sa ca, în ajunul Conferinței de la Berlin, numele său să fie asociat îndeaproape cu guvernul FND de aici, din București. Înțeleg că Regele este destul de tulburat de întreaga situație, dar se pare că nu prea are de ales în această privință.

* * *

Astăzi am auzit un zvon conform căruia Groza, însoțit de unul sau doi dintre miniștrii săi, a făcut, la sfârșitul săptămânii, o vizită secretă la Belgrad [138], unde s-a întâlnit și a discutat cu mareșalul Tito. Se spune că Groza s-ar fi întors foarte tulburat în urma acestor convorbiri. Încă nu cunoaștem subiectul acestor discuții și, în realitate, nu suntem absolut siguri că vizita a avut loc. Totuși, raportul este interesant și vom încerca să-l urmărim.

Vineri, 20 iulie 1945

Astăzi a fost sărbătoarea Sfântului ce ocrotește aviația română [139] și, pentru a o marca, românii au organizat o ceremonie la Statuia Aviatorilor, de pe șoseaua Jianu. Întrucât, întreaga ceremonie s-a desfășurat sub auspiciile Corpului de Aviație și nu ale guvernului, atât eu cât și vicemareșalul am hotărât să participăm, deși știam că vor fi prezenți unii miniștri. Am verificat înainte ce aranjamente s-au făcut și am aflat că reprezentanților ruși, americani și britanici li se rezervase un spațiu destul de departe de acela al oficialităților guvernamentale. Ceremonia a constat în ritualurile religioase corespunzătoare, un lung discurs al subsecretarului de stat al Aerului [140] și înmânarea unui mare număr de medalii și decorații unor civili și aviatori militari, care au contribuit la progresele aviației române din ultimul an. În încheierea acesteia, a avut loc o scurtă paradă, în care au defilat prin fața tribunei câteva unități românești. La începutul ceremoniei, dr. Groza, care a fost prezent însoțit de miniștrii săi, a traversat strada și s-a apucat să dea mâna cordial cu reprezentanții ruși, cu vicemareșalul

și cu mine, bineînțeles, totul pentru țăcănitul aparatelor de fotografiat ale ziariștilor prezenți. Din nou, în timpul paradei finale, am fost cu toții mutați într-un loc de la tribuna oficială, unde vicemareșalul și cu mine ne-am trezit stând lângă Groza. Și asta a oferit ocazia de noi fotografii. A fost prima oară, după o pauză îndelungată, când am intrat într-un contact public direct cu oficialități guvernamentale; totuși, în situația respectivă, cu greu ar fi putut fi evitat un asemenea contact fără a insulta direct militarii români și conducătorii aviației.

* * *

Astă-seară, am aflat că, în cadrul unei întrevederi cu Susaikov, azi-dimineață, dlui Ghelmegeanu i s-a spus clar că România trebuie să aibă în vedere să întrețină pe teritoriul său un mare număr de militari ruși, pe perioada unui an întreg, începând cu acest moment. În plus, trebuie depuse eforturi considerabile pentru a mări două sau trei din principalele aeroporturi și pentru a se asigura cazărmi semipermanente și alte facilități pentru uzul trupelor rusești. Este prima indicație pe care o primim în legătură cu intenția fermă a Rusiei de a obliga România să participe la un program pe termen lung de întreținere și aprovizionare a armatelor rusești. A fost cel mai sigur indiciu primit deocamdată în privința planului Rusiei de dominație militară asupra acestei țărișoare.

* * *

Ieri, Regele a semnat acele decrete [141] în care era prevăzut expres transferul către URSS pachetelor de acțiuni petroliere și bancare deținute de germani. Dl Stoicescu de la Banca Națională a României mi-a spus aseară că, în lumina acestor decrete, transferul acțiunilor respective este în derulare. Se pare că cele două proteste ale mele nu au ajutat la oprirea acestei acțiuni. Sper însă că problema va fi discutată amănunțit la Potsdam și că vom face totul pentru a ne susține interesele proprii.

* * *

Acum înțeleg că între conducătorii români și ruși au fost încheiate acorduri precise și detaliate, care prevăd înființarea de societăți ruso-române în domeniile petrolier și de navigație. Au fost obținute detalii precise despre aceste acorduri și, în colaborare cu dl Melbourne, le-am transmis la Washington. În general, ambele acorduri sunt similare în aceea că stipulează gruparea tuturor participațiilor românești din aceste industrii într-o singură societate, care va fi administrată în comun de Rusia și România. Românii au reușit să introducă în ultimul moment câteva modificări, ce prevăd că participarea română se va constitui ca

o societate cu capital privat, mai curând decât o participare a guvernului român. Alte modificări au contribuit în oarecare măsură la reducerea caracteristicilor de monopol. Chiar și cu aceste modificări, societățile vor putea, în câțiva ani, să înghită practic toate celelalte organizații de afaceri din domeniul respectiv, inclusiv societățile petroliere americane. Mai mulți industriași și bancheri români sunt foarte descurajați și cred că participarea capitalului privat în aceste domenii va dispărea probabil în întregime în câțiva ani.

Duminică, 22 iulie 1945

Dl Melbourne mi-a vorbit de dimineață despre o discuție interesantă avută recent cu prințul Știrbei, cu privire la tactica politică adoptată de partidele de opoziție. Știrbei a afirmat că Maniu, Brătianu și alți opozanți au decis să se mențină pe o linie de opoziție deschisă și declarată față de actualul guvern pe toată durata Conferinței de la Potsdam. Ei au optat pentru mai multe acțiuni concrete, fiecare în parte urmând să ne atragă atenția asupra faptului că în România există de fapt o stare de neliniște politică și că, într-o mare proporție, populația continuă să fie extrem de nemulțumită de modul în care actualul guvern își îndeplinește mandatul. În mod deliberat, acești lideri nu i-au consultat pe anglo-americani în legătură cu această decizie, deoarece știau că nu le putem sprijini planurile. Această nouă campanie a fost declanșată de Maniu însuși, într-un discurs ținut în urmă cu câteva zile absolvenților Universității din București. În acest discurs, Maniu a declarat sec că actualul guvern român trebuie să plece de la putere. El a afirmat că este absolut nesatisfăcătoare modalitatea în care rezolvă problemele financiare și politice și că, desigur, nu este reprezentativ pentru majoritatea populației. El a cerut absolvenților să meargă și să răspândească prin România mesajul adevăratei democrații și necesitatea unui guvern reprezentativ. El a remarcat în mod critic că, la fel ca pe vremea lui Antonescu, au găsit că este necesar să-și planifice campaniile fără a-și face cunoscute toate planurile, nici măcar suporterilor lor. Următorul incident din campanie s-a întâmplat ieri, când în București a avut loc o mare manifestație a aderenților Tineretului Partidului Național Liberal. Manifestația s-a desfășurat în fața Palatului și a fost însoțită de strigăte de loialitate față de Rege și de cuvântări împotriva guvernului. Așa cum era de așteptat, manifestația a fost rapid împrăștiată de către poliția locală și s-au făcut mai multe arestări. Aceasta era, bineînțeles, exact ceea ce doreau Maniu și Bratianu să se întâmple. Am avut la fața locului mai mulți reprezentanți, care întocmesc un raport complet. Nu avem idee ce se intenționează pentru viitor, dar ne așteptăm să aibă loc mai

multe incidente similare în zilele următoare. Va fi foarte interesant să observăm câte din diversele facțiuni politice din România s-au reunit în această mișcare de opoziție generală.

Luni, 23 iulie 1945

Călătoria pe care mi-am propus-o prin Delta Dunării

De mai bine de o lună încerc să aranjez cu rușii o călătorie cu o ambarcațiune, prin Delta Dunării. La începutul lunii iunie, amiralul Fundățeanu de la Comisia Dunării mi-a pus la dispoziție un yacht foarte frumos și am făcut toate aranjamentele pentru o călătorie pe care urma să o întreprind la sfârșitul lui iunie. Când i-am informat pe ruși în legătură cu planurile mele, mi s-a spus că va fi extrem de dificil să obțin autorizare pentru zona Deltei, dar că, dacă doresc să călătoresc pe Dunăre, de la Brăila în amonte spre Giurgiu, sau și mai sus, ar fi bucuroși să mă sprijine. Am răspuns că nu aceasta era intenția mea și mi-am reînnoit cererea de autorizare pentru Deltă. Rușii nu m-au refuzat direct, dar mi-au pus toate piedicile posibile în procurarea cărbunelui și a altor provizii necesare vasului. De curând, după primirea scrisorii lui Susaikov referitoare la schimbarea modului de funcționare a Comisiei Aliate de Control, i-am adresat altă scrisoare lui Susaikov. I-am arătat că, de vreme ce acum eram autorizat în mod expres să călătoresc oriunde în România, m-aș aștepta ca el să mă sprijine în aranjarea detaliilor acestei călătorii. Susaikov mi-a returnat scrisoarea cu o notă mâzgălită pe margine, în care spunea că autoritatea sa se extinde doar până la Galați. Verbal, mi s-a transmis că el nu mai avea de gând să facă nimic pentru a mă ajuta în obținerea autorizării sau a cărbunelui pentru vas. Mi se pare o dovadă clară a modului în care Rusia intenționează să-și îndeplinească rolul în cadrul noii orientări privind funcționarea Comisiei Aliate de Control. Fac un raport detaliat referitor la această problemă pentru Washington. În plus, este destul de evident că rușii nu doresc ca oameni din exterior să observe ce se întâmplă în acest timp în zona Deltei. Înseamnă probabil că există mișcări masive de trupe și provizii în acea zonă, sau că se pot vedea anumite lucrări de fortificații.

Joi, 26 iulie 1945

Influența Conferinței de la Potsdam asupra reorganizării Comisiei Aliate de Control

Am primit azi o copie după un mesaj al generalului Hull, aflat la Potsdam, către înlocuitorul său, generalul Craig de la OPD, din Washington. Generalul

Hull făcea referire la mai multe din mesajele mele recente și arăta că reprezentanții șefi aflați în România, Ungaria și Bulgaria nu ar trebui să-și exprime aprobarea pentru noile linii de conduită ale Comisiei Aliate de Control stabilite de către Rusia, ci ar trebui să lase dezbaterea deschisă, întrucât întreaga problemă a modului de acțiune a Comisiei Aliate de Control avea să fie revăzută la Potsdam. Acest mesaj ne-a bucurat în mod deosebit, deoarece sugerează că nu avem intenția să renunțăm la luptă în aceste țări balcanice. I-am arătat mesajul dlui Melbourne care, ca și mine, se simte foarte încurajat.

Încunoștiințarea generalului Susaikov în legătură cu atitudinea Statelor Unite

Imediat ce am primit acest mesaj, i-am adresat generalului Susaikov o scrisoare în care arătam că, întrucât prevederile Moscovei au fost stabilite fără consultarea prealabilă a guvernelor Statelor Unite și Marii Britanii, în momentul de față nu le pot nici accepta, nici respinge în mod ferm. I-am spus că mi-am informat guvernul și că aștept decizia acestuia, dar că, între timp, voi colabora bucuros în adoptarea acestor proceduri, ca orientări interimare.

Reacția vicemareșalului la mesajul generalului Hull și la declarația mea față de generalul Susaikov.

I-am arătat astăzi vicemareșalului scrisoarea mea către Susaikov, împreună cu mesajul generalului Hull, iar el a fost foarte supărat, deoarece până atunci lucrase la o metodă extensivă de aplicare a orientărilor sovietice pentru Comisia Aliată de Control. El nu s-a hotărât încă dacă va continua elaborarea acestor metode sau va aștepta rezultatele Conferinței de la Potsdam.

Informare către Departamentul de Stat în legătură cu rezultatele a două proteste înaintate Comisiei Aliate de Control (sovietice) cu privire la preluarea pachetelor de acțiuni la bănci și societăți petroliere anterior deținute de germani

Am expediat astăzi o radiogramă în care arăt că nici unul din protestele mele către generalul Susaikov, cu privire la preluarea pachetelor de acțiuni la bănci și societăți petroliere deținute anterior de către nemți, nu a avut vreun rezultat. Am solicitat expres o suspendare a acestor tranzacții până când guvernele noastre vor ajunge la o înțelegere, dar această cerere a fost ignorată. Am afirmat că trebuie să acceptăm aceasta ca pe un semnal clar că Rusia sovietică nu intenționează să permită nici o întârziere sau amestec în îndeplinirea programului

său pentru România, indiferent de noile proceduri ale Comisiei Aliate de Control.

Rezultatele alegerilor din Marea Britanie

Am fost desigur foarte interesați să urmărim rezultatele alegerilor britanice. Vestea că dl Churchill a fost învins a provocat mare agitație în cercurile românești. Majoritatea românilor consideră victoria Partidului Laburist drept o lovitură dată actualei politici externe a Marii Britanii. Ei se tem foarte mult că britanicii vor deveni favorabili unei mai mari apropieri de Rusia și că s-ar putea retrage cu totul din Balcani. Personal, sunt de părere că ar trebui să ne păstrăm calmul și să așteptăm desfășurarea evenimentelor înainte de a trage concluzii pripite.

Luni, 30 iulie 1945

Rezultatele primei ședințe comune a Comisiei Aliate de Control în lumina noilor orientări adoptate de Moscova

Discursul ministrului român al Învățământului [142] *referitor la eradicarea fascismului din sistemul educațional românesc*

Vinerea trecută am avut prima noastră întrunire comună a Comisiei Aliate de Control potrivit noilor orientări anunțate de Moscova vinerea trecută. Ședința a durat trei ore. A început cu un lung discurs al ministrului român al învățământului în care acesta a explicat ce a făcut pentru eliminarea fascismului din sistemul învățământului românesc. Discursul a fost urmat de o discuție cu dl Pavlov care a arătat cât de proastă era situația generală în momentul în care actualul guvern a preluat puterea și cât de mult a făcut acest guvern pentru a elimina tendințele fasciste din învățământ. El a subliniat, însă, că mai rămân încă multe de făcut, și a citat din mai multe manuale școlare actuale, în care se găseau pasaje explicit ostile față de Rusia. Ministrul Învățământului a afirmat că acestea vor fi în curând eliminate și că un mare număr de noi manuale se vor pregăti pentru viitorul an școlar.

Lipsa de reacție a Comisiei Aliate de Control rusă față de recentele mele proteste privitoare la preluarea bunurilor deținute de germani

După plecarea ministrului, noi am continuat ședința aducând în discuție mai multe subiecte care atât noi, cât și britanicii am fi dorit să fie rezolvate. Am ridicat problema că recentele mele proteste referitoare la preluarea bunurilor deținute de germani nu au provocat nici un fel de reacție. Susaikov a răspuns că

datoria sa era să ducă la îndeplinire ordinele transmise de Moscova, că nu avea nici o autoritate să schimbe aceste ordine în urma protestelor mele și că tot ce a putut face a fost să transmită mai departe la Moscova aceste proteste. Mi-a reamintit că, în conformitate cu Armistițiul, rolul executiv în Comisie revine rușilor, că britanicii și americanii sunt doar observatori și că nimic din ceea se s-a întâmplat de la semnarea Armistițiului încoace nu poate modifica acest concept fundamental. Era o nouă dovadă clară că Moscova, chiar și în cadrul noilor sale orientări „liberalizate" privitoare la Comisia Aliată de Control, nu intenționează să permită nici britanicilor, nici nouă, să ne amestecăm în planul său atent trasat de dominare completă a României.

Protestul britanicilor față de punerea sub supraveghere de către sovietici a intereselor britanice în România

Un alt punct de vedere interesant a fost adus în discuție atunci când britanicii au protestat împotriva supravegherii permanente la care sunt supuse — de către sovietici — interesele de afaceri britanice în România. Când Susaikov a întrebat ce importanță are această supraveghere de vreme ce rușii nu se amestecă în nici un fel, expertul în industrie al vicemareșalului, colonelul Forster, a răspuns că, ținând cont că guvernul rus este direct interesat în industria petrolieră din România, faptul are o mare importanță. Acum Rusia se găsește în situația de a afla toate secretele comerciale ale firmelor britanice și de a folosi aceste secrete în favoarea societăților petroliere ruso-române. Susaikov a răspuns că era o mare diferență între ofițerii ruși din Comisia Aliată de Control care exercită supravegherea și organele rusești ale societății petroliere ruso-române, care nu au nici o legătură cu Comisia Aliată de Control. El a afirmat că insinuarea britanicilor, conform căreia Comisia Aliată de Control spionează societățile britanice cu scopul de a folosi informațiile obținute în avantajul industriei rusești, era o insultă pe care nu o putea accepta. Imediat vicemareșalul și-a cerut mii de scuze, spunând că nu a avut în intenție nici o astfel de insultă. Nu s-a ajuns, după câte se pare, la nici o înțelegere în această problemă.

Reluarea propunerii britanice — făcută în toamna trecută — de reorganizare a Comisiei Aliate de Control

Vicemareșalul a adus în discuție propunerea pe care o mai făcuse și toamna trecută de a se înființa comitete mixte pentru toate activitățile ce țin de importanța Comisiei Aliate de Control, precum și subcomisii pentru anumite probleme speciale. Nu a obținut nimic în legătură cu propunerea sa, deoarece Susaikov a spus că nu are timp să o studieze și că el însuși pregătise un program

pentru activitățile Comisiei pe durata lunii august. El a anunțat acest program, ce prevedea trei întruniri ale reprezentanților șefi, mai multe întâlniri ale șefilor de secțiuni și alte câteva întruniri, în toate urmând să se discute probleme concrete de interes general. Atât eu, cât și vicemareșalul, ne-am exprimat acordul pentru acest program.

Concluziile generale desprinse din ședința cu privire la păstrarea rolului nostru de simpli observatori în cadrul Comisiei.

Începe acum să fie clar că, deși prin noile orientări adoptate de Rusia în ceea ce privește Comisia Aliată de Control putem obține puțin mai multe informații, puterea noastră de a influența evenimentele din România nu a crescut cu toate acestea, deloc. În realitate, prin diverse canale de informații românești, primim cam toate informațiile de care avem nevoie. Desigur, este de preferat să le primim de la ruși, dar sper că guvernul nostru nu se va mulțumi să rămânem doar simpli observatori. Mi se pare că, dacă toate orientările legate de modul de lucru al Comisiilor Aliate de Control din aceste țări balcanice vor proveni în continuare din Rusia, ar trebui să existe atunci un comitet mixt funcționând chiar la Moscova, în care toate cele trei guverne să fie egal reprezentate și să formuleze împreună aceste orientări de bază. Cu un astfel de aranjament, rolul nostru ca observatori în Comisie ar putea fi acceptabil. Dacă însă nu facem nimic altceva decât să observăm și să raportăm despre orientăriile elaborate exclusiv de Rusia, atunci este evident că nu putem face nimic pentru a stopa actuala desfășurare a evenimentelor în România.

Excursie de sfârșit de săptămână prin Carpați

Am petrecut sâmbăta și duminica făcând o scurtă excursie prin munți, împreună cu prințul și prințesa Suțu. Am trecut prin Pitești și Câmpulung, apoi am vizitat castelul Bran, iar duminica ne-am petrecut-o la vila noastră din Predeal. Regiunea este minunată și mi-am format o părere destul de exactă în legătură cu starea generală a agriculturii și economiei din această parte a României.

Relatările dlui și dnei Rochetta (reprezentantul portughez și soția sa) despre atrocitățile comise de ruși

Aflând că reprezentantul portughez și soția sa, dl și dna Rochetta, se află la Predeal, i-am invitat să luăm împreună cina duminică seara, la vila mea din Predeal. Au venit, dar dna Rochetta era foarte nervoasă din cauza unui incident în care fuseseră implicați în urmă cu două nopți. Joi, pe la miezul nopții, o bandă

de cinci ruși beți, le-au spart vila, i-au pus la zid pe dl și dna Rochetta împreună cu oaspetele lor român, i-au amenințat cu baioneta și cu o pușcă încărcată, în timp ce alți membri ai bandei au urcat la etaj, au violat-o pe camerista romîncă a dnei Rochetta, au tras focuri în aer, au distrus ușile, au furat bijuterii și ceasuri, și în general au făcut prăpăd în casă. Se pare că numai printr-o minune a scăpat și dna Rochetta de viol. Un gardian român a apărut la locul incidentului la patru–cinci minute de la plecarea bandiților și bineînțeles că nu a mai putut face nimic. A doua zi, incidentul a fost cercetat de către un maior rus din Brașov, care a cerut mii de scuze. Totuși, acesta reprezintă doar unul din numeroasele incidente care se întâmplă peste tot în țară. Se pare că rușii fac foarte puțin pentru a opri jafurile la care se dedau militarii lor aflați în drum spre casă. Din nefericire, toți acești militari își păstrează armele și mulți dintre ei bat drumurile, furând, jefuind și violând.

Conversația avută cu prințul Știrbei cu privire la situația actuală din România

Azi după-amiază m-am dus la Buftea pentru a lua ceaiul cu prințul Știrbei. Acesta mi s-a părut în general deprimat. El nu deține informații foarte exacte referitoare la aspectele particulare ale situației generale, dar are totuși impresia că împrejurările devin rapid disperate. În ultimele șase luni, în vecinătatea satului Buftea a fost încartiruită, mai mult sau mai puțin, o divizie rusească. În repetate rânduri, mici grupuri de ruși din divizie i-au prădat proprietatea, luând cu ei porci, cireșe, legume și chiar vaci și cai. O parte din acestea le poate recupera ulterior, mituind ofițerii ruși, dar în majoritatea cazurilor nu primește nici o despăgubire. S-a plâns de nenumărate ori atât autorităților române cât și celor ruse, dar răspunsul este mereu același și anume: „Dacă îi puteți identifica pe hoți, vom proceda în consecință; dacă nu, nu se poate face nimic." Știrbei afirmă că dacă această situație va mai continua mult timp, el, familia sa și țăranii care muncesc pe proprietatea sa nu vor mai avea cu ce răzbate prin iarna care vine. Afirmă că mulți dintre prietenii săi i-au spus că și ei au trecut prin experiențe similare. El consideră că țara în ansamblu va ajunge la prăbușire totală în una–două luni. Unica speranță ce îi rămâne pare a fi un eventual rezultat al Conferinței de la Potsdam, care să-i facă pe ruși să părăsească România și să permită instaurarea unui guvern independent. În ce mă privește, cred că speranțele sale sunt deșarte. Nu cred că vom reuși să determinăm Rusia să-și retragă trupele în acest moment și nici nu ne putem aștepta să convingem Rusia să joace jocul așa cum ne gândim că ar trebui să-l joace aici în România. Am putea obține o clarificare suplimentară a anumitor principii asupra cărora s-a căzut anterior

de acord la Ialta, deși am mari îndoieli că Rusia va aplica vreodată, cu bună-credință, aceste principii aici, în România. Viitorul pare din ce în ce mai sumbru pentru această sărmană țară.

Posibila alegere a prințului Știrbei ca viitor prim-ministru al României

În anumite cercuri se mai fac încă speculații că, în cazul formării unui guvern independent, Știrbei ar putea fi numit prim-ministru. Nu-l consider potrivit pentru o atare funcție. Este un om bătrân, nici pe departe un caracter puternic și are o înțelegere superficială a adevăratelor probleme fundamentale ce trebuie rezolvate, în cazul în care se dorește menținerea independenței României. Singura speranță a unui guvern reprezentativ rezidă în alegerea unui prim-ministru puternic, eficient, cinstit și patriot. Știrbei, deși este poate cinstit și patriot, nu are competența necesară pentru a îndeplini această funcție.

Luni, 6 august 1945

Declarația comună privind rezultatele Conferinței de la Potsdam

O declarație comună referitoare la rezultatele Conferinței de la Potsdam s-a primit aici vinerea trecută și, așa cum era de așteptat, a fost acceptată atât de guvern cât și de forțele din opoziție, ca fiind foarte avantajoasă pentru scopurile proprii. Guvernul vede în această declarație o acceptare tacită a actualului guvern român și se așteaptă ca reprezentanții săi să fie primiți în scurt timp la Londra, când vor începe discuțiile în Consiliul miniștrilor asupra actualului Tratat de pace cu România. Pe de altă parte, forțele de opoziție, în timp ce-și exprimă marea satisfacție în fața perspectivei semnării mai devreme a unui Tratat de pace, pun un accent deosebit pe acea parte a Declarației, care menționează purtarea de discuții cu guverne *democratice* ale țărilor satelit. Opoziția este de părere că aceasta constituie o reformulare a poziției anterioare a Marii Britanii și Statelor Unite față de actualul guvern român și că aici va trebui instaurat un nou guvern, înainte ca la Londra să poată începe convorbiri asupra Tratatului de Pace. Opoziția este, de asemenea, foarte mulțumită de afirmația făcută în Declarație conform căreia se așteaptă ca acum să parvină liber, din toate țările satelit, relatări ale presei străine, prin care lumea să fie informată în legătură cu starea exactă de lucruri din acele țări. În conformitate cu această declarație, opoziția așteaptă cu nerăbdare sosirea primilor corespondenți de presă din Marea Britanie și Statele Unite. Până în momentul de față, în afară de primirea textului exact al declarației prin radio, nici eu, nici dl Melbourne nu am mai

primit vreo altă știre despre Conferință. Încă mai așteptăm instrucțiuni care să lămurească modul în care trebuie să acționăm.

Excursie de sfârșit de săptămână la Constanța

Însoțit de câțiva dintre ofițerii mei, la sfârșitul săptămânii am făcut o excursie la Constanța, cu plecarea din București vineri după-amiază cu avionul și întoarcerea luni, la puțin timp după prânz. Am îmbinat utilul cu plăcutul, întrucât o parte a zilei de sâmbătă am petrecut-o plimbându-ne prin Constanța și, în special, prin zona docurilor, vizitând vasele „Liberty" și discutând cu reprezentantul WSA [143] de la Constanța, lt. Lexow din Marina Statelor Unite. Printre altele, el a avut amabilitatea să se ocupe în prealabil de toate aranjamentele legate de călătoria noastră, inclusiv rezervările la hotel și celelalte. Sâmbătă după-amiază, și o parte din ziua de duminică, am mers cu mașina prin regiune, vizitând plaja de la Mamaia, stațiunea Carmen Sylva, Mangalia și zonele învecinate. Noi am stat la Hotel Belona, pe plaja din Eforie, la vreo 10 mile de Constanța. Ne-am găsit timp să facem plajă și să înotăm și, în general, am petrecut un week-end foarte interesant.

Încercarea de a obține o întâlnire cu mareșalul Tolbuhin la Constanța

Aflând că mareșalul Tolbuhin se găsește la Carmen Sylva, mi-am trimis șeful meu de stat major și aghiotantul la statul major al acestuia pentru a-i lăsa cartea mea de vizită și pentru a solicita să-mi acorde o ocazie în care să-i prezint omagiile mele. Acestor ofițeri li s-a spus că mareșalul Tolbuhin se găsea pentru moment în Constanța, că i se va transmite mesajul meu și că, dacă va găsi timpul necesar pentru a mă întâlni pe perioada călătoriei mele, voi fi anunțat de îndată. Nu am primit nici o astfel de înștiințare, însă mi s-a confirmat măcar faptul că mareșalul Tolbuhin și-a stabilit statul major în apropierea Constanței. Deduc de aici că cea mai mare parte a armatei sale se află în realitate în România, pentru o perioadă de timp îndelungată.

Lipsa de eficiență a operațiunilor de descărcare la docuri a încărcăturilor Asociației Națiunilor Unite pentru Asistență acordată Refugiaților

Când am vizitat portul Constanța, am găsit acolo șapte nave „Liberty" ancorate la docuri. Din cauza faptului că utilajele pentru descărcare erau disponibile doar pentru cel mult două trei vase, celelalte așteptau pur și simplu să le vină rândul. Toate navele aveau încărcături UNRRA cu destinația Polonia și Cehoslovacia, iar descărcarea era organizată de reprezentanți polonezi și cehi.

Ineficiența acestei organizări este greu de descris. Sâmbătă nu se derula aproape nici o activitate. Se pare că polonezii și cehii au mari probleme cu obținerea de vagoane de cale ferată, macarale pentru descărcare și alte utilaje, precum și de salahori. Când obțin vagoanele, nu găsesc oameni, iar când fac rost și de vagoane și de oameni, altcineva folosește macaralele. Din această cauză se irosește mult timp prețios. Cina de duminică am luat-o pe un vas care se găsește în docuri de mai bine de două săptămâni, timp în care nu s-a făcut nimic pentru descărcarea încărcăturii. Lt. Lexow mi-a spus că intenționează să întocmească un raport complet referitor la această situație.

Situația schimbului de valută pentru echipajele navelor

Am mai descoperit și o situație extrem de neplăcută în ceea ce privește schimbul de valută. Căpitanii vaselor se pare că nu dețin suficienți dolari americani în numerar pentru a efectua plățile parțiale către echipaje, înaintea debarcării; este de așteptat ca aceste plăți să se facă în moneda locală luată de la autoritățile WSA. În Constanța însă, neexistând nici un curs valutar oficial, nu poate fi obținută nici un fel de astfel de valută de către reprezentanța WSA. Fiecare navă, chiar înainte de acostare, este vizitată de un comunist local, care este reprezentantul unei agenții guvernamentale semi-oficiale. Comunistul oferă căpitanului vasului un curs valutar de cam jumătate din valoarea celui de pe piața neagră din București. Apoi vine cu sugestia ca, întrucât căpitanul vasului nu deține suficient de mulți dolari americani pentru a face schimbul, să se ajungă la un aranjament prin care se cumpără țigări în loc de dolari americani. Și în cazul pachetelor de țigări, comunistul apreciază în lei țigările la aproximativ jumătate din prețul la care se vând țigările în București. În acest mod, comunistul realizează un profit de 100 la sută în cazul schimbului valutar și bagă în buzunar alt profit de 100 la sută atunci când căpitanul acceptă sugestia de a face troc cu țigări. Vom studia imediat problema, în speranța că se poate găsi o soluție cât de cât satisfăcătoare.

Călătoria de întoarcere cu mașina spre București

Luni, ca să mai admir peisajul, m-am întors la București cu mașina; am trimis înapoi avionul cu ceilalți ofițerii. Dl Melbourne, care ne-a însoțit în timpul călătoriei, s-a întors cu mine, cu mașina. Călătoria a durat aproape șapte ore, pe niște drumuri destul de proaste. Am traversat Dunărea la Hârșova, pe un mic feribot instalat de către ruși. Feribotul consta dintr-o platformă suspendată între două pontoane, podul plutitor fiind remorcat de o mică barcă cu motor. Putea transporta trei mașini sau două camioane și realiza o traversare în circa 15 mi-

nute. Zona de pe malul dobrogean al Dunării mișuna de ruși. Aproape fiecare sat prin care am trecut își avea cota de trupe stabilite în localitate și în împrejurimi. De îndată ce am traversat Dunărea însă, nu prea am mai văzut trupe rusești până la intrarea în București. Recoltele păreau destul de bune în toată regiunea. Nu rămăsese prea mult pământ necultivat, în afara celui aparent necesar pentru pășune. Mare parte din ținut a avut în mod evident de suferit de pe urma secetei, dar nu într-atât încât culturile să fie serios afectate.

Intenția de a crește numărul de ieșiri pe teren în toate zonele României

Cred că am mai menționat în *Jurnalul* meu faptul că intenționam să măresc considerabil numărul de plecări pe teren, având ca destinație diversele zone ale României. De fapt, am elaborat un program în care cinci, șase echipe, fiecare compusă dintr-un ofițer și un gradat vor vizita diverse părți ale țării. Vor locui în sau în apropierea unei anumite localități, zece zile sau două săptămâni, vor face cunoștință cu oamenii, vor discuta cu reprezentanți ai tuturor claselor și tuturor curentelor politice și vor cunoaște nemijlocit situația din zona vizitată.

Rezultatele obținute de echipele de teren care s-au întors până acum

Primele două dintre aceste echipe s-au întors acum câteva zile. Ambii ofițeri au revenit foarte entuziasmați de noul plan. Deși nu le-au plăcut prea mult cele trăite, fiecare dintre ei a afirmat că a învățat foarte multe despre țară, că stabilise contacte prețioase și considera că a dobândit multe informații folositoare. Aceste două echipe vizitaseră zona Banatului, precum și regiunea din apropierea Craiovei. Concluziile lor generale în legătură cu problemele importante, la care ajunseseră absolut independent, erau surprinzător de asemănătoare. Atitudinea tuturor claselor din România față de ruși este în general ostilă. Până și comuniștii așteaptă în mod sincer momentul în care rușii se vor retrage. Ei au impresia că prezența trupelor rusești împiedică mult procesul de răspândire a comunismului românesc. Se pare și că forța partidelor istorice în aceste zone se află de fapt în declin. Liderii locali ai acestor partide sunt acum relativ inactivi și mulți par de-a dreptul incompetenți. Partidele însele nu oferă nici un program constructiv, pledoariile lor fiind bazate în mare pe atacuri distructive la adresa actualului guvern, despre care pretind că este nedemocratic și dictatorial. Mare parte din țărani par cu totul indiferenți față de politica de partid și, în cazul organizării de alegeri, vor vota probabil cu indiferent care partid, ce desfășoară o campanie electorală activă în sat. De vreme ce această campanie se desfășoară exclusiv de către Frontul Plugarilor, este de așteptat un vot masiv al țăranilor în favoarea

acestui partid. În orașele mai mari și în cele mai mici, social-democrații câștigă mult teren. Nimic nu dovedește că Partidul Comunist ar câștiga, întrucât atât țăranii, cât și orășenii sunt supuși unor mari presiuni pentru a face față cererilor prevăzute de Armistițiu, iar de această povară sunt considerați vinovați comuniștii din administrațiile locale care, în majoritatea cazurilor, se află în fruntea bucatelor.

Planul propus de către dl Brătianu pentru răsturnarea actualului guvern (144)

În timpul absenței mele de la sfârșitul săptămânii trecute, dl Brătianu l-a vizitat pe colonelul Jadwin. Așa cum era de așteptat, el și Maniu sunt foarte nerăbdători să treacă la acțiune, alături de simpatizanții lor, în vederea îndeplinirii a ceea ce ei consideră a fi consecințele Declarației de la Potsdam. Brătianu spunea că intenționează să-l vadă pe Rege miercuri. El îi va propune Regelui să-i retragă lui Groza mandatul de a forma un guvern, provocând astfel automat căderea guvernului. Va sugera apoi formarea unui nou guvern, condus probabil de o persoană neutră, ca prințul Știrbei de exemplu, cu un consiliu consultativ format din liderii „principalelor" patru partide, adică Maniu, Brătianu, Petrescu și Pătrășcanu, consiliu care să îl ajute pe primul-ministru în alegerea unui cabinet. Dacă formarea Cabinetului nu primește aprobarea Comisiei Aliate de Control, o altă variantă de plan ar fi alcătuirea unui guvern de tehnicieni, tot sub conducerea unui premier neutru. Brătianu a cerut ca reprezentanții americani și britanici din Comisia Aliată de Control să intervină pe lângă ruși în favoarea acestui plan și a mai sugerat că ar fi bucuros să aibă indicii că acesta întrunește sprijinul guvernelor american și britanic. Brătianu a cerut să mă vadă din nou înainte de a se întâlni cu Regele. Am discutat problema cu dl Melbourne și am căzut de acord să ne întâlnim cu el împreună, marți și *nu* miercuri. Nu prea avem încredere în afirmația lui Brătianu, conform căreia planul se bucură de sprijinul complet al social-democraților și credem că Brătianu ar dori să-i poată spune Regelui că tocmai a sosit de la o întâlnire cu americanii, întrucât o asemenea afirmație i-ar întări semnificativ poziția. Nici eu și nici dl Melbourne nu suntem de părere că planul lui Brătianu ar trebui pus acum în aplicare. Credem că primul pas către o schimbare a guvernului ar trebui făcut de către însuși guvernul Statelor Unite, care ar trebui să sugereze din nou fie Moscovei, fie Comisiei Aliate de Control de aici, că nu consideră actualul guvern român suficient de democratic pentru a putea fi acceptat la masa tratativelor de pace. Dacă guvernul nostru nu găsește de cuviință să inițieze o astfel de acțiune sau alta asemă-

nătoare, atunci nu prea sunt speranțe de schimbăre pe plan local. În orice caz, orice manevră a forțelor de opoziție în acest moment ar fi cu totul prematură și ar atrage după sine, aproape sigur, o reacție dură a rușilor, care ar considera-o drept o manifestare fascistă. Îi vom transmite lui Brătianu o mică parte din acest punct de vedere, în cadrul întrevederii pe care o vom avea cu el marți.

Joi, 9 august 1945
Situația politică din România

Cazanul politic român va da în curând în clocot. Dl Melbourne și cu mine am discutat cu dl Brătianu ieri dimineață, iar ieri după-amiază m-am întâlnit cu dl Rădulescu. Melbourne s-a întâlnit, de asemenea, cu Petrescu, Vișoianu și Maniu, în ultimele zile. Se pare că, în timp ce Maniu și Brătianu îi cer Regelui să treacă de îndată la acțiune, ceilalți sfătuitori ai săi i-au recomandat să mai amâne. Ei sunt de părere că Regele nu ar trebui, în nici un caz, să facă vreo mișcare până când nu va avea vreun indiciu al sprijinului total al britanicilor și americanilor. Unii cred că nu ar trebui să acționeze până când Comisia Aliată de Control nu-l va încunoștiința în mod specific că o schimbare guvernamentală ar fi acceptabilă. În orice caz, acum o precipitare a crizei nu pare probabilă în momentul de față, în afară de cazul că guvernul Statelor Unite își va face în vreun fel cunoscute vederile. Întreaga problemă pare să se învârtă în jurul întrebării dacă Statele Unite sunt sau nu dispuse să accepte reprezentanții lui Groza ca delegați din partea României la Conferința de la Londra, [145] la care se va discuta pacea. Dacă îi vom accepta pe acești delegați, nu există nici o motivație logică pentru o schimbare de guvern. Dacă nu îi vom accepta, atunci Regele va avea un pretext logic pentru a retrage mandatul lui Groza. Atât dl Melbourne, cât și eu am expus această situație la Washington, în telegrame urgente și am accentuat cât de importantă ar fi, în acest moment, o declarație din partea Departamentului de Stat referitoare la atitudinea noastră privitoare la întreaga problematică.

Planul consilierilor regali de a supune atenției reprezentanților șefi din Comisia Aliată de Control următoarea problemă: este guvernul Groza democrat în accepțiunea cuvântului, conform Declarației de la Potsdam?

Un plan alternativ a fost propus de către anumiți consilieri ai Regelui. În conformitate cu acesta, Regele i-ar convoca pe reprezentanți șefi ai Rusiei, Marii Britanii și Statelor Unite din Comisia Aliată de Control și le-ar pune, fiecăruia în parte, în mod specific, întrebarea dacă guvernele lor consideră regimul Groza drept un guvern democratic recunoscut, așa cum este definită această noțiune

în Declarația de la Potsdam. Acțiunea ulterioară a Regelui ar depinde atunci de răspunsurile oferite lui de către cei trei reprezentanți. Planul pare să fie bun și este posibil ca Regele să procedeze exact în acest mod, asta dacă nu cumva guvernul nostru va face — în zilele următoare — o declarație proprie.

Recunoașterea diplomatică a guvernului Groza de către Soviete

Anunțarea recentă de către Rusia sovietică a faptului că acordă recunoaștere diplomatică deplină guvernului Groza a fost desigur primită cu ovații de către presa controlată de puterea de aici. Am aflat acum că ministrul rus la București nu va fi dl Pavlov, așa cum ne așteptasem cu toții, ci va fi unul dintre vicecomisarii guvernului [146] de la Moscova, despre care se spune că este prieten personal și coleg de-al lui Vîșinski. Este așteptat să sosească în curând. Dl Tătărescu, vicepremier și ministru de Externe, s-a străduit să găsească un ambasador român la Moscova corespunzător. Dlui Stoica, secretar general al Ministerului de Externe român, i s-a oferit postul dar a refuzat, la fel și dlui Ciuntu, care înainte a fost unul din subsecretarii Comisiei Române de Aplicare a Armistițiului. Dl Ghelmegeanu m-a informat confidențial ieri că, în cele din urmă, a fost ales el și că a acceptat. Numele său a fost acum transmis la Moscova și, presupunând că va primi aprobarea sovieticilor, va pleca la noul său post foarte curând. Nu știe încă cine îi va succeda în Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului.

Reacția locală la declarația de război a Rusiei împotriva Japoniei [147]

Declarația de război a Rusiei împotriva Japoniei a fost primită cu foarte multă apatie aici. I-am scris generalului Susaikov o notă în care i-am transmis lui și compatrioților săi felicitările mele pentru noul lor rol ca aliați în războiul împotriva Japoniei. În ziarele locale, știrea a fost menționată doar în trecere.

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control, 6 august 1945

În data de 6 august s-a ținut o nouă ședință comună a Comisiei Aliate de Control. La această ședință, colonelul Turov, șeful Secției de supraveghere a livrărilor conform Articolului 12, a prezentat un raport amplu. El ne-a oferit cifre care arătau progresele făcute de România, pe linia returnării diferitelor articole pe care le-ar fi luat — chipurile — din Transnistria. În ansamblu, se pare că România a înapoiat acum aproximativ 60 la sută din ceea ce i s-a pretins. În prezentarea raportului său, colonelul Tourov a ținut să precizeze că, dacă în timpul regimurilor Rădescu și Sănătescu au fost returnate foarte puține articole,

după ce Groza a preluat puterea s-a simțit imediat o creștere a livrărilor, iar de atunci s-au făcut mari progrese. El a omis să menționeze însă, că de-abia în luna martie au fost precizate cerințele conform Articolului 12. În realitate, Rădulescu, care a fost președinte al Comisiei Române sub Rădescu, s-a opus energic multora din cererile rușilor. Aceste pretenții erau de fapt absolut exagerate în multe privințe. Guvernul Groza, bineînțeles, a acceptat toate aceste pretenții fără nici o obiecție și desigur a trecut imediat la executarea de livrări în consecință.

Raport referitor la Articolul 7 (148)

Colonelul Turov a mai prezentat și un scurt raport referitor la Articolul 7. El a arătat că s-au făcut progrese mai mult decât satisfăcătoare în livrarea capturilor de război și a altor echipamente germane, conform acestui articol. A spus că, deși mai rămân unele lucruri de făcut, el crede că guvernul român face tot ceea ce trebuie pentru a duce la bun sfârșit aceste livrări. În restul ședinței noastre nu s-a mai întâmplat nimic interesant.

Vineri, 10 august 1945

Reacția lui Titel Petrescu, lider al Partidului Social Democrat, la declarația președintelui Truman conform căreia nici o țară nu trebuie să-și exercite dominația asupra națiunilor balcanice (149)

Ieri l-am invitat la prânz pe dl Titel Petrescu. Au mai fost prezenți dl Romniceanu, bancher și membru important al Partidului Liberal și dl Durma, ministrul de Finanțe în actualul guvern, precum și comandorul Brannen, de la biroul meu. Fiecărui oaspete i-am dăruit o copie a discursului președintelui Truman, primit prin telegraf azi-dimineață și pe care dl Shea a avut amabilitatea să-l reproducă la șapirograf. Dl Petrescu a fost cât se poate de entuziast la citirea acelei părți a discursului în care se afirma clar că națiunile balcanice, inclusiv Bulgaria, România și Ungaria, nu pot fi considerate în sfera de influență a nici unei puteri. Când a aflat aceasta, Petrescu s-a plesnit peste coapsă și a spus: „Acum chiar trebuie să schimbăm guvernul." Am insistat asupra chestiunii, iar el a sugerat mai târziu că încă nu consideră că momentul este foarte potrivit pentru acțiuni deschise. A afirmat că este de părere că ar trebui să primim mai multe precizări referitoare la atitudinea Americii în eventualitatea apariției unei rupturi între opoziție și actualul guvern. A recomandat îndeosebi să așteptăm întoarcerea dlui Berry, pentru că este convins că acesta va veni cu instrucțiuni specifice.

Petrescu ne informează că numirea lui Ghelmegeanu a fost respinsă de Moscova

Dl Petrescu ne-a informat că guvernul român tocmai a fost anunțat de Moscova că nu este foarte de dorit ca dl Ghelmegeanu să fie schimbat din actuala sa funcție de șef al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, pentru a fi numit ambasador al României la Moscova. Guvernul sovietic a cerut să fie propusă o altă persoană. Este, desigur, un mod politicos de a respinge candidatura lui Ghelmegeanu pentru acest post. Cred că acesta va fi foarte supărat din cauza acestui refuz.

Declarația făcută de Petrescu într-un discurs la Bran conform căreia Partidul Social Democrat nu mai poate rămâne alături de comuniști[150]

Acum câteva zile, într-un discurs public ținut la Bran, Petrescu a afirmat că partidul său nu mai găsește că este posibilă cooperarea cu comuniștii. A spus că actualul guvern va trebui dizolvat în curând și că Partidul Social Democrat, fiind acum cel mai important partid din România, ar trebui — după părerea sa — să preia responsabilitatea formării unui nou guvern. Totuși, partidul nu-și poate asuma o astfel de răspundere decât după retragerea completă a trupelor rusești din România. El a criticat actualul guvern pentru restricțiile impuse libertății presei, pentru arestări și celelalte măsuri de intoleranță. I-am arătat lui Petrescu un rezumat al discursului său pe care îl obținusem de la un prieten, iar el ne-a spus că este o reproducere corectă a esenței afirmațiilor sale. Era un atac atât de fățiș împotriva guvernului și a forțelor comuniste, încât l-am transmis telegrafic, cuvânt cu cuvânt, la Washington. Acum nu mai există nici o îndoială că atât comuniștii, cât și rușii, cunosc exact poziția lui Petrescu și a partidului său. Bineînțeles că, din acest discurs, în ziare nu au apărut decât fragmente ciuntite ce nu conțineau nici un fel de remarci împotriva guvernului.

Duminică, 12 august 1945

Primirea din partea domnului Brătianu a unui memoriu ce conține reproșurile aduse de Partidul Național Liberal actualului regim

Sâmbătă am primit de la dl Brătianu un memoriu adresat mie în care sunt expuse în detaliu diversele reproșuri pe care Partidul Național Liberal le aduce actualului guvern și prin care se cere sprijinul Comisiei Aliate de Control pentru „reabilitarea internă a țării, act indispensabil restabilirii poziției sale externe în

lumina recentelor decizii ale conducătorilor Națiunilor Unite". Brătianu afirmă că actualul guvern trebuie să facă loc unuia cu adevărat democratic, dar cererea de sprijin este formulată în termeni atât de generali, încât întregul document lasă impresia a fi înaintat doar „pentru a fi adus la cunoștință". Sper să aflu astăzi dacă un document similar a fost prezentat părților rusă și britanică din Comisia Aliată de Control. Nu îmi propun nici o altă reacție, în afara faptului că voi raporta la Washington că am primit acest document. Așa cum se întâmplă atât de des în România, situația politică, ce părea că se apropie de punctul critic în urmă cu câteva zile, pare să se calmeze. În această privință nu am auzit aproape nimic nou de mai multe zile și mă îndoiesc că se va mai produce vreo schimbare a situației, cel puțin până după sosirea dlui Berry. El — că tot veni vorba — este așteptat să se întoarcă la sfârșitul acestei săptămâni.

Aterizare forțată a avionului misiunii Statelor Unite în apropiere de Scutari

Vinerea trecută mi-am trimis avionul în Italia într-o călătorie de rutină, cu scopuri administrative, având-i la bord pe ofițerul meu cu probleme de administrație, colonelul Farnsworth și mai mulți alți ofițeri, toți având foarte multe probleme administrative de rezolvat în Italia. La câteva ore după plecare, am primit o radiogramă anunțând că au fost obligați să aterizeze lângă Scutari. Un raport ulterior a precizat că a fost vorba de o pană de benzină, că, deși au aterizat pe o pășune pentru vaci, avionul nu a suferit defecțiuni și nimeni nu a fost rănit. Benzina necesară le-a fost adusă din Italia, cu avionul și înțeleg că-și vor continua călătoria spre Caserta cândva în cursul zilei de azi.

Luni, 13 august 1945

Primirea unei telegrame politice de la Departamentul de Stat referitoare la atitudinea guvernului Statelor Unite față de actualul regim din România[151]

Azi-noapte, dl Melbourne a primit de la Washington telegrama politică pe care o așteptăm de atât de mult timp. Se pare că guvernul Statelor Unite intenționează clar să adopte o linie fermă în privința României. Telegrama afirmă că ne-am făcut cunoscută atitudinea față de guvernul Groza, când acesta a venit la putere, și că nimic din ceea ce a făcut guvernul din acel moment nu îndreptățește o schimbare de atitudine. Se subînțelegea că nu putem considera, în nici un caz, acest guvern cu adevărat reprezentativ și că, prin urmare, nu putem iniția relații

diplomatice cu el. Se mai afirma că, fără a lăsa să se întrevadă posibilitatea unui sprijin din partea noastră față de orice plan de schimbare a guvernului propus de liderii opoziției, nu trebuie sub nici un motiv să îi descurajăm pe acești lideri în încercările lor de a face o astfel de schimbare și se spunea că așteptăm cu nerăbdare momentul în care România va avea un guvern democratic, cu adevărat reprezentativ, cu care Statele Unite vor putea stabili relații diplomatice.

Acțiunile propuse ca urmare a primirii telegramei politice

Dl Melbourne propune ca, în primul rând, să-l informăm pe Rege în privința atitudinii noastre în ansamblu și după aceea să o facem cunoscută, la momentul oportun, diverșilor lideri care ne cer sprijinul și sfatul. În aceste condiții, este foarte posibil, ca în următoarele câteva zile să fie invocată o criză guvernamentală, probabil prin gestul Regelui de a retrage mandatul lui Groza. Acest gest ar fi mult mai cuminte dacă în prealabil Petrescu ar putea fi convins să-și retragă Partidul Social Democrat din Frontul Național Democrat. Există, însă, motive să ne îndoim că va face acest pas. În orice caz, următoarele câteva zile vor fi critice, iar noi vom urmări îndeaproape evenimentele.

Planurile generalului Rădescu de formare a unui nou Partid Național Patriotic[152]

La solicitarea urgentă a generalului Rădescu, l-am primit la mine acasă, la ceai, ieri după-amiază. El a expus situația tristă, existentă astăzi în România, ca urmare a actelor teroriste și dictatoriale ale actualului guvern și mi-a spus că era deplin pregătit să susțină un nou guvern, cu Știrbei în funcția de prim-ministru și cu alți miniștri, aleși îndeosebi pentru capacitatea lor și nu datorită apartenenței lor politice. El a explicat că este necesar un guvern format în acest mod, guvern ce ar putea fi similar cu primul guvern Sănătescu, numit imediat după 23 august anul trecut.

Rădescu a mai afirmat că, de îndată se va putea instaura un guvern cu adevărat reprezentativ, el personal își propune să înființeze un nou partid. Un astfel de partid va fi constituit în jurul unor români bine cunoscuți, pe care se poate conta pentru patriotismul și concepția lor națională. Consideră că actualele partide istorice sunt atât de absorbite de propria lor organizare de partid, încât chiar dacă ar veni la putere, ar fi obligate să facă multe numiri pe plan local, ca răsplată pentru vechi servicii aduse și nu plecând de la adevăratele competențe. El crede că un Partid Național Patriotic, ai cărui lideri nu ar fi deloc îngrădiți de

obligații, ar fi partidul care ar putea salva națiunea. Mi-a dat numele mai multor români, avocați și oameni de afaceri de marcă și câțiva politicieni despre care el spune că i-au îmbrățișat cu căldură ideea și pe al căror sprijin solid poate conta. A pus, desigur, obișnuitele întrebări legate de ce vor face Statele Unite în această situație, dar nu i-am putut spune mai mult decât ceea ce știa. I-am spus, totuși, că țara noastră păstrează un viu interes României, că suntem pe deplin conștienți de obligațiile ce ne revin și că în nici un caz nu avem de gând să fugim de răspunderea noastră față de această țară. I-am oferit o copie după discursul ținut de președintele Truman în fața națiunii noastre și i-am atras atenția asupra acelor pasaje care se referă la actuala stare de lucruri din România. A plecat foarte îmbărbătat și mi-a declarat că era de părere că în următoarele zile vom asista la o considerabilă schimbare de situație în viața politică a României.

Miercuri, 15 august 1945

Dl Melbourne transmite Regelui Mihai și liderilor opoziției linia politică adoptată de Statele Unite față de actualul regim

După primirea telegramei politice de la Departamentul de Stat de duminica trecută, dl Melbourne a fost ocupat cu discuții, cu diverși lideri locali, cu privire la situația politică. Așa cum am plănuit, Melbourne s-a deplasat imediat la Sinaia pentru a discuta problema cu Regele. Reacția Regelui a fost, desigur, foarte favorabilă, iar Regele i-a cerut lui Melbourne să explice noua noastră linie politică diverșilor lideri ai opoziției, în speranța că ei vor găsi de cuviință să ceară audiență Regelui și să-i ofere recomandări privitoare la o linie de acțiune anume. În conformitate cu această cerere, Melbourne s-a întâlnit cu Maniu, Vișoianu, Pătrășcanu și Știrbei. Mâine dimineață se va întâlni cu Brătianu. Până acum, toate reacțiile au fost cât se poate de favorabile și majoritatea liderilor s-au repezit să înceapă consultări și discuții pentru a trece în curând la acțiune în vederea unei schimbări de guvern. Vom urmări îndeaproape evoluțiile din următoarele zile.

Acord încheiat între guvernele român și sovietic cu privire la formarea unei noi societăți aviatice ruso-române[153]

Am aflat acum că s-a ajuns la un acord deplin între guvernul român și ruși în privința unei noi societăți aviatice mixte ruso-române, așa cum era prevăzut în recentul acord de colaborare pe cinci ani. S-a convenit asupra organizării în

amănunt a societăților mixte în domeniile petrolier, bancar, de navigație și de aviație. Toate aceste acorduri urmează, în general, același tipic. În măsura în care a fost posibil, noile societăți sunt suficient de bine organizate încât să dețină monopolul total sau parțial în domeniile respective. Acest lucru este adevărat îndeosebi în cazul companiilor de navigație și aviație, unde nu va mai rămâne nici o concurență particulară demnă de luat în seamă. Atât în domeniul petrolier, cât și în cel bancar, anumite societăți cu capital privat vor continua să funcționeze, în special societățile petroliere, asupra cărora, fiind proprietate străină nu se pote interveni deocamdată. Totuși, perspectiva este destul de sumbră, deoarece noilor societăți mixte li se fac concesii deosebite, de toate tipurile. În cazul Societății aviatice, acordul prevede stabilirea de rute locale către mai multe orașe importante din România, precum și rute către Kiev și Moscova, Odessa și Simferopol, Lvov și Varșovia, Budapesta, Viena și Praga, Belgrad și Sofia. Este demn de remarcat, în special, că nu sunt prevăzute rute spre localități care nu se află sub control rusesc ferm. Actuala Societate aviatică română, LARES, va fi lichidată pe 22 august. Acest lucru este ușor de realizat, întrucât 99 la sută din acțiuni sunt deja deținute de guvernul român. Înainte de război, LARES opera pe mai multe linii externe, printre care una către Cairo și alta către Istanbul. Nici una dintre aceste rute nu se mai numără printre cele ale noii societăți mixte. Deoarece noua societate va folosi practic toate aeroporturile și echipamentele de hangar moderne existente acum în România, ea deține virtual monopolul pe întreg cuprinsul țării și este greu de crezut că vreo societate străină va reuși să includă Bucureștii sau orice alt oraș românesc în graficele sale de zbor.

Luni, 20 august 1945

Evenimentele care au dus la ultima criză politică românească[154]

În ultimele zile, evenimentele s-au desfășurat atât de repede, încât nu am avut timp să le consemnez. De aceea, azi voi face un rezumat general al evoluțiilor politice care au dus la situația existentă.

* * *

În cea de a doua jumătate a săptămânii trecute, Regele s-a consultat cu diverșii săi consilieri și cu liderii de partide cu privire la ceea ce este de făcut cu actualul guvern în lumina atitudinii Statelor Unite adusă lui la cunoștință de către dl Melbourne, după primirea telegramei noastre politice, la care m-am

referit în consemnările mele de luna trecută. Marea majoritate a acestor lideri l-au sfătuit pe Rege că era absolut necesar să se descotorosească acum de guvernul Groza și să o ia de la capăt, în încercarea de a asigura un guvern cu adevărat reprezentativ. Ei au pus un accent deosebit pe nevoia de acțiune urgentă, astfel încât guvernul să poată fi schimbat înainte de parada programată pentru 23 august. Liderii politici se temeau că guvernul Groza și rușii vor folosi acest spectacol pentru a demonstra solidaritatea sporită a tuturor Aliaților cu guvernul Groza. Duminică dimineața, Regele l-a convocat pe Groza și a discutat deschis cu el problema, arătând că, ținând cont de atitudinea americană, guvernului Groza îi va fi dificil să reprezinte România la masa tratativelor de pace. Groza a răspuns că guvernul său este mai puternic decât oricând înainte, că se bucură de sprijinul total al Rusiei și că nu era cazul să-și facă griji în privința unui acord de pace anglo-american, de vreme ce Rusia va avea grijă de interesele României la acest capitol, atunci când va sosi momentul potrivit. Regele a petrecut restul zilei de duminică și luni dimineața consultându-se din nou cu liderii săi politici, printre care Maniu, Brătianu, Petrescu și Pătrășcanu. Toți, cu excepția lui Pătrășcanu, au recomandat o schimbare de guvern și de aceea, luni pe la amiază, Regele l-a chemat din nou pe Groza, i-a expus acestuia situația cu grijă și i-a cerut demisia. Groza a refuzat categoric să demisioneze. El a afirmat că era în interesul poporului român și al Regelui însuși ca el să rămână în funcție și ca FND să rămână la putere. După plecarea lui Groza, Regele a pregătit un apel [155] către cele Trei Puteri semnatare ale Declarației de la Ialta și ne-a convocat, pe rând, pe Susaikov, pe mine și pe vicemareșal pentru a ne face cunoscut apelul său. Întrevederea cu mine a avut loc luni, la orele 16,45, imediat după convorbirile cu Susaikov și Pavlov. Regele mi-a relatat mie și dlui Melbourne, care m-a însoțit, mai multe elemente interesante din întrevederea avută cu Susaikov.

Susaikov a fost foarte indispus de faptul că, în apelul său, Regele declară că a cerut demisia lui Groza și că face apel la Marea Britanie și America, cerându-le ajutor, așa cum face și în privința Uniunii Sovietice. Susaikov a afirmat că, aducând în prim-plan această problemă și forțându-l pe Groza să refuze să demisioneze, Regele a făcut jocul Marii Britanii și Americii, deoarece aceste țări pot acum evidenția faptul că guvernul Groza este în realitate o dictatură. Referitor la apelul către Marea Britanie și America, Susaikov a afirmat că era un gest absolut inutil. Dacă, Regele ar fi discutat cu Susaikov problemele sale în prealabil, acesta i-ar fi putut sugera o soluție convenabilă și nu ar fi fost necesar apelul către alte țări. Susaikov i-a sugerat Regelui să retracteze apelurile către Marea Britanie și Statele Unite, să renunțe la cererea de demisie a lui

Groza. Bineînțeles că Regele nu a urmat acest sfat. Susaikov a mai afirmat că nu-l interesează nici un sfat pe care Regele l-ar fi primit de la Maniu sau Brătianu. A spus că ambii sunt fasciști și că rușii se găseau în posesia unor documente ce demonstrau clar tendințele lor fasciste. A afirmat că Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc erau partide fasciste, antiruseşti și că, în conformitate cu prevederile Articolului 15 al Armistițiului, ambele partide ar trebui desființate. Susaikov și Pavlov au părăsit întrevederea fără să mai dea mâna cu cineva, aparent extrem de tulburați.

* * *

În timpul întrevederii noastre, Regele însuși părea extrem de nervos și tulburat. Era, bineînțeles, foarte îngrijorat din cauza atitudinii rușilor și, în special, preocupat de ce urma să facă în cazul în care ar primi de la ruși ordine ferme în privința acțiunilor sale viitoare. Fără să-i oferim vreun sfat anume, i-am sugerat că, întrucât Rusia exercită jurisdicția militară asupra României, ar fi desigur de dorit ca Regele să se supună oricăror ordine directe pe care le-ar primi. Am subliniat, însă, că el ar trebui să descopere sursa exactă a acestor ordine, adică dacă ele provin de la guvernul sovietic sau de la Comisia Aliată de Control. Am mai spus, desigur, că sperăm că ne va ține la curent cu tot ceea ce se întâmplă. A fost de acord să procedeze astfel.

* * *

Am întocmit un raport complet pe marginea apelului către guvernul nostru și i-am scris generalului Susaikov o scrisoare în care făceam referire la grava problemă apărută acum între Rege și premier și solicitam o întrunire imediată a Comisiei Aliate de Control pentru discutarea situației.

* * *

A fost deosebit de interesant să urmăresc atitudinea britanicilor în tot cursul acestei situații dificile. Sâmbătă sau duminică, britanicii au primit un mesaj că guvernul de la Londra, asemeni guvernului Statelor Unite [156], nu considera regimul Groza drept un guvern democratic recunoscut și de aceea nu intenționa să reia relațiile diplomatice. Instrucțiunile continuau, totuși, cu avertismentul că s-ar putea ca guvernul de la Londra să nu fie acum în situația de a-l susține pe Rege sau pe cei din opoziție în cazul în care evenimentele s-ar îndrepta către un punct culminant. Din nefericire, o copie după toate aceste instrucțiuni a fost arătată consilierilor regali și anumitor lideri politici. Pe români i-a îngrijorat foarte mult ultima parte a acestor instrucțiuni. De fapt, întregul demers privind cererea de demisie lui Groza a fost amânat cu cel puțin 24 de ore, pentru ca

poziția britanică să fie examinată complet de Vișoianu, Rădulescu și alți consilieri. Toți au ajuns la concluzia că poziția Marii Britanii era mult mai puțin fermă decât cea a Statelor Unite, dar că ei ar trebui totuși să meargă mai departe cu planul lor general de a pune capăt situației existente. Am fost informat, în particular, de către vicemareșal, că a primit un alt set de instrucțiuni, prin care este autorizat să mă susțină total în orice luare de poziție pe care aș putea-o adopta față de Comisia Aliată de Control în privința guvernului Groza. Pentru început, vicemareșalul i-a trimis generalului Susaikov o scrisoare, la câteva ore după a mea, susținându-mi cererea de convocare urgentă a Comisiei Aliate de Control. Din păcate, aceste instrucțiuni primite de către vicemareșal nu le-au fost comunicate românilor. Dacă ar fi avut cunoștință de ele, sunt sigur că ar fi fost mai încrezători în sprijinul britanicilor.

* * *

Dl Melbourne și cu mine am colaborat îndeaproape pe toată durata acestei situații. Am căzut de acord acum că, din momentul în care Regele a făcut apel la reprezentanții din Comisia Aliată de Control, cerând ajutor în lumina prevederilor Înțelegerii de la Ialta, problema se află în primul rând în mâinile mele. Din acel moment, am discutat personal cu oricare din politicienii care au dorit să mă vadă și, de asemenea, cu mai mulți dintre consilierii Regelui. Cred că este absolut necesar ca eu să fiu familiarizat cu atitudinea acestor români pentru a putea raporta cât mai amplu guvernului meu toate detaliile situației. Dl Melbourne a fost de acord. El a fost de față la majoritatea acestor întrevederi.

* * *

Până acum, nu există nici un indiciu referitor la reacția Rusiei față de actuala situație. Judecând după surpriza manifestată de Susaikov la auzul știrilor de la Rege, tind să cred că evenimentele l-au luat pe nepregătite. Fără îndoială, el a cerut Moscovei instrucțiuni și ne putem aștepta la o reacție de forță, într-o zi sau două. Dacă nu aflu curând de convocarea unei ședințe comune a Comisiei Aliate de Control, îi voi trimite o altă notă și voi raporta apoi în legătură cu această chestiune la Washington.

Joi, 23 august 1945

Atitudinea sovietică față de criza politică românească, așa cum a reieșit ea din ședința comună a Comisiei Aliate de Control

Dis-de-dimineață, generalul Susaikov a aranjat o audiență la Rege. La această întâlnire, el a declarat pe scurt care este atitudinea sovietică, și anume:

„Guvernul sovietic a analizat cu atenție problema politică românească și dorește să declare că se opune categoric demisiei guvernului Groza."

După ce a făcut această declarație, Susaikov a spus că această atitudine va fi adusă la cunoștință primului-ministru și reprezentanților în Comisia Aliată de Control. A plecat apoi, dar s-a oprit din drum pentru a arunca o privire pătrunzătoare către un mic grup de consilieri ai Regelui și pentru a le spune „Voi sunteți răspunzători de aceste încurcături. Mulți dintre voi veți plânge curând cu lacrimi amare".

* * *

Curând după aceea, am primit un apel telefonic de la generalul Susaikov care ne cerea să venim la ședința Comisiei Aliate de Control, la orele 15,00, Vicemareșalul Stevenson și cu mine ne-am prezentat așa cum ni s-a cerut. Generalul Susaikov a deschis ședința afirmând că a convocat această întâlnire ca răspuns la scrisorile noastre și că acum este gata să discute situația politică românească. L-am informat că tocmai am primit un mesaj de la guvernul meu, în sensul că a solicitat o conferință a celor trei guverne, conform prevederilor Declarației de la Ialta și că, prin urmare, am fost instruit să nu fac nici un gest care ar putea complica problema, până la încheierea discuțiilor la nivel guvernamental. Am spus, totuși, că sper ca, între timp, Comisia Aliată de Control să asigure menținerea ordinii și să împiedice orice demostrație politică care ar putea da naștere unor tulburări la nivel local. Vicemareșalul m-a susținut. Susaikov a replicat atunci că are toată încrederea în capacitatea guvernului Groza de a menține ordinea. A afirmat că la parada din această dimineață, armata și poporul și-au manifestat încrederea în guvern. Armata a defilat și și-a salutat primul-ministru. Toți generalii și ceilalți ofițeri erau la locurile lor la paradă, iar populația a aclamat cu fervoare guvernul. El a făcut apoi o declarație referitoare la atitudinea sovietică, la fel cum de dimineață i-o făcuse cunoscută Regelui. A adăugat că această declarație era răspunsul guvernului sovietic la nota trimisă de Rege (această remarcă mi se pare deosebit de importantă, deoarece dă de înțeles că guvernul sovietic s-ar putea să nu fie de acord cu discuții guvernamentale tripartite; ea mai arată că Rusia, în ciuda acordului pe care și l-a dat la Ialta, a mai intervenit o dată în România, trecând la acțiune unilaterală). Susaikov a continuat, spunând că actuala criză politică nu a fost provocată de nici un gest de-al rușilor, ci mai degrabă a fost cauzată exclusiv de activitățile reprezentanților americani și britanici, în legătură cu care nu-l informasem pe președintele executiv.

* * *

Atât vicemareşalul, cât şi eu am obiectat la această remarcă, subliniind că nu am luat parte la nici o activitate politică, ci doar am primit nota Regelui, transmiţând-o mai departe guvernelor noastre. Am adăugat că sunt bineînţeles la curent cu activitatea reprezentantului Statelor Unite şi ale asistenţilor acestuia, că această activitate a constat, pur şi simplu, în a răspunde la întrebările politicienilor locali referitoare la atitudinea Statelor Unite faţă de guvernul Groza. Am mai subliniat că această atitudine a fost făcută publică în mai multe ocazii şi că, în plus, dl Melbourne şi-a informat complet omologul din reprezentanţa politică sovietică în privinţa acestei atitudini şi a faptului că el a făcut-o cunoscută şi anumitor români. Susaikov a răspuns că este de părere că, fiind cea mai înaltă autoritate din stat, Comisia Aliată de Control ar fi trebuit să fie complet informată de tot ceea ce se întâmplă.

Parada de 23 august

Parada a avut loc azi-dimineaţă, aşa cum fusese programată. Regele s-a menţinut ferm în hotărârea lui de a nu participa şi, bineînţeles, că nici britanicii, nici americanii nu au participat, deoarece invitaţiile la diversele ceremonii de pe parcursul zilei au fost toate făcute în numele primului-ministru sau al unuia dintre demnitarii cabinetului său. Am plasat observatori discreţi în diverse puncte ale traseului defilării, iar eu personal am petrecut mai multe ore urmărind parada de pe acoperişul Hotelului Stănescu. Trupele române arătau foarte bine. Au defilat excelent, echipamentul lor era într-o stare extraordinară; românii puteau, pe drept cuvânt, să fie mândri, de întreaga lor înfăţişare. Înţeleg că practic toate unităţile importante din armatele 1 şi 4 române au fost reprezentate. Defilarea a fost primită de dr. Groza, de generalul Susaikov şi de câteva oficialităţi româneşti de rang mai mic. Loja regală, frumos împodobită cu baldachine şi covoare roşii şi aurii, era ostentativ goală. Se spune că chiar înainte de paradă, mai mulţi generali l-au informat pe Rege, că nici ei, nici soldaţii lor, nu intenţionau să defileze, de vreme ce Regele va fi absent, dar Mihai le-a ordonat să se ducă, spre a se evita tulburări serioase.

Toţi am fost foarte încurajaţi auzind la radio că Statele Unite fac publică situaţia din România şi faptul că am solicitat consultări Rusiei şi Marii Britanii. Acelaşi lucru s-a anunţat aseară la postul de radio „Vocea Americii", în limba română. Pe plan local, nu s-a făcut nici un fel de anunţ în presă referitor la apelul Regelui, sau la faptul că i-a cerut lui Groza să demisioneze. Mai multe ziare au publicat zilnic cele anunţate de Groza referitor la încercările „reacţionarilor" de

a sabota eforturile guvernului, precum și afirmațiile lui Groza potrivit cărora guvernul este mai puternic decât oricând.

Sosirea ministrului sovietic în România

Johnny Ionnițiu și dl Rădulescu continuă să treacă pe la mine și pe la dl Melbourne, de mai multe ori pe zi, pentru a ne ține la curent. Ultima dificultate apărută se referă la cum să-l tratăm pe noul ministru sovietic, care tocmai a sosit. Protocolul cere ca el să fie primit de către Rege, în prezența primului-ministru și a ministrului de Externe. Orice abatere de la acest mod de a proceda va fi desigur considerată o insultă de către guvernul sovietic. S-a decis în această privință că Regele va trebui să apară la acest eveniment alături de Groza și Tătărescu, dar că nu se vor face fotografii, iar Regele nu va purta nici o conversație cu el. Primirea va avea probabil loc vineri, iar după aceea Regele va pleca, din nou, la Sinaia. Pentru a o liniști pe Regina-mamă, am fost de acord să trimit un ofițer și câțiva militari, să locuiască permanent la vila noastră din Predeal, astfel încât, în cazul în care ar apărea vreo situație critică, Regele și Regina-mamă să poată cere azil. Le-am dat de înțeles că, în cazul în care ar fi amenințați cu violența, le voi oferi azil până când voi putea ridica problema în fața Comisiei Aliate de Control. Regina-mamă este foarte recunoscătoare.

Azil pentru Maniu și Brătianu

O problemă similară referitoare la acordarea de azil lui Maniu și lui Brătianu a apărut azi-noapte. Vicemareșalul și cu mine am fost abordați de către secretarul lui Brătianu, care ne-a spus că Brătianu este amenințat să fie de îndată arestat; am fost întrebați dacă i-am acorda azil. Vicemareșalul spune că el este autorizat să-i acorde azil lui Maniu, dar lui Brătianu încă nu. I-am spus că, în conformitate cu instrucțiunile primite de mine, aș putea acorda azil într-o situație de urgență, provocată de un pericol real de violență fizică, oricărui lider politic român care a contribuit ca Regele să adreseze apelul către Aliați. El înțelege însă că nu pot considera o simplă amenințare cu arestarea, drept justificare pentru acordarea unui atare azil. El mai înțelege că, la fel ca în cazul Regelui, azilul va fi temporar, până în momentul în care Comisia Aliată de Control va putea decide cum să se acționeze în continuare.

Sâmbătă, 25 august 1945

Arestarea doctorului Filderman[157]

Dr. W. Filderman, președinte al Comitetului Evreiesc de Distribuire din România și lider de marcă al evreilor, a fost arestat în cele din urmă. Se aștepta

la acest lucru de câtva timp, în mare parte din cauza numeroșilor prieteni evrei pe care îi are în Anglia și Statele Unite. Asistentul său, Gruber, mi-a spus că arestarea a fost amânată mai ales datorită faptului că guvernul român nu dorea să aducă un afront Statelor Unite. Acum însă, când atitudinea noastră față de acest guvern este cunoscută clar, nu mai există nici un motiv de amânare a arestării și de aceea a fost făcută în scopul de înlătura încă o influență care tinde să focalizeze atenția asupra prieteniei și colaborării anglo-americane. Dr. Filderman a fost arestat acum câteva zile, l-au ridicat în miez de noapte și nimeni nu știe încă unde se află. Se crede că a fost arestat de către poliția secretă și că se găsește în închisoarea Malmaison (158). Toate încercările de a obține eliberarea sa au fost până acum sortite eșecului. Atât Groza, cât și Pătrășcanu au promis cu diverse ocazii că-l vor elibera de îndată, dar el se găsește încă în închisoare. Se pare că acești miniștri nu pot face nimic în acest caz, întrucât el se află în mâinile poliției secrete comuniste. I-am trimis generalului Susaikov o scrisoare în care îi expun reacțiile puternice provocate în Statele Unite față de arestările ilegale de acest fel și, în mod deosebit, față de cea a doctorului Filderman, care este atât de cunoscut printre evreii din toată lumea. Sper să obțin o reacție oarecare.

Condițiile din închisorile guvernamentale

Dl Beliș m-a ajutat să-mi fac o idee despre condițiile în care trăiesc oamenii arestați acum de către poliția secretă sau de către Siguranță, el fiind proaspăt eliberat după 38 de zile de închisoare. A fost arestat împreună cu baronul Neumann, se pare cu scopul de a stoarce de la Neumann o sumă frumușică în sprijinul cauzei comuniste. Beliș spune că l-au arestat și pe el în același timp, deoarece comuniștii știu că este un foarte bun avocat și că, dacă lucra nestânjenit, ar fi putut obține în scurt timp eliberarea lui Neumann.

Beliș spune că a fost închis într-o celulă timp de 38 de zile, fără să fie anchetat de nimeni și fără să i permită să vadă soarele sau să respire aerul de afară. A primit o cantitate de hrană suficientă, iar celula sa avea lumină electrică, dar în rest a fost lăsat în voia soartei. În mai multe ocazii, a putut vedea și auzi printre gratii, pe alții care erau bătuți și supuși unor tratamente dure, în încercarea de a li se smulge informații. O fată dintr-o celulă vecină a fost ținută șase zile într-o celulă mică, de circa un metru pătrat, în care nu putea sta nici așezată, nici să-și ridice mâinile. A fost tratată în acest fel pentru a obține de la ea numele anumitor persoane implicate în tipărirea a ceea ce guvernul numea literatură subversivă. Beliș spune că tratamentul și condițiile de viață ale deținuților au ca model metodele Gestapoului german. El spune că mulți deținuți cedează la presiuni.

Noul ambasador sovietic[159]

Noul ambasador sovietic din România a sosit și a insistat să fie primit de către Rege strict conform protocolului. El a cerut ca în cursul primirii Regele să stea alături de primul-ministru și de ministrul de Externe. Acest eveniment a avut loc azi după-amiază[160], cu tot ceremonialul și pompa cuvenite pentru a nu se aduce nici o ofensă sovieticilor. Evenimentul a avut loc la Palat, în centrul orașului.

Evoluții politice

Imediat după ceremonia organizată în cinstea ambasadorului sovietic, mai multe grupuri, numărând fiecare între treizeci și patruzeci de huligani, s-au apucat să demonstreze pentru Groza și guvern. Celor trei-patru sute de persoane, care au urmărit ceremonia, li s-a cerut să strige și să-l aclame pe Groza. Cei care nu au făcut-o, au fost bătuți și alungați, iar acei puțini care au avut curajul să strige „Trăiască Regele!" au fost bătuți literalmente până la sânge și, în unele cazuri, au dispărut după aceea în automobile, aflate la dispoziția scandalagiilor. Printre cei bătuți s-a numărat un ofițer, proaspăt întors de pe front, care fusese distins cu cea mai înaltă decorație românească pentru fapte de vitejie. Alți câțiva rău bătuți au reușit în cele din urmă să se refugieze în Palat. Agitația a devenit din ce în ce mai serioasă, dar, din fericire, pe la orele 19,00, a început să plouă, ceea ce a făcut ca mulțimea să se împrăștie treptat.

Această demonstrație este încă un indiciu că resentimentele populației față de regimul Groza și metodele sale se intensifică. Arestările ilegale, confiscarea proprietăților, amenințările, violența și orice altă metodă imaginabilă de teroare, toate sunt folosite de guvern pentru a băga groaza în oponenții săi și a se menține la putere. Regele însuși este amenințat că ar avea de suferit consecințe teribile, dacă nu se supune. Multora dintre consilierii săi apropiați li s-a spus că urmează să fie arestați și pedepsiți serios în curând. Situația devine astfel din ce în ce mai intolerabilă. Dacă cele Trei Puteri nu acționează urgent, este sigur că vor avea loc evenimente grave. Până acum, opoziția a evitat să precipite tulburările, ținându-și forțele calme. Tocmai această situație a fost exploatată însă de către ruși și comuniști, pentru a argumenta că opoziția numără doar o mână de oameni. Pe zi ce trece comuniștii devin mai cutezători și mai insuportabili ca atitudine. Armata, ca un singur om, este solidară în a-l sprijini pe Rege, cu excepția diviziilor „Tudor Vladimirescu" și „Horia, Cloșca și Crișan"[161]. Comuniștii știu foarte bine acest lucru, de aceea, toți militarii, cu excepția acestor două

divizii, au fost trimiși în afara orașului, imediat după parada de la 23 august, și li s-a ordonat să se întoarcă în garnizoane, în întreaga țară. Cele două divizii tutelate de ruși rămân în oraș și i-au înlocuit în posturi pe jandarmii și polițiștii care făceau de gardă la Palatul Telefoanelor, Ministerul de Interne și alte clădiri importante. Situația este, hotărât lucru, foarte tensionată.

Partidul Socialist [PSDR n.n.], într-un comunicat dat astă-seară, s-a declarat deschis în favoarea formării unui guvern care să fie acceptabil pentru toate cele Trei Puteri. A mai învinuit guvernul Groza că nu a reușit să convoace o întrunire și să discute deschis actuala criză guvernamentală. Miniștrii socialiști, totuși, fac încă parte din guvern și probabil nu vor demisiona. Ei au fost expuși la mari presiuni de către comuniști, inclusiv la amenințări cu răniri corporale, pentru a menține integritatea guvernului.

Regele a refuzat cu tărie să semneze orice ordonanță sau decret emis de guvern, susținând că toate aceste documente, care poartă pecetea guvernului, sunt acum ilegale. Potrivit sistemului administrativ românesc, acest lucru face ca guvernul să funcționeze cu mare dificultate, întrucât, în multe cazuri, precum avansări, numiri de funcționari civili, cheltuieli neprevăzute și așa mai departe, se cere semnătura expresă a Regelui.

Luni, 27 august 1945

Întoarcerea dlui Berry de la Washington

Dl Berry s-a întors ieri după-amiază. Ne-a telegrafiat vineri, spunând că se află în Grecia și a cerut aprobare de intrare imediată în țară. I-am prezentat de îndată problema generalului Vinogradov, care ne-a spus că nu ne putea da aprobarea decât pentru duminică, cel mai devreme. Prin urmare, am aranjat să-l trimitem pe colonelul Emmens cu avionul meu, duminică dimineață la Atena, urmând să se întoarcă împreună cu dl Berry, duminică după-amiază. Astă-seară, dl Berry a venit la mine acasă la cină și am petrecut mai multe ore studiind în amănunt datele pe care le adunase la Washington. În general, se pare că Departamentul de Stat este foarte satisfăcut de modul în care acționează Misiunea noastră, iar Departamentul de Război consideră că, atâta timp cât Departamentul de Stat este mulțumit, nu ar trebui să se facă nici o schimbare. Dl Berry s-a întâlnit cu Președintele o dată înainte de Potsdam și o dată după. Mi-a spus că Președintele părea foarte interesat de situația din Balcani și că a fost încântat să adopte o linie dură la Potsdam. Din păcate, dl Berry părăsise Statele Unite înainte de ultima criză din România și, prin urmare, nu era în măsură să ne ofere

informații precise referitoare la viitoarele acțiuni probabile ale Departamentului de Stat.

Punerea în libertate a doctorului Filderman[162]

Azi-dimineață, am aflat că dr. Filderman a fost eliberat din închisoare și s-a întors acasă. Înțeleg însă că se află încă sub strictă supraveghere. Până acum nu avem cum să știm dacă scrisoarea mea de sâmbătă către Susaikov are vreo legătură cu această eliberare. Sunt totuși înclinat să cred că are.

Demisia dlui Durma, ministrul de Finanțe[163]

Dl Durma, ministrul de Finanțe în Cabinetul Groza a demisionat. Acest lucru va spori dificultățile cu care se confruntă Groza deoarece, fără semnătura Regelui, el nu va putea numi legal un nou ministru, iar fără un nou ministru de Finanțe, cheltuirea fondurilor guvernamentale ar fi ilegală. Va fi interesant de văzut cum se va descurca guvernul în această situație dificilă.

Nici un răspuns din partea Rusiei în privința conferinței la nivel înalt

Nu avem încă nici o veste din Rusia despre felul în care va răspunde la solicitarea americanilor și britanicilor de a se convoca o conferință cu privire la situația din România. Într-un mesaj transmis ieri, Departamentul de Stat a lăsat să se înțeleagă că se așteaptă un răspuns nefavorabil.

Viața Regelui este amenințată

Situația de aici este în general calmă. Regele stă în București, fiind de părere că trebuie să fie aproape, în caz că apar tulburări. Consilierii săi au primit de mai multe ori amenințări la adresa vieții sale și, din acest motiv, ei insistă ca el să rămână în zona Palatului, unde poate fi protejat. Nu-l lasă acum nici măcar să meargă la Snagov sau la Sinaia.

Joi, 30 august 1945

Problemele agriculturii românești discutate în ședința comună a Comisiei Aliate de Control

Azi după-amiază am avut ședința obișnuită a Comisiei Aliate de Control, ținută conform programării anterioare, la data de 30 august. Ședința a fost dedicată în întregime situației agriculturii din România. Cu o zi în urmă, îi adresasem

generalului Susaikov o scrisoare dură în care evidențiam faptul că prin proastă administrare, slabă organizare, ineficiență și apatie generală, recolta agricolă românească de anul acesta este mult sub standard și pentru anul viitor nu se prevede vreo îmbunătățire. Aceeași situație fusese semnalată de către vicemareșalul Stevenson, într-o scrisoare trimisă în urmă cu câteva săptămâni. În consecință, la întâlnirea de astăzi, Susaikov i-a convocat pe miniștrii Agriculturii [164] și Resurselor [165], cărora le-a cerut să ne dea raportul. Bineînțeles că aceste rapoarte au încercat să prezinte imaginea unor eforturi herculeene depuse de actualul guvern pentru a îndrepta o situație foarte proastă, care fusese provocată de sabotajul deliberat al miniștrilor lui Rădescu. În ciuda tuturor acestora, ministrul Resurselor a trebuit să admită că, anul acesta, România nu va fi în stare să-și satisfacă propriile necesități de hrană și s-ar putea să fie nevoită să importe din străinătate aproximativ 1 500 000 tone de cereale. Atât vicemareșalul, cât și eu, am accentuat faptul că o astfel de situație, într-o țară care, înainte de război s-a aflat printre cei mai mari exportatori de cereale din Europa, era extrem de regretabilă. Generalul Susaikov ne-a susținut cu tărie. La sfârșitul întâlnirii, el a vorbit vreo 15–20 de minute și a expus într-un mod foarte clar și concis măsurile care trebuie luate urgent de guvern, pentru a încerca să îmbunătățească situația recoltelor din anii viitori. A scos în evidență și lipsa de organizare corespunzătoare, lipsa unei planificări elementare și de împărțire a responsabilităților între diferitele ministere, toate acestea contribuind la agravarea situației deja proaste. El a solicitat un nou raport în termen de o săptămână, în care să se expună un sistem revăzut de raționalizare pentru țară și un plan mult mai bine organizat pentru însămânțările de toamnă. După părerea mea, această ședință a Comisiei Aliate de Control este singura de până acum, în care, prin eforturile reunite ale celor trei națiuni aliate, am reușit într-adevăr să luăm măsuri constructive. Dl Whipple, expertul nostru agricol din personalul dlui Berry, a fost el însuși foarte mulțumit de eficiența acțiunilor recomandate de către Susaikov și așteptăm cu interes raportul guvernului de săptămâna viitoare.

Discuții cu prințul Mavrocordat

Astă-seară, am luat cina acasă la prințul Nicolae Mavrocordat. Au fost de față alți câțiva români. Mavrocordat are fabrici și moșii întinse în Bucovina de Nord, zonă care face acum parte din Rusia sovietică. El mi-a spus că diverși țărani, care reușesc să se strecoare peste graniță, îi aduc în permanență noutăți despre proprietățile sale de altădată. Deși călătoriile către și din România sunt interzise în mod expres, acești oameni reușesc să scape de grăniceri, folosind

poteci din pădurile dese. Mavrocordat spune că, în general, țăranii din acea regiune sunt nemulțumiți, în mare parte pentru că știu că se află sub stăpânire străină. Multora dintre ei li s-a permis să își păstreze proprietățile, își păstrează propriile școli și toate obiceiurile lor românești. Câțiva dintre țăranii mai înstăriți, împreună cu unii negustori au fost însă deportați, iar pământurile lor s-au reîmpărțit restului populației. Oricine deține mai mult de două hectare de pământ este obligat să plătească dări substanțiale către stat, până într-acolo încât, tot ce este peste două hectare este practic confiscat în decurs de an sau doi. Un mare număr de fii de țărani au fost obligați să se înroleze în armata rusă.

* * *

Mavrocordat a discutat cu mine și despre situația în care se găsește acum Regele. Mavrocordat îl cunoaște de mult timp pe Negel, mareșalul Curții, și a avut de curând mai multe discuții îndelungate cu el. Spune că Negel are un caracter destul de slab, lăsându-se intimidat de amenințările rușilor și comuniștilor din ultimele câteva zile. Mavrocordat crede că influența lui Negel asupra Regelui este considerabilă și ne cere insistent să facem tot ce putem pentru a mări fermitatea lui Negel în actuala criză. El a sugerat că doar câteva cuvinte din partea dlui Berry sau a mea, prin care să ne exprimăm speranța în perspectiva generală, ar fi de mare ajutor. Ținând seama de instrucțiunile în vigoare, de a nu face nimic care să agraveze situația, nu cred că dl Melbourne sau eu vom fi în măsură să facem asemenea demersuri.

Marți, 4 septembrie 1945

Tulburări în Piața Palatului (166)

În ultimul timp, în mai multe rânduri, au avut loc dezordini în Piața Palatului. De două ori au fost tulburări serioase, în care oamenii au fost grav răniți. Joia trecută, de pildă, un grup de oameni adunați să se uite la o mică ceremonie de schimbare a gărzii, au hotărât să profite de un drept consfințit prin tradiție, ca să viziteze Palatul și să semneze în cartea Regelui, în semn de loialitate. O mulțime destul de numeroasă s-a strâns în fața uneia din intrările Palatului, însă totul s-a desfășurat în ordine și liniște, lumea așteptând la rând pentru a semna. Aflând ce se pune la cale, guvernul a trimis la fața locului vreo trei–patru camioane pline de muncitori înarmați cu bâte, care au început imediat să manifeste gălăgios în sprijinul guvernului Groza. Toți cei care ieșeau din Palat și nu se alăturau de îndată demonstrației erau bătuți și maltratați în diverse feluri. Au rezultat mai multe răniri grave.

Sâmbătă dimineață am fost informat că guvernul pregătește o mare demonstrație pentru după-amiaza respectivă și încă una pentru ziua de duminică, în intenția de a stârni entuziasmul în favoarea lui Groza. Ca urmare, i-am trimis generalului Susaikov o scrisoare prin care-i atrăgeam atenția asupra tulburărilor anterioare și asupra recomandării făcute de mine la ultima întâlnire a Comisiei Aliate de Control de a nu se autoriza demonstrații din partea nici unei părți, până la încheierea convorbirilor dintre cele trei guverne ale noastre cu privire la actuala criză guvernamentală. L-am rugat insistent să ia imediat măsuri pentru oprirea celor două manifestații planificate să aibă loc sâmbătă și duminică. Vicemareșalul Stevenson i-a adresat generalului Susaikov o scrisoare similară, în care se sublinia că, în ciuda asigurărilor date de Susaikov, s-a ajuns la vărsare de sânge în două rânduri, când jandarmeria și poliția locală se pare că nu au vrut sau nu au putut preîntâmpina tulburările. Demonstrația de sâmbătă s-a dovedit a fi una de foarte mici proporții, fără tulburări. Demonstrația de duminică a fost complet contramandată. Nu știm, firește, în ce măsură acest lucru se datorează scrisorilor noastre, însă sunt convins că au contribuit mult la temperarea demonstrațiilor.

Sosirea la București a doi corespondenți de război americani, la invitația guvernului român (167)

Doi corespondenți de război americani au sosit pe neașteptate vinerea trecută, prin Bulgaria. Destul de surprinzător, aceștia doi nu s-au numărat printre persoanele ale căror nume au fost prezentate Comisiei Aliate de Control pentru aprobare. Cei doi — dintre care unul era reprezentantul ziarului „New York Herald Tribune", iar celălalt al lui United Press — călătoreau prin Bulgaria, când s-au întâlnit cu un funcționar de la Consulatul român, care le-a sugerat să viziteze și România. Bineînțeles că s-au declarat încântați să o facă, drept pentru care consulul român a contactat guvernul de la București și le-a aranjat să facă o vizită. Cu toate că nu aveam cum să știm cu certitudine, bănuim că guvernul român a colaborat cu rușii în realizarea acestor aranjamente. De când au sosit la București, guvernul și-a dat toată osteneala să le stabilească un program încărcat. Duminică au fost duși la Deva pentru a asista la inaugurarea unei clădiri guvernamentale. Au călătorit împreună cu Groza însuși și cu alți membri ai guvernului acestuia. Au avut lungi interviuri și conferințe de presă cu Groza, Tătărescu, Constantinescu-Iași (ministrul Propagandei) și mulți alții. Li s-a aranjat chiar o întâlnire cu domnul Maniu. Au luat cina la mine aseară. Unul dintre corespondenți este o fată al cărei soț, de asemenea corespondent, a fost ucis în

Normandia. Cu toate că amândoi sunt relativ tineri și lipsiți de experiență, par să evalueze pe deplin situația așa cum este în toate țările balcanice. Nu s-au lăsat păcăliți de încercările guvernului de a-și etala puterea și coeziunea. S-au convins mai degrabă pe deplin de imensa presiune exercitată de comuniști pentru a-și păstra pozițiile. Vor părăsi curând țara și intenționează să relateze amănunțit ceea ce consideră ei că este situația reală, de îndată ce vor ieși din zonele aflate sub dominație rusă. Cred că, în ansamblu, sosirea lor aici a fost o întâmplare fericită, deoarece sunt sigur că presa noastră de acasă va acorda spații ample relatărilor lor.

Alegerile bulgare

Dl Berry a făcut duminică o scurtă călătorie la Sofia cu avionul meu și s-a întors luni dimineața. El a purtat o discuție interesantă cu dl Barnes, reprezentantul Departamentului de Stat al Statelor Unite la Sofia. Spre marea noastră surpriză, el a aflat că și Barnes trimisese din proprie inițiativă scrisori guvernului bulgar și Comisiei Aliate de Control, în care cerea amânarea alegerilor din Bulgaria. După ce aceste scrisori au ajuns la destinație, a raportat la Washington despre demersul făcut. Cam peste o zi, a primit o mustrare severă din partea Departamentului de Stat care-i dezaproba acțiunile, pe motiv că nu intenționăm să provocăm o criză în Bulgaria la ora aceasta. Din fericire, rușii au fost de acord să cedeze, așa că s-a dovedit a fi o victorie pentru diplomația americană. Totuși, atât eu, cât și dl Berry, suntem destul de îngrijorați să constatăm că Departamentul de Stat nu este încă dispus să adopte o poziție fermă în problemele balcanice.

S-a primit textul răspunsului rușilor la solicitarea guvernului Statelor Unite de a organiza convorbiri privitoare la guvernul român [168]

Situația noastră politică din România este în continuare calmă pentru moment. În seara aceasta, târziu, s-a primit textul răspunsului dat de Rusia la nota guvernului Statelor Unite prin care se solicita organizarea de consultări. După cum ne așteptam, guvernul sovietic pretinde că guvernul Groza este excelent, că se bucură de sprijinul unei părți considerabile a populației și că se achită de responsabilitățile și obligațiile sale într-un mod demn de toată lauda. Nota afirmă mai departe că gestul Regelui a fost provocat în întregime de amestecul în afacerile politice al reprezentanților Statelor Unite și Marii Britanii din România și că asemenea gesturi pot avea doar un efect deosebit de dăunător asupra acti-

vitații Comisiei Aliate de Control. Nota se încheia cu o declarație conform căreia, dacă guvernele Statelor Unite și Marii Britanii mai doresc să aibă consultări, guvernul sovietic va fi de acord, dar cu condiția că acesta să aibă loc doar după încheierea actualei sesiuni a Consiliului miniștrilor de la Londra.

Deși era de așteptat, acest răspuns ne-a deprimat totuși. Dacă se vor ține consultările așa cum propune Rusia, ele nu vor începe mai devreme de o lună, timp în care guvernul Groza, cu ajutorul Rusiei, va continua să-și întărească poziția. Este puțin probabil ca Regele să se poată menține pe tot parcursul acestei luni în situația vulnerabilă în care se găsește. Practic, va trebui să semneze decrete și să continue să aibă relații normale cu guvernul. Dacă nu insistăm pentru consultări imediate, mi-e teamă că viitorul României va continua să fie întunecat. Trebuie să arăt că acesta nu este și punctul de vedere al vicemareșalului Stevenson. El a trecut pe la mine aseară și s-a declarat foarte mulțumit de situația actuală. Consideră că rușii sunt deja în defensivă, că, de vreme ce au dat înapoi în Bulgaria, vor face și aici același lucru și că guvernele Statelor Unite și Marii Britanii sunt angajate acum într-o politică de forță, agresivă, pe care o vor face să fie acceptată fără probleme la masa tratativelor. Este de părere că puterea sovieticilor în Balcani este în mod cert pe ducă. Aș vrea să pot fi de acord cu el, dar părerea mea este că situația se prezintă exact invers. Regret poziția lui, căci, după cât mi-a spus, a trimis deja mai multe telegrame în care își susținea punctul de vedere, iar acestea ar putea convinge guvernul său că s-ar putea să nu fie necesare alte intervenții ferme cu privire la situația din Balcani, de vreme ce totul se desfășoară atât de bine.

Vineri, 7 septembrie 1945

Cercurile românești sunt îngrijorate de publicarea textului răspunsului sovietic la nota Statelor Unite

Cercurile locale românești au fost serios îngrijorate de publicarea, ieri, a textului răspunsului rusesc adresat Marii Britanii și Statelor Unite pe tema consultărilor cu privire la guvernul român. Rusia a susținut, desigur, că guvernul Groza se achită foarte eficient de obligațiile sale, că este reprezentativ pentru o mare parte din populație și nu trebuie, sub nici un motiv, să fie înlocuit. Totuși, Rusia a acceptat consultări pe tema situației din România, în cazul în care Marea Britanie și Statele Unite mai doresc așa ceva, dar numai după ce alte probleme ridicate în fața Consiliului miniștrilor de la Londra vor fi fost rezolvate. De aici rezultă o amânare de una până la trei luni, ceea ce este, bineînțeles, de neacceptat.

Textul nu a fost publicat în întregime aici. BBC [169] și alte posturi de radio i-au redat însă esența, ceea ce a redus serios speranțele românilor într-o soluționare rapidă a actualelor dificultăți politice. Regele și consilierii săi își păstrează însă calmul, iar Regele este de necîntit în refuzul de a semna vreun decret sau de a avea vreun contact oficial cu guvernul Groza. El adoptă desigur o poziție curajoasă. De asemenea, insistă ca partidele din opoziție să se abțină de la demonstrații de stradă sau de la a provoca tulburări locale ori vărsări de sânge. Desigur, comuniștii profită de ocazie pentru a evidenția lipsa de sprijin pe care o are politica Regelui, dar demersul său este cu siguranță cel mai bun lucru pentru țară în ansamblu.

* * *

Situația nu s-a îmbunătățit deloc în urma gestului lui Stalin de a-i invita pe Groza, Tătărescu, Ghelmegeanu și pe alții din guvern să vină la Moscova. Această delegație a părăsit București lunea trecută, iar ziarele au fost pline de articole ce expuneau în termeni strălucitori primirea făcută românilor la Moscova. Se pare că Stalin însuși a dat o petrecere pentru Groza, iar atât Stalin cât și Molotov s-au dat peste cap pentru în a-l onora. Tătărescu a făcut cunoscut anterior plecării că principalul scop al vizitei lor era să aibă consultări cu dl Molotov, înaintea plecării acestuia la întâlnirea Consiliului miniștrilor de la Londra. Pare foarte probabil ca aceste discuții să includă propuneri pentru anumite schimbări de personal în cabinetul Groza, în scopul de a acționa la Londra în vederea lărgirii guvernului Groza. Vor fi discutate, probabil, și alte probleme de mare importanță, precum frontiera Basarabia—Dobrogea, extinderea relațiilor comerciale române cu alte țări, îmbunătățirea situației financiare pe plan local și posibilul sprijin rusesc dată fiind criza de alimente care amenință România.

Statele Unite transmit un răspuns dur la cererea sovieticilor de a amâna conferința [171]

Personal, am fost foarte încurajat văzând ieri, în dosarele dlui Berry, răspunsul prompt dat de guvernul nostru notei Moscovei, prin care se respingea planul nostru de consultări. În termen de 24 de ore, guvernul nostru a dat un răspuns foarte ferm, în care se sublinia că obligațiile ce ne revin, în virtutea înțelegerii de la Potsdam, implicau indiscutabil organizarea imediată de consultări; arătând că o amânare de peste o lună ar fi absolut nesatisfăcătoare, răspunsul sugerează soluționarea actualului impas dintre Rege și guvern. Această sugestie arată că solicitarea demisiei lui Groza, făcută de către Rege, a

fost absolut constituțională, iar că refuzul lui Groza a fost categoric în afara legii. De aceea, propunem ca, pentru a asigura o oarecare continuitate guvernului român, să i se ceară lui Groza să demisioneze imediat, dar să se facă în așa fel, încât guvernul său să continue să funcționeze cu un statut temporar, de guvern interimar, până la încheierea convorbirilor tripartite privitoare la problema românească, insistând din nou ca acestea să aibă loc imediat. Nota noastră se încheie cu respingerea energică a acuzațiilor rușilor, conform cărora reprezentanții Statelor Unite și Marii Britanii în România au instigat actuala criză, prin amestec ilegitim în treburile politice interne românești. Nota menționează că atât vicemareșalul Stevenson, cât și eu, am respins categoric acuzațiile generalului Susaikov în această privință.

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control din 6 septembrie 1945

Ieri după-amiază, am avut o ședință comună a Comisiei Aliate de Control, relativ amicală. Generalul Susaikov era plecat, iar ședința a fost prezidată de către amiralul Bogdenko, care, în urma avansării sale, este superior în rang generalului Vinogradov.

Discutarea propunerii de revizuire a modului de acțiune a Comisiei Aliate de Control

Printre altele, am discutat propunerile pe care le-am înaintat luna trecută, referitoare la noile proceduri ale Comisiei Aliate de Control. Acestea diferă considerabil de cele preconizate de generalul Susaikov. Amiralul Bogdenko a arătat că metodele lui Susaikov, bazându-se aproape exact pe cele stabilite pentru Ungaria, constituie o soluție conformă deciziilor luate la Potsdam. El a spus că, ținând cont de aceasta, nu are competența de a discuta vreo abatere de la aceste propuneri. I-am răspuns că voi raporta această chestiune guvernului meu și că, drept măsură interimară, am fost autorizat să accept temporar propunerile privind modul de lucru al comisiei.

Intrarea în România a corespondenților de război și de presă

Am insistat, de asemenea, cu tărie pentru accesul în România al corespondenților de război și al altor ziariști. Bogdenko și-a cerut scuze pentru întârzierile legate de acordarea acreditărilor pentru acești ziariști. A spus că întârzierile s-au datorat, în mare parte, reorganizării Secțiunii politice a Comisiei. A promis, totuși, să se ocupe personal de problemă și să ajungă foarte curând la o decizie. Dis-de-dimineață, ținându-și promisiunea, am primit aprobare pentru un singur

corespondent de presă la „Israels of International News Service". Sper să mai sosească și altele.

Pregătirea raportului Comisiei Aliate de Control cu privire la progresele făcute de România în respectarea Armistițiului (172)

Tot la sugestia mea, Bogdenko a fost de acord ca, imediat după 12 septembrie, Comisia Aliată de Control să se oblige să publice un scurt raport în care să fie expuse realizările României în primul an de Armistițiu. Raportul va relata, articol cu articol, progresele făcute în îndeplinirea prevederilor Armistițiului.

Luni, 10 septembrie 1945

Ziarele românești preiau din „Izvestia" un articol critic la adresa „amestecului politic" al Statelor Unite și Marii Britanii în România (173)

Majoritatea ziarelor românești au reprodus, sub titluri cu litere de-o șchioapă, un articol apărut în ajun, în ziarul rusesc „Izvestia". Articolul era foarte critic la adresa activităților Statelor Unite în România. El proslăvea guvernul Groza, spunea că Rusia nu are nici o intenție de a cere o schimbare și că recentul gest al Regelui de a cere demisia lui Groza a fost instigat în întregime de reprezentanții britanici și americani în Comisia Aliată de Control din România. Se mai spunea că acești reprezentanți și-au desfășurat activitatea fără a-i informa pe membrii ruși ai Comisiei Aliate de Control și că Regele însuși a recunoscut că nu are nimic împotriva guvernului Groza și că a cerut demisia acestuia pur și simplu la sfatul britanicilor și americanilor.

* * *

Consider că autorizarea de către cenzorii ruși a publicării acestui articol în ziarele românești este un indiciu clar că cenzura practicată de Comisia Aliată de Control în România nu este făcută în interesul comun al celor Trei Puteri Aliate. Îi adresez astăzi generalului Susaikov o scrisoare în care îl informez de acest fapt și în care recomand ca orice tip de cenzură să fie complet desființat, așa cum s-a făcut în zonele controlate de americani în Austria și Germania.

Membrii Organizației „T" dați în judecată (174)

În ultimul timp, s-a făcut foarte multă publicitate în jurul proceselor ce urmează a fi intentate anumitor membri ai așa-numitei Organizații „T", care au

fost arestați de către Siguranță în urmă cu trei-patru săptămâni. Organizația „T" se pare că este formată dintr-o grupare de tineri liberali și câțiva național-țărăniști, care au fost implicați în anumite activități clandestine îndreptate împotriva guvernului. Mai exact, ei au publicat și difuzat un mic ziar, foarte critic la adresa politicii guvernului și în care au încercat să împrăștie mai multe zvonuri care nu sunt, probabil, adevărate. Indiscutabil, acești tineri au fost imprudenți și impulsivi. Mai mulți dintre ei au fost arestați pe neașteptate, după care au dispărut timp de câteva săptămâni. Acum avem dovezi clare ce arată că, în această perioadă, au fost supuși la o mulțime de torturi pentru a le fi smulse mărturisiri cu privire la alți membri ai organizației și la scopul final al așa numitului lor „complot fascist". Trei tinere din acest grup au fost atacate și se spune că cel puțin una este gravidă. Se pare că bărbaților li s-au smuls unghiile de la mâini, au fost bătuți la tălpi, li s-au pus bețe de chibrit aprinse la subsuori și au fost supuși și altor metode de obținere a mărturiilor false. Întrucât unul dintre acuzați este ofițer al armatei române, întregul grup va fi judecat de către Curtea Marțială. O asemenea curte marțială a fost constituită vinerea trecută. Un grup format din peste 75 de avocați de marcă din România s-a oferit să-i apere gratuit pe acuzați și multe dintre familiile de vază din oraș sunt foarte necăjite, căci unii dintre acuzați sunt de fapt copii sau rude de-ale acestora.

* * *

Reprezentanți ai acestei Misiuni participă la toate ședințele tribunalului. În prima zi, a ieșit la iveală faptul că avocaților apărării nu li s-a oferit practic nici o ocazie de a studia învinuirile aduse acuzaților, sau de a discuta personal cu aceștia. De aceea s-a cerut o amânare, care a fost acordată de către Curte. A doua ședință a Curții a avut loc astăzi. S-a putut observa că toți cei trei membri ai completului au fost schimbați între timp, probabil din cauza atitudinii relativ îngăduitoare față de acuzați adoptată de tribunal în prima sa ședință. Cel puțin doi dintre membrii actualului complet de judecată sunt persoane cu un trecut pătat, președintele [175] fiind un fost inspector al penitenciarelor, pe vremea lui Antonescu. În cea de-a doua ședință a Curții, avocații apărării au prezentat mai multe aspecte ce încercau să demonstreze neconstituționalitatea procesului, iar Curtea a reușit cu greu să justifice continuarea acestuia. Sala tribunalului era ticsită cu simpatizanți ai acuzaților, printre care erau răspândiți și destui agenți ai Siguranței. Cu excepția acestor agenți, nu au fost de față membri ai guvernului sau simpatizanți ai FND. Se pare că procesul se va desfășura timp de mai multe săptămâni, înainte de a se putea lua o hotărâre. Se presupune că intenția

guvernului este de a da amploare acestui eveniment, mult peste adevărata sa importanță și, prin mărturii false, de a-i implica pe Maniu, Brătianu, Rădescu și pe alți lideri. Ziarele vorbesc deja despre Organizația „T" ca despre un grup militant de liberali și național-țărăniști, care se înarmau împotriva guvernului și care aveau de fapt planuri clare de inițiere a unei mișcări revoluționare.

Reprezentanții Statelor Unite participă la o recepție în cinstea răsturnării regimului nazist din Bulgaria (176)

Acum câteva zile, am primit invitații la o recepție organizată la reședința ministrului Bulgariei, cu ocazia primei aniversări a răsturnării regimului nazist din Bulgaria. După ce m-am consultat cu dl Berry, am decis amândoi să mergem, ținând cont de faptul că guvernul bulgar se află acum în termeni destul de amicali cu reprezentanții noștri din Sofia, după ce a acceptat să amâne alegerile.

* * *

Ministrul bulgar este comunist și a fost închis vreme de șase ani înaintea răsturnării regimului nazist. A părut destul de surprins când dl Berry și cu mine ne-am făcut apariția la petrecerea sa, dar, pe de altă parte, i-a făcut extrem de multă plăcere. Cea mai mare parte a oaspeților erau comuniști români sau simpatizanți ai guvernului. Mai erau de față Vinogradov, Bogdenko și alți câțiva ruși. Nu a participat nici unul din trimișii britanici. La plecare, ministrul a convocat mai mulți lideri ai comunității bulgărești de aici, din București și, cu toții au insistat să închinăm mai multe pahare în cinstea neîntreruptei prietenii dintre Bulgaria și Statele Unite. Mai mulți bulgari au propus apoi un toast pentru „democrație ... de tip american." Acest toast a fost rostit în engleză, iar ministrul bulgar vorbește doar bulgărește. Cu toate acestea, când am băut, am observat mai multe priviri îngrijorate îndreptându-se către el. Dintr-o scurtă conversație avută cu mai mulți bulgari prezenți, a reieșit că la Sofia se exercită aceeași presiune a minorității comuniste, ca și aici.

Marți, 11 septembrie 1945

Procesul membrilor Organizației „T" continuă zi și noapte

Procesul celor peste treizeci de membri ai Organizației „T" a continuat azi toată ziua și tocmai am aflat că va continua și la noapte. Se pare că guvernul a primit ordin să încheie acest caz foarte repede. Bănuim că majoritatea acuzaților, dacă nu chiar toți, vor fi declarați vinovați, iar la convorbirile din cadrul

Consiliului miniștrilor de la Londra acest verdict va fi folosit drept dovadă că Partidele Național Țărănesc și Liberal sunt organizații periculoase și că vor trebui desființate. Am mai aflat că va fi judecat și un al doilea grup de îndată ce primul grup va fi fost condamnat și că este foarte posibil ca din cel de-al doilea grup să facă parte Maniu, Brătianu și Rădescu. Se pare că guvernul, la ordinul sovieticilor, este acum angajat într-o campanie de lichidare, o dată pentru totdeauna, a tuturor rămășițelor celor două partide istorice. Acesta este desigur un semn că Rusia este absolut hotărâtă să-și continue actuala politică aici și că nu are nici cea mai mică intenție de a permite ca guvernul Groza să fie schimbat.

Rusia rămâne inflexibilă în atitudinea sa față de situația politică din România, după cum reiese din răspunsul său la cea de-a doua notă a Statelor Unite

O nouă dovadă a intențiilor rușilor a devenit evidentă astăzi, când dl Berry mi-a arătat răspunsul dat de Moscova la cea de-a doua notă a noastră, în care am sugerat demisia guvernului Groza, ca mijloc de repunere a României într-o poziție constituțională. În răspunsul rușilor se afirma foarte clar că Rusia nu are nici o intenție de a permite demisia guvernului Groza și se menționa că Regele însuși afirmase că nu are nimic împotriva guvernului Groza și că solicitase demisia acestuia numai instigat de americani și britanici. Se mai afirma că pretenția noastră, că reprezentanții Statelor Unite și Marii Britanii nu interveniseră în afacerile politice românești, era incorectă, deoarece guvernul sovietic deținea dovezi de necontestat că Regelui i s-a sugerat să ceară demisia guvernului Groza de către acești reprezentanți ai Satelor Unite și Marii Britanii. Este, bineînțeles, o minciună sfruntată, dar la această oră servește scopului sovieticilor și evident că se pot simți suficient de siguri de faptul că, probabil, nu li se va cere niciodată să aducă aceste dovezi în fața vreunui tribunal. În răspunsul sovietic se mai afirmă că guvernul Groza nu fusese instaurat la instigarea dlui Vîșinski, așa cum pretindeam noi, ci a fost mandatat ca urmare a cererilor marilor mase populare de a avea în România un regim democratic reprezentativ. Și asta este desigur tot o minciună.

Comuniștii din Constanța măcelăresc un ofițer de marină român care știa prea multe

Ieri mi-a mai fost supus atenției un alt mic element care dovedește panta pe care au apucat-o evenimentele aici. Se pare că, în urmă cu câteva zile, la

Constanța, un ofițer de marină român a scos la iveală un scandal financiar oarecare, în care erau implicați comuniști locali și lideri ai guvernului. El conducea o anchetă și, lunea trecută, era pe punctul de a implica mai mulți politicieni din FND. Luni după-amiază, când se îndrepta spre casă, o mașină cu trei sau patru persoane s-a oprit lângă el. Din mașină s-au tras patru sau cinci focuri de armă, iar ofițerul a căzut mort. Chiar atunci a sosit o mașină-patrulă rusească, întrucât nu fuseseră preveniți despre intențiile „autorităților", rușii i-au arestat pe ocupanții mașinii și i-au dus la statul major rus pentru investigații. La anchetă, la care au fost prezenți mai mulți români, a ieșit la iveală faptul că printre ocupanții mașinii se aflau doi șoferi ai unor lideri de partid locali, un membru proeminent al Siguranței din București și cel puțin încă un alt comunist binecunoscut. Acum se încearcă, desigur, mușamalizarea incidentului, iar Bodnăraș, șeful Siguranței [177], s-a repezit personal ieri la Constanța. Din nefericire pentru comuniști, detalii în legătură cu evenimentul sunt deja bine-cunoscute în oraș. Acest incident arată foarte clar până unde este dispus să meargă guvernul pentru a se menține la putere.

Joi, 13 septembrie 1945

Procesul membrilor organizației „T" se apropie de încheiere

Procesul membrilor organizației „T" se îndreaptă spre sfârșit, mult mai devreme decât ne așteptasem inițial. Au avut loc mai multe ședințe nocturne, iar guvernul încearcă în mod evident să accelereze procesul prin orice mijloc pe care îl are la dispoziție. Au fost prezentate toate dovezile, iar guvernul și-a expus pledoaria finală, care, între noi fie vorba, a fost extrem de slabă. Singura dovadă prezentată împotriva acuzaților a fost un exemplar al ziarului lor clandestin, care se ridicase împotriva multor măsuri adoptate de guvern, precum și mărturisirile acuzaților. Pentru a le dezminți, fiecare acuzat a depus mărturie în apărarea propriei persoane, relatând în detaliu cum le-au fost smulse mărturii prin tortură, amenințări și orice altă formă de constrângere posibilă. Una dintre fete a povestit cum a fost violată, iar câțiva bărbați și-au scos hainele, dând la iveală arsuri, tăieturi, vânătăi și multe alte dovezi ale unui tratament plin de cruzime. Un imens val de indignare împotriva întregii proceduri a cuprins Bucureștii, și se pare acum că guvernul însuși ar putea încerca să mai renunțe la o parte din intențiile sale anterioare, ca urmare a nemulțumirii crescânde a maselor. După legea română, acuzatul are dreptul să vorbească la sfârșit, după ce avocatul său

și-a încheiat pledoaria; acestea sunt procedurile ce vor avea loc mâine. Ar fi posibil ca, în majoritatea cazurilor, să se dea doar pedepse ușoare, îndeosebi pentru ca guvernul să iasă cu fața curată. Mai este posibil, totuși, să se încerce traducerea în instanță, sub aceleași capete de acuzare, a unui nou lot de oponenți, printre care s-ar număra și câțiva lideri ai partidelor istorice.

* * *

Este deosebit de interesant de menționat că legea sub incidența căreia sunt judecați acești oameni a fost promulgată în vremea regimului Antonescu. Ea prevede aducerea în fața Curții Marțiale a persoanelor care susțin răsturnarea guvernului, autorizează pedeapsa cu moartea pentru această infracțiune și recomandă, în mod specific, ca în cazul în care acuzatul este evreu, comunist sau orice altă persoană care nu este de naționalitate română, pedeapsa să fie dublată. Toți cei interesați au presupus că, o dată cu proclamația regală ce repunea în vigoare Constituția României, toate legile asemănătoare acesteia, evident contrarii prevederilor constituționale, vor fi nule și neavenite; se pare că acest guvern nu este de aceeași părere. Acum câteva zile, i-am scris o scrisoare generalului Susaikov, atrăgându-i atenția asupra caracterului discriminatoriu al legii în numele căreia au fost formulate acuzațiile și întrebându-l dacă nu este de părere că o astfel de lege ar fi trebuit anulată potrivit Articolului 6 din Convenția de Armistițiu, care cere ca guvernul român să anuleze orice element legislativ discriminatoriu. Nu mi-a răspuns încă.

Demonstrația „populară" organizată de comuniști în cinstea întoarcerii lui Groza de la Moscova

Groza, Tătărescu, Ghelmegeanu și alți câțiva membri ai guvernului s-au întors azi, [178] cu avionul, de la Moscova. Comuniștii au organizat o demonstrație colosală, cu această ocazie. În București, jumătate de zi a fost declarată liberă, de-a lungul străzilor principale au apărut steaguri și fanioane, iar la aeroport a fost adunată o gloată imensă, cerându-li-se pur și simplu tuturor vatmanilor, lucrătorilor de la telefoane, muncitorilor din fabrici și altor membri de sindicat să participe *in corpore*. Penalizarea aplicată pentru absență era pierderea slujbei sau o amendă substanțială, iar cei care nu au zbierat cât îi ținea gura pentru guvern în timpul demonstrației, au fost bătuți măr sau maltratați în vreun fel. Ca urmare a acestor măsuri, Groza și ajutoarele sale s-au trezit, la sosire, în mijlocul unei demonstrații „spontane" extraordinare. Diverși lideri au ținut discursuri pe tonul obișnuit, felicitând atât guvernul, cât și Armata Roșie,

manifestându-și recunoștința cuvenită pentru tratamentul generos acordat României de Rusia sovietică. S-a anunțat deja în ziare că, printre rezultatele vizitei la Moscova, se numărau acorduri referitoare la eliberarea prizonierilor de război români, scutirea de anumite plăți în cantități de grâu și alte cereale prevăzută de Armistițiu în schimbul suplimentării cantităților de produse petroliere, retrocedarea către partea română a controlului asupra căilor ferate și alte măsuri privind colaborarea în domeniul culturii și al educației.

Din cauza agitației provocate de întoarcerea guvernanților, întâlnirea noastră obișnuită în cadrul Comisiei Aliate de Control, programată să aibă loc în această după-amiază, a fost amânată fără a se stabili alt termen.

Vicemareșalul Aerului Stevenson își menține atitudinea optimistă față de viitorul politic al României

Vicemareșalul a trecut să mă vadă azi-dimineață. El continuă să fie extrem de optimist și crede că o victorie diplomatică asupra Rusiei, în privința României, este acum sigură. Consideră că Rusia este pe punctul de a ceda complet și că, într-o săptămână–două, vom avea în România un guvern cu totul nou. Spune că, încă de la primul nostru protest împotriva guvernului Groza, înaintat în martie trecut, s-a simțit foarte încrezător și nu s-a îndoit nici un moment de faptul că va fi demascată cacialmaua Rusiei, iar România va rămâne un stat capitalist, pe deplin independent, cu un guvern pe care să-l aleagă singură. Regret că nu-i pot împărtăși încă optimismul, dar sper din toată inima să aibă dreptate.

Dl Berry chemat la Londra pentru a participa la Conferința Consiliului miniștrilor; Comisia Aliată de Control forțată să acorde permisiune de zbor în câteva ore

Dimineață, pe la orele 10,00, am primit radiogramă de la Caserta, prin care dl Berry este chemat de îndată la Londra. Pentru mine, acest mesaj era un semn încurajator, deoarece însemna că, în timpul discuțiilor de la Londra, vom face în așa fel încât să avem la fața locului un reprezentant bine informat în privința tuturor aspectelor situației locale. El va putea astfel să combată oricare dintre argumentele lor și să aducă dovezile necesare despre adevărata stare de lucruri de aici. Imediat după primirea radiogramei, am început munca de convingere a rușilor și, după multe discuții și acțiuni hotărâte în trei–patru Secțiuni diferite ale Comisiei, am obținut, în sfârșit, autorizare de decolare pentru avionul nostru, pentru această după-amiază. Totul s-a obținut în două–trei ore. Din nefericire, deasupra Munților Balcani vremea este nefavorabilă; în consecință l-am expe-

diat pe dl Berry cu avionul meu spre Grecia, cu plecare în jurul orelor 3,00. Ar trebui să ajungă la Caserta mâine, dis-de-dimineață, și la Londra, probabil, mâine seară, cel târziu. Întrucât, dl Melbourne este în concediu în Italia pentru căsătorie, reprezentantul Departamentul de Stat în România, cu cel mai înalt grad, este acum tânărul Hulick. Este însă foarte capabil și sunt convins că-și va îndeplini obligațiile până la întoarcerea dlui Berry sau a dlui Melbourne.

Luni, 17 septembrie 1945

Regele Mihai își exprimă punctul de vedere în privința procesului membrilor organizației „T"

Johnny Ionnițiu, secretarul particular al Regelui, m-a vizitat azi-dimineață. El spune că Regele este sănătos, își menține hotărârea fermă de a nu semna nici un decret și de a nu avea nimic de-a face cu actualul guvern, câtă vreme acesta își păstrează statutul ilegal; adică atâta timp cât Groza refuză să se supună cererii Regelui de a demisiona. Johnny mi-a spus, totuși, că Regele este foarte preocupat de tratamentul aplicat acuzaților din procesele „T" și de prăbușirea aparent generală a justiției militare pe întreg cuprinsul țării. Regele a primit dovezi clare că acuzații „T" au fost crunt torturați, în felul pe care l-am descris deja. I se relatează mereu că închisorile sunt pline, iar lagărul de concentrare de la Caracal este populat până la refuz, cu persoane a căror unică vină constă în a fi manifestat o atitudine de împotrivire față de guvernul actual și în a fi dat glas loialității lor către Rege. El i-a cerut lui Johnny să afle dacă eu nu puteam face ceva pentru a opri astfel de treburi care se extind pe zi ce trece.

* * *

I-am spus lui Johnny că discutasem deja cu generalul Susaikov problema neconstituționalității legii în baza căreia erau judecați inculpații „T" și, ca urmare, se pare că acuzații au fost condamnați în baza unei legi mult mai blânde (această acțiune a guvernului, însă, ridică serioase semne de întrebare cu privire la legalitatea întregului proces, deoarece sentința a fost dată în numele unei prevederi din Codul Penal, iar aplicarea acestui Cod cere, desigur, un proces cu juriați. Acuzații „T" au fost judecați de un tribunal militar și, de aceea, întreaga afacere se află sub semnul unei legalități îndoielnice). I-am spus lui Johnny și de actualele instrucțiuni primite, de a nu face nimic care ar putea îngreuna misiunea miniștrilor de Externe de la Londra, atunci când se va ajunge la discutarea problemei românești. Ținând cont de aceste instrucțiuni, i-am spus că am ezitat să mai ridic — la acest nivel — chestiunea acțiunilor brutale și nedemocratice

ale guvernului Groza. I-am spus totuși că voi prezenta Washingtonului toată problema, împreună cu cererea ca, dacă este posibil, să fiu autorizat să discut chestiunea cu generalul Susaikov.

Dl Maniu își exprimă descurajarea față de lipsa de acțiune a Statelor Unite și Marii Britanii în vederea stopării acțiunilor unilaterale ale Rusiei în România; expune un program de acțiune imediată în patru puncte, pentru rezolvarea crizei actuale[179]

La cererea insistentă a dlui Maniu, am stabilit ieri după-amiază o întâlnire cu el și dl Hulick (în calitate de reprezentant al dlui Berry) la mine acasă. Dl Maniu era foarte descurajat. Ne-a spus că, deși britanicii și americanii și-au exprimat — prin intermediul discursurilor liderilor lor — marea simpatie pentru cauza României și, deși americanii înșiși i-au încurajat pe Rege și pe consilierii săi în acțiunile întreprinse, totuși, niciodată — de la 23 august încoace — anglo-americanii nu au reușit să determine Rusia să renunțe la intențiile sale foarte evidente de a comuniza România. Maniu a amintit că, în vreo trei–patru rânduri, s-a ajuns în faze critice ale situației; de fiecare dată, românii au căutat sprijin concret în Anglia și America și, de fiecare dată, criza s-a încheiat în favoarea Rusiei și într-un mod cu totul contrar intereselor adevăratei democrații din România. El spunea că momentul actual este ultimul în care Anglia și America ar putea adopta o poziție fermă. Dacă Regele nu va fi sprijinit pe deplin în atitudinea constituțională pe care a adoptat-o acum, prestigiul Angliei și Americii în România se va reduce practic la zero. El spunea că nu poate fi acceptat nici un compromis care să presupună menținerea la putere a guvernului Groza, întrucât, orice asemenea compromis ar face în mod clar jocul Rusiei și nu va servi la oprirea schimbării direcției către stânga și către comunism care, până în prezent, s-a derulat nestingherită.

* * *

Maniu a spus că dacă la Conferința de la Londra nu se va ajunge la un acord care să preconizeze un nou guvern cu adevărat reprezentativ, Partidului Național Țărănesc nu-i va mai rămâne altceva de făcut decât să-și reorganizeze întreaga politică, să se descotorosească de actualii lideri și să facă tot ce poate pentru a acționa în conformitate cu intențiile evidente ale rușilor. El a afirmat că un astfel de acord ar pecetlui soarta României ca țară liberă și democratică. Dl Maniu a enumerat apoi acțiunile care ar trebui întreprinse în vederea rezolvării crizei actuale:

a. Primul lucru de făcut ar fi obținerea demisiei guvernului Groza. Cel mai bun lucru care i s-ar putea întâmpla României ar fi numirea în locul acestuia a unui guvern de tehnicieni, adică unul compus din miniștri fără nici o apartenență politică, dar care se bucură de reputația de a fi cinstiți și competenți. Maniu spune că-și dă seama că această soluție este întrucâtva contrarie prevederilor Declarației de la Ialta. Prin urmare, o a doua soluție ar fi formarea unui guvern de coaliție, în care toate partidele politice să fie reprezentate corespunzător, dar în care premierul, ministrul de Război și ministrul de Interne să nu aibă apartenență politică. Întrebat cum își imaginează că acest guvern ar putea reuși în condițiile în care guvernul Rădescu eșuase, Maniu a replicat că Rădescu a dat greș în primul rând pentru că era un militar nedeprins cu politica. El a întreprins multe acțiuni fără a se consulta că consilierii săi politici și, deși era un om absolut onest, nu era competent din punct de vedere politic.

b. O măsură la fel de importantă ar fi descotorosirea țării de trupele sovietice. Maniu consideră că, atâta timp cât trupele sovietice rămân pe teritoriul țării, nici un guvern nu va reuși să reziste cu sprijinul maselor.

c. Maniu afirmă că țara se confruntă cu cea mai cruntă foamete din istoria sa. El arată că un guvern capabil trebuie să ia de îndată măsuri, pentru a face față amenințării iernii care vine. O măsură ar trebui desigur să fie anularea înspăimântătoarelor rechiziționări de alimente care au loc în continuare pentru a satisface cerințele trupelor rusești. Întrebat dacă propriul său partid are în vedere vreun plan anume, Maniu a răspuns că un astfel de plan nu poate fi formulat de nici un partid care nu participă la guvern, deoarece numai guvernul are acces la statistici corecte referitoare la rezervele de cereale și alte alimente, precum și la recolta estimată în diverse regiuni ale țării.

d. Ca ultim punct, Maniu a solicitat grăbirea rezolvării actualei crize. Consideră că fiecare zi de întârziere permite guvernului Groza și comuniștilor să își consolideze poziția în țară. El spune că jandarmeria și poliția sunt acum în întregime comuniste și că generalii din posturile cheie din Statul Major General și din comandamentele mai importante de pe tot teritoriul țării sunt înlocuiți rapid cu ofițeri din diviziile „Horia, Cloșca și Crișan" și „Tudor Vladimirescu" sau cu alți ofițeri, cunoscuți a fi simpatizanți ai comunismului. Arată că mulți dintre cei mai eficienți lideri ai opoziției au fost deja arestați și că știe sigur că mai mult de 1 600 membri ai partidului său sunt acum închiși în lagărul de concentrare de la Caracal [180]. Mai mulți se află acolo de câteva luni, fără să le fi fost adusă vreo acuzație. Se așteaptă ca aceste arestări să continue, probabil în ritm accelerat.

În încheiere, Maniu a arătat că, în vreme ce anterior datei de 23 august, el avusese reprezentanți la Londra și Washington cu care reușise să mențină contactul, de la acea dată, când România devenise realmente aliată a Națiunilor Unite, el nu mai putea lua legătura cu acei reprezentanți. Spune că guvernul Groza, prin intermediul rușilor, se află în situația de a furniza materiale propagandistice eficiente presei britanice și americane dar că propriul său partid, cel mai puternic din România și cel despre care atât americanii, cât și britanicii cred că este cel mai democratic, nu poate să-și expună punctul de vedere în fața opiniei publice britanice și americane. Ne-a rugat, așadar, să solicităm guvernului nostru să-i permită să-și trimită reprezentanți la Washington, care să fie în măsură să contracareze propaganda FND și să expună în permanență situația reală din România în fața opiniei noastre publice (acest ultim punct pare desigur rezonabil, pentru că știm că unii din susținătorii lui Groza din Statele Unite au devenit foarte activi în expunerea punctelor lor de vedere în presa americană și în fața membrilor Congresului nostru).

Miercuri, 19 septembrie 1945

Crește probabilitatea de remaniere a guvernului de aici înainte de luarea vreunei decizii la Londra

Așteptăm încă cu înfrigurare vreo veste de la Londra care să indice că actuala criză politică din România a fost luată în considerare. Aici, situația devine pe zi ce trece mai grea pentru Rege, ca și pentru guvern. În fiecare zi ne parvin noi zvonuri conform cărora s-ar pune la cale o remaniere guvernamentală. Din cauza demisiei ministrului de Finanțe și a menținerii refuzului Regelui de a semna vreun decret oficial, guvernul are dificultăți din ce în ce mai mari în desfășurarea activităților sale zilnice. Aproape zilnic au loc întâlniri importante ale Cabinetului, la care se tot discută întreaga problemă. Mai mult ca sigur comuniștii mai fanatici par să fie pentru o lovitură de stat, aducând argumentul că, dacă Regele refuză să-și joace rolul în sprijinirea funcționării guvernului, singura posibilitate care-i rămâne lui Groza este să ia întreaga situație în propriile mâini și să se declare puterea conducătoare în stat. Deși aceste relatări sunt probabil autentice, totuși, până în momentul de față, o astfel de politică pare a fi susținută doar de către extremiști. Comuniștii mai conservatori și, desigur, toate celelalte partide, sunt de părere că simpatiile regaliste ale poporului sunt atât de adânc înrădăcinate, încât orice încercare de înlăturare a Regelui ar duce în mod sigur la un dezastru. Noi urmărim însă îndeaproape situația și nu putem spera decât că la Londra se va ajunge la un acord, nu peste multe zile.

Textul autentic al Acordului de modificare a Armistițiului primit din surse românești; rușii ignoră cererea de organizare a unei întruniri speciale, consacrate discutării acordului

Am primit mai multe versiuni ale rezultatelor înregistrate de delegația guvernamentală care s-a deplasat de curând la Moscova. Majoritatea acestor variante, deși concordă în ceea ce privește elementele principale, se contrazic considerabil când este vorba de detalii. Acum câteva zile, i-am adresat o scrisoare generalului Susaikov, arătând că reprezentanții britanici și americani din Comisia Aliată de Control nu fuseseră informați cu privire la nici una din aceste alegeri ce afectează îndeplinirea condițiilor Armistițiului. I-am solicitat o întâlnire specială, în care să ne ofere aceste informații. Până acum nu am primit nici un răspuns. Am încercat să obținem copii ale acordurilor și din surse românești. Se pare că toți miniștrii, precum și ceilalți membri ai grupului care s-a deplasat la Moscova, au primit instrucțiuni precise să nu pună, sub nici un motiv, în circulație, textele acestor acorduri. Totuși, astăzi, am reușit în fine să obținem o copie autentică și, dacă nu primesc nici o veste de la Susaikov într-o zi–două, voi înainta aceste informații Departamentului de Stat. Aș prefera desigur să le primesc de la ruși, pe cale oficială.

Joi, 19 septembrie 1945

Ghelmegeanu discută acordurile de la Moscova; propune ca soluție pentru criza politică românească formarea unui guvern în afara partidelor și plecarea trupelor rusești din România, înainte de alegeri

Ieri am avut o întrevedere de două ore și jumătate cu dl Ghelmegeanu. În calitate de președinte al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, el are rang de ministru și participă la toate ședințele Cabinetului. De asemenea, el a fost și la Moscova, ca membru al partidului de guvernământ, jucând un rol important în toate discuțiile care au avut loc acolo. Mi-a cerut să ne vedem deoarece este de părere că situația din România este în momentul de față foarte critică și, pe lângă faptul că mi-a oferit informații referitoare la acordurile semnate la Moscova, a dorit să-i cunosc opinia asupra actualei crize politice.

* * *

Dl Ghelmegeanu a început prin a discuta acordurile de la Moscova. El a spus că principalele avantaje pentru România sunt:

a. Faptul că obligațiile totale ale României conform Articolului 12 au fost stabilite precis, iar Rusia a fost de acord să nu mai facă noi investigații pentru a stabili cantitățile suplimentare de bunuri care ar fi fost luate din Transnistria și:

b. România este scutită de orice livrări de cereale prevăzute în Convenția de Armistițiu până la data de 1 iulie 1946, reducând astfel în oarecare măsură lipsa masivă de alimente ce se așteaptă pentru iarna care vine, pe întreg teritoriul țării.

* * *

Ghelmegeanu a spus că valoarea totală a bunurilor presupuse a fi fost luate din Transnistria (900 000 000 000 lei) era desigur foarte exagerată și că valoarea reală a bunurilor deja returnate, la care se adaugă valoarea produselor furate din România de către armata rusă, depășește cu mult suma totală a tuturor obligațiilor ce revin României în conformitate cu prevederile acelui articol. Totuși, el a afirmat că România trebuie să accepte oferta Rusiei de stabilire a unei sume totale de 900 000 000 000 lei, din care doar 300 000 000 000 lei ar mai fi de plătit. În comparație cu aceste avantaje, Ghelmegeanu a evidențiat seriosul dezavantaj pe care îl implică pentru România acordul la care s-a ajuns potrivit Articolului 10. Nu numai că România a fost de acord să recunoască drept legale rechiziționările continue pentru hrana trupele rusești din România, dar acum s-a angajat să accepte staționarea permanentă a acestor trupe în interiorul granițelor sale până cel puțin în iulie 1946 și eventual și după aceea [181]. Implicațiile acestui acord ating fiecare segment al vieții din România. Ele sunt de natură economică, deoarece, pe lângă bunurile rechiziționate efectiv, trupele propriu-zise sunt plătite tot de români, mai aduc și bani în plus din afară, pe care soldații îi cheltuiesc pentru a cumpăra bunuri din România, secătuind rezervele și așa limitate ale națiunii. Și mai importante, spune el, sunt implicațiile politice, întrucât guvernul Groza se menține la putere doar datorită prezenței acestor trupe. În clipa în care rușii se vor retrage, guvernul Groza va cădea, deoarece nu se bucură de sprijinul unei mari părți a populației. De altfel, Ghelmegeanu crede că va fi absolut imposibil să se țină orice fel de alegeri democratice atâta vreme cât trupele rusești se găsesc aici, pentru că, prin simpla lor prezență, ele terorizează sau influențează pe altă cale țărănimea. Ghelmegeanu mi-a prezentat apoi în continuare părerile sale asupra situației politice. El spune că guvernul nu mai poate funcționa mult timp fără decretele regale menite să asigure plata funcționarilor, numirea agenților guvernamentali și a altor persoane numite în funcții administrative normale. El susține că zilnic are loc o întrunire a Consiliului de Miniștri, în căutarea unei soluții, dar că, deocamdată, nu au reușit nimic

și că pe zi ce trece sunt tot mai disperați. În rândurile celor de stânga se manifestă din ce în ce mai puternic sentimentul că, dacă Regele nu se va achita de îndatoririle sale administrative, atunci guvernul va trebui să și le asume. Cu alte cuvinte, guvernul va trebui să preia prerogativele Coroanei. Această acțiune, dacă se va recurge la ea, ar echivala practic cu o lovitură de stat, și ar putea duce la vărsare de sânge și chiar la război civil. Ghelmegeanu spune că, dacă Londra nu acționează urgent pentru a oferi o soluție, fie și temporară, țara se va confrunta cu o situație foarte gravă. El este de părere că nici un guvern de coaliție în care miniștrii ar fi aleși din rândurile mai multor partide nu ar putea rezista mai mult de o săptămână sau două, deoarece un astfel de guvern nu se va bucura de un sprijin real în țară. El spune că singurul guvern care ar avea o șansă de succes ar fi unul format din români capabili, inteligenți și nu neapărat având legături cu vreun partid, dar care să fie aleși și numiți de către cei trei principali Aliați, cu unicul mandat de a conduce țara și de a organiza alegeri libere. În orice caz, într-un astfel de guvern, funcțiile de prim-ministru, de ministru de Interne și de ministru de Război ar trebui deținute de persoane fără de partid. Celelalte posturi ar putea fi deținute de către persoane reprezentând diverse partide, dar care nu sunt aliate unor politici precise de partid. El a recomandat această măsură ca fiind, în situația actuală, unica ce poate face față stării de lucruri din România și, în același timp, ar reprezenta un gest salvator pentru prestigiul celor trei Națiuni Aliate, aflate în prezent pe poziții diametral opuse în problema României.

* * *

În continuare, Ghelmegeanu a afirmat că, în mod sigur, condiția esențială pentru asigurarea de alegeri libere este plecarea trupelor rusești. El spune că, dacă Londra susține două măsuri, adică numirea unui guvern fără coloratură politică și organizarea unei plecări grabnice a trupelor rusești, ar asigura refacerea vieții politice și economice românești. Mi-a confirmat rapoartele primite anterior, conform cărora actualul guvern nu are nici cea mai mică intenție să demisioneze, dar că va face orice este nevoie pentru a se menține în exercițiu. În consecință, el a repetat că soluția problemei trebuie să vină din exterior.

Propuneri făcute la ședința comună a Comisiei Aliate de Control de a pune sub protecție viața lui Rădescu și de a i se acorda o mai mare libertate personală

Ieri, atât eu cât și vicemareșalul Stevenson am fost vizitați de către prieteni ai generalului Rădescu, care au afirmat că generalul este supus unui foarte strict

arest la domiciliu [182] și că este posibil ca, foarte curând, să se atenteze la viața sa. Pentru a mi se confirma această situație, l-am trimis azi-dimineață acasă la Rădescu pe colonelul Tucker, care vorbește românește. Tucker a găsit un polițist de gardă și poarta încuiată. Polițistul nu i-a permis lui Tucker să intre, dar Rădescu, auzind discuția, a venit personal la poartă să stea de vorbă cu Tucker. Rădescu a confirmat rapoartele primite de mine cu privire la arestul său. El a mai declarat că nici măcar doctorului său nu i se permite să-l vadă și că nepoata și nepotul cu care locuiește au primit ordin să elibereze casa, astfel încât el să rămână complet singur.

* * *

Pe baza acestor informații, l-am convins pe vicemareșal să ridice chestiunea Rădescu la ședința de după-amiază a Comisiei Aliate de Control. Vicemareșalul i-a spus lui Vinogradov (care a prezidat ședința, în absența generalului Susaikov) că, în martie trecut, el primise de la ministrul de Externe, Tătărescu, asigurări scrise că Rădescu nu va avea nimic de suferit, iar libertatea sa nu va fi îngrădită. Vicemareșalul a solicitat să fie luate măsuri de către Comisia Aliată de Control pentru a asigura respectarea acestei promisiuni. L-am susținut pe vicemareșal, arătând că arestul actual sau molestarea lui Rădescu în momentul de față ar provoca o reacție nefavorabilă la Londra și peste tot în lume. Vinogradov a replicat cu o tiradă împotriva lui Rădescu și a acțiunilor sale cu caracter fascist din timpul ultimei perioade a guvernării sale. El a spus că Rădescu se poate aștepta la foarte puțină simpatie din partea organelor sovietice, din cauza atitudinii sale antisovietice. A mai spus că va raporta problema generalului Susaikov și că va face cercetări pentru a se asigura că s-a stabilit un sistem de pază corespunzător împotriva oricărui posibil pericol ce l-ar amenința pe Rădescu.

Luni, 25 septembrie 1945

Zbor la Budapesta

Sâmbătă, însoțit de patru sau cinci din ofițerii mei superiori, am zburat la Budapesta pentru a vizita reprezentanța ungară a generalului Key, pe lângă Comisia Aliată de Control. Am avut o călătorie interesantă, am stat noaptea cu generalul Key și ofițerii săi, și m-am întors la București duminică după-amiază târziu. În privința organizării, sistemul generalului Key seamănă oarecum cu al nostru sub raportul detaliilor structurale. Personal, nu cred că lucrează la fel de sistematic ca noi. Îndeosebi, el pare să se limiteze aproape numai la chestiuni

care aduc atingere prestigiului Statelor Unite, la administrarea Misiunii sau la probleme și persoane având legătură cu proprietăți din Ungaria ale Statelor Unite. Nu manifestă un interes deosebit pentru problemele politice ale Ungariei sau pentru a observa și raporta încălcările de către sovietici ale vieții economice și politice maghiare. Cred că telegrafiază mult mai puține rapoarte decât noi și mult mai puține rapoarte Serviciului de Informații al Armatei. Toți ofițerii săi sunt însă foarte confortabil instalați. Au un excelent club anglo-american care le oferă multe posibilități de distracție, iar viața pe care o duc toți pare a fi foarte plăcută. Generalul Key pare să se afle în relații mai bune cu omologul său sovietic, mareșalul Vorošilov, decât sunt eu cu generalul Susaikov. Mareșalul Vorošilov pare să guste întrunirile mondene și, cu mai multe prilejuri, a fost la cină la generalul Key, unde a stat până târziu, a băut mult și se pare că s-a distrat de minune. Întâlnirile lor se desfășoară aproape invariabil într-o atmosferă foarte prietenească. Totuși, în realitate, Misiunea generalului Key pare să se confrunte cu aproape aceleași probleme cu care ne confruntăm și noi și nu se bucură de mai multe concesii din partea rușilor decât noi. Am fost foarte interesat să observ distrugerile din orașul Budapesta. Depășesc aproape orice imaginație. În Buda, în special, aproape fiecare clădire este în întregime distrusă. Case frumoase, biserici, reședințe somptuoase, statui minunate, monumente istorice, toate au fost reduse la o masă informă de moloz. Însuși primul-ministru[183], căruia i-am fost prezentat cu amabilitate de către generalul Key, a afirmat că reconstrucția orașului va dura 20 de ani. Oamenii par să fie mult mai săraci decât românii. Automobilele sunt practic inexistente, cu excepția celor câtorva aflate în folosința misiunilor străine. Până și caii sunt puțini iar, singurii care circulă sunt niște mârțoage bătrâne. Oamenii sunt în zdrențe și, în majoritatea cazurilor, flămânzi. Am remarcat un cal, care, după ce a fost lovit de un automobil, a murit în șanț. La câteva minute după ce a murit, un grup de persoane s-a strâns în jurul lui și l-a tranșat pentru a-și pregăti supă. Generalul Key spune că, probabil, Ungaria nu va putea achita anul acesta mai mult de 40 la sută din obligațiile ce îi revin în conformitate cu acordul de Armistițiu. Guvernul este mai aproape de reprezentativitate decât guvernul Groza. Bineînțeles că și aici comuniștii sunt foarte puternici, iar funcția de ministru de Interne este ocupată de un comunist fanatic, ceea ce duce la frecvente arestări efectuate în secret, precum și la înmulțirea multor activități comuniste subversive. Cu toate acestea, primul-ministru este de părere că vor putea organiza alegeri libere într-un viitor apropiat și că, la aceste alegeri, Partidul Comunist nu va putea obține o majoritate.

Dl Berry se întoarce de la Conferința de la Londra a Consiliului miniștrilor

Dl Berry s-a întors azi de la Consiliul miniștrilor, de la Londra. El mi-a oferit o serie de detalii asupra Conferinței, dar nu am permisiunea de a le consemna nici măcar aici. Pot afirma însă că veștile sunt departe de a fi încurajatoare. Aparent, Consiliul de Miniștri nu a reușit să ajungă la un acord în privința nici unei probleme, în momentul actual neputându-se schița nici măcar un Tratat de Pace cu Italia. Pare probabil ca această Conferință să se încheie într-o zi–două, fără aproape nici un rezultat care să-i justifice eforturile. Statele Unite și Marea Britanie, pe de-o parte și Rusia, pe de altă parte, par să fi ajuns într-un impas total, nici una din părți nefiind dispusă să cedeze vreun milimetru. Aceast lucru implică cu siguranță o perspectivă sumbră pentru România. Nu există până acum speranțe în privința unui ajutor din exterior, cel puțin până la următoarea întrunire a Consiliului, care înțeleg că este programată să aibă loc în luna noiembrie. Între timp, fiecare zi de întârziere face jocul Partidului Comunist de aici. Regele se va afla, în mod sigur, într-o situație dificilă și trebuie să spun că nu prea văd cum va putea rezista.

Situația din România rămâne staționară

Aici guvernul pare să se găsească în aproape aceeași situație ca și săptămâna trecută. Continuă să se descurce foarte greu fără sprijinul Regelui, dar am aflat din surse demne de încredere că li s-a recomandat comuniștilor să nu facă nimic care ar putea pune în pericol viața Regelui și, în nici un caz, să nu încerce să preia, nici măcar temporar, prerogativele Regelui. Se intenționează, desigur, ca aceste instrucțiuni să-și mențină valabilitatea până după încheierea Consiliului de la Londra. Rămâne de văzut ce demersuri ar putea fi făcute o dată încheiată Conferința. Părerea mea personală este că vom asista la o continuare și o înmulțire a arestărilor clandestine, ce ar putea fi urmate de o intensificare a activităților comuniștilor.

Cenzorii sovietici limitează conținutul știrilor transmise din București în Statele Unite

Mai mulți ziariști de-ai noștri au sosit în cele din urmă, dar, din nefericire, au mereu probleme cu cenzura. Azi-dimineață, mi s-au plâns că cinci-șase materiale critice la adresa guvernului Groza au fost returnate de cenzorul sovietic, care a refuzat să le dea viză. Am apelat imediat la Susaikov; era ținut

la pat de o gripă, însă Vinogradov și Bogdenko au vorbit cu mine după-amiază. Vinogradov mi-a spus că am fost dezinformat în privința politicii de cenzură a Comisiei Aliate de Control. El a afirmat că materialele erau supărătoare întrucât lăsau să se înțeleagă că doi miniștri, Tătărescu și Rădăceanu, îi susținuseră în trecut pe nemți și pentru că unul dintre materiale afirma că Uniunea Sovietică dorește să anexeze România. Vinogradov a spus că, dacă se înlătură aceste elemente inacceptabile, materialele pot fi transmise. În viitor, afirmă el, reporterii își pot exprima punctele de vedere personale cum vor considera de cuviință, pot face comentarii asupra situației politice în orice fel doresc și pot relata orice fapte cu condiția ca raporatele lor să nu conțină elemente insultătoare sau înjositoare la adresa membrilor guvernului sau provocatoare față de Rusia sovietică sau alt aliat. Am protestat, desigur, spunând că acum, războiul fiind încheiat, nu ar mai fi deloc nevoie de cenzură, dar Vinogradov a fost de neclintit în decizia sa. Prin urmare, am fost de acord să supun Washingtonului această problemă și, între timp, să-i informez pe toți reporterii noștri în legătură cu politica pe plan local a Comisiei Aliate de Control. Dacă această politică este interpretată la modul liberal, va asigura o arie largă știrilor politice. Mă aștept să avem și mai multe probleme în această privință mai târziu și sunt hotărât să fac presiuni în vederea limitării cenzurii în toate situațiile.

Joi, 27 septembrie 1945

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control

Discuții asupra progreselor făcute în respectarea Articolului 11

Ieri am avut o nouă ședință a Comisiei Aliate de Control. Aceste ședințe au loc relativ regulat, în fiecare joi, și până acum am găsit mereu multe de discutat, fiecare ședință ținând între două și trei ore. Ședința de astăzi a fost convocată după câte se pare pentru a se discuta progresele făcute pe linia îndeplinirii obligațiilor prevăzute de Articolul 11, dar aceast lucru a ocupat numai o mică parte a după-amiezii. În general, se pare că livrările din primul an, conform Articolului 11, au fost efectuate în mod satisfăcător. Au apărut oarecare deficite în livrările de cereale, în principal din cauza secetei și a recoltei slabe, dar acestea au fost mai mult decât compensate prin surplusurile de produse petroliere livrate, iar Uniunea Sovietică a fost de acord cu această înlocuire.

Informații oficiale oferite cu privire la acordurile ruso-române

Generalul Susaikov ne-a mai oferit informații oficiale referitoare la acordurile ce au fost semnate la Moscova între Uniunea Sovietică și guvernul

român[184] . Este interesant de observat că aceste informații ne-au fost oferite după o săptămână sau chiar zece zile de la publicarea lor în ziare, în ciuda solicitărilor prompt făcute de către vicemareșalul Aerului și de mine, imediat după întoarcerea lui de la Moscova, de a fi puși la curent complet cu cele petrecute. Informațiile oferite nouă de către generalul Susaikov au fost destul de sumare. Nici măcar nu au cuprins toate detaliile din ziare.

Problema cenzurii pusă în discuție

Cea mai mare parte a ședinței a fost consacrată unei discuții aprinse pe marginea problemei cenzurii. Se pare că dl O'Brien, corespondentul nostru american, înaintase cu o zi în urmă trei sau patru telegrame, pe care generalul Susaikov le-a găsit de-a dreptul inacceptabile. Telegramele conțineau mai multe afirmații, dintre care unele se bazau pe fapte, iar altele reprezentau pur și simplu interpretarea dată de ziarist faptelor, precum și opiniile sale referitoare la direcția în care se îndreaptă situația politică. Natural, aceste opinii nu erau întru totul binevoitoare față de Uniunea Sovietică. Se poate spune și că telegramele erau redactate într-un stil senzațional. Generalul Susaikov le-a criticat foarte energic, a bătut cu pumnul în masă de mai multe ori, a declarat în repetate rânduri că, în conformitate cu Articolul 16 [185] al Convenției de Armistițiu, el nu va lăsa să treacă depeșe care potrivit spuselor sale erau intenționat ostile față de Uniunea Sovietică și care ar provoca tulburări și neînțelegeri între Națiunile Aliate. Am protestat cu tărie împotriva exercitării oricărui tip de cenzură în privința corespondenților americani, arătând că acordul de la Potsdam preconiza ca acești corespondenți să fie liberi să trimită ziarelor lor, știri despre starea de lucruri, și subliniind că, în zonele aflate sub controlul Statelor Unite, nu se practică nici un fel de cenzură. Drept exemplu grăitor, am citat mai multe articole de ziar care îl criticau pe generalul McArthur destul de aspru pentru unele din acțiunile sale în legătură cu regimul de ocupație din Japonia. Vicemareșalul Stevenson m-a susținut, dar a insistat să încercăm să ajungem la un oarecare compromis, ca să nu fie nevoie să raportăm guvernelor noastre un dezacord total. Am continuat în același mod timp de o oră și chiar mai mult și, spre marea noastră surpriză, în cele din urmă, generalul Susaikov a adoptat o atitudine mult mai conciliatoare, cerând ca, în interesul menținerii relațiilor noastre prietenești, eu să încerc să-l conving pe dl O'Brien să își rescrie telegramele, atenuând punctele de vedere supărătoare. Am fost bineînțeles de acord cu acest punct de vedere și ne-am despărțit într-o atmosferă amicală.

* * *

Imediat după ședință, am luat legătura cu dl O'Brien, i-am explicat că principala mea grijă era să acord sprijin ziariștilor să-și transmită în exterior relatări faptice despre situația din România, astfel încât publicul american să fie informat în mod corespunzător. I-am spus că sper că mă va ajuta în îndeplinirea misiunii mele, chiar dacă acest lucru presupunea eliminarea în oarecare măsură a unor expresii folosite de el pentru a descrie situația. I-am spus că nu doresc să ajut la ascunderea faptelor, dar că, dacă acestea erau relatate veridic, fără îndoială că ziarul său putea trage singur concluziile și nu avea să fie serios împiedicat în activitatea sa de limitare — într-o oarecare măsură — a deducțiilor personale ale dlui O'Brien. Acesta a fost întru totul de acord cu mine și am parcurs împreună telegramele sale, eliminând și modificând majoritatea elementelor ce ar fi putut ridica obiecții. Mâine dis-de-dimineață, el va înainta din nou cenzorilor aceste telegrame și sunt tare curios să aflu dacă vor fi acceptate sau nu.

Guvernul român face investigații în problema lagărelor de concentrare[186]

Generalul Susaikov ne-a informat la ședință că guvernul român a început acum investigarea problemei lagărelor sale de concentrare. Ne-a spus că s-a format o comisie care se va deplasa în toate aceste lagăre, asigurându-se că indivizii care sunt cu adevărat criminali vor fi aduși de urgență în fața instanței, iar cei care nu sunt vor fi eliberați. A afirmat că s-au făcut, de asemenea, demersuri pe linia opririi oricăror noi arestări ilegale, precum și în vederea opririi tuturor celorlalte activități teroriste. În timp ce ne vorbea despre aceste demersuri, Susaikov s-a uitat la mine și mi-a făcut cu ochiul de câteva ori, lucru pe care l-am interpretat ca pe un indiciu că guvernul a primit instrucțiunile de a începe aceste demersuri de la generalul Susaikov, neîndoielnic ca urmare a scrisorii pe care i-am trimis-o cu câteva zile în urmă, scrisoare prin care protestam împotriva acestei situații. Susaikov mi-a mai amintit și de altă scrisoare pe care i-am scris-o puțin după ruptura dintre Groza și Rege, prin care ceream ca toate demonstrațiile ce ar putea stârni reacții potrivnice între diferitele facțiuni să fie interzise, până la găsirea unei soluții pentru întreaga problemă. Susaikov ne-a cerut să luăm notă că nici o astfel de demonstrație nu a mai avut loc de atunci. Este într-adevăr un semn încurajator să remarcăm că scrisorile noastre pe aceste teme au un oarecare efect. Se pare că acum Susaikov se străduiește efectiv să reacționeze la fiecare din scrisorile pe care i le trimit. Este foarte probabil că face toate acestea în urma unor ordine precise primite de la Moscova. Totuși,

este un indiciu clar că el dorește o atmosferă mai prietenească și mai cooperantă, iar eu îi voi ieși cu siguranță mai mult decât în întâmpinare.

Vineri, 28 septembrie 1945

Cenzorii sovietici opresc telegramele de știri americane

Din nefericire, problema telegramelor dlui O'Brien nu s-a sfârșit atât de mulțumitor pe cât mă așteptam. Telegrama modificată a lui O'Brien a fost înmânată cenzorului sovietic azi-dimineață, iar acesta a găsit de cuviință să elimine și mai multe din ea. În forma în care a fost trimisă în cele din urmă, telegrama nu prezenta în nici un caz situația reală de aici. I-am adresat generalului Susaikov o scrisoare în care-i arătam că am parcurs personal telegrama, împreună cu dl O'Brien și că, așa cum fusese modificată în prezența mea, telegrama transmitea o imagine corectă. I-am spus că sunt de părere că, în lumina politicilor anunțate de șefii noștri la Potsdam, mai precis a speranței că tuturor corespondenților li se va acorda libertatea de a relata știri reale din Balcani, faptul că cenzorul sovietic a modificat din nou telegrama, în cele mai importante puncte, este mai mult decât regretabil. Mi-e foarte teamă că vom avea în continuare dificultăți în a-i ajuta pe corespondenții noștri să-și transmită telegramele în forma pe care o doresc. Înțeleg că această telegramă a lui O'Brien va fi trimisă pe canale secrete în Italia, prin niște aranjamente făcute de O'Brien, de unde va fi transmisă la destinație. Sper să fie publicată în forma originală.

Știrea conform căreia Moscova ordonă guvernului Groza să demisioneze se dovedește falsă

Astăzi mi-a fost supus atenției un exemplu tipic al felului în care se răspândesc zvonurile în București zilele acestea. Dis-de-dimineață, căpitanul Brannen l-a adus la mine pe dl Beliș, una dintre principalele și cele mai sigure surse de informații ale noastre, cu ceea ce se anunța a fi o informație de maximă importanță. După spusele dlui Beliș, la Ministerul de Externe se primise o telegramă de la Moscova, în care se afirma că rușii hotărâseră acum că guvernul Groza trebuie să demisioneze de îndată. Beliș a spus că trei persoane văzuseră această telegramă, că el verificase informația cu două dintre acestea și că fiecare i-a spus în esență aceeași variantă. Acest lucru, bineînțeles dacă era adevărat, reprezenta o informație extraordinar de importantă. Cu toate că Beliș a jurat că informația este autentică, am pus să fie efectuate mai multe verificări, una prin intermediul biroului dlui Berry și alta direct, apelând la una dintre cele trei persoane despre care se spune că ar fi văzut telegrama. Aceste verificări au scos

la iveală că povestea reală este următoarea: S-a primit, într-adevăr, la Ministerul de Externe, o telegramă de la Moscova în care se afirmă că guvernul Groza ar trebui să demisioneze. Telegrama, însă, provenea de la locțiitorul ambasadorului român de la Moscova, care relata o opinie exprimată în fața sa de către însărcinatul cu afaceri britanic. Această opinie sugera că ar fi posibil un compromis în cazul în care Groza ar demisiona imediat, pentru ca apoi Regele să-l însărcineze din nou cu formarea unui cabinet, caz în care ar opta pentru o nouă echipă ministerială, care să includă un număr suficient de reprezentanți ai partidelor Național Țărănesc și Național Liberal. Chestiunea se prezintă, desigur, într-o cu totul altă lumină și pare a nu avea importanță, întrucât ea este doar o sugestie personală a unui membru al corpului diplomatic britanic. Cu toate acestea, în forma în care ne-a fost nouă transmisă de către Beliș, știrea a mai fost oferită și altor persoane, dintre care multe se pare că i-au dat crezare. După Beliș, Maniu însuși a fost foarte fericit și se pare că a crezut-o în întregime. Întâmplarea a făcut ca versiunea lui Beliș să corespundă perfect cu o știre autentică, conform căreia comuniștii au lăsat să se înțeleagă că ar putea accepta un nou guvern, condus de dr. Lupu, care este unul dintre cei doi subșefi ai partidului, sub Maniu, dar care înclină mai mult către convingeri de stânga. Cum era de așteptat, se pare că, într-un astfel de cabinet, comuniștii ar solicita un număr mare de portofolii, probabil inclusiv pe cele ale Internelor și al Războiului. Înțelegem că dl Maniu nu este împotriva acestei soluții, cu condiția ca să-și poată alege proprii miniștri, precum și alte câteva funcții. Această știre, însă, a fost probabil doar o vorbă aruncată de câțiva comuniști pentru a sonda opinia publică de la noi. Ea nu poate fi luată încă în considerație în mod serios. Guvernul este încă la fel de bine înfipt ca întotdeauna și, câtă vreme va continua să se bucure de sprijinul Rusiei, nu prea sunt semne că va demisiona. Pentru luna în curs, guvernul a găsit modalitatea de a plăti salariile neachitate și alte sume datorate, fără alte decrete ale Regelui. A recurs la un fel de fond cu destinații variate care, conform obiceiului românesc, este prevăzut în cadrul bugetului anual pentru a face față diverselor cheltuieli de rutină. Utilizarea acestui fond nu necesită aprobare din partea Regelui. Totuși, salariile lunii în curs au epuizat acest fond și, în cazul în care impasul actual se menține și luna viitoare, guvernului îi va fi și mai greu să găsească o soluție.

Pătrășcanu prevede o remaniere guvernamentală în viitorul apropiat

Informațiile conform cărora ar fi iminentă o remaniere guvernamentală ne parvin în continuare. Pătrășcanu, liderul comunist, i-a spus lui Sam Brewer, unul dintre corespondenții noștri de presă, că după părerea sa, în următoarele două–trei zile, va avea loc o remaniere a Cabinetului. El afirmă că există

disensiuni grave în interiorul guvernului și că nici măcar Moscova nu este mulțumită de modul în care se desfășoară lucrurile. El nu a dorit să spună dacă crede, sau nu, că în noul guvern vor fi reprezentate toate partidele. Este însă destul de limpede că el, personal, vânează postul de premier și că, în cazul în care și l-ar putea asigura, ar fi dispus să facă concesii serioase liderilor liberali și național-țărăniști. Pătrășcanu i-a cerut insistent Regelui să solicite o întrevedere cu generalul Susaikov, pentru a primi sfaturi de la acesta cu privire la măsurile de luat. Pătrășcanu spune că, dacă Regele solicită această întrevedere, el știe că Susaikov o va primi cu amabilitate. Pe de altă parte, el spune că mâine sau poimâine, Susaikov va primi instrucțiuni precise de la Moscova, după care va solicita el însuși o audiență Regelui, iar atitudinea sa, de această dată, va fi mult mai severă. Regele a hotărât să se mențină în atitudinea pe care a afișat-o și până acum, adică să aștepte răspunsurile oficiale ale celor trei guverne la cererea sa de asistență în conformitate cu Convenția de la Ialta.

Noi trupe sovietice vin cu duiumul în România

Am auzit multe rapoarte, multe dintre ele din surse sigure, care arată că noi trupe rusești, inclusiv unități de tancuri și aviație, vin cu duiumul în țară, din Rusia. Se relatează despre ample concentrări de tancuri în vecinătatea orașelor Buzău și Galați. Mâine voi trimite un mic grup de recunoaștere care să facă investigații. Bineînțeles că nu numai că ne va fi greu să descoperim aceste unități, dar, chiar dacă le depistăm, sunt mici șansele de a ști dacă ele reprezintă de fapt trupe proaspăt sosite din Rusia sau nu.

* * *

Există și unele indicii că soldații ruși sunt supuși unei propagande menite să provoace ostilitate față de turci. În mai multe rânduri, se relatează că soldați ruși au afirmat că sunt siliți să rămână în armată până la rezolvarea problemei turce. Se pare că mulți soldați s-au săturat de război și sunt nerăbdători să se întoarcă la casele și familiile lor. După toate aparențele, guvernul rus își dă seama de aceasta și se străduiește să ofere o explicație plauzibilă pentru faptul că sunt ținuți sub arme mult după ce s-a instalat pacea în întreaga Europă.

Marți, 9 octombrie 1945

Călătorie la Caserta, Paris, Frankfurt, Berlin și Viena în vederea stabilirii unor contacte

Împreună cu cinci ofițeri din statul meu major, vineri 5 octombrie, am părăsit Bucureștii pentru o călătorie cu avionul la Caserta, Paris, Frankfurt,

Berlin și Viena, scopul principal al acestei călătorii fiind stabilirea de contacte personale cu ofițeri superiori ai acelor comandamente și discutarea anumitor aspecte legate de problema repatrierii românilor strămutați sau prizonieri de război în Germania și Austria [187]. Am ajuns la Caserta vineri pe la amiază și după-amiază ne-am ocupat de unele mici detalii administrative. Am avut o lungă convorbire cu generalul McNarney. Mi-a spus că avea probleme serioase cu generalul-maior rus numit în Italia ca reprezentant sovietic însărcinat cu rezolvarea problemelor apărute în procesul de repatriere a rușilor. El mi-a spus că acest ofițer încălca în permanență ordinele în vigoare pentru zona mediteraneană, că redactase mai multe scrisori foarte critice la adresa modului de efectuare a repatrierilor de către britanici și americani și că dovedea o lipsă de respect vecină cu insolența. Generalul McNarney refuză acum să-l primească până când acesta va prezenta o listă cu problemele pe care dorește să le discute și va pune la punct toate detaliile posibile cu subalternii generalului McNarney.

* * *

Seara am participat la un dineu dansant la clubul Statului Major al generalului McNarney, în calitate de oaspete al dlui Offie, reprezentantul Departamentului de Stat. Ambasadorul Patterson, din Iugoslavia, era și el prezent și am stat mult de vorbă cu el. Mi-a spus că statutul americanilor din Iugoslavia este foarte nenorocit. A afirmat că, deși marea majoritate a populației se opune lui Tito și regimului său, agenții lui Tito sunt foarte activi și nu precupețesc nici un efort pentru a împiedica stabilirea unor contacte strânse între americani și iugoslavi. A arătat că americanii nu pot nici măcar invita iugoslavi în casele lor, căci, dacă ar face-o, acele persoane ar fi imediat ridicate de către serviciul secret, sever anchetate și probabil chiar torturate sau omorâte. Mi-a spus că țara fierbe de agitație și nemulțumire, dar că, susținuți de către ruși, comuniștii dețin controlul aproape absolut.

* * *

Sâmbătă dimineață am zburat la Paris, trecând peste nordul insulei Corsica și pe deasupra rivierei franceze. Am zburat câteva minute în susul și în josul coastei sudice a Franței, pentru a identifica acele puncte din apropierea lui San Rafael în care anul trecut au avut loc cele mai importante debarcări ale noastre. La Paris ni s-a asigurat o cazare excepțională la hotelul San Rafael și ni s-au oferit toate onorurile. Sperasem să-l întâlnesc pe generalul-maior J. T. Lewis, care este șeful Misiunii noastre de legătură cu guvernul francez, dar s-a întâmplat ca el să fie plecat din oraș în week-end. Am trecut pe la Ambasada ameri-

cană și mi-am lăsat acolo cartea de vizită. Singurul stat major american de dimensiuni considerabile existent acum în Paris este TSFET REAR (Forțele combative de pe teatrul european, ariergarda). Acest cartier general se va lichida probabil puțin după data de 1 decembrie, după care în Paris nu vor mai rămâne decât câteva depozite. Duminică după-amiază am decolat către Frankfurt, aterizând în jurul orelor 17,30. Am fost întâmpinați de către un căpitan de la biroul de vizitatori, care ne-a cazat excelent în Casa specială de oaspeți „Victoria" a generalului Eisenhower. Luni dimineață m-am deplasat la statul major al forțelor armate americane de pe teatrul european de acțiuni militare (USFET) și am petrecut mai multe ore cu generalul de brigadă Micklesen, care răspunde de partea Secțiunii G-5, care se ocupă de persoanele refugiate. Am discutat problemele legate de repatrieri și la G-1, care se ocupă cu repatrierea prizonierilor de război. Iată informațiile importante pe care le-am obținut:

1. Cei 99 de diplomați români pe care partea rusă din Comisia Aliată de Control dorește cu nerăbdare să-i vadă repatriați de către noi, sunt supuși unei selecții și în curând vor fi declarați disponibili pentru repatriere. În momentul respectiv voi fi informat prin radiogramă și, dacă se dorește, Rusia va fi autorizată să trimită în Germania avioane cu care să fie rezolvată repatrierea acestora. Altfel, ei pot fi repatriați cu trenul, împreună cu românii strămutați.

2. Documentele existente arată că există 4 151 prizonieri de război (numai în Germania) care susțin că sunt cetățeni români. Printre aceștia se numără 462 români foști membri ai unităților Waffen SS și care trebuie reținuți un timp oarecare în vederea altor investigații. Restul de prizonieri de război români pot fi cercetați de îndată ce România va trimite în zonă un ofițer care să facă verificările. Acest ofițer ar trebui să se prezinte la lt.-col. R. L. Stevenson de la unitatea G-1, care îi va pune la dispoziție acreditările necesare și se va ocupa de persoana acestuia pe toată durata misiunii sale. De îndată ce vor fi verificați, acești români vor fi eliberați de către G-1 și vor fi predați în calitate de persoane strămutate unității G-5.

3. Cu excepția acțiunilor expuse în subpunctul (2) de mai sus, nu mai pot face absolut nimic pentru a grăbi aceste repatrieri. USFET a lăsat pe seama Forțelor Statelor Unite din Austria (USFA) responsabilitatea rezolvării tuturor detaliilor legate de repatriere în țările balcanice. Prin urmare, toate chestiunile le vom rezolva cu USFA.

4. USFET se opune cu tărie autorizării oricărei deplasări de civili prin zonele ocupate de americani. USFET susține că țara nu este pregătită să asigure asemenea călătorii. Alimentele lipsesc cu desăvârșire și USFET este de părere

că diplomații români sau orice alte persoane importante care trebuie să călătorească ar trebui să o facă pe calea aerului sau pe apă.

* * *

Am petrecut ceva timp plimbându-ne cu mașina prin Frankfurt și zonele înconjurătoare. Am fost impresionat în mod deosebit de pagubele suferite de Frankfurt din pricina bombardamentelor. Se spune că orașul a fost distrus în proporție de 85 la sută. Foarte puține case din centrul orașului nu au fost grav afectate. Zona înconjurătoare pare a fi extraordinar de bogată, îndeosebi în pășuni. Totuși, se pare că vitele, oile, găinile și alte animale au dispărut aproape complet. Oamenii sunt harnici; se ocupă cu tăierea lemnelor necesare pentru această iarnă și se pare că acceptă cu stoicism situația. Mulți ofițeri mi-au spus, totuși, că în regiune va fi cu adevărat foamete dacă Statele Unite nu intervin cu mari importuri de grâu și alte alimente.

* * *

Am petrecut în mod plăcut cam o oră cercetând castelul Kronburg, care a fost construit de împărăteasa germană, mama Kaiserului Wilhelm. Ea l-a construit în 1890 și a locuit acolo câțiva ani. Este o clădire foarte mare și întunecoasă, în mijlocul unei vaste proprietăți, plină de mobile vechi, covoare, cărți și alte obiecte de o considerabilă valoare istorică. Castelul nu a mai fost locuit de cel puțin 20 de ani. Acum este folosit drept club al ofițerilor și este un loc foarte apreciat pentru petrecerea week-endului. Castelul aparține acum familiei landgrafilor de Hess. Acest amănunt m-a interesat în mod special, pentru că o rudă apropiată a Reginei Elena a României este căsătorită cu un membru al familiei respective. Cred că este vorba despre prințesa Sofia de Essen, despre care mi se spune că trăiește acum, împreună cu cei cinci copii ai săi, în castelul Wolfsgarten, Darmstadt. Îi voi duce această informație Reginei Elena.

Marți am zburat la Berlin, autorizările necesare fiind obținute prin intermediul generalului Micklesen, care ne-a însoțit în calitate de pasager. La Berlin, am trecut pentru câteva minute în scopul înregistrării la G-2, dar am petrecut cea mai mare parte a timpului vizitând orașul. Distrugerile — peste tot în oraș — sunt înspăimântătoare, de nedescris. Este greu de înțeles cum de reușesc să mai viețuiască cele două sau trei milioane de locuitori rămași. Se pare că ei trăiesc încă în pivnițele fostelor lor case. Nu există nici o clădire în oraș care să nu fi fost afectată, iar din majoritatea construcțiilor au rămas doar scheletele. Am vizitat ruinele Palatului Sporturilor, unde și-a ținut Hitler multe din faimoasele discursuri, Cancelaria unde a locuit și lucrat și am coborât chiar și în

buncărul său personal, unde se presupune că s-ar fi sinucis împreună cu amanta sa. Toate aceste locuri au fost complet curățate de toate piesele de mobilier, bibelouri sau alte obiecte de valoare, de către ruși. Oamenii din Berlin, asemeni celor din Frankfurt, par să accepte situația impasibili. Ei ignoră cu totul trupele de ocupație, neacordând nici un pic de atenție mașinilor, camioanelor și celorlalte vehicule ale noastre care trec pe străzile lor. Totuși, hainele lor par să fie în stare bună și ei nu suferă încă de lipsuri mari. De fapt, ei sunt mai bine hrăniți, au o înfățișare mai sănătoasă și sunt mai bine îmbrăcați decât cei din București. Mi s-a spus, însă, că penuria de alimente va fi la iarnă extrem de gravă la Berlin. Se presupune că mii de oameni vor muri de foame.

* * *

La aeroport (Tempelhof), l-am întâlnit pe Frank Wisner, care a fost recent la București și l-am putut duce cu mine până la Frankfurt, destinația sa. Wisner este numit la Unitatea OSS din Berlin și mi-a relatat mai multe fapte interesante referitoare la munca sa. Prin mijloace mai puțin ortodoxe, el a reușit să introducă mai mulți operatori în zonele ocupate de ruși din Germania și Polonia. Spune că, în special în sectorul german, condițiile sunt înspăimântătoare. Rușii au secătuit complet țara, nelăsându-le locuitorilor practic nimic. Polonezii au intrat cu forța în zona din Germania atribuită Poloniei, gonind locuitorii germani către vest. Acestora, însă, nu li se permite să iasă din zona controlată de ruși; ca atare, ei sunt înghesuiți pe o suprafață relativ mică din zona ocupată anterior de către aceștia, regiune care la rândul ei a fost curățată de tot ceea ce putea fi mișcat din loc sau mâncat. Rușii nu fac nici cel mai mic efort pentru a hrăni această populație sau pentru a se îngriji de ea. Mor deja cu miile, iar Wisner estimează că la iarnă, vor muri de frig practic milioane de persoane.

* * *

Atât la Berlin, cât și la Frankfurt am aflat că avem dificultăți serioase în a ajunge la o înțelegere cu rușii în privința politicii de ansamblu privitoare la Germania. În problemele mărunte, precum autorizarea liberului tranzit între diversele zone ale Berlinului s-a ajuns la un acord, dar, în aspectele de ansamblu, cum ar fi stabilirea unei politici financiare generale pentru întreaga țară, organizarea reluării transporturilor feroviare regulate între diversele secțiuni și inițierea diferitelor tipuri de afaceri comerciale, nu s-a progresat câtuși de puțin, rușii continuând să se opună tuturor acestor proiecte, în timp ce și francezii par a se opune în linii mari. Mai mulți ofițeri și-au exprimat părerea că actualul

Consiliu Suprem al celor Patru Puteri pentru Germania se va desființa complet într-un viitor nu foarte îndepărtat.

Miercuri, 10 octombrie 1945

Călătorie pentru stabilirea de contacte în Europa (continuare)

Miercuri, dis-de-dimineață, am părăsit Frankfurtul, ajungând la Viena la timp pentru a lua prânzul. Am aflat că generalul Clark se află în Statele Unite. Am luat masa cu generalul-maior Gruenther, care este șeful său de stat major, cu generalul-maior Grand, locțiitorul comandantului, cu generalul de brigadă Tate, locțiitorul șefului de stat major și cu generalul de brigadă Florey, consilier al administrației militare. Pe toți acești ofițeri îi interesa foarte mult situația din România. Am discutat-o în amănunt cu ei, la prânz, iar ei mi-au oferit multe informații referitoare la Austria. Mai târziu, am avut alte discuții cu oameni din statul major al generalului Florey și din unitatea G-2 pentru USFA. Am discutat și eu cu dl Erheardt, consilierul politic al generalului Clark. Iată un rezumat al principalelor puncte la care ne-am referit în aceste conversații:

a. Problema repatrierilor

Membrii misiunii oficiale responsabile cu repatrierile din România [188] tocmai plecaseră din Viena, cu destinația Linz. La cererea mea, ei vor fi sfătuiți să trimită imediat la Frankfurt un ofițer care să se ocupe cu verificările și care să ia legătura cu unitatea G-1 pentru a duce la bun sfârșit verificarea prizonierilor de război români din Germania. Toate celelalte detalii legate de repatriere sunt bine stabilite. Rușii au fost de acord ca românii repatriați să fie transferați în trenuri românești la Budapesta și au aranjat ca aceste trenuri să treacă prin Ungaria. Repatrierea unui număr aproximativ de 1 500 persoane zilnic va începe de îndată ce se vor putea pregăti listele și vor fi înmânate Comitetului român pentru repatriere. Nu este necesară nici o acțiune din partea noastră.

b. Situația politică din Austria

Guvernul austriac condus de dr Renner pare a fi suficient de reprezentativ. Nu este căutați de puțin un guvern comunist, cu toate că are în componență un ministru comunist la Interne, un altul la Învățământ și încă unul sau doi reprezentanți de vârf ai Partidului Comunist. Statele Unite sunt pe punctul de a-și retrage obiecțiunile ridicate anterior cu privire la guvernul Renner și îl vor considera un organism reprezentativ pentru Austria. În prezent, Austria este controlată aproape în întregime de către guvernatorul militar al celor patru sectoare aliate. Guvernul Renner n-are aproape deloc putere în afara orașului

Viena, iar liniile sale politice în zona orașului Viena sunt atent dictate și controlate de către Consiliul Aliat Cvadripartit. Prin urmare, guvernul austriac nu a fost, până în momentul de față, nimic altceva decât un organism administrativ care se ocupă de anumite detalii în limitele orientărilor stabilite de către Consiliul Aliat. Problemele importante precum relațiile externe, efectivele și controlul unei armate, finanțele naționale etc. sunt în întregime în afara jurisdicției sale. Se preconizează ca alegerile să aibă loc în luna noiembrie. La aceste alegeri este de așteptat ca doar o mică minoritate să voteze cu comuniștii. Guvernul care va rezulta din aceste alegeri va lua locul guvernului Renner și, pe măsură ce își va demonstra capacitatea, i se va acorda de către Consiliul Aliat din ce în ce mai multă putere pentru a putea stabili o politică uniformă pentru întreaga Austrie. Numai după ce va fi reușit să preia complet controlul asupra afacerilor austriece, Puterile Aliate îi vor acorda acestui guvern recunoaștere completă.

c. Situația economică

Mulți ofițeri cu simțul perspectivei din statele majore aliate sunt foarte îngrijorați de economia viitoare a Austriei. Țara are o populație de circa 8 000 000, din care 2 000 000 de persoane sunt concentrate la Viena. Țara este absolut incapabilă să acopere nevoile de hrană și adăpost ale orașului. Nu a avut niciodată o industrie extinsă, comerțul exterior a fost întotdeauna de mică importanță, nu a fost și nu va putea fi în totalitate independentă în plan agricol. Se pare că sunt slabe speranțe ca Austria, chiar dacă situația va reveni la normal, să se poată susține din punct de vedere economic fără ajutor din exterior. Nu a fost încă elaborat nici un plan pe termen lung, care să lase să se întrevadă stabilizarea economică a țării.

d. Situația financiară

Situația financiară a țării este cu totul artificială. Moneda locală este una de ocupație (șilingul). Acești bani au fost tipăriți de către Forțele Aliate și sunt folosite chiar de ele atât cât este nevoie pentru a-și întreține trupele. Într-o bună zi, desigur, guvernul austriac va trebui să răscumpere acești șilingi la o valoare nominală. De fapt, puterea de cumpărare a șilingului este foarte mică, în mare măsură pentru că în țară nu se găsește nimic de valoare de cumpărat. Toate alimentele sunt raționalizate, există puține băuturi alcoolice sau deloc și doar foarte puține magazine sunt deschise. Britanicii și americanii așteaptă cu nerăbdare ca guvernul austriac să preia tipărirea propriilor săi bani, care, în timp, vor ajunge să aibă și acoperire în aur. Au fost elaborate planuri detaliate pentru îndeplinirea acestor obiective într-un viitor apropiat, dar au fost de curând blocate de opoziția rușilor.

e. Relațiile cu rușii

Consiliul de Control Cvadripartit este format din reprezentanți la cel mai înalt nivel ai tuturor celor patru Aliați. Ei se întâlnesc cam o dată pe săptămână pentru a discuta problemele de importanță majoră. În plus, există mai multe comisii speciale cu reprezentare cvadripartită care studiază problemele specifice, precum: finanțarea aprovizionării cu alimente, a locuințelor, a transporturilor etc. Toate aceste comisii înaintează rapoarte și recomandări speciale Consiliului Suprem. Ca regulă generală, rușii au o atitudine ezitantă când e vorba de adoptarea de noi politici la nivelul națiunii întregi. Ei cooperează, în general, în problemele de importanță minoră, dar ridică obiecții serioase la orice demers făcut în sensul reabilitării națiunii austriece în ansamblu. Fiecare națiune are supremație în cadrul zonei militare proprii. Reprezentanții celorlalți Aliați nu au permisiunea de a pătrunde în zona controlată de ruși, nici rușilor nu li se permite să intre în zonele controlate de alți Aliați. În Viena, însă, care este condusă de fiecare dintre Aliați, cu rândul, câte o lună, nu există restricții de deplasare, cu toate că poliția orașului își desfășoară activitatea într-o organizare zonală, fiecare Aliat fiind răspunzător de circa un sfert din oraș.

f. Cele mai serioase probleme curente sunt cele legate de hrană, locuințe și persoane strămutate. Țara se confruntă cu o foamete gravă. Atât britanicii cât și americanii aduc deja mari cantități de alimente în țară și depun și eforturi susținute pentru a asigura combustibilul necesar încălzirii de la iarnă. Rușii fac foarte puțin în această privință. De fapt, în multe regiuni din țară, ei încă mai fac rechiziționări de la țărani în vederea întreținerii trupelor lor. Acest lucru desigur este energic criticat de către ceilalți Aliați și nu este recunoscut de Înaltul Comandament Sovietic. Reprezintă însă o realitate. Treptat, strămutații sunt trimiși înapoi în țările lor. Este o problemă gravă, ce nu va fi rezolvată curând. În general, se pare că va dura destul timp până când națiunea se va întoarce la o viață cât de cât normală.

* * *

Seara, chiar când părăseam cartierul general al USFA, m-am întâlnit din întâmplare cu doi membri ai Congresului, dl Mundt și dna Bolton, care tocmai sosiseră de la Budapesta. Mi-au spus că sunt încântați să mă vadă, întrucât fiind și membri ai Comitetului pentru afaceri externe al Camerei Reprezentanților, fuseseră desemnați anume pentru a se familiariza cu țările balcanice. Ei vizitaseră mai multe dintre aceste țări, dar au trebuit să omită România, din cauza unor amânări și îmbolnăviri neprevăzute. M-au rugat să mă duc seara la hotelul

lor ca să discutăm situația României. M-am dus și am stat cu ei mai multe ore. S-au arătat extrem de interesați și au luat notițe ample după cele spuse de mine. Nu știau aproape nimic despre situația politică — nici măcar nu auziseră că Regele făcuse apel, în numele Convenției de la Ialta, la cei Trei Aliați, pentru a obține sprijinul acestora în formarea unui guvern reprezentativ. Mi-au spus că vizitaseră Berlinul și că fuseseră foarte impresionați de faptul că administrația cvadripartită din Germania părea să facă progrese remarcabile. Au afirmat că, pe baza informațiilor obținute la Budapesta, de la generalul Key, precum și din cele spuse de mine, se convinseseră că numai o administrare cu adevărat tripartită a afacerilor țărilor balcanice ar putea rezolva problemele actuale. Le-am spus că sunt de acord, dar că, până în prezent, nu am reușit să ajungem la un asemenea acord cu rușii.

Joi, 11 octombrie 1945

Obstrucționarea discuțiilor la un dineu neoficial cu generalul Susaikov și Stevenson

Am aterizat pe aeroportul din București pe la ora 1,30 dimineața, după un zbor plăcut de la Viena. Vremea a fost perfectă, iar zborul deasupra piscurilor înzăpezite ale Carpaților din România a fost cu adevărat superb. Atât în Transilvania, cât și în Muntenia [189] se pare că programul arăturilor de toamnă era în plină desfășurare. Cu toate că mai rămăseseră încă mari suprafețe de arat, țăranii par să muncească din greu și să facă progrese reale.

* * *

Cu o noapte înainte de plecarea mea din București, am participat împreună cu generalul Susaikov la un dineu la vicemareșalul Aerului Stevenson. După masă, am discutat pe scurt situația politică generală, iar vicemareșalul a insistat să ne întâlnim cu toții mai des, pentru a vedea dacă nu este posibil să găsim o cale de a ajunge la un acord în legătură cu demersurile Comisiei Aliate de Control, care să satisfacă toate cele trei state ale noastre. Generalul Susaikov a părut să fie de acord și prin urmare eu i-am invitat atât pe vicemareșal, cât și pe Susaikov la cină la mine acasă joia următoare (astă-seară). Când am plecat în călătorie, i-am lăsat vorbă colonelului Farnsworth să-i amintească miercuri lui Susaikov de întâlnirea stabilită și, azi după-amiază, de îndată ce am aterizat, l-am pus pe ofițerul meu de legătură să sune Statul Major rus, să-i anunțe că m-am întors și să-i reamintească lui Susaikov de invitația pentru diseară.

* * *

Personal, nu credeam că ne putem aștepta să realizăm prea mult la acest nivel, în direcția îndreptării situației politice din România. Totuși, vicemareșalul părea chiar entuziasmat și a transmis telegrafic la Londra o relatare completă a primei noastre întâlniri. Astă-seară, a venit să mă vadă pe la orele 18,00 și mi-a prezentat instrucțiunile pe care le primise de la Londra. Acestea aveau un caracter foarte detaliat. Londra l-a anunțat că nutrea speranțe serioase că el ar putea realiza un oarecare compromis, că, deși ar trebui să manifeste grijă să explice că își exprimă exclusiv propriile păreri, ar trebui totuși să sublinieze că guvernul Majestății Sale nu dorește în România un guvern ostil Rusiei sau un guvern asemeni celui antebelic, care era „foarte putred." Trebuia să declare și că guvernul Majestății Sale nu are de adus critici reformelor sociale înfăptuite până acum, nici chiar reformei agrare, cu excepția faptului că momentul ales pentru aplicarea ei era nepotrivit, din cauza crizei alimentare mondiale. El mai trebuia să spună și că guvernul Majestății Sale nu putea susține guvernul Groza, deoarece nu era nici reprezentativ, nici democratic, deoarece reprezentanții săi făcuseră declarații antibritanice, deoarece în timpul unor procese publice încercase să transforme în delict vizita unor persoane la Misiunile Statelor Unite și Marii Britanii, deoarece a permis torturarea acuzaților din aceste procese pentru a li se smulge mărturisiri, deoarece se implicase în activități ilegale ale poliției și deoarece arătase o lipsă generală de înțelegere a nevoii de justiție imparțială. În sfârșit, vicemareșalul trebuia să spună că, după părerea sa, Comisia Aliată de Control ar trebui să poată recunoaște existența acestei situații și să asigure unele progrese pe plan local, că, ținând cont de condițiile date, ar putea considera drept utilă efectuarea unor schimbări în componența actualului guvern, din moment ce cele Trei Puteri, reprezentate în Comisia Aliată de Control, nu pot accepta guvernul în forma actuală.

* * *

L-am informat pe vicemareșal că nu am considerat întâlnirile noastre suficient de importante pentru a le raporta la Washington, dar că voi exprima opinia că pozițiile guvernelor noastre sunt bine-cunoscute atât aici, cât și în capitalele țărilor noastre și că aș dori să ajungem să discutăm deschis aceste atitudini și să încercăm să aplanăm orice dificultăți ar apărea la acest nivel și ar putea cauza noi complicații la nivel guvernamental, împiedicând o analiză obiectivă a situației politice de aici de către guvernele noastre.

* * *

Imediat după întâlnirea mea cu vicemareșalul, i-am relatat dlui Berry discuția noastră, iar el a fost întru totul de acord cu punctul meu de vedere, conform căruia nu ne putem aștepta să obținem prea multe prin întâlnirile noastre neoficiale și că orice încercare de a ajunge la un compromis la acest nivel ar fi de fapt extrem de periculoasă pentru demersurile făcute în vederea obținerii unui guvern, care ar urma, desigur, să fie unul cu totul nou și cu adevărat reprezentativ.

* * *

Astă-seară, pe la orele 19,30, am primit un mesaj de la adjutantul generalului Vinogradov, prin care eram anunțat că nu reușiseră să ia legătura cu generalul Susaikov de la sosirea mea, că, prin urmare, el nu știa că m-am întors la București și că probabil nu va reuși să ajungă la cină, în seara aceasta. Pentru a fi sigur că acesta era adevărul, l-am trimis pe ofițerul meu care vorbea rușește (lt. Freydberg), la sediul generalului Susaikov, pentru a întreba dacă acesta din urmă urmează să sosească. Răspunsul a fost negativ, întrucât generalul era plecat de la orele 4,00 și nu era de găsit. Evident că aceste scuze nu erau altceva decât simple pretexte. Acum o săptămână la vicemareșal acasă, l-am invitat pe Susaikov, iar el a acceptat să vină. Ieri, și de cel puțin două ori astăzi, Farnsworth i-a reamintit de invitație. Sunt prin urmare convins că nu dorește să participe la nici o astfel de discuție neoficială și îmi propun să las baltă toată chestiunea. Bineînțeles că l-am informat imediat pe vicemareșal, că cina fusese anulată și că nu voi mai insista să mai aibă loc vreo astfel de întâlnire.

Vineri, 19 octombrie 1945

Mark Etheridge, reprezentant special al Secretarului de Stat al Statelor Unite pentru investigarea situației din România

Recentul anunț al Departamentului de Stat, conform căruia dl Mark Etheridge este trimis aici în calitate de observator neutru pentru a întocmi un raport special referitor la situația politică locală pentru Secretarul de Stat a fost primit, pe plan local, cu reacții contradictorii. Comuniștii afirmă aproape deschis că această vizită a fost considerată necesară, deoarece rapoartele care au fost remise de către observatorii americani de aici au fost atât de tendențioase, încât nu au prezentat o imagine reală. Comuniștii pretind că sunt foarte siguri că dl Etheridge va lămuri această situație și că va putea dovedi guvernului nostru că regimul Groza este îndreptățit să primească o recunoaștere deplină. Mulți dintre

membrii opoziției sunt îngrijorați într-o oarecare măsură din cauza sosirii dlui Etheridge, crezând că guvernul nostru nu este atât de convins, pe cât credeau ei, de natura nereprezentativă a regimului Groza. Totuși, observatorii mai atenți cred că, deși este posibil ca, pe moment, comuniștii să poată câștiga un oarecare capital de pe seama vizitei dlui Etheridge, nu există nici un dubiu asupra concluziilor la care va ajunge orice observator imparțial și că, atunci când raportul dlui Etheridge va fi în sfârșit întocmit, și — după cum se speră — publicat, el va servi la întărirea celor care, peste tot în lume, sunt deja ferm convinși de caracterul nefast al guvernului Groza. Între timp, acest guvern face încercări disperate de a-și pune ordine în treburi și organizează manifestații complicate ce vor avea loc la sosirea dlui Etheridge, cu scopul de a-i demonstra acestuia că țara toată îl sprijină pe Groza.

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control — 18 octombrie

Progresele făcute de România în îndeplinirea obligațiilor prevăzute de Armistițiu

Joi după-amiază am avut o ședință comună a Comisiei Aliate de Control. Generalul Susaikov era chiar cordial, iar întreaga ședință a decurs într-un mod foarte plăcut. Generalul Vinogradov a citit un scurt raport despre progresele făcute de România în respectarea prevederilor diverselor articole ale Armistițiului pe durata primului an. În general, se arăta că România s-a achitat aproape în totalitate de obligațiile ce i-au revenit. Vinogradov a avut grijă să sublinieze că majoritatea realizărilor României au avut loc după schimbarea guvernului în martie. Acest lucru este probabil foarte adevărat, întrucât actualul guvern este desigur dispus să facă absolut orice îi cer rușii, fără a ține cont de consecințe asupra situației țării.

Tipărirea de articole critice la adresa Statelor Unite și Marii Britanii

Au fost discutate mai multe alte probleme care fuseseră ridicate de către vicemareșal și de mine. Printre acestea s-a numărat problema apariției în presa locală a unor articole critice la adresa Statelor Unite și Marii Britanii. Atât vicemareșalul, cât și eu ne-am văzut siliți, în ultimele două săptămâni, să trimitem Comisiei Aliate de Control mai multe scrisori de protest referitoare la tonul discursurilor ținute de comuniștii de aici și tipărite în ziarele locale, în care au fost făcute remarci extrem de critice și uneori chiar insultătoare la adresa reprezentanților noștri din România și a guvernelor noastre. Generalul Susaikov ne-a asigurat că, în fiecare caz în parte, redactorii ziarelor respective au fost

convocați, avertizați cu asprime să nu mai publice articole de acest fel și informați că noi violări ar avea ca rezultat suspendarea completă a ziarelor lor.

Dispoziții privind Forțele Maritime Române (190)

Un alt subiect interesant s-a referit la dispozițiile privind Forțele Maritime Române. I-am menționat lui Susaikov că observasem că anumite unități ale marinei le sunt returnate acum românilor și l-am întrebat ce se intenționează a se face cu restul. Susaikov a primit această întrebare destul de rece și a răspuns că nu este o chestiune de resortul Comisiei Aliate de Control. El a spus că Rusia capturase flota română și o păstra drept captură de război, la fel cum procedează orice națiune cu armamentul capturat de la adversarii săi. El a afirmat că, doar ca un gest prietenesc, anumite vase au fost redate românilor pentru uz propriu, dar că nu are cunoștință de existența vreunei intenții de a li se returna și altele. În acest moment am anunțat că, după părerea guvernului american, de vreme ce sechestrarea marinei române nu era prevăzută în Convenția de Armistițiu, toate navele României ar trebui returnate acesteia. Susaikov a sugerat ca acest punct de vedere să fie făcut cunoscut pe canale diplomatice. I-am spus că voi informa guvernul meu în legătură cu propunerea sa, dar că, în conformitate cu ordinele pe care le primisem, prezentam acum această recomandare fermă. Ca în multe alte chestiuni asemănătoare, Susaikov a răspuns atunci că va înainta propunerea mea Moscovei.

Ridicarea cenzurii asupra telegramelor trimise de corespondenții aliați din București

Acum câteva zile generalul Vinogradov ne-a informat că, în conformitate cu recomandările făcute de mine în numeroase ocazii, cenzura exercitată asupra corespondenților presei aliate, aflați în România, este acum în totalitate oprită. Astfel, vom putea în sfârșit să informăm publicul de acasă despre situația reală de aici. Este cu adevărat un mare pas înainte și marchează probabil începutul unei atitudini mai deschise și mai directe față de întreaga problematică balcanică. Sper din inimă că așa va fi, și voi urmări cu interes modul în care reacționează opinia noastră publică la adevăratele știri despre situația de aici.

Sâmbătă, 20 octombrie 1945

Ana Pauker consimte să discute cu reprezentantul Statelor Unite în România și cu șeful Misiunii Militare Americane

Dl Berry și cu mine am avut aseară o întâlnire interesantă cu Ana Pauker. Este primul nostru contact cu un lider comunist, în afara unor întâlniri neoficiale

cu Pătrășcanu, care s-au desfășurat aproape în întregime pe plan monden. În cele din urmă, întâlnirea a fost aranjată de unul dintre ofițerii mei, care a purtat de mai mult timp discuții cu prietenii săi comuniști despre oportunitatea unei astfel de întâlniri între noi. Într-un sfârșit, s-a aranjat ca întâlnirea să aibă loc la un ceai, în ceea ce Ana Pauker a numit o casă neutră. Ne-am întâlnit mai întâi acasă la căpitanul Armour, unde dl Răcoasa, subsecretar pentru Minorități, ne-a întâmpinat și ne-a condus la casa neutră. Este foarte interesant de remarcat că Răcoasa nu a mers cu noi în mașină, ci ne-a indicat drumul din propriul său automobil. Aceasta, suntem informați, este practica obișnuită pentru comuniști, aleasă pentru a evita aparența unor contacte apropiate cu anglo-americanii.

* * *

Toată discuția a durat cam două ore și jumătate. Colonelul Tucker ne-a servit drept interpret. Dna Pauker a fost de o amabilitate desăvârșită și am discutat pe larg poziția guvernului Groza și a Partidului Comunist în România. Ana Pauker a arătat că aversiunea comuniștilor față de Maniu și Brătianu nu se datorează colaborării celor doi cu germanii în timpul războiului — ea a spus că, la aceasta, comuniștii „ar putea închide un ochi" —, ci, mai degrabă, refuzului lor total de a coopera cu alte partide la formarea unui guvern și încercărilor lor permanente de a sabota Armistițiul și de a atâța populația împotriva Rusiei. Ne-a spus că Partidul Comunist nu domină guvernul Groza, ci este doar unul dintre cele cinci partide care participă la guvernare. Ea consideră că România nu este pregătită pentru comunism și că, chiar dacă ar putea, Partidul Comunist nu ar dori să guverneze România la această oră. A afirmat că Partidul Comunist din Rusia are o atitudine de simpatie față de comuniștii români, dar că este vorba despre două organizații complet separate, una nefiind dependentă de cealaltă. Ne-a povestit despre cei 12 ani [în realitate, 6 ani — n.n.] petrecuți de ea în închisoare și de lupta permanentă și obositoare dusă — chiar de la eliberare — pentru organizarea, pe baze temeinice, a comuniștilor români. A afirmat că este deosebit de afectată de situația actuală pe care, din anumite motive, nu o prea poate înțelege, că observă că partidul comunist român este privit ca un adevărat dușman de către Statele Unite și Marea Britanie. Ne-a spus că i-au plăcut întotdeauna americanii pentru că sunt prietenoși, naivi, sinceri, leali și pentru că știu să se distreze din plin. Ea crede că prietenia Statelor Unite și a Marii Britanii față de România este esențială pentru reluarea unei vieți normale de pace și descoperă că printre numeroși țărani și muncitori din România există sentimente sincere de admirație și prietenie față de tot ceea ce este american. Mulți dintre

aceștia nu pot înțelege de ce acum sunt priviți ca niște paria de către opinia publică americană. Ea spune că toți își îndreaptă privirile către Statele Unite mai mult decât spre Marea Britanie, în speranța unui ajutor prietenesc în primul rând, pentru că Statele Unite, fiind mai îndepărtate, au o perspectivă mai obiectivă, precum și pentru că sunt conștienți de faptul că atitudinea noastră față de România nu este influențată de dorința de câștiguri personale sau de expansiune teritorială.

* * *

I-am spus dnei Pauker că suntem fericiți că avem ocazia să discutăm, deoarece în trecut, neavând nici un fel de contacte individuale cu liderii comuniști, nu am avut cum să transmitem Partidului Comunist nici o declarație privind atitudinea Statelor Unite referitoare la problema României. Reușisem să facem cunoscute aceste puncte de vedere liderilor aproape tuturor celorlalte partide politice din România, iar pentru viitor sperăm ca actuala noastră luare de contact să fie utilă în a asigura o informare adecvată și a comuniștilor. Am afirmat că, în ultimii aproximativ zece ani, numele lui Maniu și Brătianu au fost asociate, în mintea opiniei publice americane, cu lupta pentru libertate și democrație din România. Am precizat că, deși — după cum pretindea ea — influența acestor lideri ar putea fi acum în declin, poporul american nu poate concepe, în momentul de față, crearea în România a unui guvern democratic de largă reprezentare la care să nu participe Maniu, Brătianu, și adepții lor. Am arătat că suntem de acord cu un număr din reformele ce au fost introduse de către guvernul Groza și că nu dorim, nici într-un caz, ca România să se întoarcă la guvernele necinstite și corupte pe care le avusese înainte de război. Am subliniat că, în mod cert, alegerile libere vor arăta forța reală a diverselor partide din România, dar că, până când se vor putea organiza asemenea alegeri, suntem de părere că toate partidele politice, printre care desigur și cele din care fac parte Maniu și Brătianu, ar trebui să fie reprezentate în orice guvern român, care își spune larg democratic. Am spus că, speram ca dna Pauker să profite în viitor de faptul că ne cunoștea, pentru a face cunoscută Statelor Unite orice atitudine sau opinie a Partidului Comunist referitoare la problemele curente ale României și care ne-ar putea ajuta în a înțelege pe deplin toate aspectele acestor probleme. Am informat-o despre proiectata vizită a dlui Mark Etheridge și i-am solicitat sprijinul pentru a-i aranja acestuia întâlniri cu lideri comuniști potriviți și pentru a i se permite să discute cu muncitori, țărani și alte categorii sociale din România, care l-ar putea ajuta să-și formeze o părere de ansamblu asupra dificultăților

cu care se confruntă țara. Ne-am despărțit în termeni foarte amicali și cred că vizita ne-a fost tuturor de mare ajutor.

Miercuri, 31 octombrie 1945

Am fost atât de ocupat cu întâlniri, oaspeți de marcă, etc., în ultima săptămână, încât nu am prea avut ocazia să-mi țin *Jurnalul* la zi. Voi încerca acum să parcurg pe scurt evenimentele importante din ultimele zile.

Cină neprotocolară cu Susaikov și Stevenson

Joi seară, pentru prima oară de când se găsește aici, Susaikov a fost în sfârșit de acord să accepte invitația mea la cină. Au fost prezenți el, vicemareșalul Stevenson, eu și interpreții noștri. Susaikov a lăsat impresia că se distrează foarte bine. Am încercat să abordăm, în mai multe rânduri, subiecte politice, dar el a spus că tocmai se întorsese la datorie după trei zile de spital, că dorea să se relaxeze și ne-a rugat să amânăm discuțiile politice până a doua zi, când ne-a invitat la el acasă. Așadar, am pierdut vremea bând vodcă și discutând generalități, până după orele două dimineața. Susaikov a fost mult mai prietenos decât fusese vreodată până atunci.

* * *

Ziua următoare ne-am întâlnit la reședința lui Susaikov, la orele 16,00 și am petrecut aproximativ două ore, discutând despre situația politică. Vicemareșalul a avut în fine ocazia să-și expună opiniile pe care fusese însărcinat să le prezinte încă din data de 19 octombrie (vezi însemnările din *Jurnalul* meu din acea zi). Eu am urmat linia generală pe care mi-o propusesem anterior. Susaikov a ascultat totul cu bunăvoință și apoi ne-a schițat considerentele care fac ca Rusia să continue sprijinul acordat guvernului Groza. În primul rând, ne-a spus că regimul Groza fusese în totalitate loial Rusiei în timpul războiului; că, înlocuind un guvern care îngăduise revoltele și sabotajele în spatele liniilor frontului rusesc, regimul Groza fusese capabil să mențină o ordine totală și îmbunătățise mult situația livrărilor din România de rezerve vitale pentru armatele rusești de pe front. În al doilea rând, ne-a spus că, atât înainte, cât și după prăbușirea Germaniei, guvernul Groza reușise să onoreze chiar mai mult decât obligațiile ce îi reveneau potrivit Armistițiului. Guvernele anterioare lăsaseră ca livrările conform Armistițiului să se încurce peste măsură și să rămână mult în urmă. În al treilea rând, ne-a spus că guvernul Groza reușise să

realizeze numeroase reforme sociale, dintre care de remarcat este reforma agrară, în timp ce guvernele anterioare, în afară de vorbe goale, nu făcuseră nimic în această direcție. A mai spus că era convins că orice schimbare de guvern ar duce la revolte în întreaga țară și la o distrugere totală a agriculturii și economiei. El a afirmat că populația susține în unanimitate guvernul Groza, că era convins că guvernul poate și dorește să asigure organizarea unor alegeri libere în viitorul apropiat, după care el era cu totul de acord să accepte decizia majorității electoratului român. A afirmat că schimbarea guvernului, acum când alegerile se apropie și vor duce oricum la schimbarea guvernului, nu ar duce la nimic bun și ar încurca definitiv întreaga situație. Am arătat încă o dată motivele pentru care Statele Unite nu recunosc guvernul Groza și anume, lipsa de libertate a presei, activitățile cu caracter terorist ale poliției secrete, refuzul de a include în guvern reprezentanți ai partidelor Național Țărănesc și Național Liberal și convingerea noastră că este imposibil ca un asemenea guvern să organizeze alegeri libere și corecte. I-am spus foarte deschis că după părerea mea — exprimată și în fața Departamentului de Război — regimul Groza se menține doar datorită prezenței trupelor rusești în țară și datorită bine-cunoscutului sprijin al rușilor. Am afirmat că sunt convins că, dacă trupele rusești ar fi retrase, guvernul ar cădea în cel mult 24 de ore. Bineînțeles că, nu a fost de acord. În realitate, în urma acestei întâlniri nu s-a obținut nimic, întrucât toți cunoșteam foarte bine dinainte opiniile fiecăruia și era destul de clar că, ținând cont de ordinele primite, nu ne puteam schimba. Totuși, ne-am despărțit cu toții în cei mai cordiali termeni și am căzut de acord să reflectăm asupra întregii problematici.

Generalul-maior Crane, de la Comisia Aliată de Control din Bulgaria, vizitează București

Generalul-maior Crane, reprezentantul nostru în Comisia Aliată de Control de la Sofia, a sosit pentru o vizită de o zi. El a adus cu sine o tânără bulgăroaică care-i este secretară, precum și pe mama acesteia. Ne-a spus că a procedat astfel, pentru că situația este atât de gravă la Sofia încât bulgarii care lucrează pentru Legația americană și cea britanică sunt în permanență hărțuiți de către poliția locală. A afirmat că, dacă situația se înrăutățește și mai mult, secretara sa și mama acesteia vor fi în pericol de moarte, și s-ar putea să fie necesar să le scoată din țară pe calea aerului. Prin urmare, dorește să-i obișnuiască pe ruși cu faptul că aceste persoane îl însoțesc în călătorii, astfel încât, când va sosi momentul, să nu pară ceva ieșit din comun că le ia cu el în Italia, la Viena sau în orice alt loc, caz în care, evident, nu îl vor mai însoți la întoarcere. Generalul Crane a afirmat

că atmosfera de teroare din Bulgaria este mult mai cruntă decât aici. Oamenii continuă să dispară din cauza convingerilor lor politice, gărzile comuniste bulgare înarmate cu pistoale-mitralieră și alte arme încărcate pot fi văzute peste tot: la cinematografe, în tramvaie și chiar în apropierea legațiilor americană și britanică. Ca urmare a acestor activități teroriste, partidele agrariene care formează opoziția față de comuniști s-au retras complet din campania electorală, declarând că nu au nici o ocazie să-și prezinte cauza. Prin urmare, dacă alegerile vor avea loc după cum s-a programat, este foarte clar că nu vor putea fi considerate libere. Dl Etheridge efectuează o cercetare foarte corectă și rațională a stării de fapt. El a afirmat că nu-l interesează partidele anume care ar putea câștiga alegerile, atâta vreme cât tipul de guvernare ales în final este dorit de mai bine de 51 la sută din bulgari. El discută cu reprezentanții tuturor partidelor și cu oameni din toate categoriile sociale. Generalul Crane este foarte încurajat de atitudinea sa și crede că această anchetă ar putea conduce la un guvern mult mai reprezentativ.

Week-end la moșia prințului și a prințesei Suțu

Am petrecut după-amiaza zilei de duminică și ziua de luni la Izvor, împreună cu prințul și prințesa Suțu. Pe drumul cu mașina spre și de la moșia lor, am observat că programul arăturilor de toamnă este destul de înaintat. Acest lucru mi-a fost confirmat de conversațiile cu prințul Suțu și cu alții. Există însă o lipsă considerabilă de semințe, ceea ce îi asigură guvernului o nouă cale de exercitare a presiunii. Țăranii care sunt membri ai unui partid din FND își primesc cantitățile complete de semințe, dar cei care aderă la partidele Național Țărănesc sau Național Liberal taie frunză la câini, iar pământul lor rămâne neînsămânțat. Moșia Suțu a fost acceptată de către guvern drept „fermă model." Acest lucru înseamnă că ei sunt autorizați să păstreze 150 hectare, în loc de 50, și că toată suprafața urmează a fi folosită pentru creșterea vitelor, cailor, porcilor etc., cultivând cu cereale numai suprafețele de pământ necesare pentru a obține hrana animalelor și a personalului de pe proprietate. Suțu îmi spune că, până acum, guvernul a părut dispus să-l lase să-și conducă ferma ca pe o afacere și că dacă nu va fi împiedicat în vreun fel ar putea obține un profit rezonabil.

Senatorul Pepper sosește la București

În după-amiaza zilei de 30 octombrie, senatorul Pepper de la Comitetul pentru Relații Externe al Senatului a sosit de la Belgrad. El face o călătorie prin toate țările europene; a petrecut o grămadă de timp în Orientul Apropiat, la

Moscova, Viena, Budapesta etc. La Moscova, a avut o întrevedere cu dl Stalin, una cu dl Vîșinski și a vorbit cu alți demnitari importanți. Se mândrește cu faptul că este un prieten al Rusiei și, în general, crede că americanii ar trebui să facă mult mai mult pentru a-și asigura prietenia Rusiei. Am avut o mică neînțelegere referitoare la permisiunile de zbor pentru domnia sa, dar acum cred că s-a rezolvat. Se pare că atât din Budapesta, cât și din Belgrad, ofițerii superiori ruși au contactat Statul Major rus de aici în scopul de a obține autorizările necesare pentru senatorul Pepper. În ambele cazuri, au primit asigurări de la rușii de aici că senatorul Pepper va fi oricând binevenit. Cu toate acestea, scrisorii mele, înaintată în urmă cu zece zile, prin care solicitam autorizare de zbor pentru senatorul Pepper nu i se dăduse curs. În consecință, ieri dis-de-dimineață, am fost nevoit să-i transmit o radiogramă senatorului că trebuie să-și amâne decolarea din Belgrad, până când voi obține autorizarea oficială. În sfârșit, la orele 14,00, am primit vorbă de la ruși că autorizarea fusese acordată. Când l-am dus pe senator la generalul Vinogradov, am discutat destul de mult pe această temă și, în cele din urmă, acesta și-a cerut scuze pentru lipsa de eficiență a personalului său, spunând că va avea grijă ca asemenea probleme să nu mai apară în viitor. Am fost foarte prinși, arătându-i senatorului Pepper orașul și punându-l în legătură cu persoane care îl puteau ajuta să-și facă o imagine reală. Până în momentul de față, în afară de generalul Vinogradov, s-a mai întâlnit cu Ana Pauker și cu dl Maniu. Joi îl ducem la Ploiești ca să vadă pagubele produse de bombardamente și să viziteze Rafinăria Româno-Americana, unde va lua prânzul și va avea ocazia să discute cu funcționarii noștri din domeniul petrolier, care îl pot informa cu privire la problemele lor de muncă, la dificultățile legate de prețuri și la alte subiecte de interes. Joi seara dau un dineu în cinstea sa. Printre oaspeții mei se numără generalul Vinogradov, dl Kavtaradze (ambasadorul rus), vicemareșalul Stevenson, dl Le Rougetel și dl Berry. În toate întrevederile avute până acum, senatorul Pepper a ascultat cu răbdare toate punctele de vedere exprimate, pentru ca, apoi, să sublinieze propriile păreri referitoare la necesitatea imperioasă a continuării prieteniei dintre Rusia și Statele Unite. El a arătat că liderii politici din aceste țări mai mici și-ar putea consolida considerabil poziția dacă ar arăta că au stabilit relații dintre cele mai prietenești atât cu URSS, cât și cu Statele Unite. El spune că acest lucru poate fi făcut fără intervenții reciproce, întrucât țelurile Rusiei Sovietice și ale Statelor Unite nu sunt căutși de puțin conflictuale. A subliniat imensul ajutor economic ce va rezulta dacă s-ar stabili relații prietenești cu Statele Unite și a arătat că prețul unor asemenea relații constă doar în instaurarea în țară a unor practici demo-

cratice, așa cum le cunoaștem noi.

Joi, 6 noiembrie 1945

Activitatea senatorului Pepper la București

Senatorul Pepper a plecat în sfârșit, în această dimineață, spre Praga, după ce și-a prelungit considerabil șederea, mult peste cât intenționase. După primele sale convorbiri, el a realizat că situația de aici este cu mult mai complicată și mai critică decât bănuise inițial și, prin urmare, a mai rămas pentru a înțelege cât mai bine principalele chestiuni în litigiu. Senatorului i-a plăcut în mod deosebit călătoria în regiunea petroliferă a Ploieștilor și a manifestat mult interes pentru problemele cu care se confruntă Societatea noastră petrolieră Româno-Americana. El a fost de acord că este anormal faptul ca, din cauza prețului de vânzare al produselor petroliere, Societatea Româno-Americana să piardă bani la fiecare galon de produs petrolier, plătind astfel cu bani americani o parte din despăgubirile datorate de România. În vreme ce se afla la rafinării, a discutat cu un grup de vreo șase–șapte lideri ai sindicatelor muncitorești. Erau cu toții comuniști și au expus amănunțit motivele pentru care susțin guvernul Groza. Le-a pus o mulțime de întrebări și a părut foarte interesat. Totuși, după discuție, mi-a împărtășit marea lui surpriză că niște oameni puteau debita atât de multe minciuni într-un timp atât de scurt, cu fețe atât de serioase. Mi-a spus că-i este imposibil să creadă că erau cu adevărat convinși de tot ce i-au spus despre guvernul Groza și despre Partidul Comunist în general, îndeosebi referitor la forța și importanța acestor factori de influență în România.

* * *

Ambasadorul rus Kavtaradze mi-a trimis vorbă în ultima clipă, în legătură cu cina oferită de mine joi în cinstea senatorului, că nu poate veni din cauza unei ușoare crize de inimă. Ceilalți oaspeți au sosit însă, așa că am petrecut o seară plăcută. Generalul Vinogradov și senatorul s-au retras într-un colț cu interpretul meu și au discutat mai mult de o oră. Vinogradov a insistat ca senatorul să facă cercetări complete aici și l-a rugat să se întâlnească din nou cu el, negreșit, înainte de a pleca, pentru a-i împărtăși impresiile. Senatorul a fost de acord. Joi și vineri, senatorul a discutat îndelung cu dl Petrescu și cu dl Brătianu. Vineri după-amiază, dl Berry l-a dus la Buftea, la un ceai la prințul Știrbey, iar sâmbătă dimineață, pe lângă convorbiri confidențiale cu O'Brien și Brewer, cei doi corespondenți de război ai noștri, senatorul a avut o scurtă întrevedere cu

dr Filderman, șeful Comisiei mixte americano-evreiești de distribuire și cu dl Zizu, reprezentantul Congresului Mondial Evreiesc, susținător de frunte al mișcării sioniste în România. S-a întâlnit și cu dl Mihalache, principalul colaborator al dlui Maniu în Partidul Național Țărănesc. Vineri după-amiază, senatorul Pepper a ținut o mare conferință de presă la reședința mea. Au fost de față cel puțin 60–70 reprezentanți ai presei locale și internaționale, iar senatorul le-a ținut un discurs nemaipomenit. Le-a spus că guvernul Statelor Unite, împreună cu alte națiuni, și-a asumat anumite obligații în România, mai exact, să se asigure că această țară va avea un guvern democratic, reprezentativ. A afirmat că intenționăm să ne achităm de aceste obligații și că guvernul nostru a declarat acum că nu va recunoaște actualul regim Groza, deoarece îl consideră nereprezentativ. A spus că el, personal, nu și-a format încă o impresie, dar că nu are nici un motiv să pună la îndoială veridicitatea rapoartelor care au stat la baza atitudinii adoptate de către guvernul nostru. A subliniat marile avantaje pe care le-ar obține România prin câștigarea prieteniei americane și a spus că, mai presus de toate, guvernul nostru nu va consimți niciodată să se instaureze în România un regim ostil în vreun fel Rusiei. Și-a exprimat admirația personală pentru ruși și a afirmat că este sigur că situația locală din România nu va provoca niciodată o fisură în prietenia ruso–americană. Impresia generală a tuturor, cu excepția comuniștilor, a fost că discursul senatorului a fost foarte sincer și că a avut o mare contribuție în lămurirea — pe plan local — a poziției Statelor Unite. Comuniștii au fost, firește, dezamăgiți. În dimineața următoare, toate ziarele au acordat spații ample afirmațiilor senatorului. Aceste afirmații au fost serios trunchiate de către cenzorii guvernului, anterior publicării, însă două ziare, „Ardealul" și „Timpul," au prezentat o relatare completă, ignorând instrucțiunile venite de la guvern. „Scânteia" și încă vreo două ziare au publicat doar extrase, omițând cu totul acele porțiuni ale discursului senatorului care făceau referire la nerecunoașterea regimului Groza. Suntem foarte interesați să aflăm dacă vor păți ceva redactorii-șefi ai celor două ziare care au ignorat regulile stabilite de cenzură.

* * *

Vineri seara, căpitanul Brannen a organizat o mică petrecere acasă la el, în cinstea senatorului și a avut ca invitați pe dl Berry, pe mine, Max Auschnitt, pe colonelul Farnsworth, împreună cu un grup de câteva superbe tinere românce. Senatorul s-a distrat extraordinar de bine și a petrecut o seară foarte relaxantă.

* * *

Sâmbătă după-amiază l-am trimis pe senator la vila mea de la Predeal, însoțit de adjutantul meu, căpitanul Marchman, care întâmplător este și el din Florida și care a discutat cu ușurință cu senatorul subiecte de politică de stat. Duminică dimineață am mers cu mașina la Predeal, ajungând la timp pentru prânz. I-am invitat și pe dl și dna Rică Georgescu, pe dl Bolton, un reprezentant al companiei Standard Oil din New Jersey, ce vizitează România pentru a urmări afacerile Companiei Româno-Americana, precum și pe dl Rădulescu. Imediat după prânz, senatorul, dl Rădulescu și cu mine, împreună cu dl Georgescu în calitate de interpret, ne-am retras sus, unde dl Rădulescu i-a expus în detaliu senatorului, timp de aproximativ trei ore, dilema în care se găsește Regele. Senatorul a părut foarte interesat și a pus o mulțime de întrebări referitoare la întreaga problemă. Am discutat până după orele 20.00. Luni dimineață ne-am întors în București la timp, pentru a lua prânzul la reședința mea cu dl Berry și cu dl Vișoianu, care și-a făcut timp să-i prezinte senatorului, într-o relatare foarte atentă, ultimele zile ale guvernării Rădescu și rolul pe care l-a avut dl Vîșinski în instalarea regimului Groza. Dl Vișoianu, care a fost ministru de Externe sub Rădescu, a fost de față la Palat, la întrevederea dintre Vîșinski și Rege și era în măsură mai mult decât oricare altul din România să cunoască detalii precise despre modul în care a fost instalat regimul Groza. El i-a făcut senatorului o relatare foarte reală și cinstită a tot ceea ce s-a întâmplat. Senatorul Pepper mi-a spus mai târziu că a fost foarte impresionat atât de dl Rădulescu, cât și de dl Vișoianu. El i-a apreciat drept doi dintre cei mai marcanți oameni publici din România. Luni după-amiază, am vizitat Statul Major rus pentru a ne lua rămas-bun. Generalul Susaikov, care a fost în spital câtva timp, în convalescență după niște răni mai vechi, era în sfârșit înapoi la datorie, iar senatorul a avut ocazia să discute cu el. I-a explicat că, deși se întâlnise cu mulți dintre liderii de vază din ambele părți din România, a considerat că poziția sa oficială din Senat și din Comitetul pentru Afaceri Externe al Senatului nu-i permite să se întâlnească cu membri ai guvernului sau cu Regele, ținând cont de atitudinea guvernului nostru față de regimul Groza. A afirmat că, în scurtul răstimp pe care l-a avut la dispoziție, nu a considerat că este în măsură să ajungă la concluzii precise în controversa referitoare la România, dar este mult mai în măsură decât până acum să discute chestiunile ce afectează România, dacă și atunci când se ridică în Senat. Generalul Susaikov a fost vădit dezamăgit de faptul că senatorul nu a putut exprima puncte de vedere ferme. El a expus detaliat motivele pentru care sprijină guvernul Groza și pentru care refuză să ia în considerare vreo

modificare în acel guvern, până după alegeri. Senatorul a răspuns că era evident că în România existau diferențe de opinie legate de aceste fapte reale. A spus, însă, că era de părere că problema în discuție era profundă; mai exact, plecând de la declarațiile făcute la Ialta și Potsdam, toate cele trei guverne ale noastre și-au asumat în bloc responsabilitatea instaurării de regimuri democratice în țările eliberate din Europa. A mai spus și că se punea problema dacă, în lumina acestor acorduri, era potrivit ca una dintre națiuni să-și asume singură ducerea la îndeplinire a acestei responsabilități, înfruntând obiecțiile celorlalte două, legate de un guvern instaurat care nu este în realitate democratic. A arătat că i se pare că există divergențe de opinie legate de această chestiune fundamentală, ce trebuie lămurite înainte de a se putea discuta celelalte probleme legate de România. La aceasta, Susaikov a răspuns doar că acea chestiune fundamentală nu este de competența sa, că el este un simplu instrument al guvernului său și că execută ordinele primite. După o oră și jumătate de discuții, ne-am dus în alt birou, unde am băut vodcă, am fost serviți cu gustări rusești, etc., timp de încă două ore și mai bine. Am închinat pentru fiecare în parte și pentru țările noastre, am povestit anecdote și ne-am despărțit în cele din urmă în termenii cei mai prietenești. Seara, senatorul a lăsat să se înțeleagă că ar dori să se distreze din nou, așa că, cu ajutorul căpitanului Brannen, am strâns un grup de ofițeri și fete la locuința mea, unde am rămas până pe la orele 3,00 dimineața. Azi-dimineață l-am condus pe senator la aeroport la orele 10,00 fix; acolo se afla generalul Vinogradov însuși, însoțit de translator, pentru a-și lua rămas-bun. Senatorul Pepper pleacă la Praga, unde va sta mai multe zile cu reprezentantul nostru și cu dl Beneš. De acolo, se duce la Nürnberg, în Germania, de acolo la Londra și apoi acasă.

Amânarea vizitei lui Mark Etheridge în România

Astăzi este cea de-a 28-a aniversare a Revoluției Roșii și rușii au liber trei zile. Cu aproximativ o săptămână în urmă părea că intenționau să organizeze aici, la București, o uriașă paradă a trupelor rusești. Mai multe divizii s-au apropiat de oraș, unitățile românești au primit ordin să elibereze cazărmile, iar câteva din cele mai mari case din București erau pregătite să primească înalți oaspeți. Pregătirile au fost însă oprite brusc și se pare că toate planurile legate de paradă au fost anulate. Vinogradov însuși mi-a spus joia trecută, ca răspuns la întrebarea mea, că nu era programată nici o paradă și că singura manifestare ce va marca evenimentul va fi o recepție organizată la reședința ambasadorului rus, miercuri seara. Deși nu avem nici o dovadă sigură, suntem convinși că anularea

planurilor pentru paradă a avut drept cauză faptul că, miercuri, s-a anunțat sosirea dlui Etheridge, de la Sofia. Sosirea în mijlocul unui fastuos spectacol militar rus i-ar fi creat cu siguranță o impresie nefavorabilă privitoare la atitudinea rușilor în România. Am aflat acum că dl Etheridge și-a amânat vizita pentru o dată neprecizată. Este însă prea târziu ca rușii să-și reia planurile legate de paradă.

* * *

Suntem destul de dezamăgiți că dl Etheridge nu sosește acum. Joi, 8 noiembrie este ziua onomastică a Regelui și atât guvernul cât și opoziția își propun să facă ample demonstrații, după câte se pare în cinstea Regelui, dar în realitate vizând impresia pe care i-ar putea-o face dlui Etheridge. În plus, pe baza recentelor informații primite de la Sofia, s-ar putea ca Etheridge să intenționeze să se întoarcă în Statele Unite înainte de a veni în vizită la București. O astfel de acțiune ar reprezenta o mare dezamăgire pentru această țară, care este acum destul de surescitată la perspectiva vizitei lui apropiate. Regele și susținătorii săi apropiați ar fi deosebit de afectați, întrucât o amânare a sosirii dlui Etheridge ar oferi celor din guvern un timp și mai îndelungat pentru a-și consolida poziția și ar însemna ca Regele să continue să se abțină de la a semna toate decretele pentru o perioadă și mai îndelungată de timp. De fapt, guvernul a mers foarte departe cu emiterea de decrete guvernamentale, lipsite de semnătura Regelui, atunci când a înființat societățile ruso-române în domeniile petrolier, bancar și de navigație[191]. În prezent, pare foarte posibil că ei își vor asuma, în același mod, responsabilitatea emiterii tuturor celorlalte decrete necesare. Acest lucru ar putea foarte bine să fie urmat de gestul de a retrage Regelui toate prerogativele sale, până în momentul în care va fi de acord să se supună tuturor dorințelor guvernului. Orice asemenea gest ar fi un pas mare către declararea în fapt a republicii aici, în România.

Joi, 8 noiembrie 1945

Manifestații de stradă și vărsări de sânge marchează sărbătorirea onomasticii Regelui [192]

Astăzi au avut loc în București manifestații și vărsări de sânge. Încă nu ne aflăm în posesia tuturor detaliilor, dar am avut observatori în majoritatea punctelor mai importante din oraș și acum pot oferi o relatare generală a ceea ce s-a întâmplat, urmând să adaug noi detalii mai târziu.

* * *

Ziua de miercuri 7 noiembrie a marcat cea de-a 28-a aniversare a Revoluției Roșii și, după cât se pare, cu această ocazie guvernul a organizat trei ample mitinguri, în diverse puncte din oraș. Zonele respective au fost ornamentate cu steaguri rusești și românești și cu placarde și flamuri corespunzătoare. Vorbitorii au fost toți membri ai guvernului sau lideri de marcă ai comuniștilor și social-democraților. Cei mai mulți dintre ei au ridicat în slăvi Rusia sovietică, dar mulți au consacrat mare parte din timp laudelor aduse guvernului Groza și condamnării „reacționarilor" Maniu și Brătianu. Astfel, fiecare dintre cele trei mitinguri a avut un puternic caracter politic.

* * *

Ieri pe la orele 14,00, am primit de la generalul Susaikov o scrisoare la care era anexat un comunicat al ministrului de Interne Teohari Georgescu, în care se afirma că partidele Liberal și Național Țărănesc pun la cale o manifestație ilegală în Piața Palatului, în ziua de 8 noiembrie, ziua onomastică a Regelui și că este de așteptat să se producă acte de dezordine și huliganism. Susaikov mi-a cerut părerea dacă ar trebui permisă organizarea unei astfel de manifestații. I-am răspuns, făcând trimitere la scrisoarea mea adresată în urmă cu câteva luni, în care recomandam să nu fie permise nici un fel de demonstrații politice, ale nici unui partid politic, în timpul perioadei critice de disensiuni dintre Rege și guvern. Am spus că această perioadă continuă și că, prin urmare, cred că manifestațiile de stradă nu ar trebui permise, dar că ar trebui asigurate săli corespunzătoare sau alte spații închise, atunci când este necesar. Am mai spus că cetățenilor pașnici ar trebui să li se permită să se strângă la Palat și să aștepte până vine rândul lor să semneze în cartea de onoare, așa cum se obișnuiește de ziua Regelui. Nu știu ce măsuri a luat de fapt Susaikov în acest sens și nici n-am știut atunci că s-au ținut manifestațiile de miercuri. Acum mi se pare că ar fi fost anormal ca, desfășurarea unor manifestații cu caracter politic de către guvern să aibă, miercuri, permisiunea Comisiei Aliate de Control iar demonstrațiile similare de ziua numelui Regelui să fie interzise joia.

Miercuri seara, Teohari Georgescu l-a informat pe dl Brătianu, liderul liberal, că, în condițiile în care va da asigurări că se va păstra ordinea, că nu se vor purta arme, că nu se vor striga lozinci și nu se vor ține cuvântări antiguvernamentale, el va aproba demonstrația pașnică a cetățenilor în Piața Palatului, care doresc să-și manifeste loialitatea față de Rege. Brătianu a fost de acord. Deși nu am încă dovezi concrete, presupun că s-a ajuns la un acord similar și cu Maniu

și oamenii săi. În această dimineață, cam pe la orele 10,00 mulțimea s-a adunat în fața Palatului, iar la orele 11,00, erau peste 15 000 de oameni care purtau drapele și portrete ale Regelui. Demonstrația a fost pașnică până în momentul în care au apărut camioane și autobuze pline de polițiști și simpatizanți comuniști și au început să circule prin mulțime. Acest lucru a continuat cam o oră. Soldații, majoritatea din Divizia „Tudor Vladimirescu", erau aliniați la fiecare intrare în Piața Palatului și au încercat să împiedice ca alții să se alăture mulțimii. Au putut fi observați și un mare număr de polițiști, precum și mulți polițiști în haine civile înarmați cu pistoale și pistoale automate. Pe la orele 12,00, mulțimea a început să scape de sub control, părând a fi extrem de iritată îndeosebi de camioanele și autobuzele care făceau ture, cărând simpatizanții guvernului, care zbierau pentru guvernul Groza. S-au produs mai multe încăierări și am putut observa că s-au operat multe arestări. Majoritatea persoanelor arestate a fost dusă în locul împrejmuit de lângă clădirea Ministerului de Interne, iar mulțimea s-a strâns în față, cerând eliberarea arestaților. Pe măsură ce mulțimea devenea mai numeroasă, grupuri de soldați au tras focuri de armă în aer. Cam tot atunci, polițiștii din două dintre camioanele ce patrulau au descins din vehiculele lor și au încercat să facă arestări. Fiind rapid întrecuți ca număr, ei au fost copleșiți, iar camioanele lor au fost răsturnate. Ambele au luat foc și au ars complet. Pe la orele 13,00, cel puțin o parte din soldații care trăgeau în aer au început să tragă în mulțime și s-a observat că mai multe persoane au fost rănite. Puțin după orele 15,00, poliția și soldații, care la acea oră reușiseră să elibereze piața, au primit întăriri serioase și au blocat toate căile de acces. La un moment dat, un grup format din câteva sute de persoane care cântau imnul național s-a apropiat de un cordon de soldați, probabil cu intenția de a forța intrarea în Piața Palatului. Ofițerul aflat la comandă a fost văzut când a dat soldaților ordin de deschidere a focului. Unii dintre ei au tras direct în mulțime, care s-a împrăștiat imediat, lăsând doi morți și trei răniți pe caldarâm. Și în alte părți au avut loc incidente similare. După-amiaza târziu, mulțimea s-a dispersat puțin câte puțin, dar nu înainte de a avea loc mai multe confruntări. De două–trei ori în cursul zilei, în fața Misiunii și Legației noastre au sosit delegații, cerând libertate și aclamând Statele Unite. Același lucru s-a întâmplat în fața Legației britanice. O verificare rapidă făcută seara târziu a evidențiat că au fost cel puțin șapte morți și circa 50 de răniți, mai mult sau mai puțin grav. Fără îndoială că mai târziu vor fi descoperite și alte victime. După consultări avute astă-seară cu vicemareșalul Stevenson, am trimis amândoi note generalului Susaikov, în care solicităm o întrunire imediată a Comisiei Aliate de Control, pentru a discuta toate

Stevenson, am trimis amândoi note generalului Susaikov, în care solicitam o întrunire imediată a Comisiei Aliate de Control, pentru a discuta toate momentele acestor tulburări. Am de gând să solicit la această întrevedere o relatare exactă a acțiunilor întreprinse de către Comisia Aliată de Control sau de celelalte autorități rusești, precum și să cer înființarea unui consiliu format din ofițeri care să includă și reprezentanți britanici și americani, care să stabilească ce s-a întâmplat în realitate. A fost deosebit de interesant să remarcăm că, cu excepția a unei sau două mici patrule NKVD, care se pare că nu au acordat nici o atenție tulburărilor, astăzi nu se vedea nici un rus în apropierea Pieții Palatului. Există deja indicii că guvernul acuză partidele istorice pentru toate fărădelegile care au avut loc. Au fost făcute numeroase arestări, în special în rândul studenților de la Universitate și este posibil să se întreprindă acțiuni și împotriva lui Maniu și Brătianu personal. După părerea mea, întreaga demonstrație s-ar fi putut desfășura într-o atmosferă cât se poate de pașnică, dacă nu și-ar fi făcut apariția comuniștii în camioane, zbierând în favoarea guvernului și proferând amenințări la adresa lui Maniu și Brătianu. În orice caz, manifestațiile sunt regeretabile. Partidele istorice nu au făcut nimic pentru a-și susține cauza și probabil că au oferit guvernului o nouă ocazie de a adopta măsuri represive împotriva lor.

* * *

Din nefericire, dl Etheridge nu a sosit astăzi. Aflăm acum că a părăsit ieri Bulgaria, pentru o scurtă călătorie la Moscova. Credem că va sosi aici pe la începutul săptămânii viitoare.

Recepție la Ambasada rusă

Recepția dată miercuri seara la Ambasada rusă în cinstea aniversării Revoluției Roșii a fost un eveniment foarte bine pregătit. Bineînțeles că, au fost prezenți toți membrii guvernului, precum și întregul corp diplomatic. Toată lumea era în ținută de gală și chiar dl Berry a apărut în frac și cu cravată albă. Spre deosebire de o recepție similară ce a avut loc primăvara trecută, nu s-a făcut nici un efort deosebit de a ni se acorda o atenție specială vicemareșalului Stevenson și mie. În timp ce anul trecut ni s-au oferit locuri de onoare și am fost chiar conduși într-o sufragerie specială, unde se aflau doar câteva persoane alese, anul acesta am fost tratați, mai mult sau mai puțin, ca niște invitați oarecare. Atât Susaikov, cât și Vinogradov, totuși, au fost politicoși, au închinat cu noi mai multe toasturi și nu au manifestat nici un fel de animozitate. Nu l-am

văzut pe ambasadorul rus, dl Kavtaradze toată seara, cu excepția momentului de primire. Se pare că și-a consacrat toată atenția dr-lui Groza, care, în mod foarte evident, a fost personajul numărul unu al serii. Am plecat pe la ora 1,30, printre primii, după ce am închinat o mulțime de pahare cu diverși ofițeri ruși din Comisia Aliată de Control și după ce am dansat cu mai multe doamne rusoaice.

Duminică, 11 noiembrie 1945

Guvernul dă vina pe partizanii lui Maniu și Brătianu

După demonstrațiile de joia trecută, următoarele trei zile au trecut în relativă liniște. Așa cum era de așteptat, presa controlată de guvern a publicat relatări distorsionate flagrant, aruncând toată vina pe partizanii lui Maniu și Brătianu. Ministrul de Interne, Teohari Georgescu, a dat publicității o declarație oficială a guvernului[193], în care se afirma că întregul program al tulburărilor a fost atent pus la cale de către liderii național-țărăniști și liberali. A anunțat că guvernul va lua măsuri represive drastice și că în momentul de față se fac cercetări amănunțite.

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control pentru discuții asupra tulburărilor

Ca răspuns la cele două scrisori urgente, generalul Susaikov a convocat, în fine, o ședință comună a Comisiei Aliate de Control pentru ieri după-amiază. Când a fost întrebat despre concluziile sale cu privire la tulburări, a răspuns că nu este încă în măsură să facă o declarație. În schimb, ne-a cerut vicemareșalului Stevenson și mie, rapoartele noastre asupra evenimentelor și concluziile noastre. Stevenson i-a citit un scurt rezumat al rapoartelor pe care le primise, iar eu am citit întregii adunări, cuvânt cu cuvânt, radiograma către Washington pe care o expediasem joi seara. Am solicitat numirea unei comisii formată din ofițeri britanici, ruși și americani, care să cerceteze atent toate chestiunile legate de aceste tulburări. Am arătat că numai prin intermediul unei astfel de comisii de investigație am putea fi siguri că toate cele trei delegații sunt pe deplin informate în privința acelorași fapte și că doar atunci vom fi în situația de a trage concluziile cuvenite. Am afirmat că ochii întregii lumi sunt îndreptați acum spre România și că va depinde de noi să dovedim că putem cel puțin să colaborăm unii cu ceilalți într-o situație critică, precum aceasta. Vicemareșalul Stevenson m-a susținut cu tărie. Susaikov a eludat problema afirmând că o va lua în considerare, va studia rapoartele noastre deja înaintate și va convoca o nouă ședință, luni sau marți. Ne-a spus că, personal, nu a întocmit nici un raport în afară de

un scurt mesaj telefonic către Moscova, în care anunța că avuseseră loc tulburări, că muncitorii fuseseră atacați și se apăraseră, că au fost omorâți și răniți oameni și că trupele guvernului au fost chemate să restabilească ordinea, ceea ce au putut face, fără nici un fel de ajutor din partea rușilor. Acest raport, așa scurt cum este, îmi demostrează clar că Susaikov nu este dispus să accepte adevărul, chiar dacă îl cunoaște.

Comuniștii organizează manifestații de stradă în cinstea tovarășilor lor morți în tulburările din 8 noiembrie

Astăzi am observat în ziarele comuniste apeluri către mase să se strângă luni într-o demonstrație publică, cu ocazia înhumării muncitorilor și partizanilor guvernului decedați în urma tulburărilor de joi. Apelul arată foarte clar că se pregătește o amplă demonstrație în favoarea guvernului și împotriva lui Maniu și a lui Brătianu. I-am scris lui Susaikov o scrisoare prin care îi atrăgeam atenția asupra acestor proiecte, amintindu-i de hotărârea noastră de a nu permite nici o demonstrație în această perioadă critică și cerându-i să interzică ducerea la îndeplinire a acestor proiecte. Nu mă voi mira dacă nu voi primi nici un răspuns de la el.

Guvernul face arestări în masă, torturează deținuții pentru a semna „mărturisiri" (194)

Din mai multe surse am fost informat că cele cinci sau șase sute de persoane care au fost arestate în timpul tulburărilor sunt ținute în Ministerul de Interne și în cazărmile Diviziei „Tudor Vladimirescu", unde sunt torturați, bătuți și amenințați, pentru a semna așa-zise „mărturisiri", prin care să fie implicați Maniu, Brătianu și alți lideri ai opoziției, într-un complot pus la cale demult pentru răsturnarea guvernului și instigare la dezordini. I-am trimis generalului Susaikov o scrisoare în care-l informam în legătură cu aceste rapoarte și îi ceream să autorizeze o comisie mixtă britano–americano–rusă să viziteze aceste locuri de îndată, pentru a stabili dacă știrile sunt corecte și în ce condiții sunt ținuți deținuții. Probabil că, nici de data aceasta, nu voi primi vreun răspuns satisfăcător.

Luni, 12 noiembrie 1945

Susaikov nu face nici un demers, manifestațiile de stradă se desfășoară conform planificării

Astăzi ar fi trebuit să fie zi liberă pentru noi (Ziua Armistițiului), dar de dimineață, aflând că planurile pentru manifestațiile de după-amiază se des-

fășoară neabătut și că manifestațiile propriu-zise ar putea fi urmate de noi tulburări, am hotărât să-i convocăm pe toți, puțin după orele douăsprezece. Se pare că Susaikov nu a făcut nimic cu privire la cererea mea ca acestea să fie anulate, de vreme ce mulțimi imense cu steaguri, pancarde și celelalte ornamente uzuale s-au strâns imediat după orele douăsprezece, o parte în Piața Națiunii și cealaltă în Piața Victoriei. Soldați și jandarmi sunt postați de-a lungul tuturor străzilor principale, iar cele mai importante clădiri guvernamentale sunt păzite cu strășnicie.

Toată dimineața am primit rapoarte care ne anunțau că situația devine din ce în ce mai gravă. În conformitate cu aceste rapoarte, comuniștii cei mai fanatici au preluat acum controlul total, primind de la Moscova semnalul „Executarea!". Începând cu manifestațiile de astăzi, ei intenționează să aplice măsuri din ce în ce mai represive, probabil urmate chiar de o baie de sânge și cu siguranță de arestări în masă, pentru a elimina o dată pentru totdeauna partidele de opoziție. Mai mulți ofițeri gradați și soldați de-ai noștri au urmărit manifestațiile și au putut strânge date foarte complete despre ceea ce s-a întâmplat. De asemenea, am luat măsuri de precauție și ne-am înarmat oamenii din clădire, pentru că, dacă tulburările izbucnesc cu adevărat, s-ar putea ca unele persoane să ceară azil. Situația pare astăzi mai gravă decât oricând de la sosirea noastră în România.

* * *

Acum, manifesațiile s-au desfășurat în liniște. Toate fabricile, magazinele și atelierele de orice tip au fost închise după orele 12,00 prin ordin al guvernului. Toți muncitorii au fost obligați, sub amenințarea unor pedepse grele — de la pierderea locului de muncă la pierderea ajutoarelor pe perioada iernii — să participe la festivități. Toate restaurantele din București au fost închise și a fost imposibil să poți lua prânzul chiar și la hotelul Athenée Palace. În ciuda tuturor eforturilor însă, numărul oamenilor care au participat la manifestație a fost, prin comparație, mic. Comuniștii pretind că numărul total al participanților s-a ridicat la cifra amețitoare de 750 000. În realitate însă, la cele două manifestații, cea din Piața Națiunii și cea din Piața Victoriei, au participat probabil, în total, nu mai mult de 60 000 persoane. Majoritatea acestora erau complet apatici, nu arătau nici un pic de interes pentru discursuri sau parăzi și păreau dornici doar să se întoarcă acasă cât mai curând posibil. Cei șapte „eroi" care și-au pierdut viețile pentru cauza guvernului, în tulburările din 8 noiembrie, au fost plimbați prin oraș cu fanfare și trâmbițe și în cele din urmă au fost lăsați să-și doarmă somnul de veci într-un loc special pregătit în Parcul Național, la marginea zonei

rezidențiale, nu departe de casa lui Groza. În coloană puteau fi văzute mai multe pancarde pe care scria că victimele fuseseră ucise de către fasciștii și bandiții de Maniu și Brătianu, iar cei care iubesc cu adevărat libertatea nu vor uita niciodată acest lucru. Mi s-a spus, pe baza unor dovezi clare, că, în realitate, trei dintre victime erau militari, care au deschis cei dintâi foc asupra mulțimii și care i-au înfuriat pe demonstranții în favoarea Regelui atât de tare, încât atunci când au fost prinși de mulțime, au fost literalmente sfâșiați în bucăți. Celelalte patru victime se pare că au fost ucise de gloanțe rătăcite sau în încăierarea generală care a urmat. Întregul spectacol de astăzi a fost o grețoasă paradă propagandistică. Nu există nici o persoană în București care să poată pune sincer la îndoială faptul că acei care au provocat tulburările au fost comuniștii înșiși, mai întâi trecând cu camioanele prin mulțime și apoi deschizând practic focul asupra unor oameni nevinovați. În ciuda acestora, comuniștii au obligat guvernul să organizeze această amplă manifestație la care tocmai am fost martori și au cerut chiar miniștrilor guvernului să însoțească pe străzi coșciugele, mergând pe jos, cu capetele descoperite și cu fețele aparent pătrunse de regret și durere. Pe de altă parte, susținătorii național-țărăniștilor și liberalilor, care au fost omorâți pentru simplul motiv că au avut curajul să strige și să-l aclame pe Rege, vor trebui să fie îngropați pe ascuns, noaptea și, chiar atunci, cei ce vor participa la funeraliile ar putea fi ulterior arestați și pedepsiți.

Arestările după tulburări se apropie de 3000 (195)

Numărul arestărilor după tulburările de joia trecută se spune că a ajuns aproape de 3 000. Mulți dintre acești oameni au fost bătuți brutal și nici unul nu a fost încă adus în fața tribunalului. A existat un fel de judecător militar de instrucție, în fața căruia au fost aduși anumiți lideri național-țărăniști și liberali și cărora li s-au pus câteva întrebări cu caracter general referitoare la participarea lor la manifestație. Se pare însă că această anchetă este mai mult sau mai puțin praf în ochi, situația reală fiind aceea că toți activiștii de frunte ai partidelor istorice sunt arestați și vor fi deținuți în lagăre de concentrare o perioadă considerabilă de timp.

Sâmbătă, 17 noiembrie 1945

Ședința Comisiei Aliate de Control din 15 noiembrie 1945

Generalul Susaikov nu a convocat luni sau marți o ședință specială a Comisiei Aliate de Control și noi nu am mai primit de la el nici un fel de alte informații referitoare la tulburările din 8 noiembrie, până la ședința noastră

obișnuită programată pentru ziua de joi. La această ședință, ne-a informat, în sfârșit, că a respins cererea mea ca o comisie comună să ancheteze tulburările. Ca motiv, ne-a oferit faptul că o asemenea investigație ar reprezenta un amestec în treburile interne ale României și că, mai mult, întrucât responsabilitatea menținerii ordinii în zona de concentrare a trupelor rusești revine Înaltului Comandament Sovietic, numai acel Comandament ar putea face investigația. A afirmat că o astfel de anchetă este în curs de desfășurare, fiind condusă de către autoritățile militare sovietice, iar o alta este întreprinsă de către guvern. Ne-a spus că ne va comunica rezultatele la momentul potrivit. Bineînțeles că am ridicat obiecții, arătând că fără o anchetă comună, faptele raportate guvernelor noastre ar fi foarte diferite și actualele evenimente ar fi o nouă ocazie de a accentua deosebirile de opinie deja existente în privința situației din România.

* * *

Susaikov a refuzat de asemenea să ia vreo măsură privitoare la cererea mea ca un comitet comun să cerceteze presupusele bătăi care au loc în interiorul Ministerului de Interne. A spus că va studia situația și ne va anunța rezultatul.

* * *

Vicemareșalul a prezentat oficial punctul de vedere al guvernului britanic cu privire la regimul Groza, subliniind rațiunile pentru care guvernul Majestății Sale consideră că guvernul Groza este cu totul necorespunzător. Aceste puncte de vedere au fost în general cele pe care i le prezentase personal lui Susaikov, la recenta noastră întâlnire neoficială. A mai adăugat însă că în concepția guvernului Majestății Sale, eșecul guvernului Groza de a menține ordinea la data de 8 noiembrie, chiar și prin folosirea unor metode teroriste, era un indiciu categoric că acest guvern este cu totul inacceptabil. Am declarat că, deși nu am primit ordine clare în această privință, recomandarea de înlocuire a guvernului Groza corespundea exact atitudinii exprimate în mod public de către Statele Unite și am spus că sunt sigur că orice acțiune ce ar duce la instaurarea unui guvern cu adevărat democratic în România va fi primită pozitiv de către guvernul meu. Susaikov a spus că va lua notă de atitudinea noastră, dar că nu va face nimic în acest sens.

* * *

Este foarte limpede acum că Rusia intenționează să susțină guvernul Groza până la capăt. Refuzul lui Susaikov de a împiedica manifestațiile de luni, respingerea cererii mele urgente de a se face o anchetă de către Comisia Aliată de Control și faptul că el susține în continuare că guvernul acționează încă într-un

mod democratic și constituțional, toate acestea sunt indicii care lămuresc atitudinea Rusiei. Arestările liderilor național-țărăniști și liberali continuă, iar noi primim un număr din ce în ce mai mare de rapoarte referitoare la bătăi și alte brutalități la care sunt supuși deținuții. Se pare că guvernul român și-a dat deoparte masca democrației și, cu extremiștii la conducere, trece acum la acțiuni agresive pentru a elimina opoziția. Maniu și Brătianu sunt încă liberi, dar probabil că vor fi arestați în curând. Am primit informații sigure conform cărora comuniștii se străduiesc să fabrice dovezi care să-i implice pe americani în tulburările și dezordinile din 8 noiembrie și este foarte posibil că vor obține mărturii false de la diverși oameni, încercând să demonstreze aceasta. Rusia pare să fie plină de înțelegere pentru acțiunile comuniștilor, ba chiar s-ar putea ca aceste acțiuni să fie ordonate chiar de la Moscova de către Vîșinski sau agenții săi. În ansamblu, situația pare mai sumbră ca oricând. Dacă vom permite ca toate acestea să se întâmple fără să facem ceva pentru a restabili justiția, omenia și democrația în aceste momente, am putea să recunoaștem o dată pentru totdeauna că nu ne putem menține poziția în România și să ne retragem. Nu văd cum am putea continua să împrumutăm numele unei Comisii Aliate de Control, care nu numai că tolerează, dar chiar sprijină în realitate aceste activități cu caracter terorist. Am expediat Washingtonului acum câteva zile o telegramă în acest sens.

Mark Etheridge urmează să sosească în curând de la Moscova

Azi după-amiază, dl Berry a primit o radiogramă de la ambasada noastră din Moscova, în care se arăta că Etheridge sosește, în sfârșit, în România. El intenționează să sosească aici duminică sau luni cu un avion rusesc. L-am rugat pe generalul Vinogradov să ne aducă la cunoștință orice nouă informație referitoare la ora sosirii. Probabil că nu vom primi nici o informație exactă referitoare la acest moment. Presupun că, pe plan local, comuniștii vor pune în scenă încă una din faimoasele lor demonstrații menite să-l impresioneze de îndată ce coboară din avion.

Miercuri, 21 noiembrie 1945

Activitatea lui Mark Etheridge la București

Dl Etheridge a sosit în sfârșit cu un avion rusesc, luni pe la amiază. După cum mă așteptasem, nu am primit de la ruși nici o înștiințare prealabilă referitoare la sosirea sa, dar, spre norocul nostru, la aeroport se găseau căpitanul

Leisersohn și dl MacDonald, atașatul de presă al Legației, astfel încât a fost întâmpinat așa cum se cuvine și condus imediat la Legația americană, unde dl Berry și cu mine îl așteptam. Dl Etheridge ne-a spus că vizita sa la Moscova a fost organizată conform instrucțiunilor secretarului de Stat, care dorea ca el să prezinte personal guvernului rus o scurtă descriere a situației văzute de el în Bulgaria. De fapt, dl Etheridge a recunoscut că vizita sa la Moscova nu a prea avut rezultate. Cu toate că a petrecut acolo șase zile, el nu i-a întâlnit nici pe Stalin, nici pe Molotov și a avut doar o scurtă întrevedere cu Vîșinski. Se pare că această întâlnire nu a adus nimic nou, întrucât Vîșinski a rămas la vechea sa atitudine, iar dl Etheridge nu a făcut altceva decât să reia mai multe argumente, prezentate anterior în timpul Conferinței de la Londra. Bineînțeles că punctul de vedere al dlui Etheridge, după cercetările făcute în Bulgaria, s-a dovedit a fi exact același cu cel al dlui Barnes și al generalului Crane.

* * *

Dl Etheridge și dl Berry au luat prânzul cu mine luni și, în timpul mesei, am discutat planurile noastre generale. După prânz, am mers cu mașina până la Palat, unde Etheridge a semnat în registrul vizitatorilor și a solicitat oficial audiență la Rege, care a fost imediat aranjată pentru a doua zi, la Sinaia. La orele 15,30, dl Berry și cu mine l-am dus pe dl Etheridge la Misiunea rusă, unde ne-am întâlnit cu Susaikov și Vinogradov. Convorbirea a durat mai bine de o oră, iar Susaikov a vorbit mai tot timpul. A recapitulat temele cunoscute, explicând în detaliu de ce Rusia agreează guvernul Groza și de ce a considerat necesar să se debaraseze de Rădescu. Dl Berry l-a condus apoi pe dl Etheridge la Legație, unde acesta a petrecut restul după-amiezii și serii examinând telegramele dlui Berry și informându-se în general asupra situației de aici.

Maniu solicită azil pentru Lazăr, unul dintre colaboratorii săi

Luni după-amiază am primit un mesaj urgent de la dl Maniu, în care ne cerea — dlui Berry și mie — să facem în așa fel încât să ne întâlnim imediat cu el. În consecință, dl Maniu și dl Berry au venit la mine acasă, luni seară, după cină. Maniu ne-a povestit cum toți adjuncții săi sunt arestați și că mulți dintre ei sunt bătuți, iar unii chiar omorâți. El a afirmat că România trăiește sub o domnie a terorii așa cum nu a cunoscut niciodată până acum. Ne-a spus că arestările sunt menite să distrugă sistematic Partidul Național Țărănesc. Toți liderii săi locali sunt vânați, iar cei care nu-și găsesc o ascunzătoare sunt imediat arestați și dispar. Se teme în mod deosebit pentru dl Ilie Lazăr, care este principalul său

colaborator în organizarea muncitorilor din București. Chiar și înainte de 8 noiembrie, Lazăr a căzut în dizgrația comuniștilor, din cauza strădaniei sale de a îndepărta muncitorii de FND. După spusele lui Maniu, el a avut rezultate foarte bune. Maniu ne-a asigurat că dacă va fi găsit, Lazăr va fi cu siguranță bătut și probabil ucis. El ne-a implorat să-i acordăm azil lui Lazăr și fiicei acestuia. Dl Berry și cu mine i-am explicat că, în conformitate cu ordinele pe care le avem, nu am putea face așa ceva, dar că cerem insistent Comisiei Aliate de Control să cerceteze imediat numeroasele rapoarte primite în legătură cu bătăile și tratamentul nepotrivit aplicat deținuților. Dl Maniu a plecat foarte amărât.

Se înmulțesc dovezile referitoare la tratamentele barbare la care sunt supuși deținuții

Am primit acum mai multe rapoarte despre tratamentul brutal aplicat deținuților. Ofițerii mei au discutat personal cu mai mulți inși care au fost închiși timp de patru–cinci zile, bătuți sau brutalizați în alt mod, și eliberați numai după ce au semnat mărturisiri smulse cu forța prin care partidele Național Țărănesc și Național Liberal erau implicate ca autoare ale tulburărilor din 8 noiembrie. Într-unul din cazuri, un muncitor, care ne-a spus că se dusese pașnic în Piața Palatului la 8 noiembrie pentru a-și exprima loialitatea față de Rege, a fost strâns laolaltă cu alte 70–80 de persoane și mânat în clădirea Ministerului de Interne de către soldați din trupe ale guvernului, a fost bătut cu patul pistolului de către agenți guvernamentali și aruncat în închisoare, unde a fost ținut fără o hrană adecvată timp de cinci zile. A văzut cum vreo 40 sau 50 de persoane au fost bătute și lovite cu piciorul în mai multe rânduri, în așa hal încât mai mulți și-au pierdut cunoștința. A doua zi, după ce a fost eliberat, a venit la Misiunea noastră și ne-a povestit ce i s-a întâmplat. În ziua imediat următoare, a fost din nou ridicat, aruncat înapoi în închisoare și bătut din nou cu cruzime. Toți dinții i-au fost scoși cu lovituri de pat de pistol în gură, nasul i-a fost zdrobit, iar brațele și picioarele i-au fost răsucite și biciuite așa încât nu mai putea umbla. El se găsește încă în pușcărie, în viață, dar într-o situație disperată. Singurul motiv cert pentru cea de-a doua arestare a sa a fost faptul că se știa că a venit la Misiunea noastră să povestească ce a pățit. Vicemareșalul și cu mine i-am scris din nou generalului Susaikov, solicitând convocarea unei ședințe speciale a Comisiei Aliate de Control pentru a se discuta aceste acte de teroare și pentru a iniția o anchetă. Cu toate că i-am adresat scrisori în acest sens luni, el nu a acționat nicicum. Sperăm că — în cel mai bun caz — vom putea ridica problema la ședința curentă de joi a Comisiei Aliate de Control.

Mark Etheridge are o întrevedere cu Regele Mihai

Marți, dl Berry și cu mine l-am însoțit pe dl Etheridge și pe asistentul său, dl Black, la Sinaia, pentru a-l întâlni pe Rege. Dl Berry și dl Etheridge au conferit imediat cu Regele și i-au ascultat relatarea evenimentelor de la 23 august 1944. Regele a mai prezentat detaliat și împrejurările în care a avut loc vizita lui Vîșinski din martie, care s-a încheiat cu alungarea lui Rădescu și cu formarea guvernului Groza. Regele a descris în continuare acțiunile sale din august, când a solicitat demisia lui Groza. El i-a mai explicat dlui Etheridge actuala sa poziție față de guvern. A subliniat în special, faptul că guvernul Groza este acum ilegal și că nu trebuie să demisioneze. A arătat că, în nici un caz nu i se poate încredința sarcina de a organiza alegeri și că următoarea mișcare în această situație depinde cu totul de cei trei Aliați, întrucât ei au fost solicitați de Rege, conform Declarației de la Ialta, să îl ajute la formarea unui guvern reprezentativ.

* * *

În timp ce Regele vorbea cu dl Etheridge, Regina ne-a condus, pe dl Black și pe mine, prin vechiul castel [196], iar apoi m-a dus într-un birou și și-a descărcat sufletul. Mi-a destăinuit că se temea că Regele ar putea fi asasinat și că își face griji dacă Regele trebuie sau nu să abdice. Spunea că Regele nu poate dăinui sub un regim în totalitate comunist, iar ea se temea că, chiar dacă ar abdica, comuniștii nu i-ar permite niciodată să părăsească țara, de teamă că s-ar putea întoarce ulterior ca opozant al politicii lor. I-am vorbit mult despre marele ascendent pe care Regele îl are încă asupra poporului. I-am arătat că mulți din așa-zișii comuniști de astăzi sunt doar niște oportuniști și că, dacă li s-ar oferi ocazia, ar reveni imediat la fostele lor funcții din partidele istorice. I-am spus că sunt de părere că, atâta timp cât Regele își menține actuala influență asupra sentimentelor poporului său, ar fi un gest de mare lașitate să se gândească la abdicare. I-am spus că, deși condițiile s-au înrăutățit mult, de Rege va fi foarte mare nevoie, ca simbolul la care poporul român nu renunță, în speranța că, într-un fel sau altul, într-o bună zi l-ar putea conduce din nou spre un regim liber și reprezentativ. Cred că am reușit să-i risipesc temerile în mare măsură.

* * *

Ne-am strâns cu toții la prânz și am petrecut timpul foarte plăcut. Atât Regele cât și Regina erau sincer încântați să ne întâlnească din nou, pe dl Berry și pe mine, și și-au exprimat cu amabilitate dezamăgirea că ne-au văzut atât de

puțin în ultimele trei luni. Cred într-adevăr că le-au lipsit mult contactele pe care le aveau înainte cu britanicii și americanii.

Mark Etheridge are întrevederi cu membrii ai guvernului Groza

Miercuri, dl Etheridge a petrecut toată ziua discutând cu membri ai guvernului. El s-a întâlnit cu Groza, Tătărescu, Gheorghiu-Dej și Teohari Georgescu, și a stat două–trei ore cu fiecare dintre ei. Seara, el a luat cina la mine acasă, unde strânsesem mai mulți ofițeri din conducerea Comisiei Aliate de Control pentru a-l întâlni: Susaikov, Vinogradov, Bogdenko, Stevenson și, desigur, dl Berry. Am petrecut o seară foarte plăcută, bând mult whisky și vodcă și discutând foarte deschis diverse subiecte. Etheridge s-a retras într-un colț cu Susaikov și a discutat cu el pe larg timp de o oră și mai bine. Mi-a relatat mai târziu că i-a arătat toate greșelile făcute de Rusia în Bulgaria. A subliniat că politica Rusiei acolo îi face mai mult rău decât bine, îndepărtându-i pe britanici și pe americani, creând pe plan local multe resentimente față de ruși și neducând, în cele din urmă, nici un beneficiu Rusiei. I-a spus că speră ca în România să nu apară o astfel de situație. Etheridge a fost foarte impresionat de Susaikov, pe care-l consideră puternic, energic, dar inteligent, căruia îi displace profund actuala misiune de a încerca să impună poporului un guvern nepopular și nedorit. Etheridge are de gând să discute pe larg cu Susaikov, între patru ochi, chiar înainte de a pleca.

Duminică, 25 noiembrie 1945

Ședința comună a Comisiei Aliate de Control din 22 noiembrie 1945

Din atitudinea generalului Susaikov la ședința noastră obișnuită de joi, 22 noiembrie, deduc că a primit de la Moscova ordin să se comporte mai dur. El a repetat de mai multe ori în timpul ședinței că România este o națiune suverană și că, în nici un caz, Comisia Aliată de Control nu trebuie să se amestece în vreun fel în politica sa internă. Sub acest pretext, Susaikov a refuzat categoric să participe la vreo anchetă privind rapoartele referitoare la maltratarea deținuților de către agenții guvernamentali și, mai mult, ca vreun ofițer al Comisiei Aliate de Control sau ai oricăruia din cei trei Aliați să se preocupe de această problemă. Pe aceeași bază, el a mai respins și reclamația vicemareșalului Stevenson, în sensul că guvernul organizase o demonstrație provocatoare la 12 noiembrie, cu ocazia funeraliilor simpatizanților guvernului uciși în timpul tulburărilor din 8 noiembrie, încălcând flagrant orientările anunțate de Comisia Aliată de

Control. Susaikov a pretins că niciodată Comisia Aliată de Control nu a declarat că se opune demonstrațiilor, atâta vreme cât acestea nu reprezentau provocări la adresa unuia sau a altuia dintre Aliați. El a arătat că guvernul român trebuie să fie lăsat complet liber să-și rezolve propriile probleme interne și că, dacă guvernul dorește să organizeze demonstrații pașnice de orice natură, Comisia Aliată de Control nu trebuie, în nici un caz, să se amestece. Atitudinea lui Susaikov la această întrunire, precum și restricțiile recente introduse în privința cererilor de autorizare pentru intrarea în România, îmi arată că guvernul rus consideră că este timpul să se impună și mai puternic în Balcani. Acum ni s-au respins fără discuții mai multe cereri de intrare în România. Printre acestea, se numără și mai multe cereri ale unor soldați de a-și vizita părinții sau rudele apropiate, în București, a unui reprezentant american al Crucii Roșii pentru a constata nevoia de asistență a Crucii Roșii în România, ale mai multor oameni de afaceri americani, doritori să studieze posibilitatea revitalizării intereselor lor de afaceri în țară și chiar a unei persoane din Departamentul de Stat, care urma să mărească efectivul personalului dlui Berry. În ultimele două cazuri, Susaikov a trimis vorbă că, pe viitor, Comisia Aliată de Control va acorda autorizări doar membrilor Misiunii mele și că toate celelalte trebuie rezolvate pe „căi diplomatice." Când i s-a cerut să dea explicații suplimentare, Vinogradov a spus că, după părerea sa, va trebui să înaintăm cererile direct Moscovei.

Activitatea dlui Etheridge

Dl Etheridge a avut trei zile foarte pline joi, vineri și sâmbătă. El a discutat cu vreo opt–zece persoane zilnic, inclusiv cu membri ai guvernului, lideri ai partidelor de opoziție, oameni de afaceri, financiari, lideri de sindicat și diplomați. Dl Berry, dl Melbourne, sau eu, am fost prezenți la fiecare din discuțiile domniei sale și am întocmit scurte dări de seamă asupra celor mai importante probleme discutate. Toate acestea vor fi incluse în raportul dlui Etheridge. Duminică, s-a dus cu dl Berry la Buftea pentru a lua prânzul cu prințul Știrbei. A avut prilejul să discute câtva timp cu Știrbei personal, precum și cu ginerele său, dl Niculescu-Buzești. Duminică după-amiază târziu, ne-am adunat cu toții la Legație și l-am ajutat pe dl Etheridge să redacteze o telegramă pentru Departamentul de Stat, în care își prezenta concluziile trase până acum cu privire la situația din România. Această telegramă reprezintă poate ultimul său mesaj transmis din România (cu excepția raportului său scris), întrucât pleacă luni dimineață devreme, într-o vizită de două zile în Transilvania și va părăsi țara definitiv după întoarcerea din această călătorie. Telegrama, o dată redactată în

forma finală, s-a dovedit a fi foarte tranșantă. În câteva paragrafe scurte, Etheridge expunea situația generală din România exact în felul în care o vedem dl Berry și eu însumi. El arăta că, prin permanenta noastră inactivitate, pierdem zilnic din prestigiu și că, în mod corespunzător, câștigă comuniștii. Spunea că, dacă Statele Unite nu iau măsuri pentru a pune în practică principiile pe care le susțin, întreaga noastră cauză în România va fi pierdută pentru totdeauna, iar poporul român va fi obligat să accepte un comunism pe care nu îl dorește. A precizat că Regele se află acum într-o situație foarte delicată, din care poate fi salvat numai cu sprijinul guvernelor Aliate. A spus că este sigur că înșiși comuniștii ar dori să facă niște concesii pentru a-l readuce pe Rege la poziția de altădată și că bănuiește că și Rusia ar fi de acord cu niște concesii, cu condiția ca acestea să fie făcute astfel încât să nu pară o cedare sub presiunea anglo-americanilor. Dl Berry și cu mine suntem amândoi foarte mulțumiți de telegramă și credem că s-ar putea să existe totuși o posibilitate ca, luna viitoare, să se ajungă la un oarecare acord între Aliați în privința României.

Miercuri, 28 noiembrie 1945

Activitatea dlui Etheridge (continuare)

Luni dis-de-dimineață, dl Etheridge a părăsit Bucureștii, plecând într-o călătorie prin Transilvania. El a vizitat Brașovul și a înnoptat la Sibiu. Marți s-a întors la București, prin Valea Oltului. Pe drum a stat de vorbă cu mai mulți oameni și cu mai mulți oficiali ai guvernului, precum și cu alți cetățeni de vază ai orașelor Brașov și Sibiu. Marți după-amiază, după ce s-a întors, el a avut o lungă convorbire cu Titel Petrescu, liderul social-democraților, care fusese plecat într-un turneu electoral în provincie și deci nu reușise să-l vadă pe dl Etheridge până atunci. Marți seara, Etheridge a venit să ia cina la mine acasă pentru a se întâlni cu cei doi foști și cu actualul conducător ai Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, dl Christu, dl Rădulescu și dl Ghelmegeanu. Fiecare m-a informat în particular că ar prefera să discute cu dl Etheridge între patru ochi și nu în prezența celorlalți, așa că, după cină, am aranjat ca fiecare să dispună de cam o jumătate de oră de discuție între patru ochi cu dl Etheridge. Ei și-au prezentat problemele generale și opiniile referitoare la situația actuală. De asemenea, după cină, am aranjat ca dl Etheridge să petreacă o jumătate de oră cu dl Schraer, un comunist din vechea gardă ce deținea acum o importantă funcție guvernamentală, dar care nu este de acord cu politica complet filo-rusă a Anei Pauker și a prietenilor acesteia. Schraer i-a spus lui Etheridge, că actualul

guvern este dominat pe de-a întregul de comuniști și că, aceștia acționează, rând pe rând, conform ordinelor stricte pe care le primesc, din când în când, de la Moscova. I-a spus că nu există nici o posibilitate de rezolvare a actualei situații la nivelul României și că la această oră, chiar dacă s-ar instala un guvern în întregime național-țărănist, n-ar avea nici o valoare, întrucât comuniștii, la ordinele Moscovei, ar putea bloca în întregime funcționarea acestuia. Consideră că singura speranță a României este semnarea unui acord la nivel guvernamental între Aliați, astfel încât o Comisie de Control realmente tripartită să poată fi instalată aici pentru a supraveghea desfășurarea vieții economice și politice a țării și pentru a asigura existența unui stat cu adevărat democratic și independent. Etheridge a fost foarte impresionat și intenționează să facă recomandări în acest sens în raportul său final către Secretarul de Stat. Miercuri, Etheridge și-a petrecut majoritatea timpului parcurgând din nou rapoarte asupra diverselor sale întrevederi, însă, după-amiază și-a făcut timp să-l primească pe generalul Rădescu, precum și să-și ia rămas-bun de la dnii Tătărescu, Maniu și Mihalache. Inițial, se stabilise pentru ziua respectivă doar o întâlnire cu Tătărescu, în calitate de ministru de Externe al guvernului, pentru a-și prezenta salutul de plecare oficial. Am aflat însă că guvernul avea de gând să câștige capital din faptul că Tătărescu îl văzuse pe Etheridge de trei ori și că fusese ultimul român cu care se întâlnise. Prin urmare, am programat după vizita lui Tătărescu, o scurtă vizită a dlor Maniu și Mihalache. În cadrul fiecărei întrevederi, Etheridge le-a spus interlocutorilor săi exact ce a constatat în România. Le-a spus că va fi nevoit să raporteze că actualul guvern nu este nici democratic, nici reprezentativ, că folosește metode de teroare și că, sub conducerea sa, organizarea de alegeri libere ar fi o imposibilitate. După aceste vizite, Etheridge și cu mine i-am făcut o vizită generalului Susaikov, iar Etheridge i-a prezentat în linii generale aceleași constatări ale sale. Susaikov i-a oferit câteva contraargumente dar, în ansamblu, a fost foarte amabil. După o convorbire de o oră, ne-am retras în altă cameră, unde ne așteptau tot felul de mâncăruri și băuturi, iar discuția noastră a continuat la nivel amical, timp de mai multe ore.

* * *

Dl Etheridge plănuise să plece joi din România către Sofia, unde intenționa să mai stea câteva zile, înainte de a se întoarce în Statele Unite. Luni a primit însă o telegramă urgentă de la Barnes, în care i se arăta că revenirea sa la Sofia, în acest moment, nu ar face decât să înrăutățească și mai mult lucrurile și ar slăbi efectul scontat. Barnes i-a recomandat insistent să plece direct în Italia și i-a

propus să se întâlnească amândoi acolo pentru a discuta. Prin urmare, Etheridge și-a schimbat planurile și a plecat în sfârșit de aici joi la orele 13,30, cu avionul meu, direct în Italia. Dl Barnes l-a însoțit și se va întoarce probabil cam pe sâmbătă.

Probleme cu autorizările de zbor

În ultimele trei săptămâni, am tot avut probleme cu rușii referitor la autorizările de zbor. Întrucât ni s-a adus la cunoștință că, la 1 noiembrie, ruta noastră de aprovizionare din Italia va fi anulată, iar bunurile vor veni pe calea aerului de la Viena, i-am informat pe ruși și le-am solicitat autorizările de zbor corespunzătoare de la Viena. Spre surprinderea noastră, rușii au refuzat până când se va discuta problema la Moscova. Ca urmare, în afară de una sau două călătorii cu propriul meu avion, am fost complet izolați de baza noastră de aprovizionare. Am telegrafiat în disperare diverselor noastre state majore de la Viena și Frankfurt, chiar și Departamentului de Război, cerând să se exercite presiuni asupra Moscovei pentru lămurirea situației. Se pare că toți au reacționat cu promptitudine, căci am primit copii după mai multe telegrame pe această temă trimise oamenilor noștri de la Moscova. Ieri, în fine, s-a rezolvat problema și Vinogradov ne-a informat că putea începe operațiunea de autorizare a zborurilor de la Viena. Întreaga chestiune a fost doar încă una din acțiunile stupide ale rușilor care nu fac nimic altceva decât să provoace iritare și neîncredere. Era indiferent pentru toată lumea dacă avioanele noastre veneau din Italia sau de la Viena, dar rușii au devenit dintr-o dată suspicioși, iar rezolvarea problemei a necesitat eforturi exagerat de mari.

Vineri, 30 decembrie 1945

Iugoslavia declarată republică

Joi seară am participat la Cercul Militar la o festivitate organizată de ambasadorul Iugoslaviei, cu ocazia aniversării independenței Iugoslaviei. A fost o ceremonie minuțios pregătită, cu iz comunist aparte. Miniștrii Cehoslovaciei și Bulgariei erau clar în centrul atenției, ca și cei mai mulți dintre rușii din Comisia Aliată de Control și membrii comuniști ai guvernului român, inclusiv Petru Groza. În toiul petrecerii, ambasadorul iugoslav ne-a strâns pe toți și ne-a anunțat știrea că Iugoslavia s-a declarat în sfârșit republică [197]. Aceeași știre tocmai fusese transmisă la radio cu câteva ore înainte. Asta înseamnă că încă un Rege a fost eliminat din Balcani. Se pare că Tito s-a hotărât să iasă la lumină și să-și

asume rolul deplin de dictator comunist. Oamenii de aici sunt cam neliniștiți întrucât această manevră arată că zilele propriului lor regat român ar putea fi numărate. Totuși, nu există încă nici cel mai mic indiciu că Mihai și-ar pierde din popularitate.

* * *

Am avut o lungă discuție cu dl Ghelmegeanu, în cursul serii. Mi-a spus că Tătărescu, ministrul de Externe, era foarte deprimat din cauza celor spuse de dl Etheridge la plecare, referitor la rezultatele cercetărilor sale de aici. Etheridge nu s-a sfiit să-l încunoștințeze pe Tătărescu că, după părerea sa, actualul guvern era nereprezentativ, nedemocratic, terorist și absolut incapabil să organizeze alegeri corecte. De la plecarea lui Etheridge, ziarele au păstrat tăcerea asupra întregului subiect. Se pare că nu și-au pierdut încă speranța și că întreaga chestiune va fi minimalizată.

Noi trupe rusești sosesc în România și Bulgaria

Primim numeroase rapoarte referitoare la noi mișcări de trupe rusești care intră pe teritoriul României și, prin România, spre Bulgaria. Aceste lucruri sunt foarte greu de verificat, întrucât există deja atât de mulți soldați în România, încât traficul normal administrativ și de bunuri trebuie să fie, în mod necesar, foarte mare. Cu toate acestea, din partea de nord a Dobrogei, în special ne parvin știri despre mari unități rusești ce traversează Dunărea. Prin urmare, vom trimite imediat un grup de recunoaștere care să facă cercetările necesare. Într-o zi sau două, colonelul Crist va pleca pentru vreo patru–cinci zile. El cunoaște tehnica de luptă a rușilor și se descurcă puțin în limba rusă, așa că ar trebui să poată să ne aducă informații. Călătoria sa va mai avea încă un scop. Situația cărbunelui și petrolului devine disperată, căile ferate, fabricile și serviciile publice sunt în mare criză de combustibili. În mod deosebit la Galați, unde am aflat că nu există căldură, lumină sau electricitate de aproape o săptămână. Crist va putea verifica și această situație.

Marți, 3 decembrie 1945

Dificultățile economice ale României

De pretutindeni primim dovezi din ce în ce mai clare ale dificultăților economice ale României. Cheltuielile făcute de guvern pentru a se achita de obligațiile impuse de Armistițiu, pentru a finanța propriul program cu privire la

activitatea poliției secrete, contribuțiile pentru sindicate, activitățile comuniste, precum și cheltuielile obișnuite ale guvernului au ca rezultat secătuirea vistieriei, departe de ceea ce poate fi asigurat ca venit prin impozite sau din alte posibile surse. Urmarea este bineînțeles că imprimeriile continuă pur și simplu să tipărească lei de hârtie cât pot de repede și, chiar și așa, nu reușesc să satisfacă nevoile națiunii. Încrederea poporului în leu scade cu repeziciune. În decursul ultimelor 30 zile, valoarea în lei a dolarului a crescut mai bine de două ori. Azi-dimineață, pe piața neagră, cursul era de 25 000 lei pentru un dolar. Când am sosit noi aici, în urmă cu doar un an, paritatea era de doar 3 500 lei pentru un dolar.

* * *

Criza de combustibili din România a devenit foarte gravă. Ca urmare a activităților comuniștilor din minele de cărbuni, producția de cărbune este sub 50 la sută din cea normală. Guvernul a intervenit în fine și a luat frâiele în mână, înlăturând consiliul de administrație care fusese în funcție de câțiva ani buni de zile. Desigur că acest lucru nu a îmbunătățit deloc situația, de vreme ce problemele nu erau provocate de directori, ci de atitudinea muncitorilor înșiși. Cu o administrație favorabilă lor, este totuși posibil ca ei să mărească puțin producția. Și combustibilii lichizi sunt aproape imposibil de obținut, ceea ce este un lucru nemaiauzit în România. Rușii au pretins livrări de combustibili lichizi cu mult mai mari decât cele prevăzute prin Convenția de Armistițiu, ceea ce, desigur, explică penuria. Din pricina acestei situații, fabricile se închid peste tot, trenurile sunt practic blocate pe linii din lipsă de combustibili, orașul Galați este lipsit de căldură, lumină și energie electrică de aproape o săptămână, iar activitatea comercială pe întreg cuprinsul țării este foarte grav afectată. Guvernul face apeluri disperate la ruși pentru a-și mai reduce cererile și este posibil ca, din partea acestora, să vină un oarecare ajutor. Sunt sigur însă că, un astfel de ajutor va reprezenta doar o măsură temporară, pentru că principalele pretenții ale rușilor nu vor fi micșorate, ci numai amânate.

* * *

O altă dificultate economică rezultată direct din problemele financiare ale României constă în cheltuielile de producție din ce în ce mai mari — în lei — ale articolelor industriale, din care majoritatea trebuie predate rușilor la un preț în lei, dinainte stabilit, cu mult mai mic decât costul producerii lor în condițiile actuale. Guvernul a adoptat o poziție fermă împotriva creșterii salariului net al muncitorilor. Totuși, în locul acestei măriri, ei cer societăților să acorde din ce

în ce mai multe avantaje sub formă de hrană, îmbrăcăminte, combustibili sau locuință. Societățile trebuie să-și procure singure toate acestea, adeseori la prețurile de pe piața neagră, și, cum valoarea leului se depreciază, societățile trebuie bineînțeles să plătească din ce în ce mai mult pentru a procura aceste ajutoare pentru muncitori. De exemplu, în industria textilă, 75 la sută sau 80 la sută din producția de produse din bumbac a fost contractată cu rușii la prețuri fixe, stabilite în urmă cu câteva luni. Săptămâna trecută, guvernul a emis un decret prin care erau mărite diversele ajutoare ce trebuie acordate tuturor muncitorilor din fabrici, mergând până la o cotă corespunzătoare unei creșteri salariale de 175 la sută. Societățile susțin că le este imposibil să suporte costul acestei creșteri fără o creștere corespunzătoare a prețurilor pe care le primesc pentru produsele fabricate. Întrucât, o astfel de creștere nu este previzibilă, societățile se confruntă cu pierderi imense. Dacă refuză să livreze marfa sau dacă își întrerup, pur și simplu, activitatea, guvernul va interveni și va prelua controlul. Deci, majoritatea societăților vor continua să suporte pierderile cât le va sta în puteri, în speranța unor compensații ulterioare.

* * *

Toate aceste condiții luate la un loc oferă cercurilor de afaceri și financiare din România o perspectivă mult mai întunecată decât a fost vreodată de la sosirea mea. Ele au puține speranțe de viitor, în afara cazului în care întreaga situație, atât în domeniul politic cât și economic, se va schimba radical în viitorul apropiat.

Sâmbătă, 8 decembrie 1945

Recentele evoluții în situația Regelui Mihai

Vineri dimineață, dl Rădulescu și Johnny Ionnițiu au venit să mă vadă pentru a mă pune la curent cu recentele evoluții în situația Regelui. Mi-au vorbit despre încercările comuniștilor și ale altor persoane din guvern de a trece asupra Regelui răspunderea pentru nenorocirile din plan economic ale României. Ca un exemplu al acestor încercări, ei mi-au arătat o copie a unei scrisori anonime pe care Tătărescu i-a cerut reginei Elisabeta să i-o ducă Regelui, la Sinaia. În această scrisoare, Tătărescu arată că, fără semnătura Regelui pe decrete, guvernul nu poate lua măsurile necesare pentru a stăvili curentul inflaționist și că Regele trebuie să înțeleagă acum cât de absolut lipsit de sens este să mai persiste în jocul de-a expectativa. Tătărescu a amintit că monarhia a căzut în Iugoslavia,

că în Bulgaria sunt în curs planuri de abolire a ei [198] și că aici, în România, monarhia se poate aștepta la o soartă asemănătoare, dacă nu va lua măsuri energice pentru a-și recâștiga prestigiul pierdut. Acest mesaj era însoțit de o scrisoare din partea generalului Rășcanu, în care acesta solicita o întrevedere cu Regele pentru a-l putea informa cu privire la situația deplorabilă din armată, unde promovările sunt blocate din cauza absenței semnăturii Regelui, planurile de reorganizare au rămas baltă, iar în toată armata disciplina devine din ce în ce mai puțin strictă. Rășcanu l-a implorat pe Rege să treacă la acțiune înainte de a fi prea târziu, spunând că, până și o amânare de o lună sau mai mult poate fi fatală pentru viitorul Casei Regale. În cursul zilei, Rădulescu și Johnny au avut o discuție similară cu dl Berry. Ei aveau mare nevoie de sfatul nostru. Le-am putut spune doar că guvernul nostru este acum angajat în studierea raportului dlui Etheridge și că sperăm că *statu quo*-ul se va putea menține cel puțin până va apărea o ocazie ca noi să acționăm pe baza acelui raport. Am mai fost informați că membrii Casei Regale primesc în continuare vești despre plănuirea unor atentate la viața Regelui. Ei intenționează să-l țină la reședința sa de la Sinaia, cât mai mult timp posibil, până la clarificarea situației.

Acțiunea guvernului Statelor Unite la solicitarea lui Maniu

La întrunirea noastră din 21 noiembrie cu dl Maniu, acesta a formulat trei cereri:

1) Guvernul Statelor Unite să ia imediat măsurile necesare pentru a opri domnia terorii instaurate după tulburările din 8 noiembrie.

2) Comisia Aliată de Control să inițieze imediat o cercetare tripartită a cauzelor acestor tulburări și

3) Misiunea americană să acorde azil dlui Ilie Lazăr și fiicei sale, care sunt vânați de comuniști.

Am transmis aceste cereri Washingtonului și, acum câteva zile, am primit instrucțiuni cum să-i răspundem lui Maniu. În consecință, vinerea trecută am stabilit o nouă întâlnire cu Maniu și i-am dat următorul răspuns:

1) Guvernul Statelor Unite menține în studiu situația politică din România și explorează toate posibilitățile în căutarea unei soluții potrivite. Acest guvern însă nu intenționează să ia nici o măsură corectivă, înainte de studierea completă a raportului dlui Etheridge.

2) Imediat după tulburările din 8 noiembrie, reprezentantul american din Comisia Aliată de Control a solicitat inițierea unei anchete tripartite a acestor tulburări. Generalul Susaikov a refuzat această cerere. Guvernul Statelor Unite

deplânge această acțiune a generalului Susaikov, fiind de părere că s-a pierdut acum ocazia de a stabili o dată pentru totdeauna elementele reale ale stării de fapt. În absența unei astfel de investigații, guvernul Statelor Unite este obligat să dea crezare deplină rapoartelor primite de la generalul Schuyler și de la dl Berry cu privire la evenimentele din ziua respectivă și își va baza poziția exclusiv pe aceste rapoarte.

3) Agențiile Statelor Unite din România nu sunt în măsură să acorde azil dlui Lazăr sau fiicei sale. Misiunea Departamentului de Stat nu are un statut diplomatic oficial până în momentul de față. Reprezentanța militară a Statelor Unite este parte integrantă din Comisia Aliată de Control și în această calitate este supusă reglementărilor acestui organism. Ea poate acorda azil numai în cazuri extreme, apărute în cazul distrugerii totale a ordinii pe plan local și, chiar și atunci, azilul poate avea doar o natură provizorie, numai până în momentul în care problema poate fi raportată Comisiei Aliate de Control și se decide un curs de acțiune al organismului în problema respectivă.

Dl Maniu ne-a mulțumit pentru informații, dar ne-a spus că i se pare că-l lăsăm cu totul pe mâna rușilor. A spus că nu poate înțelege de ce reprezentanții Marii Britanii și Statelor Unite, din Comisia Aliată de Control, au permis reprezentanților ruși să-și continue activitățile desconsiderând dorințele anglo-americanilor. Era de părere că ar trebui să adoptăm o linie mult mai fermă în fața rușilor.

Dl Maniu ne-a mai informat că aflase dintr-o sursă cât se poate de sigură că generalul Susaikov le spusese lui Tătărescu și lui Groza că ar trebui să facă acum demersuri pentru a elimina definitiv opoziția și că unul dintre primele demersuri în această direcție ar trebui să fie scoaterea în afara legii a partidelor din opoziție. A spus că în acel moment Consiliul de Miniștri se afla în ședință, discutând modalități și mijloace de a duce acest lucru la îndeplinire. Maniu a afirmat că, dacă partidele sunt scoase în afara legii, ele își vor continua bineînțeles activitatea în clandestinitate. A precizat că Partidul Țărănesc mai fusese scos în afara legii de două ori, o dată de către legionari [199] și o dată de către Antonescu [200] și că găsiseră mijloace de a-și continua activitățile în conspirativitate. A arătat că este conștient de pericolul implicit dar că, desigur, ei nu vor ceda atât de ușor (am primit din alte două surse informații similare privind prealabila scoatere în afara legii a partidelor din opoziție și, prin urmare, raportăm Washingtonului că acest eveniment este foarte probabil să aibă loc în următoarele zile.) Dl Maniu ne-a mai spus că, de curând, casa i-a fost percheziționată, i-au fost parcurse cu foarte mare atenție documentele personale, iar anumite documente i-au fost

luate de către agenții guvernamentali care i-au făcut percheziția. A afirmat că era pentru prima oară în întreaga sa carieră politică, când a fost supus unei atari umiliri. Spune că domnia terorii devine pe zi ce trece mai odioasă și că, dacă nu se face ceva curând, comuniștii vor fi atât de puternic înfipți, încât va fi imposibil să mai fie dislocați.

Audiența lui Max Auschnitt la Susaikov

Max Auschnitt a trecut pe la mine vineri după-amiază. Mi-a spus că, în ajun, fusese chemat la biroul generalului Susaikov, unde discutase cu acesta timp de două ore și jumătate despre situația economică din România. Susaikov a părut foarte îngrijorat și i-a cerut lui Auschnitt să-și spună deschis părerea. Auschnitt i-a spus că numai rușii sunt vinovați. Ei au refuzat să aibă de-a face cu oricine altcineva în afară de comuniști, care erau complet lipsiți de experiență și incapabili să guverneze. Susaikov a recunoscut că el însuși credea că acesta era adevărul. Auschnitt a spus atunci că țara este încă fundamental solidă și că situația ar putea fi salvată chiar și acum, dacă s-ar instaura un guvern reorganizat, cu miniștri eficienți, cu un program financiar sănătos care să includă un buget echilibrat și dacă s-ar primi un ajutor prietenesc de la ruși în legătură cu obligațiile prevăzute prin Armistițiu, cerințele în materie de transport, penuria de alimente și celelalte probleme critice curente. Auschnitt mi-a relatat că Susaikov s-a arătat foarte impresionat și i-a spus că va mai apela la el pe viitor pentru alte sfaturi.

Dejun în cinstea ziariștilor americani

Vineri dimineață am oferit la locuința mea un dejun pentru ziariștii americani din București. Au fost prezenți Sam Brewer, Frank O'Brien, Markham și Rita Hume, precum și MacDonald și Frank Shea de la Legație, împreună cu alți trei–patru ofițeri de-ai mei. Conversația s-a desfășurat pe teme generale, dar am reușit să-i cunoaștem pe corespondenți ceva mai bine și cred că ne-am simțit cu toții bine.

În curând, la Moscova, întâlnire a Consiliului Miniștrilor de Externe

Vicemareșalul m-a vizitat sâmbătă dimineață. El mi-a adus prima veste despre întrunirea Consiliului miniștrilor care a fost programată să aibă loc la 15 decembrie, la Moscova [201]. Mi-a mai spus și că dl Le Rougetel a fost rechemat de îndată în Anglia. El este încrezător că problema României va fi în

fruntea listei de chestiuni ce urmează a fi discutate la Moscova și crede că la acea întâlnire putem căuta o soluție a problemelor noastre. Mi-a spus că tocmai au descoperit că, în diverse încăperi ale Legației lor din Moscova, au fost instalate microfoane și alte dispozitive de ascultare, și se tem că măsuri similare au fost luate în sediile lor de aici, din București. A cerut să vină un specialist din Anglia ca să-i verifice toate instalațiile electrice și m-a sfătuit să procedez la fel.

Viscol asupra Bucureștilor

Ne aflăm acum în mijlocul unuia dintre cele mai cumplite viscole care s-au abătut în ultimii ani asupra României. A început miercuri noaptea și nu sunt încă semne că s-ar domoli. Vântul a suflat în rafale și, cu toate că nu depășește cu mult 30 cm, zăpada este troienită, și majoritatea străzilor din București sunt blocate. Nu circulă acum decât câteva autovehicule cu dublă tracțiune ale armatei și, cu excepția acestora și a câtorva camioane rusești, străzile orașului sunt practic pustii. Dl Berry și cu mine aveam de gând să facem o călătorie cu avionul până la Istanbul, cu plecarea luni dimineață și întoarcerea miercuri. Se pare că o astfel de călătorie acum este imposibilă. La ora aceasta nu putem nici măcar ajunge la aeroportul Băneasa și chiar dacă s-ar opri ninsoarea, tot ar dura câteva zile degajarea pistei de zbor, astfel încât aceasta să redevină practicabilă. Sunt foarte dezamăgit, deoarece generalul Harriman mi-a comunicat telefonic că vine de la Ankara să mă întâlnească la Istanbul, iar eu proiectasem să vizitez o mulțime de obiective turistice. Viscolul afectează și călătoria colonelului Crist la Brăila, Galați și Constanța. A plecat lunea trecută, sperând să se întoarcă până vineri sau sâmbătă dimineață, dar nu avem vești de la el. Presupun că i s-a înzăpezit mașina undeva în zona Dobrogei. Vor trece cel puțin trei–patru zile înainte să reușească să vină înapoi la București.

Tătărescu plănuiește crearea unui Consiliu de Regență care să preia funcțiile Regelui

Am aflat ieri de proiectele lui Tătărescu de a pregăti un fel de Regență, care să fie gata să preia conducerea țării în eventualitatea în care comuniștii vor considera de cuviință să-l înlăture pe Rege. Tătărescu i-a făcut o vizită patriarhului Nicodim și i-a propus formarea unui Consiliu de Regență din care să facă parte patriarhul, președintele Curții de Casație [202] și Tătărescu însuși. Este o manevră tipică pentru Tătărescu de a-și pregăti un post sigur în caz de forță majoră. Bineînțeles că s-ar putea să fie doar o măsură luată în războiul nervilor declanșat acum de guvern împotriva Casei Regale.

Miercuri, 12 decembrie 1945

Viscolul se potolește, două avioane sosesc la București

Viscolul care a răscolit Bucureștiul și împrejurimile sale aproape patru zile, s-a terminat în sfârșit marți. Aerodromul a fost degajat suficient pentru a ne permite să aducem două avioane cu primele provizii primite de la Viena, în mai bine de două săptămâni. Prin oraș se circulă puțin din cauza zăpezii. Se pare că în zonele deschise a căzut o cantitate medie de zăpadă, de circa 60 cm, dar, din cauza vântului puternic, s-au format în multe zone mari troiene, înalte de 1,5–2 m. Guvernul a rechiziționat multe căruțe de la țărani și a adunat muncitori, care treptat reușesc să curețe străzile orașului. Vor trece totuși câteva zile înainte ca circulația să se poată desfășura din nou liber.

Anunțarea întrunirii miniștrilor de Externe la Moscova

Anunțarea întrunirii miniștrilor de Externe la Moscova la 15 decembrie a luat prin surprindere cercurile politice de aici. Ca urmare a acestui anunț, care a fost făcut marțea sau miercurea trecută, activitățile politice par să se fi oprit mai mult sau mai puțin. Toată lumea pare să aștepte rezultatele Conferinței, care suntem siguri că va include o discuție despre problema României. Pe plan local, un interes mare este acordat și informației conform căreia raportul dlui Etheridge este luat la Moscova de către secretarul Byrnes, pentru a fi studiat și eventual folosit la masa tratativelor. Am aflat, de asemenea, că rușii au aranjat ca Tătărescu să viziteze Moscova, pe durata Conferinței. Anumite cercuri interpretează această știre ca un indiciu că el este pregătit să fie următorul premier al României.

Convorbire cu dl Ghelmegeanu

Astăzi am avut o convorbire de două ore cu dl Ghelmegeanu. El mi-a descris în detaliu recentele necazuri cu rușii ale Comisiei Române de Aplicare a Armistițiului. În decursul ultimei luni, Susaikov i-a adresat cinci note lui Groza în care se plângea de nerespectarea de către România a obligațiilor ce-i revin prin Armistițiu, îndeosebi în ceea ce privește faptul că nu s-a reușit asigurarea cantităților solicitate de alimente pentru trupele rusești. În fiecare caz în parte, notele i-au fost înaintate lui Ghelmegeanu, care a furnizat dovezi pertinente că România face tot ce-i stă în puteri în condițiile restrictive impuse acum ca urmare a pretențiilor excesive ale rușilor la toate capitolele.

Ghelmegeanu mi-a mai vorbit despre o convorbire de trei ore avută cu Susaikov, la care au mai fost prezenți ministrul de Război [203], ministrul Resurselor [204] și președintele Comisariatului pentru Resurse (dl Oeriu). Susaikov le-a reproșat cu asprime că, atunci când rechiziționează bunuri, românii nu uită să-i informeze pe țărani că rușii sunt aceia care impun rechizițiile. Ca atare, sentimentele antirusești se amplifică peste tot în România. Susaikov a spus că trupele rusești sunt staționate în România cu un obiectiv internațional foarte important [205], că România trebuie să se achite deplin de partea ce-i revine în aprovizionarea acestor soldați pe o perioadă nelimitată și că orice altă încercare de sabotare a prieteniei ruso-române ar trebui pedepsită cu moartea. Susaikov a mai propus românilor dizolvarea completă a Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, divizarea funcțiilor sale între Ministerul de Război și Ministerul Industriei și Comerțului, cu o agenție de coordonare subordonată Ministerului Afacerilor Externe. Ghelmegeanu interpretează recomandările lui Susaikov în această privință ca având ca bază următoarele considerente:

Primul: Cea mai serioasă opoziție la solicitările rușilor a venit mereu de la Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului. Dizolvând acest organism, responsabilitatea pentru obligațiile prevăzute de Armistițiu va reveni direct miniștrilor, care, în general, sunt foarte docili în fața tuturor cererilor rușilor.

Al doilea: Susaikov știe că delegațiile britanică și americană au obținut foarte ușor informații complete referitoare la toate activitățile rușilor legate de Armistițiu de la personalul Comisiei Române. Propunerea lui Susaikov va înlătura una dintre cele mai bune surse de informații ale noastre.

Al treilea: Dizolvarea Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului nu este altceva decât un pas preliminar către desființarea întregii Comisii Aliate pentru Aplicarea Armistițiului. Convenția de Armistițiu însăși a lăsat loc acum mai multor acorduri detaliate privitoare la îndeplinirea condițiilor prevăzute în Armistițiu, fiecare din aceste acorduri fiind validat de către șefii de stat rus și român. Ducerea la îndeplinire a acestor acorduri ar trebui să facă obiectul unor convorbiri diplomatice și, în consecință, calea cea mai potrivită ar trebui să fie Ministerul Român al Afacerilor Externe — ambasadorul rus.

Al patrulea: Ghelmegeanu este de părere că rușii sunt foarte conștienți de prăbușirea iminentă a economiei românești și că, de fapt, ei fac tot ce le stă în puteri pentru a o provoca. El crede că scopul lor este să creeze un haos economic care să favorizeze consolidarea comunismului în România. Afirmă că acum comunismul devine din ce în ce mai popular și că rușii își dau seama că numai prin distrugerea completă a actualului mod de viață românesc pot spera cu adevărat să comunizeze statul român.

Miercuri, 19 decembrie 1945

Colonelul Crist se întoarce dintr-o delegație prelungită

Colonelul Crist, reprezentant economic în cartierul meu general și observator G-2 cu pregătire specială, s-a întors, în sfârșit, dintr-o călătorie mai îndelungată în zona Brăila—Tulcea—Constanța. A constatat că în regiune situația economică generală era cam așa cum ni-o imaginasem și anume: orașele, în special Brăila, Galați și Tulcea nu prea mai au alimente și este de așteptat ca, în următoarele câteva luni, să intervină foamete reală. Ele se confruntă și cu o importantă penurie de combustibili. Galațiul nu a avut energie electrică timp de aproape o săptămână, iar Brăila are curent electric pentru iluminat doar două ore pe zi (de la orele 19,00 la orele 21,00). Colonelul Crist a mai aflat că a crescut din nou numărul incidentelor implicând tâlhării, omuciderи, violuri etc., ale căror victime sunt țăranii români și locuitorii orașelor. În toate orașele, foarte puțini români ies pe străzi după căderea nopții. Deși majoritatea acestor probleme au la origine soldații ruși, instituțiile de aplicare a legii suferă o criză pe întreg teritoriul țării și, prin urmare, probabil că sunt implicați și un număr de români în activități ilegale. Colonelul Crist a găsit numeroase dovezi referitoare la masive concentrări de trupe sovietice. El a raportat că un întreg corp de armată s-a instalat, pentru perioada iernii, în Dobrogea, chiar la sud de Dunăre și că au avut loc mai multe alte concentrări de trupe în zonele înconjurătoare. Toți acești soldați însă par să fie încartiruiți pentru iarnă, fără a da vreun semn că ar avea în vedere vreo activitate anterior sosirii primăverii. Pe drumul de întoarcere de la Constanța la București, colonelul Crist a fost prins de viscolul de săptămâna trecută. Când a ajuns la Hârșova, a aflat că bacul ce traversa Dunărea își încetase activitatea din cauza sloiurilor plutitoare. Drumurile se blocau cu rapiditate din cauza zăpezii, iar ofițerul rus ce răspundea de construcția podului i-a sugerat să-și ducă mașina la Brăila pe un vas fluvial românesc cu un comandant rus și care era așteptat să oprească la Hârșova în acea după-amiază. Crist a acceptat recunoscător această ofertă și s-a postat pe chei cu mașina și cei doi însoțitori ai săi până când a ancorat vasul Kiev. Maiorul rus l-a strigat pe căpitanul sovietic al navei aflat pe punte, spunându-i că un ofițer american dorește să urce la bord cu mașina pentru a merge la Brăila. Căpitanul a răspuns cu glas tare: „Să-l ia dracu' pe colonelul american! Să stea acolo cu automobil cu tot." Apoi a ordonat echipajului să se îndepărteze imediat de la chei, ignorând semnalele cu rachete trase de la mal, prin care i se cerea să se întoarcă. Plecând de la acest incident, am înaintat generalului Susaikov un

protest oficial în care arătam că era vorba de o insultă adusă în public de către un ofițer superior sovietic unui ofițer al armatei americane. Ca rezultat al acestui refuz, colonelul Crist a fost nevoit să-și lase mașina la Hârșova și să facă drumul spre Brăila pe un șlep cu pietre neacoperit. Călătoria a durat circa 22 de ore, timp în care șlepul a eșuat. Mica șalupă pe care a fost transbordat Crist s-a izbit de un sloi mare de gheață și a fost nevoie să fie trasă la țărm înainte de a se scufunda și, în cele din urmă, Crist și-a încheiat călătoria pe un alt șlep care a trecut — spre norocul său — pe acolo după câteva ore. A doua zi, Crist s-a întors la București cu trenul care, între altele, era plin până la refuz. Rușii ocupaseră cele două sau trei vagoane de clasa întâi disponibile, iar Crist s-a trezit înghesuit între mulți români, într-un fost vagon de bagaje, adaptat pentru transportul de persoane. Și din această parte a călătoriei, Crist a raportat o întâlnire neplăcută cu niște ofițeri ruși, ce i-au adresat insulte în gară, cerând ca el și însoțitorii săi să fie dați jos din tren pentru a le face lor loc. Din fericire, trenul a plecat din gară înainte ca incidentul să devină critic.

Tensiunea dintre Rege și guvern se amplifică

Cea mai importantă evoluție în plan politic din ultimele zile a fost o amplificare a stării tensionate dintre Rege și guvern. Planurile anterioare ale lui Tătărescu de înființare a unui Consiliu de Regență par să fie luate acum serios în considerare de către cabinetul Groza. Se pare că prințesa Elisabeta a consimțit să facă parte din Consiliu, iar Patriarhul este și el pe punctul de a accepta. Cel de-al treilea Regent ar putea fi Tătărescu însuși, sau poate Președintele Înaltei Curți de Casație a României. Bineînțeles că popularitatea Regelui nu a scăzut, așadar manevra cu această Regență nu va reuși decât dacă va fi susținută deschis și ferm de către ruși. Totuși, guvernul este serios stânjenit de refuzul neîntrerupt al Regelui de a semna vreun decret. Prin urmare, pentru a-și păstra mandatul, membrii guvernului consideră că trebuie făcut ceva ferm pentru a le permite să-și exercite autoritatea deplină. Până în momentul de față, planurile legate de Regență se găsesc încă în stadiul incipient, dar știrea despre aceste planuri s-a răspândit cu iuțeala fulgerului prin oraș și se discută despre ea în fiecare colțișor. Nimeni nu are încă curajul să propună punerea în aplicare a acestui plan.

Călătorie la Istanbul

Tocmai m-am întors dintr-o călătorie de trei zile la Istanbul, împreună cu dl Berry. Zborul cu avionul meu a durat doar două ore. Am făcut o vizită cât se

poate de plăcută, dar am descoperit niște prețuri extraordinar de mari. Pantofii, de exemplu, costau între 30 și 50 de dolari perechea, iar băuturile, chiar și rachiul produs pe plan local, costau unu până la trei dolari paharul. Cum stătuse nouă ani în Istanbul, dl Berry cunoștea foarte bine orașul. Ne-a condus prin Palatul Sultanului, prin bazarul orașului, la Biserica Sf. Sofia și una sau două moschei. Generalul Harriman, atașatul nostru militar în Turcia, a venit de la Ankara cu trenul să mă vadă și am purtat o lungă discuție despre situația militară. După cum bănuiam, turcii sunt foarte îngrijorați de concentrările de trupe rusești din Balcani. Sunt de asemenea foarte neliniștiți din cauza recentei instalări a unui guvern independent în Azerbaidjan. Ei sunt de părere că această provincie își va declara în curând dorința de a se alătura Uniunii Sovietice și că, până la primăvară, rușii vor fi în situația de a se învecina cu Turcia. Harriman spune că armata turcă, cu un efectiv de circa 600 000 de oameni, se va angaja în luptă, mai degrabă decât să facă alte concesii. Soldații și ofițerii sunt extraordinari ca indivizi. Duc însă mare lipsă de tehnică de luptă, în special motorizate și tancuri. Forțele lor aeriene sunt foarte mici, însumând doar vreo 600 de avioane, din care majoritatea sunt învechite. Turcii își pun speranțele în capacitatea lor de a rezista unui atac rusesc vreo două–trei luni, timp în care ei speră să primească un oarecare ajutor din partea Marii Britanii sau a Statelor Unite.

* * *

Generalul Harriman mi-a mai aranjat să zbor cu el la Ankara pentru o scurtă vizită. L-am întâlnit pe ministrul român în Turcia, dl Cretzianu, care a fost repudiat de către guvernul Groza, dar care rămâne la post, susținând că pe el l-a numit Regele și că acesta nu i-a dat nici un ordin să-și părăsească slujba. Guvernul Groza a numit un nou ministru, dar se teme să-l trimită în Turcia fără scrisori de acreditare semnate de Rege, întrucât consideră că guvernul turc nu-l va primi. Prin urmare, Cretzianu rămâne la post într-o poziție relativ anormală, care, printre altele, este foarte jenantă pentru turci, care fac tot ce le stă în putință pentru a evita să provoace vreo nemulțumire Rusiei.

* * *

Am avut și o foarte interesantă discuție, de o jumătate de oră, cu dl Wilson, ambasadorul nostru în Turcia. Acesta a manifestat un interes deosebit pentru prezentarea, de către mine, a situației din România, îndeosebi în legătură cu concentrările de trupe rusești și cu sprijinul deschis oferit în continuare de Rusia guvernului Groza. Mi-a confirmat afirmația generalului Harriman, conform

căreia Turcia va prefera să intre în luptă, decât să facă Rusiei concesii și și-a exprimat temerea că este de așteptat o luptă decisivă la primăvară, dacă la actuala Conferință de la Moscova nu se obțin rezultate concrete.

* * *

Generalul Harriman mi-a oferit un prânz la Ankara, unde i-am întâlnit pe atașații militari britanic și rus, precum și mai mulți ofițeri ruși. Zborul nostru de întoarcere la Istanbul a decurs fără incidente, iar a doua zi am decolat spre București. A fost o vizită extrem de interesantă și mi-a adus informații valoroase referitoare la situația militară generală din această parte a lumii.

Marți, 25 decembrie 1945

Situația politică din București e calmă în așteptarea rezultatelor Conferinței de la Moscova

Din punct de vedere politic, săptămâna trecută a fost foarte liniștită, probabil datorită faptului că toate partidele sunt în așteptarea rezultatelor Conferinței de la Moscova. Circulă multe zvonuri, dar nu există încă nici o informație certă — dacă este cazul — despre obținerea la Moscova a vreunui lucru de importanță vitală pentru România. Am auzit azi la radio că miniștrii de Externe au căzut de acord să se ocupe, în luna mai, de pregătirea tratativelor de pace, dar desigur că principalul subiect în litigiu rămâne chestiunea recunoașterii actualului guvern, a modului de organizare a alegerilor libere și a momentului în care armata rusă va fi retrasă din România. Chiar dacă aceste probleme s-au discutat cumva la Moscova, noi, cel puțin, nu am aflat nimic.

Crăciunul e marcat de o situație disperată alimentară, financiară și economică

Sărbătorile Crăciunului aici au fost departe de a fi vesele. În comparație cu anul trecut, s-au organizat foarte puține petreceri, magazinele nu sunt prea aglomerate și foarte puține elemente sugerează o atmosferă de Crăciun după aspectul mulțimii pe care o vedem pe străzi. Acest lucru, desigur, se datorează aproape în întregime faptului că a crescut peste măsură costul vieții, precum și faptului că în România lipsesc aproape toate tipurile de alimente și mărfuri. Chiar înainte de Crăciun, dolarul a sărit la 40 000 lei, dar am aflat că azi-dimineață a scăzut până la 32 000 — 33 000 lei, probabil din cauza zvonurilor conform cărora la Moscova s-ar ajunge la un acord. La ultima noastră ședință a Comisiei Aliate

de Control, am adus în discuție iminența unei crize economice în România, iar generalul Vinogradov, care prezida ședința, ne-a asigurat că această problemă este de interes vital pentru Comisia Aliată de Control. El a afirmat că vor fi în curând în măsură să-i facă guvernului român propuneri clare de măsuri, care să fie adoptate pentru a stăvili inflația. A spus că în mod cert nu este în interesul Rusiei să permită aici apariția unei situații similare cu cea din Ungaria, unde am aflat că 1 000 000 pengo se schimbă pentru un dolar SUA. Vinogradov ne-a cerut să-i aducem la cunoștință orice propunere de soluție economică ne-ar veni în gând; în schimb, am solicitat o întrunire a reprezentanților noștri economici pentru a fi discutate detaliile. Vinogradov a fost de acord, dar până acum întrunirea nu a avut loc datorită diverselor scuze evazive invocate de reprezentantul economic rus.

Bineînțeles că principalele cauze ale acestei grave situații economice sunt foarte clare de mai bine de câteva luni. Fapt este că rușii scot atât de multe alimente, materii prime și produse finite din țară, sau le dau armatelor lor de ocupație, încât pur și simplu nu mai rămâne destul pentru a asigura necesitățile minime locale. Guvernul trebuie să cheltuiască atât de mult pentru a obține aceste produse pentru ruși, încât bugetul român este tot timpul dezechilibrat. Cum nu există nici o speranță ca vreuna din aceste două stări de fapt să se îmbunătățească atâta timp cât rușii își mențin actuala atitudine, încrederea oamenilor în leul românesc și în viitorul României se spulberă cu repeziciune. Ne aflăm deci în prezența tuturor factorilor care duc la o inflație de nestăvilit. Acest lucru ar putea fi controlat numai dacă atitudinea rușilor se schimbă și își reduc pretențiile.

Recepție de Ajunul Crăciunului pentru personalul american

În Ajunul Crăciunului am organizat la mine acasă o recepție pentru toți americanii din București, incluzând ofițeri, soldați, gradați, membri ai Misiunii Departamentului de Stat, corespondenți de presă și alți câțiva cetățeni americani. Toți cei care au dorit au fost invitați să vină însoțiți de fete sau alți oaspeți. Aceasta a contribuit întrucâtva la crearea unei atmosfere de Crăciun printre americani. În total, am avut cam 125 de oaspeți.

* * *

De sărbători am hotărât să avem trei zile libere, adică duminică, luni și marți (ziua de Crăciun); a trebuit totuși, ca dimineața să fie de serviciu un minimum

de personal. Este ceva mai puțin decât vacanța românească, care constă din trei-patru zile, atât de Crăciun, cât și de Anul Nou.

Concentrări de trupe rusești în Balcani și Europa

Acum câteva zile, am primit o telegramă de la Departamentul de Război prin care suntem informați că, în conformitate cu informațiile primite din surse turcești, în Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria de Vest și în sectoarele controlate de ruși din Germania și Austria, au loc concentrări masive de noi trupe rusești. Deși am primit câteva rapoarte izolate referitoare la mișcări de trupe rusești din România în Bulgaria, nu ne-am putut da seama dacă aceste mișcări se fac la o scară anormală, din cauza dimensiunilor pe care le au de obicei forțele de ocupație ce au fost prezente aici încă de la început. Îl trimit însă imediat pe căpitanul Freydberg, împreună cu un soldat, într-o călătorie prin sudul și sud-vestul României, în încercarea de a afla cât de ample sunt mișcările de trupe ce au loc. El va lipsi aproximativ zece zile și poate chiar mai mult, dar dacă va putea obține informații precise, va merita efortul. Nu mi-ar plăcea să știu că se realizează concentrări deosebit de mari, iar că noi nu le-am dat cu seninătate nici o atenție.

Joi, 27 decembrie 1945

Colonelul Thayer, șeful OSS din Austria, vizitează București

Locotenent-colonelul Thayer, ofițerul care conduce activitatea OSS din Austria, se află aici, la București, pentru câteva zile. El este absolvent al Academiei Militare West Point, promoția 1932 sau 1933; demisionat din armată după absolvire, a intrat imediat în Departamentul de Stat și, la izbucnirea războiului, a îmbrăcat din nou uniforma în rândurile OSS, sub forma unei detașări temporare. El poartă încă uniforma și bănuiește că va deveni membru al noului Serviciu de Informații, aflat în curs de organizare. Nu știe încă dacă acest serviciu secret va fi subordonat Departamentului de Stat sau va fi independent, dar el înclină spre cea de-a doua variantă. Principalul scop al vizitei sale la București este să încerce să ia contact cu persoane de aici ce ar putea fi de folos unui program de informații pe termen lung, extinzându-se mult peste perioada în care ne așteptăm să funcționeze comisia noastră. Thayer mi-a spus că în Austria, Ungaria, Germania și Cehoslovacia comunismul este în mod cert în declin. Afirmă că rușii încep să înțeleagă acest fapt și se pregătesc să cârmească vasul în noua direcție a vântului. A vorbit în termeni foarte elogioși despre

activitatea noastră de aici și ne-a spus că ofițerii noștri i se par extraordinar de bine informați cu privire la toate aspectele situației locale.

Vîșinski, Harriman, Clark-Kerr vor vizita București [206], pentru elucidarea încurcăturilor politice locale

Comunicatul privind întrunirea de la Moscova a miniștrilor de Externe s-a transmis la radio azi-dimineață. Pentru noi, de interes imediat este, bineînțeles, faptul că s-a ajuns în fine la un acord în privința situației politice românești. Din nefericire, însă, domnului Berry și mie ni se pare că Statele Unite și Marea Britanie au cedat la aproape toate pretențiile Rusiei. Este adevărat că Regele Mihai urmează să primească în sfârșit sfatul pe care l-a cerut în urmă cu trei luni. Vîșinski, Harriman și Clark-Kerr (ambasadorul britanic la Moscova) urmează să sosească de îndată la București și să-i recomande Regelui să introducă în guvernul Groza câte un reprezentant al partidelor Național Țărănesc și Național Liberal. Cu aceste două adăugiri, guvernul Groza își menține mandatul exact în forma sa actuală și, în momentul în care vor primi asigurări că va permite tuturor partidelor politice libertatea cuvântului, libertatea de asociere și libertatea presei, Statele Unite și Marea Britanie se angajează să recunoască oficial guvernul. Astfel, același guvern, care în ultimile nouă luni a vândut complet România, a suprimat cu cruzime și tiranie toate încercările patrioților români de a schimba situația și a fost categoric ostil tuturor propunerilor venite din partea britanicilor sau americanilor, același guvern, cu doar încă doi noi membri, urmează să primească recunoașterea completă. În martie trecut, când își forma guvernul, Groza le-a oferit lui Maniu și lui Brătianu câte două locuri în cabinet, dar a fost categoric refuzat, deoarece o reprezentare atât de mică a fost considerată absolut neadecvată pentru partide care la un loc reprezentau mai bine de 75 la sută din electorat. Acum, cu doar jumătate din numărul anterior de reprezentanți în cabinet, regimul Groza este recunoscut de către anglo-americani, ca fiind cu adevărat reprezentativ. Atât domnul Berry, cât și eu, suntem foarte descurajați de acest rezultat și suntem de părere că acordul nu poate fi privit decât ca o cedare totală în fața pretențiilor rusești. După înregistrarea rezultatelor alegerilor din Bulgaria și Iugoslavia, nu ne bizuim în nici un fel pe asigurările oferite de Groza sau de ruși că alegerile sub actualul regim din România ar putea fi libere din toate punctele de vedere. De îndată ce întreaga semnificație a acestor acorduri va fi înțeleasă în cercurile locale, nu încape îndoiala că prestigiul nostru aici va scădea simțitor. Înțeleg că anumiți membri ai guvernului consideră deciziile luate la Moscova ca o reabilitare completă acordată activităților lor.

Participanții la Conferința de la Moscova sunt de acord să lărgească rândurile guvernului bulgar

În chestiunea situației din Bulgaria, Rusia a acceptat să expună guvernului bulgar necesitatea lărgirii bazei sale democratice, iar Statele Unite și Marea Britanie au fost de acord să reconsidere problema recunoașterii, după ce Bulgaria va da curs recomandării Rusiei. Deși acest plan pare relativ nebulos, există totuși speranța că nu s-a pierdut chiar totul în Bulgaria. Comunicatul s-a referit strict și la alte decizii ale miniștrilor de Externe, vizând energia atomică, situația din Manciuria, Consiliul Consultativ pentru Orientul Îndepărtat — Japonia și la multe alte probleme internaționale, dar nu voi discuta aici aceste probleme, întrucât nu sunt de interes imediat pentru actuala situație locală.

Proiecte ale tratatelor de pace cu România, Bulgaria, Italia, Finlanda urmează a fi studiate nu mai târziu de 1 mai 1946

Prezintă totuși interes să menționez că, dintr-un comunicat anterior de la Moscova, reiese că s-a ajuns la un acord și în ceea ce privește redactarea tratatelor de pace pentru România, Bulgaria, Italia și Finlanda. Proiecte ale acestor tratate urmează să fie propuse de către adjuncții miniștrilor de Externe aflați la Londra, iar miniștrii de Externe urmează să se întâlnească — nu mai târziu de 1 mai — pentru a discuta aceste proiecte. Se pare că la acea întâlnire din 1 mai, miniștrii de Externe vor da forma finală acestor tratate, și, curând după aceea este de așteptat ratificarea lor de către toate națiunile interesate. Se pare, deci, că ne putem aștepta ca, spre sfârșitul primăverii sau în vara lui 1946, Comisia Aliată de Control să-și încheie activitatea. Este, desigur, o simplă apreciere, dar ne oferă cel puțin o bază pentru planurile viitoare.

Luni, 31 decembrie 1945

Reacția comuniștilor români față de Conferința de la Moscova [207]

Putem acum sesiza primele reacții ale diverselor categorii din România față de acordurile de la Moscova. La început, comuniștii păreau cam derutați, temându-se că s-ar fi putut face în secret alte înțelegeri de schimbare a structurii guvernului. Se pare că au primit curând asigurări că nu aceasta era situația, căci după primele zile au devenit foarte entuziaști. Miniștrii guvernului erau încântați la culme. Se așteptaseră cel puțin la o remaniere majoră a regimului Groza. Au înțeles imediat că, prin acest acord, își vor păstra probabil toți posturile și, în

consecință, privesc aceste decizii ca reabilitări ale acțiunilor și atitudinilor lor încă de la începutul mandatului, din februarie trecut.

Reacțiile liberalilor și național-țărăniștilor față de Conferința de la Moscova [208]

La început, liberalii și național-țărăniștii au fost foarte ușurați când au înțeles că rușii le recunosc în fapt partidele ca fiind democratice și nefasciste, eliminând astfel posibilitatea oricărei scoateri în afara legii prin decret guvernamental. S-au simțit ușurați și pentru că au considerat că guvernul nu va mai putea persista în încercarea de a pune pe seama lui Maniu și a lui Brătianu responsabilitatea pentru tulburările din 8 noiembrie. Ei sunt de părere că un alt punct în avantajul lor este faptul că având reprezentanți chiar în guvern, vor avea în permanență informații oficiale legate de intențiile guvernului și vor putea transmite aceste informații Legațiilor britanică și americană. Gândindu-se mai bine, național-țărăniștii și liberalii au înțeles însă că guvernul Groza, cu Tătărescu apropiat șefului acestuia, are acum mandat confirmat în întregime, că toate acțiunile opresive de la instaurarea sa din martie trecut sunt acum aprobate în general de către cei trei Aliați și că nu sunt de așteptat în viitor mari schimbări în politica opresivă și dictatorială a guvernului. Unica lor speranță este că, într-un fel sau altul, va fi posibilă organizarea unor alegeri libere, în ciuda tuturor eforturilor contrare depuse de comuniști.

Reacția observatorilor fără apartenență politică față de Conferința de la Moscova

Observatori români, care nu aparțin nici unui partid, printre care persoane ca Vișoianu, Rădulescu, Christu etc., nu își ascund scepticismul. Ei se îndoiesc foarte mult că vreo declarație a acestui guvern referitoare la libertatea cuvântului și la libertatea de asociere are vreo semnificație, după cum au îndoieli privind posibilitatea organizării de alegeri libere sub regimul Groza.

Reacția Regelui Mihai față de Conferința de la Moscova [209]

Până în momentul de față, Regele este neutru. El ia toate măsurile posibile în vederea pregătirii primirii comisiei de la Moscova, iar membrii anturajului său au avut mare grijă să nu exprime nici un fel de opinie asupra subiectului.

Vîșinski, Harriman și Clark-Kerr sosesc la București

În cadrul punerii în aplicare a acordului de la Moscova privitor la România, dl Vîșinski, dl Harriman și Sir Archibald Clark-Kerr au ajuns aseară la București

cu trenul. Ei au fost întâmpinați la gară de o gardă de onoare și, după strângeri de mână și discursuri ce au durat cam o jumătate de oră, am reușit să-i ducem la hotel pe dl Harriman, pe dra Harriman și pe însoțitorii acestora. Mai târziu, pe seară, au venit să ia cina la mine acasă, împreună cu dl Berry și am avut ocazia să discutăm pe scurt asupra altor detalii referitoare la Conferința de la Moscova. În general, se pare că ideile dlui Berry și ale mele despre ceea ce s-a întâmplat în culise erau destul de corecte. Byrnes era foarte nemulțumit de soluția finală pentru România și Bulgaria, dar n-a putut obține o variantă mai bună. Rusia a refuzat categoric să colaboreze în orice problemă internațională până la rezolvarea chestiunilor legate de România și Bulgaria și, în aceste probleme, Rusia a insistat ca actualele guverne să fie menținute în funcție. Byrnes n-a putut obține decât acordul de a lărgi puțin rândurile guvernelor, împreună cu o declarație de garantare a unor alegeri libere, a libertății presei etc. Harriman ne-a spus că, o dată stabilită această înțelegere, atitudinea rușilor s-a schimbat complet și, după aceea, a fost obținută cu ușurință colaborarea lor în numeroase alte probleme internaționale. Este de părere că există o oarecare șansă ca Rusia să respecte litera și spiritul acordului în privința organizării de alegeri libere și, dacă se va întâmpla așa, crede că speranțele noastre majore legate de România vor fi împlinite.

* * *

După cină, am mers la o mare petrecere rusească de Anul Nou, la Cercul Militar. Festivitatea a fost organizată de partea rusă a Comisiei Aliate de Control și, dintre oaspeți, au făcut parte membrii Misiunii de la Moscova, toți miniștrii guvernului, inclusiv Groza și Tătărescu și diverse persoane oficiale din Comisia Aliată de Control. Susaikov a fost în formă, captând atenția cu mai multe discursuri care ridicau în slăvi pe Stalin, Armata Roșie, Aliații britanic și american, pe Regele României și pe premierul Groza. Groza însuși l-a urmat cu un discurs lung, fără a spune ceva deosebit. Am pierdut vremea cu băutura și mâncarea până pe la ora două, când am reușit în fine să o ștergem. I-am dus pe dra Harriman și pe domnul Page, secretarul ambasadorului, la petrecerea de revelion dată de dl Auschnitt, și au fost foarte impresionați de frumusețea și talentul persoanelor din înalta societate bucureșteană. În cursul serii, atât ambasadorul, cât și dra Harriman, au făcut de mai multe ori comentarii referitoare la excelenta mâncare și la atmosfera generală de căldură sufletească ce părea să domnească în București. Au precizat că situația contrasta mult cu cea cu care se obișnuiseră la Moscova, unde chiar și diplomații întâmpinau mari dificultăți în procurarea tuturor alimentelor pe care le doreau.

* * *

Obișnuita mea recepție de Anul Nou va avea loc la mine acasă, în prima după-amiază a noului an. Voi invita mai multe persoane oficiale din Comisia Aliată de Control, de toate naționalitățile și câțiva prieteni români, dar nici un fel de politician sau membru din guvern. Misiunea de la Moscova și însoțitorii săi vor fi și ei prezenți, astfel încât, pe ansamblu, casa va fi foarte plină. Se pare că nu se intenționează reluarea lucrului Comisiei până a doua zi după Anul Nou. Ei vor începe probabil prin a se întâlni cu Regele și apoi vor discuta cu diverși lideri de partid și miniștri ai guvernului problema personalităților ce urmează a fi incluse în guvern.

Marți, 1 ianuarie 1946

Misiunea de la Moscova discută cu Regele și cu membri ai guvernului

Contrar impresiilor noastre anterioare, Misiunea de la Moscova nu a întârziat să se apuce de lucru. În prima după-amiază a Anului Nou, membrii ei au obținut o întrevedere cu Regele în care, cu Vîșinski ca purtător de cuvânt, i-au prezentat oficial detaliile acordurilor de la Moscova. Regele a răspuns că era încântat să afle că cele trei guverne au fost, în sfârșit, de acord în privința problemelor României și a adăugat că, desigur, va acorda întregul său sprijin și întreaga sa cooperare în vederea respectării literei și spiritului acordurilor. I-a întrebat apoi dacă Comisia intenționează să se întâlnească cu guvernul și să discute cu acesta problema demersurilor ce trebuie făcute pentru traducerea în viață a acordurilor. Vîșinski a răspuns că aceasta se va face și a mai adăugat că și membrii partidelor istorice vor fi puși la curent. Apoi, Regele a deschis subiectul alegerilor. El a afirmat că găsește că ar fi în cel mai înalt grad de dorit să se ia toate măsurile posibile pentru a asigura libertate totală tuturor alegătorilor. A spus că, după părerea sa, aceasta s-ar putea realiza cel mai bine prin neutralizarea anumitor ministere, în special a Ministerului de Interne [210] și a cerut părerea membrilor Misiunii. Vîșinski a răspuns că cei trei Aliați nu au împuternicit Misiunea să dea sfaturi în această privință. El a mai adăugat că, personal, era de părere că au fost făcute toate demersurile necesare asigurării de alegeri libere atunci când, la Moscova, cele trei Puteri au căzut de acord să ceară un angajament solemn, în acest sens, din partea întregului guvern român.

După întâlnirea lor cu Regele, toți membrii Misiunii au participat la recepția mea cu ocazia Anului Nou. Au fost prezente aproape 300 de persoane, printre care un mare număr de ofițeri ruși și britanici din Comisia Aliată de Control,

ofițeri români și civili români de seamă, care nu erau implicați politic. După recepția mea, membrii Misiunii s-au întâlnit [211] cu membri ai guvernului român la reședința dlui Vîșinski. Au fost prezenți și reprezentanții Comisiei Aliate de Control, printre care Susaikov, Vîșinski, Bogdenko, Stevenson și cu mine, precum și Berry și Marjoribanks, acesta din urmă fiind folosit temporar de britanici, pe perioada cât lipsește Le Rougetel. Dl Vîșinski, din nou în calitate de purtător de cuvânt, a expus guvernului detaliile acordului de la Moscova și a primit de la dl Groza asigurări solemne că guvernul va coopera în toate privințele, în punerea în aplicare a acordurilor. Apoi a avut loc o lungă discuție referitoare la precizarea modului în care vor fi aleși cei doi reprezentanți ai partidelor Liberal și Țărănesc ce urmează să se alăture guvernului. Vîșinski a declarat că, în calitate de conducător al Misiunii, nu propune ca acest grup să aibă întrevederi cu Maniu, Brătianu și asistenții acestora. Ambasadorii Harriman și Clark-Kerr au spus că sunt de părere că asemenea întrevederi sunt esențiale pentru a se stabili în ce măsură candidații propuși sunt cu adevărat reprezentativi pentru partidele lor și dacă vor colabora loial cu guvernul lor, așa cum se stipulează în deciziile luate la Moscova. Groza a arătat că, în conformitate cu legea românească, primul-ministru, care el însuși este numit de către Rege, își rezervă dreptul de a-și alege toți miniștrii. De aceea, a sugerat ca el să-și asume responsabilitatea consultărilor cu liderii partidelor Liberal și Țărănesc și prezentării către Misiune a numelor persoanelor alese. S-a căzut de acord asupra acestor modalități, cu înțelegerea suplimentară ca Harriman și Clark-Kerr să discute personal cu Maniu și Brătianu pentru a obține informații complete privitoare la atitudinile partidelor Liberal și Țărănesc. Ne-am despărțit în fine pe la unu noaptea, înțelegându-ne să ne întâlnim mâine după-amiază, când Groza va fi pregătit să ne supună atenției numele celor doi noi miniștri.

* * *

Membrii guvernului jubilează, desigur, datorită rezultatelor Conferinței de la Moscova și reușesc cu greu să se stăpânească în această privință. Dl Berry și cu mine găsim că situația este foarte jenantă, pentru că până acum nu am avut absolut nimic de a face cu aceste persoane. Cu concursul dlui Berry și al dlui Harriman, am expediat azi-dimineață o telegramă la Washington, recomandând să fiu rechemat în țară, în vederea unei reorientări generale în aceste momente, arătând că absența mea timp de câteva săptămâni, la Washington, ar putea ajuta în deblocarea unei situații delicate. Și dl Berry intenționează să plece din țară pentru o săptămână sau două, imediat după plecarea dlui Harriman.

Vineri, 4 ianuarie 1946

Misiunea de la Moscova a ajuns într-un punct mort în alegerea candidaților din partea Partidului Național Țărănesc și Partidului Liberal

Cea de-a doua întâlnire a Misiunii de la Moscova cu guvernul, programată inițial pentru miercuri după-amiază, nu a avut de fapt loc până vineri seara. Între timp, Harriman și Clark-Kerr au avut discuții cu Maniu, Brătianu, Mihalache și alți lideri ai partidelor istorice, în timp ce Vîșinski se pare că și-a ocupat timpul discutând problemele cu guvernul. Joi după-amiază s-a răspândit vestea că țărăniștii l-au desemnat pe Mihalache [212] drept candidatul lor, iar liberalii pe „Bebe" Brătianu, nepotul lui Dinu și secretar general al Partidului Național Liberal. S-a mai aflat că guvernul, căruia îi revenise responsabilitatea obținerii acestor nume de la partidele istorice, se pregătea să respingă cei doi candidați aleși ca fiind nepotriviți. Aflând de aceasta, Harriman și Clark-Kerr au aranjat o întrevedere cu Groza. El i-a primit afabil și, după schimburi de amabilități, l-au întrebat dacă era adevărat că fuseseră desemnați candidații și ce curs își propune să adopte guvernul. Groza a confirmat alegerile menționate mai sus și, ca răspuns la o întrebare directă, a spus că guvernul va informa liderii partidelor istorice, că cele două alegeri erau inacceptabile. L-au întrebat atunci pe Groza care sunt motivele acestei respingeri, iar Groza a răspuns că mandatul primit de el de la liderii partidului său era atât de limitat încât nu i se permitea să dezvăluie aceste motive decât în fața Misiunii de la Moscova, adunată în plen. Bineînțeles că atât Harriman cât și Clark-Kerr au fost înfuriați de această atitudine. Harriman i-a spus lui Groza că este sigur, că guvernul Statelor Unite va fi foarte indignat de această atitudine necooperantă. Apoi ambii ambasadori au părăsit ostentativ reședința lui Groza. Aseară la orele 20,00, întreaga Comisie de la Moscova s-a întâlnit cu purtătorii de cuvânt autodesemnați ai guvernului. Aceștia erau Groza, Tătărescu, Rădăceanu, Gheorghiu-Dej și Alexandrescu. După o încercare nereușită a lui Groza de a lămuri „neînțelegerile" ivite după-amiază, Misiunea s-a aplecat asupra ascultării motivelor care au stat la baza respingerii de către guvern a candidaților partidelor istorice. În cazul lui Mihalache, Groza a spus că este inacceptabil, atât pentru că fusese vicepreședinte al Partidului Național Țărănesc, în vremea când acest partid colaborase cu Carol și cu consilierii fasciști ai acestuia, ca și, mai ales, pentru că se angajase voluntar să lupte în războiul împotriva Uniunii Sovietice [213]. Mai exact, el se înrolase voluntar pentru serviciul activ și luptase efectiv pe teritoriul rusesc în

atacul fascist al României asupra bunei sale vecine, Rusia. Groza a prezentat dovezi, sub formă de copii autentificate ale unor rapoarte din arhivele armatei române, în care se afirma că oferirea propriilor servicii de către Mihalache fusese acceptată și că fusese mobilizat în iulie 1941 și trecut în rezervă în luna august a aceluiași an. Groza a fost susținut de către Alexandrescu și Gheorghiu-Dej în condamnarea tendințelor fasciste ale Partidului Național Țărănesc. Clark-Kerr a făcut o gafă când l-a întrebat pe Groza dacă nu era adevărat că, în 1941, în România era considerat un act de înalt patriotism să te înscri voluntar în lupta împotriva Rusiei Sovietice. Bineînțeles că Groza a profitat de ocazie pentru a replica că, dimpotrivă, printre românii cu adevărat democrați, un astfel de gest era considerat o crimă și că, de fapt, anumiți democrați de vază, precum el însuși, fuseseră închiși pentru că nu au sprijinit guvernul fascist.

În cazul lui „Bebe" Brătianu, Groza și-a justificat respingerea pe faptul că Brătianu era reacționar și că era vizat, în calitate de secretar general al partidului, să fie acuzat în legătură cu morții și tulburările din 8 noiembrie. Tătărescu l-a sprijinit pe Groza cu o lungă declarație referitoare la rezultatele glorioase ale guvernului în timpul celor zece luni de funcționare. El s-a referit la necesitatea de a fi siguri că miniștrii non-aleși vor lucra armonios cu guvernul și nu-i vor sabota eforturile și a arătat că, în cursul săptămânilor următoare, 75 la sută din susținătorii lui Brătianu se vor alinia sub propria sa conducere. Plecând de la aceasta, el a subliniat necesitatea numirii cuiva care să fie favorabil acestei schimbări în conducerea partidului, anume altcineva decât un membru al familiei Brătianu. Harriman l-a întrerupt pe Tătărescu, spunând că nu a venit să asculte un tratat despre virtuțile guvernului român, dar, dacă tot a fost deschis subiectul, trebuie să precizeze că Statele Unite au exprimat în mod public faptul că ele condamnă modul în care acel guvern a funcționat pe durata mandatului său de până acum. Harriman a mai adăugat că nu dorea să fie amestecat în nici o acțiune de susținere sau obstrucționare a încercărilor dlui Tătărescu de a câștiga controlul asupra partidului său și că poziția candidatului liberal în această privință era cu totul lipsită de legătură cu problema. El a amintit că Misiunea s-a întrunit pentru a îngropa trecutul și pentru a trece la alegerea miniștrilor care, prin prezența lor, urmau să facă ca acest guvern să fie acceptabil pentru toți cei trei Aliați. A spus că nu va mai asculta alte critici usturătoare la adresa partidelor Țărănesc și Liberal, deoarece acest lucru era în afara punctelor de vedere cuprinse în acordurile de la Moscova. A mai spus că va accepta numai acele remarci ale miniștrilor care vor cuprinde obiecții precise la adresa lui Mihalache și „Bebe" Brătianu. A cerut apoi suspendarea ședinței, astfel încât membrii

Misiunii să poată discuta problemele între ei. Clark-Kerr l-a susținut pe Harriman. Vîșinski a fost de acord cu suspendarea ședinței, dar, înainte de a proceda în consecință, i-a pus lui Groza niște întrebări foarte pertinente la adresa lui Brătianu, în așa fel încât să reiasă faptul că Brătianu era considerat autor moral al morților din 8 noiembrie. Vîșinski a indicat apoi că, este de la sine înțeles că Uniunea Sovietică nu putea fi de acord să accepte în guvern „fasciști" precum Maniu, Mihalache sau alții de teapa lor și că, de altfel, guvernul sovietic consideră că „Bebe" Brătianu este atât de compromis, încât nu poate fi acceptat. Ședința s-a suspendat la miezul nopții. Harriman, Berry și cu mine ne-am dus la mine acasă să mâncăm niște sandvișuri și am stat de vorbă mai multe ore. Toți am fost de părere că Vîșinski sabotează de fapt deciziile luate la Moscova în încercarea de a-și păstra propria reputație în problema României și că, dacă era lăsat de capul lui, va insista să fie alese două personaje slabe și șovăielnice, care să nu reprezinte în nici un caz cu adevărat partidele istorice. Harriman era foarte afectat de modul în care evoluau lucrurile și a declarat că, dacă Vîșinski nu era dispus să discute problemele într-un spirit deschis compromisului, el va fi gata să declare în mod public că a fost imposibil să se ajungă la o înțelegere și că se întoarce la Moscova fără să-și fi îndeplinit misiunea.

Sâmbătă, 5 ianuarie 1946

Am petrecut dimineața strângând noi materiale despre Mihalache și „Bebe" Brătianu. Colonelul Tucker a avut o convorbire personală cu Mihalache, care a afirmat că, în realitate, nu se înrolase ca voluntar în războiul împotriva Rusiei întrucât, în calitate de maior de rezervă al armatei nu putea — în conformitate cu legile românești — să se înscrie „voluntar". Ceruse să fie reintegrat în serviciul militar activ doar pentru că era unica posibilitate de a evita să funcționeze în calitate de consilier militar al lui Antonescu. Cu zece zile înainte de a-și depune cererea, Antonescu îi ceruse să-și asume funcția de ministru în guvern și i se oferise chiar postul de prim-ministru [214]. El refuzase categoric aceste oferte și ceruse să fie integrat în serviciu militar activ pentru a scăpa de orice alt contact cu protejații lui Antonescu. El a fost, de altfel, trimis pentru câteva zile pe frontul din Basarabia, dar, spre disperarea sa, a aflat că până și acolo fusese încadrat în statul major militar personal al lui Antonescu. El a lucrat o zi cu generalul Antonescu, după care a refuzat postul de consilier militar, iar ca urmare a refuzului său, a fost imediat trecut din nou în rezervă.

În cazul lui „Bebe" Brătianu, i-am furnizat domnului Harriman datele necesare pentru a demonstra că, în conformitate cu versiunea noastră asupra evenimentelor din 8 noiembrie, nu liberalii, nici țărăniștii, ci guvernul însuși era răspunzător pentru vărsarea de sânge. Am mai arătat că nici o acțiune penală nu fusese intentată împotriva lui „Bebe" Brătianu și că orice încercare de a-l implica în evenimente era doar o tentativă de a discredita întregul Partid Național Liberal. Harriman a discutat aceste probleme cu Clark-Kerr, care a avut aceeași părere generală despre ședința de azi-noapte, cu aceea exprimată de dl Harriman în fața mea. Cei doi ambasadori s-au întâlnit cu Vîșinski la orele 12,00, în încercarea de a ajunge la un compromis oarecare. Este interesant de consemnat că, Clark-Kerr deține trei sau patru fotografii în care Tătărescu apare în ținuta țipătoare de premier fascist [215] în timpul Regelui Carol. El mai are și o copie după un discurs ținut de Tătărescu cu ocazia eliberării Basarabiei de sub dominația rusă, în care Tătărescu face referire la „războiul sfânt" al României împotriva dușmanului său dintotdeauna, Rusia [216].

La întrunirea de la amiază, cei doi ambasadori și Vîșinski au discutat amănunțit despre cei doi candidați ai partidelor istorice. Vîșinski a explicat clar, încă de la început, că nu va accepta în nici un caz numirea acestor două persoane. De aceea, după o oră și mai bine de discuții, era absolut cert că nu se va obține niciodată un acord deplin al Misiunii. Prin urmare, s-a luat hotărârea ca ambasadorii Kerr și Harriman să-i abordeze din nou pe liderii partidelor de opoziție și să le ceară încă două sau trei nume din fiecare partid.

Miercuri, 9 ianuarie 1946

Misiunea ajunge la o înțelegere, îi desemnează pe Hațieganu și pe Romniceanu

În aceeași zi, ambasadorii s-au întâlnit între ei mai târziu și s-au înțeles să-i întâlnească împreună pe liderii din opoziție. Și-au dat însă seama că la început făcuseră o greșeală gravă permițând guvernului să preia rolul de agent al Misiunii și să obțină astfel numele candidaților de la partidele istorice. De aceea, ei s-au asigurat de consimțământul lui Vîșinski pentru noul lor plan de a obține direct numele noilor candidați, discutându-i din toate punctele de vedere în cadrul Misiunii și consultându-se cu guvernul numai după ce Misiunea va fi căzut de acord în unanimitate asupra celor două nume. Discuțiile cu conducătorii celor două partide s-au desfășurat sâmbătă după-amiază și în cea mai mare parte a zilei de duminică. Comitetul de conducere al Partidului Național

Țărănesc a avut o ședință ce a durat toată noaptea de sâmbătă, iar duminică dis-de-dimineață a hotărât să adopte propunerea lui Maniu de a înainta Misiunii numele tuturor membrilor Comitetului de conducere, căci Maniu era de părere că fiecare din acești oameni era la fel de reprezentativ pentru partid și nici unul nu merita numirea mai mult decât altul. Astfel, duminică le-au fost prezentate ambasadorilor nouă sau zece nume [217]. Comitetul Executiv al Partidului Național Liberal i-a acordat puteri depline lui Dinu Brătianu de a recomanda orice persoană pe care o consideră corespunzătoare. De aceea, duminică dimineață, dl Brătianu a înaintat ambasadorilor numele a trei sau patru miniștri liberali, [218] care dețineau portofolii fie în cabinetul Rădescu, fie în cel al lui Sănătescu. Misiunea a ținut apoi mai multe ședințe în care a discutat noile liste de candidați și a hotărât în cele din urmă că, din punctul lor de vedere, dl Hațieganu — pentru național-țărăniști — și dl Romniceanu — pentru liberali — ar fi reprezentanți acceptabili. Dl Vîșinski s-a angajat să convingă guvernul să-i accepte pe cei doi. Luni 7 ianuarie, la amiază, Misiunea a ținut o ultimă ședință, în care dl Vîșinski a anunțat că a obținut acordul guvernului și că, în ceea ce privește numirea reprezentanților, mai rămân doar de încheiat formalitățile. Misiunea s-a prezentat la Rege luni la orele 19,00 și i-a adus la cunoștință numele candidaților. Regele i-a acceptat fără comentarii, iar candidații propriu-ziși au depus jurământul în prezența Regelui ceva mai târziu, în aceeași seară [219].

* * *

Marți, cei doi ambasadori și dl Vîșinski au fost invitați de către Rege să-și petreacă ziua la Sinaia. Puțin după prânz, dl Vîșinski s-a întors la București, dar ambasadorii Kerr și Harriman au rămas peste noapte și au avut mai multe lungi discuții confidențiale atât cu Regele, cât și cu Regina. Cei doi ambasadori s-au întors la București miercuri la amiază, după care dl Harriman a avut o lungă convorbire cu dl Groza. Groza l-a informat despre declarația guvernului [220], conform căreia se vor organiza cât de curând posibil alegeri generale, în sistem de vot universal și secret, cu participarea tuturor partidelor reprezentate în guvern. El l-a asigurat pe ambasador că guvernul va lua măsuri imediate pentru a asigura libertatea presei, a cuvântului, a religiei și pe cea de asociere în România. I-a spus că punerea în aplicare a acestor declarații a fost încredințată conducătorilor ministerelor de Interne [221], Justiție [222], Cultelor [223] și Propagandei [224] (fiecare din aceste ministere este condus de un ministru comunist).

Ambasadorul și dl Berry au luat cina la mine acasă miercuri seara, iar mai târziu au sosit domnii Maniu și Hațieganu, pentru o convorbire de două ore.

Convorbirea s-a concentrat în jurul eforturilor pe care Partidul Național Țărănesc le va depune în continuare pentru a asigura manifestarea deplină a libertăților în România.

* * *

Cu toate că inițial intenționase să se întoarcă la Moscova, ambasadorul și-a schimbat miercuri intențiile după ce a primit o telegramă de la dl Byrnes, în care, acesta din urmă, îi cerea să vină la Londra. Așadar, el va părăsi Bucureștii joi dimineața la orele 6,00, la bordul avionului meu, plecând spre Londra, via Italia. Ar trebui să ajungă la Londra în cursul dimineții de vineri.

* * *

Pe lângă îndatoririle sale pur oficiale, ambasadorul Harriman și fiica sa și-au făcut timp să ia parte la viața mondenă din București. Sâmbăta trecută, seara, amândoi au participat la un dineu oferit de colonelul Farnsworth, la care au fost prezenți mai mulți ofițeri din statul meu major, împreună cu prietenele lor. Ambasadorul s-a simțit extraordinar și a rămas până după orele 3,00. Duminică seara, au participat la un mare cocktail dansant dat de dl și dna Georgescu, directorul local al Societății petroliere Româno-Americana și care a fost și translatorul dlui Maniu. Dl Bolton de la Compania Standard Oil din New Jersey, care se află în România de mai multe luni, informându-se asupra situației locale în domeniul petrolier, a fost și el gazdă alături de soții Georgescu. Luni dimineață, dl și dra Harriman au fost la o petrecere dată de dl Max Auschnitt, cu ocazia zilei de naștere a uneia din domnișoarele de aici și, în cursul serii, au vizitat vreo două din cele mai renumite localuri de noapte din oraș. Pe lângă acestea, dra Harriman a participat la mai multe evenimente mondene, la care ambasadorul nu a putut fi prezent din pricina obligațiilor sale publice. Una peste alta, se pare că le-a plăcut enorm viața din București, deși mi-e teamă că ambasadorul a plecat cu o părere cu totul deformată despre voioșia, frivolitatea și traiul luxos al înaltei societăți românești. Desigur că toate aceste persoane au fost peste măsură de bucuroase să se ocupe de ambasadorul Harriman și, de aceea, s-au întrecut pe sine în timpul vizitei acestuia, în încercarea de a organiza petreceri extravagante în cinstea domniei sale.

Doctorul Lupu demisionează din Partidul Național Țărănesc și înființează „Partidul Țărănesc Democrat" (225)

În viața politică locală, două evenimente recente merită în mod deosebit să fie menționate. Unul dintre ele este demisia doctorului Lupu din Partidul

Național Țărănesc. Când Lupu a aflat că național-țărăniștii s-au decis asupra lui Mihalache și nu asupra lui personal, drept candidatul lor inițial pentru guvern a ieșit ca o furtună din ședința comitetului, dezgustat, declarându-și dezacordul față de politica național-țărănistă și a înaintat Misiunii, Guvernului, Regelui și presei locale declarații scrise, în care anunța că formase un nou partid, numit „Partidul Țărănesc Democrat". De fapt, în prezent avem indicii că acesta este un partid doar cu numele. Lupu nu are decât o mână de aderenți, iar aceștia îl urmează doar în speranța unui câștig personal. Dacă situația în care se găsesc nu se va modifica în mare măsură, acest partid va fi o forță politică neglijabilă. Comuniștii, însă, încearcă să-l scoată în evidență ca pe un indiciu al unei rupturi majore în rândurile național-țărăniștilor.

Tătărescu urmează să preia conducerea Partidului Național Liberal (226)

Cel de-al doilea eveniment politic important a fost apropierea aparentă dintre Tătărescu și liberalii lui Brătianu. Deși unirea acestor două elemente nu a avut loc, se vorbește peste tot că, de câteva săptămâni, se poartă convorbiri în această direcție. Majoritatea observatorilor politici sunt încrezători că unirea acestor două grupuri se va încheia în jurul săptămânii viitoare. Acum se pare că Tătărescu însuși ar putea deveni președintele noului Partid Liberal, cu dl Dinu Brătianu pe post de președinte de onoare și cu „Bebe" Brătianu, în continuare, în funcția de secretar general. Cum în organizațiile politice românești, secretarul general este de fapt conducătorul executiv al partidului, acest aranjament ar fi o împărțire corectă a posturilor între cele două tabere. Acest lucru le va oferi, desigur, liberalilor, o puternică reprezentare în actualul guvern.

Miercuri, 16 ianuarie 1946

Ședința Comisiei Aliate de Control de joi, 10 ianuarie 1946

Ședința noastră de joi s-a desfășurat într-o atmosferă foarte amicală. Generalul Susaikov era din nou suferind cu ficatul, iar generalul Vinogradov a prezidat ședința. Am discutat mai multe puncte minore și, doar vreo două subiecte de importanță majoră. Unul se referea la protestul meu scris, înaintat cu câteva zile înainte, în care se vorbea despre cinci–șase cazuri precise în care Reprezentanței americane nu i s-au acordat drepturile și privilegiile stipulate în procedurile Comisiei Aliate de Control, conform Acordului de la Potsdam. În scrisoare, am scos în evidență faptul că nu am primit nici o copie după vreo

instrucțiune transmisă guvernului român, de către Comisia Aliată de Control că, în decursul a șase luni de zile, am fost consultați o singură dată în legătură cu directive pe care și le-a propus Comisia Aliată de Control și că, în general, părea că nu participăm deloc la activitățile Comisiei Aliate de Control. Când Vinogradov a adus în discuție subiectul în ședință, am arătat că, decât să parcurgem punct cu punct scrisoarea mea, aș prefera să fac eu niște remarci cu caracter general în care să expun dificultățile pe care le întâmpinăm. Am afirmat apoi că, dacă am fi așteptat de la ruși informații despre problemele ce privesc Comisia Aliată de Control pe întreaga durată a funcționării noastre, nu am fi avut nici măcar idee despre modul de funcționare a Comisiei Aliate de Control. În schimb, am petrecut majoritatea timpului obținând de la români informații despre ordinele emise de Comisia Aliată de Control, infirmând zvonuri și, în sfârșit, ducându-ne la generalul Susaikov pentru verificări. Pentru acest lucru a trebuit să ne împrietenim cu românii, în detrimentul rușilor, creând, pe plan local, impresia că noi și Aliații noștri ruși nu colaborăm și, în general, nu contribuim cu nimic la sentimente mai bune între țările noastre. Am mai spus apoi că avem nevoie de copii după practic toate directivele și instrucțiunile emise de Comisia Aliată de Control, ca să ne putem ține la curent țara asupra întregii situații din România. Vinogradov a înțeles ce vreau să spun și a propus ca, în cazul în care britanicii și americanii ar pregăti liste precise cu subiectele care ne interesează, ar putea să ne furnizeze copii după toate scrisorile și instrucțiunile legate de aceste subiecte. De la acea ședință lucrăm la listă, iar acum se găsește în forma în care i-o putem trimite lui Vinogradov.

* * *

Se pare că prin scrisoarea mea de protest am realizat totuși ceva, căci, la întâlnirea noastră, Vinogradov ne-a citit un proiect de directivă pentru guvernul român în legătură cu înlăturarea cenzurii din toate serviciile poștale și telegrafice. Vinogradov ne-a întrebat dacă avem comentarii asupra acestor instrucțiuni, iar noi ne-am declarat, în general, de acord. Sper că acest lucru marchează o oarecare îmbunătățire în activitatea Comisiei Aliate de Control.

* * *

Am mai discutat ce anume intenționează Comisia Aliată de Control să facă în privința scrisorii mele de acum o lună și mai bine, în care arătam că, din cauza prețului scăzut pe care îl primește pentru petrolul său, Societatea petrolieră Româno-Americana pierde zilnic bani și, în acest fel, contribuie practic cu capital american la achitarea despăgubirilor datorate Rusiei de România.

Vinogradov a spus că atât el cât și Susaikov înțeleg gravitatea acestei situații, că și întreprinderile petroliere britanice se găsesc în aceeași situație și că, din cauza prețurilor actuale ale petrolului, întreprinderile petroliere românești și rusești pierd și ele bani. El a spus că se află la conducerea unui comitet ce studiază întreaga problemă și că va putea curând să facă demersurile necesare. Comitetul crede că principala problemă este cea care afectează întreaga economie românească și că, cel mai bun mod de a îmbunătăți starea de lucruri din întreprinderile petroliere americane și britanice este să se facă în așa fel încât întreaga industrie petrolieră să-și poată susține cheltuielile proprii de producție prin prețurile primite. Este necesară o echilibrare a întregii economii românești, deoarece nu va servi la nimic ca guvernul român să tipărească noi bancnote, fără a lua măsuri pentru a-și crește veniturile în mod corespunzător.

Din cauza timpului nefavorabil se amână plecarea la Washington D.C.

Dl Harriman și însoțitorii săi au plecat cu avionul meu spre Londra joia trecută, de dimineață, după cum fusese stabilit. Au ajuns la Londra vineri dimineață, dar de atunci avionul meu s-a împotmolit din cauza timpului nefavorabil. După o întârziere de vreo patru–cinci zile, a reușit să ajungă până la Bari, dar se pare că va rămâne blocat acolo un timp. Cum mi-a parvenit deja ordinul de a mă întoarce la Washington, cred că nu-mi voi putea înfăptui proiectul inițial de a-l lua pe dl Berry cu avionul meu pe ruta Sofia, Atena, Italia, ci voi pleca acum cu primul avion ATC [Serviciul de Control și Dirijare a Traficului Aerian] via Viena și Frankfurt, lăsându-l pe dl Berry să plece în Italia, când se va întoarce Emmens cu avionul meu. Aceste noi planuri sunt oricum mai bune, căci am primit vorbă că atât generalul Clark din Viena, cât și generalul McNarney din Frankfurt, doresc să vorbească cu mine, înainte de plecarea mea către Statele Unite. În prezent, ninge masiv și se pare că nu prea sunt șanse să pot pleca mai devreme de vineri sau sâmbătă dimineață. Avem un avion ATC care a aterizat ieri și voi pleca la bordul acestuia de îndată ce va putea decola. Mă va însoți căpitanul Marchman.

Discuții de ultim moment cu Auschnitt, Stoicescu, Rădulescu, Ghelmegeanu, Oeriu și Vișoianu, înainte de plecare

În ultimele zile m-am întâlnit cu un număr considerabil de persoane pentru a duce cu mine în Statele Unite impresii de ultim moment ale diverselor persoane, în legătură cu actuala situație din România. Printre alții, am stat de vorbă

cu Auschnitt, Stoicescu, Rădulescu, Ghelmegeanu, Oeriu și Vișoianu. Oeriu nu mi-a spus aproape nimic în afară de părerea sa că reacționarii și „fasciștii", nu au fost încă puși să plătească pentru tot răul pe care l-au făcut țării în timpul războiului. El spune că va face tot ce îi stă în putință pentru a se asigura că, pe viitor, aceștia vor suporta consecințele răspunderii ce le revine pentru halul în care au adus țara și că, de acum încolo, nu vor mai avea puterea să exploateze din nou oamenii simpli.

* * *

Celelalte persoane cu care am stat de vorbă păreau să fie în general pesimiste în privința viitorului României. Se îndoiesc, îndeosebi că s-ar putea organiza alegeri libere în România. Consideră că, fără îndoială, guvernul va încerca să amâne alegerile cât mai mult cu putință și, în același timp, va avea grijă ca alegerile să fie atent controlate pentru a evita posibilitatea unei înfrângeri a forțelor guvernamentale. Spun că acest lucru s-a mai făcut în trecut [227] și că poate fi făcut din nou cu ușurință în România, că singura lor speranță este ca britanicii și americanii să fie atât de vigilenți și să exercite presiuni atât de mari asupra guvernului, încât acestuia să-i fie imposibil să-și ducă la îndeplinire planurile mârșave. Vișoianu a stăruit cu deosebire asupra acestui aspect. El a spus că situația actuală din România se datorează în întregime acordurilor semnate la Moscova între cele trei Puteri, că poporul român este neputincios în încercările sale de a ieși din impas și că trebuie să caute sfaturi și sprijin la cele trei Puteri pentru traducerea în viață a acordurilor de la Moscova.

Regele organizează o partidă de vânătoare

Luni, Regele a organizat o partidă de vânătoare la care i-a invitat pe reprezentanții britanici, americani și ruși din Comisia Aliată de Control. A fost asemănătoare cu vânătoarea la care am participat anul trecut, la scurt timp după sosirea mea în România. Ca și anul trecut, ne-am întâlnit cu toții la terenul de vânătoare al Regelui de la Gherghița, aflat foarte aproape de Ploiești. Grupul de vânători a fost format din Rege și multe persoane din anturajul său, Susaikov, Vinogradov și Bogdenko, vicemareșalul Stevenson, Le Rougetel, eu și colonelul Wilcox. Vânatul s-a dovedit a fi foarte puțin, ceea ce l-a supărat foarte mult pe Rege. Era propriul său teren-rezervație, iar partida noastră de vânătoare era prima ocazie când Regele revenea aici de iarna trecută. Totuși, se pare că trupele rusești staționate în regiune au vizitat rezervația aproape zilnic, împușcând iepuri, vulpi și fazani cu puști de vânătoare, puști automate și chiar cu mitraliere. Vânatul împușcat de noi (cu 11 arme) s-a ridicat doar la circa 40 iepuri,

10 fazani și două vulpi. Regele mai era supărat și pentru că translatorul lui Susaikov l-a luat deoparte pe Mareșalul Curții și l-a informat că, Susaikov era iritat de faptul că în grupul de vânători se aflau atât de mulți ne-ruși. Translatorul a spus că, de acum încolo, Susaikov dorește să cunoască numele celorlalți invitați înainte de a mai accepta vreo invitație a Regelui. Se pare că Susaikov crezuse că la această vânătoare va avea ocazia să aibă o lungă discuție confidențială cu Regele și era nemulțumit de faptul că nu i se oferise o astfel de posibilitate.

Vizită de rămas-bun la Rege

Azi după-amiază, dl Berry și cu mine am fost la Palat ca să bem pe îndelete o ceașcă de ceai cu Regele și Regina, ca un fel de gest de rămas-bun înaintea plecării mele. Am putut observa că amândoi erau foarte nefericiți din cauza perspectivelor de viitor și că aveau mari îndoieli în privința sincerității actualului guvern. Regina ne-a rugat în mod special ca, dacă vreodată, în viitor, vom decide că guvernul nu respectă spiritul acordului de la Moscova și, ca atare, îi vom retrage sau refuza recunoașterea oficială, să nu mai punem din nou monarhia în situația în care s-a aflat în ultimele câteva luni [228]. Dl Berry i-a oferit Reginei asigurări în această privință, spunând că și el era de părere că nu ar servi la nimic să-l implice pe Rege în orice alt conflict cu guvernul român.

Luni, 25 februarie 1946

Plecarea la Washington, 18 ianuarie; discuții la Viena, Frankfurt și Paris

Am plecat din București către Washington, cu avionul, la 18 ianuarie, pe ruta Viena, Frankfurt, Paris. Întrucât colonelul Emmens nu s-a întors încă din călătoria sa la Londra cu ambasadorul Harriman, am plecat cu un avion ATC. La Viena, am avut o convorbire cu generalul Clark, care mi-a spus câte ceva despre propriile sale probleme în relațiile cu rușii. Mi-a spus că este convins că aceștia reprezintă o amenințare serioasă pentru pacea lumii, că nu se poate avea încredere în ei în nici o situație și că singurele argumente pe care le înțeleg sunt cele care pot fi susținute prin forță sau prin amenințarea cu forța. A menționat mai multe situații în care s-a simțit obligat să „devină dur" și, în fiecare din aceste cazuri, a reușit să-și impună punctul de vedere. De fiecare dată a avut însă în spate, fie competența de a negocia, fie posibilitatea de a apela la alte acțiuni represive de care rușii știau că poate face uz și că va face dacă ei nu cedează. În confruntările noastre de la București suntem complet lipsiți de astfel de argumente de forță și, prin urmare, nici nu este de mirare că se pare că batem

pasul pe loc. Generalul Clark a fost deosebit de elogios la adresa muncii depuse de noi și a afirmat că este de părere că facem tot ce ne stă în puteri în situația dată.

* * *

La Frankfurt, generalul McNarney, fiind plecat din oraș, am avut o scurtă întrevedere cu generalul Bull și i-am prezentat acestuia situația în linii generale. El nu părea prea interesat de România, dar mi-a garantat tot sprijinul posibil în privința detaliilor administrative. La Frankfurt, vremea era atât de proastă, încât am fost nevoit să plec la Paris cu un tren de noapte. Armata are acum o garnitură de tren care circulă zilnic, foarte confortabil, cu vagon-restaurant și vagoane de dormit.

* * *

Și la Paris vremea era proastă și am întârziat încă trei sau patru zile. În cea de-a doua zi, însoțitorul meu, căpitanul Marchman s-a îmbolnăvit de pneumonie. A fost internat în spitalul nostru militar și i s-a administrat penicilină. Aceasta i-a oprit imediat boala, dar a trebuit să-l las acolo. El a ajuns în Statele Unite abia zece zile după sosirea mea. Și la Paris am petrecut câteva ore interesante alături de doamna Mallet, o prietenă apropiată de-a prințesei Suțu. Soțul său a fost bancher, a murit cu câțiva ani în urmă, se pare că de inimă rea, ca urmare a experiențelor trăite în timpul ocupației germane a Parisului. A fost absolut zdrobit când și-a văzut concetățenii colaborând cu germanii. Madame Mallet mi-a oferit o excelentă prezentare a situației din Parisul de astăzi . Este departe de a fi încurajatoare. Numirea unui nou președinte în urma demisiei lui de Gaulle [229] nu pare să fi îmbunătățit cu nimic situația. Cele trei sau patru partide din Camera Deputaților nu par să poată ajunge la consens și, cum nici unul din partide nu deține majoritatea, adoptarea unor măsuri constructive este practic imposibilă. Asemenea condiții sunt aproape ideale pentru răspândirea comunismului și se pare că exact asta se întâmplă pe întreg teritoriul țării. Dacă nu se va găsi un om puternic, care să se bucure de un sprijin larg, este foarte probabil că la anul toată Franța va aluneca mult spre stânga. Acest lucru mi-a fost confirmat de discuția cu generalul Lewis și alți ofițeri, care mi-au spus că francezii fac foarte puțin în direcția reconstrucției. Majoritatea orașelor și orășelelor din Normandia arată exact la fel ca a doua zi după ce armatele noastre au trecut pe acolo. În ciuda faptului că au la dispoziție multă forță de muncă reprezentată de prizonierii de război germani, francezii nu par să se înțeleagă cum să o folosească. Preferă să vorbească despre politică, în loc să se apuce de lucru și să meargă la muncă.

Sosirea în Statele Unite, 27 ianuarie, discuții la Washington

Am prins în sfârșit, la 25 ianuarie, un avion de la Paris , am întârziat puțin, din cauza condițiilor meteorologice, în insulele Azore și am ajuns în cele din urmă la Washington, duminică 27 ianuarie, dimineața devreme. Mi-am petrecut ziua cu familia la Maplewood, New Jersey și am plecat la Washington cu mașina mea, însoțit de dna Schuyler, luni dis-de-dimineață. M-am prezentat imediat la generalul Hull din Secția Operații, pe care l-a interesat foarte mult prezentarea pe care i-am făcut-o cu privire la situația din România, îndeosebi în privința concentrărilor de trupe rusești. După ce m-am întâlnit cu generalul Hull, cu sprijinul unor ofițeri din Secția Operații, am aranjat o serie de întrevederi și întâlniri cu diverși factori din Departamentul de Stat și Departamentul de Război. O scurtă prezentare a celor mai importante întâlniri apare în paginile următoare.

29 ianuarie 1946

Reproducerea convorbirii dintre generalul Schuyler și dl Barber, Șeful Direcției Europa de Sud-Est din Departamentul de Stat

1) Dl Barber l-a informat pe generalul Schuyler că, în conformitate cu planurile actuale, atât Statele Unite cât și Marea Britanie vor adresa, în jurul datei de 1 februarie, o notă guvernului Groza, confirmând primirea declarației guvernului referitoare la cele patru libertăți (230), transmisă dlor Harriman și Kerr anterior plecării lor de la București. Nota va formula ceea ce înțeleg Statele Unite din cele specificate de fapt în această declarație și întărite în convorbirile anterioare cu primul-ministru. Se va cere confirmarea de către guvernul român a felului în care s-a înțeles această declarație și se va preciza că, atunci când vom primi această confirmare, vom fi gata să recunoaștem oficial regimul Groza.

2) Dl Barber a confirmat că, după cât se pare, nu există obiecții la propunerea generalului Schuyler de a i se prezenta mulțumiri Regelui Mihai al României pentru contribuția sa la lovitura de stat din august 1944. S-a convenit ca generalul Schuyler să formuleze o recomandare oficială în această scrisoare, iar apoi documentul să fie trimis Departamentului de Stat pentru observații.

3) Dl Barber a spus că Departamentul de Stat ar dori ca Misiunea mea să-i furnizeze lui însuși dovezi privind orice încălcare de către guvernul Groza a declarației sale asupra celor patru libertăți. Atunci când se vor fi strâns suficiente dovezi, Departamentul de Stat își propune să informeze Moscova de aceste incidente, în speranța că forța opiniei publice internaționale poate avea influență. Dl Barber a spus că problemele urmează a fi rezolvate exclusiv pe canalele Departamentului de Stat și că, după părerea sa, nu este necesară nici o acțiune

din partea Comisiei Aliate de Control. A arătat că acțiunile noastre în legătură cu observarea alegerilor trebuie să fie determinate de dovezile culese în următoarele luni și că se poate aștepta o nouă directivă referitoare la această problemă înainte de alegerile propriu-zise.

4) Dl Barber va aranja întrevederi tematice generalului Schuyler cu persoanele din Departamentul de Stat interesate de problema petrolului, relațiile comerciale, problema Dunării și posibilitățile aviației civile.

5) Dl Barber a arătat că experții elaborează deja la Londra tratatele de pace cu România, Italia, Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Toate aceste tratate trebuie să fie gata pentru a fi depuse la ONU până la 1 mai. Se așteaptă ca Tratatul să stipuleze încheierea activității Comisiei Aliate de Control, dar și menținerea pe viitor a unuia sau mai multor comitete care să urmărească în România îndeplinirea anumitor prevederi, cum ar fi plata de despăgubiri către societățile americane.

6) Dl Barber a relevat un mare interes din partea Departamentului de Stat față de amploarea concentrărilor de trupe rusești în România. El a spus că rapoartele noastre referitoare la intrarea în Bulgaria a eșalonului întâi al Armatei a 57-a au ajuns chiar la Președinte, în urmă cu câteva zile.

7) Generalul Schuyler va avea o nouă întrevedere cu dl Barber înainte de a pleca în România.

1 februarie 1946

Nota asupra întrevederii generalului Schuyler cu Direcția pentru Petrol a Departamentului de Stat

Data: 30 ianuarie 1946
Prezenți: Generalul Schuyler,
din partea Departamentului de Stat: — dl John A. Loftus
— dl Rex Townsend
— dl Robert H.S. Eakens
— dl David E. Longanecker
— dl Robert P. Wright
— dl Horace J. Nickels

1) Generalului Schuyler i s-a cerut să expună principalele dificultăți cu care se confruntă interesele de afaceri petroliere americane în România. Ca răspuns, el a expus dificultățile legate de condițiile de muncă, probabilitatea ca un tratament favorizant să fie acordat Companiei Sovrompetrol, precum și dificultățile legate de nivelul scăzut al prețurilor la produsele petroliere, stabilit de către guvernul român. El a mai subliniat și supravegherea strictă de către ruși a tuturor fazelor de producție din industria petrolieră, dificultățile legate de transport și,

în general, lipsa de disponibilitate a guvernului român în a acorda vreun ajutor real.

2) Reprezentanții cercurilor petroliere au menționat dorința guvernului american de a li se permite oamenilor de afaceri americani din domeniul petrolului din România să-și vândă măcar o parte din produsele lor pe piețe străine. Generalul Schuyler a confirmat că acest lucru este de dorit, precizând că a sugerat așa ceva, într-o scrisoare trimisă de curând generalului Susaikov, în legătură cu protestul nostru împotriva nivelului scăzut al prețurilor. El a afirmat că, deși în momentul de față nu mai există nici un fel de surplus de țiței după satisfacerea cerințelor prevăzute prin Armistițiu și a celor locale, este posibil totuși ca situația să se schimbe în orice moment, dacă Rusia ar găsi de cuviință să-și reducă pretențiile în privința produselor petroliere, îndeosebi cele aflate sub incidența articolelor Convenției de Armistițiu.

3) A fost ridicată problema discuțiilor din cadrul comisiilor comune petroliere. Reprezentanții Direcției pentru Petrol au afirmat că țara noastră era nemulțumită de progresele făcute, dar că la această oră nu erau în măsură să sugereze vreo abordare alternativă. Ei pregătesc însă noi instrucțiuni pentru acest domeniu, care ar putea fi foarte folositoare în viitoarele întruniri. Au arătat că nu susțin ideea ca Statele Unite să ia inițiativa de a se retrage de la aceste întruniri. De aceea, se pare că ele vor continua pentru moment. Ei speră să-l convingă pe dl Walters să rămână la București, cel puțin până la încheierea întâlnirilor pe tema petrolului. S-a mai remarcat că nici comisia reunită britanică nu a făcut progrese mai mari decât americanii.

4) A fost discutată problema pretențiilor americane pentru pagube de război plătibile de guvernul român și s-a căzut de acord ca metodologia de stabilire și executare a acestor pretenții să fie cuprinsă în Tratatul de Pace [231].

1 februarie 1946

Notă asupra întrevederii dintre generalul Schuyler și Direcția pentru Aviație a Departamentului de Stat

Data: 31 ianuarie 1946
Prezenți: Generalul Schuyler
din partea Departamentului de Stat: — dl Joe D. Walstrom
— dl John O. Bell
— dl Horace J. Nickels

1) Dl Walstrom a explicat cât este de important — pentru Statele Unite — să se ajungă la un acord oarecare, care să permită Liniilor Aeriene Pan American să traverseze România, folosind Bucureștii ca punct de escală sau chiar ca

terminal. El a spus că, pentru compania Pan American, fusese desemnată o rută prin Balcani, ca fiind competitivă către Orientul Mijlociu, mergând paralel cu cea prin nordul Africii, asigurată companiei TWA (Trans World Airlines).

2) Generalul Schuyler a explicat că toate încercările de a obține autorizare de intrare în România a personalului companiei Pan American eșuaseră. A arătat că, deși rușii păreau dispuși să autorizeze un număr rezonabil de zboruri militare către România, care să aprovizioneze Misiunea noastră, păreau ostili inițierii oricărei activități de aviație comercială din afara granițelor țării. Toți au fost de acord că ar fi inutil să se mai încerce să se obțină pe plan local autorizări de zbor pentru avioanele sau personalul de la Pan American și, în consecință, un atare gest este nerecomandabil. Generalul Schuyler a sugerat că această problemă ar trebui discutată la nivel guvernamental, probabil pe bază de negocieri, când se vor discuta toate celelalte probleme internaționale de interes reciproc. El a mai sugerat că nu ar fi rău să fie abordat direct guvernul român în problema autorizării unei rute aeriene, un astfel de demers urmând a fi făcut de îndată ce România va fi recunoscută.

3) S-a afirmat că, din cauza problemelor de personal, era foarte posibil că ATC-ul nu-și va mai realiza programul zborurilor spre București. Într-o astfel de situație, zborurile vor fi preluate de EATS [European Air Transport Service = Serviciul de transporturi aeriene pentru Europa]. Generalul Schuyler a arătat că o astfel de schimbare ar fi absolut convenabilă pentru Misiunea noastră, dar a reamintit tuturor celor interesați că ATC și-a definitivat deja planurile de stabilire a unor cheltuieli de regie considerabile la București în ceea ce privește personalul și echipamentul.

1 februarie 1946

Notă asupra întrevederii generalului Schuyler cu personalul Direcției pentru Transporturi și Comunicații din Departamentul de Stat

Data: 31 ianuarie 1946
Participanți: Generalul Schuyler
din partea Departamentului de Stat: — dl Richard Cock
— dr. Frances Russell
— dr. H. H. Kelly
— Helen Moots
— dl Horace J. Nickels

1) S-a discutat despre ECITO (European Central Inland Transport Organization). S-a arătat că, la Londra, rușii fuseseră de acord să facă parte din această organizație, dar, până în prezent, nu au făcut nimic pentru a autoriza

înființarea ei în nici una din țările satelit controlate de ruși. Cu toate acestea, ea și-a început activitatea în zona aflată sub control rus a Germaniei.

2) Generalul Schuyler a afirmat că, după părerea sa, conducerea Comisiei Aliate de Control locale nu se opunea ca ECITO să funcționeze în România, dar că, deocamdată, șovăiala lor în a face demersurile necesare se datora exclusiv faptului că nu primiseră instrucțiuni specifice de la Moscova. Generalul Schuyler a prezentat spre analiză raportul său referitor la căile ferate din România. Raportul a stârnit mare interes și s-a stabilit ca una din copiile după acest raport, aflate la OPD, să fie pusă la dispoziția Departamentului de Stat.

3) S-a cerut ca, pentru a aduce în stare de funcționare organizația ECITO în România, generalul Schuyler să facă presiuni în vederea obținerii unei decizii asupra respectivei probleme, la următoarea întrunire a Comisiei Aliate de Control.

4) S-a discutat apoi problema controlului asupra Dunării. Reprezentanții Departamentului de Stat au arătat că Statele Unite nu doreau să ridice acum problema unei comisii de control a Dunării. Este știut că, dacă îi urmăm pe britanici și solicităm calitatea de membri într-o astfel de comisie pentru statele neriverane, rușii vor cere și ei să fie reprezentați într-o comisie de control pentru fluviul Rio Grande și, posibil, și pentru Canalul Panama. Totuși, nu dorim să se consemneze că ne opunem cererii Angliei în această privință și de aceea sperăm că nu se va pune problema controlului asupra Dunării cu ocazia Tratatului de Pace, ci că va fi tratată separat, la o dată ulterioară.

4 februarie 1946

Notă asupra întrevederii generalului Schuyler cu Secretarul de Stat

Data: 4 februarie 1946

Participanți: ministrul Byrnes, generalul Schuyler și colonelul Walker, OPD

1) Dl Byrnes l-a informat pe generalul Schuyler că, în general, era destul de mulțumit de progresele care se pare că s-au făcut în România, în sensul punerii în aplicare a acordurilor de la Moscova. El a spus că, deși nu ne putem aștepta, desigur, ca guvernul român să adopte toate principiile democrației și libertății așa cum le cunoaștem noi aici, se pare totuși că regimul Groza ar putea fi suficient de sincer în asigurările sale că, acum, va depune toate eforturile pentru a garanta cele patru libertăți în România. A arătat că primele rapoarte trimise de dl Harriman, când a sosit la București, nu au fost încurajatoare, dar că ultimele sale rapoarte și recentul mesaj al dlui Berry indică o îmbunătățire acceptabilă a situației. Dl Byrnes a afimat că, în schimb, situația din Bulgaria

nu este căutuși de puțin încurajatoare. A spus că a discutat de curând cu dl Vîșinski la Londra. Dl Vîșinski a răspuns că guvernul rus făcuse în Bulgaria chiar mai mult decât se angajase la Moscova, întrucât nu numai că a făcut recomandări guvernului bulgar, dar a și exercitat presiuni pentru a determina guvernul să accepte reprezentanți ai partidelor de opoziție la ministerele sale. Dl Vîșinski a spus, în continuare că, după câte se pare, participarea opoziției la guvernare este obstrucționată de propriul nostru reprezentant, dl Barnes, care, după cum menționează mai multe rapoarte, și-a exercitat influența pentru a împiedica participarea opoziției. Dl Vîșinski a recunoscut că nu avea dovezi certe în sprijinul acestei afirmații, dar a spus că era obligat să recunoască această situație ca urmare a rapoartelor primite din mai multe surse diferite independente.

2) Generalul Schuyler i-a adus la cunoștință Secretarului de stat că, deși actuala situație din România ar putea părea încurajatoare, atât el personal, cât și dl Berry au foarte mari îndoieli că actualul guvern intenționează cu adevărat să organizeze alegeri într-un viitor apropiat. Dimpotrivă, există dovezi care arată că guvernul, deși va păstra în aparență atitudinea de acceptare completă a acordurilor de la Moscova, se va folosi totuși de toate mijloacele posibile pentru a amâna alegerile cel puțin până în toamnă [232], sperând să rămână la putere în timpul discutării Tratatului de Pace și să fie, în fapt, guvernul semnatar al Tratatului de Pace. Generalul Schuyler a spus că opinia publică locală este unanim de acord că numai o presiune puternică exercitată de britanici și americani va determina guvernul Groza să organizeze curând alegeri; respectiva presiune ar putea fi exercitată fie prin intermediul presei, fie altfel, după cum va găsi de cuviință Departamentul de Stat. Generalul Schuyler a explicat apoi că Rusia însăși înțelege acum că actualul guvern minoritar este, în ochii poporului, răspunzător pe de-a-ntregul — ca unealtă docilă a Rusiei sovietice — de prădarea țării, ca și de actuala criză economică disperată. În consecință, Rusia înțelege că cea mai mare parte a poporului, dacă i se oferă ocazia de a participa la alegeri libere, va vota cu siguranță împotriva guvernului vinovat de actuala sa situație nenorocită. Un asemenea vot ar aduce de fapt o majoritate zdrobitoare pentru partidele de opoziție, care exprimă ostilitatea din ce în ce mai mare a maselor față de politica rusă și de prezența rușilor în țară.

3) Dl Byrnes a manifestat un interes deosebit pentru cifra estimativă de 600 000 militari ruși aflați pe teritoriul României dată de generalul Schuyler. El a spus că principala sa speranță era ca o ratificare grabnică a Tratatului de Pace să ducă la retragerea acestor trupe și că, după părerea sa, țara nu poate începe să se refacă până ce nu va fi complet eliberată de forțele de ocupație. El i-a

reamintit generalului Schuyler că, la Moscova, necesitatea primordială a fost să se ajungă la un acord în privința României și Bulgariei pentru a se putea relua pregătirea unui Tratat de Pace pentru Italia. Atitudinea rușilor a fost fermă, în sensul că nu se va putea încheia un astfel de tratat până ce nu se va clarifica situația din Bulgaria și România.

4) În concluzie, dl Byrnes a rugat să se transmită din partea sa, dlui Berry cele mai calde salutări, afirmând că rapoartele și sfaturile acestuia îi fuseseră de mare ajutor atât la Londra, cât și la Moscova. Secretarul de stat a mai spus că după părerea sa dl Etheridge făcuse o treabă foarte bună; că un rezumat al raportului său despre România fusese pregătit pentru dl Byrnes, care i-l înmânase lui Stalin la Moscova. A avut impresia că disponibilitatea lui Stalin de a accepta compromisuri în problemele Bulgariei și României s-a datorat în primul rând faptului că Stalin a luat cunoștință de conținutul acestui raport. Dl Byrnes a spus că așteaptă cu nerăbdare ca negocierile asupra Tratatului de Pace să se încheie până la mijlocul lunii mai a acestui an sau puțin după aceea [233].

4 februarie 1946

Notă asupra discuțiilor generalului Schuyler cu reprezentantul Departamentului de Stat în problema de comerț

Data: 31 ianuarie 1946
Participanți: Generalul Schuyler
Din partea Departamentului de Stat:
- Kermit Gordan, Biroul asistentului Secretarului de stat, dl Clay
- Howard Hilton
- John Hazzard
- Robert Wright
- Signey Fischer

(Direcția de politică comercială)

- Mathilde Milne, Direcția financiară
- Leonard Unger, Direcția pentru zonele eliberate
- Edward Posniak, Direcția de dezvoltare economică
- Horace J. Nickels, Direcția pentru Europa de Sud

1) La începutul discuției, reprezentanții Departamentului de Stat au cerut o prezentare generală a situației din România cu privire la întreprinderile mixte ruso-române, constituite în diverse domenii economice. Generalul Schuyler a arătat că, în majoritatea cazurilor, aceste întreprinderi își exercitau deja influența, cu toate că nu sunt încă în plină activitate. El a dat ca exemplu situația din industria petrolieră, în care toate întreprinderile românești fac parte acum

din compania petrolieră mixtă SOVROM [234], precum și cea din transporturile navale, în care practic toate instalațiile portuare de la Dunăre și de la Constanța sunt sub controlul Companiei de navigație SOVROM[235]. Generalul Schuyler a afirmat că, în domeniul aviației comerciale, linia LARES a încetat să existe și foarte curând va începe să funcționeze compania TARS. Banca SOVROM [236] s-a înființat, practic cerându-li-se tuturor băncilor românești — cu excepția uneia singure — să participe.

2) Generalul Schuyler a prezentat schematic sugestiile primite de la liderii comuniști în legătură cu deschiderea unor negocieri comerciale cu Statele Unite. Părerea generală a fost că orice negocieri de acest fel ar putea servi la stabilirea de contacte comerciale și că acest plan ar trebui încurajat, dacă guvernul român este într-adevăr de acord. S-a considerat, totuși, că primul pas în această direcție ar trebui să fie recunoașterea guvernului român care, fără îndoială, va avea loc de îndată. Următorul pas se va putea face apoi pe căile diplomatice obișnuite. Atunci nu ar mai exista nici o obiecție față de înființarea în Statele Unite a unei mici misiuni comerciale a României. Este demn de remarcat că Bulgaria are deja o astfel de misiune în funcțiune aici.

3) S-a discutat problema capacității României de a furniza mărfuri pentru export. Generalul Schuyler a arătat că anul acesta nu vor fi în mod sigur nici un fel de surplusuri de grâu, dar că s-ar putea să existe în recolta de anul viitor. A spus că este foarte posibil ca rușii să fie dispuși să cedeze anumite cantități de petrol pentru schimburi comerciale cu străinătatea și că ar putea fi disponibilizate mici cantități de cherestea și sticlă pentru o tranzacție barter, în cazul în care acest proiect ar fi susținut chiar de guvernul român. S-a căzut de acord ca majoritatea produselor menționate să nu fie utilizate direct de Statele Unite, ci, având în vedere obligațiile Agenției de sprijinire a refugiaților, a Națiunilor Unite (UNRRA), față de diverse țări din Europa.

4) Generalul Schuyler a fost întrebat dacă nu există cumva vreo posibilitate de implicare pe viitor a capitalului american în domeniul afacerilor în România. Generalul Schuyler a spus că avea impresia că rușii și actualul guvern român nu erau favorabili exploatării în continuare a României de către capitalul american, dar că s-ar părea totuși ca un comerț de tip barter cu România să fie dorit în viitorul apropiat. El a reamintit adunării că britanicii organizau deja întâlniri comerciale de tatonare prin intermediul propriilor lor reprezentanți sau prin delegații lor din Comisia Aliată de Control care, cu toate că purtau uniforme, erau în realitate reprezentanți comerciali, fie ai guvernului britanic, fie ai anumitor concerne britanice.

Situația din Statele Unite

În timp ce eram la Washington, am obținut autorizarea ca dna Schuyler și fiul meu să vină împreună cu mine în România. Am aflat însă că noua politică a armatei nu le permite să folosească avioanele militare, în afară de cazurile în care nu există alte mijloace de transport. Am aranjat, așadar, ca familia mea, însoțită de căpitanul Marchman, să mă urmeze, călătorind până la Paris cu vaporul și cu trenul, de unde vor fi luați cu avionul meu și aduși la București prin Viena.

* * *

După ce am discutat cu persoane-cheie din Departamentele de Stat și de Război, am plecat cu convingerea că problema României nu mai este privită ca una de importanță majoră. Am avut senzația clară că acum suntem gata să acceptăm faptul că dominația Rusiei asupra României este inevitabilă și că probabil nu trebuie să ne așteptăm să vedem vreodată organizându-se acolo alegeri libere, în sensul în care înțelegem noi acest termen. Se pare că urmează să ne păstrăm totuși o aparență de interes în privința României, cel puțin până când se va semna Tratatul de Pace și că nu ne vom schimba cu siguranță punctul de vedere privind dezirabilitatea aplicării depline a celor patru libertăți. Cu toate acestea, mă îndoiesc foarte tare că guvernul nostru intenționează să ridice din nou problema, chiar dacă acele patru libertăți nu sunt obținute. Părerea generală pare a fi că tratatele de pace vor fi gata pentru a fi semnate cândva în cursul acestei veri și că Misiunea noastră se poate aștepta să-și încheie activitatea la scurt timp după aceea.

Am aflat că marea majoritate a generalilor noștri de brigadă sunt acum retrogradați la rangul de colonel. Procesul se va încheia în următoarele luni. Am fost informat că, în mod normal, îmi va veni rândul să fiu retrogradat prin luna aprilie sau mai, dar că îmi voi păstra probabil gradul până la încheierea actualei mele misiuni. Am dat de înțeles celor din G-2 că m-ar interesa postul de atașat militar și am primit asigurări că, în momentul în care voi deveni disponibil, voi fi luat în considerare cu prioritate. Am fost întrebat îndeosebi dacă aș accepta postul de atașat militar în România, dar am spus că nu doresc acest lucru decât în cazul în care voi fi menținut cu actualul meu grad.

Întoarcerea la București — 20 februarie; situația din România

După o permisie de șase zile la Maplewood, m-am întors la Washington la 14 februarie și am prins un avion spre Paris. După o mică întârziere în Bermude

și o oprire peste noapte în Azore, am ajuns la Paris în dimineața zilei de 17 februarie. Colonelul Emmens m-a așteptat cu avionul meu și am plecat a doua zi spre București, ajungând aici marți, 20 februarie.

* * *

Am constatat că în absența mea situația generală se schimbase foarte puțin. Cel mai important fapt a fost, desigur, măsura luată în vederea recunoașterii României, de către Marea Britanie și Statele Unite [237]. Acest lucru s-a întâmplat în timp ce mă aflam la Washington și, ca atare, am văzut toată corespondența purtată pe această temă. Înțeleg că primirea notei din partea americanilor a fost folosită de guvern pentru a se autoridica în slăvi [238].

Sărbătorirea Zilei Armatei Roșii la București

Ziua Armatei Roșii a fost sărbătorită de către rușii de aici, cu pompa și ceremonialul cuvenite, sâmbăta trecută. Comunitatea armeană a dat joi seară un mare bal în cinstea Armatei Roșii. Vineri a avut loc un concert rus și, ca o încununare a acestei ocazii, Comisia Aliată de Control a organizat sâmbătă seară o recepție de gală și un bal la Cercul Militar. Spre marea mea surprindere, la acest eveniment și-au făcut apariția Regele și Regina, împreună cu prințesa Elisabeta. Era prima oară când o vedeam pe prințesa Elisabeta printre membrii familiei regale. A fost o masă opulentă, locurile de onoare fiind ocupate de ruși, de familia regală și de membrii guvernului. Vicemareșalul, dl Le Rougetel, dl Berry și cu mine am primit locuri la coada mesei și ni s-a acordat foarte puțină atenție pe toată durata serii.

Atentat la viața lui Dinu Brătianu

Ieri am fost informați despre un atentat la viața dlui Dinu Brătianu. Bătrânul, escortat de două mașini, se afla în drum spre Câmpulung, unde urma să țină un discurs, când un camion plin cu oameni, pe care-l depășiseră pe drum, i-a ajuns din urmă în mare viteză și, în mod evident deliberat, a izbit mașina dlui Brătianu, împingând-o în șanț. Mulțumită priceperii și cu puțin noroc, șoferul a reușit să evite răsturnarea mașinii și să nu se ciocnească de un stâlp de telegraf. Bătrânul s-a speriat rău, dar a scăpat neatins. Camionul nu s-a oprit, ci, și-a continuat drumul și a dispărut. Dl Brătianu și-a continuat drumul spre întrunirea sa, unde și-a ținut discursul programat, iar mai târziu a participat la un banchet. A leșinat în toiul petrecerii și a trebuit să fie scos afară pe brațe. Doctorul său spune că a fost doar o simplă indispoziție provocată de șoc. Ei au reușit să-l facă

să stea liniștit cam o oră, după care s-a ridicat și s-a întors la petrecere. Probabil că nu se va face nici o încercare de a-i descoperi pe cei vinovați de provocarea acestui incident.

Miercuri, 25 februarie 1946

Guvernul român face oarecari progrese în garantarea celor patru libertăți

Recent s-au făcut simțite câteva semne încurajatoare în sensul că s-ar putea ca guvernul să depună într-adevăr eforturi pentru a asigura cele patru libertăți în România. De exemplu, nu s-a făcut nici o încercare de a suprima proaspăt înființatul ziar al Partidului Național Țărănesc, „Dreptatea," sau ziarul „Liberalul" al Partidului Liberal. Aceste ziare publică zilnic atacuri usturătoare la adresa diverșilor miniștri ai guvernului și a liderilor Partidului Comunist. Acum câteva zile, „Dreptatea" a publicat chiar o fotografie făcută în 1942, în care Tătărescu era înfățișat șezând alături de mareșalul Antonescu, la un prânz organizat în Basarabia, și la care au participat mai mulți ofițeri superiori germani și guvernatorul român al Basarabiei [239], care este judecat acum drept criminal de război. Pe de altă parte, este foarte adevărat că hârtia alocată acestor ziare reprezintă doar o cincime din cea alocată organelor de presă ale Partidului Comunist, cu toate că hârtie există, iar cererea publicului ar presupune mărirea de patru-cinci ori a repartițiilor pentru partidele istorice. De altfel, se pare că național-țărăniștii și liberalii se întâlnesc în diverse locuri prin țară și-și exprimă în mod liber și public opiniile legate de politica guvernului. Există, desigur, numeroase relatări de incidente violente, de obicei îndreptate împotriva partidelor istorice; dar incidentele de acest fel nu sunt neobișnuite în România, ci au marcat fiecare campanie electorală ce a avut loc în țară în ultimii 20–30 de ani. Dl Romniceanu, ministrul liberal fără portofoliu în guvern, a stat de vorbă cu mine câteva minute ieri, la un cocteil dat de Prietenii Națiunilor Unite [240] ca o „despedida"[în spaniolă, în original: „rămas bun", „adio"] pentru dl și dna Le Rougetel, care vor pleca în curând (Le Rougetel urmează să fie ambasadorul britanic în Persia [241]). Romniceanu mi-a spus că i se pare că guvernul se străduiește să-și onoreze angajamentele luate în fața lui Harriman și Clark-Kerr în cursul lunii ianuarie. Afirmă că el și Hațieganu, ministrul național-țărănist, au acces nelimitat la toate decretele guvernamentale și la alte documente. Sunt consultați la ședințele cabinetului cu privire la planurile guvernului și li se oferă toate condițiile pentru a exprima punctele de vedere ale partidelor lor. El pare întrucâtva încurajat.

Întâlnire cu dr. Zilber

Împreună cu colonelul Crist și cu maiorul Hall, m-am întâlnit ieri cu dr Zilber, care este legătura noastră neoficială cu Partidul Comunist de aici. Zilber a exprimat în fața noastră părerea că ne putem aștepta să aibă loc alegeri suficient de libere la un moment dat, în cursul acestei veri. El crede că întreg grupul de partide ce formează FND, inclusiv social-democrații, vor candida pe liste comune la aceste alegeri. Deși este un comunist înfocat, crede sincer că național-țărăniștii vor câștiga probabil majoritatea voturilor.

* * *

Dl Zilber speră să primească o numire ca ministru itinerant, însărcinat cu aranjamentele comerciale, având sediul la Washington. El spune că Bagdasar, acum ministru al Sănătății, care până mai ieri era convins că avea să fie numit ministrul român la Washington, nu mai este acum atât de sigur că va obține postul. Zilber pare să fi descoperit că există și unii care se opun numirii sale. Este clar că problema e încă deschisă aici, la București, diversele fațiuni ale Partidului Comunist și ale celoralte partide din FND susținându-și, fiecare în parte, proprii candidați.

* * *

Zilber spune că Partidul Comunist din România este foarte dornic să deschidă calea relațiilor comerciale cu Statele Unite, considerând că este extrem de necesar să se obțină anumite articole vitale pentru a începe, în economia românească, un adevărat program de refacere. Printre aceste articole se numără mașini-unelte, automobile și camioane de diverse tipuri etc. El spune că despăgubirile pretinse de Rusia sunt atât de mari, încât România nu mai are produse pe care să le poată da în schimbul acestor articole, dar că guvernul român va plăti bucuros în aur pentru ele. Comuniștii cred, însă, că înainte de a cumpăra aceste mărfuri trebuie să se ajungă la un acord complet cu Rusia, cu privire la toate plățile viitoare, conform Armistițiului. Ar fi în van ca România să scoată aur din rezerva sa pentru a cumpăra din străinătate articole deficitare, pentru ca apoi Rusia să preia aceste produse ca plăți pentru obligațiile prevăzute prin Armistițiu. Zilber crede că un asemenea acord final cu rușii va fi încheiat curând și că, probabil, va aduce o reducere considerabilă a pretențiilor actuale ale Rusiei, conform Armistițiului, în special cele prevăzute de Articolele 10 și 12.

Intensificarea activității militare rusești în Balcani

Există indicii din ce în ce mai numeroase că activitatea militară a rușilor în Balcani se intensifică. Încă nu suntem siguri dacă este vorba de un preludiu la un atac deschis asupra Turciei sau dacă este doar o continuare a războiului nervilor, desfășurat pe toată durata iernii. Avem dovezi foarte clare ale realizării unui mare număr de zboruri de avioane spre sudul Bulgariei și ale unei măriri considerabile a mișcărilor de trupe în acea direcție, în mare măsură în Dobrogea. În plus, reprezentantul nostru naval de la Constanța ne-a raportat că prin respectivul port au trecut recent vreo 28 de generali ruși, îndreptându-se spre sud. Urmărim în continuare, cu mare atenție, noi semne ale intențiilor rușilor, dar nu putem fi încă suficient de siguri de proiectele lor pentru a putea transmite opinii certe la Washington. Raportăm însă întâmplările individuale, pe măsură ce sunt consemnate, și avem mai multe grupuri de recunoaștere care caută prin țară noi indicii.

Discuție cu vicemareșalul Steveson

Vicemareșalul Stevenson a trecut azi pe la mine să-mi relateze despre întâlnirea pe care a avut-o seara trecută cu generalul Susaikov. Se pare că sediul actual al Misiunii britanice, a devenit proprietatea Companiei Sovrompetrol și care dorește să preia clădirea. Vicemareșalul protestează vehement împotriva mutării, pe motiv că gestul ar reprezenta o atingere adusă prestigiului britanic și ar fi susceptibil de felurite interpretări din partea partidelor politice de aici. Crede că a reușit să-l convingă pe Susaikov că nu este recomandabil ca britanicii să fie obligați să se mute acum.

Stevenson mai crede că l-a obligat pe Susaikov să-i accepte punctul de vedere în chestiunea încercării guvernului român de a expulza cetățenii britanici, sosiți în România cu autorizări de la Comisia Aliată de Control. Stevenson spune că l-a convins pe Susaikov că autoritatea Comisiei Aliate de Control în această problemă ar trebui să fie absolută și definitivă și că orice persoană care a primit o dată autorizare de intrare în țară, de la Comisia Aliată de Control, nu are nevoie să mai ceară de la guvernul român confirmare sau autorizări suplimentare.

* * *

Stevenson e de părere că, în ultimul timp, Susaikov este mult mai prietenos decât înainte și că relațiile dintre cei Trei Aliați aici, la București, sunt acum foarte satisfăcătoare. El nu prea se încrede în rapoartele referitoare la noile amenințări ale Rusiei la adresa Turciei și crede că Bevin, prin recentele sale

acțiuni de la Conferința de la Londra, a obligat Rusia să-și micșoreze presiunea asupra țărilor satelite și că nu vom mai avea alte dificultăți atât aici, la București, cât și în alte zone adiacente. Personal, cred că este mult prea optimist, ca de obicei.

Duminică, 3 martie 1946

Recepție oferită de către ambasadorul bulgar

Duminică 3 martie, seara, am participat la o recepție oferită de către ambasadorul bulgar în cinstea aniversării eliberării Bulgariei [242]. Bineînțeles că membrii guvernului erau prezenți în număr mare, iar ceilalți oaspeți erau în majoritate oameni cu convingeri comuniste ferme. Îi cunoșteam pe foarte puțini dintre ei. Rușii au fost însă bine reprezentați. Mareșalul Tolbuhin a venit în persoană și am avut ocazia să-l cunosc. Este în trecere prin București, în drum spre Moscova — unde va participa la o întrunire a Sovietului Suprem, în care a fost de curând ales — și a plecat de la Cartierul său General, din apropierea Constanței. M-a surprins tinerețea lui Tolbuhin. Nu pare să aibă mai mult de 46 sau 47 de ani. Are trăsături mari, un corp gras, rotofei și, în general, lasă impresia că este încet la minte. Totuși, judecând după reputația pe care o are, înfățișarea sa generală este probabil foarte înșelătoare. Dl Berry a fost și el de față la recepție. Nici vicemareșalul, nici dl Le Rougetel nu au venit, britanicii fiind reprezentați de către unul dintre locotenenții-coloneii lor. Generalul Vinogradov m-a întrebat direct unde era vicemareșalul și dacă cred că o să vină. I-am spus, desigur, că se află la Sinaia pe durata week-endului și că mă îndoiesc că-și va face apariția.

Presa locală continuă campania politică virulentă

Cele două ziare ale partidelor istorice, „Dreptatea" și „Liberalul" devin pe zi ce trece mai virulente în acuzațiile aduse Partidului Comunist și miniștrilor guvernului. Deși majoritatea acestor acuzații se bazează categoric pe fapte, este neîndoios că multe detalii sunt serios exagerate. Pe de altă parte, ziarele guvernului și, în mod deosebi, „Scânteia", își folosesc tot arsenalul de înjurături împotriva ziarelor partidelor istorice. Zilele trecute, premierul însuși n-a scăpat prilejul de a lansa un avertisment public ziarului „Dreptatea", cerându-i să înceteze cu atitudinea provocatoare și ostilă, care pretindea că ar fi o trădare și o încălcare a acordului de la Moscova. A spus că dacă ziarul „Dreptatea" își menține actuala tactică, guvernul va fi obligat să adopte măsuri ferme împotriva lui [243].

Personal, cred că ziarele partidelor istorice merg prea departe. Mi se pare că politica lor vizează de fapt incitarea guvernului ca acesta să ia măsuri, astfel încât ele să poată pretinde că asemenea măsuri reprezintă o violare directă a libertății presei, asupra căreia s-a căzut de acord prin Convenția de la Moscova.

Discursurile lui Vandenberg și Byrnes interzise în România

O altă dificultate legată de presă a apărut acum. Se pare că recentele discursuri ale domnului Vandenberg și ale secretarului Byrnes referitoare la politica externă a Statelor Unite în cadrul Organizației Națiunilor Unite [244] au fost interzise în România. Majoritatea ziarelor au publicat scurte rezumate ale acestor discursuri, dar cel puțin unui ziar care a încercat să publice discursul în întregime i s-a ordonat clar să-l scoată. În acest caz, se pare că cenzura a fost exercitată de către cenzorul român. Nu am reușit încă să stabilesc dacă această acțiune s-a făcut la ordinul rușilor sau a reprezentat în întregime inițiativa guvernului român. Când voi afla, voi supune incidentul atenției generalului Susaikov.

Vineri, 8 martie 1946

Întâlnirea cu generalul Susaikov din 5 martie 1946

Marți după-amiază am avut o întrevedere cu generalul Susaikov. Britanicii nu au avut reprezentant, întrucât Susaikov și vicemareșalul Stevenson se întâlniseră cu doar câteva zile în urmă. Susaikov a fost extrem de cordial, în așa măsură încât, mă face să cred că atitudinea lui era rezultatul unor instrucțiuni primite de la Moscova. Susaikov mi-a spus că gestul guvernului de a crește prețurile la petrol cu aproape 300 la sută a fost consecința protestelor vehemente privitoare la situația din domeniul petrolier primite de la Misiunile britanică și americană. El m-a asigurat că guvernul se mai ocupa și de problema renunțării la o anumită parte din producția petrolieră în favoarea exportului, astfel încât întreprinderile petroliere să poată obține credite care să le permită să-și refacă stocul de instalații de foraj. Am mai discutat și problema efectivelor armatei române. Am arătat că nu primeam nici o informație referitoare la această problemă și că, în mod cert, ar trebui să fiu cu mult mai bine informat. Susaikov a fost de acord, dar a spus că românii înșiși se ciorovăiesc în privința efectivelor forțelor armate și a modului de organizare a acestora. Mi-a spus că nici el nu este acum în măsură să raporteze guvernului său amănunte exacte despre situația armatei române. A fost, însă, de acord ca imediat după ce se va întoarce de la Moscova, să convoace o ședință comună a Comisiei Aliate de Control, la care

să fie prezent și ministrul de Război [245], de la care să obțină date de primă mână. Am mai discutat multe alte chestiuni ce sunt relativ lipsite de importanță și ne-am despărțit cât se poate de bine dispuși.

Grupe de recunoaștere trimise pentru a verifica mișcările de trupe rusești

Am trimis de curând două grupe de recunoaștere, una în sudul Dobrogei și cealaltă spre Brăila și Galați, cu scopul precis de a încerca să lămurească multitudinea de zvonuri care circulă în legătură cu faptul că Armata Roșie este în marș. Grupele s-au întors cu o mare cantitate de informații care, cu toate că îmi provoacă îngrijorări serioase, nu oferă încă dovezi certe ale unei activități agresive. Pentru zona Brăila—Galați există dovezi certe că se fac pregătiri pentru apropiata sosire, a încă una sau două divizii rusești. Locuitorii sunt foarte neliniștiți pentru că i-au auzit pe ofițerii ruși încartiruiți în casele lor, vorbind de-a dreptul deschis despre situația din Dardanele și de previziunea că, peste vreo trei săptămâni, vor intra în posesia Dardanelelor. De asemenea, prin București circulă multe zvonuri anunțând un război, stârnite atât de intensificarea activităților Armatei Roșii, cât și de reacția generală la nivel mondial la recentele discursuri ale lui Byrnes, Vandenberg și Churchill. Grupa plecată în Dobrogea a adus informații și mai sigure asupra activității Armatei Roșii. Se pare că drumul de coastă de la sud de Constanța este supraaglomerat de soldați ruși. Ofițerii mei n-au putut ajunge la acel drum, deoarece itinerarul lor, ales în prealabil și raportat ca atare rușilor, nu includea acea zonă. Cu toate acestea, ei au primit numeroase informații de la români care indicau destul de concludent o masivă concentrare rusească în vecinătatea granitei bulgare. Ne străduim în continuare să obținem informații precise despre efectivele și tipurile de trupe puse în mișcare. Încă nu sunt sigur că există vreo deplasare masivă de trupe sau echipamente spre sud. Este natural ca, de vreme ce vine primăvara, imensul efectiv al Armatei Roșii ce a petrecut iarna în România să înceapă să dea semne de activitate. Dacă intenționează să facă instrucția de primăvară, acum este momentul să se pregătească pentru aceasta, iar o armată de asemenea dimensiuni nu poate să nu necesite un flux continuu de provizii și forțe de înlocuire.

Vizita vicemareșalului Stevenson

Vicemareșalul a venit la mine zilele trecute tocmai pentru a discuta acest subiect. Și el este destul de îngrijorat de o posibilă acțiune militară împotriva Turciei și a auzit și el o mulțime de zvonuri despre un război. Am căzut de

acord ca secțiile noastre militare să colaboreze îndeaproape, adunând toate informațiile pe care reușim să le obținem. Secția mea militară nu s-a descurcat prea bine și l-am transferat acum pe colonelul Crist de la Secția economică la cea militară. Ținând seama de pregătirea sa anterioară pe chestiuni militare făcută la G-2, cred că va face o treabă excelentă. A stabilit deja întâlniri bisăptămânale cu personalul militar britanic, aflat sub comanda generalului Greer.

Cenzurarea de către ruși a discursului secretarului Byrnes

Am aflat — prin intermediul dlui Berry — că cenzorii ruși din Comisia Aliată de Control au dat instrucțiuni clare ca discursul secretarului Byrnes să nu fie publicat în România. Am verificat imediat informația prin unul dintre ofițerii mei trimis să discute cu cenzorul rus, care i-a răspuns foarte sincer că aceasta era realitatea, întrucât generalul Susaikov a considerat că discursul critica politica externă rusă. Pe linia pe care a urmat-o tot timpul, conform Articolului 16 al Armistițiului, în România nu pot fi publicate nici un fel de articole care critică vreuna din cele Trei Puteri reprezentate în Comisia Aliată de Control. În trecut, am făcut uz de acest principiu pentru a ridica obiecții puternice față de articolele care atâtau împotriva Președintelui și armatelor noastre, articole apărute în ziarele românești și reproduse după ziarele rusești. În fiecare caz în parte, Susaikov a ținut cont de obiecțiile mele și a aplicat măsuri disciplinare, mergând până la a elibera din funcție redactorul șef considerat răspunzător. Ținând seama de această situație, am impresia că nu mă pot opune, în mod logic, interzicerii apariției discursului senatorului Byrnes, care, după părerea mea, critică politica adoptată în ultimul timp de Rusia. Deși, desigur, sunt încântat să observ că se anunță o atitudine mai fermă din partea guvernului nostru față de Rusia, sunt totuși de acord cu părerea lui Susaikov că nu trebuie date în vileag aceste controverse în ziarele dintr-un fost stat satelit inamic, România.

Luni, 11 martie 1946

Sosirea doamnei Schuyler și a fiului meu, Philip, la București

Dna Schuyler, împreună cu fiul meu, Philip, au sosit, fără incidente, sâmbăta trecută, puțin după amiază. Plecarea din Paris a fost întârziată din cauza viscolelor puternice și a vremii proaste care s-a abătut asupra întregii Europe de Vest, la începutul săptămânii. După ce vineri dimineață au decolat în sfârșit de pe aeroportul Orly din Paris, nu au mai avut însă nici un fel de probleme. Au

petrecut seara de vineri la Viena, unde li s-a arătat mult respect, iar de la Viena la București au călătorit în liniște și fără incidente sâmbătă dimineața.

Dificultăți în privința autorizărilor de zbor, călătoria domnului Berry la Istanbul

Am întâmpinat oarecare greutăți în obținerea autorizării de zbor pentru avionul meu ce urmează să-i ducă luni, la Istanbul, pe dl Berry și pe însoțitorii săi. Se pare că, la începutul săptămânii, rușii au autorizat zborul „în principiu" pentru zilele de luni sau marți, dar când le-am cerut, sâmbătă, o autorizare fermă, au acordat-o doar pentru ziua de marți, afirmând că nu s-au angajat niciodată să acorde vreo autorizare pentru ziua de luni. Între timp, dl Berry își aranjase telefonic întâlniri importante, cu diverse persoane din Istanbul și ținea foarte mult să plece luni dimineață. Operațiunile pe căile noastre obișnuite de legătură păreau să se fi împotmolit de tot, iar diversele noastre contacte ruse din Comisia Aliată de Control ne spuneau că nu este deloc probabil că ne-ar putea obține o autorizare de zbor pentru luni. Duminică noaptea, însă, Farnsworth, în calitate de reprezentant al meu, a luat parte la o serată dansantă dată de ministrul român de Război, la care a fost prezent și generalul Vinogradov. După vreo două-trei pahare de vodcă, colonelul Farnsworth, în prezența ofițerului nostru de legătură, a adus în discuție subiectul autorizării pentru Istanbul, iar generalul Vinogradov și-a dat prompt consimțământul. După aceea, întreaga chestiune s-a rezolvat fără probleme, iar avionul nostru a decolat luni dimineața la orele 10,00. Este foarte ciudat, însă, că înainte de a obține acordul generalului Vinogradov, ni se spusese că nu se putea face absolut nimic până ce nu se primea autorizarea necesară de la Cartierul General al mareșalului Tolbuhin, de lângă Constanța. Ni s-a spus veșnica poveste cu încunoștiințarea bateriilor antiaeriene etc. Se pare însă că se face acest lucru doar pentru a ne impresiona și că, cel puțin în ceea ce privește avionul meu, generalul Vinogradov are competența de a-i acorda autorizare de zbor oricând dorește.

La congresul de duminică, social-democrații au optat pentru liste comune

Partidul Social Democrat și-a ținut duminică îndelung-așteptatul congres [246], la care au participat reprezentanți ai partidului din toate colțurile țării. S-a discutat în principal dacă partidul va candida la apropiatele alegeri de unul singur sau își va uni forțele cu comuniștii și celelalte partide din Frontul Național Democrat, pe o listă comună. Petrescu, liderul partidului era un partizan

înfocat al listelor separate și înaintea congresului, cutreierase țara, în încercarea de a câștiga aderenți la punctele sale de vedere. Din nefericire însă, presiunea exercitată dinspre stânga a fost prea puternică. Am aflat mai târziu că grupările de stânga au recurs la amenințări, lingușiri și alte mijloace necinstite pentru a se asigura că majoritatea delegaților vor reprezenta vederile lor de stânga. În orice caz, când s-a trecut la vot, adepții lui Petrescu au suferit o înfrângere cruntă, iar congresul a votat cu majoritate copleșitoare pentru listele comune.

Nu știm încă ce demersuri va face în continuare Petrescu [247]. Înainte de congres, el a lăsat să se înțeleagă că, dacă va suferi o înfrângere în această chestiune, se va retrage și va forma un alt partid. Nu a procedat încă așa până acum și, ținând cont de slăbiciunea sa în conducere, dovedită cu alte ocazii critice, înclin să cred că nu va face altceva decât să se supună voinței majorității, sperând să păstreze măcar o aparență de șefie.

Decizia adoptată de social-democrați întărește teribil forța comuniștilor care, de fapt, după cum știe toată lumea, domină complet grupul FND. Alegerile, când vor veni, vor fi doar o bătălie între partidele „democratice" și „reacționari". La rândul lor, liberalii și naționali-țărăniștii vor fi împinși să-și unească forțele, iar întreaga afacere va ține de lupta între clase. Tocmai acesta este aspectul pe care comuniștii doresc să-l dea alegerilor, pentru a-i arăta pe liberali și naționali-țărăniști în cea mai proastă lumină posibilă.

Miercuri, 13 martie 1946

Zvonuri de război acaparează Bucureștii

Bucureștii în întregime par atinși de o boală gravă, dârdâie de frica războiului. Nu m-ar surprinde dacă această stare ar precumpăni doar în rândul partidelor istorice, întrucât situația lor devine pe zi ce trece mai intolerabilă și acestea sunt convinse că îi poate salva doar un alt război european. Convingerea generală legată de iminența unui conflict pare însă să fie mai mult sau mai puțin prezentă în toate cercurile românești. Chiar și unii membri ai guvernului prognozează — în fața prietenilor — că Rusia se va afla în Dardanele peste câteva săptămâni. Românii invocă următoarele indicii care îi îndreptățesc să creadă în iminența unui război:

a. Intensificarea activității trupelor rusești pe întreg teritoriul României;

b. Pregătirile de mobilizare făcute de Statul Major General român (știm sigur că s-a publicat un ordin general prin care sunt stabilite principiile de urmat în eventualitatea unei mobilizări) [248];

c. Unele rapoarte afirmă că România va mobiliza în curând 10–15 noi divizii, toate urmând să fie trimise în Rusia pentru pregătire de luptă și dotare;

d. Aluzii făcute de soldații și ofițerii ruși, în sensul că se așteaptă să se deplaseze în Turcia, în viitorul apropiat;

e. Se raportează că spitalele din București au primit instrucțiuni să externeze cât mai mulți pacienți până la 1 aprilie;

f. Recentele discursuri ale lui Vandenberg, Byrnes și Churchill [249] sunt interpretate ca începutul unei campanii agresive a Angliei și Statelor Unite împotriva Rusiei. Replica incendiară la aceste discursuri, venită sub forma unui mesaj al lui Stalin, publicat în „Pravda", [250] azi-dimineață, a mărit și mai mult tensiunea de aici.

* * *

Ținem strâns legătura cu britanicii, îndeosebi în încercarea de a lămuri indiciile privitoare la concentrările de trupe rusești. Nici britanicii, nici noi nu suntem încă convinși că există dovezi certe ale pregătirii unei campanii active. Totuși, recunoaștem că suntem preocupați de tendința generală atât a evenimentelor din România, cât și a celor din Orientul Îndepărtat (s-a anunțat ieri la radio că trupe și tancuri rusești au intrat cu forța în Persia). Atașatul militar turc, care a trecut ieri să-și ia rămas bun, mi-a spus că nu vede nici un indiciu clar al unei agresiuni militare ruse. Consideră că există dovezi ale unei amplificări a războiului nervilor, dar nu crede că lucrurile vor merge mai departe. Supraveghem cât mai îndeaproape întreaga situație și raportăm toate faptele pe care le putem stabili, dar facem tot posibilul pentru a elimina zvonurile nefondate.

Sâmbătă, 30 martie 1946

Mi-a fost imposibil să mai țin jurnalul în ultimele două săptămâni, în primul rând din pricina lipsei de stenografi. Perioada a fost însă foarte calmă și voi putea consemna cele mai importante evenimente și tendințe în câteva scurte paragrafe.

Situația militară sovietică în România

Ne-am consacrat o mare parte din timp și energie situației militare sovietice din România, în special din regiunea Dobrogea. Un angajat civil al acestei Misiuni, un român în care avem încredere deplină și care a lucrat pentru biroul G-2 din România în timpul războiului, tocmai s-a întors, după șapte zile

petrecute pe litoralul Mării Negre. Ne-a spus că, în realitate, acum există foarte puțini soldați în Dobrogea de Sud. Prieteni de-ai săi, din zona respectivă, i-au comunicat că, deși în ultimele luni au avut loc deplasări ocazionale ale trupelor rusești către sud, în majoritate a fost vorba de unități militare mici sau de mici coloane de aprovizionare. În prezent, nu credem că există mai mult de 30–40 000 de soldați sovietici pe întreg teritoriul Dobrogei românești de la sud de Constanța. Este o reducere considerabilă a numărului pe care îl consideram drept sigur toamna trecută. Majoritatea soldaților, credem noi, s-au întors în Rusia și poate unii s-au dus în Bulgaria, în mare măsură pentru a înlocui veteranii care s-au înapoiat în Rusia din acea țară. Am informat recent Departamentul de Război că cifra estimată de noi pentru efectivele sovietice din România s-a redus de la 615 000 la 500 000. Maiorul Glaude, cu o mică grupă de recunoaștere, se află acum în Transilvania și în Banat, cu întoarcere prin Timișoara. Când vor reveni, vom fi în măsură să reevaluăm situația militară de pe întreg cuprinsul țării și bănuiesc că estimarea noastră privind totalul forțelor sovietice se va reduce și mai mult, posibil la 350 000.

Generalul Sibert vizitează România

Generalul Sibert, care este șeful G-2 din Statul Major al generalului McNarney din Frankfurt, a petrecut aici trei zile, săptămâna trecută. I-am obținut autorizarea de intrare, făcând apel la generalul Vinogradov, pe motiv că generalul Sibert este un reprezentant personal al lui McNarney, care vine pentru a verifica toate activitățile Misiunii mele. Tot cu generalul Vinogradov am aranjat o călătorie specială cu avionul până la Constanța, la care vor participa generalul Sibert și cu mine, precum și căpitanul Thomas. Ne-am petrecut ziua inspectând docurile și orașul și făcând scurte deplasări cu mașina spre nord, la Mamaia și spre sud, la Carmen Sylva. Din punct de vedere militar, Constanța este practic un oraș mort, excepție făcând doar Cartierul General al mareșalului Tolbuhin. Mareșalul însuși se afla la Moscova. Am trimis o carte de vizită șefului său de stat major, care s-a scuzat în fața aghiotantului meu că nu are timp să mă primească, din pricina cantității imense de treburi de care trebuie să se ocupe în absența mareșalului. La Mamaia, marele hotel și vilele care gemeau de soldați ruși vara trecută erau acum pustii. În drum spre Carmen Sylva am văzut câteva plutoane rusești de transmisiuni și artilerie, dar departe de marile concentrări de trupe rusești pe care le-am observat acolo în august trecut. Prin Constanța nu mai trec acum convoaie cu materiale de aprovizionare pentru armată și, în

ultimele două luni, nu a sosit nici un fel de transport pe mare. Navele sovietice venite să încarce capturile de război au sosit în balast. Sunt acum ferm convins că Rusia nu se pregătește deocamdată pentru nici o operațiune militară de amploare în zona Balcanilor. În zborul nostru spre și de la Constanța am observat că podul plutitor, despre care mi se raportase anterior că era în funcțiune la Hârșova, fusese demontat, segmente din el fiind legate de malul râului. Podul plutitor, care era funcțional la Călărași toamna trecută, a dispărut cu totul. Nu cred că în timpul iernii au avut loc mari deplasări de trupe peste Dunăre.

Regele Mihai relatează despre o conspirație vizând asasinarea sa

Acum vreo două săptămâni, aflând că doamna Schuyler și cu mine ne petrecem sfârșitul de săptămână la Predeal, Regele ne-a invitat să luăm amândoi prânzul la Sinaia. Am acceptat cu plăcere și ne-am simțit foarte bine. Am fost singurii oaspeți, cu excepția a doi sau trei membri ai personalului familiei regale. După prânz, în timp ce doamna de onoare i-a arătat doamnei Schuyler vechiul palat, Regele și Regina-mamă m-au invitat în birou, pentru o lungă discuție. Mi-au povestit despre un complot vizând asasinarea Regelui, accentuând faptul că informația le-a parvenit dintr-o sursă de mare încredere și că erau siguri de autenticitatea sa.

Pe la mijlocul lui decembrie, un locotenent-colonel rus, proaspăt numit în Comisia Aliată de Control, a convocat un grup de vreo 12 ofițeri inferiori din Divizia „Tudor Vladimirescu", atent selectați și i-a supus la un scurt curs propagandistic despre avantajele modului de viață rusesc. Le-a amintit apoi vehement de jurământul pe care-l făcuseră când s-au înrolat în Divizie și le-a spus că se stabilise că este absolut necesar pentru promovarea strânsei prietenii ruso-române, ca Regele României să fie scos din scenă prin asasinat. El le-a spus că vor trage la sorți modalitatea prin care unul dintre ei va fi ales să-l ucidă pe Rege, prin împușcare în împrejurări ce-i vor fi dezvăluite într-o discuție confidențială chiar de către ofițerul rus. Tânărul locotenent care a căzut la sorți nu se putea decide să-și îndeplinească misiunea. Amintindu-și de numeroasele jurăminte de credință către familia regală, s-a tot frământat preț de câteva zile și, în cele din urmă, s-a sinucis în loc să-și execute misiunea. La ora actuală, probabil din cauza apropierii Conferinței de la Moscova, rușii au hotărât să-și amâne planurile de asasinat. NKVD-ul a descoperit însă că locotenent-colonelul rus avea o legătură cu o româncă, drept care șefii au apreciat că nu se mai puteau bizui pe el pentru păstrarea secretului. Așadar, asasinarea lui a fost pusă la cale și dusă la îndeplinire în împrejurări care au permis autorităților să dea vina pe reacționarii

români (asasinarea unui locotenent-colonel rus din Comisia Aliată de Control a fost relatată cum se cuvine de „International Press", ca având loc pe la sfârșitul lui ianuarie). Regele și Regina au spus că nu dețin informații recente referitoare la o posibilă reluare a acestei conspirații. Totuși, personalul lor a observat o serie de indivizi suspecți dând târcoale prin zonă și se temeau că o nouă tentativă ar putea avea loc cu ușurință. Mi-au spus că poziția lor devenea rapid inacceptabilă, ei fiind în permanență supuși unor jigniri și insulte din partea miniștrilor guvernului; nu pot obține nici măcar cauciucuri suficiente pentru mașinile lor sau hrană suficientă pentru personalul de serviciu. Au arătat că atâta timp cât poporul român, reprezentat de către guvernul său, dorește monarhia, ei sunt bucuroși să rămână, dar aveau sentimentul că, dacă guvernul în sine nu dorea o monarhie, ar trebui să le ofere ocazia de a părăsi țara fără a fi nevoie să se ia în considerare exclusiv asasinatul.

* * *

Peste câteva zile, am discutat întreaga chestiune cu dl Berry. Amândoi am fost de acord că, indiferent cât este de adevărată povestea prezentată mie de familia regală, Regele este confruntat cu un pericol real de asasinat. Ținând cont în special de popularitatea sa, comuniștii își dau seama că este imposibil să scape de el în vreun alt mod. El este un obstacol foarte serios în calea lor și, cum nu există un moștenitor direct, înlăturarea lui ar reprezenta un pas mare către instaurarea comunismului în România. Ținând cont de această situație, am telegrafiat Departamentului de Război informații complete, iar acum am primit instrucțiuni să informez Comisia Aliată de Control cu privire la faptul că suntem îngrijorați în privința siguranței Regelui. Am făcut aceasta într-o scrisoare adresată generalului Vinogradov, în care-i explicam că guvernul meu este de părere că Rusia, deținând controlul militar asupra acestei regiuni, trebuie să răspundă de securitatea Regelui până când poporul român, prin alegeri libere și deschise, ar putea alege o altă formă de guvernare. Nu am primit încă nici un răspuns.

Situația politică din România e calmă

Scena politică din România este în general calmă, dar au existat multe incidente violente locale, în special în provincie. Domnul Markham, reprezentantul nostru din partea revistei „Christian Science Monitor", l-a însoțit pe domnul Mihalache într-un turneu electoral prin Moldova [251]. El ne-a relatat multe cazuri în care comuniști și simpatizanți ai FND au spart mitinguri ale național-țărăniștilor și au provocat violențe de stradă. În aproape toate orașele,

scandalagiii s-au bucurat de complicitatea jandarmeriei și a reprezentanților locali ai guvernului. Deși peste tot erau în minoritate, aveau armele și autoritățile de partea lor. Sunt convins că deocamdată în România nu prea există libertate de asociere și libertate de exprimare.

Marți, 2 aprilie 1946

Comuniștii provoacă tulburări, sparg mitingul național-țărăniștilor de la Constanța

Domnul Markham ne-a relatat ieri despre o altă călătorie pe care a făcut-o de curând, de data aceasta la Constanța, pentru a fi de față la un miting național-țărănist, care s-a ținut duminica trecută. Mitingul a fost programat pentru orele 9,00 într-unul din cinematografele din oraș și a început destul de pașnic. Totuși, cam după o jumătate de oră, un grup format din mai multe sute de comuniști a navălit în sală, și-a croit drum cu forța, i-a bătut măr pe mai mulți național-țărăniști și a făcut prăpăd în întreaga sală. Poliția, care era prezentă la începutul mitingului, a dispărut de îndată ce au apărut comuniștii. Și-a făcut apariția ceva mai târziu și a arestat câțiva naționali-țărăniști, pentru incitare la dezordine. Deși nu a fost ucis nimeni, mai multe persoane s-au ales cu capete sparte, coaste rupte și alte vătămări minore. Markham nu a fost de față, în persoană. A ajuns însă la scurt timp după încăierare și, mai târziu, a discutat personal cu cel puțin 20 de persoane despre ceea ce se întâmplase. Toate relatările lor concordau, așa încât el este sigur de faptele pe care le descrie. Expediem azi o telegramă. Este un nou exemplu al farsei prin care guvernul se achită de promisiunile făcute dlui Harriman de a asigura respectarea celor patru libertăți în România.

Guvernul Statelor Unite blochează recunoașterea guvernului român

Au trecut deja mai bine de trei săptămâni de când guvernul român a înaintat dlui Berry numele dlui Bagdasar, ca nou ministru pe lângă guvernul nostru, pentru a fi transmis la Washington. Nu am primit nici un răspuns de la Washington, în legătură cu acesta. Presupunem că absența unui răspuns se datorează faptului că Washingtonul a început în sfârșit să fie deranjat de lipsa de sinceritate manifestată de guvernul român în ducerea la îndeplinire a garanțiilor. Sperăm ca, înainte de acordarea recunoașterii depline, guvernului Groza să i se ceară socoteală pentru flagrantele violări ale libertăților pe care le-a permis și încurajat.

* * *

În legătură cu acestea, dl Berry mi-a spus ieri că dr Groza adoptă acum o atitudine mai belicoasă ca oricând față de America. I-a spus zilele trecute lui Rică Georgescu că îi era absolut indiferent dacă America recunoaște sau nu România. A spus că puterea Marii Britanii este în declin, că America se îndreaptă ea însăși rapid spre comunism, iar România — cu sprijinul Rusiei — va demonstra lumii că privește cu dispreț orice ar face America. Cu această atitudine din partea guvernului, mi-ar displace profund să văd acordată recunoașterea deplină.

Vinogradov răspunde la nota referitoare la complotul vizând asasinarea Regelui Mihai

Ieri am primit de la Vinogradov un răspuns la scrisoarea mea despre un posibil complot vizând asasinarea Regelui. Vinogradov mi-a confirmat primirea scrisorii și a spus că ia măsurile necesare. Mi-a mai propus să supun chestiunea atenției personalului Casei Regale. Voi face, desigur, acest lucru după ce voi vorbi cu dl Berry. Cum informația inițială a venit chiar de la Rege, singurul meu gest va fi să-l anunț pe Rege că am pus problema în fața Comisiei Aliate de Control și că am primit un fel de asigurări din partea generalului Vinogradov. Poate că acest lucru îl va mai liniști, pentru moment, pe Rege.

Sâmbătă, 27 aprilie 1946

Din cauza lipsei de stenografi și a unei călătorii neprevăzute la Londra, n-am mai reușit să notez nimic în acest *Jurnal*, de vreo patru săptămâni. Voi expune acum pe scurt cele mai importante evoluții apărute în această perioadă.

Situația politică

În ultimele patru săptămâni nu s-a produs aproape nici o schimbare în tabloul politic general. Comuniștii își continuă eforturile de a stingheri partidele istorice în campaniile lor electorale și acordă din ce în ce mai puțină atenție imaginii de anarhie pe care o creează. Săptămâna trecută, atât dl Hațieganu, cât și dl Romniceanu, care vizitau zone diferite din țară, au fost molestați, insultați, îmbrânciți și supuși și altor brutalități [252]. Lui Hațieganu i s-au găurit cauciucurile de la mașină, atât el cât și soția sa fiind insultați. Romniceanu a fost obligat să renunțe la călătorie, iar cei doi însoțitori ai săi din mașină au fost bătuți măr. Partidele Național-Țărănesc și Liberal au înaintat proteste vehemente

primului-ministru, dar guvernul n-a făcut mai nimic pentru a-i aresta pe instigatorii incidentelor. Ministrul de Interne a anunțat ieri că, în ambele cazuri, tulburările s-au datorat în mare măsură chiar acțiunilor celor doi miniștri. S-a pretins că Hațieganu a înjurat și amenințat grupul de susținători ai FND, al căror camion a scăpat de sub control și i-a ciocnit mașina. În cazul lui Romniceanu, s-a pretins că a călătorit împreună cu doi bine-cunoscuți fasciști, că aceștia doi au fost insultați de către țărani și alți democrați, dar că de dl Romniceanu nu s-a atins nimeni. Hațieganu a refuzat să vină la București sau să mai facă parte din guvern, până când acesta nu va lua măsurile necesare pentru pedepsirea făptașilor. Romniceanu nu a făcut nimic altceva decât că a depus un protest energic.

* * *

Petrescu tot mai încearcă, mai mult sau mai puțin eficient, să organizeze aripa sa din Partidul Social Democrat. Nu este lăsat să-și editeze ziarul, i se refuză orice posibilitate de a vorbi la radio și întâmpină opoziție la fiecare mișcare. Este greu de crezut că resturile partidului, care se află încă sub stindardul său, vor avea vreo pondere în alegerile viitoare.

* * *

Bineînțeles că este foarte greu să se estimeze acum puterea diverselor partide din România. Am însă categoric impresia că, deși comuniștii înșiși nu câștigă în forță sau popularitate, FND obține, în realitate, aderenți. Românii nu au forța morală de a rezista multă vreme de dragul unor teorii abstracte, atunci când sunt confruntați cu posibilitatea vătămării propriei persoane sau cu pierderea averilor. De aceea, presiunea permanentă exercitată asupra tuturor foștilor simpatizanți ai partidelor istorice își arată, puțin câte puțin, rezultatele. Impresia mea este că și guvernul va avea grijă ca alegerile să fie amânate, până în momentul când va fi sigur că a influențat suficient de mulți cetățeni pentru a asigura Frontului Național Democrat o majoritate confortabilă la urne. Atunci, și numai atunci, vor avea loc alegerile.

Călătorie la Londra, 7–16 aprilie 1946

Am plecat din București cu avionul pe 7 aprilie, dis-de-dimineață, deoarece primisem de la Departamentul de Război un mesaj urgent să mă deplasez de îndată la Londra pentru consultări cu consilierul nostru militar de pe lângă Consiliul adjuncților miniștrilor de Externe, însărcinat cu pregătirea tratatelor de pace în țările din Balcani. Am părăsit Bucureștii la 7,30, ora locală, ne-am

oprit câteva minute la Viena pentru alimentare cu benzină, iar de acolo am zburat fără oprire până la Londra, ajungând la aeroportul Bovington la 15,30, ora Londrei. Următoarele șase zile le-am petrecut la Londra și în împrejurimile acesteia, discutând cu consilierul-șef militar american, generalul Jesse Balmer diverse aspecte ale tratatului de pace cu România, și stând de vorbă pe larg cu experții noștri din Departamentul de Stat. Pe lângă dl Dunn, Secretar de Stat adjunct, am discutat mult și cu dl Cavendish Cannon, cu dr Moseley, dl Sam Reber, dl Thompson și dl Campbell. Pe cei mai mulți îi cunoscusem în prealabil la Washington. De asemenea, am avut ocazia să particip la mai multe ședințe ale adjuncților și la una sau două conferințe la nivel militar. Cât despre partea mai plăcută, am petrecut o după-amiază interesantă făcând turul Londrei, vizitând Turnul Londrei, Westminster Abbey, Parlamentul, Catedrala Sf. Paul etc. L-am văzut pe Laurence Olivier în piesa lui Shakespeare, Henric al IV-lea.

* * *

După ce am participat la vreo două ședințe comune, mi-a fost foarte clar că nu trebuia să ne așteptăm ca adjuncții să facă mari progrese în elaborarea tratatelor de pace. Eram în dezacord cu rușii în aproape toate punctele importante. Printre cele mai serioase divergențe se pot menționa: problema despăgubirilor datorate de Italia, chestiunea flotei italiene și a Dodecanezului, a coloniilor italiene și staționarea continuă a trupelor rusești în Balcani. Și chestiunea Transilvaniei a pus probleme, ca și chestiunea trasării exacte a granitei între Basarabia și România. Rușii erau absolut de neclintit în vederile lor asupra tuturor acestor puncte și nu numai că au refuzat orice compromis, dar evitau subiectele, făcând uneori pe proștii, alteori sugerând că nu dețin informații, iar uneori refuzând pur și simplu să discute problemele. În consecință, nu ne-a surprins deloc să aflăm că secretarul de Stat Byrnes propusese o întrunire a miniștrilor de Externe la Paris, ca unică modalitate de a ajunge la o înțelegere și de a continua elaborarea tratatelor de pace. Am părăsit Londra sâmbătă 13 aprilie, oprindu-mă câte o zi-două la Frankfurt și la Viena. La Frankfurt, am avut convorbiri cu generalul McNarney, generalul Bull, generalul Sibert și dl Offie. Toți au părut interesați de progresele ce se fac la Londra. La Viena am avut ghinionul să sosesc în aceași zi în care a avut loc scurta escală a președintelui Hoover, aflat în turneul său de verificare a proviziilor alimentare. Generalul Clark a fost prins aproape toată ziua, dar i-am văzut pe adjunctul său, generalul Tate și pe dl Erhardt, consilierul său politic. M-am întors în sfârșit, la București, în după-amiaza zilei de 16 aprilie. A doua zi am avut mai multe discuții lungi cu dl Berry, care a fost foarte interesat să afle totul despre situația de la Londra.

Ca și mine era descurajat din cauza lipsei de progrese înregistrate. I-am transmis din partea reprezentanților Departamentului de Stat să fie pregătit pentru o posibilă convocare la Paris, în legătură cu întrunirea miniștrilor de Externe.

Activitatea Comisiei Aliate de Control

Am aflat că, în timpul absenței mele, nu s-a ținut nici o ședință a Comisiei Aliate de Control și, de fapt, timp de o săptămână-două, după sosirea mea n-a avut loc nici una. Cu toate acestea, eu și colonelul Farnsworth — în absența mea — ne-am ocupat cu trimiterea de scrisori către Comisia Aliată de Control, în încercarea de a proteja investițiile americane din România. Rușii invocă acum acordul de la Potsdam, conform căruia ei urmează să primească toate bunurile germane aflate la dreapta unei linii imaginare trasate peste Germania. Ei interpretează această prevedere în sensul că toate întreprinderile proprietate americană din România trebuie să plătească Rusiei sovietice orice datorii pe care le-ar avea față de firmele din Germania de Est, indiferent dacă aceste firme sunt ele însele proprietăți americane. Am protestat față de această decizie și am fost informat de către Departamentul de Stat că trebuie să fac tot posibilul pentru a împiedica executarea acestor plăți, până când chestiunea se va lămuri la nivel înalt. Până în momentul de față, am reușit să o fac numai parțial, dar mai scriem încă scrisori și ținem încă întruniri pe această temă.

* * *

O altă problemă apărută în această direcție a fost reprezentată de refuzul Rusiei de a înapoia Societății Româno-Americana mai multe loturi de pământ, care fuseseră expropriate ca terenuri cultivabile de către guvernul român. De fapt, loturile erau păstrate de Româno-Americana pentru a fora sonde de țiței și pentru a construi unele rezervoare petroliere și hangare. Respingându-mi cererile, Susaikov a pretins că România este un stat suveran și că, întrucât au încetat ostilitățile, Comisia Aliată de Control nu are nici un drept să se amestece în aplicarea legilor date de România. După ce am raportat acest lucru Departamentului de Stat, am primit autorizarea să-l contraatac în forță pe Susaikov, ceea ce am și făcut, argumentând că, există în fapt o stare de război, pe toată durata Armistițiului, chiar până la semnarea Tratatului de Pace, că în această perioadă suveranitatea României este strict limitată, în sensul că ea răspunde pentru îndeplinirea tuturor condițiilor prevăzute de Armistițiu și că intră în responsabilitatea Comisiei Aliate de Control să garanteze că națiunile Aliate nu sunt supuse nici unui fel de discriminări ca rezultat al aplicării legilor românești. Nu am primit nici un răspuns de la Susaikov la ultima mea scrisoare, dar voi păstra

acest subiect pentru ordinea de zi a viitoarelor discuții din ședințele noastre în cadrul Comisiei Aliate de Control.

* * *

La ședința noastră de vinerea trecută, ne-a fost prezentat un raport amplu de către expertul economic sovietic din Comisia Aliată de Control, dl Krinkin. Acest raport rezumă diversele discuții purtate, la nivele inferioare, între experții noștri economici. El a expus diverse măsuri luate de Rusia pentru a controla gravele probleme economice din România și a făcut câteva sugestii clare, propunând ca ele să fie transmise guvernului român prin Comisia Aliată de Control. Printre măsurile pe care dl Krinkin a spus că Rusia le-a luat deja s-au numărat următoarele:

a. Prelungirea termenului pentru plata despăgubirilor de la șase la opt ani [253];

b. Prelungirea de la trei la șase ani a termenului de plată a celor 300 000 000 000 lei scadente, conform Articolului 12;

c. Acordarea unui împrumut de 300 000 tone de cereale, alături de un împrumut suplimentar de 100 000 de tone ce urmează să sosească;

d. Predarea către România a unui mare număr de camioane rusești, la prețuri convenabile, cedarea a circa 15 000 de vagoane de tren și a 115 locomotive din prada de război a Rusiei, precum și punerea la dispoziție, sub formă de împrumut pe doi ani, a mai multor mii de vagoane de marfă.

* * *

Propunerile lui Krinkin, referitoare la măsurile ce ar trebui luate de guvernul român, cuprindeau următoarele:

a. Înființarea unei agenții centrale de planificare care să stabilească cote de producție, să distribuie materiile prime disponibile și, în general, să asigure funcționarea la capacitatea reală a principalelor industrii;

b. Instituirea unui control asupra comerțului intern și extern, pentru a face în așa fel încât articolele disponibile pentru export să fie utilizate în totalitate ca monedă de schimb pentru articolele din import de maximă necesitate, cum sunt mașinile-unelte, cauciucul, cărămizile refractare, echipamentele petroliere etc.;

c. Reorientarea politicii de control asupra industriei combustibililor pentru a include raționalizarea combustibililor pentru autovehicule și alocarea de cote de combustibili tuturor industriilor, în funcție de poziția fiecăreia în tabloul economic;

d. Controlul băncilor, în așa fel încât activele lor să fie folosite în primul rând pentru acordarea de credite pe termen lung industriilor de maximă importanță, precum petrolieră și textilă și nu pentru credite pe termen scurt, cu dobânzi mari, așa cum se face în momentul de față;

e. Revizuirea bugetului în vederea echilibrării sale sau măcar a reducerii deficitului său, lucru despre care dl Krinkin pretinde că poate fi făcut acum foarte ușor, de vreme ce obligațiile anuale prevăzute prin Armistițiu au fost atât de substanțial reduse.

* * *

Vicemareșalul Stevenson și cu mine am avut amândoi impresia că multe din aceste propuneri sunt extrem de valoroase, dar am solicitat amândoi timp pentru a le studia pe îndelete și am propus o nouă discuție la o întrunire viitoare. S-a acceptat.

Joi, 1 mai 1946

Sărbătorirea zilei de 1 Mai

Festivitățile de 1 Mai, din București și din împrejurimi, au eclipsat toate celelalte noutăți din ultimele zile. Se pare că diversele partide de stânga au depus anul acesta eforturi deosebite pentru a pune în scenă o impresionantă demonstrație și au reușit pe deplin. La București au defilat peste 300 000 de persoane, reprezentând grupări politice, sociale și profesionale de toate tipurile. Școlarii au participat în costume de sport, muzicanții au defilat purtându-și instrumentele, iar muncitorii din fabrici au mărșăluit în haine de lucru, cu însemne indicând fabrica pe care o reprezentau. Au luat parte și funcționarii. Defilarea s-a desfășurat pe patru coloane care s-au unit în Piața Victoriei, unde fuseseră ridicate tribunele, având ca fundal imense portrete ale lui Stalin, Marx, Engels și Lenin și într-o parte portretul Regelui și al lui Groza. Defilarea a cuprins și multe care alegorice consacrate diverselor zone ale țării și anumitor întreprinderi. Demonstranții au trecut prin fața tribunelor în patru coloane paralele, cu câte 12 persoane în rând. Trupe de șoc comuniste erau staționate în puncte strategice, pentru a se asigura că toți participanții salută cu pumnul strâns, când trec prin fața tribunelor. Peste tot puteau fi văzute steaguri și lozinci de tot felul, dar fiecare lozincă ridica în slăvi muncitorii, comuniștii sau pe ruși. Lozincile și portretele Regelui lipseau ostentativ din coloane. Peste tot se vedeau steaguri românești și rusești și, ici și colo, câte un steag britanic și american. Dr. Groza, membri ai guvernului său, generalul Susaikov, generalul Vinogradov și diverși alți ruși de rang înalt, aveau locuri în tribuna oficială. Câteva invitații pentru

tribună au fost trimise biroului dlui Berry, chipurile pentru uzul Misiunii sale, cât și pentru Misiunea mea; totuși, întrucât parada s-a desfășurat sub auspiciile Confederației Generale a Muncii [254] și nu ale guvernului, la tribună nu a fost prezent nici un american. M-am plimbat pe străzi în timpul defilării și am observat că trotuarele erau înțesate de oameni pe tot parcursul de la Piața Brătianu până la Piața Victoriei, o distanță de vreo 3,5 kilometri. După aprecierea mea, peste 500 000 de oameni au ieșit să vadă parada.

Am strâns foarte multe dovezi care arată că majoritatea demonstranților au fost obligați să participe sub amenințarea unor amenzi oprite din salariile lunare, a pierderii ajutoarele de hrană etc. În orice caz, nici manifestanții, nici spectatorii nu arătau cine știe ce entuziasm. Toți păreau relativ curioși, dar, în general, indiferenți la aspectele politice sau sociale ale spectacolului. Manifestanții lăsau impresia că își joacă docili rolul. Am văzut foarte puțini care încercau să iasă din coloană. Acum un an, frontului de stânga i-ar fi fost de-a dreptul imposibil să obțină o asemenea atitudine umilă și supusă și mi-a fost clar că amenințările și presiunile făcute în ultimele șase luni și-au făcut efectul. Nu pot să nu remarc că, dacă o atât de mare parte din populație a putut fi convinsă să participe la defilare într-o atitudine atât de supusă, nu va fi imposibil ca un număr la fel de mare de oameni să fie convinși să-și dea voturile la alegeri în maniera dorită de partidele FND.

Întreaga zi a trecut foarte liniștit la București. Nicăieri în oraș nu au fost semne de violență și, după defilare, mulțimea s-a împrăștiat pentru a se bucura de ziua liberă. Bineînțeles că, toate magazinele și firmele de toate felurile au fost închise toată ziua.

L-am trimis la Constanța pe unul dintre ofițerii noștri de marină pentru a observa activitățile de acolo. S-a întors și ne-a informat despre o manifestație la fel de mare, care s-a desfășurat și acolo cu precizie de ceasornic, dar fără entuziasm din partea manifestanților. Ne-a raportat că orașul Constanța a devenit aproape un oraș rusesc. Familii de ruși vin cu duiumul în oraș și se pare că mulți civili ruși și ofițeri ai armatei ruse cumpără proprietăți în oraș și în împrejurimile sale. Rușii sunt peste tot și se pare că au de gând să stea acolo pentru un timp îndelungat.

Duminică, 12 mai 1946

Ziua Victoriei — Ziua Independenței României [255]

La 10 Mai, românii celebrează o sărbătoare dublă: Ziua Victoriei Aliate — care peste tot este sărbătorită pe 8 sau 9 mai — precum și Ziua Independenței

României. Rușii și noi înșine, am sărbătorit propria noastră Zi a Victoriei pe 9 mai, dar nu au avut loc festivități deosebite, în afară de o mică petrecere a rușilor, pe seară, la care au fost invitați ofițeri americani și britanici din Comisia Aliată de Control. Festivitățile din 10 mai au început cu o slujbă solemnă ținută la orele 9 dimineața, la Patriarhie, în prezența Majestății Sale Regele. Imediat după aceea, ne-am îndreptat cu toții spre Piața Victoriei, unde se ridicaseră tribune impozante și platforme. Prima parte a ceremoniei a constat în dezvelirea unei mari și frumoase coloane de marmură, terminată în grabă în ultimele zile, în cinstea eliberării României de către Armata Roșie de sub dominația nazistă. Bineînțeles că membrii guvernului erau în păr, la fel ca și partea sovietică a Comisiei Aliate de Control, inclusiv mareșalul Tolbuhin și, desigur, Susaikov și Vinogradov, toți strălucitori în uniformele lor cele mai împopoțonate, purtând șir după șir de medalii pe piept. Miniștrii guvernului erau îmbrăcați în cele mai bune haine de seară, purtând la rândul lor multe medalii, iar întregul corp diplomatic era gătit în ținută de gală. Groza a ținut un discurs în care a făcut elogiul Armatei Roșii, iar statuia a fost primită printr-un discurs al lui Susaikov. Regele a fost cel care a tras de sfoară pentru a dezveli statuia. La baza statuii s-au depus coroane în cinstea rușilor căzuți în război, de către rușii înșiși, de guvern, de vicemareșalul Stevenson și de mine, în numele țărilor respective. Apoi mulțimea s-a îngrămădit în tribune și, în următoarea oră și jumătate, a urmărit o superbă paradă militară. Regele a trecut în revistă trupele, încadrat de Tolbuhin și Vinogradov, urmați de către Groza, de către ministrul de Război, de către vicemareșalul Stevenson și de mine, ca parte a anturajului său. Bineînțeles că trupele erau unități de elită ale armatei române. În ansamblu, arătau foarte bine. Au mai defilat și mici detașamente de cadeți de marină, grăniceri, pompieri și câțiva muncitori. S-a impus în mod deosebit atenției faptul că elemente ale diviziilor „Horia, Cloșca și Crișan" și „Tudor Vladimirescu" erau înzestrate cu o mare cantitate de echipament rusesc, sub formă de pușți și mici tunuri de câmp; au, de asemenea, câteva camioane din lotul asigurat potrivit aranjamentului împrumut-închiriere, iar numărul albastru american mai era vizibil pe capotă, sub proaspătul strat de vopsea.

* * *

În clipa în care Regele și-a făcut apariția, mulțimea a fost cuprinsă de entuziasm. La fiecare interval între unitățile ce defilau, se scanda „Trăiască Regele", „Regele și Patria", „Regele și Armata". I-a ignorat practic pe Groza și pe ruși. Când parada s-a încheiat, Regele a fost nevoit să mai rămână în picioare pe podium, în timp ce mulțimea venea în valuri, scandând și aplaudându-l. În cele din urmă, agitația devenise atât de mare, încât trupele NKVD rusești au fost

chemate să facă un cerc în jurul tribunei, pentru a împiedica posibilele accidente grave, întrucât mulțimea continua să afluiască spre tribună.

* * *

După paradă, Regele s-a îndreptat spre Palatul din oraș, unde s-a adunat curând o altă mulțime imensă, cântând cântece patriotice și exprimându-și loialitatea. Aici, ca și la defilare — de altfel — trupe comuniste de șoc au făcut tot posibilul pentru a liniști mulțimea sau măcar pentru a transforma demonstrația într-una de recunoaștere a guvernului. În ambele locuri au eșuat. În Piața Palatului însă, în timp ce Regele a apărut la balcon pentru a saluta mulțimea, i-a fost dat să vadă cum comuniști vânjoși îi arestau pe cei mai gălăgioși indivizi din mulțime.

* * *

La orele 2,00, ministrul de Război a oferit un prânz oficial, la care au fost invitați diplomați, generali români și reprezentanți militari străini, alături de Rege. Și aici s-a strâns iar, în jurul clădirii unde avea loc prânzul — Cercul Militar — o mare mulțime ce scanda în onoarea Regelui. Demonstrația a continuat în tot timpul celor trei ore cât a durat prânzul. Bineînțeles că, la masă, Regele a ocupat locul de onoare, în apropierea sa aflându-se Groza, Susaikov și Tolbuhin. Tot la masa de onoare se găseau și diplomații mai vârstnici, printre care ambasadorul rus, ministrul danez și cel suedez. Demn de remarcat este faptul că vicemareșalul Stevenson, eu, dl Berry și dl Holman, reprezentantul politic britanic, nu ne aflam la masa de onoare, ci ni s-au dat locuri destul de îndepărtate, lângă miniștrii mai puțin importanți ai guvernului. Pe dl Berry și pe mine ne-a deranjat acest tratament, iar eu am adus la cunoștința guvernului, prin ofițerii noștri de legătură, că m-am simțit ofensat.

* * *

Seara, ministrul de Război [256] a organizat un bal al militarilor, tot la Cercul Militar. Au fost, desigur, prezenți rușii, cercul obișnuit de diplomați și mulți ofițeri superiori români. Am luat parte și eu împreună cu doamna Schuyler, dar am stat puțin și n-am regretat că n-am stat mai mult, ținând seama de tratamentul nesatisfăcător la care am fost supus la prânz. Am plecat după vreo două dansuri și după ce i-am salutat pe generalul Vinogradov și pe încă vreo doi demnitari.

* * *

Impresia mea generală asupra evenimentelor de azi este următoarea:

a. A fost demn de remarcat că, în ciuda eforturilor guvernului de a-i pune în evidență pe Groza și pe miniștri la toate evenimentele, mulțimea nu a reacționat de loc la această acțiune. În schimb, de fiecare dată, poporul a transformat festivitățile în extraordinare manifestări de loialitate față de Rege și Țară. Acest lucru l-a nemulțumit vădit pe Groza, lăsându-i pe ruși relativ indiferenți. Totuși, cred că și-a atins excelent scopul faptul că i s-a dovedit lui Tolbuhin însuși, intensitatea dragostei poporului pentru Regele său și că s-a evidențiat că orice încercare de eliminare a monarhiei ar fi întâmpinată cu o puternică opoziție.

b. A reieșit clar că guvernul a folosit fiecare ocazie apărută în cursul zilei pentru a minimaliza importanța contribuției americanilor și britanicilor la război și pentru a evidenția rolul jucat de Rusia. În diversele sale discursuri, Groza a menționat doar o dată efortul de război al britanicilor și americanilor, iar atunci doar în treacăt. Într-un discurs ținut cu o seară înainte la Ateneu, ministrul de Război a făcut elogiul armatei ruse și al victoriilor sale în război, timp de vreo jumătate de oră, dar nu a menționat nici măcar o dată forțele britanice și americane.

Duminică, 19 mai 1946

Încheierea proceselor Antonescu (257)

Procesele Antoneștilor și ale miniștrilor lor se desfășoară la Tribunalul Poporului din București, de două săptămâni. În aparență, guvernul a depus un efort deosebit ca aceste procese să pară în întregime corecte. În realitate însă, este ușor de observat că propriu-zisa condamnare a miniștrilor lui Antonescu este o chestiune secundară și că principalul scop al acestor procese este de a implica liderii partidelor Național Țărănesc și Liberal pentru complicitate în acțiunea de angajare a României în război împotriva Rusiei. Ion Antonescu a fost eroul principal. El a dovedit un curaj imens și o mare onestitate. Cred că a spus adevărul în tot timpul proceselor. A afirmat deschis că a discutat anumite etape ale proiectatului său război cu Maniu și Brătianu, dar că ei au refuzat să coopereze cu guvernul său sau să se angajeze într-o politică beligerantă. Antonescu pare să fie neînfricat. Pare să știe că este condamnat și a adoptat atitudinea care măcar îl va înscrie în istorie ca pe un om puternic, credincios propriilor sale convingeri. Nu se poate afirma același lucru despre ceilalți miniștri ai săi, îndeosebi despre Mihai Antonescu. Din mărturia sa a reieșit foarte clar că a fost foarte bine instruit în prealabil și că știa că principala sa datorie la proces era să depună mărturie în așa fel încât să-i implice cât mai mult pe Maniu și Brătianu.

El a pretins că a avut sprijinul lor complet în încercările sale de a atrage România în război și că ei chiar l-au lăudat pentru acțiunile sale ostile față de Rusia. Maniu și Brătianu au fost amândoi chemați să depună mărturie. Maniu a stat șase ore în fața completului de judecată, răspunzând întrebărilor groaznice puse de acuzatori. În toată această perioadă, se părea că Maniu însuși era acuzatul și că mărturia împotriva lui Antonescu era o chestiune secundară rezolvată foarte iute. Și Brătianu a fost interogat foarte amănunțit, dar nici pe departe cu aceeași ostilitate manifestată față de Maniu. După ce s-a încheiat mărturia lui Maniu, în drum spre ieșirea din sala de tribunal, bătrânul s-a oprit lângă banca acuzaților și a dat mâna cu cei doi Antonești și cu câțiva din miniștrii lor. Acest gest a provocat o mare agitație în sală, care era, bineînțeles, tixită cu simpatizanți ai FND și ai comuniștilor. Ziarele comuniste au urlat timp de câteva zile că, în fine, Maniu și-a dat arama pe față și s-a demascat ca fiind fascist și atâtător la război. Maniu și-a explicat mai târziu gestul, spunând că Antoneștii salvaseră viețile multora dintre principalii săi colaboratori, printre care și Rică Georgescu [258], care fusese prins în flagrant în timp ce comunica prin radio cu anglo-americanii, în încercarea de a obține un armistițiu. El a arătat că refuzul Antoneștilor de a-i preda pe acești oameni germanilor pentru a fi pedepsiți a avut ca rezultat ținerea lor într-o închisoare destul de confortabilă din București, din care, bineînțeles, au fost eliberați la 23 august. A precizat că acea strângere de mână ar trebui interpretată ca un semn de recunoștință pentru poziția fermă a lui Antonescu, și în nici un caz ca o provocare față de actualul guvern.

* * *

Vinerea trecută s-au anunțat sentințele în aceste procese. 13 persoane au fost condamnate la moarte, printre care cei doi Antonești, generalul Pantazi, ministrul de Război, Alexianu, guvernatorul Transnistriei, și Cristescu, șeful Serviciului Secret. Horia Sima și alții câțiva au fost condamnați la moarte în contumacie. Alte sentințe mergeau de la închisoare pe viață la 10 ani de muncă silnică. Nimeni nu a fost achitat. Se face acum recurs la Curtea Supremă, invocându-se neconstituționalitatea Tribunalului Poporului însuși. Este doar o simplă formalitate care oferă șanse minime de reacție în favoarea deținuților. Următorul pas va fi examinarea pedepselor de către Rege. Acest lucru îl pune într-o situație neplăcută. La București, impresia generală este că sentințele sunt mult prea severe, probabil cu excepția celor doi Antonești și a unuia sau doi fasciști de marcă. Totuși, dacă Regele comută sentințele, el va da în mâinile comuniștilor o puternică armă împotriva propriei persoane, ce va putea fi folosită oricând

mai târziu. Este o situație extrem de dificilă. Rușii au păstrat — până acum — o atitudine de neimplicare [259].

* * *

Un al doilea lot de criminali de război este arestat acum [260]. Pe perioada weekendului, circa 82 de persoane au fost închise, printre care și tatăl fetiței cu plămânul de oțel. El a fost ministru de Finanțe sub Antonescu timp de aproape două luni și este prin urmare, teoretic, un posibil suspect. O dată ce va începe baia de sânge, va fi greu să mai poată fi oprită și ne putem aștepta la o continuare a sentințelor severe, în special în cazul acelora ce au fost cândva lideri activi ai partidelor Liberal și Țărănesc. Azi-dimineață, s-a zvonit insistent că Maniu, Brătianu și Rădescu înșiși urmează să fie arestați în această săptămână.

Susținătorii FND se amestecă în adunarea de la Ateneu, de comemorare a Revoluției de la 1848 din Transilvania

Miercurea trecută fiind 15 mai, aniversarea izbucnirii Revoluției de la 1848 în Transilvania, s-au desfășurat la București mai multe festivități, pentru sărbătorirea evenimentului. O asemenea festivitate a fost și adunarea de la Ateneu, seara, la care a participat un grup numeros de național-țărăniști, printre care Maniu și Rădescu. Întâlnirea nu a avut de fapt caracter politic, dar practic toți cei veniți erau într-un fel sau altul legați de Partidul Țărănesc. Puțin după începerea întrunirii, un grup organizat de simpatizanți ai FND și-a făcut apariția în stradă, copleșindu-i cu invective însoțite de pietre pe cei strânși în interiorul clădirii. Când întrunirea s-a încheiat și primii participanți au început să părăsească clădirea, aceștia au fost de îndată atacați, bătuți, loviți cu picioarele și maltratați. Restul grupului a fost nevoit să rămână în clădire, strigând cu disperare după ajutor. Imediat i-am trimis pe colonelul Farnsworth și pe maiorul Hall ca observatori la fața locului, pentru a putea întocmi nemijlocit rapoartele. Colonelul Farnsworth, observând că mulțimea era scăpată din mână, l-a întrebat pe căpitanul de poliție român de ce nu preia comanda, de ce nu restabilește ordinea și nu ordonă mulțimii să se disperseze. Căpitanul de poliție a făcut câteva încercări slabe în acest sens și i-a raportat apoi lui Farnsworth că nu poate face nimic. Farnsworth și Hall au trecut atunci prin mulțime, care le-a făcut loc imediat, au mers mai departe pe stradă până la Hotelul Ambasador, unde Farnsworth l-a căutat pe generalul Vinogradov. Farnsworth i-a spus că vorbește în numele meu, că era iminentă vărsarea de sânge, că poliția română recunoaște că nu poate stăpâni situația și că, după părerea mea, era necesară o acțiune hotărâtă din partea Comisiei Aliate de Control. Vinogradov a spus că-l va informa

imediat pe generalul Susaikov despre situația creată. Farnsworth și Hall s-au întors apoi la fața locului și, spre marea lor surprindere, au constatat că mulțimea se împrăștiase complet. Unul sau doi observatori români mi-au spus mai târziu că, de îndată ce liderii FND au observat că Farnsworth și Hall se îndreptau către hotelul rușilor, au intrat în mijlocul gloatei, spunând tuturor să se împrăștie imediat și în liniște, fără să pună nici un fel de întrebări. După câte se pare și-au dat seama că nu era bine să fie descoperiți de ruși în timp ce provoacă dezordine. Generalul Vinogradov m-a sunat mai târziu, pe seară, să-mi spună că Susaikov luase legătura cu ministrul de Interne, care l-a asigurat că va lua măsurile necesare pentru a ține în frâu gloata. A fost un nou exemplu ce ilustrează tensiunile crescânde din viața politică.

Maniu cere ajutor Marii Britanii și Statelor Unite; se confruntă cu alternativa: renunțarea la luptă sau o replică de forță dată forței

Vineri dimineață, Berry și cu mine, ne-am întâlnit acasă la mine cu dl Maniu, la cererea acestuia din urmă. Maniu ne-a spus că vroia să ne pună la curent cu gravitatea situației politice. A arătat că asigurările oferite de guvernatorii Hall și Clark-Kerr nu au fost respectate câtuși de puțin. A afirmat că cele patru libertăți au fost încălcate zilnic. Național-țărăniștilor le-a fost refuzat accesul la posturile de radio, ziarele lor sunt interzise, automobilele le sunt rechiziționate, întrunirile lor de partid sunt dispersate, iar liderii lor sunt bătuți și în unele cazuri chiar omorâți. Scoțând în evidență situația ziarelor sale, Maniu a continuat spunând că redactorii ziarului „Patria", care apare la Cluj, și redactorul șef de la „Dreptatea" din București au fost convocați în fața Comisiei Aliate de Control și avertizați explicit să-și schimbe politica editorială. Li s-a spus că, de vreme ce guvernul este acum recunoscut de către cei trei principali Aliați, criticile la adresa sa nu pot fi considerate decât critici aduse Aliaților, îndeosebi Rusiei Sovietice. Redactorii șefi au fost amenințați cu măsuri drastice, dacă ziarele lor nu-și schimbă politicile editoriale (această afirmație a lui Maniu a fost verificată de ceea ce s-a aflat la ultima mea întâlnire cu Carandino, redactorul-șef al ziarului „Dreptatea", care mi-a spus că Susaikov l-a avertizat personal să schimbe politica ziarului, amenințând cu o reacție violentă pe Carandino însuși, și cu posibila oprire a apariției ziarului).

* * *

Maniu a spus în continuare că, acum se confruntă cu o dilemă extrem de serioasă. El nu poate continua să răspundă de sângele celor mai fideli susținători ai săi. Singura alternativă ar fi, însă, să renunțe la politica de opoziție și să spună

partidului să rupă rândurile. El ne-a implorat să-i indicăm dacă Statele Unite și Marea Britanie mai sunt încă interesate de România și dacă dorim cu orice preț ca Maniu să se mențină în opoziție, în speranța unui viitor sprijin din exterior într-un interval rezonabil de timp. Bineînțeles că nu prea i-am putut oferi informații încurajatoare. Maniu a spus că se gândea chiar să răspundă la forță prin forță și că avea sub comanda sa un număr atât de mare de oameni încât, dacă nu se intervenea deloc din exterior, ar fi putut înlătura cu succes guvernul. I-am spus lui Maniu că, atâta timp cât făceam parte din Comisia Aliată de Control, nu aș putea trece cu vederea, în nici un fel, o încercare de război civil și că, într-o atare situație, era de datoria mea să recomand de îndată Comisiei Aliate de Control ca rușii înșiși să intervină în România pentru a restabili pacea și ordinea.

Dl Maniu a încheiat prezentându-i dlui Berry o notă în care erau consemnate dificultățile sale actuale și care cerea cele trei guverne să trimită imediat observatori în România, care să supravegheze și să raporteze despre desfășurarea campaniei electorale și să asigure corectitudinea acesteia pe întreg cuprinsul țării. Dl Berry a fost de acord să transmită nota, dar i-a spus dlui Maniu că, văzând realist lucrurile, era de părere că existau puține șanse ca un asemenea demers să fie adoptat.

Confiscarea proprietăților americane discutată la ședința Comisiei Aliate de Control

La ședința Comisiei Aliate de Control de joia trecută, generalul Susaikov și-a expus în sfârșit deschis punctul de vedere referitor la chestiunea confiscării de proprietăți americane și britanice, în conformitate cu legea reformei agrare, care ne creează probleme de multă vreme. Susaikov a spus că el consideră că toate întreprinderile structurate în conformitate cu legislația românească sunt, în fapt, persoane juridice române și că toate aceste companii trebuie tratate la fel în fața justiției, indiferent cine deține de fapt pachetul de acțiuni. În consecință, a spus el, dacă în conformitate cu legea reformei agrare terenurile cultivabile ale multora dintre aceste companii puteau fi confiscate, el consideră că acest lucru nu reprezenta o violare a Articolului 13 și, prin urmare, Comisia Aliată de Control nu ar trebui să se amestece. Nu puteam fi de acord cu această concepție, iar vicemareșalul și cu mine ne-am opus amândoi vehement. Eu am arătat că, în multe cazuri, proprietatea americană din România consta chiar în pachete de acțiuni în aceste societăți pe acțiuni, că, prin aplicarea legii reformei agrare, această proprietate americană își pierdea din valoare și că, prin urmare,

guvernul român era pus în situația de a nu-și putea îndeplini responsabilitățile, conform Articolului 13, de a înapoia, după război, proprietățile deținătorilor lor de drept. Am convenit că această divergență era fundamentală și că problema va trebui supusă atenției guvernelor noastre.

* * *

Această atitudine a rușilor se poate dovedi a fi un obstacol serios în stabilirea pretențiilor noastre la despăgubiri de război. Dacă Româno-Americana și alte întreprinderi cu capital american vor fi considerate ca având același statut cu toate celelalte întreprinderi românești, atunci, după argumentele părții rusești a Comisiei Aliate de Control, ele nu vor fi îndreptățite la nici un fel de despăgubiri de război. Dacă se va întâmpla așa, compensațiile ce ar fi urmat să le fie plătite, pentru distrugerea fabricilor lor prin bombardamente și pentru greutățile pe care le-au avut ca urmare a participării României la război alături de Germania, vor fi foarte greu de stabilit. Sper că guvernul nostru va adopta o poziție fermă la Moscova în această privință.

Tratamentul lipsit de respect față de reprezentanții americani și britanici la sărbătorirea zilei de 10 mai se discută în ședința Comisiei Aliate de Control

Tot la această întâlnire, i-am exprimat generalului Susaikov indignarea mea față de tratamentul la care au fost supuși națiunea americană și reprezentanții săi, de către guvernul român, în timpul festivităților de la 10 mai. Mi-am expus obiecțiile în general, așa cum le-am consemnat în *Jurnalul* meu, când am relatat aceste evenimente. Susaikov a manifestat întrucâtva regrete, oferind niște scuze cam slabe, dar a acceptat protestul meu pentru a-l transmite mai departe guvernului român. Vicemareșalul s-a alăturat obiecțiilor ridicate de mine, dar a arătat că, după părerea sa, guvernului român ar trebui doar să i se recomande să aibă mai mult tact în astfel de cazuri și că era sigur că nu a vrut să jignească cu tot dinadinsul. Această atitudine blajină, după părerea mea, n-a prea fost de ajutor.

Marți, 28 mai 1946

Markham expulzat de partea sovietică din Comisia Aliată de Control

Pe 21 mai, dl Markham, corespondent de presă al lui „Christian Science Monitor", a fost convocat în fața generalului Vinogradov, care i-a spus că, din cauza atitudinii sale antirusești, a insultelor aduse Armatei Roșii și încercărilor

sale de a se implica în politici partizane, i se retrage viza de lucru în România și că trebuie să părăsească țara într-un interval de cinci zile. I-au fost amintite cazuri precise în sprijinul acestor acuzații. Markham a răspuns pe larg, respingând toate aceste acuzații și afirmând că nu a relatat niciodată nimic altceva decât fapte reale, la care, în majoritate, a fost martor ocular. Vinogradov a insistat însă, arătând că hotărârea era definitivă. Două zile mai târziu, mi-am fixat o întâlnire cu generalul Susaikov și i-am spus că dețineam informații pe baza cărora puteam combate fiecare din acuzațiile aduse lui Markham, că gestul Comisiei Aliate de Control de a-l expulza pe Markham ar provoca un sentiment antisovietic în America și, mai mult, că eu personal sunt indignat de gestul rușilor de a adopta această măsură fără să mă consulte și fără să-i dea măcar lui Markham posibilitatea de a prezenta lucrurile din punctul său de vedere. Susaikov a refuzat să reconsidere chestiunea, spunând că nu va aproba nici o prelungire a termenului de cinci zile, la sfârșitul căruia Markham trebuie să se afle în afara granițelor României. La început, ne-am gândit să-l trimitem pe dl Markham la Viena, dar, în ultimul moment, a primit vorbă de la ziarul său să plece la Istanbul. Prin urmare, l-am urcat într-un jeep care pleca spre Constanța, de unde va lua o cabină la bordul unui vas ce pleacă duminică, 26 mai, spre Istanbul.

La 25 mai am primit o telegramă de la Departamentul de Stat în care mi se spunea că acest caz va fi adus imediat la cunoștința Moscovei și mi se ordona să mă duc încă o dată la Susaikov, cerându-i să fie amânat ordinul de expulzare, până când se va lua o hotărâre la nivel guvernamental. Am procedat astfel imediat și, foarte ciudat, Susaikov a dat curs cererii mele, cu înțelegerea ca, pe perioada amânării, Markham să nu mai activeze în calitate de corespondent de presă în România. Am luat imediat legătura cu Markham la Constanța, iar el s-a întors la București a doua zi. Așteptăm acum vești de la Moscova în legătură cu acest caz.

* * *

Ne-am întrebat cum de a acceptat Susaikov, în ultimul moment, să amâne executarea hotărârii sale. Înclin să cred că, în timpul primei noastre discuții, a fost mult mai impresionat decât a lăsat să se vadă, în special când i-am arătat că acest gest ar provoca un val de sentimente antisovietice în America. În acel moment, poate că a considerat că i-ar afecta prestigiul dacă ar reveni asupra deciziei, dar, două zile mai târziu, când i s-a oferit o scuză prin mesajul transmis lui de către Departamentul meu de Stat, a fost probabil bucuros să profite de ea și să paseze răspunderea autorităților superioare. În orice caz, această schimbare de atitudine este privită aici ca o mică victorie pentru prestigiul american.

Festivități organizate la Constanța cu ocazia restituirii de către sovietici a vasului Mircea

Luni 27 mai, o amplă festivitate a fost organizată la Constanța cu ocazia restituirii de către Rusia, către guvernul român, a vasului-școală Mircea. La orele 7,00 dimineața, din București a plecat un tren special cu membri ai guvernului, cu ruși din Comisia Aliată de Control și membri ai corpului diplomatic, reprezentanți americani și britanici, precum și mai mulți alți demnitari. Un al doilea tren, în care au urcat Regele și persoane din anturajul său, a plecat cu o oră mai târziu. La Constanța, ceremonia de transfer a avut loc la bordul vasului Mircea, rolul principal avându-l Regele, dar cu Groza ținându-se scai de el. În afara oaspeților oficiali sosiți de la București, doar câteva sute de localnici au avut permisiunea de a asista la ceremonie. Desigur, erau simpatizanți de-ai lui Groza, aleși pe sprânceană. Restul lumii a fost ținut la distanță de zona portului, de către un cerc de soldați și jandarmi. După ceremonie, ne-am dus cu toții la prânz la primărie; din nou publicul larg a fost exclus cu grijă, nu numai din primărie, ci și de pe străzile apropiate traseului nostru, precum și din Piața Primăriei. De-a lungul întregii zile a fost cât se poate de evident că guvernul nu vroia să riște să mai apară o nouă izbucnire spontană în favoarea Regelui, așa cum se întâmplase la 10 mai. Chiar înainte de prânz, Regele l-a decorat pe Groza cu ordinul „Serviciul Credincios" [261], cea de-a doua înaltă distincție acordată civililor. După prânz, mareșalul Tolbuhin și membrii statului său major i-au luat pe Groza, Tătărescu și Susaikov la vila sa de la Carmen Sylva. Vicemareșalul Stevenson și cu mine am fost excluși intenționat de la această invitație. Regele s-a întors la Constanța, puțin înainte de ora șapte, iar trenul său special a pornit imediat. Trenul nostru fusese programat să plece la scurt timp după aceea, dar Groza și Tătărescu au dispărut din nou cu Tolbuhin și nu au apărut la gară până la orele 21,30, cu aproximativ două ore și jumătate întârziere față de ora la care era programată plecarea noastră. A trebuit să-i așteptăm cu toții, pe toată durata întârzierii, fără nici un fel de explicație. Astfel, atât în acest mod, cât și prin excluderea noastră de la festivitățile din timpul după-amiezii, guvernul a reușit să demonstreze încă o dată întreaga sa desconsiderare a prestigiului britanic și american.

Siguranța arestează angajații civili ai Misiunilor Americane — Militară și Politică

Absența din București a majorității înalților demnitari din guvern și din Națiunile Aliate a fost folosită de către comuniști pentru a începe un nou val de

arestări. Au fost arestate câteva sute de persoane, multe fără vreun motiv politic evident, în afară de faptul că manifestaseră o oarecare amiciție față de britanici și americani. Patru bărbați înarmați s-au năpustit asupra unui angajat civil al Misiunii noastre, i-au pus cătușe și l-au dus la închisoare. În ciuda tuturor eforturilor noastre de a afla ceva despre el de la români, nu avem nici o știre unde se află. Un alt angajat român, dl Manicatide, a fost vizitat de persoane de la Siguranță, care și-au declarat intenția de a-l aresta. Din fericire, el a reușit să ia telefonic legătura cu noi, iar noi am trimis un ofițer care a ajuns la timp pentru a împiedica arestarea sa. L-am dus imediat la Președinția Consiliului de Miniștri și am sugerat să fie interogat în prezența unui ofițer. Am fost refuzați și s-a încercat reținerea sa cu forța. Ofițerii noștri au reușit însă să-l scoată de acolo în siguranță și l-au adus înapoi la Misiune. El se găsește acum în grija noastră la Hotelul Stănescu, unde am mai mutat și alți români, angajați importanți de-ai noștri despre care credem că se află în pericol de a fi arestați. A fost arestată și o angajată a dlui Berry, care a dispărut. Consider că aceste arestări ale angajaților noștri reprezintă poate cea mai mare insultă de care s-a făcut responsabil până acum guvernul român și am telegrafiat în consecință Washingtonului, adăugând că nu am de gând să permit agenților guvernamentali să ne interogheze angajații cu privire la activitățile noastre din Comisia Aliată de Control, altfel decât în prezența unuia dintre ofițerii mei. Restul angajaților noștri români sunt foarte îngrijorați și, în mod natural, le este foarte teamă pentru propria lor siguranță. Am încercat să mă întâlnesc imediat cu Susaikov în privința acestei probleme, dar până în prezent nu am reușit. Dl Berry este de acord cu poziția mea. Fiecăruia dintre noi ni se pare de neconceput să permitem guvernului român, aflat încă sub regim de armistițiu și în așteptarea recunoașterii depline din partea Statelor Unite, să inițieze o campanie de teroare orientată în primul rând împotriva prestigiului american și a intereselor americane. Sper ca Washingtonul să ne susțină.

Dl Berry înmânează o vehementă notă de protest guvernului român[262]

Luni 27 mai, dl Berry a înmânat o vehementă notă de protest guvernului român, cerându-i să dea socoteală pentru faptul că nu a reușit până acum să pună în aplicare termenii acordului de la Moscova în privința celor patru libertăți în România. Nota arată că partidelor istorice nu li s-au acordat deplina libertate în domeniul presei, libertatea de a folosi radioul sau libertatea de a-și organiza și desfășura campaniile electorale. Se mai arată că nu s-au organizat alegerile așa

cum se promisese, iar guvernului român îi este adresată invitația de a-și schimba atitudinea și de a demonstra, prin acțiunile sale viitoare, sinceritatea promisiunilor făcute în fața ambasadorului nostru, în ianuarie. După o oră, dl Holman a prezentat o notă similară din partea guvernului britanic. Este rezultatul acțiunilor recomandate în martie de către dl Berry. Atât guvernul Statelor Unite, cât și cel britanic au încercat să determine Moscova să se alăture protestului lor, dar, firește, nu au reușit. Nota are încă un caracter confidențial, dar urmează a fi dată publicității în Anglia, în America, cât și de către noi înșine, în România, pe data de 1 iunie. Va fi foarte interesant de observat dacă nota va fi trecută sub tăcere în presa locală sau dacă se va permite cel puțin atâta libertate presei.

Planuri probabile ale rușilor de desființare a Comisiilor Aliate de Control

Buletinele noastre de presă radiodifuzate din America și Anglia au prezentat în ultimul timp comentarii referitoare la posibilitatea apropiatei desființări a Comisiilor Aliate de Control din Balcani. Se pare că un asemenea proiect a fost propus de către Molotov luna trecută, la Paris, ca urmare a desființării corespunzătoare a Comisiei Aliate de Control din Italia. Secretarul Byrnes a aprobat propunerea în principiu, dar a sugerat să fie inclusă între condițiile de armistițiu revăzute pentru țările balcanice și a apelat la Molotov să le pregătească. Acum pare probabil ca, la următoarea întâlnire a miniștrilor de Externe, din 15 iunie [263], rușii să prezinte un număr de astfel de condiții revăzute.

* * *

Desființarea Comisiei Aliate de Control din România, în viitorul apropiat, va fi în mod sigur foarte avantajoasă pentru Rusia. Ar pleca din țară un mare număr de observatori americani și britanici, chiar în momentul când se așteaptă alegerile. De asemenea, ar dispărea o forță eficace care acționează acum în apărarea intereselor americane și s-ar da, desigur, o mare lovitură speranțelor partidelor din opoziție de păstrare a interesului americanilor și britanicilor pentru cauza lor. A devenit evident că Rusia se pregătește pentru o asemenea eventualitate, înlocuindu-și treptat militarii și NKVD-iștii din Comisia Aliată de Control, cu un număr corespunzător de civili. Mulți dintre acești nou-veniți își aduc cu ei familiile și par să se instaleze pentru multă vreme. Astfel, Rusia va reuși să-și păstreze controlul asupra economiei și vieții politice românești, chiar și după ce toate forțele sale armate vor fi părăsit țara. Acest control poate fi chiar mai eficient decât în prezent, de vreme ce chiar acea slabă rezistență opusă de americani și britanici aici va dispărea în curând. Firesc, am prezentat

Washingtonului acest posibil obiectiv al Rusiei și rămâne de văzut dacă vom face sau nu jocul Rusiei.

Pedepsirea criminalilor de război

Cei doi Antonești, Vasiliu și Alexianu au fost executați prin împușcare sâmbătă după-amiază, 1 iunie 1946, în închisoarea de la Jilava. Altor trei criminali de război, care fuseseră condamnați la moarte, Regele le-a comutat pedeapsa în muncă silnică pe viață [264]. Regele i-a spus ieri dlui Berry, că acest gest a fost conform unei recomandări scrise din partea guvernului român, ce consemna nu numai vederile guvernului, ci și ale Comisiei Aliate de Control care fusese consultată, și-și exprimase acordul. Imediat am semnalat telegrafic acest lucru Departamentului de Război, arătând că nici eu, nici vreunul din asistenții mei nu fusesem contactați în această privință și nu ne-am exprimat nici un fel de opinie.

Corespondenților de presă străini nu li s-a permis să asiste la execuție; totuși, anumiți observatori care au fost de față au relatat că s-a făcut o treabă de cârpaci. Se pare că plutonul de execuție a fost format din jandarmi sau din comuniști în uniforme de jandarmi, nu din soldați din armata regulată. Doar unul din cei patru, Mihai Antonescu, a murit la prima salvă. Mareșalul a căzut, apoi s-a ridicat în genunchi și a strigat: „De ce nu mă omorâți, câinilor?" În total, s-au tras unsprezece *coups de grace* [în franceză în original — lovituri de grație] pentru a termina execuția [265].

Toate elementele societății bucureștene par consternate de execuție. Se pare că aproape toți se așteptau ca Regele să comute toate sentințele în ultima clipă. S-au exercitat presiuni teribile în acest sens asupra lui din toate părțile, dar, în situația dată, el a considerat că recomandarea guvernului reprezenta în întregime atitudinea Rusiei sovietice și, prin urmare, nu a avut de ales și s-a conformat. În general, poporul consideră că nu s-a dovedit nimic împotriva Antoneștilor, în afara faptului că au pierdut războiul. Este, cu siguranță, extrem de dificil să se tragă o linie între conducători și oamenii înșiși, care au urmat politicile conducătorilor lor, opunându-li-se puțin sau chiar deloc.

Washingtonul aprobă poziția adoptată în legătură cu arestarea angajaților români ai Reprezentanței Militare a Statelor Unite și a Misiunii Statelor Unite

Dl Berry și cu mine am primit, amândoi, telegrame de la Washington prin care poziția mea privitoare la problema arestărilor de angajați ai misiunilor

noastre de către guvernul român este pe deplin aprobată. Dl Berry a primit instrucțiuni să adreseze imediat un protest vehement guvernului român împotriva unor astfel de gesturi „scandaloase". La rândul meu, mi-am înnoit protestele către generalul Susaikov și i-am trimis o copie după scrisoarea dlui Berry adresată guvernului român. Nu mă aștept la vreo reacție din partea lui Susaikov, întrucât, la întrevederea de zilele trecute, a lăsat să se înțeleagă că nu poate fi de acord ca României, în calitatea de națiune suverană, să-i fie limitată autoritatea asupra cetățenilor români. Cu toate acestea, din atitudinea sa am înțeles că nu avea de gând să facă caz de acest lucru, prin urmare am încă speranțe că întreaga problemă se va putea rezolva în mod satisfăcător. Până în momentul de față, însă, angajatul nostru, Stănescu, nu a fost eliberat.

Un comunist prieten, având o poziție înaltă în Ministerul de Interne, i-a spus dlui Hullick zilele trecute, că aceste arestări nu aveau absolut nimic de-a face cu așa-zisa mișcare de rezistență din România, ci mai degrabă au fost rezultatul ordinelor directe primite de la NKVD, ca ei să depună toate eforturile pentru a obține informații care ar putea fi folosite pentru a implica Misiunea noastră în orice fel de activitate incorectă. Dlui Hullick i s-a spus în continuare că, timp de o lună și mai bine, s-au furat documente din dosarele noastre, au fost fotocopiate, apoi returnate, și că aceste documente ofereau suficiente dovezi pentru a incrimina întreaga mea Reprezentanță. Deși s-ar putea să existe o sâmânță de adevăr în aceste informații, sunt sigur că ele sunt mult exagerate. Sunt convins că nici unul dintre ofițerii sau soldații mei nu poate fi compromis. Cu toate că este posibil ca anumite documente lipsite de importanță, care au trebuit încredințate unor funcționari și translatori români în vederea traducerii, să fi fost luate din Misiunea mea, sunt sigur că dosarele noastre cu telegrame și rapoarte MIS, nu au fost violate și că orice documente s-ar fi putut obține, nu se pot dovedi incriminante. De fapt, nu există nici un document întocmit de această Misiune, nici măcar propriile mele documente, care să poată servi drept bază pentru acuzația de comportament incorect. Pe de altă parte, dacă Rusia intenționează să strângă acuzații împotriva noastră, îi va fi foarte ușor să fabrice dovezi care să susțină asemenea acuzații. Am fost martori de multe ori, în trecut, la asemenea procedee, cel mai recent caz fiind cel fabricat împotriva lui Reuben Markham, corespondentul ziarului „Christian Science Monitor".

Nota de protest a americanilor și britanicilor nu este publicată în ziarele românești

Nota de protest înmânată guvernului român de către reprezentanții britanici și americani la 27 mai nu a fost publicată în presa locală. Deși nu am reușit să

obținem dovezi ale unei cenzuri exercitate direct, suntem siguri că textul notei a fost retras din toate ziarele, sub un pretext sau altul.

În acest sens dl Frank O'Brien, corespondentul de la Associated Press în România mi-a spus zilele trecute că are impresia că toate relatările sale din ultimele patru sau cinci zile au fost reținute, întrucât nu a primit nici un răspuns la telegrama prin care solicita confirmări. În consecință, m-am supus cererii sale de a transmite mai multe din telegramele sale la Washington prin sistemul nostru militar de comunicație, sugerând ca ele să fie înaintate agenției AP, New York, pentru a verifica dacă, pe linie comercială, s-au primit sau nu informații similare. Generalul Susaikov m-a informat în repetate rânduri că nu se exercită nici un fel de cenzură a Comisiei Aliate de Control asupra corespondenților aliați; totuși, este posibil ca, instigați de către sovietici, cenzorii români sau chiar Societatea de Telegrafie să rețină aceste telegrame.

Continuă impasul în privința arestării angajaților civili

Situația delicată provocată de încercările guvernului român de a aresta angajații noștri civili se menține în impas. Acum două zile, am primit instrucțiuni de la Departamentul de Stat ca, în cazul în care s-ar încerca arestarea prin forță a angajaților aflați sub protecția mea, să-mi limitez reacțiile la o rezistență pasivă și să nu recurg la o intervenție armată efectivă. Iată încă un indiciu că nu trebuie, în momentul de față, sub nici un motiv, să facem din România o problemă importantă.

* * *

În acest sens, dl Berry a avut de curând o interesantă discuție neoficială cu ministrul de Externe, dl Tătărescu. Esența afirmațiilor dlui Tătărescu a fost următoarea:

„Ceea ce am de spus trebuie privit drept un gest prietenesc și absolut neoficial. Dacă mă citați public, voi nega, desigur, tot ce am spus. Dvs și guvernul dvs trebuie să înțelegeți că aici, în România, aveți de-a face cu un guvern în întregime dominat de patru miniștri comuniști. Acești oameni nu sunt normali. Mințile lor au fost pervertite atât de anii de instruire la Moscova, cât și de anii numeroși petrecuți în închisori. Ei consideră că toți cei care nu sunt comuniști complotează împotriva lor. Bodnăraș, care cu Siguranța lui este răspunzător de aceste arestări, este ferm convins că în România există o mișcare subversivă larg răspândită, având ca țel răsturnarea guvernului de îndată ce trupele rusești vor părăsi țara. El mai este convins și că această mișcare este susținută cu bani de

americani și că se bucură de sprijinul tacit al guvernului american. Deține deja anumite informații care, unui om normal, nu i s-ar părea probabil incriminatoare, dar care lui îi confirmă cu totul convingerile. Astfel, angajata care a fost arestată, este nepoata dlui Olteanu, cunoscut lider al acestei mișcări. Fata și-a întreținut mătușa pe durata fugii unchiului său în munți și, din când în când, i-a scris scrisori unchiului său despre chestiuni familiale. Pentru Bodnăraș, este o dovadă că ea a jucat rolul de om de legătură cu Misiunea voastră și că, în realitate, a transmis fonduri de la americani pentru susținerea acestei mișcări subversive; mai mult, că, în scrisorile către unchiul său, a transmis mesaje importante de la guvernul american. Cât privește Misiunea militară, Bodnăraș deține într-adevăr un document semnat de un ofițer american, în care se prezintă în detaliu organizarea Statului Major al mișcării subversive, cu numele și funcțiile ocupate de către diverși conducători. Eforturile energice depuse de Misiunea militară pentru a împiedica arestarea dlui Manicatide și cele trei încercări distincte făcute de dl Hullick de a-l vedea personal pe Bodnăraș, imediat după arestarea drei Olteanu, sunt noi dovezi că Misiunile voastre sunt profund implicate și că dvs faceți tot posibilul pentru a evita ca el să afle detaliile. Eu fac tot ce pot ca să-l conving pe Bodnăraș de absurditatea adâncirii în continuare a prăpastiei dintre guvernele noastre în această chestiune și cred că, până săptămâna viitoare, voi intra în posesia tuturor dosarelor și voi putea discuta cu dvs în mod oficial, caz în care vom putea ajunge probabil la o înțelegere. Totuși, nu vă pot promite nimic, deoarece nu am puterea de a-l împiedica pe Bodnăraș să ia noi măsuri dacă el le consideră oportune. Prin urmare, trebuie să vă previn să fiți în continuare în gardă."

* * *

„În ce mă privește, bazându-mă pe îndelungata mea experiență ca ministru de Interne și în alte funcții, consider că voi, americanii, ați făcut doar două greșeli, care nici măcar nu sunt grave. În primul rând, sunteți de vină pentru neglijarea sistemului de securitate, ceea ce a permis ca documente incriminatoare să cadă în mâinile noastre. Eu, personal știu că toate guvernele, inclusiv cel rus și al nostru, încearcă tot timpul să obțină informații de la diverse alte națiuni și cred că și ofițerii voștri nu fac decât asta. Cu toate acestea, după cum i-am explicat și lui Bodnăraș, acesta este, în oarecare măsură, un semn incriminator. Cea de-a doua greșeală a dvs a fost abordarea afacerii Manicatide, în care ați permis ofițerilor dvs, care răspundeau de Manicatide, să se pună în postura de a ajunge la o dispută în care au fost implicate atât prestigiul guvernului dvs,

cât și cel al guvernului meu. Pe lângă aceste două puncte, nu cred să mai aveți vreo vină. Sper să pot discuta aceasta mai în amănunt cu dvs săptămâna viitoare."

* * *

Desigur, tot ce spune Tătărescu poate fi adevărat. Pe de altă parte, el a fost prins de atâtea ori cu minciuna, încât nu-i putem acorda prea mult credit. Am discutat problema cu dl Berry și suntem amândoi de acord că cel mai bun lucru este să nu facem nimic și să așteptăm, pur și simplu, noi evoluții. Sunt încă sigur că, dacă guvernul român deține documente într-adevăr incriminatoare, acestea sunt de fapt fabricate și nu scoase chiar din dosarele Misiunii noastre așa cum se pretinde.

* * *

Am discutat același subiect cu generalul Susaikov la ședința noastră din Comisia Aliată de Control de ieri și i-am spus, neoficial, că nu i-ar folosi cu siguranță nimănui să facem din aceasta o chestiune de importanță majoră în momentul de față și că aș fi bucuros să lămuresc problema cu orice oficialitate competentă din guvernul român. Susaikov a repetat vechiul refren că, bineînțeles, întrucât acționasem pe propria mea răspundere, fără a-l consulta, el nu putea lua nici o măsură directă în această afacere. Mi-a amintit că, zilele trecute, îmi înmânase doar o cerere de predare a lui Manicatide — din partea ministrului de Externe —, dar că nu-mi recomandase să-l și predau. Mi-a spus, însă, că este de părere că o întrevedere cu ministrul de Interne ar putea fi ușor fixată în prezența lui și că, dacă voi formula anumite întrebări pe care aș vrea să le discut cu ministrul de Interne, el va încerca să stabilească o astfel de întâlnire. Am fost de acord să pregătesc acest set de întrebări, dar numai cu acceptul ca, la o asemenea întâlnire, să nu încercăm să ne justificăm fiecare în parte punctele de vedere, ci mai degrabă, recunoscând imediat că există diferențe de vederi, să discutăm cum putem aplana lucrurile în cazul de față, fără a face o problemă majoră din aceste divergențe.

Vizita generalului-maior Robertson din Comisia Aliată de Control din Bulgaria

Acum două săptămâni, generalul-maior Robertson, care i-a luat locul generalului Crane în Bulgaria, ne-a făcut o vizită însoțit de dna Robertson, de cei doi adjutanți ai săi cu soțiile lor și de alți câțiva ofițeri. Le-am arătat Bucureștii, i-am dus la Snagov pentru o noapte, la Predeal două zile și la Sinaia la un prânz cu

Regele și Regina. Toți au fost încântați la culme de primire și au plecat după trei zile cu sentimentul că au petrecut minunat. Generalul Robertson pare să fie un ofițer execelent, care a înțeles rapid adevărata situație din Bulgaria. El mi-a sugerat că avea impresia că generalul Crane lăsase lucrurile să-i scape rău de sub control și că nu fusese foarte activ nici în strângerea de informații, nici în a-și impune punctul de vedere în discuțiile cu rușii. În această ultimă privință, totuși, generalul Robertson crede acum că lucrurile au ajuns atât de departe, încât este inutil să ne mai așteptăm la cooperare din partea Aliaților noștri. El crede, la fel ca mine, că Comisiile Aliate de Control din aceste țări balcanice funcționează după ordine stricte primite de la Moscova și că de acum înainte ar trebui să presupunem că nu vom primi nici o informație valoroasă de la omologii noștri ruși. Prin urmare, generalul Robertson intenționează să-și petreacă mare parte din timp călătorind prin și în afara Bulgariei și-și consacră atenția strângerii de informații. El spune chiar că s-a lipsit în mare măsură de farsa participării la ședințele Comisiei Aliate de Control. Din când în când, dacă are vreo problemă serioasă care ar trebui consemnată, se duce la generalul rus. În afară de aceasta, ei nu se întâlnesc deloc.

Întâlnire cu generalul Susaikov, 21 iunie 1946

Întâlnirea mea de ieri cu generalul Susaikov a fost prima într-un interval de mai multe săptămâni. A fost cea mai puțin productivă întâlnire pe care am avut-o de foarte mult timp. I-am cerut lui Susaikov să recomande guvernului român să ne pună la dispoziție o copie oficială a dosarului proceselor Antonescu, dar Susaikov mi-a răspuns că nu o poate face. Mi-a spus că guvernul său nu avea nevoie de o astfel de copie și, prin urmare, nu putea cere una pentru americani. Mi-a spus că, dacă avem nevoie de o astfel de copie, ar trebui să o solicităm pe căi diplomatice.

* * *

L-am întrebat de Susaikov ce se întâmplă cu proprietățile austriece (aflând cu câteva zile în urmă de la dl Oeriu, că rușii le tratează drept proprietăți germane și că le preiau). Susaikov a răspuns sec că, în conformitate cu instrucțiunile primite de la guvernul său, nu putea discuta această problemă. Când i-am arătat că eram îndreptățit să știu ce face Comisia Aliată de Control, el mi-a răspuns că, bineînțeles că știu ce face Comisia, și anume duce la îndeplinire acordul de la Potsdam și că orice proprietate germană este preluată. I-am spus că această informație este absolut nesatisfăcătoare și că nu mi-a oferit suficiente detalii, dar el a lăsat-o moartă. I-am pus lui Susaikov problema atitudinii ostile a ziarului

Armatei Roșii „Graiul nou", care a publicat o serie de articole anti-americane, în ultimele săptămâni. Îi scrisesem lui Susaikov trei scrisori pe această temă, dar el nu avusese nici o reacție, în afara de afirmația că „Graiul nou", fiind o publicație a Armatei Roșii, ieșea de sub jurisdicția sa, aceasta în ciuda faptului că ziarul este tipărit în românește și se vinde pe străzile orașelor românești. La întrevederea noastră, am arătat că, tocmai pentru că este un organ oficial al Armatei Roșii, poziția sa trebuie considerată ca fiind cea a Armatei Roșii, și chiar a Înaltului Comandament Sovietic din România. Am afirmat că nu am — în situația dată — altă alegere decât să consider această atitudine ca fiind ostilă față de America și, mai mult, să trag concluzia că Înaltul Comandament Sovietic se folosește de acest mijloc pentru a informa poporul român de ostilitatea sa față de America. Susaikov mi-a spus atunci că primise deja asigurări de la Înaltul Comandament că ziarul va fi mai atent în comentariile sale și că nu va mai ataca guvernul american, ci se va limita la a critica inamicii tuturor Națiunilor Unite. El a mai adăugat că anumite traduceri pe care i le trimisesem păreau mai ostile decât articolele originale înseși. Deși nu consider că acest răspuns este satisfăcător, cred totuși că, cel puțin un timp, am reușit să moderăm tonul în general ostil al ziarului „Graiul nou".

* * *

Toată întrevederea, însă, a fost o dovadă a minimei atenții acordate de către ruși poziției guvernelor britanic și american față de problemele românești sau față de drepturile conaționalilor noștri aflați în România. Am ajuns acum la concluzia fermă că, în ceea ce privește Comisia Aliată de Control, ar fi de preferat — pentru prestigiul american — să închidem prăvălia imediat. Totuși, din punct de vedere informativ, se pare că facem încă o treabă utilă aici, în România. Mai mult, presupun că, în mijlocul Conferinței de la Paris, n-ar fi o idee prea bună să facem modificări în *statu quo*-ul de aici. De aceea, pentru moment cel puțin, îmi voi păstra opiniile pentru mine.

Spaima de război

Se pare că România nu este singura țară în care stafia rusească a războiului își ițește capul. Acum câteva săptămâni, Departamentul de Război a expediat tuturor Comisiilor Aliate de Control o copie a telegramei de la G-2 USFET, în care se arăta că rușii încep să-și întărească forțele în Germania și Austria, posibil în vederea unei acțiuni agresive în viitorul apropiat. Departamentul de Război a solicitat o evaluare, iar eu am răspuns că, deși în România era evidentă o activitate militară de amploare, forțele aflate pe teritoriul țării nu crescuseră și nu existau, aici, dovezi ale unor intenții agresive.

Duminica trecută, seara, am primit o altă telegramă urgentă de la Departamentul de Război, de data aceasta arătând că ambii atașați militari din Norvegia și Iugoslavia raportaseră că au primit informații referitoare la atacuri rusești, anterior plănuite, prin Austria spre Germania și Franța, prin Bulgaria spre Grecia și prin Iugoslavia spre Triest. Din nou telegrama solicita o evaluare. Eram la Snagov când mi-a parvenit telegrama și mi-am convocat imediat ofițerii de bază la Misiune, întocmind un răspuns, până pe la orele 3,00 ale dimineții. Din nou, nu am decoperit aici nici un indiciu al unui proiectat atac apropiat. Am raportat o mare creștere în forța aeriană a Armatei Roșii pe întreg teritoriul țării și alte activități sugerând o pregătire activă a grupului de unități de întărire. Nu crescuseră însă rechizițiile de rezerve, nici nu se stocaseră masiv proviziile în țară și nici nu existase o mișcare masivă de trupe care să nu poată fi explicată prin programul normal de desfășurare periodică, despre care știm că se află în curs. În urmă cu o zi sau două, am primit de la Departamentul de Război o telegramă lungă, în care era din nou analizată întreaga situație și se enunța concluzia că, deși presupusele atacuri ale rușilor rămân posibile, există puține indicii că în realitate se preconizează asemenea atacuri.

* * *

Întreaga afacere, însă, dovedește nevoia de informații corecte din această parte a lumii și importanța pe care această Misiune o poate avea pentru Departamentul de Război, dacă ne concentrăm în continuare asupra tuturor chestiunilor informative.

Vineri, 21 iunie 1946

Răspuns nesatisfăcător al guvernului român la nota referitoare la cele patru libertăți

După cum era de așteptat, răspunsul guvernului român la notele de protest, americană și britanică, față de neaplicarea acordului de la Moscova s-a dovedit a fi nesatisfăcător [267]. Atât guvernul britanic cât și cel american au informat în acest fel guvernul român [268] și li s-a replicat că România nu poate fi de acord cu interpretarea lor [269]. Acest al doilea răspuns din partea guvernului român arată foarte deschis că, atâta timp cât Rusia nu are de adus nici o plângere împotriva politicii guvernului român, respectivul guvern nu poate găsi nici o justificare obiecțiilor ridicate de americani și britanici. Chestiunea este dată în vileag astfel și, o dată pentru totdeauna, guvernul nostru știe acum care este adevărata situație.

Ralea acceptat de către Byrnes (270)

Totuși, în ciuda notelor noastre de protest, este foarte clar că Departamentul nostru de Stat *nu* intenționează să facă mare caz în privința României în aceste momente. Dovadă elocventă în sprijinul acestei afirmații este atitudinea guvernului nostru față de recenta cerere a României ca dl Ralea să fie acceptat ca ministru în locul doctorului Bagdasar, prea bolnav pentru a prelua postul. Dl Berry a înaintat această cerere împreună cu recomandarea sa personală ca, până când guvernul român nu-și va fi schimbat atitudinea, acest nou ministru să nu fie acceptat. Problema a fost înaintată dlui Byrnes, care personal a hotărât să-l accepte pe dl Ralea necondiționat, fără a face tevatură pe marginea acestei probleme. Am înțeles că Ralea va pleca în scurt timp în Statele Unite.

Marți, 2 iulie 1946

Situația politică din România rămâne calmă

Din punct de vedere politic, situația a fost relativ calmă în România în ultimele săptămâni. S-au mai făcut câteva arestări în legătura cu așa-zisa „Mișcare Națională de Rezistență", precum și alte câteva arestări, în care au fost implicate personaje politice care și-au spus deschis părerea împotriva actualului guvern. Noi lagăre de concentrare au fost deschise pentru deținuții politici și, deși nu cunoaștem cifre exacte, credem că cel puțin cincii mii de persoane sunt reținute acum în aceste lagăre. În ultimul timp nu a fost molestat însă nici un lider de marcă al opoziției, iar guvernul nu a mai făcut nici o încercare de a se atinge de angajații Misiunilor americane. Îi mai ținem încă sub protecția noastră, la Hotelul Stănescu, pe Manicatide și pe câțiva alți angajați de ai noștri. Zilele trecute am primit de la Departamentul de Stat instrucțiuni lămuritoare cu privire la atitudinea noastră în cazul unei tentative de arestare a acestor angajați. Mi se recomandă acum ca, ținând cont de „realitățile" situației, să nu recurgem la rezistență armată pentru a-i proteja pe acești angajați de arestare. Va trebui să opun rezistență arestărilor, forțându-i astfel pe atacatori să-mi dea la o parte brutal gărzile, pentru ca apoi să protestez împotriva acestui gest în numele guvernului Statelor Unite, fără a folosi totuși arme de foc. Aceasta face ca poziția mea să fie foarte dificilă și am raportat acest lucru Departamentului de Război. Gărzile mele de la hotelul Stănescu sunt înarmate acum doar cu bastoane de cauciuc și au fost atent instruite cum să procedeze în caz de pericol. Nu cred, totuși, că guvernul român va face vreo încercare de a efectua aceste arestări în momentul de față.

Vizita lui Titel Petrescu

Dl Titel Petrescu m-a vizitat zilele trecute pentru a-mi arăta că organizează o campanie politică energică în vederea viitoarelor alegeri. El pretinde că fracțiunea de stânga a partidului său, condusă de Rădăceanu [271], este formată doar dintr-o mână de indivizi dornici să-și salveze actualele posturi. Spune că membrii de rând ai partidului îl susțin cu tărie pe el și că sunt gata să se prezinte la alegeri pe o listă electorală total independentă. Guvernul l-a împiedicat să pornească un nou ziar, iar fostul său ziar, „Libertatea", se află în mâinile lui Rădăceanu. A pregătit însă un mare număr de manifeste electorale pe care le difuzează în întreaga țară. Este foarte optimist în ceea ce privește șansele de succes ale partidului său în alegeri.

Un acord la Conferința de la Paris pare acum posibil

Cea de a doua Conferință de la Paris se tot lungește. Se pare că se va ajunge în curând la un acord cu privire la Triest [272] și poate că acest lucru va fi un semn al comunității de idei în problemele nesoluționate ale Balcanilor. Două dintre cele mai importante sunt libertatea deplină de navigație pe Dunăre și libertatea șanselor economice pentru toate statele în România. O altă chestiune importantă este prezența continuă a trupelor rusești în România. Totuși, atâta timp cât li se permite să-și mențină forțele în Austria, rușii vor susține probabil că trebuie să-și mențină și trupele în România, pentru a-și proteja liniile de comunicație. Se pare că la ora actuală nu vom încerca să combatem acest plan. Prin urmare, pare probabil că va trebui să ne așteptăm la încă un an sau mai mult de ocupație rusească aici.

Călătorie în Grecia

De curând m-am repezit cu avionul până în Grecia, cu intenția de a obține direct informații privitoare la situația de acolo, precum și cât mai multe fructe proaspete pentru Misiunea noastră. Actualul guvern din Grecia pare să aibă un control destul de bun asupra situației locale. Din când în când au loc câteva izbucniri în puncte foarte îndepărtate, în munți, dar nimic care să semene a opoziție serioasă față de politica guvernului. Părerea generală a observatorilor Aliați pare să fie că trupele britanice vor rămâne în Grecia o perioadă nedeterminată, cel puțin până când prezenta amenințare a dominației rusești asupra restului Balcanilor va înceta să mai fie un pericol.

Călătorie la Viena

Săptămâna trecută am făcut și o călătorie la Viena, unde am discutat cu mai mulți ofițeri de stat major asupra problemelor administrative locale și am avut o scurtă discuție cu generalul Clark. El este, în general pesimist în privința viitorului acestei părți de lume. Consideră că rușii nu au nici cea mai mică intenție de a părăsi Austria în viitorul apropiat și, ca atare, a recomandat guvernului nostru, ca și trupele americane să rămână staționate. Este de părere că, dacă vom ieși din joc înaintea rușilor, ar însemna pur și simplu să le lăsăm pe mână întreaga țară. Prin manevre meșteșugite și multă îndrăzneală, el a reușit să obțină mai multe concesii locale din partea rușilor, dar crede că, atâta timp cât ei mișună peste tot în țară, nu poate exista speranța unui real reviriment economic pentru națiunea austriacă.

Se ajunge la concluzia că Reprezentanța Militară a Statelor Unite nu mai este necesară în România

Ajung rapid la concluzia că nu prea este nevoie de o prezență permanentă a delegației noastre militare în România. Ședințele Comisiei Aliate de Control se transformă pe zi ce trece în simple farse. Rușii nu ne spun nimic, ne resping protestele și argumentele fără a face vreun efort real de a înțelege măcar care este punctul nostru de vedere și zilnic pierdem din prestigiu atât în fața rușilor, cât și a guvernului român. În timp ce viața continuă aici să fie foarte plăcută din punct de vedere monden, nu văd totuși ce folos ar mai aduce guvernului nostru rămânerea noastră aici, în afară, poate, de domeniul informativ. Dacă nu se întâmplă între timp ceva care să mă facă să mă răzgândesc, voi recomanda Departamentului de Război ca, de îndată ce se încheie Conferința de la Paris, să retragă o parte importantă a acestei Misiuni, păstrând, eventual, un număr mic de persoane conduse de un locotenent-colonel sau un maior, pentru a continua activitatea în cadrul Comisiei Aliate de Control, aceasta în cazul în care, din motive politice, s-ar considera că nu este de dorit chiar să se desființeze acum Comisia Aliată de Control. Cred că am putea obține încă multe informații militare din țară dacă am înființa un birou al atașatului militar în cadrul legației Departamentului de Stat, având în structură ofițeri pregătiți în domeniu.

„Graiul Nou" continuă atacurile împotriva Statelor Unite

Ziarul Armatei Roșii, „Graiul nou", pare să-și continue campania de atacuri virulente împotriva guvernului american, a politicii externe americane și

împotriva a tot ce este american. Întrucât i-am scris deja lui Susaikov trei sau patru scrisori pe această temă, obținând rezultate absolut nesemnificative, sunt gata acum să privesc această chestiune ca pe un nou indiciu al scăderii prestigiului american și al desconsiderării totale a sentimentelor noastre de către ruși. După părerea mea, este absurd ca noi, una dintre cele trei națiuni din componența Comisiei Aliate de Control, să participăm în continuare la chestiunile care preocupă Comisia Aliată de Control, în timp ce, peste tot în țară agențiile oficiale ruse incită oamenii împotriva noastră.

Markham e dat afară din țară

Acum câteva zile, am primit de la Susaikov un mesaj tranșant în care eram anunțat că se luase o decizie definitivă în cazul lui Markham și că acesta trebuia să părăsească țara în termen de trei zile. Am hotărât că, în situația dată, alte proteste ar fi inutile și, prin urmare, l-am transportat pe Markham la Atena cu avionul meu, cu ocazia călătoriei mele în Grecia. Mai târziu, dl Berry a primit de la Moscova confirmare că guvernul rus respinsese protestele noastre și susținuse că Markham era antirus, că participase la discuții politice locale și era, și din alte puncte de vedere, inacceptabil ca reprezentant de presă. Iată un nou exemplu în care prestigiul nostru a fost rău mototolit și noi trebuie să stăm ca simpli spectatori și să nu facem nimic în acest sens.

* * *

Tocmai am fost informat de Frank O'Brien că părăsește țara de îndată. El reprezintă agenția Associated Press și este singurul corespondent american care a mai rămas acum în România. Plecarea sa ne va lăsa cu totul nereprezentați la capitolul presă și va fi aproape imposibil opiniei publice americane să obțină informații exacte despre treburile interne ale României. Dl Berry mi-a spus că a avertizat deja guvernul în privința acestei situații, dar se pare că în America nimeni nu mai este interesat îndeajuns situația din România pentru a justifica trimiterea altor reporteri aici.

Joi, 11 iulie 1946

Guvernul român începe să se simtă stânjenit în problema arestărilor unor angajați români ai acestei Misiuni

Există mai multe semnale că guvernul român începe să se simtă serios încurcat din cauza complicațiilor create prin arestarea angajaților noștri. În ciuda

instrucțiunilor primite de dl Berry cu puțin timp în urmă de a-l accepta pe Ralea ca noul ministru la Washington, dl Berry nu a înștiințat guvernul despre acceptare. În schimb, el a telegrafiat la Washington un nou protest în care explica nevoia urgentă de a se stopa recunoașterea completă până ce guvernul va adopta o atitudine mai responsabilă în chestiunea arestărilor. Drept urmare, am reușit să arătăm diverșilor membri ai guvernului român faptul că atitudinea lor provoacă o reacție defavorabilă la Washington și aceasta, la rândul ei, își arată efectele. Dl Berry a avut de curând două lungi convorbiri cu premierul Groza, pe lângă discuția cu dl Tătărescu pe care am descris-o zilele trecute. Din aceste discuții nu a rezultat nimic concludent, dar este foarte evident că mai mulți miniștri ai guvernului nu mai sunt de acord cu metodele lui Bodnăraș și ar dori foarte mult ca întreaga problemă a acestor arestări să fie lămurită. În aceste condiții, stăm pur și simplu pe poziții și așteptăm noi evoluții.

Dispare posibilitatea unor alegeri libere

Situația politică rămâne relativ calmă, dar partidele istorice continuă să aibă probleme. Ele nu reușesc încă să țină nici un fel de întruniri, în afara unora clandestine în case particulare, încă le sunt rechiziționate automobilele, casele și birourile le sunt percheziționate, iar unii dintre liderii lor sunt arestați. Situația a ajuns acum într-un punct în care aproape fiecare român, indiferent de opțiunea sa politică, va recunoaște într-o discuție particulară că nu mai există nici o șansă să aibă loc alegeri libere. Chiar și membrii partidelor din FND sunt convinși acum de acest fapt, dar justifică situația arătând în primul rând că, oricum, România nu a avut niciodată alegeri libere în trecut și, în al doilea rând, că cel mai rău lucru posibil pentru țară în acest moment ar fi ca partidele istorice să obțină o majoritate de voturi, instaurând astfel un guvern absolut ostil intereselor rusești. Într-o asemenea situație, majoritatea oamenilor cred că rușii vor reacționa impunând țării un control și mai puternic decât în momentul de față, făcând astfel încă și mai imposibilă viața românilor. Se pare că, printre mulți oameni care nu sunt realmente activi pe scena politică, se amplifică sentimentul că poate viața nu este totuși chiar atât de rea, că ar putea fi mult mai rău și că cel mai important lucru este să se evite un conflict deschis cu rușii. Presupun că este o reacție tipic românească la presiunea exercitată de către Rusia în ultimul an și jumătate. Se pare, însă, că lumea nu prea înțelege că actualele condiții reprezintă doar o treaptă pe calea dominației complete de către ruși. După părerea mea, actualul guvern cu oameni de paie ca Groza și Tătărescu este doar o fațadă în spatele căreia comuniștilor le convine să-și ducă activitatea pentru moment. De îndată ce guvernul va fi bine înfipt, probabil ca rezultat al viitoarelor alegeri, mă

aștept ca adevărata coloratură a regimului să devină mai vizibilă. Fără îndoială, comuniștii își vor da, curând după aceea, arama pe față și vor începe cu adevărat demersurile de comunizare a țării. Chiar ieri unul dintre informatorii noștri cei mai de încredere ne-a spus că, ajutați de ruși, comuniștii se ocupă acum de elaborarea unui plan de transformare a sistemului financiar al țării într-unul comunist. O astfel de schimbare, în conformitate cu acest plan, ar dura circa șase luni, începând cu naționalizarea băncilor, urmată, în scurt timp, de naționalizarea tuturor principalelor industrii.

Sărbătorirea zilei de 4 iulie la București

Cu ocazia zilei de 4 iulie, societatea „Prietenii Națiunilor Unite" a organizat o foarte frumoasă festivitate la care au fost invitați un mare număr de români și întreaga colonie americană. Evenimentul a avut loc dimineața la Ateneu. A participat majoritatea membrilor guvernului, inclusiv premierul și ministrul de Externe. Mulțimea s-a ridicat la circa 1 500–2 000 de oameni. Programul a cuprins un discurs amplu [273] ținut de dl Stoica, ministru-adjunct la Ministerul Afacerilor Externe, un scurt discurs de mulțumire rostit de mine și un concert de o oră susținut de Orchestra Radiodifuziunii din București. În discursul meu, am citat din Declarația de Independență, am arătat cum principiile acesteia ne-au călăuzit națiunea de-a lungul existenței sale, am menționat acordarea libertății Insulelor Philippine ca cel mai recent exemplu al aplicării lor și am încheiat felicitând poporul român și pe Regele său pentru gestul lor de la 23 august 1944, când au înlăturat, de unii singuri, jugul nazist. Discursul a fost foarte bine primit și a fost reprodus în întregime sau parțial de majoritatea ziarelor în zilele ce au urmat. Majoritatea membrilor opoziției au citit printre rânduri aluzii pe care, bineînțeles, că n-am avut nici cea mai mică intenție să le fac.

* * *

După-amiază, am oferit recepția obișnuită la mine acasă, anul acesta singura diferență fiind faptul că a trebuit să invit guvernul în bloc, chiar și pe Ana Pauker. Am fost obligat să reduc la minimum posibil numărul celorlalți oaspeți, astfel încât mulți dintre prietenii noștri din lumea bună nu au primit invitații. Cu toate acestea, recepția s-a desfășurat foarte bine. Nici dl Maniu, nici dl Petrescu nu au venit. Amândoi au prezentat scuze acceptabile. Dl Brătianu, însă, și-a făcut apariția și a stat câtva timp. A plecat chiar când a apărut dl Groza. Rușii nu au venit în număr mare, dar au trimis câțiva reprezentanți. Susaikov s-a scuzat motivând că este bolnav și cred că acesta era adevărul. A fost prezent ambasadorul rus, dl Kavtaradze. În total, am avut vreo 300 de oaspeți.

* * *

Spre seară, militarii au dat un spectacol foarte frumos, la piscina noastră de la Lido. La miezul nopții am avut chiar și focuri de artificii, inclusiv rachete și pistoale Very de diverse tipuri. Una peste alta, românii au făcut tot ce s-au putut încumeta, pentru a-și arăta prietenia și simpatia față de Statele Unite. Atitudinea tuturor, chiar și a miniștrilor comuniști și a membrilor guvernului, a fost mult mai prietenoasă decât înainte.

Miercuri, 24 iulie 1946

Regele semnează legea electorală românească (274)

Așa cum se întâmplă de obicei în România când vine căldura, n-a prea fost activitate în ultimele săptămâni. Vremea a fost neobișnuit de caldă chiar și pentru București în iulie și, ca urmare, mulți lideri politici și diplomați și-au petrecut timpul mai mult la munte sau la mare. Cel mai important eveniment politic din acest interval a fost, probabil, promulgarea în formă finală și semnarea, de către Rege, a legii electorale. Regele a fost de acord cu această lege, numai după o lungă și tensionată discuție, în urma căreia a obținut mai multe modificări favorabile, deși a fost totuși obligat să cedeze în privința câtorva puncte importante. Decretul prevede desființarea completă a Senatului, o prevedere împotriva căreia Regele s-a luptat cel mai mult, dar zadarnic. Regele a susținut că schimbări de acest fel nu pot decât să implice modificări constituționale care, în conformitate cu Constituția din 1923, se pot face numai prin acțiunea unui corp legislativ și se votează apoi printr-un referendum popular special. Ministrul de Justiție, Pătrășcanu, care a redactat legea, acționând evident conform instrucțiunilor Partidului Comunist de la Moscova, a insistat cu tărie ca Senatul să fie desființat și, pentru a evita o serioasă criză internă în privința căreia Regele fusese avertizat atât de dl Berry cât și de dl Holman, Regele a cedat în cele din urmă. Alte prevederi ale legii acordau drept de vot, pentru prima oară în România, femeilor și stabileau mijloace și metode de amenajare a centrelor de votare și modul de supraveghere a numărării voturilor. Este prevăzut să se amenajeze cabine de vot în fabrici și în alte locuri aflate la îndemâna muncitorilor. Această prevedere va facilita mult controlul rigid asupra votării de către minoritatea comunistă. Se stipulează și că toți românii care s-au înrolat voluntari în războiul împotriva Rusiei să fie lipsiți de dreptul de a vota (275). Această parte a legii va fi folosită, fără îndoială, de către comuniști pentru a-i elimina pe Mihalache și pe alți lideri ai opoziției. Atât Brătianu cât și Maniu sunt foarte dezamăgiți că Regele a aprobat acest decret. Ei consideră că, cu orice

risc, ar fi trebuit să refuze să-l semneze, deși acest gest ar fi putut provoca o criză. S-au gândit chiar să se retragă complet din participarea la guvernare, din cauza secțiunilor din lege pe care le-au considerat neconstituționale. Au decis în cele din urmă să continue lupta, cu toate că ziarele lor au denunțat legea în cel mai vehement limbaj.

Situația privind arestările angajaților noștri rămâne neschimbată

Nu a apărut nici o schimbare în situația privitoare la arestările angajaților noștri. Ne menținem pe poziții, oferind protecție unui număr de vreo trei-patru românii din posturi-cheie, la hotelul Stănescu. Au avut loc mai multe discuții între dl Bodnăraș și maiorul Hall, precum și între dl Berry și dr Groza. S-au făcut anumite promisiuni, dar nu s-a întâmplat nimic concret. Aflăm acum că s-ar putea ca Stănescu să fie eliberat mâine sau poimâne, dar nu facem nimic în acest sens până când nu are loc evenimentul. Din nefericire, alaltăieri dl Berry a primit instrucțiuni precise de la secretarul Byrnes să anunțe guvernului român acceptarea de către noi a dlui Ralea, ca ministru al României în Statele Unite. Ni se slăbește poziția adoptată în privința arestărilor, întrucât atât eu, cât și dl Berry ne-am folosit de mai multe ocazii pentru a aduce guvernului la cunoștință că am recomandat să nu se adopte nici o măsură referitoare la această numire până după rezolvarea problemei arestaților. Se pare însă că politica generală a guvernului nostru este acum de a se concentra asupra problemelor mai importante în litigiu între noi și ruși și să nu facem nimic, în cazul României și al altor țări din această zonă a lumii, care ar putea mări iritarea, ajunsă la culme în privința problemelor legate de Triest, Austria, Germania etc.

Vizita colonelului Lovell, reprezentantul Direcției G-2 din Departamentul de Război

Colonelul John Lovell, reprezentant special al Direcției G-2, din Departamentul de Război, ne-a vizitat timp de cinci-șase zile. El face un tur al Comisiilor Aliate de Control și al reprezentanțelor militare din această zonă a lumii, pentru a le explica noua organizare a direcției G-2 și expune în detaliu tipurile de informații dorite de Departamentul de Război. A vorbit în termeni elogioși despre munca noastră informativă de până acum și nu a exprimat prea multe cuvinte critice la adresa eforturilor noastre. El m-a informat că urmează să devină trimisul Departamentului de Război, ca atașat militar în România. După ce-și va încheia turneul în această zonă, se va întoarce la Washington pentru trei săptămâni și va reveni aici ca membru al statului meu major, până la desființarea acestei Comisii, apoi se va alătura Legației americane în calitate de atașat mili-

tar. Cred că este o alegere fericită în condițiile date, deoarece este echilibrat, serios și inteligent.

Vineri, 2 august 1946

Călătorie prin Moldova și Bucovina

Tocmai m-am întors dintr-o călătorie de o săptămână prin Moldova, Bucovina și Transilvania de est [276]. Am fost însoțit de dna Schuyler, de fiul meu și de fiica mea, care tocmai sosiseră în ajun din Statele Unite. Ne-au însoțit colonelul Prager, principalul nostru ofițer român de legătură, împreună cu soția sa. Am părăsit București într-un vagon de călători particular, deplasându-ne noaptea către Piatra Neamț. Acolo am fost așteptați de automobilele noastre, sosite în cursul zilei de ieri și, însoțiți de un general român din zonă, am condus prin Munții Moldovei spre Mănăstirea Neamț, unde am luat prânzul cu patriarhul Nicodim. Patriarhul a fost foarte prietenos și extrem de deschis. Ne-a vorbit despre toate dificultățile pe care le are cu Biserica Ortodoxă Rusă, insistând îndeosebi asupra pretențiilor rușilor de a schimba calendarul, de a înapoia obiectele jefuite din bisericile din Transnistria și de a elibera preoții ruși care se presupune că se găseau încă în închisori din România. Ne-a spus că a replicat cu asprime, arătând că asemenea cereri se bazau pe informații complet false, că era surprins de faptul că patriarhul rus putea acorda credit unor atari zvonuri și că, în nici un caz, nu va schimba calendarul. A spus că, de curând, primise o confirmare conciliantă de primire a răspunsului său și că, în afară de presiunile ocazionale exercitate pentru a-l determina să viziteze Moscova, nu mai avusese în ultimul timp nici o altă comunicare cu Biserica rusă.

* * *

Următoarea noapte am petrecut-o în vagonul nostru, la Pașcani, iar a doua zi am vizitat Iașii cu mașina, luând prânzul cu comandantul armatei locale române [277], generalul-maior Dumitriu. Ne-a impresionat cu deosebire cât de pustiită era această parte a Moldovei. Timp de câteva luni, înainte de 23 august, linia frontului trecea, în general, prin Iași și Pașcani și multe sate de pe acest aliniament fuseseră făcute practic una cu pământul, chiar și orașul Pașcani, care este acum doar un morman de ruine cu câteva cocioabe încropite în grabă, ici-colo. Noaptea următoare, vagonul nostru ne-a dus la Gura Humorului, în Munții Bucovinei, iar ziua am vizitat mănăstirile Voroneț și Sucevița. La ultima mănăstire am fost omeniți cu dărnicie la prânzul oferit de mitropolitul Bucovinei. S-a făcut o slujbă specială pentru noi în biserică, iar prânzul dat în cinstea

noastră a constat din nouă sau zece feluri de mâncare; au mai participat încă vreo zece oaspeți, majoritatea înalte fețe bisericești. Bodnăraș, fratele faimosului Bodnăraș din Consiliul de Miniștri, era și el prezent și ne-a ținut un lung discurs despre realizările sale personale în calitate de comunist. El a fost, însă, foarte prietenos. După-amiază am plecat cu mașina la Vatra Dornei, printr-o zonă montană superbă și pe un drum surprinzător de bun. Am observat, totuși, că toate casele, ceva mai răsărite decât bordeiele, erau complet văduvite de ceea ce conținuseră, inclusiv de mobilă, covoare, cabluri electrice și chiar uși și ferestre întregi. În multe locuri ni s-a spus că jaful îl făcuseră în parte nemții, în parte rușii și, în mare măsură, chiar țăranii ale căror case fuseseră distruse în lupte și care apoi au folosit acest mijloc pentru a se despăgubi de pierderile proprii. La Vatra Dornei am fost oaspeții asociației turistice locale, care ne-a pus la dispoziție pentru noapte un loc de cazare foarte confortabil. Plănuisem să facem o călătorie în josul Bistriței cu o plută alcătuită prin legarea la un loc a mai multor bușteni mari, cărora li se dă drumul în josul râului în drumul lor spre joagăr. Nivelul apei era însă foarte scăzut și, din cauza unei încurcături serioase făcute de oficialitățile locale, încercarea de a opri cursul râului, pentru a-i da drumul la un moment dat, pentru a asigura o cantitate suficientă de apă, nu s-a materializat. Șeful turismului local mi-a spus că această dificultate a fost rezultatul unui sabotaj deliberat din partea anumitor indivizi cu sentimente ostile față de americani. Bănuiesc că avea dreptate, cel puțin parțial. Am pierdut două ore stând pe plută și așteptând apa care nu mai venea, dar am savurat odihna și am făcut apoi o superbă călătorie cu mașina prin munți spre Borca, următorul nostru popas. Aici, în vila administratorului Domeniilor Coroanei — formate în mare parte dintr-un parc forestier — am fost primiți extraordinar. Și aici am luat o masă absolut delicioasă și fastuoasă, pregătită chiar de soția administratorului. A doua zi am mers din nou cu mașina prin munți, trecând prin frumosul și impresionantul pas Ghilcoș. Am petrecut noaptea la Lacul Roșu, în inima acestor munți, într-o adorabilă vilă, unica din zonă care scăpase, măcar parțial, de jaful rușilor. De la Ghilcoș am trecut în Transilvania și ne-am întors la București prin Gheorghieni, Sfântul Gheorghe și Brașov.

Guvernul român anulează planurile de eliberare a angajaților noștri civili după ce a aflat că Ralea a fost acceptat

La întoarcere, am aflat că, în timpul absenței mele, nu s-au întâmplat lucruri prea importante în București. Valul de căldură a fost îngrozitor și, evident, cei mai mulți politicieni de marcă și oficialitățile guvernamentale au plecat din oraș.

* * *

Nu a apărut nici o schimbare în situația angajaților noștri arestați. Fie că zvonurile legate de iminenta lor eliberare nu erau — în mod evident — adevărate, fie că guvernul s-a răzgândit când a aflat că eliberarea lor nu era necesară pentru a obține recunoașterea oficială a dlui Ralea ca ministru al României. Zilele trecute, guvernul a publicat un comunicat cuprinzând o listă de persoane despre care se pretinde că sunt membri activi ai uneia sau alteia dintre organizațiile teroriste [278]. Pe listă apăreau dra Olteanu, angajata arestată a dlui Berry, și Manicatide, aflat acum sub protecția noastră, dat pe listă ca „dispărut". Cele mai multe dintre aceste persoane erau acuzate că ar fi obținut informații despre guvernul român și despre probleme militare și că ar fi oferit aceste informații unei „puteri străine".

Textele proiectelor de tratate cu țările balcanice se dau publicității [279]

Textele proiectelor de tratate de pace balcanice au fost publicate zilele trecute. Majoritatea românilor par foarte dezamăgiți și au sentimentul că prietenii lor britanici și americani i-au „lăsat baltă". Ei sunt extrem de supărați din pricina prevederii conform căreia fondurile românești din Statele Unite urmează să fie confiscate și reorientate în direcția achitării despăgubirilor de război la care avem noi pretenții [280]. Așa cum am mai arătat, eu, personal sunt de acord că această prevedere va da naștere la multe nedreptăți dacă este îndeplinită textual, de vreme ce majoritatea acestor fonduri particulare aparțin unor persoane care în tot timpul războiului au fost prieteni ai Națiunilor Unite. Încă mai sperăm ca majoritatea fondurilor astfel confiscate să fie cele aparținând guvernului.

Vineri, 9 august 1946

Arșița e tot mare la București, iar activitatea politică a scăzut corespunzător. Zilele trecute ne-am agitat puțin, când generalul Clark m-a informat că el, cu soția și fiica sa ar dori să-și petreacă sfârșitul de săptămână cu noi, în România. Am obținut autorizările necesare de la ruși, am adunat mai multe persoane de vază pentru recepție și am făcut o serie de alte pregătiri necesare. Miercuri după-amiază însă, generalul Clark ne-a anunțat prin radiogramă că evenimente neprevăzute apărute în Austria îl obligă să rămână la Viena și că trebuie, prin urmare, să-și amâne vizita, pe termen nelimitat. Una peste alta, este chiar mai bine că nu vine, pentru că Regele este plecat din oraș, ca și multe alte personalități. În plus,

canicula este cam neplăcută, iar o recepție de amploare în mijlocul orașului, într-o zi de vară, presupune mai multe ore dezagreabile pentru toți participanții.

Tendințele politice generale

Vicemareșalul a trecut zilele trecute să mă vadă. El își petrece majoritatea timpului la Sinaia, iar la București stă doar o zi sau două, în fiecare săptămână. Este la fel de încăpățânat ca întotdeauna. Este de părere că Rusia a cedat în toate privințele la Paris și că Tratatul de Pace va asigura Marii Britanii și Statelor Unite toate drepturile și privilegiile de care avem nevoie pentru a ne proteja interesele aici.

* * *

Această atitudine se bate cap în cap cu cea a domnului Berry, cu care am discutat ieri îndelung despre acest subiect. Berry crede că Tratatul de Pace cu România, asupra căruia s-a convenit deja, înlătură și ultima noastră speranță de a instaura vreodată un guvern democratic în România. Domnul Cannon, de la Departamentul de Stat, i-a trimis vorbă că ar dori să-l întâlnească la Paris, dar domnul Berry a răspuns că preferă să nu vină. El spune că, la o dată anterioară, ar fi fost bucuros să ofere informații și recomandări celor care lucrau la tratatele de pace, în speranța că, prin aceasta, ei s-ar afla în situația de a asigura condiții mai bune pentru România. Acum însă, cum Tratatul — după părerea sa — ne vinde cu totul Rusiei, el preferă să nu mai aibă nimic de a face cu el, întrucât orice informație oferită la această dată târzie ar fi absolut de prisos. Spre sfârșitul lunii, va pleca în Statele Unite într-o scurtă permisie și pentru o scurtă întrevedere cu secretarul Byrnes și se va întoarce aici la sfârșitul lui septembrie, probabil chiar înainte de alegeri.

Maniu, Brătianu și Vișoianu l-au informat cu toții, de curând, pe domnul Berry că ei consideră că, acum, poziția partidelor istorice este practic lipsită de speranță. Ei cred că a dispărut și ultima speranță posibilă de a avea alegeri libere, o dată promulgată legea electorală care simplifică enorm sarcina guvernului de falsificare a rezultatelor alegerilor. Vișoianu relatează că Pătrășcanu i-a spus, în particular, că guvernul trebuie să aibă la îndemână o astfel de lege pentru a asigura victoria electorală a FND. Vișoianu spune că au existat multe alegeri incorecte înainte în România, că Tătărescu însuși organizase poate cel mai necinstit scrutin când, prin diverse manevre de culise, a reușit să salte procentul, probabil de 20 la sută din voturi, până la majoritatea simplă de 50 la sută. În cazul de față însă, Vișoianu spune că tertipurile gen Tătărescu ar fi fost absolut insuficiente pentru a oferi o majoritate guvernului. El spune că pentru a obține

o majoritate, va fi nevoie ca ei să realizeze o distrugere pe scară mare a adevăratului echilibru și o substituire generală pe întreg teritoriul țării a buletinelor de vot falsificate. Legea electorală, prin prevederea conform căreia centrele de vot vor fi atent supravegheate și păzite doar de împuterniciții guvernului, este gândită tocmai ca să asigure mijloacele pentru un astfel de gest incorect pe scară largă. În plus, Vișoianu spune că guvernul a făcut deja, în secret, aranjamente ca ziariștii comuniști din Franța și Anglia să fie prezenți peste tot în țară în timpul alegerilor, astfel încât, așa-zisa „presă străină" să poată trâmbița peste tot corectitudinea și onestitatea procesului de vot. Astfel, în mintea celor din opoziție nu există nici cea mai mică îndoială că ei se află într-o situație fără ieșire. Ei cred — iar domnul Berry este de acord cu ei — că o dată ce comuniștii se vor putea instala prin scrutin electoral, întreaga țară va fi condamnată. Este de așteptat ca apoi comuniștii să preia serios totul și, în scurtă vreme, întreaga țară să fie comunizată, iar opoziția să fie lichidată ori eliminată în vreun fel oarecare.

Metoda „bolilor venerice" în obținerea informațiilor despre unitățile rusești

Înregistrăm succese considerabile în identificarea unităților rusești prin informațiile pe care le obținem de la ofițerii ruși care apelează la noi pentru tratarea bolilor venerice. De curând, am tratat 10–15 asemenea ofițeri prin administrare de penicilină și de fiecare dată le-am cerut denumirea completă a unității căreia îi aparțin și localizarea cartierului lor general. Am raportat succesul acestui plan către USFET, iar alte state membre ale Comisiei Aliate de Control au fost sfătuite să inițieze un program similar. Există totuși multe unități rusești neidentificate încă în România, iar noi facem tot posibilul pentru a obține noi indicii pentru identificarea lor.

Căpitanul Marchman pleacă în Statele Unite

Aghiotantul meu, căpitanul Marchman, tocmai a plecat în Statele Unite, pentru a fi primit în altă misiune. Marchman a fost aghiotantul meu încă din timpul ultimelor zile de la Camp Davis; îmi pare nespus de rău că pleacă. A fost un ofițer extraordinar din toate punctele de vedere și m-am putut întotdeauna bizui pe el în îndeplinirea oricărei misiuni încredințate. De curând, l-am numit pe locotenentul Hamilton, drept noul meu aghiotant. Hamilton a fost detașat temporar, de la SSU la această Reprezentanță, de câtăva vreme. El pare să fie un tânăr ofițer inteligent, capabil de fină observație și analiză. Va trece însă multă vreme până ce va ajunge la fel de capabil cum a fost Marchman.

Joi, 22 august 1946

Guvernul organizează defilarea anuală în cinstea loviturii de stat de la 23 august 1944 (281)

Astăzi guvernul a organizat sărbătorirea aniversării loviturii de stat. Aceasta a avut loc la 23 august 1944. Festivitățile au început cu o ceremonie aniversară ținută la Ateneu, marea sală de concert a României din Piața Palatului. Regele a fost prezent, ca și Groza, toți miniștrii săi care nu sunt la Paris și membrii corpului diplomatic și ai Comisiei Aliate de Control (cu excepția britanicilor). S-a avut grijă ca partea centrală a sălii să fie tixită de susținători ai FND, care l-au aclamat frenetic pe Groza când și-a încheiat discursul. Acest discurs, printre altele, a fost gândit ca principal pilon al programului. După vreo două vorbe adresate la început Regelui, Groza a consacrat următoarele 20 de minute descrierii propriei sale contribuții la lovitura de stat (de fapt, noi știm că Groza, personal, a făcut foarte puțin atunci). Ultima jumătate a discursului său s-a îndepărtat cu totul de la subiect și a prezentat diferitele așa-zise realizări ale guvernului Groza, precum și ceea ce se spera să se realizeze în viitor. Discursul a fost ovaționat exact când trebuia de către publicul ales cu grijă, dar Regele a stat mai tot timpul posomorât de-a lungul ceremoniei, la fel cu majoritatea diplomaților prezenți. Azi-dimineață s-a organizat o paradă uriașă, la care Regele, Groza, diplomații etc, au primit defilarea de la o tribună centrală instalată în Piața Victoriei. Prima parte a paradei a cuprins 10–20 000 de soldați din unități militare de elită. A urmat o coloană lungă de civili reprezentând diverse fabrici, industrii și partide ale FND. Fiecare grup făcuse repetiții serioase cu lozinca „Regele și Petru Groza", pe care au scandat-o când au trecut prin fața tribunei. Persoanele care dădeau tonul defilau pe partea dinspre Rege și i-am putut observa intrând în acțiune, pe măsură ce fiecare grup se apropia de marea tribună, stârnind entuziasmul și având grijă ca fiecare să-și execute partea sa de strigături. Și aici Regele părea extrem de plictisit și trebuie să mărturisesc că mi-a părut rău pentru el. Toată afacerea era o încercare foarte evidentă a guvernului de a pune în scenă o manifestație în folosul propriu și de a face să pară că Regele însuși susținea puternic partidele FND. Nu a existat desigur nici un participant din partea partidelor istorice.

* * *

Se pare că guvernul a tras învățăminte din 10 mai trecut și a luat măsuri minuțioase de precauție pentru a împiedica orice fel de demonstrație spontană

în favoarea Regelui. Toate intrările în Piață au fost strict supravegheate de către soldați ai diviziilor „Tudor Vladimirescu" și „Horia, Cloșca și Crișan", iar în puncte strategice stăteau de pază trupe rusești NKVD. Intrarea în tribune, care de altfel nici nu erau foarte mari, s-a făcut pe bază de legitimație și, desigur, s-au luat măsuri ca acestea să nu fie date decât susținătorilor loiali guvernului. Am stat lângă generalul Susaikov, ca membru al anturajului Regelui cu această ocazie, și am văzut că și el era sătul de întreaga demonstrație, căci era cu ochi și cu sprâncene că se încerca ridicarea prestigiului guvernului. Investigatorii noștri au aflat că, la fel ca și altădată, tuturor muncitorilor li s-a cerut să defileze sub amenințarea concedierii sau a altor pedepse. În total, au participat aproximativ 150 000 de persoane, dintre care nu mai mult de 10–20 000 purtau uniforme. Nu au avut loc nicăieri tulburări ale ordinii, iar micul grup care s-a strâns să privească defilarea s-a împrăștiat în liniște, când fanfara s-a oprit din cântat și Regele a plecat.

Evoluția Conferinței de Pace

Românii continuă să urmărească neliniștiți evoluția Conferinței de la Paris. Suporterii guvernului, în speranța că, susținând docil punctele de vedere ale rușilor, vor reuși să convingă Națiunile să accepte propunerile rusești legate de Tratat, iar partidele din opoziție în speranța că vor putea prezenta lumii imensitatea despăgubirilor pe care România le-a plătit deja și adevărata stare de lucruri din țară din momentul de față. Delegația guvernului român, formată din Tătărescu, Pătrășcanu, mai mulți alți miniștri și chibiți, a plecat la Paris în urmă cu câteva zile [282]. Din știri, am constatat că Tătărescu nu și-a neglijat îndatoririle în prezentarea punctului de vedere al guvernului la Conferință [283]. Mai remarc și că, deși susținătorii național-țărăniștilor și liberalilor au fost eliminați intenționat din delegația guvernului, unele persoane care se refugiaseră în străinătate au reușit să-și prezinte punctul de vedere la Conferință. În special domnul Gafencu — fost ministru și fost diplomat al României, care locuiește de puțin timp în Elveția — a redactat un document amplu [284] pe care a reușit să-l pună în circulație printre diverșii participanți la Conferință. Documentul prezenta trista situație în care se află România acum și am înțeles că a fost primit cu un interes deosebit. Până în momentul de față, Conferința nu pare să fi făcut nici un fel de progrese în direcția rezolvării problemelor de primă importanță pentru viitorul României, cum ar fi controlul asupra Dunării, accesul liber în România în scopuri economice al tuturor statelor, precum și o reasigurare oarecare că cele patru libertăți vor fi respectate în această țară.

* * *

Dl Berry intenționează să facă o călătorie în America spre sfârșitul Conferinței, în speranța că-l va putea întâlni la Washington pe dl Byrnes și că va discuta cu el pe larg întreaga problemă. Conform planului, Berry urma să plece la 28 august, cu avionul meu. Însă tocmai a primit o telegramă de la Byrnes în care i se spune să se oprească în drum la Paris. Sperăm că aceasta indică o oarecare revigorare a interesului față de România din partea unor membri ai delegației noastre. Berry este însă sceptic. Înțeleg că și Barnes a fost chemat la Paris pentru a discuta problema bulgară și că este însoțit de generalul Robertson. După o recentă călătorie în Bulgaria, Berry m-a informat că situația de acolo este și mai rea decât cea din România, comuniștii fiind mult mai bine înfipți și că opoziția a fost atât de categoric reprimată, încât multe persoane nu mai îndrăznesc să discute cu americanii nici măcar pe stradă de teama de a fi compromiși și pedepsiți.

Vizită pe litoralul Mării Negre

Am fost la Marea Neagră, în week-endul trecut, împreună cu familia mea. Misiunea noastră a inaugurat o mică vilă la Carmen Sylva, iar noi am petrecut vreo trei–patru zile, în zona respectivă. Constanța este încă plină de ruși, așa cum sunt mai multe din orășelele din imediata sa vecinătate. În orice altă parte a Dobrogei însă, cu singura excepție a Mangaliei, nu mai sunt nici pe departe atâția ruși câți erau înainte. În portul Constanța activitatea pare foarte redusă și nu există absolut nici un indiciu care să sugereze că rușii ar intenționa să facă operațiuni militare în zona respectivă. Duminică am mers cu mașina până la Balcic, după ce obținusem din vreme avizele necesare pentru trecerea frontierei. Am făcut drumul la ducere prin Negru Vodă și Bazargic, dar ne-am întors de-a lungul coastei până la Mamaia. Drumurile erau groaznice, iar praful aproape de nesuportat. Altminteri, călătoria a fost interesantă. Am văzut foarte puține trupe rusești, în afara unui grup de 50–60 avioane rusești pe un aerodrom în Bazargic. Am avut oarecari probleme la trecerea granitei, dar locotenentul Sivess, ofițerul nostru de marină care ne-a însoțit, a reușit să ne treacă datorită cunoștințelor sale de rusă. A fost interesant de observat că posturile românești de la graniță erau conduse în întregime de către ruși, având în apropiere doar unul sau doi români. În partea bulgară însă, rușii nu erau prezenți, soldații bulgari având întreaga responsabilitate. Bulgarii au fost foarte amabili și cooperanți și păreau extraordinar de interesați să vadă americani. Câțiva dintre ei, ne-au declarat că nu mai văzuseră vreun american până atunci și au cerut unul reviste americane sau

fotografii despre viața din Statele Unite. Din păcate nu aveam așa ceva, dar le-am dat niște țigări și câteva conserve pe care le-au primit cu recunoștință.

* * *

Balcicul este un loc minunat. Orașul este foarte murdar, dar Castelul Reginei Maria [285] și grădinile din jurul său sunt încă foarte frumoase. Falezele albe amintesc de Grecia. Se pare că Regina Maria a consumat mult timp și energie pentru a-și construi grădina, formată dintr-un sistem de terase care coboară din vârful falezei până la mare. Câteva cascade artificiale, copaci mari plantați din loc în loc și flori absolut superbe făceau ca locul să pară un fel de paradis în mijlocul unui câmp acoperit de praf. Am luat o gustare în grădinile Reginei, iar după aceea ne-am petrecut ceva timp vizitând casa și alte puncte de interes de pe proprietate. Acum nu locuiește nimeni acolo, dar îngrijitorul român care a lucrat pentru Regină timp de 26 de ani, a fost încântat să întâlnească pe cineva venit din România și a petrecut mult timp cu noi.

Campanie electorală marcată de teroare în plină desfășurare

În pofida vremii toride, campania politică de aici pare să se accentueze, incidentele teroriste devin tot mai frecvente. La Pitești, în urmă cu aproximativ o săptămână, comitetul local al Partidului Național Țărănesc organizase o întrunire, la care a năvălit o bandă de huligani FND, dintr-un sat vecin. Banditii au spart adunarea, folosindu-se de țevi de fier pentru a-i bate pe membrii Partidului Țărănesc, însoțindu-și atacul cu focuri de armă. Un delegat a fost ucis pe loc, iar un altul a fost rănit atât de grav, încât a murit la scurt timp după aceea. Domnului Penescu [286], secretarul pe țară al partidului, care era și el prezent, i-a fost acordată o atenție deosebită de către huligani, care l-au fugărit până în biroul procurorului din apropiere și, în ciuda protestelor procurorului însuși, l-au atacat și l-au bătut zdravăn. În cele din urmă, a căzut fără cunoștință pe podea, iar huliganii au plecat crezându-l, evident, mort. Prietenii săi l-au dus mai târziu la un spital unde se reface acum. Ni s-au raportat recent diverse alte incidente similare din alte zone ale țării. În nici unul din cazuri guvernul nu face nimic pentru a-i pedepsi pe vinovați. De fapt, pentru aproape fiecare din aceste cazuri există serioase dovezi că poliția ia parte la bătăi sau, în alte situații, face în așa fel încât să fie foarte departe de locul unde se declanșează atacurile. În cazul Piteștilor, Penescu își luase măsura de prevedere de a-l anunța pe ministrul de Interne [287], cu câteva zile înainte, că mitingul va avea loc și de a obține de la acel ministru asigurări că vor fi lăsați în pace. Faptul că huliganii au sosit chiar

la momentul potrivit este o bună dovadă că ministrul de Interne însuși era în mare parte răspunzător de acest atac. Atât dl Berry cât și eu am transmis la Washington relatări detaliate ale acestor atrocități. Dl Berry a solicitat imperativ ca secretarul Byrnes să discute serios cu Tătărescu referitor la situația creată și să dea de înțeles că România nu se mai poate aștepta la noi deschideri din partea noastră, câtă vreme au loc asemenea incidente teroriste.

Vineri, 30 august 1946

Participarea la Festivalul Muzical de la Salzburg

La sfârșitul săptămânii trecute, la amabila invitație a generalului Clark, mi-am dus familia, împreună cu colonelul Lawrence și locotenentul Hamilton, cu avionul până la Salzburg, la câteva reprezentații din cadrul Festivalului anual al Muzicii. Am petrecut timpul încântător și interesant. Zona din jurul Salzburgului este extraordinar de frumoasă. A plouat mult și totul este foarte verde. Am vizitat Berchtesgaden, am văzut ce a mai rămas din superba vilă a lui Hitler și am mai vizitat și celebra sa Casă pentru ceai, Cuibul Vulturilor. Am făcut o plimbare foarte plăcută cu o barcă cu motor pe Körnigsee, un minunat lac de munte din apropiere și, în general, ne-am simțit extraordinar. Festivalul în sine a fost foarte interesant, cu toate că nivelul performanțelor nu s-a ridicat la standardele antebelice. Am fost la mai multe spectacole de operă, la Jederman — o piesă zugrăvind Patimile Mântuitorului — și la mai multe concerte. Ambasadorul Patterson din Iugoslavia și soția sa, stăteau în aceeași casă cu noi și a fost interesant să aud chiar de la el cum au fost doborâte avioanele noastre de către piloții iugoslavi. Se pare că întreaga afacere a reprezentat un incident brutal, îngrozitor. Patterson însuși, împreună cu un ofițer iugoslav, au descoperit cele cinci cadavre din cel de-al doilea avion, aruncate într-o groapă comună dintr-un colț retras al unui cimitir. Deși el spune că Tito a promis că nu vor mai avea loc asemenea incidente, am sentimentul că ar trebui să pretindem ceva mai mult decât niște scuze abjecte. I-am întâlnit și pe judecătorii Biddle și Parker de la Nurenberg[268], pe maiorul George Fielding Elliot — care a venit de la Conferința de la Paris, pe domnul Murphy — consilier politic al generalului McNarney și pe doamna Clay din Berlin, pe care o cunoscusem anterior. Pe drum, a fost interesant să observăm de sus dimensiunile secetei. Pe tot teritoriul României și la vest de ea, până la Budapesta, pământul părea foarte uscat. Între Budapesta și Viena am putut vedea semne vagi de ploaie, iar de la Viena câmpiile erau în întregime verzi și recoltele se anunțau a fi excelente. Nu există nici

urmă de îndoială că întreaga regiune balcanică va avea mult de suferit anul acesta, căci nu a plouat deloc de vreo două luni.

Berry discută cu Ana Pauker înainte de plecarea sa la Paris și în Statele Unite

Dl Berry a plecat ieri cu avionul meu spre Paris și Statele Unite. Chiar înainte de plecare, el a primit un ordin categoric de la secretarul Byrnes de a se opri și a se consulta cu el la Paris. În ajunul plecării, dl Berry a avut o lungă discuție cu Ana Pauker. El i-a vorbit foarte deschis. I-a spus că partidele FND, sub conducerea comuniștilor, sunt pe deplin încredințate că vor câștiga corect și cinstit alegerile. A arătat că, întrucât le-au dat pământ la circa 1 000 000 de țărani, din care se știe că mulți erau țigani sau oameni fără căpătâi, și-au asigurat acest număr mare de voturi și, cum erau deja puternic susținuți de muncitori, nu aveau motive să se îndoiască de rezultatul alegerilor. Ea a recunoscut că, dacă va fi nevoie, vor recurge și la subterfugii pentru a câștiga [289]. Cu toate acestea, ea se îndoia de forța lui Maniu și credea că pot fi siguri de o victorie copleșitoare. I-a spus că, personal, asemeni multor altor lideri ai stângii din țară, deplânge multitudinea de incidente violente din ultimele săptămâni și era întru totul de acord cu opinia declarată a dlui Berry, că asemenea incidente făceau mult mai mult rău decât bine cauzei lor. A afirmat însă că s-au aflat de multe ori în imposibilitatea de a-i ține în frâu pe membrii mai violenți ai partidului lor, în special pe aceia care petrecuseră ani de zile în închisoare și suferiseră înainte diverse torturi din partea actualelor partide de opoziție. Totuși, a spus că disciplina lor de partid era întărită acum și că era de părere că, de aici înainte, va exista mult mai puțină violență.

Duminică, 15 septembrie 1946

Prânz cu Regele și Regina la Sinaia

Duminică, 2 septembrie, Regele și Regina m-au invitat împreună cu întreaga familie la dejun, la Sinaia. Ne-am simțit extraordinar, atât Regele cât și Regina-mamă fiind deosebit de drăguți cu fiica și cu fiul meu. Regele i-a luat după cină la o plimbare cu noul său Buick model 1946 și a discutat mult cu fiul meu despre diversele avantaje ale mașinilor americane față de cele de fabricație europeană. Se pare că, în urmă cu două zile, Teohari Georgescu sosise la Palat cu un Buick și un Oldsmobile noi, pe care dorea să le dăruiască Regelui. Regele a refuzat, spunând că nu putea accepta daruri de la supușii săi. A spus însă că i-ar fi

plăcut să intre în posesia mașinilor și că ar dori să le cumpere. După ce a bombănit îndelung, Georgescu a acceptat, iar mașinile au fost trecute pe numele Regelui.

Înțeleg că familia regală intenționa să rămână un timp la Sinaia pentru a evita pe cât posibil contacte strânse cu actualul guvern. Sunt încă supuși unor presiuni considerabile, iar Regelui i se cere, la fiecare câteva zile, să-și pună semnătura pe legi cu care, personal, nu poate fi de acord. De exemplu, a fost obligat de curând să semneze un decret [290] ce prelungea valabilitatea legii de urmărire a criminalilor de război până la 15 octombrie, cu toate că avusese o înțelegere cu Pătrășcanu, prin care legea expira la mijlocul lunii august și nici un fel de prelungiri nu urmau a fi solicitate. Pătrășcanu este acum la Paris, iar Teohari Georgescu, care îi ține locul, are alte idei. El dorește ca valabilitatea legii să fie prelungită, astfel încât să poată continua anumite arestări, printre care cele ale mai multor foști miniștri, susținători ai partidelor Liberal și Național Țărănesc. Se pare că aceștia urmează să fie arestați foarte curând.

Întrevederea de la Frankfurt privitoare la ordinele de plată militare

La de 10 septembrie, am făcut o călătorie fulger până la Frankfurt; m-am întors peste două zile. Principalul meu scop a fost să discut cu factorii financiari din Frankfurt despre noile lor planuri de promulgare a modalității de plată cu certificate militare în loc de bani. Se pare că Departamentul de Război a emis o circulară în care se prevede că, în toate zonele militare străine, nu se mai autorizează folosirea dolarilor pentru plăți. Ca atare, personalului militar nu-i este permis să aibă asupra sa dolari. Soldele sunt plătite în certificate de plată militare, ce urmează a fi tipărite în categorii de 20, 10, 5 și 1 dolar, respectiv 50, 25, 10 și 5 cenți. Personalul militar poate face cumpărături la Px [Private Echange] și depozitele de alimente și articole de consum, folosind aceste certificate. De asemenea, ei pot schimba un număr limitat de certificate în moneda locală respectivă, dar nu pot transforma moneda locală în dolari sau certificate. Acest plan a fost pus în aplicare deoarece, în multe zone pierdem sume imense pentru că primim mult mai multe milioane în monedă locală decât plătim în realitate. Se bănuiește, desigur, că mare parte din această monedă locală suplimentară este de fapt tipărită de ruși. Acest nou plan pare să fie bun, dar, așa cum am arătat și la Frankfurt, este imposibil de aplicat aici, pentru că noi nu avem o rețea de deservire a armatei, precum magazine și depozite de alimente și bunuri cu care să lucrăm, precum și pentru că nu există un curs de schimb între dolari și lei. După ce le-am explicat dificultățile noastre, oamenii de finanțe din Frankfurt

au fost unanim de acord să continuăm ca și până acum, adică să plătim tot personalul în dolari și să lăsăm în responsabilitatea lor să-și schimbe banii cum găsesc de cuviință, folosind piața financiară liberă.

* * *

La Frankfurt m-am întâlnit cu generalul Heubner — noul adjunct al generalului McNarney, precum și cu generalul Burroughs — înlocuitorul generalului Seibert în cadrul G-2, Seibert fiind transferat la Washington în calitate de adjunct al generalului Vandenberg în noua organizație de Informații. Am luat prânzul cu generalul White, șef de stat major și cu generalul Bevins, din G-1, generalul Burroughs și coloneii Schow și Fritche, asistenți în cadrul G-2.

Rușii fac pregătiri pentru ample mișcări de trupe

De trei săptămâni și mai bine, rușii fac pregătiri pentru ample mișcări de trupe, ce se pare că au loc acum de-a lungul Luncii Dunării, în Dobrogea și în Bulgaria. Grupurile mele de recunoaștere au vizitat toate regiunile țării și am reușit în sfârșit să estimăm suficient de exact dimensiunea acestor manevre. Se pare acum că, în afară de detașamentele de întreținere și administrative, toate trupele de uscat din Banat, Transilvania și mare parte din Moldova au fost mutate în sud, pentru a participa la aceste manevre; sperăm ca ele să fie doar manevre, deși ele pot fi la fel de bine avanpremiera unei adevărate campanii împotriva Turciei și Greciei. Nu există însă până acum elemente care să ne indice acumulări de provizii, care ar fi necesare unei campanii active. Constanța, deși în mare este deja un oraș rusesc, nu funcționează încă drept punct de aprovizionare și debarcare. A crescut foarte puțin numărul de nave intrate în port. Cu toate acestea, nu există nici o îndoială că au loc mari concentrări de trupe în zonele limitrofe Dunării și că cel puțin cinci — poate chiar până la zece — divizii au trecut din România în Bulgaria. Se pare că trupele se află sub comanda mareșalului Tolbuhin și cel puțin o armată, a 9-a mecanizată, de la Craiova, se află sub comanda generalului Pliev. Locotenentul Weinreich tocmai s-a întors dintr-o călătorie, de recunoaștere la Craiova și Turnu-Severin, raportând că majoritatea rușilor din zonă manifestau o atitudine extrem de ostilă față de americani. Cel puțin doi ofițeri ruși i-au vorbit pe față despre apropiatul război dintre Rusia și Anglia, iar la marginea multor orașe a fost reținut de santinele, sub amenințarea revolverelor și condus sub pază severă, la posturile locale de comandă, unde a fost întâmpinat, cu politețe silită, dar unde actele i-au fost cercetate minuțios. La Craiova, după ce au trecut printr-o astfel de cercetare la

Comandatură, a fost trezit în toiul nopții în camera sa de hotel de către un maior rus care a cerut să-i vadă actele din nou și s-a plâns de anumite mici nereguli. Este cel mai serios indiciu de până acum în legătură cu atitudinea din ce în ce mai ostilă a militarilor ruși față de britanici și americani, fără îndoială ca rezultat al propagandei. Urmărim îndeaproape situația, dar nu suntem încă exagerat de alarmați. De curând, am vorbit cu trimisul ministrului nostru în Turcia despre acest subiect, iar el este de acord cu mine că întreaga afacere este probabil doar un război al nervilor.

Situația politică actuală

Deși nu a fost anunțată vreo dată pentru alegerile din România, există numeroase semnale că actuala campanie politică de aici atinge punctul culminant. În ultimele câteva săptămâni, susținătorii FND au lipit prin toată țara afișe ce-i chemau pe români să sprijine blocul FND. Înregistrările s-au încheiat acum pe întregul teritoriu al României și, în majoritatea localităților, au fost publicate listele cu participanții la vot. Ne-a atras atenția numărul foarte mare de cazuri în care persoane recunoscute a fi susținătoare ale partidelor istorice s-au înscris, dar numele lor nu au apărut pe listele cu persoanele cu drept de vot [291]. Conform legii românești, există anumite formalități de parcurs de către o persoană care dorește să protesteze împotriva omiterii numelui său de pe lista de vot. Mulți dintre ei, desigur, nu se vor deranja să treacă prin aceste formalități și, prin urmare, vor pierde ocazia de a vota. Mai multe persoane au depus proteste [292], dar este evident că le vor fi puse în cale tot felul de obstacole, iar ca rezultat probabil foarte puțini vor reuși să vadă rectificate listele de vot.

* * *

De fapt, dl Melbourne și cu mine ne temem că acest control al listelor de vot va constitui principalul mijloc prin care guvernul va reuși să fure alegerile. Cum în asemenea cazuri este extrem de dificil să se demonstreze frauda, am putea fi puși în fața faptului împlinit în momentul alegerilor, fără a putea reclama cu certitudine proceduri necorespunzătoare. Pentru a strânge cât mai multe informații posibil în această perioadă de înscrieri, noi trimitem grupe de recunoaștere în întreaga Românie pentru a cerceta îndeaproape situația. Vor vizita atât orașe cât și sate, punând întrebări primarilor, prefecților, cetățenilor de vază și liderilor partidelor din opoziție, precum și ale celor aflate la guvernare. Sperăm ca, astfel, să obținem o oarecare imagine generală a măsurii în care sunt controlate listele de vot în favoarea guvernului.

* * *

Există încă multe dovezi ale unei cenzuri stricte impuse ziarelor românești. Multe din articolele din „Dreptatea", cât și din „Liberalul" sunt supuse cenzurii. De asemenea, nici Maniu, nici Brătianu nu au reușit să obțină vreo autorizare de folosire a postului de radio românesc [293], deși guvernul îl utilizează, bineînțeles, frecvent pentru a-și ridica în slăvi propriile virtuți.

* * *

Blocul Partidelor Democratice a fost foarte activ și în a solicita donații pentru campanie tuturor firmelor din România. Anumite firme americane au refuzat să contribuie, dar altele s-au supus taxării, în încercarea de a evita posibile viitoare necazuri. Firmele românești sunt, desigur, practic forțate să-și aducă contribuția.

Apar de asemenea în continuare dovezi ale unor atacuri lansate împotriva partizanilor de marcă ai partidelor istorice. Azi-noapte, secretarul domnului Hațieganu l-a adus la Misiune pe unul dintre principalii săi colaboratori care, în urmă cu câteva zile, fusese atacat de un grup de huligani din FND, obligat să urce într-un camion sub amenințarea pistolului și acolo bătut crunt în cap, peste umeri și spate. Avea un ochi plesnit, o parte a feței era cumplit de tumefiată, iar spatele și trunchiul erau pline de contuzii. Avea vânătăi urâte în zona ambilor rinichi și, în general, era vai de el. Ne-a spus că în cele din urmă a fost azvârlit din camionul, care rula cu mare viteză, la marginea orașului și că reușise să se târască până la o fabrică din apropiere, unde i s-a acordat primul ajutor.

* * *

A domnit multă incertitudine în legătură cu data alegerilor. Ultimele informații par să indice însă că acestea vor fi organizate la începutul lui noiembrie [294].

Intensificarea campaniei presei românești împotriva britanicilor și americanilor

Există dovezi ale existenței unei campanii de presă concertate împotriva britanicilor și americanilor. În ultimele zile, au apărut mai multe articole foarte critice față de politica și stilul de viață americane. Adun traduceri după cele mai dure dintre aceste articole și îmi propun să adresez un protest general lui Susaikov, în această privință. Cu toate că nu mă aștept să realizez mare lucru în acest

mod, este totuși posibil ca el, ca urmare a protestelor mele, să dea ordin ca cel puțin să fie atenuate aceste atacuri.

Susaikov amână multe puncte de pe ordinea de zi a ședinței din 20 septembrie

Ultima noastră ședință în cadrul Comisiei Aliate de Control a avut loc pe 20 septembrie. Atât britanicii cât și noi aveam pentru ordinea de zi mai multe puncte referitoare la activitatea Comisiei Aliate de Control. Totuși, cu excepția unuia sau a două dintre ele, de importanță minoră, Susaikov a insistat să amânăm aceste probleme. Eu fac presiuni să se convoace o ședință săptămâna aceasta, în speranța că le vom putea parcurge pe toate. Anumite puncte, cum ar fi acordarea pentru România, de către Comisia Aliată de Control, a dreptului de a-și folosi depozitele în aur din Elveția drept garanții pentru împrumuturi, [295] ne interesează în mod deosebit. Am fost întrebat de către Departamentul de Stat în această privință, dar până acum nu am reușit să aflu de la Susaikov dacă a dat sau nu aprobarea Comisiei Aliate de Control pentru această operațiune.

* * *

Vicemareșalul Stevenson a fost rechemat în Anglia pentru o scurtă întrevedere. El a plecat sâmbăta trecută, spunându-mi că se așteaptă să lipsească circa două săptămâni. În timpul absenței sale, generalul de brigadă Greer îl reprezintă în Comisia Aliată de Control.

Manevrele militare rusești în zona Craiovei și în Bulgaria continuă

Pe cât am reușit să stabilim, manevrele armatei ruse zona Craiovei și în Bulgaria sunt încă în curs. Credem că circa șase divizii au trecut granița în Bulgaria în ultima lună, pentru a participa la aceste manevre. Nu credem, cu toate acestea, că a avut loc vreo reducere considerabilă a forțelor de ocupație de aici, din România.

* * *

Remarc că în ultimul Buletin Informativ al Departamentului de Război numărul estimativ al efectivelor de aici este mai mic cu aproape 100 000, față de cifra dată de mine. Acesta citează pe britanici drept sursă pentru aceste reduceri. Tot nu sunt convins că este corectă.

Note

1. Generalul Cortlandt Van Rensselaer Schuyler (se pronunță Skailăr — n.n.) a sosit în România în ziua de 25 noiembrie 1944. Deși consemnările din *Jurnal* se opresc la 20 septembrie 1946, acesta părăsește România la 11 iunie 1947.
2. Lothar Rădăceanu — ministru în guvernul Rădescu, reprezentând Partidul Social Democrat.
3. General Nicolae Rădescu
4. General Ion Negulescu
5. La 24 septembrie 1944, PCR propune un proiect de platformă pentru constituirea FND, iar la 12 octombrie 1944 se constituie Consiliul FDN, din care fac parte: Lucrețiu Pătrășcanu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Vasile Luca (PCR), Constantin-Titel Petrescu, Lothar Rădăceanu, Tudor Ionescu (PSD), Victor Brătfăleanu, Alexandra Sencovici, Chivu Stoica (Sindicatele Unite), Simion Stoilov, Gh. Vlădescu-Răcoasa, dr. D. Bagdasar (Uniunea Patrioților), Gh. Micle (Frontul Plugarilor). Se hotărăște dizolvarea Blocului Național Democrat (BND — constituit încă din 20 iunie 1944 din PNȚ, PNL, PSD, PCR) și se declanșează lupta pentru preluarea întregii puteri de către FND.
6. Comisia Aliată de Control s-a înființat în baza Articolului 18 al Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944. Comisia a luat asupra sa, până la încheierea păcii, reglementarea și controlul executării cerințelor Convenției, sub conducerea generală și ordinele Înaltului Comandament Aliat, lucrând în numele Puterilor Aliate. Guvernul român (conform anexei la Articolul 18) s-a obligat să îndeplinească toate instrucțiunile Comisiei Aliate de Control, ce decurgeau din Convenția de Armistițiu. Sediul Comisiei a fost stabilit la București. Cu toate că, formal, deciziile Comisiei emanau de la reprezentanții Marilor Puteri Aliate (SUA, Marea Britanie, Uniunea Sovietică), în fapt, reprezentantul sovietic își asuma singur orice fel de decizie, în numele colegilor săi aliați și, uneori, chiar împotriva părerilor acestora.
7. În anul 1941, în condițiile accentuării măsurilor restrictive impuse de guvernul Antonescu, organizația „Ajutorul Roșu" (1924) s-a transformat în „Apărarea

Patriotică", care a rămas sub conducerea comuniștilor și a funcționat până în anul 1948.

8. Frontul Plugarilor a apărut inițial ca o organizație locală a țărănimii din județul Hunedoara, constituită la Deva, la 8 ianuarie 1933, de dr. Petru Groza.
9. Caserta — localitatea în Italia, sediul Comandamentului Forțelor Aliate.
10. Dimitrie D. Negel
11. Este vorba despre publicarea primei liste, la 1 februarie 1945, cu cei arestați până la 30 ianuarie 1945, sub învinuirea de criminali de război sau vinovați pentru dezastrul țării. Printre cei arestați figurau: Ion Antonescu, Mihai Antonescu, general C. (Piki) Vasiliu, Mihail Manoilescu, Ion Gigurtu, Ion Petrovici, Valer Popp, Al. Brătescu-Voinești, general V. Ionescu, col. M. Elefterescu, arhitect I.D. Enescu și alții. Arestările s-au făcut în baza decretului privind urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării și a decretului-lege privind urmărirea și pedepsirea criminalilor de război (vezi „Monitorul Oficial" din 12 și 16 ianuarie 1945).
12. Local de lux din București, renumit pentru întrunirile pe care le găzduia.
13. Comisia Internațională a Dunării, organism creat prin Tratatul de la Versailles, (21 iulie 1919), avea drept misiune rezolvarea problemelor legate de navigația pe Dunăre. Problema Dunării nu a fost însă rezolvată până la Conferința de la Belgrad, din 19 august 1948. Atunci, URSS a reușit să obțină aprobarea unei rezoluții care îngăduia doar statelor riverane să intre în Comisia Dunării.
14. Din noaptea de 10 ianuarie 1945, a început reținerea cetățenilor români de etnie germană, cu scopul deportării acestora în lagărele de muncă din URSS. Acțiunea s-a desfășurat pe întreg teritoriul țării și a durat până la sfârșitul lunii.
15. La protestul autorităților române, mareșalul Rodion Iakovlevici Malinovski a renunțat la distrugerea acestei unități, dar, la 12 februarie 1945, prin adresa nr. V332 a cerut primului-ministru Rădescu trimiterea regimentului pe front, la dispoziția Frontului 2 Ucrainean. Regimentul a fost trimis pe front la 18 februarie 1945 și pus la dispoziția Corpului 5 Tancuri de Gardă sovietic. (Arhiva MApN, Fond Microfilme, Rola 2 246, cadru 234).
16. Tancurile rămase în țară au fost dislocate în garnizoana Târgoviște.
17. OSS — Biroul pentru Servicii Strategice.
18. Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului între România și Națiunile Unite a fost înființată prin Decretul-lege nr. 527 din 24 octombrie 1944. La 31 octombrie 1944 au fost numiți președintele și membrii comisiei: I. Christu, ministru plenipotențiar, președinte, membri: Savel Rădulescu, Constantin Vișoianu, Radu Crutzescu și Cezar Popescu. În compunerea ei funcționa și o comisie militară condusă de generalul Septimiu Pretorian, care asigura aplicarea articolelor referitoare la dezarmarea trupelor, situația materialului de război capturat, aprovizionarea frontului cu material de război din depozitele interioare etc. (vezi „Monitorul Oficial", Partea I, an CXII, nr. 255, 3 noiembrie 1944, p. 7 070).

19. Este vorba despre încercarea de eliminare din Ministerul de Interne a lui Teohari Georgescu (subsecretar de stat) reprezentant al PCR, din 19 februarie 1945, care patrona, în calitatea ce o avea, acțiunile de înlăturare a prefecților și primarilor numiți de guvern. Generalul Nicolae Rădescu a obținut de la Rege semnarea unui decret-lege prin care erau desființate cele trei subsecretariate de Stat, din cadrul respectivului minister. Teohari Georgescu a refuzat însă să se supună decretului-lege și a rămas la post până la demisia guvernului.
20. Martha Bibescu (1886–1973) — scriitoare franceză de origine română, născută Lahovary, căsătorită cu prințul George Valentin Bibescu. A scris romane și poezii inspirate din societatea franceză, dar și românească.
21. Este vorba despre conflictul violent din 19–20 februarie 1945, de la uzinele Malaxa (azi „Faur"), dintre agitatorii comuniști și muncitorii anticomuniști, soldat cu câțiva morți și răniți de ambele părți și peste 100 persoane reținute și interogate. PCR și FND au aruncat întreaga răspundere, fără a aduce însă dovezi, asupra premierului Nicolae Rădescu și a lui Iuliu Maniu. Este pentru prima oară când aceste fapte au fost denunțate de comuniști ca un început de „război civil", pregătit din timp de guvernul Rădescu (vezi Dinu Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, București 1996, pp. 199–208).
22. În perioada 4–11 februarie 1945, s-au desfășurat lucrările Conferinței de la Ialta a șefilor de stat sau de guvern ai URSS, SUA și Marea Britanie (I.V. Stalin, F.D. Roosevelt, W.S. Churchill). Unul dintre documentele care viza România a fost „Declarația asupra Europei eliberate", în care se prevedea „coordonarea politicii celor Trei Puteri și acțiuni comune pentru rezolvarea problemelor politice ale Europei eliberate" și dreptul popoarelor de a-și stabili forma de guvernământ prin alegeri libere. În ciuda acestei Declarații, în privința României s-a aplicat, de fapt, „Acordul de procentaj" stabilit între Stalin și Churchill, la 9 octombrie 1944, la Moscova, prin care Uniunii Sovietice i se rezerva o influență politică de 90 la sută, iar celorlalți doi Aliați celelalte 10 procente (N. Baciu, *Yalta și crucificarea României*, Editura Europa, Roma, 1983, pp. 151–153).
23. „Pravda", organ de presă al CC al PCUS.
24. La 23 februarie 1945, Turcia a declarat război Germaniei.
25. La 21 februarie 1945, în plină ședință a Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, în numele FND, a cerut demisia premierului Rădescu și a miniștrilor care îl susțineau. În același sens, s-au pronunțat Ștefan Voitec, Gh. Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe Nicolau și Gheorghiu-Dej care a declarat că singura soluție este demisia guvernului Rădescu, ce se poate impune, la nevoie, și prin voința poporului. A fost ultima ședință de guvern la care au participat reprezentanții FND (vezi detalii în Dinu Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, București, 1996).
26. Afirmația este destul de controversată. Mai târziu, în raportul nr. 152/13 martie 1945, al lui Burton Berry către Departamentul de Stat american se aprecia: „apare cu claritate că împușcăturile au început dinspre marginile masei de oameni, de la

demonstranții înșiși și de la o patrulă rusească; aceasta — socotindu-se provocată — a tras, rănind mai mulți demonstranți. Faptul pare confirmat de tipurile de răni provocat de pistoale cu un calibru ce nu aparțineau armatei române." Desigur, nici această afirmație nu trebuie luată ca adevărată în întregime, problema putând fi elucidată doar prin compararea rapoartelor românești, rusești, americane și britanice (vezi Dinu Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, București 1996, pp. 183–198).

27. Aprecierea se referă, în primul rând, la declarația din 26 februarie 1945, a unui grup de generali și ofițeri, în frunte cu generalul de divizie C.V. Rășcanu, prin care aceștia se desolidarizează de acțiunile și declarațiile premierului Rădescu. Din grup făceau parte: gl. Ilie Crețulescu, gl. Ștefan Bardan, gl. Septimiu Pretorian, gl. C. Popescu, gl. D. Dămăceanu, col. Radu Rușescu, col. Alex. Batcu, col. Ion Lupașcu și mr. Popescu Nicolae („România Liberă", nr. 179, miercuri 1945, p. 1).
28. Se referă la „Declarația asupra Europei eliberate." de la Ialta.
29. Pe 22 februarie 1945, gl. Vinogradov a comunicat premierului Rădescu ordinul de a pregăti cazarea și staționarea în România a încă două divizii sovietice (primele trei divizii sovietice sosiseră în țară în decembrie 1944) care urmau să intre în țară între 1 și 10 martie — exact în perioada instalării guvernului dr. Petru Groza. Nu este exclus ca aceste trupe să fi fost aduse în scopul prevenirii unei eventuale debarcări anglo-americane la Băneasa și Pipera, despre care serviciile secrete ale Partidului Comunist aveau cunoștință încă din 6 ianuarie 1945. De fapt, nu a fost cazul ca aceste trupe să se implice în actul instalării noului guvern, fiind, probabil, folosite doar ca presiune politică. (vezi Arhiva MApN, Fond MStM dosar 2 876, pp. 36–38).
30. Barbu Știrbei a inițiat consultări cu liderii partidelor politice pentru formarea noului guvern, dar reprezentanții PCR și PSD au refuzat orice colaborare, determinând astfel eșecul misiunii sale (vezi Dinu Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, 1996, pp. 307–308).
31. „Viitorul" — organ oficial de presă al PNL, care, la ordinul autorităților sovietice, și-a încetat apariția la 1 martie 1945 (în același mod s-a procedat și cu ziarul „Dreptatea").
32. În cursul nopții de 28 februarie — 1 martie 1945, din ordinul generalului V.P. Vinogradov, s-a ridicat armamentul portativ al batalionului MStM, unitate însărcinată cu paza localurilor Ministerului de Război. Această măsură a fost ordonată și altor unități din București, destinate inclusiv pentru paza MStM, unde santinelele românești au fost înlocuite, pentru o perioadă limitată, de soldați ruși. Ulterior, la protestul autorităților militare române, soldații ruși au fost retrași, iar Comandamentul militar rus a informat că, a fost „un incident regretabil", apărut din inițiativa unui ofițer sovietic „prea zelos". Demobilizarea armatei române era prevăzută în Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944, iar prin legea nr. 28, din 28 februarie 1945, se stabileau principiile acestei operațiuni care a produs imense

suferințe ofițerilor și subofițerilor români. (vezi Arhiva MApN, Fond MStM, dosar 2 876, pp. 77–79).

33. Se face referire la o telegramă a Ministerului de Externe britanic către ambasadorul lor la Moscova, Clark Kerr, din 2 martie 1945, prin care se recunoaște rolul preponderent al URSS în România, dar se insistă, ținând seama de recentele evoluții, pe ideea unor „consultări comune în acord cu hotărârile adoptate la Conferința din Crimeea". Telegrama conține și o notă a lui Churchill: „Nu cred că suntem liberi să luăm o atitudine atât de fermă, ținând seama de angajamentul nostru față de Stalin și stricta observare de către el a 'Gentlemen's Agreement'-ului în privința Greciei." (vezi România. *Viața politică în documente.* 1945, coordonator I. Scurtu, București 1994, pp. 167–168).
34. Pe 1 martie 1945, orele 22,00, Andrei Ianuarevici Vîșinski se prezintă în audiență la Regele Mihai și îi declară: „Trebuie să îi comunic Majestății Voastre că am însărcinarea, din partea guvernului meu, să vă declar că omul care ne inspiră nouă încredere este Petru Groza, ca președinte al Consiliului. Bineînțeles, acesta este un lucru confidențial pe care vi-l spun numai Majestății Voastre." (vezi Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României,* Editura Humanitas, București, 1991, p. 242).
35. Gheorghe Tătărescu a fost prim-ministru al României în perioadele 5 ianuarie 1934–28 decembrie 1937; 24 noiembrie 1939–4 iulie 1940.
36. Pe 1 martie 1945, la mitingul organizat de FND în Piața Națiunii din București, liderii comuniști Ana Pauker și Gheorghiu-Dej au cerut constituirea unui guvern prezidat de dr. Petru Groza. Totodată, liderul comunist Teohari Georgescu declara: „Rădescu trebuie să fie adus în fața Tribunalului Poporului pentru a-și primi pedeapsa pentru faptele lui criminale. În jurul lui Rădescu au făcut zid aproape toți criminalii de război, foștii legionari și banda reacționară a lui Maniu." (vezi „Scânteia", II, nr. 154, 2 martie 1945, pp. 1–2).
37. Vezi detalii în Dinu C. Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu,* Editura ALL, București, 1996, pp. 303–360.
38. Pe 2 martie 1945, Regele Mihai a încredințat dr-lui Petru Groza mandatul constituirii unui nou guvern: „Vă însărcinez să formați un guvern de largă concentrare democratică cu ajutorul tuturor partidelor, într-o proporție normală, astfel, încât să se poată realiza o înțelegere completă și să se asigure un guvern de ordine și muncă productivă." Înainte de aceasta, Regele se consultase cu liderii principalelor partide politice. Atât Dinu Brătianu cât și C.T. Petrescu, luând în considerare presiunile sovietice, au fost dispuși să îl accepte pe Groza ca viitor prim-ministru, cu condiția ca partidele lor să fie echitabil reprezentate în guvern. În schimb, Iuliu Maniu a refuzat categoric, invocând diverse motivații (vezi Șerban Rădulescu Zoner, Daniela Bușe, Beatrice Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România,* Editura Cavallioti, 1995, p. 66–67).
39. Pe 3 martie 1945, Regele a respins lista noului guvern condus de dr. Petru Groza, motivând neacceptarea acestuia de către PNL și PNȚ.

40. La mijlocul lunii septembrie 1944, în județele din nordul Moldovei (Suceava, Rădăuți, Câmpulung, Baia, Dorohoi și Botoșani) a izbucnit o violentă epidemie de tifos exantematic, care a afectat, în unele localități, până la 20–25 la sută din totalul locuitorilor. Efectele ei s-au resimțit și în perioada următoare, fiind complet eradicată la începutul anului 1947.
41. La 4 martie 1945, Winston Churchill a cerut ministrului de Externe, Anthony Eden, să tempereze atitudinea reprezentanților militari și diplomatici britanici de la București, față de demersurile lui A.I. Vișinski: „Nu avem, într-adevăr, nici o justificare pentru a interveni atât de viguros în favoarea foștilor noștri inamici români, compromițând astfel poziția noastră în Polonia și iritându-i pe ruși, care acceptaseră îndelungata noastră luptă la Atena. Dacă vom continua astfel, ni se va spune, nu fără dreptate, că ne-am călcat cuvântul în România, după ce am folosit poziția pe care am luat-o la Ialta, în privința Poloniei. Cred că trebuie trimise instrucțiuni stricte reprezentanților noștri din România, să nu dezvolte acolo un front politic antirus. Ei fac lucrul acesta cu o energie inoportună, fără să înțeleagă ce este în joc, în alte domenii." (vezi detalii Ivor Porter, *Operațiunea „Autonomous"*, Editura Humanitas, București, 1991).
42. În ziua de 28 februarie 1945, generalul Ivan Zaharovici Susaikov a fost numit noul locțiitor al președintelui Comisiei Aliate de Control din România, înlocuindu-l pe gl. S.P. Vinogradov.
43. O constatare a situației reale a efectivelor române din București și din proximitatea acestuia este dificil de făcut pentru zilele respective. Oricum, efectivele unităților operative erau mult diminuate după demobilizările succesive, iar soldații din structurile logistice nu contau pentru rezolvarea unor eventuale situații tensionate în Capitală.
44. În schimb, la 5 martie 1945, Regele a primit două mesaje. În primul rând, Vișinski l-a avertizat că, în cazul în care nu este acceptat un guvern Groza până a doua zi după-amiază, nu mai poate răspunde de continuitatea României ca stat independent. În al doilea rând, i-a comunicat Regelui că sovieticii ar fi dispuși să retrocedeze Ardealul de Nord administrației românești și să fie totodată mai toleranți în aplicarea condițiilor de Armistițiu, dacă se va constitui un guvern FND (vezi detalii în Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, 1991, pp. 231–284).
45. Din unele surse rezultă că la această demonstrație a FND, mobilizarea s-a făcut sub presiunea liderilor sindicali simpatizanți ai Partidului Comunist (vezi „România Liberă", III, nr. 186/1945; „Scânteia", II, nr. 161/1945).
46. La 6 martie 1945, a sosit la București mareșalul Rodion Malinovski, ca o confirmare a amenințării lui Vișinski de a impune un guvern prosovietic. În aceste condiții, între soluția abdicării și, respectiv, cea a acceptării guvernului Groza, Regele a optat pentru cea din urmă. (vezi Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, 1991, pp. 243–244).

47. Generalul Nicolae Rădescu s-a refugiat, pe 6 martie 1945, în clădirea Reprezentanței diplomatice a Marii Britanii (str. Jules Michelet, București), cerând protecția guvernului englez.
48. În acest sens, dr. Petru Groza și Gh. Tătărescu s-au adresat în scris, la 8 martie 1945, lui I.V. Stalin, rugându-l să accepte trecerea nordului Ardealului sub administrație românească (vezi „Scânteia", nr. 161 din 7 martie 1945).
49. C. Vișoianu și S. Rădulescu l-au sfătuit pe Rege să abdice, iar Regina-mamă s-a pronunțat pentru o Regență. În schimb, patriarhul Nicodim, mareșalul Curții Dimitrie Negel și Dinu Brătianu l-au sfătuit să „nu abandoneze țara." (vezi Șerban Rădulescu Zoner, Daniela Bușe, Beatrice Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, Editura Cavallioti, 1995, pp. 68–69).
50. La 9 martie 1945, I.V. Stalin a telegrafiat lui dr. Petru Groza că, o dată ce „noul guvern român, care a preluat actualmente guvernarea țării, își asumă răspunderea pentru cuvenita ordine și liniște pe teritoriul Transilvaniei și asigurarea dreptului naționalităților, precum și a condițiilor pentru funcționarea regulată a tuturor instituțiilor locale ce deservesc nevoile frontului, Kremlinul consimte ca întreg Ardealul să treacă în administrația guvernului de la București." (vezi „Scânteia", nr. 165 din 14 martie 1945).
51. Foreign Office comunică, la 8 martie 1945, Misiunii britanice din România următoarele instrucțiuni ultrasecrete: „Sunteți autorizați, în cazul încercării de a-l ridica pe generalul Rădescu, să deschideți focul în apărarea lui, în ultimă instanță, și să luați măsuri similare de deschidere a focului pentru orice altă persoană asupra căreia guvernul Majestății Sale a extins dreptul de refugiu. Suntem siguri că înțelegeți gravitatea unui astfel de eveniment." (vezi Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României*, Editura Iconica, București, 1993, pp. 143–144).
52. La 13 martie 1945, a avut loc la Cluj solemnitatea trecerii nordului Ardealului sub administrație românească. La solemnitate au participat Regele Mihai, dr. Petru Groza cu o parte din membrii guvernului și A.I. Vișinski.
53. Fără îndoială că, la data respectivă (12 martie 1945), generalul Schuyler avea instrucțiuni despre poziția SUA față de România. Desigur, el nu primise dezlegare pentru a-i informa despre aceasta pe liderii opoziției politice din țară.
54. 13 martie 1945.
55. Gheorghe Tătărescu.
56. În Piața Palatului din București a avut loc, la 15 martie 1945, o mare demonstrație prilejuită de reinstaurarea administrației românești în nordul Ardealului. Au luat cuvântul: gl. C.V. Rășcanu — ministru de Război și Miron Constantinescu (PCR) care și-a exprimat „recunoștința" față de „prietenul binefăcător" al poporului român, mareșalul Stalin. (vezi „România Liberă" și „Scânteia" din 16 martie 1945).
57. 11 aprilie 1945.
58. Articolul 12 din Convenția de Armistițiu prevedea: „Guvernul român se obligă ca, în termenele indicate de către Înaltul Comandament Aliat (Sovietic), să restituie

Uniunii Sovietice în desăvârșită bună stare toate valorile și materialele luate de pe teritoriul ei, în timpul războiului, aparținând statului, organizațiilor publice și cooperative, întreprinderilor, instituțiilor sau cetățenilor particulari, precum și utilajul fabricilor și uzinelor, locomotive, vagoane de căi ferate, tractoare, autovehicule, monumente istorice, valori de muzeu și orice alte bunuri." (vezi Convenția de Armistițiu, Ministerul Afacerilor Externe, București, 1944).

59. Printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri din 19 martie 1945, s-a dispus, totuși, arestarea unor „fasciști" sub învinuirea de crime de război: gl. Ilie Șteflea (fost șef al MStM; va muri în detenție în 1961); gl. Radu Korne (deși cunoscut simpatizant al Germaniei, a rămas credincios Regelui său la 23 august 1944; a murit la 28 aprilie 1949 la Jilava); gl. Gh. Potopeanu, gl. Gh. Cialîk, Gh. Teodorescu (fost director general al PTT).
60. Se referă la instrucțiunile primite de William Averell Harriman, la 12 martie 1945, de la Departamentul de Stat american, prin care acesta cerea Moscovei ca situația creată în România să fie discutată într-o viitoare conferință a miniștrilor de externe ai SUA, Marii Britanii și URSS. (vezi Paul D. Quinlan, *Ciocnire deasupra României*, Fundația Culturală Română, Iași, 1995, p. 124).
61. Probabil, se referă la membrii Gărzilor Patriotice aflate sub directa îndrumare a lui Emil Bodnăraș.
62. Sovieticii au respins propunerea, afirmând că actuala organizare (Comisia Aliată de Control) este suficientă pentru rezolvarea problemelor din România și că prin înființarea unei astfel de proceduri, practic s-ar submina autoritatea acesteia (vezi Paul D. Quinlan, *Ciocnire deasupra României*, Fundația Culturală Română, Iași, 1995, p. 148).
63. Articolul 10 prevedea: „Guvernul român trebuie să facă, în mod regulat, în monedă românească, plățile cerute de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic), pentru îndeplinirea funcțiunilor sale și, în caz de necesitate, va asigura folosința, pe teritoriul românesc, a întreprinderilor industriale și de transport, a mijloacelor de comunicație, stațiunilor generatoare de energie, întreprinderilor și instalațiilor de utilitate publică, depozitelor de combustibili, petrol, alimente și alte materiale sau servicii, în acord cu instrucțiunile date de către Înaltul Comandament Aliat (Sovietic). Vasele de comerț românești care se găsesc atât în apele românești, cât și în cele străine, vor fi supuse controlului operativ al Înaltului Comandament Aliat (Sovietic), pentru folosirea lor, în interesul general al Aliaților." Anexa la articolul 10 stipula că: „Guvernul român va retrage și răscumpăra, în limitele de timp și potrivit condițiunilor pe care Înaltul Comandament Aliat (Sovietic) le va specifica, toate monedele deținute în teritoriul românesc și emise de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic) și va înmâna moneda astfel retrasă, fără plată Înaltului Comandament Aliat (Sovietic)" (vezi *Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București, 1944).

64. Articolul 11 din Convenția de Armistițiu prevedea: „Pierderile pricinuite Uniunii Sovietice prin operațiunile militare și prin ocuparea de către România a teritoriului sovietic vor fi despăgubite de către România față de Uniunea Sovietică, însă luând în considerare că România nu numai că s-a retras din război, dar a declarat război și în fapt duce război împotriva Germaniei și Ungariei, Părțile sunt de acord ca compensațiile pentru pierderile menționate să nu fie plătite în întregime de România, ci numai în parte, și anume la sumă de 300 milioane dolari ai Statelor Unite, plătibili în curs de 6 ani, în mărfuri (produse petrolifere, cereale, materiale lemnoase, vase maritime și fluviale, diverse mașini etc). România va plăti despăgubiri pentru pierderile pricinuite în România proprietăților celorlalte State Aliate și naționalităților lor, pe timpul războiului, despăgubiri a căror sumă va fi fixată la o dată ulterioară". Anexa la art. 11 prevedea: „Baza pentru aranjamentul plăților de compensații prevăzute în art. 11 al prezentei Convenții va fi dolarul american la paritatea sa aur din ziua semnării acestei Convenții, adică 35 dolari pentru o uncie de aur (vezi *Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București, 1944).

65. Legea nr. 187 din 23 martie 1945 prevedea exproprierea a peste 1 468 000 hectare (a noua parte din suprafața agricolă a țării). Proprietatea maximă permisă era de 50 ha (100 ha în cazul fermelor individuale model). Au fost împroprietărite aproximativ 900 000 familii de țărani (vezi detalii în „Monitorul Oficial" nr. 68 bis/1945 din 23 martie, pp. 2 205–2 208). După 4 ani însă, în martie 1949, va începe campania de întovărășiri și colectivizări, concomitent cu preluarea de către stat a proprităților mai mari de 50 ha.

66. În realitate, guvernul a renunțat la semnarea de către Rege a unui asemenea decret.

67. La 12 februarie 1945, s-a încheiat la Varkiza (Grecia) acordul de încetare a focului între guvernul grec și reprezentanții EAM — ELAS. Acesta prevedea:

a) În plan militar: dezarmarea trupelor ELAS în decurs de 14 zile;

b) În plan politic: recunoașterea Partidului Comunist din Grecia și a EAM; amnistie, ținerea de alegeri sub control internațional; plebiscit în răstimp de un an asupra regimului politic ce urma a se instaura în Grecia. (vezi Relațiile internaționale postbelice — Cronologie diplomatică 1945–1964, Ed. Politică, 1983, p. 12).

68. Mai târziu, la 7 august 1945, Marea Britanie, SUA, URSS, și Franța au ajuns la un acord asupra problemei austriece. S-a instituit un Consiliu Aliat de Control pentru Austria, format din 4 comisari militari, care urma să administreze țara. De asemenea, s-au delimitat zonele de ocupație atât pentru teritoriul Austriei, cât și pentru Viena (*Ibidem*, pp. 22–23).

69. Vezi nota 65.

70. Izvor — localitate în județul Argeș, unde prințul Suțu avea o fermă model.

71. În mod similar, în România, Consiliul de Miniștri a aprobat, la 21 aprilie 1945, Decretul-lege nr. 1 318 (Legea 312) cu privire la urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război. Instanța de judecată era Tribunalul

Poporului, compus din judecători numiți dintre magistrați, de către Ministerul Justiției și „judecători ai poporului", aleși dintre membrii celor șapte grupări politice care intraseră în compunerea guvernului Groza. Cercetarea și interogarea celor vinovați de „crime de război sau de conducerea țării la dezastru" se făcea de către „acuzatori publici", numiți la propunerea Ministerului de Justiție. În realitate, aceștia nu erau magistrați, fiind numiți exclusiv pe criterii politice. (vezi detalii în „Monitorul Oficial" nr. 94 din 24 aprilie 1945, pp. 3 362–3 364).

72. Amintim, în special, pe: profesor Onisifor Ghibu (arestat la 22 martie 1945, la Sibiu și trimis în lagărul de concentrare de la Caracal) și Alexandru Vaida-Voevod (arestat pe 27 martie 1945, la Sibiu).
73. Vezi nota 57.
74. Într-adevăr, dr. Wilhelm Filderman a fost arestat pentru „activitatea trădătoare" (după cum se menționa în ziarul „Scânteia") din timpul guvernului Antonescu. În realitate, dr. Wilhelm Filderman s-a menținut în contact cu guvernul Antonescu pentru a evita aplicarea, în România, a soluției finale în privința evreilor.
75. Societate similară Crucii Roșii, atrasă în sfera de influență a Partidului Comunist Român.
76. Rică Georgescu mai fusese arestat și pe timpul guvernării Antonescu, fiind acuzat de spionaj în favoarea Marii Britanii. Ion Antonescu și-a asumat răspunderea pedepsirii lui, respingând cererile insistente ale germanilor, care doreau să-l preia. Este posibil ca, în viziunea comuniștilor, atitudinea lui Ion Antonescu față de Rică Georgescu, să fi fost percepută ca o colaborare a acestuia din urmă cu regimul antonescian și, ca urmare, să fie etichetat drept „fascist".
77. La începutul anului 1945, s-a decis ca prizonierii de război americani și membrii echipajelor avioanelor americane care au aterizat forțat la răsărit de linia frontului rusesc să fie trimiși la Punctul de Adunare de la Odessa, de unde urmau să fie repatriați. Problematica a stârnit o dispută între Moscova și Washington. (*Corespondența dintre Stalin, Roosevelt și H. Truman*. ESPLA, 1958, pp. 234–238).
78. La începutul anului 1945, minoritarii ucrainieni, sprijiniți de cei maghiari și cu acordul tacit al trupelor sovietice din zonă, au încercat să impună încorporarea Maramureșului în RSS Ucraineană. Reacția viguroasă a populației românești a determinat eșuarea acestei tentative. (vezi Florin Muller, *Tentative de rapt teritorial și de sovietizare a regiunii Maramureș în anii 1944–1945*, în „Revista istorică", nr. 7–8/1993, pp. 699–709).
79. *Ibidem*.
80. Teohari Georgescu.
81. La 12 aprilie 1945, după încetarea din viață a lui F.D. Roosevelt, la președinția SUA a urmat Harry S. Truman, până atunci vicepreședinte al țării.
82. Societate industrială și comercială de petrol creată la începutul secolului XX. A avut un rol însemnat în industria petrolieră din România până la naționalizarea acesteia, în 1948.

83. General Emanoil Ionescu.
84. O parte din polonezii rezidenți în România au fost folosiți de diferite servicii secrete, atât înainte cât și după 23 august 1944. Este cunoscut cazul polonezilor folosiți pentru a transmite mesaje cifrate din sediul Ambasadei Japoniei la București. Schimbarea radicală a situației din România a permis sovieticilor să anihileze rețelele poloneze din București, considerate a fi puse în serviciul guvernului polonez din exil (Londra), aflat în competiție cu guvernul provizoriu de la Lublin, susținut de sovietici.
85. Prin paginile acestui ziar s-a desfășurat o intensă propagandă comunistă în rândul armatei române.
86. În fapt, la 21 aprilie 1945, Regele a semnat Decretul-lege nr. 1 318 (Legea nr. 312) pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau crime de război, care, la art. 3, litera (a), prevedea „pedeapsa cu moartea".
87. OPD — vezi lista de abrevieri.
88. OWI — vezi lista de abrevieri.
89. ASF — vezi lista de abrevieri.
90. La 9 iunie 1945, a fost semnat la Belgrad un acord între guvernele SUA, Angliei și Iugoslaviei cu privire la instituirea administrației militare provizorii în Veneția-Giulia.
91. În ziua de 22 mai 1945, s-a pronunțat sentința în „procesul criminalilor de război." Au fost condamnați la moarte: gl. Macici Nicolae, gl. Trestioreanu Constantin, Niculescu Mihail, Ionescu Radu, Bălăceanu Eugen, Calotescu Corneliu, Marinescu Stere, Murgescu Ion, Finkelstein Beniamin, Buradescu Sever, Popescu Cristodor, Ciachir Dumitru, Isopescu Modest, Pădure Aristide, Mănescu Vasile, Creștinu Avram, Ambrus Romulus, Ghineraru Fl., Gavăț Ștefan, Coveta Serghe, Bulatu Dumitru, Gligorescu Gheorghe, Dumitrescu M., Pătrășcoiu Nicolae, Mihailiuc Constantin și ceilalți inculpați, fiind condamnați la pedepse privative de libertate, între muncă silnică pe viață și un an închisoare corecțională. (vezi „Scânteia" și „România Liberă" din 23 mai 1945).
92. Profesorul Gheorghe Alexianu.
93. Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică.
94. În perioada 12 septembrie 1944–31 martie 1945, efortul financiar al României pentru onorarea clauzelor Armistițiului s-a ridicat la 220,3 miliarde lei (echivalentul a 54,7 miliarde ruble) (vezi detalii în D.G. Danielopol, *Jurnal parizian*, Institutul European, Iași 1995).
95. Petre Constantinescu-Iași, vechi militant comunist.
96. La 8 mai 1945, în urma tratativelor începute la 25 aprilie 1945, o delegație guvernamentală română, condusă de Mircea Durma (ministrul Finanțelor), a semnat la Moscova mai multe acorduri economice, printre care și cel de constituire a unor societăți mixte sovieto-române (SOVROM-uri) în diverse sectoare ale economiei românești (vezi „Monitorul Oficial" nr. 133/1945 din 15 iunie, pp. 5 030–5 031).

97. Între 25 aprilie–26 iunie 1945, s-au desfășurat lucrările Conferinței de la San Francisco, la care au participat reprezentanții a 50 state. A fost adoptată Carta Națiunilor Unite, în care au fost stipulate scopurile și principiile ONU.
98. În realitate, nu toți acuzații din primul lot de criminali de război au fost condamnați la moarte (vezi nota 91). Mai mult, la 1 iunie 1945, Regele a semnat, la propunerea guvernului, decretul de comutare a pedepsei în muncă silnică pe viață pentru toți condamnații la moarte sub acuzația de criminali de război, formulată de Tribunalul Poporului în primul proces.
99. Unele cadre militare din Diviziile „Tudor Vladimirescu" și „Horia, Cloșca și Crișan" (divizii constituite din prizonierii români voluntari din URSS) au fost frecvent folosite în munca de propagandă desfășurată de guvernul Groza pentru înfăptuirea reformei agrare.
100. Seceta din vara anului 1945 a avut consecințe dezastruase pentru economia României, limitând și mai mult posibilitățile de îndeplinire a clauzelor, și așa exagerate, ale Armistițiului.
101. La 4 iunie 1945, Tribunalul Poporului, continuându-și seria proceselor, a pronunțat sentința în acțiunea intentată împotriva „gazetarilor trădători". Au fost pronunțate două condamnări la moarte, ambele în contumanție: Pamfil Șeicaru și Grigore Manoilescu, opt condamnări la detenție pe viață: Romulus Seișanu, Ilie Rădulescu, I.P. Prundeni, Gabriel Bălănescu, Pan Vizirescu, Aurel Cisma, Nichifor Crainic, Stelian Popescu (în contumacie), și mai multe condamnări între 12–20 ani: Ionel Dimitrescu, Alexandru Hodoș, Radu Demetrescu-Gyr. Tuturor acestora le-a fost confiscată atât averea lor, cât și a soțiilor și descendenților.
102. Este vorba despre Conferința de la Potsdam, din 17 iulie – 2 august 1945.
103. În realitate, criza nu s-a produs. În vederea contracarării apropierii tot mai evidente dintre C.T. Petrescu și liderii PNL și PNȚ, PCR a susținut gruparea Rădăceanu-Iordăchescu din cadrul PSD, reușind ca, la Congresul extraordinar al PSD, din 10 martie 1946, să determine eliminarea din partid a liderului social-democrat.
104. „Memoriul asupra executării Convenției de Armistițiu" din iunie 1945.
105. În realitate, se referă la „Ziua Eroilor" (Înălțarea Domnului).
106. Probabil, cimitirul Bolovani (Ploiești).
107. Deși Mircea Ionnițiu a perceput exact realitatea, este puțin probabil că el luase cunoștință de Planul de comunizare a României. La 7 martie 1945, la București a avut loc o întâlnire secretă între o delegație a PCR, condusă de Ana Pauker și una a PCUS, condusă de Evgheni Suhalov, având ca scop discutarea procesului de comunizare a României, conform unui plan de 3 ani, pregătit de Ghiorghi Dimitrov, la ordinul lui Stalin, urmat de alte două, pe 5 ani, de dezvoltare a instituțiilor comuniste. (Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane*, Editura Iconica, București 1993, pp. 135–138).
108. Este semnificativ faptul că, la 21 septembrie 1945, fostul rege Carol al II-lea nota că mai multe ziare din Occident: „spun multe adevăruri asupra mea. Ele apără teoria

că n-am abdicat, că Mihăiță nu este rege de drept, deoarece nu a fost consfințit de parlament și că sunt în drept de a-i retrage în orice moment delegația ce i-am dat-o. Punct de vedere interesant și juridicește corect." (Carol II, *Însemnări zilnice*).

109. Prin aplicarea abuzivă a art. 2 din Convenția de Armistițiu, care se referea la obligația guvernului român de a interna cetățenii germani și unguri aflați în România, guvernul sovietic a încercat să impună același tratament (inclusiv deportarea în URSS) și pentru cetățenii români de etnie germană (bărbații între 16–45 de ani, femeile între 18 și 30 de ani, cu excepția celor cu copii sub un an). La protestele guvernului român s-a reușit limitarea dimensiunilor acestui fenomen, în final fiind deportați aproximativ 69 000 de cetățeni, din cei 80 000 prevăzuți inițial (vezi detalii în volumul *Deportarea etnicilor germani din România în Uniunea Sovietică*, 1945, Hannelore Baier, Sibiu, 1994).
110. Conform Ordinului M.St.M. (Operațiunea 56 500/24.07.1945), Aradul trebuia evacuat de trupele române, întrucât intra în zona de dislocare a trupelor sovietice aflate în retragere prin România. (vezi Arhiva MApN Fond MStM, dosar 1323, pp. 2–13).
111. 9 mai.
112. Cimitirul Tîncăbești.
113. Deocamdată cifra nu este atestată documentar. Se cunoaște însă că la 10 mai 1945, trupele sovietice ocupau în România 226 stabilimente importante și clădiri din care: 158 cazărmi, 25 aerodromuri, 22 fabrici și ateliere, 2 spitale, 2 manutanțe și 17 clădiri diverse (Arhiva MApN, fond microfilme, rola F II 2249, cadru 0644).
114. Potrivit Ordinului MStM 56 5000/24.07.1945, trupele sovietice ocupau următoarele zone:
    — zona de sud de localitățile Oravița—Arad, Alba-Iulia, Râmnicu-Vâlcea, Drăgănești, Mihai Bravu (toate inclusiv);
    — zona la est de Iași, Bacău, Buzău, Mangalia (toate inclusiv);
    — zona Călărași — Jegălia;
    — zona Budești — Oltenița;
    — zona Mizil și aeroporturile din Ploiești.
    (vezi *Istoria Statului Major General Român — Documente 1859–1947*, Editura Militară, București 1994, p. 394).
115. „Iarna" staționării trupelor rusești în România a ținut până în 1958.
116. Încă nu a fost identificat un astfel de document în arhiva MStM. Oricum, parcul de poduri de care dispunea armata română nu permitea, în nici un caz, instalarea unor astfel de poduri „în câteva puncte de pe Dunăre".
117. Generalul Sănătescu și-a dat demisia din funcția de șef al Marelui Stat Major la 19 iunie 1945.
118. Se referă la echipa condusă de maiorul american Jorgensen.
119. Prima reorganizare a Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului s-a făcut prin Legea nr. 396, din 21 mai 1945, publicată în „Monitorul Oficial".

120. Parada Victoriei s-a desfășurat la Moscova, la 24 iunie 1945.
121. În realitate, Franța a tergiversat acordarea vizei de intrare, determinându-l să opteze pentru Potugalia. În schimb, Carol se angajase, față de Salazar, să nu facă politică. (Paul al României, *Carol al II-lea rege al României*, Editura Holding Reporter, București 1991, p. 244).
122. Este posibil să fi existat tentative în această privință, necunoscute de noi până în prezent.
123. Istoricii militari americani (Eduard Mark și Elisabeth Hazard) menționează în lucrările lor această tentativă de declanșare a unui război ruso-turc.
124. Exista în practica politică a timpului metoda de a fracționa partidele adverse prin promisiuni de atragere a unor fruntași ai acestora la guvernare.
125. Societatea „Amicii Statelor Unite" s-a constituit la 16 ianuarie 1926, având ca fondator și președinte pe Mihail Oromolu.
126. Dimitrie Gusti.
127. Discursul a fost publicat în „Revista Fundațiilor Regale", nr. 1, serie nouă, septembrie 1945, pp. 169–174.
128. Ordinul a fost acordat la 6 iulie 1945, printr-un Decret al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, în care se arăta, că Regele Mihai I al României este decorat: „Pentru actul curagios al cotiturii hotărâte a politicii României spre ruptura cu Germania hitleristă și alierea cu Națiunile Unite, în clipa când încă nu se precizase clar înfrângerea Germaniei" (Arhivele Naționale Istorice Centrale, București, Fond Casa Regală, dosar 19/1945, p. 1).
129. Articolul 8 prevedea: „Guvernul și Înaltul Comandament Român se obligă să nu permită exportul sau exproprierea a oricărei forme de proprietate (inclusiv obiecte de valoare și bani) aparținând Germaniei, Ungariei și naționalilor lor sau persoanelor cu reședință în teritoriile lor, sau în teritoriile ocupate de ele, fără autorizația Înaltului Comandament Aliat (Sovietic). Guvernul și Înaltul Comandament Român vor păstra aceste bunuri în condițiile ce urmează a se stabili de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic)" (vezi *Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București 1944).
130. Conferința de la Potsdam.
131. ONU.
132. La 27 iunie 1945, s-a instalat noul guvern polonez de unitate națională, după ce guvernul provizoriu a demisionat, conform acordului intervenit la Conferința de la Moscova. Guvernul era format din 21 membri, între care atât membrii ai fostului guvern în exil de la Londra, cât și membri ai fostului guvern provizoriu demisionar (vezi *Relațiile internaționale postbelice 1945–1964*, Editura Politică, 1983, p. 20).
133. Vespasian V. Pella.
134. Alexandru Cretzianu.
135. Frederic C. Nanu.
136. Ordinul „Victoria" a fost înmânat pe 19 iulie 1945.

137. I-au fost oferite două avioane de antrenament de tip U-2.
138. Până în prezent nu cunoaștem amănunte despre efectuarea acestei vizite și eventualele teme discutate.
139. Sfântul prooroc Ilie.
140. General Emanoil Ionescu.
141. În baza acestor decrete, pachetele de acțiuni astfel dobândite de sovietici reprezentau partea lor în cadrul societăților mixte sovieto-române, de tip SOVROM.
142. Ștefan Voitec.
143. WSA — Vezi lista de abrevieri.
144. Memoriul din 25 iulie 1945, adresat liderilor celor trei Mari Puteri, cerea eliminarea regimului dictatorial din România, restabilirea libertăților publice, suprimarea cenzurii și favorizarea formării unui guvern provizoriu (vezi detalii în *România — Viața politică în documente 1945*, coordonator I.Scurtu, București 1994, pp. 293–295).
145. 10 septembrie–2 octombrie 1945.
146. Serghei Ivanovici Kavtaradze.
147. 9 august 1945.
148. Articolul 7 prevedea: „Guvernul și Înaltul Comandament Român se obligă să remită ca trofee în mâinile Înaltului Comandament Aliat (Sovietic) orice material de război al Germaniei și al sateliților ei, aflat pe teritoriul român, inclusiv vasele flotei germane și ale sateliților ei, aflate în apele românești". (vezi *Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București 1944).
149. Este vorba de discursul președintelui SUA, H. Truman din 9 august 1945. (vezi Paul D. Quinlan, *Ciocnire deasupra României*, Fundația Culturală Română, Iași, 1995, p. 137).
150. În realitate, ruperea colaborării dintre gruparea Constantin Titel Petrescu din PSD și comuniști s-a produs în 10 martie 1946, la Congresul PSDR
151. Telegrama a fost expediată la 11 august 1945. La 19 august 1945, Roy Melbourne raportează secretarului de Stat termenii în care Regele Mihai i-a cerut dr. Petru Groza să demisioneze. (ANIC, colecția Microfilme SUA, rola 667, cadrele 382–385).
152. Planul nu a reușit să se concretizeze.
153. La 8 august 1945 s-a semnat Convenția privind înființarea societății de transporturi aeriene româno-sovietice TARS.
154. Este vorba despre evenimentele care au condus la „greva regală" (21 august 1945–7 ianuarie 1946).
155. La 21 august, în baza acestui Apel, Secretarul de Stat James Francis Byrnes a propus consultări urgente între cele trei mari puteri ca urmare a refuzului dr. P. Groza de a demisiona. (ANIC, colecția Microfilme SUA, rola 665, cadrele 216–219).

156. În această fază, guvernul SUA a refuzat să stabilească relații diplomatice cu guvernul P. Groza (vezi detalii Paul D. Quinlan, *Ciocnire deasupra României*, Fundația Culturală Română Iași, 1995, pp. 127–153).
157. La 1 septembrie 1944, dr. Filderman a intervenit pentru repunerea în drepturi a populației evreiești și reîntoarcerea pe pământul României a evreilor reținuți de Armata Roșie în Basarabia, Bucovina de Nord și Transnistria. În decembrie 1944, dr. Filderman s-a adresat în acest scop generalului Vinogradov, locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control. Ca urmare a acestor demersuri, la 12 ianuarie 1945, a fost arestat din ordinul lui Teohari Georgescu, subsecretar de Stat la Interne, sub învinuirea de propagandă antisovietică. A fost eliberat la 14 ianuarie 1945 la intervenția generalului Schuyler, care transmitea guvernului român un mesaj în acest sens din partea secretarului de Stat american Cordell Hull. În legătură cu această nouă arestare (august 1945) a dr. Filderman, se pare că nu a fost vorba decât de luarea unui interogatoriu mai prelungit.
158. Clădire situată în București pe Calea Plevnei, loc de detenție temporară, folosit de organele Siguranței, dar ulterior și de către comuniști pentru anchetarea „cazurilor speciale".
159. Serghei Ivanovici Kavtaradze.
160. 24 august 1945.
161. Cele două divizii au fost constituite din prizonieri români voluntari, aflați pe teritoriul URSS. Acțiunile lor ulterioare au fost puternic marcate de influența Armatei Roșii, din structura căreia au și făcut parte o perioadă de timp.
162. Vezi nota 157.
163. 23 august 1945.
164. Romulus Zăroni.
165. Probabil, Petre Bejan.
166. Manifestațiile erau organizate de FND pentru exprimarea sprijinului față de guvernul Groza, în contextul „grevei regale".
167. Vezi detalii în „Revista Româno-Americană", nr. 1/decembrie 1945.
168. Textul a apărut în ziarul „ Izvestia", din 8 septembrie 1945, și a fost preluat de ziarul „Scânteia". În esență răspunsul respingea acuzele la adresa guvernului Groza (vezi detalii în *România și Armistițiul cu Națiunile Unite. Documente*, vol. II, coordonator Marin Radu Mocanu, București, 1995, pp. 359–360).
169. BBC — vezi lista de abrevieri.
170. Este vorba de vizita făcută la Moscova, între 4–13 septembrie 1945.
171. Se referă la Conferința ce s-a desfășurat la Londra, în perioada 10 septembrie–2 octombrie 1945 (vezi detalii în Paul D. Quinlan, *Ciocnire deasupra României*, Fundația Culturală Română, Iași, 1995, pp. 142–144).
172. Darea de seamă se regăsește integral în Arhivele MApN, Fond I 367, rola F 2 250.

173. În acest articol se insinuează că atitudinea Regelui („greva regală") a fost luată sub „presiunea" reprezentanților anglo-americani din Comisia Aliată de Control (vezi detalii în *România și Armistițiul cu Națiunile Unite. Documente*, vol. II, coordonator Marin Radu Mocanu, București, 1995, pp. 359–360).
174. La 13 septembrie 1945, s-a pronunțat sentința în procesul „Organizațiilor T". Procesul a fost instrumentat de Alexandru Nicolski și s-a soldat cu pedepse privative de libertate între câteva luni și 7 ani. (Cele mai aspre pedepse le-au primit Remus Țetu și Adriana Georgescu — fosta șefă de cabinet a generalului Rădescu).
175. Col. Alexandru Petrescu.
176. 9 septembrie 1944.
177. De fapt, la acea dată Emil Bodnăraș era secretar general al Consiliului de Miniștri.
178. 13 septembrie 1945.
178 bis. Articolul 6 prevedea: „Guvernul Român va elibera imediat fără distincție de cetățenie sau naționalitate, pe toate persoanele arestate din cauza activității lor în favoarea Națiunilor Unite, sau din cauza originii lor rasiale, și va desființa orice legislație discriminatorie și restricțiunile impuse din această cauză." (*Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București, 1944).
179. Vezi detalii în *România — Viața politică în documente 1945*, coordonator I. Scurtu, București, 1994, pp. 360–369.
180. Într-un articol din „Scânteia" (14 aprilie 1945) se comenta cinic: Lagărul de deținuți de la Caracal are o capacitate de 1 200–1 500 de locuri, dar „pe măsură ce se vor face amenajările necesare vor fi îndrumați aici și alți dușmani ai patriei noastre".
181. În realitate, statutul juridic al trupelor sovietice staționate temporar pe teritoriul României a fost stabilit mult mai târziu, prin Acordul din 15 aprilie 1957 dintre guvernele român și sovietic.
182. Din iunie 1945, generalul Rădescu a revenit la locuința sa din str. Clopotarii Vechi nr. 4, din București, desigur supravegheat de autorități și a părăsit România la 17 iunie 1946, inițial în Cipru, iar apoi în SUA. (vezi detalii în Dinu Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, București, 1996, p. 363).
183. Colonel Béla Miklós Dálnoki.
184. Cu ocazia vizitei delegației române la Moscova, din 4–3 septembrie 1945.
185. Art. 16 prevedea: „Tipărirea, importul și răspândirea în România a publicațiilor periodice și neperiodice, prezentarea spectacolelor de teatru și a filmelor, funcționarea stațiunilor de T.F.F., poștă, telegraf și telefon, vor fi efectuate în acord cu Înaltul Comandament Aliat (sovietic)". În anexă la art. 16 se specifica: „Guvernul Român se obligă ca transmiterile fără fir, corespondența cifrată și prin curier, precum și comunicările telefonice cu țările străine ale Ambasadelor, Legațiunilor și Consulatelor aflătoare în România să fie dirijate potrivit modului stabilit de Înaltul Comandament Aliat (sovietic). (*Convenția de Armistițiu*, Ministerul Afacerilor Externe, București, 1944).

186. În acest sens, Președinția Consiliului de Miniștri a dat un comunicat la 30 septembrie 1945 (vezi „Scânteia" și „România Liberă" din 30 septembrie și 1 octombrie 1945).
187. Pentru organizarea operațiunilor de repatriere din Vest, au fost trimise succesiv, în zonele de ocupație anglo-americane și franceză, două comisii: comisia „General Baloșin" și comisia „Colonel Nicolaide". În perioada 1945–1947 prin aceste comisii au fost repatriați circa 23 000 prizonieri de război (Arhivele MApN, Fond MStM, dosar 1 878, p. 2).
188. Este vorba despre membrii comisiei „General Baloșin" care și-a desfășurat activitatea în Vest, în anii 1945–1946. *(Ibidem)*
189. Muntenia.
190. Pe 14 septembrie 1945, dr. Petru Groza anunță în ședința Consiliului de Miniștri că URSS a început să restituie o parte din flota de război și comercială română, sechestrată de Armata Roșie după 23 august 1944. (vezi detalii în *România — Viața politică în documente. 1945*, coordonator I. Scurtu, București, 1994, pp. 346–352).
191. Este vorba însă despre mai multe companii mixte sovieto-române prin care URSS a putut controla și exploata economia României până la desființarea acestora în 1954 (SOVROMPETROL; SOVROMLEMN; SOVROMTRANSPORT; SOVROMBANK etc.).
192. La 8 noiembrie 1945, în capitală a avut loc o mare manifestație de sprijinire a monarhiei, cu ocazia zilei Regelui Mihai. Demonstranții au folosit prilejul pentru a-și exprima dezaprobarea față de guvernul Groza, care a intervenit în forță cu subunități din Divizia „Tudor Vladimirescu" pentru a opri această manifestație. Intervenția s-a soldat cu 11 morți, 75 de răniți și 300 de arestați (vezi detalii în Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, București, 1991, pp. 263–283).
193. Într-o declarație, Teohari Georgescu acuza direct PNL și PNȚ că „ au pus la cale o mișcare de dezordine cu scopuri politice, mobilizând în jurul lor toate elementele fascisto—reacționare binecunoscute, inclusiv o parte din cei eliberați de curând din lagăre". („Scânteia", 10 noiembrie 1945).
194. La 11 noiembrie 1945, printr-o notă, Prefectura Poliției Capitalei, îi invita să facă mărturisiri „pe toți cetățenii care au avut de suferit vexațiuni sau violențe din motive politice, rasiale, precum și pe cei care au fost victimele acțiunii de jaf și tâlhărie din data de 8 noiembrie". Printre cei chemați pentru a fi interogați se aflau: Dinu Brătianu, Ilie Lazăr, Mihail Romniceanu, Alexandru Lapedatu, Emil Ghilezan, Corneliu Coposu și alții. („Scânteia", 11 noiembrie 1945).
195. Cifră exagerată; în realitate au fost peste 300.
196. Castelul Peleș de la Sinaia, reședința de vară a regilor României. A fost inaugurat la 7 octombrie 1883. Este construit în stilul Renașterii Germane, de arhitectul Carol

Liman și adăpostește impresionante colecții de artă, armuri, arme de război și de vânătoare. În prezent funcționează ca muzeu.

197. În urma preluării puterii totale de către comuniști la Belgrad și în vestul țării, la 29 noiembrie 1945, Adunarea Constituantă a proclamat Republica Populară Federativă Iugoslavă.
198. În urma rezultatului referendumului din 8 septembrie 1946, monarhia a fost abolită și Bulgaria s-a proclamat republică populară, începând cu 15 septembrie 1946.
199. Este posibil ca Maniu să se refere la ziua de 14 septembrie 1940, când printr-un decret regal, România a fost proclamată „stat național legionar", interzicându-se orice activitate politică, în afară de aceea a Mișcării Legionare și a Grupului Etnic German.
200. Probabil este o confuzie cu Carol al II-lea, care, la 31 martie 1938, după instaurarea dictaturii personale (10 februarie 1938) a desființat printr-un decret regal toate partidele politice și a instituit Frontul Renașterii Naționale.
201. Între 16–26 decembrie 1945, s-a desfășurat la Moscova o sesiune a Conferinței miniștrilor Afacerilor Externe ai URSS, SUA și Marii Britanii (V.M. Molotov, J. Byrnes, E. Bevin), cu scopul de a soluționa impasul în care se aflau relațiile cu România și Bulgaria. S-a decis recunoașterea guvernului Groza numai în urma cooptării în rândurile sale a câte unui reprezentant al PNL și PNȚ și organizarea de alegeri libere în cel mai scurt timp.
202. Cirea Oconel
203. General Constantin Vasiliu-Rășcanu
204. Probabil, Petre Bejan
205. România era obligată să asigure condițiile ca URSS să mențină, prin țară, liniile de comunicație cu zona sovietică de ocupație din Austria. (Art. 21 din Tratatul de Pace cu puterile aliate și asociate, „Monitorul Oficial" nr. 199/30.08.1947).
206. Pe 31 decembrie 1945, au sosit la București A.I. Vîșinski, A.W.Harriman și A. Clark-Keer, membri Comisiei Interaliate, însărcinați cu traducerea în practică a hotărârilor Conferinței de la Moscova (16–21 decembrie 1945). Misiunea acestora era de a-l convinge pe Rege ca, în locul demisiei guvernului Groza, să accepte cooptarea în componența acestuia a câte unui reprezentant țărănist și liberal.
207. PCR și alte organizații politice de stânga au apreciat rezultatele Conferinței ca pe o victorie proprie.
208. PNȚ și PNL și-au pus toate speranțele în noile alegeri ce urmau să se desfășoare.
209. La 1 ianuarie 1946, cu ocazia primirii celor doi emisari occidentali, Regele Mihai și-a exprimat dezamăgirea că nu se așteaptă la nimic pozitiv în urma alegerilor, atât timp cât România va fi condusă de guvernul Groza. (vezi detalii în Arthur Gould Lee, *Crown Against Sickle*, Hutchinson, Londra, 1953, p. 134).
210. Teohari Georgescu
211. 2 ianuarie 1946

212. Desemnat inițial de PNȚ drept reprezentant în guvernul Groza, acesta nu a fost acceptat.
213. La 23 iunie 1941, Ion Mihalache, vicepreședinte al PNȚ, aflat la Dobrești — Muscel, a telegrafiat șefului Marelui Stat Major, cerând să fie mobilizat în una din unitățile combatante. La 16 iulie 1941, prin telegrama nr. 7 608 Marele Cartier General, Eșalonul 2 îi răspundea acestuia: „Rog prezentați-vă urgent la M.C.G., Eșalonul 2 București, unde sunteți mobilizat". Ion Mihalache a fost demobilizat pe 06 august 1941, iar pe 1 ianuarie 1942 a fost trecut în retragere pentru limită de vârstă, prin Decretul nr. 387 și Ordinul de zi nr. 102/1942.
214. Nu am putut identifica documentar această ofertă până în prezent.
215. În perioada 24 noiembrie 1939—4 iulie 1940, în care Gheorghe Tătărescu a fost președintele Consiliului de Miniștri, în plină dictatură a lui Carol al II lea, este posibil ca acesta să fi purtat uniforma tip, instituită pentru membrii de onoare ai partidului unic — Frontul Renașterii Naționale.
216. Vezi detalii în Gheorghe Tătărescu, *Politica noastră externă*, Poiana Gorj, 1943.
217. De fapt, a fost propusă întreaga delegație permanentă a PNȚ, cu excepția lui Iuliu Maniu și Ion Mihalache.
218. Bebe Brătianu, George Fotino, Mihail Romniceanu, Dumitru Danielopol.
219. La 7 ianuarie 1945, au depus jurământul în fața Regelui Mihai și a primului-ministru Groza, cei doi miniștri fără portofoliu: Emil Hațieganu–PNȚ și Mihail Romniceanu–PNL. Ulterior, Mihail Romniceanu a fost condamnat și a murit în închisoarea de la Râmnicu Sărat în 1957, în timp ce Emil Hațieganu va reuși să supraviețuiască regimului penitenciarelor.
220. La 8 ianuarie 1946, a avut loc ședința Consiliului de Miniștri în care Petru Groza a supus aprobării executarea integrală a hotărârilor luate la Conferința de la Moscova, din decembrie 1945. Astfel, s-a hotărât:

    1. Efectuarea alegerilor generale legislative în cel mai scurt timp posibil;

    2. Asigurarea libertății acestor alegeri care vor fi făcute pe baza sufragiului universal și secret cu participarea partidelor democratice și antifasciste care vor avea dreptul să-și prezinte candidații;

    3. Asigurarea libertății presei, a cuvântului, a religiei, a dreptului de asociere.
221. Teohari Georgescu.
222. Lucrețiu Pătrășcanu.
223. Constantin Burducea.
224. Petre Constantinescu-Iași.
225. Înființat la 25 ianuarie 1946, prin desprinderea unei disidențe conduse de dr. Nicolae Lupu, din PNȚ. După moartea dr. Nicolae Lupu (4 decembrie 1946), o parte din membrii partidului au aderat la Frontul Plugarilor, iar cealaltă parte a decis continuarea activității PȚD, până în 1948, când partidul și-a încetat activitatea.
226. Discuțiile inițiate în acest sens de către liderii liberali au eșuat încă din faza inițială.

227. „Dați-mi guvernul și vă dau parlamentul" era formula curentă în viața politică din România, care exprima „posibilitatea" guvernului de a-și asigura un rezultat favorabil în alegeri.
228. Se referă la „greva regală" (21 august 1945 — 7 ianuarie 1946).
229. Charles de Gaulle a demisionat din funcția de șef al guvernului francez la 20 ianuarie 1946 și și-a anunțat retragerea sa din viața politică. Ulterior, a revenit asupra acestei decizii, ajungând președinte al Franței.
230. Vezi nota 220.
231. Vezi Tratatul de Pace cu puterile aliate și asociate, partea a V-a, art. 23. („Monitorul Oficial" nr. 199/30.08.1947).
232. În realitate, alegerile s-au desfășurat pe 19 noiembrie 1946.
233. Discutarea și definitivarea proiectelor tratatelor de pace cu cele 5 țări ex-satelite ale Germaniei au format obiectul lucrărilor Conferinței de la Paris a miniștrilor de Externe ai URSS, Marii Britanii, SUA și Franței, care s-a desfășurat în două sesiuni: 25 aprilie–16 mai 1946 și 15 iunie–12 iulie 1946. (Arh. MAE, fond 71, dosar 3, p. 107).
234. La 17 iulie 1945, a fost semnată la București Convenția privind crearea societății SOVROMPETROL.
235. La 19 iulie 1945, a fost semnată la București Convenția privind înființarea Societății sovieto-române de navigație.
236. August 1945.
237. Pe 5 februarie 1946, reprezentanții la București ai Marii Britanii (J.H. Le Rougetel) și SUA (Burton I. Berry) remit Ministerului Afacerilor Străine român note similare, prin care se comunică faptul că guvernele celor două puteri sunt gata să recunoască guvernul Petru Groza și să stabilească relații diplomatice.
238. Pe 7 februarie 1946, în Piața Victoriei din București a avut loc o manifestație a FND în cadrul căreia s-a salutat recunoașterea guvernului Groza de către SUA și Marea Britanie.
239. General Constantin Voiculescu, condamnat pe 1 martie 1946 împreună cu alte 10 persoane la muncă silnică pe viață.
240. Organizația „Prietenii Națiunilor Unite" s-a constituit în sprijinul promovării prieteniei dintre România și statele membre ONU.
241. De fapt, Iran (din 1935).
242. 9 septembrie 1944.
243. Darea în judecată și apoi suspendarea apariției.
244. Cu referiri directe la România și Bulgaria.
245. Este vorba despre ministrul de Război, general Constantin Vasiliu-Rășcanu.
246. 10 martie 1946.
247. La 9 mai 1946, Constantin-Titel Petrescu a înființat PSD Independent, care, în alegerile din noiembrie 1946 a participat pe liste proprii. Arestarea, în noiembrie

1948 și întemnițarea liderilor PSDI (Constantin-Titel Petrescu, Adrian Dimitriu, Romulus Dan ș.a.) a dus la dispariția partidului din viața politică a țării.

248. Până în prezent nu a fost identificat un asemenea ordin.
249. Pe 5 martie 1946, Winston Churchill a rostit la Fulton o conferință în care formulează acuzații grave la adresa URSS cu privire la tendințele acesteia de expansiune. Premierul britanic amintește de o „cortină de fier" ce a scindat Europa, chemând la crearea unei „alianțe frățești" între SUA și Anglia. Se apreciază că această conferință a marcat începutul „războiului rece".
250. Într-un interviu acordat ziarului „Pravda", la 13 martie 1946, I.V. Stalin califică discursul lui Churchill de la Fulton ca, „o chemare la război împotriva Uniunii Sovietice" considerându-l ca fiind „incompatibil cu Tratatul de alianță sovieto-britanic".
251. Cu acest prilej, pe 26 martie 1946, „Christian Science Monitor" a publicat un reportaj, preluat și de „Dreptatea", referitor la acțiunile comuniștilor împotriva organizațiilor locale ale PNȚ din Suceava.
252. Sesizat de aceste abuzuri, Ministerul de Interne, la 29 aprilie 1946, neagă existența unor acte de agresiune asupra miniștrilor Mihail Romniceanu și Emil Hațieganu.
253. La 15 aprilie 1946, guvernul sovietic, la cererea guvernului român, a acceptat prelungirea cu 2 ani (de la 6 la 8 ani) a termenului de plată a reparațiilor de război.
254. Organizație aflată sub influența PCR.
255. Cu acest prilej s-a dezvelit monumentul ridicat în cinstea eroilor sovietici, căzuți pentru „eliberarea României".
256. Probabil, ministrul de Război, generalul C.V. Rășcanu.
257. Pe 17 mai 1946, s-a pronunțat sentința în procesul mareșalului Ion Antonescu. Au fost condamnați la moarte Ion Antonescu, Mihai Antonescu, C.Z. Vasiliu (Piki), Constantin Pantazi, Eugen Cristescu, Gheorghe Alexianu, Radu Lecca, dar și Horia Sima, Constantin Papanace, Corneliu Georgescu, I. Protopopescu, M. Sturdza și V. Iașinschi, toți cei din urmă dispăruți. Alte condamnări au fost: detențiе pe viață (C. Dănulescu, V. Dimitriuc—dispăruți, Gheorghe Dobre, Constantin Petrovicescu), 20 ani temniță grea (T. Brăileanu, I. Marinescu), 15 ani închisoare (P. Tomescu, T. Dragoș), 10 ani (D. Popescu, C. Bușilă, N. Mareș). (vezi detalii în Ioan Dan, *Procesul Mareșalului Antonescu*, Editura Tempus, București, 1993).
258. Ion Antonescu a reușit să tergiverseze judecarea lui Rică Georgescu, simpatizant național-țărănist, protejând astfel relațiile cu englezii, cu care Mareșalul încerca tratative pentru semnarea Armistițiului. La 23 august 1944, Rică Georgescu a fost eliberat, fiind cooptat în primul guvern condus de Sănătescu. (vezi Cristian Troncotă, Eugen Cristescu. *Asul serviciilor secrete românești*, Editura Roza Vânturilor, pp. 216; 413; 421; 436).
259. Consemnare total neveridică. În fapt, procesul a fost instrumentat în totalitate de către sovietici.

260. Pe 20 mai 1946, au fost arestați alți membri ai guvernului Antonescu. Printre aceștia: G. Leon, I. Petrovici, gl. G. Georgescu, gl. N. Stoenescu, P. Nemoianu, Gheron Netta, gl. Gh. Jienescu, gl. V. Iliescu, gl. N. Șova, A. Pană, Horia Cosmovici, I.N. Finţescu, Gh. Crețianu, Mircea Vulcănescu, I.D. Enescu, Al. Neagu, gl. I. Iacobici, gl. E. Zwiedenek, N. Petra, contraamiral N. Păiș, Petre Strihan, amiral G. Koslinschi, E. Oteteleșanu. Toți aceștia au făcut parte din aparatul economico-financiar al guvernului Antonescu.

261. „Apreciind realizările guvernului prezidat de dl dr. Petru Groza, care a reușit: să ușureze greaua situație creată de urmările războiului; să înceapă opera reconstrucție și de refacere în toate domeniile vieții economice, mobilizând forțele de producție ale națiunii și să execute în același timp toate obligațiile asumate prin Convenția de Armistițiu; să consolideze prestigiul statului în afară prin reluarea raporturilor diplomatice cu URSS, Statele Unite, Marea Britanie, precum și prin stabilirea legăturilor de colaborare cu țările vecine și prietene; să obțină reconsfințirea granițelor Transilvaniei întregite" Regele Mihai I-a decorat pe dr. Petru Groza, pe 27 mai 1946, cu „Ordinul Serviciu Credincios." („Drapelul", III, nr. 430 din 29 mai 1946).

262. Nota face referiri concrete la abuzurile și încălcarea libertăților de exprimare (suprimarea sau suspendarea unor ziare, cenzură-cazul cuvântării secretarului de stat al SUA și a senatorului Vandenberg, din 20 februarie 1946, distribuția inegală a hârtiei). Se exprimă totodată nemulțumirea față de nepromulgarea încă a Legii electorale. (vezi *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, colectiv, Editura Cavallioti, 1995, p. 142).

263. Se referă la a doua fază a Reuniunii miniștrilor de Externe, de la Paris, din perioada 15 iunie–12 iulie 1946.

264. C. Pantazi, Eugen Cristescu și Radu Lecca.

265. Afirmație parțial inexactă, contrazisă de imaginea de pe pelicula realizată de Ovidiu Gologan, fost operator cinematografic de război în Secția Propagandă a MStM, pe timpul execuției Mareșalului.

266. Principalul lider al Mișcării de Rezistență Armată din România a fost gl. Aurel Aldea (ministru de Interne, între 23 august–3 noiembrie 1944), arestat în iunie 1946, alături de alți lideri ai Mișcării, între care se afla și Gavril Olteanu, fost comandant al Batalionului de voluntari „Gărzile Iuliu Maniu".

267. La 1 iunie 1946, în răspunsul guvernului român, la notele din 27 mai 1946, ale guvernelor american și britanic se arată, printre altele:

a. Guvernul este doritor să efectueze cât mai grabnic alegeri;

b. Guvernul a luat măsuri pentru garantarea libertăților democratice (partidele de opoziție au la dispoziție 16 ziare);

c. Violența este întreținută de partidele de opoziție;

d. procedurile judiciare continuă numai pentru cei ce se aflau la 8 noiembrie 1945 învinuiți de delicte de drept comun (vezi *Instaurarea totalitarismului comunist în România, ...* p. 144).

268. La 14 iunie 1946, guvernele SUA și Marii Britanii răspund notei guvernului român din iunie, pe care o consideră total nesatisfăcătoare (*Ibidem*, p. 147).
269. Pe 16 iunie 1946, guvernul român, în răspunsul său la notele guvernelor Marii Britanii și SUA din 14 iunie, își exprimă regretul față de calificativele ce i s-au atribuit, considerându-le rodul unei neînțelegeri. Arată că alegerile vor avea loc „cel mai târziu în septembrie" (*Ibidem*, p. 148).
270. Mihail Ralea a fost acceptat de guvernul american, deși era bine cunoscută simpatia acestuia pentru PCR și guvernul Groza din care a făcut parte ca ministru al Artelor până la 19 august 1946.
271. Lothar Rădăceanu (Würzel), în timpul guvernării Antonescu, a practicat un comerț foarte profitabil de import-export de ceasuri și bijuterii cu Germania, lucrând cu firma ERGON, în cadrul căreia a avut o poziție prohitleristă. După 23 august 1944, împreună cu Ștefan Voitec, a susținut colaborarea PSD cu PCR în alegerile din 1946, pe liste comune. Cu tot trecutul său duplicitar, din 4. noiembrie 1944, a fost numit Ministrul muncii în guvernele Sănătescu, Rădescu și Groza.
272. Viitorul statut al orașului Trieste s-a hotărât la reuniunea Consiliului Aliat al Miniștrilor de Externe, ai celor 4 mari Puteri (SUA, Marea Britanie, URSS și Franța), din 4 noiembrie–12 decembrie 1946 de la Paris și prevedea ca, Trieste-ul să aibă statut de teritoriu liber, cu un guvernator și un consiliu local ai cărui membri să fie aleși dintre locuitorii Triestului și să devină port liber, sub controlul unei comisii formate din reprezentanți ai 11 state (cele patru mari Puteri și șapte Țări care beneficiază de serviciile portului respectiv), (vezi detalii în *Dicționar diplomatic*, Editura Politică 1979, pp. 898–899).
273. Vezi „Revista româno-americană" a Societății „Amicii Statelor Unite", nr. 4/1946, p. 79.
274. Pe 13 iulie 1946, Regele a semnat Decretul-Lege nr. 560 privitor la alegerile Deputaților (Publicat în „Monitorul Oficial" 261/15 iulie 1946). La insistențele ministrului de Justiție Lucrețiu Pătrășcanu, la aceeași dată, Regele a semnat și Decretul Președinției Consiliului de Miniștri privind exercitarea puterii legislative (publicat în „Monitorul Oficial" nr. 161/15 iulie 1946). Prin acest decret s-a introdus sistemul parlamentar unicameral și s-a anulat prerogativa Regelui de a dizolva Parlamentul, încălcându-se astfel grav Constituția din 1923, repusă în vigoare prin Decretul nr. 1 626/2 septembrie 1944.
275. Conform art. 7, litera f, din Decretul-Lege nr. 560/15.07.1946 „cei care au cerut să lupte ca voluntari împotriva Națiunilor Unite sunt nedemni de a fi alegători sau aleși".
276. 25 iulie–2 august 1946
277. Comandantul Corpului IV Armată

278. La 26 iulie 1946, s-a dat publicității comunicatul oficial al Ministerului de Interne privind așa-zisele „organizații subversiv-teroriste capturate de Siguranța Statului" purtând numele „Graiul Sângelui", „Grupul diversionist Elena Basarabeanu", „Haiducii lui Avram Iancu", „Divizia Sumanelor Negre" și „Mișcarea Națională de Rezistență". Primele organizații, se arată în comunicat, au luat ființă din voluntari ai batalionului Iuliu Maniu, la sfârșitul anului 1944, beneficiind și de încurajarea primului-ministru de atunci, gl. Nicolae Rădescu. Dispuneau de armament și de depozite de muniții. „Mișcarea Națională de Rezistență", în frunte cu gl. Aurel Aldea, urma să preia conducerea tuturor acestor organizații „pentru a duce lupta contra regimului democrat". Ele erau sprijinite de conducerea celor două partide istorice PNL și PNȚ, care „au cunoscut atât obiectivele , cât și metodele lor de acțiune". În încheierea comunicatului era publicată o listă cu cei arestați și cei puși sub urmărire (total 75 de persoane) între care: gl. Aurel Aldea, gl. C. Eftimiu, gl. Nicolae Rădescu (dispărut), gl. Gh. Mosiu, amiral Horia Măcellariu (dispărut), Ilie Lazăr, Elena Basarabeanu (secretara lui I. Antonescu), aviatoarea Smaranda Brăescu, Vintilă V. Brătianu (dispărut) (vezi *Instaurarea totalitarismului comunist in România*, ... p. 153).
279. La 3 august 1946, s-a dat publicității textul oficial al proiectului de Tratat de Pace dintre Puterile Aliate și România.
280. Vezi Tratatul de Pace cu puterile aliate și asociate, partea a VI-a, clauze economice, art. 24. („Monitorul Oficial" nr. 199/30 august 1947).
281. Evenimentele de la 23 august 1944, din România, au primit de-a lungul timpului diverse interpretări: lovitură de stat, insurecție armată, revoluție de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă etc.
282. Pe 11 august 1946, a plecat la Paris delegația României la Conferința de Pace. Delegația era alcătuită din 73 de membri, 13 delegați principali, 22 consilieri tehnici, cărora li s-au adăugat secretari, cartografi și ziariști (vezi Gh. Țuțui *Participarea României la Conferința de la Paris în vederea încheierii Tratatului de Pace cu Națiunile Unite*. 1975, p. 675).
283. La 13 august 1946, Gheorghe Tătărescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Străine a prezentat în fața reprezentanților celor 21 de Națiuni „Declarația României la Conferința de Pace" (*România și Conferința de Pace*, București 1946).
284. La 9 august 1946, Grigore Gafencu a răspândit în rândul reprezentanților Conferinței memoriul intitulat *România în fața Conferinței de Pace* (Arhiva MAE, fond 71, dosar 70, p. 38).
285. Din 7 septembrie 1940, orașul Balcic, unde se află și Castelul Reginei Maria, a trecut în componența Bulgariei.
286. Incidentul „Penescu" se înscria în practica electorală a Partidului Comunist, de a-și asigura victoria în alegeri, recurgând la intimidarea adversarilor politici, mergând până la eliminarea lor fizică.

287. Teohari Georgescu
288. Se referă la Tribunalul Internațional de la Nürnberg, care, în perioada 20 noiembrie 1945–1 octombrie 1946, a judecat procesele intentate marilor criminali de război.
289. Sunt recunoscute gravele abuzuri săvârșite de reprezentanții guvernului Groza, pentru câștigarea alegerilor din 19 noiembrie 1946 (redistribuirea cărților de alegător, neincluderea pe liste a unor reprezentanți ai opoziției, spargeri de secții de votare, furturi de buletine de vot și de urne, intimidări, maltratări ale reprezentanților opoziției, etc. Dar, cel mai mare abuz al guvernului Groza a fost falsificarea rezultatului final al alegerilor, dându-se drept câștigător detașat al acestora.
290. De fapt, acest decret se înscrie în succesiunea de modificări care s-au adus legii de urmărire a criminalilor de război ce aveau ca finalitate atât pedepsirea acestora, cât și a tuturor „opozanților" noului regim.
291. Se estimează că lista celor declarați „nedemni" pentru vot a cuprins peste 6 000 de nume.
292. Ion Mihalache, Gheorghe Brătianu, Ion Gigurtu și alții.
293. La 25 septembrie 1946, PNȚ și PNL au adresat guvernului proteste privind săvârșirea unor abuzuri în campania electorală, în special pe linia propagandei (vezi *Instaurarea totalitarismului comunist în România*. ... pp. 161–162).
294. 19 septembrie 1946
295. Comisia Aliată de Control dă aprobare pentru folosirea aurului din Elveția.

Listă de abrevieri

ARLUS	Asociația Română pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică
ASF	Air Service Force (Forțele Militare Aeriene Americane)
ATC	Air Traffic Control (Serviciul de Control și Dirijare ale Traficului Aerian)
BBC	British Broadcasting Corporation (Societatea de Radiodifuziune Britanică)
CAC	Comisia Aliată de Control
CFR	Căile Ferate Române
EAM	Frontul de Eliberare Națională din Grecia
EATS	European Air Transport Service (Serviciul de Transporturi Aeriene pentru Europa)
ELAS	Armata de Eliberare Națională din Grecia
ECITO	European Central Inland Transport Organization (Organizația de Transport Central European)
FND	Frontul Național Democratic
G1	Direcția de personal din Statul Major al Marii Unități
G2	Direcția de cercetare din Statul Major al Marii Unități
G5	Direcția pentru probleme civile din Statul Major al Marii Unități
LARES	Serviciul Exploatării Liniilor Aeriene de Stat
MIS	Military Intelligences Service (Serviciul Informațiilor Militare)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord)
NKVD	Narodnîi Komissariat Vnutrenii Del (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne)
ONI	Office of Naval Intelligence (Departamentul Informațiilor din cadrul Marinei)
OPD	Operations Departament (Direcția operații)
OSS	Office of Strategic Services (Departamentul Serviciilor Strategice)
OWI	Office of War Information (Departamentul Informațiilor de Război)

SHAPE	Supreme Headquarters, Allied Powers in Europe (Comandamentul Suprem al Forţelor Aliate din Europa)
SOVROM	Societate mixtă sovieto-română
TARS	Transporturi Aeriene Româno-Sovietice
TSFET REAR	Forţele combative de pe câmpul de bătălie european-ariergarda
TWA	Trans World Airlines (Liniile Aeriene de Transport Intercontinental)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Asociaţia Naţiunilor Unite pentru Asistenţa acordată Refugiaţilor)
USFA	United States Forces — Austria (Forţele Militare Americane — Austria)
USFET	United States Forces on European Theatre (Forţele Militare Americane de pe Frontul de Bătaie European)
WAFFEN SS	Trupele SS
WSA	War Shipping Administration (Administraţia Transporturilor Maritime pe Timp de Război)

Indice de persoane

A

Aldea, Aurel (1887—1949) — general de divizie, ministru de Interne (23 august–3 noiembrie 1944) în guvernul Sănătescu; lider al mișcării de rezistență armată anticomunistă (1946) din România: 389, 391

Alexandrescu, Anton — lider al unei disidențe PNȚ, ministrul Cooperației (6 martie 1945–30 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 280–281

Alexianu, Gheorghe — profesor universitar, guvernator al Transnistriei (de la 17 august 1941 până în februarie 1944), executat la 1 iunie 1946: 326, 335, 377, 388

Ambruș, Romulus — maior, comandant al legiunii de jandarmi Golta, Transnistria: 377

Antonescu, Ion (1882–1946) — mareșal, conducător al Statului român (6 septembrie 1940–23 august 1944), executat la 1 iunie 1946: 21, 36, 197, 282, 302, 325–327, 335, 340, 367–368, 376, 388, 390

Antonescu, Mihai (1904 — 1946) — vicepreședinte (22 ianuarie 1941–23 august 1944) al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe al României, executat la 1 iunie 1946: 325, 335, 368, 388

Ardeleanu, Eftimie — locotenent-colonel: 3

Armour, Norman — căpitan, ofițer de legătură în Misiunea militară americană din România: 50, 231

Auschnitt, Max (1888–1959) — industriaș evreu, administrator delegat al Uzinelor Reșița, vicepreședinte al Societății „Amicii Statelor Unite": 17, 48, 75, 101, 124, 143, 238, 264, 277, 285, 288–289

B

Baciu, Nicolae — avocat al baroului de Ilfov, istoric: 369

Bagdasar, Dumitru (1893–1946) — profesor doctor, ministrul Sănătății (6 martie 1945–30 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 303, 315, 343, 367

Baier, Hannelore — istoric: 379

Baker — general american: 22

Balmer, Jesse — general, consilier șef-militar în Departamentul de Stat: 318

Balosin, Gheorghe — general, șeful Comisiei de repatriere a prizonierilor români din Vest: 384

Baltazzi — căpitan, reprezentant al Biroului Servicii secrete al Marinei americane: 105

Barber — șeful Direcției Europa de Sud-Est din Departamentul de Stat: 292, 293

Bardan, Ștefan — general de brigadă, subșef al Marelui Stat Major (1945): 370

Barnes — reprezentant politic al Departamentului de Stat în Bulgaria: 82, 192, 251, 257–258, 297, 358

Basarabeanu, Elena — secretară a lui Ion Antonescu, lideră a unui grup de rezistență anticomunistă (1946): 391

Batcu, Alexandru — colonel, ajutor comandant al Comenduirii Pieței București (1945): 370

Bălăceanu, Eugen — căpitan: 377

Bălănescu, Gabriel — ziarist: 378

Bejan, Petru — inginer, ministrul Industriilor și Comerțului (6 martie 1945–29 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 382, 385

Beliș — asistent personal al lui Iuliu Maniu: 60, 185, 216–217

Beneš, Edvard (1884–1948) — președinte al Cehoslovaciei în perioadele 21 iulie 1940–4 aprilie 1945 (în exil, Londra) și 4 aprilie 1945–7 iunie 1948: 240

Berry, Burton Yost — reprezentantul politic al SUA în România: 15–17, 19–20, 22–25, 29–30, 32–39, 41–44, 46–54, 57–59, 61–68, 70, 74, 76–78, 81–82, 87–89, 91, 95–96, 99–101, 104, 111–112, 114, 119–121, 125, 129–130, 134–136, 140, 144–147, 173, 175, 187, 190, 192, 194, 198–199, 202–204, 212, 216, 228, 230, 236–239, 244, 250–256, 262–263, 265, 269–270, 274, 276, 279, 282, 284, 288, 290, 296, 298, 301, 305, 308–309, 314–316, 318, 322, 324, 328–329, 333–337, 339, 343, 346–347, 349, 353–355, 358, 360–361, 369, 387.

Bevin, Ernest (1881–1951) — ministru de Externe al Marii Britanii (1945–1951): 304

Bevins — general, reprezentant al G-1 în Misiunea militară americană în Germania: 363

Bibescu, George Valentin (1880–1941) — prinț, mare industriaș, Președinte al Federației Aeronautice Internaționale: 369

Bibescu, Martha (1890–1973) — prințesă, scriitoare: 33, 46, 369

Biddle, Francis A. (1886–1968) — judecător american în procesul de la Nürnberg: 360

Bishop, Robert — maior, membru al misiunii OSS în România: 29, 50

Bissel — general, șef al unei unități militare americane G-2: 104

Black — asistent al lui Mark Etheridge: 253

Bodnăraș, Emil (1904–1976) — lider comunist, Secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri, ulterior ministrul Forțelor Armate (1947–1955), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri: 200, 337–338, 347, 350, 352, 374, 383

Bodnăraș, Manole — militant comunist: 352

Bogdenko, V.L. — amiral sovietic, ajutor al președintelui Comisiei Aliate de Control din România: 16, 30, 32, 48, 62, 78, 148, 195–196, 198, 213, 254, 279, 289

Bolan, — translator al președintelui F.D. Roosvelt la Conferințele de la Teheran (1943) și Ialta (1945): 107

Bolton — membră a Congresului american: 225

Bolton — reprezentant al Companiei Standard Oil din New Jersey: 239, 285

Borjesson, E.K.G. — căpitan-inginer, purtător de cuvânt al Misiunii militare americane în România (până la 10 februarie 1945): 26

Bossy, Robert — colonel, prim-aghiotant al regelui Mihai: 23, 25

Bova Scoppa, Renato — baron, ministru al Italiei la București (1941–1945): 31

Bragadiru, Tanda (prințesă Caragea) — membră a Crucii Roșii Române (1945): 17, 22

Brannen, Philip B. — căpitan comandor, reprezentantul naval în Misiunea militară americană în România: 17, 21–22, 46, 50, 60, 173, 216, 238, 240

Brătescu, Smaranda (1899—1960) — pilot și parașutist român: 391

Brăileanu, Traian — ministrul Educației Naționale, Cultelor și Artelor (14 septembrie 1940–21 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Brătescu-Voinești, Ioan Alexandru (1868–1946) — scriitor român, magistrat, deputat și director al Cancelariei Parlamentului: 368

Brătfălean, Victor — reprezentant al Confederației Generale a Muncii (1945): 367

Brătianu, Constantin (Bebe) (1887–1955) — secretar general al PNL (1938–1947): 280–283, 286, 386

Brătianu, Constantin I.C. (Dinu) (1866–1950) — om politic român, președinte al PNL (1934–1947), ministru secretar de stat (23 august–3 noiembrie 1944) în guvernul Sănătescu: 20, 21, 35, 38–39, 53–54, 59, 61, 63–64, 68, 70, 79, 89, 94, 112, 115, 117, 119–120, 143, 148, 159, 170–171, 174–175, 177, 179–180, 184, 198–199, 231–232, 237, 242, 244–246, 248, 250, 274, 276, 279–282, 286, 301, 325–327, 348–349, 354, 365, 371, 373

Brătianu, Gheorghe I. (1898–1953) — istoric și om politic român. Lider al unei disidențe PNL: 392

Brătianu, Vintilă V.: 391

Brewer, Sam — corespondent de presă american: 217, 237, 264

Bulatu, Dumitru — plutonier, șef al postului de jandarmi Berșad, județul Balta: 377

Bull, Harold R. — general, reprezentant al Misiunii militare americane în Germania: 291, 318

Buradescu, Sever — căpitan, ajutor comandant al lagărelor Vertujeni și Mărculești din Transnistria: 377

Burducea, Constantin — preot, ministrul Cultelor (6 martie 1945–29 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 386

Burroughs — general, reprezentant al Misiunii militare americane în Germania (G-2): 363

Buse, Daniela — istoric: 371, 373

Bușilă, Constantin (1877–1949) — inginer, profesor universitar, fost ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor (10 iulie 1941–7 octombrie 1943) în guvernul Ion Antonescu: 388

Byrnes, James Francis — Secretar de Stat al SUA (1945–1947): 266, 277, 285, 296–298, 305–306, 308, 311, 318, 334, 343, 350, 354, 358, 360–361, 381, 385

C

Calotescu, Corneliu —: general, guvernator al Bucovinei: 377

Campbell, John — asistent pentru Europa de Sud-Est în Departamentul de Stat: 104, 318

Cannon, Cavendish — reprezentant pentru Europa de Sud-Est în Departamentul de Stat: 103–104, 106–109, 318, 354

Caragea — prinț: 24–25, 36–37, 40, 53

Carandino, Nicolae (1905–1996) — scriitor și ziarist, director al ziarului „Dreptatea": 328

Carol al II-lea (1893–1953) — Rege al României (1930–1940): 132, 143, 283, 378–380, 385

Chiriţoiu, Mircea — locotenent-colonel: 3, 7

Chiper, Ioan — istoric: 373, 378

Chivu, Stoica (1908–1975) — om politic comunist român, reprezentant al Sindicatelor Unite în Consiliul FND (1945). Președinte al Consiliului de Miniștri (1955–1961) și al Consiliului de Stat (1965–1967): 367

Chrissoveloni — mare latifundiar: 135

Christu, Ion Șerban (1895–1953) — economist, diplomat, președinte (24 octombrie–20 noiembrie 1944) al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului: 113–114, 119, 256, 276, 368

Churchill, sir Winston (1874–1965) — prim-ministru al Marii Britanii (10 mai 1940–26 iulie 1945; 26 octombrie 1951–5 aprilie 1955), lider al Partidului Conservator între anii 1940–1955: 33, 121, 162, 306, 311, 369, 372, 388

Ciachir, Dumitru — sublocotenent, ajutor comandant al lagărului Vapniarca, Transnistria: 377

Cialîk, Gheorghe (1886–1977) — general de corp de armată, comandant al Corpului de Cavalerie în campania din Est: 374

Ciobanu, Mircea (1940–1996) — scriitor român, autor al unor lucrări consacrate vieții și activității fostului suveran al României, Mihai I: 371–372, 384

Cioflină, Dumitru — general de corp de armată: 6, 7

Cirea, Oconel — președintele Curții de Casație: 385

Cisma, Aurel — ziarist: 378

Ciuntu, Edmund — diplomat, ministru al României la Moscova (1934–1938), subsecretar al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului: 172

Clark Mark Wayne — general, comandant al forțelor americane în Austria (1945–1947): 223, 288, 290–291, 318, 345, 353, 360

Clay — asistent al Secretarului de Stat: 298

Cock, Richard — reprezentant în Direcția pentru Transporturi și Comunicații din Departamentul de Stat: 295

Constantinescu, Miron (1917–1974) — sociolog, istoric, lider comunist: 373

Constantinescu-Iași, Petre (1893–1974) — lider al Uniunii Patrioților, ministrul Propagandei (6 martie 1945–30 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 191, 386

Constantiniu, Florin — istoric: 373, 378

Coposu, Corneliu (1916–1995) — membru PNȚ, secretar politic (1937–1947) al lui Iuliu Maniu: 384

Cosmovici, Horia H. — subsecretar de stat pentru probleme doctrinare (5 octombrie–21 noiembrie 1940) în guvernul Ion Antonescu: 389

Costinescu, Ioan (1871–1951) — președinte al Crucii Roșii Române (1945): 22

Coveta, Serghe — subofițer, șef al postului de jandarmi Berșad, județul Balta: 377

Craig, Malin — general american din OPD: 160

Crainic, Nichifor (1889–1972) — publicist, profesor universitar, scriitor român. Director al revistei „Gândirea". Ministru secretar de stat cu Propaganda (27 ianuarie–26 mai 1941) în guvernul Ion Antonescu: 378

Crane — general maior, reprezentant al Misiunii militare americane în Bulgaria: 82–83, 103, 105–106, 234–235, 251, 339–340

Creștinu, Avram — funcționar particular: 377

Cretzianu, Alexandru (1895–1979) — diplomat, ministru al României (15 septembrie 1943–15 august 1945) în Turcia: 270, 380

Crețianu, Gheorghe — ministru de Finanțe (5 septembrie 1940–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389

Crețulescu, Ilie — general de brigadă, subșef al Marelui Stat Major (1945): 370

Crist, D.S. — colonel, reprezentant economic în Misiunea militară americană din România: 259, 265, 268–269, 303, 308

Cristescu, Eugen (1895–1950) — șef al Serviciului Special de Informații Român (15 noiembrie 1940–1 septembrie 1944): 326, 388–389

Crowley, Leo — director executiv al Administrației Economice pentru Străinătate: 107

Crutzescu, Radu (1892–1957) — diplomat, ministru plenipotențiar la Berlin, Budapesta și Ankara: 368

D

Dálnoki Miklós Béla — colonel, prim-ministru al Ungariei (1944–1945): 383

Dan, Ioan — general de justiție: 388

Dan, Romulus — lider al PSD Independent (1946–1948): 388

Danielopol, Dumitru — expert al Băncii Naționale a României, secretar general al delegației române la Conferința de Pace de la Paris (1946): 377, 386

Davis, Elmer Holmes (1890–1958) — șef al Office of War Information (1942): 105

Dămăceanu, Dumitru (1896–1978) — general de brigadă adjutant, subsecretar de stat (pentru Armata de Uscat) la Ministerul de Război în guvernul Groza: 370

Dănulescu, C.: 388

Demetrescu-Gyr, Radu (1905–1975) — ziarist, poet: 378

Dimitrescu, Ion — ziarist: 378

Dimitriu, Adrian — subsecretar de stat pentru Industria de Război (6 martie 1945–11 aprilie 1946) la Ministerul Industriei și Comerțului, în guvernul Groza: 388

Dimitriuc, Victor — subsecretar de stat pentru Petrol și Exploatări Miniere la Ministerul

Economiei Naționale în guvernul Ion Antonescu: 388

Dimitrov, Ghiorghi (1882–1949) — om politic bulgar, secretar general al Kominternului (1943), ulterior prim-ministru al Bulgariei (22 noiembrie 1946 — 2 iulie 1949): 378

Doboș Emeric I. — colonel, chirurg-militar, membru al Misiunii militare americane în România: 24, 92, 129–130

Dobre, Gheorghe — general de divizie, subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale (27 ianuarie 1941–17 septembrie 1942) în guvernul Ion Antonescu: 388

Dozy Charles Maria — reprezentant diplomatic al Olandei la București: 18

Dragoș, Titus — subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri pentru problemele Românizării, Colonizării și Inventarului (5 decembrie 1941–7 noiembrie 1943) în guvernul Ion Antonescu: 388

Dumitrescu, Mihail — plutonier, șef al postului de jandarmi Olgopol, județul Balta: 377

Dumitriu, Ion — general-maior, comandant al Corpului IV Armată (1946): 351

Dunn — Secretar de Stat adjunct: 318

Durma, Mircea — subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe (6 martie 1945–11 aprilie 1945); ministru de Finanțe (11 aprilie–23 august 1945) în guvernul Groza: 115, 173, 188, 377

E

Eaker — general american: 23

Eden, sir Robert Anthony (1897–1977) — ministru de Externe al Marii Britanii (1935–1938; 1940—1945; 1951—1955): 121, 372

Eftimiu, Constantin — general, ministrul Lucrărilor Publice (23 august–3 noiembrie 1944) în guvernul Sănătescu, șef al M.St.M.: 391

Ehrenburg, Ilya Grigorievici (1891–1967) — ziarist și scriitor sovietic: 98, 99, 100, 102

Eisenhower, Dwigt David (1890–1969) — general, comandant al Forțelor Aliate din Europa (1950–1953), președinte al SUA (1953–1961): 10, 149

Elefterescu, Mircea — colonel, șef de cabinet al mareșalului Ion Antonescu, prefect (martie–august 1944) al Poliției Capitalei: 368

Elena (1896–1982) — Regina mamă a României (1940–1947): 18, 221, 261

Elisabeta Carlotte Iosefina Victoria Alexandra (1894–1954) — principesă a României, Regină a Greciei (1921–1934): 219

Emmens, Robert G. — colonel, șeful Secției aviație în Misiunea militară americană din România: 24, 66–67, 91, 187, 288, 301

Enescu, Ion D. (1884–1974) — arhitect, subsecretar de stat în Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale (3 iulie 1943–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 368, 389

Engels, Friedrich (1820–1895) — filosof și economist socialist german: 321

Erhardt — consilier politic în Misiunea militară americană din Austria: 223, 318

Etheridge, Mark — trimis special al Secretarului de Stat al SUA în România și Bulgaria (1945): 228–229, 232, 235, 240–241, 244, 250–251, 253–259, 262, 266, 298

F

Farnsworth Jr., Edward E. — colonel, șef de stat major al Misiunii militare americane în România: 17, 24, 134, 175, 226, 238, 285, 309, 327–329

Ferdinand I (1865—1927) — Rege al României (1914—1927): 55–56, 89

Ferris — căpitan, reprezentant al Biroului Serviciu secrete al Marinei americane: 105

Fielding, Elliot George — maior, expert în Departamentul de Stat: 360

Filderman, William (1882–1963) — președinte al Federației Comunităților Evreiești din România: 85, 184–185, 188, 238, 376, 382

Finkelstein, Beniamin — funcționar particular: 377

Finţescu, Ion N. — minstru al Economiei Naţionale (15 august 1942–20 februarie 1943) în guvernul Ion Antonescu: 389

Fischer, Sidney — reprezentant în Direcţia de politică comercială a Departamentului de Stat: 298

Flory — general de brigadă, reprezentant militar al SUA în Austria: 82, 223

Forsammer — colonel, reprezentant al Direcţiei bugetare a Departamentului de Război: 107

Forster, W.L. — colonel, expert în Secţia economică a Misiunii militare britanice în România: 163

Fotino, George (1896–1969) — ministrul Cooperaţiei (4 noiembrie 1944–28 februarie 1945) în guvernul Rădescu: 386

Fox, Leon — general, şef al Comisiei americane pentru combaterea epidemiei de tifos exantematic: 17, 19, 34, 58

Freydberg, Alexandru — locotenent, purtător de cuvânt al Misiunii militare americane în România: 228, 273

Fritche — colonel, asistent în cadrul G-2, Germania: 363

Fundăţeanu, Preda — amiral, preşedinte al Comisiei Internaţionale a Dunării (1945): 22, 160

G

Gafencu, Grigore (1892–1957) — om politic, diplomat, ministru al Afacerilor Străine al României (1938–1940), fruntaş PNŢ: 357, 391

Gaulle, Charles de (1890–1970) — general şi om politic francez, şef al guvernului provizoriu (1944–1946), preşedinte al Franţei (1958–1969): 143, 291, 387

Gavăt, Ştefan — locotenent-colonel, comandant al Legiunii de jandarmi Balta: 377

Georgescu, Adriana — şefa de cabinet a premierului Nicolae Rădescu: 383

Georgescu, Corneliu — subsecretar de stat pentru Colonizarea Populaţiei Evacuate, în Ministerul Economiei Naţionale în guvernul Ion Antonescu: 388

Georgescu, Grigore — general, ministru al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor (27 ianuarie 1941–12 iulie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

Georgescu, Teohari (1908–1976) — lider comunist, subsecretar de stat la Interne (4 noiembrie 1944–5 martie 1945), ministru de Interne (6 martie 1945–28 mai 1952) în guvernul Groza: 242, 245, 254, 361–362, 369–371, 376, 382, 384–386, 392

Georgescu, Valeriu Ricâ (1904–1993) — industriaş, subsecretar de stat la Industrie, Comerţ şi Mine (1 septembrie–3 noiembrie 1944), director general al Societăţii Româno-Americana (1944–1946): 41, 86, 87, 120, 239, 285, 316, 326, 376, 388

Georgiu — director general al Companiei Creditul Minier (1945): 125, 149–150

Ghelmegeanu, Mihail (1896–1983) — om politic român, preşedinte al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistiţiului (din 11 aprilie 1945): 113–114, 126–128, 136–137, 148, 158, 172, 174, 194, 201, 207–209, 256, 259, 266–267, 288–289

Gheorghiu-Dej, Gheorghe (1901–1965) — lider comunist român, ministrul Comunicaţiilor şi Lucrărilor Publice (16 martie 1945–30 noiembrie 1946) în guvernul Groza, secretar general (1945–1954) şi prim-secretar (1955–1965) al CC al PMR: 55, 69, 93–94, 254, 280–281, 367, 369, 371

Ghibu, Onisifor (1883–1972) — publicist, pedagog, om politic român (PNŢ): 376

Ghika, Alexandru — general, prefect al Poliţiei Capitalei (din 7 decembrie 1944): 24, 26

Ghilezan, Emil — fruntaş PNŢ, subsecretar de stat la Ministerul Finanţelor (4 noiembrie 1944–28 februarie 1945) în guvernele Sănătescu şi Rădescu: 384

Ghineraru, Florin — sublocotenent, comandant al Secţiei de jandarmi Berşad, judeţul Balta: 377

Gigurtu, Ion (1886–1959) — industriaș, economist și om politic, președinte (4 iulie–4 septembrie 1940) al Consiliului de Miniștri: 368, 392

Giurescu, Dinu C. — istoric român: 369–371, 383

Glaude — maior, reprezentant în Misiunea Militară Americană în România: 23, 312

Gligorescu, Gheorghe — locotenent, comandant al secției de jandarmi Berșad, județul Balta: 377

Gologan, Ovidiu — sergent, operator cinematografic de război în Secția Propagandă a Marelui Stat Major: 389

Gordon, Kermit — expert în Biroul asistentului pentru comerț al Secretarului de Stat: 298

Grand — general, comandant secund al trupelor americane din Austria: 223

Green, J.O. Joseph A. — general, Șef al Biroului înzestrare din artileria antiaeriană americană: 9

Greer, E.R. — general de brigadă, șef al Secției armatei de uscat în Misiunea militară britanică din România: 79, 95, 100, 308, 366

Gregory — căpitan, reprezentant al Biroului Servicii secrete al Marinei americane: 105, 106

Grew, Joseph Clark (1880–1965) — subsecretar de stat (1944–1945): 106

Groza, Petru (1884–1958) — vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (6 decembrie 1944–5 martie 1945), președinte al Consiliului de Miniștri (6 martie 1945–2 iunie 1952), președinte al Frontului Plugarilor: 15, 17–18, 36, 43, 45–46, 51, 53–54, 57, 59–64, 69, 71, 73, 76, 80, 85–88, 94, 112, 115–118, 123, 147, 157–158, 170–173, 175–176, 179–188, 190–196, 199, 201, 202–206, 208, 211–212, 215–217, 227–229, 231–234, 237–239, 242–244, 248–249, 251–254, 258, 263, 266, 269–270, 274–277, 279–282, 284, 292, 296–297, 315–316, 321, 323–325, 332, 347–348, 350, 356, 368–373, 376, 378, 381–382, 384–387, 389–390, 392

Gruber, Charles Solomon — asistent personal al lui William Filderman: 185

Gruenther, Alfred M. — general, șef de stat major al Misiunii militare americane din Austria, ulterior comandant suprem al NATO în Europa (1953–1956): 10, 223

Gusti, Dimitrie (1880–1955) — sociolog român, profesor universitar, academician. Președinte al Societății „Amicii Statelor Unite" (1945): 380

H

Hall, Thom R. — maior, ajutor al șefului Secției navale în Misiunea militară americană din România: 303, 327–328, 350

Hamilton, J.C. — locotenent, aghiotant personal al generalului Schuyler (după Marchman): 355, 360

Harriman — general, atașat militar al SUA în Turcia: 265–266, 270–271, 374

Harriman, Averell — ambasador al SUA la Moscova (1943–1946): 34, 53, 58, 65, 68, 73, 75, 107–109, 130, 274, 276–277, 279–285, 288, 292, 296, 302, 315

Hațieganu, Emil (1878–1959) — ministru secretar de stat (7 ianuarie–29 noiembrie 1946), reprezentant al PNȚ în guvernul Groza: 283–284, 302, 316–317, 365, 386, 388

Hazard, Elisabeth — istoric american: 380

Hazard, John — reprezentant în Biroul asistentului Secretarului de Stat: 298

Henderson — căpitan, reprezentant al Biroului Servicii secrete al Marinei americane: 105

Heubner — general, adjunct al șefului Misiunii militare americane în Germania: 363

Hill — general al Forțelor Aeriene Americane: 93

Hilton, Howard — expert în Direcția de politică comercială a Secretariatului de Stat. 298

Hitler, Adolf (1889—1945) — șef al Partidului Național Socialist al Muncii din Germania. Cancelar (1933) și conducător

(Führer) al statului german (din august 1934–aprilie 1945): 221

Hodoș, Alexandru (1893–1967) — ziarist, șef al Serviciului de presă la Legația României din Berlin: 378

Holban — căpitan, ofițer în Serviciul Special de Informații Român: 30

Holman, A. — șef al Misiunii diplomatice al Marii Britanii în România: 324, 334, 349

Hoover Herbert-Clark (1874–1964) — președinte SUA (1929–1933): 318

Hulick Jr., Charles E. — consilier al Departamentului de Stat în România: 203–204, 336, 338

Hull, Cordell (1871–1955) — Secretar de Stat (1933–1944): 382

Hull, John E. — general maior, adjunct al președintelui Comitetului Mixt al șefilor de State Majore ale Armatei Statelor Unite: 80, 103, 107, 108, 110, 160–161

Hume, Rita — ziaristă americană: 264

I

Iacobici, Iosif (1884–1952) — general, ministru al Apărării Naționale (27 ianuarie–23 septembrie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

Iașinschi, Vasile — ministru al Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale (14 septembrie 1940–21 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Iliescu, Victor — general, subsecretar de stat la Ministerul Culturii Naționale și Cultelor în guvernul Ion Antonescu: 389

Ionescu, Emanoil — general, subsecretar de stat pentru Aviație la Ministerul de Război (6 martie 1945–29 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 376, 381

Ionescu, Radu — căpitan, delegat cu executarea masacrului de la Dalnic (Odessa), 1941: 377

Ionescu, Tudor — inginer, ministrul Minelor și Petrolului (6 martie 1945–30 decembrie 1947) în guvernul Groza: 367

Ionescu, Vasile — general, comandant militar al municipiului Cernăuți: 368

Ionnițiu, Mircea, (Johnny) — secretar particular al Regelui Mihai: 34, 39, 57, 59, 123, 132, 146, 184, 203, 261–262, 378

Iordăchescu, Theodor — secretar general al PSD: 378

Isopescu, Modest — colonel, prefect al județului Golta, Transnistria: 377

J

Jadwin, C.C. — colonel, reprezentant al conducerii unității americane G-2 în Misiunea militară americană în România: 66, 76, 79, 82, 170

Jienescu, Gheorghe (1895–1971) — general, subsecretar de stat pentru Aviație la Ministerul Apărării Naționale în guvernul Ion Antonescu: 389

Jigalov — maior rus, membru al Comisiei Aliate de Control: 32

Jorgensen — maior american: 379

K

Kavtaradze, Serghei Ivanovici (1885–1971) — ambasadorul sovietic în România (1945–1952): 236–237, 244, 348, 381–382

Kelly, H.H. — reprezentant al Direcției pentru Transporturi și Comunicații din Departamentul de Stat: 295

Kerr, sir Archibald John Clark (1887–1951) — ambasadorul Marii Britanii la Moscova (1942–1946): 274, 276, 280–284, 292, 302, 328, 371, 385

Key — general, șef al Misiunii militare a SUA în Ungaria: 15, 210–211, 226

Kirk, Allan Goodrich (1888–1963) — diplomat american, ambasadorul american la Moscova (1949–1952): 111

Korne, Radu (1895—1949) — general de cavalerie, comandant al unor mari unități operative în Campania din Est: 374

Koslinski, Gheorghe Em. — contraamiral, subsecretar de stat pentru Marină la Ministerul Apărării Naționale în guvernul Ion Antonescu: 389

Krinkin — expert economic sovietic în Comisia Aliată de Control din România: 320–321

Kundiakov — mareșal al Forțelor Aeriene Sovietice: 93

L

Lakens, Robert H.S. — reprezentant în Direcția pentru Petrol din Departamentul de Stat: 293

Lakeman — mare latifundiar: 135

Lapedatu, Alexandru (1876–1950) — profesor universitar, academician, deputat, senator și ministru, fruntaș PNL: 384

Lawrence Jr., C.W. — colonel, șef al Secției juridice din Misiunea militară americană în România: 360

Lazăr, Ilie (1895–1976) — fruntaș al PNȚ, conducător al organizației muncitorești PNȚ (1945–1947): 251–252, 262–263, 391

Le Rougetel, John — reprezentant al Misiunii diplomatice britanice în România: 58, 68, 97, 100, 146–147, 236, 264, 279, 289, 301–302, 305, 387

Lecca, Radu — Comisar general pentru probleme evreiești în guvernul Ion Antonescu: 388–389

Leigh, White — ziarist american: 67

Leisersohn, Lawrence G. — căpitan, șeful Serviciului cercetări pentru echipajele avioanelor americane căzute în România: 251

Lenin, V.I. (1870–1924) — fondatorul Partidului Comunist (b) din Rusia și URSS, lider comunist: 321

Leon, Gheorghe N. (1889–1949) — profesor universitar, ministru al Economiei Naționale (4 iulie–10 noiembrie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

Lee, Arthur Gould — publicist englez: 385

Lewis, J.T. — general, șef al Misiunii militare americane în Franța: 219, 291

Lexow — locotenent în Marina SUA: 167–168

Liman, Carol — arhitect al Castelului Peleș: 385

Lincoln — general american, șef al Grupului de Strategie și Politică din OPD: 104

Loftus, John A. — expert în Direcția pentru Petrol a Departamentului de Stat: 293

Longanecker, David E. — expert în Direcția pentru Petrol a Departamentului de Stat: 293.

Lovell, John — colonel, șeful Secției Armata de uscat din Misiunea militară americană în România: 350.

Luca, Vasile (1898–1960) — lider comunist, secretar general al FND, ministru de Finanțe (5 noiembrie 1947–28 mai 1952): 17, 45, 367.

Lugoșianu, Ion (1893—1957) — om politic român, director al ziarului „Universul". Ministru plenipotențiar al României la Roma (1933–1938): 149

Lupașcu, Ion — colonel în Comenduirea Pieței București (1945): 370

Lupu, Nicolae (1876–1946) — vicepreședinte al PNȚ, președinte al Partidului Țărănesc Democrat (din ianuarie 1946): 51, 72, 217, 285–286, 386.

M

MacDonald, George — secretar de presă în Reprezentanța diplomatică a SUA în România: 251, 264

MacGruder — general OSS: 105

Macici, Nicolae (1886–1950) — general de corp de armată, comandant al Corpului 2 Armată în bătălia Odessei (1941): 377

Malaxa, Nicolae (1884–m ?) — inginer, industriaș român, patron al Uzinelor „Malaxa", magnat al industriei siderurgice românești: 38–39, 124

Malinovski, Rodion Iakovlevici (1898—1976) — mareșal sovietic, comandant al Frontului 2 Ucrainean, președinte al Comisiei Aliate de Control din România (până la 6 iulie 1945): 46, 48, 368, 372

Mallet — amică cu prințesa Suțu: 291

Manicatide, Theodor — inginer, translator în Misiunea militară americană din România: 333, 338–339, 343

Maniu, Iuliu (1873–1953) — om politic român, prim-ministru al României (1928–1930; 1932–1933), președinte al PNȚ (octombrie 1926–mai 1933; noiembrie 1937–iulie 1947): 18, 21, 42–43, 50, 53, 60–64, 66, 68, 72, 88–89, 94, 100, 112, 115–116, 120, 125–126, 143, 145, 148, 159, 170–171, 177, 179–180, 184, 198–199, 204–206, 217, 231–232, 236, 238, 242, 244–246, 247, 250–252, 257, 262–263, 274, 276, 279–280, 282, 284–285, 325–329, 348–349, 354, 361, 365, 369, 371, 385–386, 391

Manoilescu, Grigore (1898–1963) — ziarist, director în industria minelor: 378

Manoilescu, Mihail (1891–1950) — profesor universitar, economist, ministru al Afacerilor Străine (4 iulie–4 septembrie 1940) în guvernul Ion Gigurtu: 368

Marchman, Fred — căpitan, aghiotant personal al șefului Misiunii militare americane din România: 23, 239, 288, 291, 300, 355

Mareș, Nicolae — ministru al Agriculturii și Domeniilor (14 septembrie 1940–27 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Maria, Alexandra Victoria (1875–1938) — Regină a României (1914–1927): 359, 391

Mariev — locotenent, ofițer rus de legătură pe lângă Misiunea militară americană din România: 133

Marinescu, Beatrice — istoric: 368, 369, 371

Marinescu, Ion C. — ministru de Justiție (8 august 1942–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 388

Marinescu, Stere — colonel, șef al Cabinetului militar al guvernatorului Bucovinei: 377

Marjoribanks, James A.M. — diplomat la Misiunea britanică de la București: 36, 44, 46, 47, 52, 58–59, 62, 279

Mark, Eduard — istoric militar american: 5–7, 380

Markham, Reuben — ziarist american, corespondent al ziarului „Christian Science Monitor": 264, 314–315, 330–331, 336, 346

Marshall, George C. (1880–1959) — general, Secretar de Stat al SUA (1947–1949): 91

Marx, Karl (1818–1883) — filosof și economist socialist german. Fondator al Internaționalei a I-a: 321

Mavrocordat, Nicolae — prinț român, proprietar de pământ și fabrici în Bucovina de Nord: 189–190

Măcellariu, Horia (1894–1989) — amiral, comandant al Flotei Maritime de Război în Campania din Est: 391

Mănescu, Vasile — pretor al raionului Dumanovca, județul Golta, Transnistria: 377

McArthur, Douglas (1880–1964) — general, comandantul șef al Forțelor aliate din Pacificul de Sud-Vest (1942–1945): 214

McGlasson, — reprezentant al conducerii unității americane G-2, Misiunea militară americană în România (până la 13 martie 1945): 66

McNarney, Joseph — general, comandantul zonei americane din Italia: 77, 80–81, 87, 90–91, 110, 138, 219, 288, 291, 312, 318, 363

Melbourne, Roy M. — prim-adjunct în Reprezentanța diplomatică a SUA în România: 47, 135, 146–147, 149–150, 156, 158–159, 161, 166, 168, 170–171, 175–179, 181, 183–184, 190, 203, 255, 364, 381

Metcalf, Lee E. — diplomat în Reprezentanța americană din România: 19, 34, 50

Micklesen — general de brigadă american, șef al Secțiunii G-5, responsabilă cu persoanele refugiate: 220–221

Micle, Gheorghe — avocat, reprezentant al Frontului Plugarilor: 367

Mihai I (n. 1921) — Rege al României (1927–1930; 1940–1947): 143, 177, 183, 203, 259, 276, 292, 313, 371–373, 380–381, 384–385, 389

Mihailiuc, Constantin — șef al poliției Berșad, județul Golta, Transnistria: 377

Mihalache, Ion (1882–1963) — om politic român, președinte al PNȚ (1934–1937),

vicepreședinte al PNȚ (1937–1947): 238, 257, 280–282, 286, 314, 349, 386, 392
Milne, Mathilde — expertă în Direcția Financiară a Departamentului de Stat: 298
Mircescu, Ion L. — director de ceremonial la Președinția Consiliului de Miniștri: 131
Mocanu, Radu Marin — istoric: 382–383
Molotov, Viaceslav Mihailovici (1890–1986) — comisar al poporului, apoi ministru al Afacerilor Externe al URSS (1939–1949; 1953–1956): 46–47, 52, 65, 75, 101, 121, 153, 194, 251, 334, 385
Montgomery, sir Bernard Law (1887–1976) — mareșal englez, comandant al Forțelor Aliate din Nordul Africii și pe timpul debarcării în Normandia (1944): 149
Moots, Helen — expertă în Direcția pentru Transporturi și Comunicații din Departamentul de Stat: 295
Moseley — expert în Departamentul de Stat: 318
Mosiu, Gheorghe — general, implicat în mișcarea de rezistență anticomunistă (1946): 391
Moskvitin, S. — general maior sovietic, comandantul Comandamentului Militar Sovietic din București (1945): 46
Moss, G.H.B. — colonel, șef de stat major în Misiunea militară britanică din România: 30, 36
Müller, Florin — istoric: 376
Mundt — membru al Congresului american: 225
Murgescu, Ion — locotenent-colonel, comandant al lagărului Vapniarca, Transnistria: 377
Murphy, Robert — consilier politic în cadrul Misiunii militare americane din Germania: 360

N

Nanu, Frederic C. — ministru al României la Stockholm: 380
Neagu, Alexandru — ministru de Finanțe (1 ianuarie 1943–1 aprilie 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389
Negel, Dimitrie D. — mareșal al Palatului Regal, ministrul Agriculturii și Domeniilor (23 august–3 noiembrie 1944) în guvernul Sănătescu: 190, 368, 373
Negulescu, Ion — general, ministru de Război (6 decembrie 1944–5 martie 1945) în guvernul Rădescu: 21, 367
Nemoianu, Petre — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor (4 iulie 1940–21 ianuarie 1941; 24 aprilie–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389
Netta, Gheron — ministru de Finanțe (4 aprilie–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389
Neuman — baron, industriaș evreu din România: 20–21, 75, 133, 185
Nicolaide — colonel, Șeful Comisiei de repatriere a prizonierilor români din Vest: 384
Nickels, Horace J. — expert în Direcția pentru Transporturi și Comunicații a Departamentului de Stat: 293–295, 298
Nicodim (1864–1948) — Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1939–1948): 265, 351, 373
Nicolau, Gheorghe — profesor inginer, ministrul Asigurărilor Sociale (4 noiembrie 1944–29 noiembrie 1946) în guvernele Sănătescu, Rădescu și Groza: 369
Nicolski, Alexandru — agent NKVD, anchetator comunist, ulterior general în Securitatea statului român: 382
Niculescu, Mihail — locotenent-colonel: 377
Niculescu-Buzești, Grigore (1908–1949) — ministru de Externe (23 august–3 noiembrie 1944) în guvernul Sănătescu, membru PNȚ: 255
Norstad, Lauris — general, comandant al Forțelor Aliate din Europa (din 1956): 10

O

O'Brien, Frank — corespondent american al „Associated Press" în România: 214–216, 237, 264, 337, 346
Oeriu, Simion — comisar general al guvernului Groza pentru legătura cu Comisia

Aliată de Control: 113, 136–137, 139, 267, 288–289, 340

Offie — consilier politic al Departamentului de Stat în Italia: 111, 219, 318

Olivier, Lawrence (1907–1989) — actor englez: 318

Olteanu — funcționară (dactilografă) în Misiunea militară americană din România, nepoată a lui Gavrilă Olteanu: 353

Olteanu, Gavril — avocat, comandant al batalionului de voluntari „Gărzile Iuliu Maniu", lider al unei mișcări de rezistență anticomunistă din România (1946): 338, 389

Oromolu, Mihail (1867–1947) — avocat, om politic român, guvernator al Băncii Naționale, fondator și întâiul președinte al Societății „Amicii Statelor Unite": 380

Ocșa, Alexandru — locotenent-colonel: 3, 7

Oteteleșanu, Enric (1885–1948) — subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor (27 ianuarie 1941–5 decembrie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

P

Page — secretar al ambasadorului american Averell Harriman: 277

Pană, Aurelian — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor (21–27 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

Pantazi, Constantin (1888–1958) — general, ministru al Apărării Naționale (23 ianuarie 1942–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 326, 388, 389

Papanace, Constantin (1904–1984) — lider legionar, subsecretar de stat la Ministerul Finanțelor (14 septembrie 1940–21 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Parker, John J. — judecător american în procesul de la Nürnberg: 360

Patterson — ambasador al SUA în Iugoslavia: 219

Pauker, Ana (1893–1960) — lider comunist, membră a Biroului Politic al CC al PMR (1944–1952), ministru de Externe (1947–1952): 43, 45, 55, 230–232, 236, 256, 348, 361, 371, 378

Paul-Boncour, Joseph (1873–1972) — prim-ministru al Franței (18 decembrie 1932–28 ianuarie 1933): 76, 146, 147

Pavlov, Alexei Pavlovici — reprezentant politic al URSS în Comisia Aliată de Control din România: 32–34, 38, 45, 79, 95, 101, 112, 117, 129, 138, 148, 151, 162, 172, 179, 180

Pădure, Aristide — avocat, subprefect al județului Golta, Transnistria: 377

Păiș, Nicolae — contraamiral-adjutant; subsecretar de stat la Marină în guvernul Antonescu (aprilie 1941–februarie 1943): 389

Pătrășcanu, Lucrețiu (1900–1954) — lider comunist, ministru de Justiție (23 august 1944–15 aprilie 1948) în guvernele Sănătescu, Rădescu și Groza: 17, 53, 122, 123, 170, 177, 179, 185, 217, 218, 231, 349, 354, 357, 362, 367, 386, 390

Pătrășcoiu, Nicolae — colonel, comandant al unei unități operative la Odessa (1941): 377

Pella, Vespasian V. (1897–1952) — jurist, diplomat, ministru al României la Berna: 380

Penescu, Nicolae — ministru de Interne (4 noiembrie–5 decembrie 1944) în guvernul Sănătescu, secretar general al PNȚ: 359

Pepper — senator, membru în Comitetul pentru Relații Externe al Senatului SUA: 235–240

Petra, Nicolae — subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naționale (14 septembrie 1940–26 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 389

Petrescu, Alexandru — colonel: 383

Petrescu, Constantin-Titel (1888–m ?) — președinte al PSDR (1943–1946), ministru secretar de stat (23 august–3 noiembrie 1944), președinte al PSD Independent (mai 1946–martie 1948): 75, 126, 143, 170–171, 173–174, 176, 179, 237, 256, 309–310, 344, 348, 367, 371, 381, 387–388

Petrovicescu, Constantin — general, ministru de Interne (14 septembrie 1940–21 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Petrovici, Ion (1882–1972) — filosof român, academician, ministru al Culturii Naționale și Cultelor (5 decembrie 1941–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 368, 389

Petrovski, Paul — căpitan, ofițer interpret și ajutor comandant cartier (Sinaia) în Misiunea militară americană din România: 26

Pliev, Issa Aleksandrovici (1903–1973) — general sovietic, comandant al unor trupe sovietice staționate în România (Craiova): 363

Pop, Adrian — istoric: 373, 378

Popa, Vasile — maior: 3

Popescu, C. — general, director general al Siguranței Statului în timpul guvernului Groza: 370

Popescu, Cezar — inginer, membru al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului: 368

Popescu, Cristodor — căpitan, comandant al lagărului Vapniarca, Transnistria: 377

Popescu, Dumitru I. — general, ministru de Interne (21–27 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu: 388

Popescu, Nicolae — maior în Marele Stat Major: 370

Popescu, Stelian (1874–1954) — ziarist, magistrat, director al ziarului „Universul": 378

Popp, Ghiță (1884–1967) — secretar general al PNȚ (1940–1947), ministrul Cultelor și Artelor (4 noiembrie 1944–28 februarie 1945) în guvernele Sănătescu și Rădescu: 21

Popp, Valer (Valeriu) (1892–1958) — avocat, fruntaș liberal, ministru și deputat. Președinte al Comisiei interministeriale pentru relații cu Ungaria (1940): 21, 368

Porter, Ivor Forsith — maior, diplomat, secretar al Legației Britanice în România: 16

Posniak, Edward — reprezentant în Direcția de dezvoltare economică a Departamentului de Stat: 288

Potopeanu, Gheorghe (1889–1966) — general, guvernator al Transnistriei, ministru al Economiei Naționale (27 ianuarie–27 mai 1941) în guvernul Ion Antonescu; ministru al Economiei Naționale și Finanțelor (23 august–13 octombrie 1944) în guvernul Sănătescu: 374

Prager, Gheorghe — șef al Grupei ofițerilor de legătură de pe lângă Misiunea militară americană din România: 351

Pretorian, Septimiu — general, șef al Delegației militare a Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului: 368, 370

Protopopescu, Ion — subsecretar de stat la Ministerul Finanțelor, pentru Inventarierea Avuțiilor Naționale (14 septembrie–24 octombrie 1940) în guvernul Ion Antonescu: 388

Prundeni, I.P. — ziarist: 378

Q

Quinlan, Paul D. — istoric american: 374, 381, 382

R

Ralea, Mihai (1896–1960) — profesor universitar, ministru și deputat național-țărănist, ministru al României în SUA (1946–1948): 343, 347, 350, 352–353, 390

Rădăceanu, Lothar (1899–1955) — lider al PSDR, ministru al Muncii (4 noiembrie 1944–2 iunie 1952) în guvernele Sănătescu, Rădescu și Groza: 213, 280, 344, 367–378, 390

Rădescu, Nicolae (1876–1953) — general de corp de armată, președinte (6 decembrie 1944–28 februarie 1945) al Consiliului de Miniștri: 17, 23, 31–33, 35–37, 40, 43, 44, 45–48, 50–51, 53–56, 60, 63–65, 68, 77, 100, 151, 173, 176, 189, 198–199, 205, 209–210, 239, 251, 253, 257, 327, 367–310, 373, 383, 391

Rădulescu, Ilie — ziarist: 378

Rădulescu, Savel (1895–1970) — diplomat român, președinte (20 noiembrie 1944–11 aprilie 1945) al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului: 30–32, 37, 40, 53–54, 71–72, 78–80, 84, 113, 116, 119, 171, 173, 181, 184, 239, 256, 261–262, 288–289, 368, 373

Rădulescu, Zoner Șerban — istoric: 371, 373

Răutu, Mihail — subsecretar de stat la Ministerul Comunicațiilor (4 noiembrie 1944–5 martie 1945) în guvernul Rădescu: 21

Reber, Sam — expert în Departamentul de Stat: 318

Renner, Karl — șef al guvernului provizoriu (27 aprilie 1945–20 decembrie 1945) din Austria: 223–224

Reuterswärd, Patrik — ministru al Suediei în România: 23

Robertson — general, șef al Misiunii militare americane în Bulgaria (după generalul Crane): 339–340, 358

Rochetta — reprezentant al Portugaliei în România: 39, 164–165

Rockfeller, Nelson Aldrich (1908–1979) — guvernator al statului New York (1959–1973): 11

Romalo, Alexandru — ministrul României la Berlin (iulie–septembrie 1940): 23

Romniceanu, Mihail M. (1891–m?) — lider liberal, ministru de Finanțe (6 noiembrie 1944–5 martie 1945) în guvernele Sănătescu și Rădescu. Ministru secretar de stat (7 ianuarie–29 noiembrie 1946), reprezentant al PNL în guvernul Groza: 26, 173, 283–284, 302, 316–317, 384, 386, 388

Roosevelt, Franklin Delano (1882–1945) — președinte al SUA (4 martie 1933–12 aprilie 1945). A participat la elaborarea Chartei Atlanticului (1941) și la Conferințele la nivel înalt de la Teheran (1943) și Ialta (1945): 33, 94, 96, 121, 369, 376

Ross, Walters M. — locotenent-colonel, șef al Misiunii OSS în România (1945): 92, 105, 114

Rusescu, Radu — colonel, adjutant regal (1945): 370

Russell, Frances — expert în Direcția pentru Transporturi și Comunicații din Departamentul de Stat: 295

S

Salazar António de Oliveira (1889–1970) — prim-ministru al Portugaliei (1932–1968): 380

Sănătescu, Constantin (1885–1947) — general de corp de armată, președinte (23 august 1944–5 decembrie 1945) al Consiliului de Miniștri: 137, 176, 284, 379

Schow — colonel, asistent în cadrul G-2 (Germania): 363

Schraer, Iosif — secretar general la Ministerul de Interne (1945), membru în Comisia interministerială pentru înfăptuirea reformei agrare din 1945: 256

Schuyler, Corlandt Van Rensselaer — general de brigadă, șef al Misiunii militare americane în România (21 noiembrie 1944–11 iunie 1947): *passim*

Schuyler, Wynona Coykendall — soția generalului Schuyler, C.V.R.: 300, 308, 313, 324, 351

Schuyler, Philip — fiul generalului Schuyler: 308

Scurtu, Ioan — istoric: 381, 383

Seișanu, Romulus (1884–m ?) — ziarist și publicist, redactor la ziarele „Adevărul" și „Universul", deputat liberal: 378

Sencovici, Alexandra — reprezentanta Sindicatelor Unite în Consiliul FND (1945): 367

Sibert — general în Statul Major al Comandamentului american din Germania: 312, 318, 363

Sima, Horia (1908–1993) — conducător al Mișcării Legionare, ministru secretar de stat, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (14 septembrie 1940–21 ianuarie 1941). După 23 august 1944 a constituit un guvern român în exil (Viena): 326, 388

Sivess, P. — căpitan în Marina americană, comandantul Detașamentului Constanța: 358

Sofia de Essen — prințesă: 221

Stalin, Iosif Vissarionovici (1879–1953) — lider comunist, secretar general al CC al PCUS (1922–1953). Unul dintre organizatorii coaliției antihitleriste, participant la Conferințele la nivel înalt de la Teheran (1943), Ialta (1945), Potsdam (1945). A condus un regim de dictatură comunistă, impunând regimuri comuniste în țările din Estul Europei: 24, 121, 146, 149, 194, 251, 277, 298, 311, 321, 369, 371, 373

Stănescu — funcționar la Misiunea militară americană din România: 336

Stettinius Jr., Edward Reilley (1900–1949) — secretar de stat (1944–1945): 121

Stevensson, Donald F. — vicemareșal al Aerului, șef al Misiunii militare engleze din România (1944–1947): 19, 24, 38–40, 64, 68, 70, 95, 100, 141, 152, 182, 189, 191, 193, 195, 202, 209, 214, 226, 233, 243, 245, 254, 279, 289, 304, 306–307, 321, 323–324

Stevenson, R.L. — colonel, ofițer din unitatea americană G-1: 220

Stoenescu, Nicolae N. — general, ministru de Finanțe (27 ianuarie 1941–1 ianuarie 1943) în guvernul Ion Antonescu: 389

Stoica, Vasile (1899–1974) — diplomat român, secretar general al Biroului de Externe român, președinte al Societății „Prietenii Națiunilor Unite": 147, 172

Stoicescu — viceguvernator al Băncii Naționale: 114, 125, 143, 158, 288–289

Stoilov, Simion (1887–1974) — reprezentant al Uniunii Patrioților în Consiliul FND (1945): 367

Strihan, Petre — subsecretar de Stat la Ministerul de Interne, pentru Administrație (5 ianuarie 1942–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389

Sturdza, Mihail — ministru de Externe (14 septembrie 1940–26 ianuarie 1941) în guvernul Ion Antonescu, ministru de Externe în guvernul Horia Sima (1944–1945): 388

Suhalov, Evgheni — activist al PCUS (1945): 378

Susaikov, Ivan Zaharovici (1903–1962) — general-colonel sovietic, înlocuitor al președintelui Comisiei Aliate de Control din România: 52, 59–65, 70–71, 78–79, 90–92, 95–100, 102, 112, 117, 127–128, 136–138, 140, 148, 150–151, 153–156, 158, 160–163, 179–183, 185, 188–189, 191, 195–196, 204, 207, 211, 213–216, 218, 226, 228–230, 233, 239–240, 242–249, 252, 254–255, 257, 262–264, 266–268, 277, 279, 286–290, 294, 304, 306, 308, 319, 321, 323–324, 328–333, 336–337, 339–341, 346, 348, 357, 365–366, 372

Suțu, Constantin — prinț, mare latifundier: 65, 82, 97, 122–123, 140, 142, 164, 235, 375

Suțu, Ioana — prințesă, reprezentantă în Crucea Roșie Română: 23, 82, 85–86, 142, 164, 235, 291

Ș

Șeicaru, Pamfil (1894–1980) — ziarist, avocat, director al ziarului „Curentul": 378

Șerbescu, Sebastian — editor și redactor al ziarului „Semnalul": 115–116

Șova, Nicolae (1885–1966) — general, subsecretar de stat pentru Marină la Ministerul Apărării Naționale (20 februarie 1943 — 23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389

Șteflea, Ilie (1887–1946)— general, fost șef al M.St.M. în perioada guvernării Ion Antonescu: 374

Știrbei, Barbu (1872–1946) — prinț, om politic, prim-ministru (1927): 50, 51, 53, 148, 159, 165–166, 170, 176–177, 237, 255

T

Tate — general de brigadă, adjunct al șefului de Stat Major al trupelor americane din Austria: 223, 318

Tătărescu, Gheorghe (1886–1957) — lider liberal, prim-ministru al României (1934–1937; 1939–1940), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe (6 martie 1945–5 noiembrie 1947) în guvernul Groza: 51, 54, 62, 73, 76, 84, 115, 123, 130, 172, 184, 191, 201, 210, 213, 254, 257, 259, 261, 263, 265–266, 269, 276–281, 283, 286, 302, 332, 337, 339, 347, 354, 357, 360, 371, 373, 386, 391

Teodorescu, Gheorghe — director general al PTT: 374

Thayer — locotenent-colonel, șef al Misiunii OSS în Iugoslavia și Austria: 107, 273

Thomas, Judd M. — căpitan, membru al Misiunii militare americane din România: 312

Thompson — expert în Departamentul de Stat: 318

Tito, Iosif Broz (1892–1979) — mareșal, lider comunist, președinte al Consiliului de Miniștri al Iugoslaviei (1943–1963): 111, 157, 219, 258, 360

Tolbuhin, Fiodor Ivanovici (1894–1949) — mareșal sovietic, președinte al Comisiei Aliate de Control din România (din 6 iulie 1945): 157, 167, 305, 309, 312, 323–325, 332, 363

Tomescu, Petre — doctor, ministru al Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale (27 ianuarie 1941–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 388

Towsend, Rex — reprezentant în Departamentul de Stat: 293

Trestioreanu, Constantin — general, comandant al Diviziei 13 Infanterie în Campania din Est: 377

Troncotă, Cristian — istoric: 388

Truman, Harry S. (1884–1972) — președinte al SUA (12 aprilie 1945–20 ianuarie 1953): 106, 173, 177, 381

Tucker, Lyman B. — locotenent-colonel, ofițer cu transmisiunile în Misiunea militară americană din România: 37, 210, 231, 282

Turov — colonel sovietic, șef al Secției livrări din Comisia Aliată de Control din România: 172–173

Ț

Țetu, Remus: 383

Țuțui, Gheorghe — istoric: 391

U

Unger, Leonard — expert în Direcția pentru zonele eliberate din Departamentul de Stat: 298

V

Vaida-Voevod, Alexandru (1872–1950) — om politic român, fruntaș al PNȚ, prim-ministru (1919–1920; 1932–1933): 376

Vandenberg — general, șef al Serviciului de informații din Departamentul de Stat: 306–307, 311, 363, 389

Vasiliev — general-maior sovietic, șef de stat major al Misiunii militare sovietice din Comisia Aliată de Control din România: 19, 34, 38, 71

Vasiliu, Constantin (Piki) — general de corp de armată, subsecretar de stat pentru Poliție și Siguranță la Ministerul de Interne (5 ianuarie 1942–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu, executat la 1 iunie 1946: 335, 368, 388

Vasiliu-Rășcanu, Constantin — general de corp de armată, ministru de Război (6 martie 1945–30 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 141, 146, 148, 262, 370, 373, 385, 388

Vinogradov, Vladislav Petrovici (1899–1962) — general-locotenent sovietic, șef de Stat Major al Comisiei Aliate de Control din România: 16, 19, 25, 29–31, 36–48, 51–53, 71, 74, 76–79, 90–93, 95, 98–100, 112, 114–115, 117–118, 121–123, 127, 129–131, 148–151, 187, 195, 198, 210, 213, 228–230, 236–237, 240, 244, 250, 254–255, 258, 272, 280, 286–289, 305, 309, 312, 314, 316, 321, 323–324, 327–328, 330–331, 370

Vișoianu, Constantin (1897–1995) — diplomat, ministru de Externe (6 decembrie 1944–5 martie 1945) în guvernul Rădescu: 32, 48, 51, 145, 171, 177, 181, 239, 276, 288–289, 354–355, 368

Vizirescu, Pan — ziarist: 378

Vîșinski, Andrei Ianurievici (1883–1954) — prim-locțiitor al comisarului poporului pentru Afaceri Externe al URSS (1940–1946); adjunct al ministrului Afacerilor Externe al URSS (1946–1949): 32, 48–52, 54–58, 61, 63, 66–67, 69, 170, 199, 236, 239, 250–251, 253, 274, 276, 278–279, 282–284, 297, 371–373, 385

Vlădescu, Olt — ofițer special de legătură cu Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului: 136

Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe — ministru pentru Minorități (4 noiembrie 1944–30 noiembrie 1946) în guvernele Sănătescu, Rădescu și Groza: 78, 113–115, 231, 367, 369

Voiculescu, Constantin — general, guvernator al Basarabiei (1941–1943): 387

Voitec, Ştefan (1900–1984) — lider al PSD, ministrul Educaţiei Naţionale (4 noiembrie–27 decembrie 1947) în guvernele Sănătescu şi Rădescu: 369, 381, 390

Voroşilov, Kliment Efremovici (1881–1969) — mareşal sovietic; vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al URSS (1946–1953): 211

Vulcănescu, Mircea (1904–1952) — poet, filosof, profesor universitar, subsecretar de stat la Finanţe (27 ianuarie 1941–23 august 1944) în guvernul Ion Antonescu: 389

W

Walker — colonel american din OPD: 296

Walstrom, Joe D. — reprezentant în Direcţia pentru Aviaţie a Departamentului de Stat: 294

Walters, R.P. — geolog, trimis al Departamentului de Stat în România: 34, 294

Waugh — colonel american, aflat în zona de ocupaţie sovietică (1945): 90

Weinreich — locotenent, reprezentant în Misiunea militară americană în România: 363

Whipple — expert agricol în Reprezentanţa diplomatică americană în România: 189

White — general, reprezentant în Statul Major al Misiunii militare americane în Germania: 363

Wilhelm al II-lea de Hohenzollern (1859–1941) — împărat al Germaniei (1888–1918): 221

Willcox, Henry Case — colonel, şef al Secţiei petrol şi mine în Misiunea militară americană din România: 34, 106, 289

Wilson — ambasador al SUA în Turcia: 270

Wisner, Frank — şef al Misiunii OSS în România şi Germania (1944–1945): 105, 222

Wright, Robert P. — expert în Direcţia de politică comercială din Departamentul de Stat: 293, 298

Z

Zăroni, Romulus — ministrul Agriculturii şi Domeniilor (6 martie 1945–29 noiembrie 1946) în guvernul Groza: 382

Zilber, Helbert (Belu) — economist, director al Institutului de Conjunctură, reprezentant al delegaţiei române la Conferinţa de Pace de la Paris (1946–1947), comunist: 303

Zissu, Alexandru L. — reprezentant al Congresului Mondial Evreiesc: 238

Zwiedineck, Eugen — general, subsecretar de stat al Românizării, Colonizării şi Inventarului (2 mai 1941–1 ianuarie 1943) în guvernul Ion Antonescu: 289

Cuprins

Cuvânt către cititori 5
Notă biografică C.V.R. Schuyler 9

JURNAL — C.V.R. Schuyler 13

Note 367
Listă de abrevieri 393
Indice de nume 395

Tehnoredactor: Mihaela Mihalache
Corectură: Astrid Gheorghiu
Culegere: Nicolae Ciobanu
Mirela Constanda
Bogdan Manolescu
Gavrila Mihai
Alina Petricel
Florin Bogdan Petricel

Coli de tipar: 26
Apariție: 1997

Tiparul executat la
Imprimeria „ARDEALUL" Cluj
Comanda nr. 70065

„Jurnalul generalului Schuyler este un document de o mare importanță istorică. După cunoștințele mele, nici un alt participant la tragicele evenimente din 1944–1947 nu a lăsat o descriere așa amănunțită a ceea ce el a văzut. Dar pentru mine, ceea ce este cel mai impresionant în legătură cu acest *Jurnal* este claritatea cu care Schuyler a înțeles evenimentele".

EDUARD MARK

„La cererea dlui Maniu am avut o lungă discuție cu domnia-sa după-amiază. M-am dus să-l văd în casa unui prieten, în dormitor, deoarece stătea în pat de o săptămână și mai bine cu o fractură la rotulă, suferită într-o căzătură. Dl Maniu mi-a relatat pe larg evenimentele din ultimele săptămâni. Consideră formarea actualului guvern ca pe o catastrofă de prim rang. A afirmat că România a devenit acum un stat satelit și că viitoarea sa încorporare în URSS, este aproape o certitudine. Și-a exprimat surprinderea și dezamăgirea că Marea Britanie și Statele Unite nu au sărit în ajutorul României și susține că, în absența unui oarecare sprijin din partea noastră, este inutil să mai încerce să continue să lupte. Dacă rămâne însă în opoziție, se așteaptă să-și vadă colaboratorii uciși sau deportați și crede că el însuși ar putea cădea victimă glonțului unui asasin. Spune că Brătianu a arătat deja că Partidul Național Liberal va încerca să se reorienteze spre o linie politică care ar putea fi favorabil primită de către ruși și că o parte din membrii propriului său partid insistă ca el să procedeze la fel. Este de părere că Statele Unite îi datorează o explicație pentru atitudinea avută, și insistă ca eu să încerc să aflu dacă avem de gând să stăm calmi deoparte și să ne uităm cum este dată țara pe mâna Rusiei sovietice. I-am spus că nu sunt încă în măsură să-i dau o astfel de informație, dar că probabil, în curând, ori eu ori dl Berry, o vom putea face. Este cu siguranță un bătrân de excepție, dar pare angajat într-o luptă fără de speranță."

C.V.R. SCHUYLER

ISBN 973-45-0176-3